

ЦАРЬ
ВАСИЛІЙ ШУЙСКІЙ

И
МѢСТА ПОГРЕБЕНІЯ ЕГО
ВЪ ПОЛЬШѢ.

II томъ.

ПРИЛОЖЕНІЯ КЪ ИСТОРИЧЕСКОМУ ИЗСЛѢДОВАНІЮ.
КНИГА ВТОРАЯ.

ДМ. ЦВѢТАЕВА

Ординарнаго профессора Императорскаго Варшавскаго Университета.

ВАРШАВА.

ВЪ ТИПОГРАФИИ ВАРШАВСКАГО УЧЕБНАГО ОКРУГА.

Краковское Предмѣстье, № 3.

1902.

Печатано по опредѣленію Совѣта Императорскаго Варшавскаго Университета.

Ректоръ проф. *Г. К. Ульяновъ.*

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Въ предисловіи къ первой книгѣ Приложеній поименованы архивы и рукописныя собранія, изъ которыхъ извлечены нами документы. Изданіе ея, еще болѣе сблизивъ насъ съ прежними архивами и вызвавъ сношенія съ нѣкоторыми новыми, государственными и частными, хранилищами, открыло возможность ввести здѣсь акты, кромѣ имѣвшихся тогда у насъ, еще и такіе, которые найдены или получены нами за послѣднее время.

Такимъ образомъ въ настоящей, второй книгѣ Приложеній помѣщаются акты изъ архивовъ—варшавскихъ: 1) Главнаго Архива древнихъ актовъ при Судебной Палатѣ, 2) Стараго Архива при Казенной Палатѣ, 3) Архива новыхъ дѣлъ при Канцеляріи генераль-губернатора, 4) Университета, 5) Учебнаго округа, 6) Городскаго Совѣта общественнаго призрѣнія, 7) Православной Консисторіи и 8) Первой Мужской Гимназіи, и хранилищъ внѣ-варшавскихъ: 9) Архива Нѣмецко-лютеранской Общины въ Гостынинѣ, 10) Библіотеки Оссолинскихъ во Львовѣ, 11) Музея князей Чарторыскихъ въ Краковѣ и 12) Ватиканскаго Архива въ Римѣ.

Распредѣленіе документовъ удерживается прежнее, т. е. по ихъ хранилищамъ.

По содержанію своему, древнѣйшіе изъ актовъ свидѣлствуютъ о русско-польскихъ отношеніяхъ въ 1608—1613 гг., о содержаніи въ польскомъ плѣну царя и князей Шуйскихъ, московскихъ пословъ и другихъ москвитянь, о платѣ русскимъ, принимавшимъ польское подданство, перебѣжчикамъ, лазутчикамъ и т. д., или же это—рѣчи по случаю представленія Василія Ивановича Шуйскаго Сигизмунду, грамота Сигизмунда по поводу плѣненія и представленія ему бывшаго московскаго государя, актъ о выда-

чь имущества Шуйскихъ, оставшагося въ Гостынинѣ послѣ ихъ кончины, и т. п.

Ближайшая затѣмъ, по времени, группа документовъ касается „Московской каплицы“ и судьбы ея зданій и земли. Если въ первой книгѣ сосредоточились акты о самой Варшавской усыпальницѣ Шуйскихъ и о выросшей изъ нея Московской каплицѣ, Монастырѣ доминиканъ обсервантовъ съ его костеломъ; то здѣсь помѣщаются бумаги главнымъ образомъ о сосѣдней съ нею недвижности, на которой стояло и стоитъ зданіе, выдаваемое теперь за сохранившуюся донынѣ подлинную усыпальницу Шуйскихъ. Эти документы, вмѣстѣ съ предложенными въ первой книгѣ, возстановляя исторію даннаго сосѣдняго владѣнія и границы его съ землею Московской каплицы и послѣдующихъ ея владѣльцевъ, служатъ къ безусловному выясненію и рѣшенію спорнаго предмета.

Дальнѣйшіе акты говорятъ о сооруженіи зданій на мѣстѣ бывшей Московской каплицы — постройкѣ дома Общества любителей наукъ и памятника Копернику, а также о дѣятельности этого Общества, преимущественно строительной, объ его учрежденіи и постепенной организации, уставахъ и правилахъ (тутъ же протоколы и самые уставы и постановленія), о положеніи и дѣятельности Сташица и отношеніяхъ къ нему его коллегъ, объ отношеніяхъ Общества къ русскому правительству, о выборѣ имъ въ свои члены русскихъ и юго-славянскихъ ученыхъ и поэтовъ и т. п., о широкомъ участіи его членовъ въ печальныхъ событіяхъ возстанія въ началѣ 30-хъ годовъ XIX стол. и о закрытіи Общества.

Четвертая группа документовъ означаетъ состояніе зданій и употребленіе денежныхъ средствъ, оставшихся послѣ Общества любителей наукъ, примѣненіе дома для потребностей Медико-Хирургической Академіи и 2 Гимназіи, о передѣлкахъ памятника Коперника и объ учрежденіи стипендіи Коперника при Варшавскомъ Университетѣ.

Пятая группа актовъ сообщаетъ о русскомъ учебномъ заведеніи, помѣщаемомъ въ бывшемъ домѣ Общества любителей наукъ, о послѣднихъ капитальныхъ перестройкахъ дома и о сооруженіи небольшой, а затѣмъ, въ почтеніе къ бывшему мѣсту цар-

скаго погребенія въ Варшавѣ и въ память о покоившемся государѣ, богатой и художественно отдѣланной обширной церкви для учащихся и учащихся.

Наконецъ, предлагаются нѣкоторыя лѣтописныя свѣдѣнія объ учрежденіи Нѣмецко-лютеранской Общины въ Гостыницѣ и устройствѣ ею кирки на развалинахъ бывшаго Гостынскаго королевскаго замка, въ которомъ жилъ въ заключеніи, скончался и первоначально былъ погребенъ бывший царь московскій и всея Русіи Василій Ивановичъ Шуйскій.

Въ этой книгѣ издаются также планы мѣста и мѣстности бывшей въ Варшавѣ усыпальницы Шуйскихъ, XVII—XIX вв., въ хронологическомъ порядкѣ. О каждомъ изъ нихъ говорится въ соответственныхъ мѣстахъ нашего историческаго изслѣдованія, къ печатанію котораго, въ его цѣломъ видѣ, мы теперь приступаемъ.

ВАРШАВА,
1 Октября 1901 г.

ОГЛАВЛЕНІЕ.

Варшавскій Главный Архивъ древнихъ актовъ
при Варшавской Судебной Палатѣ.

стран.

№ I (1). Грамота короля Сигизмунда III, въ которой онъ, объявляя о своихъ побѣдахъ въ Московскомъ государствѣ и о присоединеніи Смоленска къ коронѣ и вел. княж. Литовскому, излагаетъ обвиненія противъ царя Василия Ивановича Шуйскаго, сообщаетъ о взятіи Шуйскихъ въ плѣнъ и проч., 3 ноября н. с. 1611 года, на Варшавскомъ сеймѣ.

I.

Архивъ при Варшавской Казенной Палатѣ.

№№ II—V (2—5). Изъ книги расходовъ, представленной великимъ короннымъ подскарбіемъ Станиславомъ Варшицкимъ Варшавскому сейму 1611 года.

№ II (2). Сообщеніе подскарбія Варшицкаго о Клушинской битвѣ и о послѣдовавшихъ затѣмъ событіяхъ: плѣненіи и прибытіи въ Польшу князей Шуйскихъ, сраженіи подъ Царевымъ Займищемъ и о взятіи Москвы и Смоленска, 1611 года

V.

№ III (3). Содержаніе и дары, выдававшіеся отъ имени польскаго правительства русскимъ посламъ и посольствамъ, лицамъ, принимавшимъ присягу на вѣрноподданство, и разнымъ беребѣжчикамъ, январь 1610 — апрѣль 1611 г.

V.

№ IV (4). Издержки на содержаніе плѣнныхъ царя Василия Ивановича, князя Дмитрія Ивановича съ его женою княгиней Екатериною Григорьевной и кн. Ивана Ивановича Шуйскихъ съ ихъ прислугой, съ 27 октября н. с. 1610 г. по 2 сентября н. с. 1611 года

X.

№ V (5). Издержки на русскихъ, заявлявшихъ вѣр-

- ность, перебѣжчиковъ, лазутчиковъ, на военный отрядъ и проч., сентябрь 1610—июнь 1611 года XI.
- № VI—IX (6—9). Изъ книги казенныхъ расходовъ, представленной великимъ короннымъ подскарбіемъ Станиславомъ Варшицкимъ Варшавскому сейму 1613 года. XIII.
- № VI (6). Содержаніе, даваемое польскимъ правительствомъ плѣннымъ царю Василию Ивановичу, князю Дмитрію Ивановичу съ его супругой Екатериной Григорьевной и кн. Ивану Ивановичу Шуйскимъ съ ихъ прислугой и охраной, съ сентября 1611 по 1 февраля н. с. 1613 г. XIV.
- № VII (7). Издержки на содержаніе взятыхъ въ неволю великихъ московскихъ пословъ митрополита Филарета Никитича, кн. Василія Василіевича Голицына съ товарищами, свитой и прислугой, съ осени 1611 по 3 марта н. с. 1613 года XV.
- № VIII (8). Расходъ на московскихъ пословъ кн. Трубецкаго, кн. Михаила Солтыкова съ товарищами, свитой и прислугой, съ 5 декабря 1611 г. по 30 апрѣля н. с. 1613 г. XVII.
- № IX (9). Издержки и расходы на другихъ русскихъ, принятые Варшавскимъ генеральнымъ сеймомъ, 6 марта н. с. 1613 года XVIII.
- № X (10). Протоколъ о сведеніи счетовъ по арендѣ подоминиканскаго монастырскаго дома Генеральною дирекціею инженеровъ, 13 августа н. с. 1818 г. XIX.
- № XI (11). Отношеніе Правит. Комиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія къ Депутаціи дѣлъ бывшихъ духовныхъ учреждений (1820 г.) XX.
- № XII (12). Постановленіе намѣстника кн. Заіончка о выдачѣ Пр. Комиссіею финансовъ и казначейства 200.000 польскихъ злотыхъ въ уплату за домъ Варшавскаго Общества любителей наукъ на ул. Каноніи, 17 февраля н. с. 1821 г. XXI.
- № XIII (13). Прошеніе кс. Чарнецкаго, уполномоченнаго отъ Общества любителей наукъ, министру финансовъ кн. Любецкому о своевременной выплатѣ 200.000 пол. злотыхъ Обществу, 17 марта н. с. 1821 г. XXII.
- № XIV (14). Прошеніе Общества любителей наукъ министру финансовъ кн. Любецкому о немедленной уплатѣ оставшихся 110.000 пол. злотыхъ за прежній домъ Общества, 8 января н. с. 1822 года XXII.
- № XV (15). Предложеніе Прав. Комиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія графу Александру Потоцкому

страниц.

- уплатить за каменные плиты, взятые изъ Варшавскаго костела доминиканъ обсервантовъ б. министромъ гр. Станиславомъ Потоцкимъ, 12 августа н. с. 1825 г. XXIV.
- № XVI—XVII(16—17). Изъ отчета администраціи Общества любителей наукъ за 1827 годъ, сданнаго на общемъ засѣданіи Общества 30 марта н. с. 1828 г. XXIV.
- № XVI (16). Состояніе въ 1827 году дѣла по сооруже- нію въ Варшавѣ памятника Конеряку XXV.
- № XVII (17). Задачи, поставляемыя себѣ Обществомъ любителей наукъ для выполненія въ послѣдующее время (т. е. въ послѣдніе годы его существованія) XXV.
- № XVIII (18). Отношеніе предѣдателя въ Совѣтъ управленія Соболевскаго къ Прав. Комиссіи финансовъ и казначейства, при сообщаемомъ отношеніи министра статсъ- секретаря о привилегіяхъ Обществу любителей наукъ, 4 іюля н. с. 1829 г. XXVII
- № XIX (19). Отношеніе Прав. Комиссіи финансовъ и казначейства къ Пр. Комиссіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія по вопросу объ управленіи имуществомъ Общества любителей наукъ, 18 іюля н. с. 1834 г. XXVII.
- № XX (20). Счетъ суммъ Общества любителей наукъ, состоявшихъ въ вѣдѣніи Пр. Комиссіи финансовъ и Польскаго банка (1835 г.) XXVIII.
- № XXI (21). Представленіе Прав. Комиссіи финансовъ и казначейства Совѣту управленія проектовъ о покупкѣ дома Общества любителей наукъ подъ Лотерейное управленіе, а дома на ул. Новолипкахъ, принадлежащаго Лотерейному управленію, подъ Страховое управленіе, 13/25 генваря 1844 г. XXX.
- № XXII (22). Отношеніе главнаго директора финансовъ и казначейства Лонскаго къ статсъ-секретарю Карницкому о начавшемся исполненіи постановленія намѣстника о передачѣ занимаемаго Лотерейнымъ управленіемъ бывшаго дома Общества любителей наукъ на помѣщеніе Медико-Хирургической Академіи, 29 сент./11 октября 1857 г. XXXI.

Архивъ новыхъ дѣлъ при Канцеляріи Варшавскаго генераль-губернатора.

№ XXIII (23). Означеніе документовъ о правахъ поземельнаго владѣнія б. Варшавскаго монастыря доминиканъ

обсервантовъ, 18 сентября н. с. 1820 г. полученное вмѣстѣ съ документами изъ Прав. Комиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія Обществомъ любителей наукъ . . . XXXIII.

№ XXIV—XXXVI (24—36). Полученные изъ Прав. Комиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія Обществомъ любителей наукъ документы, объясняющіе права и границы поземельнаго владѣнія доминиканъ обсервантовъ, 1697—1787 гг.

№ XXIV (24). Актъ передачи-продажи земли виленскою кастеляншей Тересіей Служко, урожденной Госѣвской, пріору Варшавскаго конвента доминиканъ обсервантовъ Лукѣ Оцосальскому и всему монастырю, 20 іюля н. с. 1697 г. . . . XXXIV.

№ XXV (25). Рѣшеніе нунціатурой судебного спора варшавскихъ миссіонеровъ костела св. Креста съ доминиканами обсервантами о проулкѣ, продегавшемъ позади доминиканскаго монастыря и занятомъ доминиканами, 16 іюля н. с. 1698 г. . . . XXXVI.

№ XXVI (26). Инвентарная опись продаваемой недвижимости, 13 февраля н. с. 1699 года . . . XLVI.

№ XXVII (27). Обязательство епископа холмскаго Николая Выжицкаго объ уплатѣ доминиканамъ обсервантамъ 26.000 зл. за землю, какъ долга за нее, не уплаченнаго имъ Служками, 21 августа н. с. 1699 г. . . . XLIX.

№ XXVIII (28). Актъ продажи земли виленскимъ кастеляномъ Іосифомъ Богуславомъ Служко и его женою Тересіей, урожденной Госѣвской, епископу холмскому Николаю Выжицкому, 22 августа н. с. 1699 года . . . L

№ XXIX (29). Объясненіе причинъ несостоявшейся покупки Варшавскимъ монастыремъ доминиканъ обсервантовъ земли у кс. миссіонеровъ костела св. Креста, данное пріоромъ Лукою Оцосальскимъ доминиканскому конвенту въ Горѣ Кальваріи, 12 декабря н. с. 1699 г. . . . LII.

№ XXX (30). Постановленіе нунціатуры, окончательно утверждающее договоръ между миссіонерами костела св. Креста и доминиканами обсервантами о проулкѣ, уступаемомъ миссіонерами въ пользу доминиканъ, 9 іюля н. с. 1700 г. . . . LIV.

№ XXXI (31). Грамота короля Августа II великому коронному маршалу Станиславу Любомирскому съ порученіемъ ему привести въ исполненіе дарственную грамоту

- доминиканамъ обсервантамъ на владѣніе ими и закрытіе проулка, лежащаго позади ихъ монастыря, 12 іюля н. с. 1600 года LVII.
- № XXXII (32). Контрактъ пріора Вареоломея Тарло и ксендзовъ миссіонеровъ костела св. Креста съ холмскимъ епископомъ Николаемъ Выжицкимъ на сдачу Выжицкому въ долгосрочное владѣніе земли за монастыремъ доминиканъ обсервантовъ, 22 іюля н. с. 1700 г. LVIII.
- № XXXIII (33). Актъ продажи деканомъ краковскаго кафедральнаго собора Николаемъ Выжицкимъ боржеховскому старостѣ Іосифу Потулицкому недвижимости его за Московскою каплицей, 5 апрѣля н. с. 1730 г. LXI.
- № XXXIV (34). Актъ продажи боржеховскимъ старостой Александромъ Потулицкимъ холмскому канонику Ксаверію Пржановскому своей недвижимостію за Московскою каплицей, 29 августа н. с. 1725 г. LXIV.
- № XXXV (35). Актъ продажи братьями Гоголевскими люблинскому воеводѣ Ѳомѣ Длускому своей земли у монастыря доминиканъ обсервантовъ, 27 іюня н. с. 1769 г. LXVI.
- № XXXVI (36). Актъ передачи люблинскимъ подкоморіемъ Ѳомою Длускимъ доминиканамъ обсервантамъ принадлежащаго ему колодца, находящагося въ сосѣдствѣ съ ихъ монастыремъ, 21 іюня н. с. 1787 г. LXVIII.
- № XXXVII (37). Показаніе Ксаверія Гералда Выжицкаго въ тяжбѣ между доминиканами обсервантами и люблинскимъ воеводою Длускимъ изъ-за поземельнаго владѣнія, 29 января 1771 года LXIX.
- № XXXVIII (38). Протестъ въ Консистоіи уполномоченнаго доминиканскаго монастыря, лектора богословія Даміана Грохальскаго противъ насильственныхъ и незаконныхъ дѣйствій Ѳомы Длускаго и его соучастниковъ, 5 февраля н. с. 1771 года LXXII.
- № XXXIX (39). Требованіе повѣреннаго доминиканскаго монастыря Павла Домбковскаго и рѣшеніе Консистоіи по дѣлу противъ Длускаго съ соучастниками, въ февраль 1771 г. LXXIII.
- № XL—XLVI (40—46). Изъ протоколовъ засѣданій Варшавскаго Общества любителей наукъ, 1802—1827 гг.
- № XL (40). Основаніе Варшавскаго Общества любителей наукъ и его организація и дѣятельность за первое

стр.

четырёхлѣтіе, отчетъ предѣдателя ен. Яна Альбертранди,
20 января н. с. 1805 г.

LXXV.

№ XLI (41). Изъ книги протоколовъ (общихъ) засѣданій Общества любителей наукъ, 1802—1810 г.

Безусыщныя старанія Общества объ исходатайствованіи себѣ диплома отъ прусскаго короля, и отвѣтъ Фридриха Вильгельма. Учрежденіе библиотеки, дары на нее кн. Сапѣги и друг. Сношеніе съ Виленскимъ университетомъ. Отношеніе членовъ Общества къ труду Линде „Словарь польскаго языка“ и проектъ посвященія его русскому государю. Избраніе Державина и Карамзина въ члены. Уставъ. Пожертвованіе Стащицемъ дома на Каноніи въ пользованіе Обществу. Пожертвованіе Богуша на преміи. Депутатія къ Мюрату. Полученіе диплома отъ саксонскаго короля Фридриха Августа. Сообщеніе о кончинѣ перваго предѣдателя Альбертранди. Избраніе Стащица въ предѣдателя. Вопросъ о сооруженіи памятника Копернику

XCIV.

№ XLII (42). Изъ книги протоколовъ общихъ засѣданій Общества любителей наукъ, 1810—1816 гг.

Сборы на памятникъ Коперника и проектъ о формѣ и матеріалѣ его. Сношенія съ Чешскимъ обществомъ. Принятіе и напечатаніе новаго Устава Общества. Старанія объ исходатайствованіи диплома отъ императора Александра I и полученіе грамоты. Участіе во встрѣчѣ государя и представленіе ему членовъ Общества. Постановка портретовъ государей, даровавшихъ грамоты. Докладъ о трудахъ проф. Каченовскаго

CV.

№ XLIII (43). Изъ книги протоколовъ общихъ засѣданій Общества любителей наукъ, 1816—1821 гг.

Сношенія съ Румянцевымъ и избраніе его въ члены. Установленіе сношеній съ литературнымъ Обществомъ и университетомъ Кракова. Окончаніе труда Нѣмцевича о Сигизмундѣ III. Памятникъ Коперника: суммы на его сооруженіе, рѣшеніе вопроса о его формѣ, условія съ Торвальдсееномъ. Продажа дома на Каноніи. Полученіе подоминиканской площади на Краковскомъ Предмѣстьѣ, прибрѣтеніе мисіонерскаго дома и сооруженіе новаго дома. Благодарность Стащицу

CVI.

№ XLIV (44). Изъ книги протоколовъ общихъ засѣданій Общества любителей наукъ, 1821—1825 гг.

Сборы и состояніе суммъ на сооруженіе памятника Копернику, и сношенія съ Торвальдсеномъ. Постановка памятника Альбертранди. Сношенія съ Вольнымъ С.-Петербургскимъ Обществомъ любителей русской словесности. Полученіе дополнительныхъ документовъ о монастырѣ и костелѣ доминиканъ обсервантовъ. Изученіе дѣла о поземельномъ спорѣ съ Зентецкимъ. Суммы на постройку дома на Краковскомъ Предмѣстьѣ. Вопросъ о поднесеніи государю англійскаго перевода сочиненія Снядецкаго. Последніе выборы Сташица въ председатели

CXVII.

№ XLV (45). Изъ книги протоколовъ засѣданій отдѣленія наукъ Общества любителей, 1814—1819 гг.

Заботы о сооруженіи памятника Копернику. Старанія о полученіи диплома Обществу отъ императора Александра I въ Варшавѣ. Чтеніе рѣчи въ честь кн. Юсіа Понятовскаго и подписка на сооруженіе ему памятника. Чтеніе Нѣмцевичемъ отрывковъ изъ своего труда о Сигизмундѣ III. Дѣленіе членами составленія трудовъ по исторіи

CXXII.

№ XLVI (46). Изъ книги протоколовъ засѣданій отдѣленія наукъ Общества любителей наукъ, 1819—1827 гг.

Дѣло сооруженія памятника Копернику: пожертвованія, мѣры къ ускоренію постройки—назначеніе особой комиссіи, вынесеніе состоянія суммъ, сношеніе съ Торвальдсеномъ, старанія о подготовкѣ рисунка и матеріала для пьедестала. Медаль въ честь Коперника. Принятіе проекта контракта купли-продажи дома Общества на Каноніи и устройство ипотеки дома на Краковскомъ Предмѣстьѣ. Изученіе членами Общества вопроса о размѣрахъ подоминиканскаго владѣнія по случаю дѣйствій сосѣда Зентецкаго. Изготовленіе портрета имп. Александра I для залы публичныхъ засѣданій въ новомъ домѣ Общества. Старанія получить рескриптъ отъ имп. Николая I. Чествованіе памяти Сташица: чтеніе его автобіографіи и біографіи, изготовленіе бюста и надгробнаго памятника. Предложеніе Нѣмцевичу, какъ автору Исторіи царствованія Сигизмунда III, заняться обработкой другихъ историческихъ предметовъ. Избраніе Нѣмцевича въ председатели отдѣленія наукъ. Избраніе въ председатели еп. Пражмовекаго. Чтеніе турецкой прокламаціи о соединеніи съ Наполеономъ противъ Россіи въ 1812 году—последній докладъ въ сохранившихся протоколахъ отдѣленія наукъ

CXXVI.

№ XLVII—LXXVII (47—77). Документы о сооружении памятника Копернику в (Торнъ и) Варшавѣ, 1809—1830 гг.

№ XLVII (47). Постановление Государственного совета Варшавскаго герцогства о сооружении памятника Копернику в Торнѣ, 11 мая н. с. 1809 г. CXXXXIII.

№ XLVIII (48). Ответное письмо ректора Виленскаго университета астронома Яна Снядецкаго председателю Варшавскаго Общества любителей наукъ Станиславу Сташицу на заурось о мнѣнii относительно предложеннаго архитекторомъ Айгнеромъ памятника Копернику в Торнѣ, 15/27 юня 1810 года CXXXXIII.

№ XLIX (49). Просьба Варшавскаго Общества любителей наукъ къ префектамъ департаментовъ Краковскаго, Люблинскаго, Радомскаго и Сѣдлецкаго о содѣйствii по сбору на сооружение памятника Копернику в Торнѣ, 9 декабря н. с. 1810 г. CXXXXV.

№ L (50). Увѣдомление министра внутреннихъ дѣлъ Лущевскаго председателю Общества любителей наукъ Сташицу о своемъ распоряженii префектамъ департаментовъ, 13 декабря н. с. 1810 г. CXXXXV.

№ LI (51). Просьба Общества любителей наукъ къ министру внутреннихъ дѣлъ Лущевскому о распоряженii, чтобы собираемыя суммы на памятникъ Коперника префекты департаментовъ пересылали председателю Общества, 30 мая н. с. 1811 г. CXXXXVI.

№ LII (52). Сообщение министра внутреннихъ дѣлъ Лущевскаго председателю Общества любителей наукъ Сташицу о пересылкѣ собираемой по департаментамъ суммы на памятникъ Коперника, 21 августа н. с. 1811 г. . . . CXXXXVI.

№ LIII (53). Увѣдомление министромъ внутреннихъ дѣлъ Лущевскимъ председателю Общества любителей наукъ Сташица о своемъ распоряженii, чтобы собираемыя на памятникъ суммы передавались префектами председателю Общества, 29 августа н. с. 1811 г. CXXXXVII.

№ LIV (54). Отношение секретаря Общества любителей наукъ кс. Эдуарда Чарнецкаго въ комиссию для составления воззванiя къ полякамъ о пожертвованiяхъ на сооружение памятника Копернику в Варшавѣ, съ сообщениемъ требующихся ей свѣдѣнii и документовъ, 11 мая н. с. 1815 года CXXXXVIII.

- № LV (55). Воззвание Общества любителей наукъ къ полякамъ о пожертвованіяхъ на сооруженіе памятника Копернику въ Варшавѣ, 4 іюня н. с. 1815 г. CXXXIX.
- № LVI (56). Обращеніе варшавскаго адвоката Ставряскаго къ товарищамъ о пожертвованіяхъ на сооруженіе памятника Копернику въ Варшавѣ, 14 іюня н. с. 1815 года CXL.
- № LVII (57). Рапортъ комиссіи по изысканію средствъ и способовъ сооруженія памятника Копернику, представленный Обществу любителей наукъ, 27 мая н. с. 1816 года CXLII.
- № LVIII (58). Письмо Ярмолинскаго Станицу относительно поддержки сеймомъ дѣла сооруженія памятника Копернику, 19 марта н. с. 1818 г. CXLIV.
- № LIX (59). Контрактъ между Сташицемъ и Торвальдсеномъ о сооруженіи модели для памятника Копернику, 30 сентября н. с. 1820 г. CXLV.
- № LX (60). Предложеніе Сташицу со стороны нѣмецкихъ литейщиковъ, имѣвшихъ заводъ въ Римѣ, о предоставленіи имъ выливки статуи Коперника по модели Торвальдсена, 1 мая н. с. 1825 г. CXLVII.
- № LXI (61). Письмо Нѣмцевича къ Торвальдсену объ ускореніи выполненія порученнаго ему заказа, 22 февраля н. с. 1826 г. CXLVIII.
- № LXII (62). Отчетъ о состояніи суммъ и матеріаловъ для постройки памятника Копернику, 15 марта н. с. 1826 г. CXLIX.
- № LXIII (63). Рапортъ Сѣраковскаго президенту Общества любителей наукъ Нѣмцевичу по дѣлу о пьедесталѣ памятника Коперника, 2 мая н. с. 1827 года CL.
- № LXIV (64). Отношеніе администраціи Общества любителей наукъ къ Комиссіи Мазовецкаго воеводства о суммахъ, пожертвованныхъ Сташицемъ и другими, на сооруженіе памятника Коперника, 6 іюля н. с. 1827 г. CLI.
- № LXV (65). Письмо Норблива къ предѣдателью Общества любителей наукъ Нѣмцевичу о способахъ и условіяхъ отливки и постановки памятника Коперника, 18 сентября н. с. 1827 года CLII.
- № LXVI (66). Протоколъ засѣданія комиссіи по сооруженію памятника Коперника, 14 декабря н. с. 1827 г. CLV.
- № LXVII (67). Протоколъ засѣданія комиссіи по сооруженію памятника Коперника, 22 февраля 1828 г. CLVI.
- № LXVIII (68). Контрактъ Норблива объ отливкѣ и постановкѣ памятника Копернику, февраля 1828 г. CLVIII.

- № LXXIX (69). Просьба Грегуара комиссії по сооруже-
нію памятника Коперника о передачѣ ему дѣла отливки и
постановки памятника, 28 марта 1828 г. CLVIII.
- № LXX (70). Рапортъ Обществу любителей наукъ ко-
миссіи составленія расчетовъ по сооруженію памятника Ко-
перника, въ іюнь 1828 г. CLXI.
- № LXXI (71). Письмо барона Моренгейма къ Нѣмце-
вичу о согласіи цесаревича Константина Павловича, чтобы
памятникъ Коперника былъ поставленъ на площади предъ
домомъ Общества любителей наукъ, 3/15 сентября 1828 г. CLXIII.
- № LXXII (72). Протоколъ засѣданія административ-
наго управленія Общества любителей наукъ по дѣлу сооруже-
нія памятника Коперника, 3 ноября н. с. 1828 г. CLXIV.
- № LXXIII (73). Актъ закладки памятника Коперника,
3 ноября н. с. 1828 г. CLXV.
- № LXXIV (74). Письмо Владислава Олещинскаго пред-
сѣдателю Общества любителей наукъ Нѣмцевичу объ изго-
товляемой имъ медали Коперника въ память постановки па-
мятника, изъ Парижа, въ августѣ 1829 г. CLXVII.
- № LXXV (75). Письмо Владислава Олещинскаго пред-
сѣдателю Общества любителей наукъ объ изготовляемой
имъ медали Коперника въ память постановки памятника,
изъ Парижа, 25 января н. с. 1830 г. CLXVIII.
- № LXXVI (76). Письмо Бѣньковскаго на запросъ по
новоду писемъ Олещинскаго, 4 февраля н. с. 1830 г. CLXIX.
- № LXXVII (77). Отвѣтъ Общества любителей наукъ
Олещинскому о медали въ честь Коперника (февраль 1830 г.). CLXX.
- № LXXVIII—LXXXVI (78—86). Уста вы Варшав-
скаго Общества любителей наукъ и дополненія
къ нимъ, 1802—1827 гг.
- № LXXVIII (78). Уставъ Общества любителей наукъ
1802 года CLXXI.
- № LXXIX (79). Дополненный уставъ Варшавскаго Об-
щества любителей наукъ, составленный въ 1804 г., издан-
ный въ 1805 г. CLXXVIII.
- № LXXX (80). Организация философско-математиче-
скаго отдѣленія, 1805 года CLXXXVII.
- № LXXXI (81). Уставъ Варшавскаго Общества лю-
бителей наукъ 1814 года CXC.
- № LXXXII (82). Рапортъ комиссіи, назначенной для
опредѣленія научныхъ предметовъ, относящихся къ каждо-

- му изъ отдѣленій Общества любителей наукъ, 29 марта н. с. 1826 г. стран.
CCI.
- № LXXXIII (83). Внутренняя организація отдѣленія познаній физическихъ, математическихъ и проч. Общества любителей наукъ, 27 декабря н. с. 1826 г. ССIII.
- № LXXXIV (84). Дополненія во внутренней организаціи отдѣленія познаній физическихъ, математическихъ и проч. Общества любителей наукъ, 31 января н. с. 1827 г. ССIX.
- № LXXXV (85). Внутренняя организація отдѣленія наукъ Общества любителей наукъ, 16 мая н. с. 1827 ССХ.
- № LXXXVI (86). Планъ научныхъ и литературныхъ занятій секцій отдѣленія наукъ Общества любителей наукъ, 16 мая н. с. 1827 г. ССХIII.
- № LXXXVII—CXVIII (87—118). Изъ документовъ, касающихся положенія Общества любителей наукъ, выборовъ въ его члены, взаимныхъ отношеній между Обществомъ и членами, и проч., 1803—1831 гг.
- № LXXXVII (87). Мнѣніе кн. Александра Сапѣги, какими качествами, соотвѣтственно съ задачами Общества, должны отличаться выбираемые члены. ССХVI.
- № LXXXVIII (88). Письмо Альбертранди отъ имени Общества любителей наукъ Северину Потоцкому съ увѣдомленіемъ объ избраніи его въ члены Общества и съ поздравленіемъ по случаю назначенія его въ попечители Харьковскаго Университета, 26 апрѣля н. с. 1803 г. ССХVII.
- № LXXXIX (89). Предложеніе въ члены Общества кс. Эдуарда Чарнецкаго, въ послѣдствіи секретаря его и дѣятельнаго помощника Стапица, 7 ноября н. с. 1807 г. ССХVIII.
- № XC (90). Предложеніе въ члены Общества композитора Карла Курпинскаго, въ послѣдствіи, между прочимъ, составителя музыки для кантаты на открытіе памятника Коперника, 23 ноября н. с. 1814 г. ССХIX.
- № XCI (91). Рѣчь Стапица при представленіи императору Александру I депутаціи Общества любителей наукъ, 24 ноября н. с. 1815 г. ССXX.
- № XCII (92). Просьба Общества любителей наукъ князю Адаму Чарторыскому о ходатайствѣ предъ императоромъ Александромъ I о предоставленіи привилегій Обществу, 27 ноября н. с. 1815 года ССXXI.
- № XCIII (93). Предложеніе Краковскаго ученаго Об-

стран.

- щества Варшавскому Обществу любителей наукъ объ уста-
 новленіи взаимныхъ сношеній, 15 декабря н. с. 1816 г. ССХХІІІ.
- № ХСІV (94). Предложеніе русскаго уполномоченнаго
 комиссара Новосильцова и министра статсъ-секретаря Со-
 боловскаго въ почетные члены Общества любителей наукъ,
 январь 1817 г. ССХХІV.
- № ХСV (95). Заявленіе Сташица Обществу любителей
 наукъ о трудности правильнаго веденія дѣла въ Обществѣ
 и объ отказѣ отъ предѣдательства въ немъ, 30 мая н.с.
 1817 года ССХХV.
- № ХСVІ (96). Предложеніе въ члены Общества Рако-
 ведскаго, переводчика Русской Правды, 3 января н.с. 1820 г. ССХХVІ.
- № ХСVІІ (97). Предложеніе графа Н. П. Румянцова
 въ почетные члены Общества любителей наукъ, 20 января
 н.с. 1821 года ССХХVІІ.
- № ХСVІІІ (98). Благодарственное письмо гр. Румянцо-
 ва за доставленіе ему диплома на званіе почетнаго члена
 Общества, 24 марта 1821 года ССХХVІІ.
- № ХСІХ (99). Предложеніе П. И. Кеппена въ члены
 Общества любителей наукъ, декабря 1827 года ССХХVІІІ.
- № С (100). Благодарственное письмо Кеппена за из-
 браніе въ члены Общества съ присоединеніемъ списка пе-
 чатныхъ его работъ, 10/22 мая 1828 года ССХХVІІІ.
- № СІ (101). Благодарственное письмо Кеппена за при-
 сылку ему диплома на званіе члена Общества, съ дополни-
 тельнымъ перечнемъ его печатныхъ работъ, 16/28 ноября
 1828 года ССХХХ.
- № СІІ (102). Благодарственное письмо А. К. Шторха
 за присылку ему диплома на званіе почетнаго члена Обще-
 ства, съ присоединеніемъ свѣдѣній о немъ и списка его пе-
 чатныхъ работъ, 5 февраля н. с. 1828 года ССХХХ.
- № СІІІ (103). Данное кн. П. А. Вяземскимъ обяза-
 тельство объ исполненіи уставовъ Общества любителей на-
 укъ, 15 марта 1828 года ССХХХІІ.
- № СІV (104). Благодарственное письмо профессора
 астрономіи въ Казанскомъ университетѣ И. М. Симонова за
 избраніе въ члены Общества любителей наукъ, 19 августа
 1828 года ССХХХІІІ.
- № СV (105). Предложеніе Ѳадея Булгарина въ члены
 Общества любителей наукъ, 2 ноября н. с. 1828 года . . . ССХХХІV.

- № CVI (106). Отвѣтное благодарственное письмо Булгарина за избраніе его въ члены Общества, 12 февраля 1829 г. ССXXXIV.
- № CVII (107). Предложеніе Вацлава Ганки въ члены Общества любителей наукъ, 24 сентября н. с. 1821 года . . ССXXXV.
- № CVIII (108). Предложеніе Юнгмана въ члены Общества, 10 января н. с. 1827 года ССXXXVI.
- № CIX (109). Благодарственное письмо Юнгмана за избраніе въ члены Общества, 10 сентября н. с. 1830 года ССXXXVII.
- № CX (110). Предложеніе Шафарика въ члены Общества любителей наукъ, 10 января н. с. 1827 года . . . ССXXXVII.
- № CXI (111). Благодарственное письмо Шафарика за избраніе въ члены Общества любителей наукъ, 10 мая н. с. 1827 года ССXXXVIII.
- № CXII (112). Письмо Шафарика, 10 ноября н. с. 1827 г. ССXXXIX.
- № CXIII (113). Автобиографическое сообщеніе, приложенное Шафарикомъ къ письму, 10 ноября н. с. 1827 года ССXL.
- № CXIV (114). Письмо Шафарика, 1 апрѣля 1830 года ССXLI.
- № CXV (115). Представленіе Торвальдсена въ члены Общества любителей наукъ избирательною комиссіей, 1829 г. ССXLII.
- № CXVI (116). Предложеніе Гете въ члены Общества любителей наукъ, 5 декабря н. с. 1829 года ССXLIII.
- № CXVII (117). Благодарственное письмо Гете за избраніе въ члены Общества, 13 мая н. с. 1830 года ССXLIII.
- № CXVIII (118). Изъ протокола комиссіи по избранію въ члены Общества любителей наукъ, 23 апрѣля н. с. 1831 года. Представленіе въ члены Общества Кржижановскаго, Ширмы, Нѣмоевскаго, Колачковскаго, Пашковскаго, Ржевускаго, Прондзинскаго, Хржановскаго, Панцера, Скржинецкаго, Мицкевича; Коллара; Калайдовича, Строева, Каченовскаго, митрополита Евгенія Болховитинова, Полевого, Гулакь-Артемовскаго и другихъ ССXLIV.
- №№ CXIX—СХХІХ (119—129). Документы о закрытіи Общества любителей наукъ и объ остававшемся послѣ Общества имуществѣ, 1832—1834 гг.
- № СХІХ (119). Представленіе главнаго директора предсѣдательствующаго въ Прав. Комиссіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія гр. Ал. Гр. Строгонова намѣстнику въ царствѣ Польскомъ гр. Паскевичу Эриванскому о домѣ и денежныхъ суммахъ Общества любителей наукъ, 27 июня/9 іюля 1832 года ССXLVIII.

- № СХХ (120). Приложенное къ представлению Прав. Комиссіи донесеніе администраціи Общества любителей наукъ, заключающее въ себѣ свѣдѣнія о домѣ, библіотекѣ и денежныхъ суммахъ Общества, 25 іюня н. с. 1832 года CCL.
- № СХХI (121). Докладная записка намѣстнику графу Паскевичу, 7/19 февраля 1833 года CCLIII.
- № СХХII (122). Отношеніе Бруевича, начальника Канцеляріи намѣстника, къ гр. Строгонову, съ просьбою увѣдомить, объявлена ли высочайшая воля о закрытіи Общества любителей наукъ, 11/23 февраля 1833 года CCLIV.
- № СХХIII (123). Предписаніе намѣстника графа Паскевича Эриванскаго гр. Строгонову опубликовать о закрытіи Варшавскаго Общества любителей наукъ, 17 февраля/1 марта 1833 года CCLV.
- № СХХIV (124). Представленіе гр. Строгоновымъ варшавскому военному губернатору графу Ив. Ос. Витту проекта объявленія о закрытіи Общества любителей наукъ, 23 февраля 1833 года CCLVI.
- № СХХV (125). Проектъ объявленія о закрытіи Общества любителей наукъ, 6 марта н. с. 1833 года CCLVI.
- № СХХVI (126). Утвержденіе проекта объявленія о закрытіи Общества любителей наукъ, 27 февраля/11 марта 1833 года CCLVII.
- № СХХVII (127). Отношеніе гр. Строгонова къ варшавскому военному губернатору Витту по дѣлу о сохраненіи имущества Общества любителей наукъ, 7 февраля 1833 г. CCLVII.
- № СХХVIII (128). Отношеніе графа Витта къ гр. Строгонову съ изъявленіемъ согласія о порученіи Пр. Комиссіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія заняться дальнѣйшимъ сохраненіемъ имущества Общества любителей наукъ, 12/24 апрѣля 1833 года CCLVIII.
- № СХХIX (129). Предписаніе намѣстника гр. Паскевича Эриванскаго варшавскому военному губернатору гр. Витту относительно дома бывшаго Общества любителей наукъ, 6/18 октября 1834 года CCLIX.
- № СХХХ (130). Характеръ дѣятельности Общества любителей наукъ. Изъ записки о сооружавшемся въ Варшавѣ памятникѣ князю Юсифу Понятовскому, составленной къ іюлю 1834 года CCLIX.
- № СХХХI—СХХХIX (131—139). Документы объ участіи членовъ Варшавскаго Общества любии-

телей наукъ въ польскомъ возстаніи 1830—1831 гг.

- № СХХХІ (131). Записка директора Намѣстнической канцеляріи Мих. Павл. Бруевича къ чиновнику Императ. С.-Петербургской Публичной Библиотеки Ал. Ив. Красовскому съ требованіемъ доставить списокъ извѣстныхъ ему по участию въ польскомъ мятежѣ членовъ Общества любителей наукъ, 29 января/10 февраля 1833 года ССLXI.
- № СХХХІІ (132). Записка Красовскаго Бруевичу о посылкѣ требуемаго списка членовъ Варшавскаго Общества любителей наукъ, 30 генваря/11 февраля 1833 года ССLXI.
- № СХХХІІІ (133). Замѣтка Красовскаго о характерѣ представляемаго имъ списка членовъ Общества любителей наукъ (30 генв./11 февр. 1833 года) ССLXII.
- № СХХХІV (134). Представленный въ Намѣстническую канцелярію чиновникомъ Красовскимъ списокъ извѣстныхъ ему по участию въ польскомъ мятежѣ членовъ Варшавскаго Общества любителей наукъ (30 января/11 февраля 1833 года). ССLXII.
- № СХХХV (135). Предписаніе намѣстника гр. Паскевича и-му д. варшавскаго военнаго губернатора Н. П. Панкратьеву о доставленіи Красовскому доополнительныхъ свѣдѣній объ участвовавшихъ въ польскомъ мятежѣ членахъ Общества любителей наукъ, 23 іюня/5 іюля 1833 года . . . ССLXIX.
- № СХХХVІ (136). Препроводительная бумага изъ Слѣдственнаго Комитета въ Намѣстническую канцелярію, при отсылаемыхъ свѣдѣніяхъ объ участіи въ польскомъ мятежѣ членовъ Общества любителей наукъ, 20 февраля/3 марта 1836 года ССLXX.
- № СХХХVІІ (137). Свѣдѣнія объ участіи въ польскомъ мятежѣ 1830—1831 гг. членовъ Общества любителей наукъ, доставленные въ Намѣстническую канцелярію изъ Слѣдственнаго Комитета, 20 февраля/3 марта 1836 года . . . ССLXX.
- № СХХХVІІІ (138). Свѣдѣнія о главныхъ дѣятеляхъ Общества любителей наукъ, принимавшихъ дѣятельное участіе въ мятежѣ ССХСІ.
- № СХХХІХ (139). Дополнительные свѣдѣнія объ участіи членовъ Общества любителей наукъ въ польскомъ возстаніи 1830—1831 гг. ССХСV.
- № СХL (140). Запросъ маркиза А. К. Пауллуччи директору Намѣстнической канцеляріи П. Θ. Еліашевичу о

причинахъ закрытія Варшавскаго Общества любителей наукъ, 4/16 августа 1857 года	страницы СССV.
№ СХLІ (141). Отвѣтъ Еліашевича маркизу Паулуччи о закрытіи Общества любителей наукъ (авг. 1857 года)	СССVІ.
№ СХLІІ (142). Представленіе и. д. президента города Варшавы варшавскому генераль-губернатору Гурко о необходимости производства капитальной передѣлки и поправки памятника Коперника, на городскія средства, 4 февраля 1893 года	СССVІІ.
№ СХLІІІ (143). Отношеніе Министерства внутреннихъ дѣлъ къ генераль-губернатору Гурко о разрѣшеніи произвести капитальную передѣлку и поправку памятника Коперника на городскія средства, 11 марта 1893 года	СССVІІІ.
№ СХLІV (144). Отношеніе Министерства внутреннихъ дѣлъ къ генераль-губернатору Гурко о разрѣшеніи производства дополнительныхъ работъ по отдѣлкѣ и поправкѣ памятника Коперника на городскія средства, 10 марта 1894 года	СССІХ.
№ СХLV (145). Предложеніе о составленіи исторической записки относительно бывшей въ Варшавѣ усыпальницы Шуйскихъ, 29 января 1900 года	СССІХ.

Архивъ Императорскаго Варшавскаго
Университета.

№ СХLVI (146). Представленіе ректора Имп. Варшавскаго Университета Н. М. Благовѣщенскаго попечителю Учебнаго округа Витте о представленномъ президентомъ г. Варшавы проектѣ правилъ присужденія стипендій имени Коперника, 14 марта 1874 года	СССХІ.
№ СХLVII (147). Отношеніе попечителя Варшавскаго учебнаго округа Витте въ Совѣтъ Имп. Варшавскаго Университета, 7 марта 1876 года	СССХІV.
№ СХLVIII (148). Правила о стипендіяхъ имени Коперника, 26 февраля 1876 года	СССХV.

Архивъ Варшавскаго Учебнаго Округа.

№ СХLIX (149). Представленіе Варшавскимъ Обществомъ любителей наукъ министру внутреннихъ дѣлъ герцога Варшавскаго Луццевскому списка избранныхъ чле-	
--	--

новъ вновь учрежденнаго административнаго совѣта Общества, съ просьбой о содѣйствіи и покровительствѣ, 8 іюня н. с. 1808 года СССХVII.

№ CL (150). Представленіе Прав. Комиссіею духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія намѣстнику кв. Заіончеку проекта привилегій Общества любителей наукъ, для поднесенія на высочайшее утвержденіе, 24 апр. н. с. 1816 г. СССХVIII.

№ CLI (151). Опись зданій Общества любителей наукъ, составленная архитекторомъ Идзковскимъ по порученію комиссіи, назначенной для провѣрки состоянія имущества и оборота суммъ Общества, 21 мая н. с. 1833 года . . СССХVIII.

№ CLII (152). Изъ оцѣнки недвижимости Общества любителей наукъ, составленной къ 3 ноября н. с. 1833 года архитекторомъ Маркони для комитета, занимавшагося исчисленіемъ казенныхъ убытковъ, причиненныхъ мятежемъ 1830—1831 гг. СССХIX.

№ CLIII (153). Изъ протокола описи бывш. зданій Общества любителей наукъ, составленнаго при передачѣ ихъ въ вѣдѣніе Лотерейнаго управленія, 15 января н. с. 1835 г. СССXX.

№ CLIV (154). Представленіе попечителя Варшарскаго учебнаго округа Окунева въ Совѣтъ управленія о выдачѣ ему изъ Польскаго банка на устройство и улучшеніе учебныхъ заведеній суммъ, оставшихся отъ бывшаго Общества любителей наукъ и отъ продажи его дома, 23 апрѣля/5 мая 1840 года СССXXII.

№ CLV (155). Доношеніе попечителя Окунева министру народнаго просвѣщенія гр. Уварову объ употребленіи имъ части выданныхъ ему суммъ, оставшихся отъ бывшаго Общества любителей наукъ, 19/31 іюля 1840 года . . . СССXXIII.

№ CLVI (156). Изъ представленія президента Императорской и Царской Варшавской Медико-Хирургической Академіи Цицурива попечителю Варшавскаго учебнаго округа Муханову о перестройкахъ въ отданномъ подъ нее бывшемъ домѣ Общества любителей наукъ, 1/13 февраля 1858 года СССXXIV.

№ CLVII (157). Опись варшавской недвижимости № 2768ас при объявленіи о публичной продажѣ ея (въ казну, для передачи Медико-Хирургической Академіи), мартъ/апрѣль 1860 года СССXXV.

№ CLVIII (158). Представленіе въ Прав. Комиссію духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія ректора II Вар-

павской гимназии Рогинскаго о передѣлкахъ въ занимаемомъ ею бывшемъ домѣ Общества любителей наукъ и Медико-Хирургической Академіи, 21 іюля в. с. 1863 года . СССXXVII.

№ CLIX (159). Представленіе директора Первыхъ Варшавскихъ гимназій Теодоровича попечителю Варшавскаго учебнаго округа Витте о необходимости перестройки зданія Первой Варшавской Мужской Гимназіи, бывшего дома Общества любителей наукъ, 20 іюля 1870 года . . . СССXXVIII.

№ CLX (160). Соображенія Комиссіи по роспредѣленію казенныхъ зданій въ г. Варшавѣ о назначеніи принадлежащей учебному вѣдомству недвижимости № 2768ас на ул. Александріи, 1870 года СССXXIX.

№ CLXI (161). Представленіе попечителя Варшавскаго учебнаго округа Витте министру народнаго просвѣщенія о неимѣнннхъ препятствіяхъ къ отдачѣ большей части недвижимости № 2768ас подъ помѣщеніе Дѣтской лѣчебницы, 4 іюня 1871 года СССXXIX.

№ CLXII (162). Сообщение Министерствомъ народнаго просвѣщенія попечителю Варшавскаго учебнаго округа Витте о Высочайшемъ повелѣнннхъ уступить недвижимость № 2768ас Обществу Варшавской Дѣтской больницы, съ выдѣленіемъ части ея для I Мужской Гимназіи, 6 ноября 1871 г. СССXXXI.

№ CLXIII (163). Приемо-сдаточный протоколъ передачи части недвижимости № 2768ас въ вѣдѣніе I-й Варшавской Мужской Гимназіи для расширенія ея двора и сада, 23 марта 1872 года СССXXXI.

№ CLXIV (164). Представленіе въ Министерство народнаго просвѣщенія попечителемъ Ѳ. Ѳ. Витте о разрѣшеніи употребить изъ специальныхъ средствъ I-хъ Варшавскихъ гимназій сумму на расходы по перемѣщенію церкви I-й Мужской Гимназіи въ актовъ залъ, 13 іюня 1878 года СССXXXIII.

№ CLXV (165). Докладъ университетскаго архитектора Яблонскаго попечителю Варшавскаго учебнаго округа Александру Львовичу Апухтину о зданіи I-й Варшавской Мужской Гимназіи, 20 декабря. 1889 года СССXXXIV.

№ CLXVI (166). Отношеніе варшавскаго губернатора барона Медема къ попечителю Варшавскаго учебнаго округа А. Л. Апухтину о проектѣ перестройки зданія Варшавской I Мужской Гимназіи, 23 іюля 1890 года . СССXXXVII.

№ CLXVII (167). Представленіе попечителя Апухтина Министерству народнаго просвѣщенія о необходимости начать капитальную перестройку здания Варшавской I Мужской Гимназіи, 2 мая 1891 года CCCXXXVIII.

№ CLXVIII (168). Предписаніе попечителя Апухтина объ учрежденіи конкурса на составленіе проекта по устройству церкви I Варшавской Мужской Гимназіи, 23 апрѣля 1892 года CCCXXXIX.

№ CLXIX (169). Отношеніе попечителя Варшавскаго учебнаго округа Апухтина къ намѣстнику Троице-Сергіевской Лавры архимандриту Павлу о доставленіи свѣдѣній объ иконостасѣ церкви въ Геесиманскомъ скиту, 25 апрѣля 1892 года CCCXXXIX.

№ CLXX (170). Представленіе попечителя Апухтина въ Министерство народнаго просвѣщенія объ устройствѣ церкви и о перестройкѣ лицеваго фасада здания I Варшавской Мужской Гимназіи по проекту архитектора Покровскаго, 28 октября 1893 года CCCXL.

№ CLXXI (171). Представленіе попечителя Апухтина въ Министерство народнаго просвѣщенія объ особенной желательности перестройки фасада гимназическаго здания въ русскомъ стилѣ и устройства въ этомъ здании Православной церкви и о внесеніи дѣла въ Государственный Совѣтъ, въ виду доказательствъ профессора Цвѣтаева о важномъ историческомъ значеніи даннаго мѣста, 17 ноября 1893 года CCCXLIII.

№ CLXXII (172). Сообщеніе Министерствомъ народнаго просвѣщенія попечителю Апухтину о Высочайшемъ одобреніи фасада здания съ церковью Варшавской I Мужской Гимназіи и о требующихся исправленіяхъ въ проектѣ и смѣтѣ постройки, 17 декабря 1893 года CCCXLIV.

№ CLXXIII (173). Сообщеніе Министерствомъ народнаго просвѣщенія попечителю Апухтину о Высочайшемъ повелѣніи отпустить 100.000 р. на перестройку здания Варшавской I Мужской Гимназіи, 1 июня 1894 года CCCXLIV.

№ CLXXIV (174). Письмо попечителя Апухтина къ военному министру Петру Семеновичу Ванновскому съ просьбою о пожертвованіи старыхъ мѣдныхъ пушекъ на колокола церкви I Варшавской Мужской Гимназіи, 24 февраля 1895 года CCCXLVII.

Архивъ Первой Варшавской Мужской Гимназіи.

стран.

№ CLXXXII (182). Извлечение изъ перваго годичнаго отчета о состояніи Варшавской Русской Гимназіи съ состоящими при ней школами, составленнаго директоромъ В. П. Орловымъ, въ январѣ 1866 года CCCLXII.

№ CLXXXIII (183). Изъ оцѣночной описи недвижности I Варшавской Мужской Гимназіи, 7 мая 1882 года CCCLXVII.

№ CLXXXIV (184). Изъ отчета о состояніи I Варшавской Мужской Гимназіи за 1900 годъ CCCLXVIII.

№ CLXXXV (185). Препровожденная попечителемъ въ I Варшавскую Мужскую Гимназію записка профессора Цвѣтаева о сохраненіи и реставрированіи стариннаго зданія, стоящаго въ гимназическомъ саду и выдаваемаго за усыпальницу царя Шуйскаго, 3 июня 1900 года CCCLXX.

Архивъ Нѣмецко-лютеранской Общины
въ Гостынинѣ.

№ CLXXXVI (186). Изъ хроники Гостынской лютеранской церкви, пастора Элерса CCCLXXIV.

Библиотека Оссолинскихъ во Львовѣ.

№ CLXXXVII (187). Рѣчь Викентія Крукевича королю Сигизмунду III отъ имени польскаго 'войска при представленіи плѣннаго бывшаго царя Василія Ивановича Шуйскаго подъ Смоленскомъ CCCLXXVI.

№ CLXXXVIII (188). Рѣчь короннаго канцлера Крыскаго гетману Жолкѣвскому при представленіи бывшаго царя Василія Ивановича Шуйскаго съ братьями на Варшавскомъ сеймѣ, 29 октября 1611 года CCCLXXVII.

№ CLXXXIX (189). Запись члена казимірскаго совѣта Мартина Голинскаго о судьбѣ плѣнныхъ Шуйскихъ въ Польшѣ, послѣ 1620 года CCCLXXX.

Музей князей Чарторыскихъ въ Краковѣ.

№ CXС (190). Актъ о выдачѣ вещей, оставшихся въ Гостынскомъ замкѣ послѣ плѣнныхъ и скончавшихся Шуйскихъ, 23 января н. с. 1614 года CCCLXXXI.

Ватиканскій архивъ въ Римѣ.

№№ СХСІ—ССІV (191—204). Изъ корреспонденціи
вунція въ Польшѣ Симонетта по дѣламъ московскимъ и объ
отношеніяхъ между царемъ Василиемъ Шуйскимъ и коро-
лемъ Сигизмундомъ III, 1608—1611 г.г.CCCLXXXIII—IX.
383—389.

П Л А Н Ы.

№ 14. Планъ Московской каплицы и сосѣднихъ съ нею недвижимостей въ Варшавѣ, второй половины XVII в., послѣ 1668 г., съ помѣтками на немъ 1820 года. Изъ Архива Варшавскаго Магистрата.

№ 15. Планъ мѣста Московской каплицы или Монастыря доминиканъ обсервантовъ и сосѣдней недвижимости, 1699 года, съ помѣтою 1820 года. Копія. Изъ того же Архива.

№ 16. Планъ мѣста Варшавскаго монастыря доминиканъ обсервантовъ и сосѣдней недвижимости, 21 августа 1699 года. Подлинникъ. Изъ Архива Канцелярїи Варшавскаго генераль-губернатора.

№ 17. Планъ-рисунокъ зданій Варшавскаго монастыря доминиканъ обсервантовъ и сосѣдней недвижимости, третьей четверти XVIII вѣка. Изъ того же Архива.

№ 18. Планъ бывшаго мѣстоположенія Варшавскаго монастыря доминиканъ обсервантовъ и сосѣднихъ владѣній, составленный въ маѣ 1825 года, т. е. по снесеніи доминиканскихъ зданій. Архивъ Варшавскаго Магистрата.

№ 19. Изъ плана Варшавы 1762 года, Тирегайля. Изъ того же Архива (планъ предназначенъ къ сдачѣ въ Главный Архивъ древнихъ актовъ при Варшавской Судебной Палатѣ).

№ 20. Изъ плана Варшавы 1770 года, Клишша. Собраніе В. В. Коротынскаго.

№ 21. Изъ литографированнаго плана Варшавы 1762 года, Тирегайля. Библіотека Императорскаго Варшавскаго Университета.

№ 22. Изъ плана Варшавы 1772 года, Заннони. По экземпляру, принадлежащему намъ.

№ 23а. Изъ плана Варшавы 1794 года, Пистора. Въ Библіотекѣ Императорскаго Варшавскаго Университета.

№ 23б. Изъ плана Варшавы 1794 года, Пистора, въ исправленіи Лелевеля. По изданію Т. А. Корзона.

№ 24. Изъ плана Варшавы 1808 года, Баха. Собраніе В. В. Коротынскаго.

№ 25. Изъ плана Варшавы 1819—1820 годовъ, Коріота. Строительное отдѣленіе Варшавскаго Магистрата.

№ 26. Изъ плана Варшавы, составленнаго военными инженерами и топографами въ 1825—1827 годахъ и дополненнаго въ 1837 году. Архивъ Штаба Варшавскаго Военнаго Округа.

№ 27. Планъ недвижимостей № 2768 и №№ 1319, 1320 и 1321, составленный 7 апрѣля 1872 года архитекторомъ Подчашинскимъ, съ проектированною на немъ въ 1874 году границей между I Мужской Гимназіей и Дѣтскою больницей. Архивъ Варшавскаго учебнаго округа.

№ 28. Изъ современнаго плана Варшавы, составленнаго подъ руководствомъ инженера Линдлея. Принадлежитъ Варшавскому городскому управленію.

А К Т Ы.

Варшавскій Главный Архивъ древнихъ актовъ при Варшавской Судебной Палатѣ.

№ 1. Грамота короля Сигизмунда III, въ которой онъ, объявляя о своихъ побѣдахъ въ Московскомъ государствѣ и о присоединеніи Смоленска къ коронѣ и вел. кн. Литовскому, излагаетъ обвиненія противъ царя Василя Ивановича Шуйскаго, сообщаетъ о взятіи Шуйскихъ въ плѣнъ и проч., 3 ноября н. с. 1611 года, на Варшавскомъ сеймѣ.

Sacra regia maiestas ducatum Severiensem, una cum territorio et arce Smolenscensi a Moscho vindicatum, aliasque omnes provincias, in ducatu Moschovitico iam partas et acquisitas et in posterum acquirendas, regno Poloniae, magnoque ducatu Lithuaniae donat et incorporat.

In nomine Domini. Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Sigismundus III, Dei gratia, rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque, nec non Svecorum, Gottorum, Vandalorumque haereditarius rex. Significamus praesentibus litteris nostris, quorum interest, huius et futuri temporis universis et singulis. Claret illustris apud posteritatem eorum principum memoria, qui omnes conatus actionesque suas saluti patriae consecrarunt ad eamque ornandam et augendam non facultates suas tantum, sed vitam ipsam impenderunt. Cum enim subiectis sibi populis utiliter ii, quibus eorum cura(m) supremus orbis moderator committit, consulunt, tam certatim omne genus humanum in eorum laudes fertur, neque ulla unquam temporis diuturnitate eorum fama et gloria obsolescit, fuerunt complures, qui nascentium imperiorum initia felicibus auspiciis promoverunt, conditorumque regnorum orientem fortunam sibi vendicarunt. Sed nec minor laus eorum, qui non solum parta maiorum virtute prudenter retinuerunt, verum etiam amissa temporum et hominum iniuria fortiter recuperarunt finesque imperii, pulsis iniustis possessoribus, aut vindicarunt, aut etiam iusto bello longius protulerunt; sed ea demum vera solidaque est gloria, cum non regnandi cupiditate arma

in vicinos populos summuntur, sed ut eorum ipsorum, quibuscum bellum geritur, saluti et felicitati prospiciatur, imprimisque divini nominis verus cultus propagetur ac barbarae et efferae gentes, assuetae servitio, ad cultum virtutis et honestatis pietatisque et religionis studium traducantur. Ut enim feras quasdam belluas, quo humana industria emol(l)iantur mitioresque reddantur, capi ipsismet et cicurari expedit: ita hominum genus, a communi societate alienum, eo consilio domitum reddere, ut moribus excultum certis egibus in unum reipublicae corpus coalesceret, regia virtute dignum orbique universo salutare fuit semper existimatum; nobis quidem ea rei bene gerendae nominisque nostri felicibus auspiciis illustrandi data est occasio, ut, suscepto iusto ac necessario contra Moschos, haereditarios huius regni hostes, bello, et violati foederis iniuriam et interceptarum provinciarum damnum legitimis armis vindicarem, simulque gentem feritate barbaram, religione superstitiosam, mitioribus institutis formandam et imbuendam nobis proponeremus. Nam cum Moschoviae principes, avorum nostrorum memoria obscuris orti initiis, fraude et vi vetusti nominis ducibus Russiae nobis Jagiellonicae stirpis sanguine iunctis et regno Poloniae, magnoque ducatu Lithuaniae foederum subiectionisque vinculis obnoxii, subactis et extinctis, maximo vicinarum gentium periculo tyrannici imperii fundamenta posuissent, mox eo non contenti, inelytae huius reipublicae patrimonium, maiorum sanguine partum, ducatum severiensem et agrum Smolenscensem, totumque illum tractum, qui maiorum nostrorum imperio parebat, a corpore regni avulserunt, Livoniam, nobilissimam provinciam, occuparunt, magnum ducatum Lithuaniae saepe flamma ac fer(r)o vexarunt, fidem foederum et pactorum vincula saepissime fregerunt nec unquam certam firmamque pacem servarunt, nisi cum id ipsorum rationes exposcerent et Livoniae quidem arcisque Polocensis iniusta possessione a divo Stephano, decessore nostro, deieci sunt; manebant tamen vetus illud vulnus et acceptarum iniuriarum recordatio, quas, nobis iam imperium obtinentibus, auxit Basilius Suiseius; is enim, cum ad tollendum eum, qui Demetrii, Joannis filii, falso adscito nomine, imperium invaserat, animam adieciisset, simul quoque in homines nostros, qui, specie amicitiae publico nomine invitati, splendido et inermi comitatu eo profecti erant, nil tale metuentes, vetus odium exaturare voluit ac in ipsis hospitalis mensae sacris alios contrucidandos suis satellitibus obiecit, alios ac inter eos legatos quoque nostros, iure gentium sacrosanctos, in custodiam dedit ac contumeliose habuit, nec monitus, nisi extrema vi urgente, multis tamen faeda servitute et carceris squalore extinctis, dimisit alienumque principatum fraude scelerataque vi occupavit. Indignum erat maiestate nostra et a rationibus reipublicae alienum privatae conditionis hominem partum vicini nobisque opportuni et obnoxii principatus imperium obtinere, quod eum ne ipsi quoque Moschi, ortis regio sanguine principibus parere assueti, latari vi-

derentur ac non obscuras significationes darent, regibus ortum regem et dominatorem se desiderare clarique nonnulli nos accerserent, hominesque nostri, qui non exiguo munere, sed privato consilio, arma ei intulerant varioque praetextu isthic morabantur, diuturna militia fessi et exhausti immature illis subvenissemus, caeptumque ab eis bellum maiore vi promovendum suscepissemus, in extremo discrimine versarentur, aliique principes partim barbari, partim nobis et nomini polono parum aequi aut amici, veluti vacuo imperio imminerent, nos vero, qui et maternum genus e ducibus Russiae ducimus et iis regibus successimus, qui victricibus armis domitas eas gentes tenuerunt, sanguinis et vetustae haereditatis iure, simulque recentibus iniuriis permoveremur atque ad suscipiendum bellum incitaremur, communicato cum amplissimis senatu et ordinibus regni in proxime praeteritis comitiis consilio, ut ab eis, qui nostras regniue provincias dudum interceperant, tenerantque, eas ipsas provincias recuperarem eosque, qui aliena invaserant, propriis etiam illorum ditionibus in scelere eorum ruptique foederis poenam exueremus, arma tandem expedienda decrevimus, ea tamen lege et conditione, ultro a nobis ipsis suscepta, ut bello hoc quaesita et recuperata non nobis liberisque nostris, sed coronae regni, magnoque ducatu Lithuaniae adscriberemus iurique subiiceremus, quod ut faceremus, non modo aequitas ipsa suadebat, verum nostra etiam singulari erga has nobillissimas nationes, quae nos, materno hinc sanguine ortos ex haereditario regno adscitos et liberis suffragiis electos, sibi praeesse voluerunt, regnumque hoc inclytum, suo sanguine ab aemulis vindicatum ad nos detulerunt in nobisque maiorum nostrorum memoriam veneratae sunt, propensione eo impellente ferebamur. Quod cum, conscripto exercitu indictaque expeditione, sub ipsum profectiois nostrae tempus Lublini primum in frequentissima senatus equestrisque ordinis praesentia, postea et Vilnae nos facturos verbo nostro regio recepissemus fidemque nostram reipublicae obstrinxissemus, nunc demum, arce smolenscensi vi et diuturna obsidione in potestatem redacta, severiensi ducatu magna ex parte recuperato, capto una cum fratribus Basilio Suiscio, ipsi metropoli totius Moschoviae praesidio imposito multisque imperii illius provinciis domitis ac pervastatis iureque vetusto reipublicae armis asserto, hac praesenti animi declaratione testificamur et cunctis notum esse volumus. Quidquid auspiciis nostris biennali hac expeditione, magno nostro labore ac vitae salutisque discrimine, in imperio illo moschovitico partum quesitumque est, tum eae arces et provinciae, quae quondam iuris polonici et lithuanici erant, quam aliae recenter subactae (sic), quae praesidiis nostris tenentur, imperiumque nostrum vel sponte vel coacte agnoscunt, cum omnibus vassalis, nobilibus, subditis atque ex eis proventibus, utilitatibus, iure perpetuo et irrevocabili coronae regni magnobue ducatu Lithuaniae restituimus, damus, donamus et subiicimus, et pa-

trimonio reipublicae adiungimus ita, ut deinceps reges Poloniae, secundum leges regni libere electi et coronati, non suo, sed coronae regiae iure provincias, ducatus, arces, terras, territoria iurisdictionemque omnem isthic habeant et exerceant, deque iis ex sententia ordinum regni, prout melius, utilius ac commodius visum fuerit, disponant et utantur. Quicquid etiam deinceps auxiliis ordinum regni partum quaesitumque fuerit, id totum ad communem reipublicae regni et magni ducatus Lithuaniae utilitatem cedit atque haec integre servaturos nos esse sancte promittimus et pollicemur, certa spe freti, nostros labores ac tantum erga rempublicam studium subditos nostros fideles gratis animis accepturos, caeptumque feliciter grande et magnae molis negotium summis viribus promoturos ac in iis, quae nostro conatu adiecta fuerint, liberorum etiam nostrorum dignam et iustam rationem habituros, ut pateat posteritati, eadem animorum propensione iisdemque studiis eos principes de republica benemeritos colere, quibus maiores eorum laudatissimae memoriae reges, nostri praesertim materni sanguinis, coluerunt. Ut igitur huic diplomati perpetua constet authoritas, illud manu nostra subscriptum, sigillo maiestatis nostrae signari ac unum exemplar reverendissimo in Christo patri domino Alberto Baranowski, archiepiscopo gnesnensi, regni nostri primati primoque principi tradi, aliud in archivo nostro deponi iussimus. Datum Warschoviae, in comitiis generalibus regni, die tertia mensis Novembris anno Domini millesimo sexcentesimo undecimo, regnorum nostrorum Poloniae vigesimo quarto, Sueciae vero decimo octavo anno. Praesentibus reverendissimis, reverendis, illustribus, magnificis, venerabilibus ac generosis Alberto Baranowski, archiepiscopo gnesnensi, legato nato, regni nostri primate primoque principe, Joanne Zamoiski, leopoliensi, archiepiscopis, Petro Tylicki cracoviensi, Laurentio Gembicki vladislaviensi et Pomeraniae, regni nostri supremo Cancellario, Benedicto Woyna vilnensi, Martino Szyskowski plocensi, Simone Rudnicki warmiensi, Stanislawo Sieciński praemiensi, Mathia Konopacki culmensi, Georgio Zamoiski chelmensi, Christophoro Kazimirski kiioviensi, Ottone Schenking vendensi, episcopis, Janusio, duce Ostrogiae, cracoviensi castellano, Joanne comite ab Ostrorog posnaniensi, Stanislawo Bikowski siradiensi, Adamo Sandivogio a Czarnkowlenciciensi, maioris poloniae generali, Stanislawo Zolkiewski kiioviensi, exercituum duce, Michaele Dzialński inowlodislawiensi, Stanislawo Gulski Russiae, Nicolao Hlebowic smolenscensi palatinis, Joanne a Gorka Roszkowski posnaniensi, Stanislawo comite a Tarnow sendomiriensi, Adamo de Zmigrod Stadnicki calisiensi, castellanis, et aliis quam plurimis dignitariis, officialibus et aulicis nostris nec non terrarum nuntiis, ad praesentem conventum congregatis.

Sigismundus rex.

Архивъ при Варшавской Казенной Палатѣ.

№№ II—V. Изъ книги расходовъ, представленной великимъ короннымъ подскарбіемъ Станиславомъ Варшицкимъ Варшавскому сейму 1611 года.

Rationes thesauri ex proventibus publicis, in comitÿs anni 1611 factae per illustrem et mag(nifi)cum dñm Sta(nisla)um Warszyckj, supremum regni thesaurarium, kobrinensem osiec(en)sen)que capitaneum, factae, in quib. continetur primum solutio grodnensis militib. livonicis, deinde sumptus belli Moscovitici usq(ue) ad expugnatum Smolenscum, ad extremum stipendia militibus podolicis unius anni exoluta.

№ II. Сообщение подскарбія Варшицкаго о Клушинской битвѣ и о послѣдовавшихъ затѣмъ событіяхъ: плѣненіи и прибытіи въ Польшу князей Шуйскихъ, сраженіи подъ Царевымъ Займищемъ и о взятіи Москвы и Смоленска, 1611 г.

In pugna Kluszyneñ. superatus hostis fugatusque Moscorum quadraginta millium exercitus, ex quibus multi in acie cecidere, alij in deditionem venere, reliqui fuga sibi consulere. Fuerunt autem in moscovitico exercitu gallorum germanorumque militum novem millia. Dux exercitus supremus Demetrius Szuiskj fuga evasit, verum postea captivus ad regem cum magno duce pervenit. Post eam immediate pugnam expugnatum castrum dictum Horodek sub Carowe Zamoście, in quo capta sunt Moscorum militum selector(um) novem millia, duce exercitus poloni magco Stanislao Zołkiewskj palatino kiiovieñ. Exinde urbs Moscovia stolica per deditionem accepta, post haec Smolenskum et alia castra expugnata.

№ III. Содержаніе и дары, выдававшіеся отъ имени польскаго правительства русскимъ посламъ и посольствамъ, лицамъ, принима-

вшимъ присягу на вѣрноподданство, и разнымъ перебѣнчикамъ, январь 1610—апрѣль 1611 г.

Nunciis Moschoviae, conditiones et fidem offeren.

Nunciis primis, a Demetrio dissentientibus, qui, ad sac. m. r. venieñ., deditiois suae studium obtulerunt et part. s. m. r. sequi maluerunt.

Nomina sunt haec consiliarior.:

Boiarzÿn Michailo Hlebowicz Soltikow,
Boiarzÿn Iwan Michailowicz Soltikow,
Boiarzÿn kñ. Vasileÿ Michailowicz Masalski,
Boiarzÿn Mikita Dimitrowicz Vieleumniow,
Boiarzÿn kñ. Feodor Piotrowicz Zasiekin,
Lew Offanasieÿ Plesceziow incisor mensae.

Okolicznÿ seu aulae praefecti:

Timofieÿ Wasilewicz Hrasnÿ, kn. Fedor Fedorowicz Mescierski,
Michailo Andreiowicz Molczanow.

Aulici et consiliorum notary:

Iwan Hramotÿn Tarasowicz diak, Fedor Iwanowicz Andronow diak, Iwan Fedorowicz Kutusow, Iwan Iwanowicz Czerzezin, kñ. Fiedor Mieszierski, Ovdakin Witowtow, Borisz Timofeioiwicz Krassow, knias Levoncieÿ Sachowski, Hawrÿl Hriponow Sachowski, kñ. Sachowsezi iuniores duo.

Istis person. 20 una cum servitoribus 120 et eq(uis) 208 per Stanislau Vituzski provisio dat. a die 22 Januarÿ 1610 ad d. 28 Febr. eiusdem ordinarie distributionis. Fac(it) fl. 4084—23—12 ¹⁾. Eisdem pecunia et vestes donatae diverso numero computat. fl. 1006—22¹/₂. Eisdem d. 22 Marcÿ 1610, per manus mag. do. succamerarÿ regni, in victum fl. 233—10. Eisdem d. 8 Aprilis 1610 dati fl. 400. Eisdem canari vini Hama empta fl. 75.

Fac(it) totius in provisiom. fl. 5799—16—3.

Seorsim convivio excepti erant pubeo. in praesentia s. m. rae d. 7 Febr 1610.

Eisdem, post conflictum in Kluszino missis ad ill. do. paltum Kioviae d. 14 Augti a 1610: in personas nobiliores 75 pecuñ. in paratis, iussu s. m. r., fl. 1685; veluti ulñ. 30 p. fl. 6—20=fl. 200; adamasci 40 p. fl. 4=fl. 160; falund. ulñ. 47 p. fl. 3—15=fl. 164—15. In servitor. et ped. eorundem fl. 98.

Oim(omnium) fac. exolutorum fl. 2307—15.

Et per do. Krziczki ex pecca. quartae partis dati sunt Soltÿkowi 1610 fl. 600.

¹⁾ Сумма „4084“ означает флорины или польскіе злоты, вторая сумма „23“—польскіе гроши, третья „12“—солиды или шиллинги. То же и далѣе,

Reliquis diverso tpe. venieñ.

Boyaris, tribus fribus Mihailo, Vohin et Thomilo Zasieczkie, missis ad partes Demetrianor., quos allicerent, dat. in serico et pecc. d. 19 Janu. fl. 125.

Boiario Elisar donary a sac. m. r. ad ced. m. d. cancell. Litt. d. 23 January 1610 fl. 11—20.

Mikitha boiario donary d. 25 Febr. fl. 15.

Sachowskim, duobus fribus, ad Rosslavieñ. missis, quibus persuaderent fidem, d. 25 Febr. fl. 110.

Boiaris Andreae Ussow, Vasiley Mikulin, Paulo Rumlemin, post Mozaisceñ. perfidia. redeuñ. ad sac. m. r. de 28 Marcÿ 1610 fl. 100.

Nuncio primario kñ. Czerkasski et socÿs eiusd., fidem s. m. r. narrantibus, 1 Aprilis fl. 300.

Palatinis duobus ex Poczopow et Bransk cum socÿs d. 13 Aprilis fl. 200.

Boiario Constantino Holowaczemu, venieñ. cum nuntio capt. Biala, d. 19 Aprilis fl. 50.

Nuncÿs ex Nowogrodek, deditiom. suorum nunciañ., d. 22 Aprilis fl. 200.

Palatino in Biala cum praesidio ibidem relicto d. 9 Martÿ dati fl. 300.

Nuncÿs ex Mozaisko, iterum in fid. suos confirmañ., Niewiczza Samaryn, Iwan Nielew, Iwan Kusielowski d. 29 Maÿ fl. 80.

Nuncÿs Rzouieñ.: Borysz Stremauchow, susdalecz, Petro Kulniew, Istoma Kuzieniow d. 2 Junÿ fl. 80.

Paltis ex Roslaw: kñ. Jurgi Choroscÿzn, Iwan Strakÿnow et alÿs, ex fuga Osipovieñ. venieñ., Fedor Nasczekim, Simeon Cziutrew tam in serico, quam pecc., d. 2 Junÿ fl. 332.

Boiaris, ab exercitu Demetriano fugieñ., Gregorio Wielowka, Murat Preswietok ex Ossipow, Stephano Bitegonski ex Mozaisko d. 6 Junÿ fl. 80.

Boiario kñ. Stephan Solowieczkj, partibus s. m. r. consentien., d. 8 Junÿ fl. 40.

Boiario Siemienski Mikitha, ex Toropeceñ. ditione palatino, et eiusd. socÿs, missi in fidem recepto, tam in panno, quam pecc., d. 28 Junÿ fl. 67.

Palatino Rzovieñ. Borisso Ostruchow subsidÿ de 18 Julÿ fl. 10.

Boiario Bezobrazow, ex urbe primum venieñ., in fidem recepto, d. 26 Octobr. fl. 50.

Aufremko Moscho, qui Iras., a Galiczyno in castris script., ad urbem non pertulit, sed ad Senatam detulit, diebus Novembr. fl. 10.

Moschis nobilioribus ex munitione ad Czarow, fidem apud ill. do. paltum kioviae iuraf.:

Paltus kf. Fedor Andreyowicz Jelecckj.

Iwan Kierekreiski, praefectus cohortium.

Stephan Tarbeyow, praefectus peditum, cum ped. 51.

Ex detu Smolenscefi.: Niewpokoÿ Kokosnik, Procopieÿ Bestuzow, Euffim Lewin, Offanas Dziwow et alÿ 14.

Ex Rzowiefi.: Iwan Blasow, Iwan Simonskj.

Ex Viazma Lew Wolkow.

Ex Drohobuz: Fedor Zasiczki, Jacob Cziechanow.

Ex Karaczewiefi.: Petro Sofonow, Constant. Oputhein.

Ex Magna Novogardia: Uthorin Lwow, Roman Nieielow, Bohdan Dubrowszki.

Ex Starodubowiefi. Vasileÿ Bachcieiow.

Ex Mieszczersk Matfieÿ Strzesniow.

Ex Thoropiecz Timofieÿ Verehin.

Itt. captus sagitarior. Timofieÿ Sarow cum psoñ. 7.

Oibus istis seorsivis nr. 43 dat. d. 20 Julÿ fl. 400.

Michailo Bialosielski, palatino Ossipowiefi., dat. d. 25 Julÿ et pro eqno fl. 150.

Nuncÿs ex urbe, cum iuramento fidelitat. pmiss., pers. 18 cum servitor.

Ostafi Gniewosz Nieyelow, Druzÿna Nieielow, Timofieÿ Dawoiczik, Iwan Dawoiczik, Siemion Dawdow, Iwan Iwanowicz Dawoiczÿk, a die 28 Julÿ 1610 ad d. 12 Augti pro septim. 2¹/₂, per Franczkowicz expositi fl. 214—28. Eisdem contentatiofi., rone. mansionis eorundem in castris fl. 164. Fac. fl. 378—28.

Czaro Casimowszki, cum deditioe veniefi. pro donario dat. par. pecc. fl. 500, holoserici petia una et ornamenta argen. deaurata ad equum, e stabulo s. m. r. dat., computat. fl. 574—10—9. Fac. in Augto fl. 1274—10—9.

Zaruczkiemu, donary loco, dat. holoserici optimi petia 1 d. 18 Augti 1610 fl. 200.

Nuncÿs ex urbe, de legone decreta narrafi.

Kf. Michailo Molcanow cum socÿs et servis,

Kf. Stephan Solowieczki cum socÿs et servis.

Horum oim personae 82, eq. 105.

Quibus ordinati victus diurni, a die 5 Septembr. ad d. 24 eiusd., pro diebus 20, dietim p. fl. 27, dat. fl. 540.

Provisio magnorum legatorum ex urbe Moschoviae veniefi.

Praecursori:

Bogdan Matfieiwicz Hlebow cum socÿs, vzt (videlicet):

Matfieÿ Uwarow,	Ihwath Uwarow,
Kazarÿn Jandaurow,	Piotr Berdeaw,
Iwan Bestuzi,	Jurgi Davidow,
Stephan Bardaiczÿn,	Andreÿ Zamomeÿow,
Iwan Sczerbow,	Prochor Zubow,

qui venerunt ad sac. m. r. die 5 Octobr. 1610 cum persoñ. 30, equis 30, in provisiom. eorundem per Franczkowicz, servitorem thesau., dat. victualia, simul et semel coempta, fac. fl. 114—22—9.

Seorsim avena faenum a do. Domaszowski suppeditat(a).

Magnae legonis nuncÿ:

Philaretus, metropolita rostovieñ.,
 Kfi. boiarzin Vasil Vasilewicz Galiczin,
 Kfi. Danilo Mezecki,
 Dumnÿ diak Tumilo Lugowski,
 Dumnÿ dworzanin Vasileÿ Sukin,
 Dumnÿ diak Vasileÿ Sydawnoÿ,
 Kielar Troieczki Serheiwego monasteru,
 Archimedrith Spaski,
 Protopop Woznieszienszkiego monastera,
 Iwan Głowinin, stolnik,
 Boris Ruskin, stolnik.

Aulici.

Kfi. Jacob Boratinski,	Borÿsz Puskin,
Bogdan Chlebow,	Lewoncieÿ Piwow,
Iwan Karabin,	Thoma Kwasniow,
Alex. Chotÿnezow,	Hawrilo Czobisow,
Fedor Mathow,	Andrei Uwarow,
Iwan Uwarow,	Andrei Boskakow,
Prawotwor Hubin,	Borÿs Partemow,
Anthon Zahoskin,	Mikifer Spiridonow,
Ophanasÿ Radiwanow,	Jacob Pustoboiarow,
Ihnacieÿ Diedkow,	Wasil Pawłow,
Iwan Begiczow,	Fedor Samow,
Iwan Ladigin,	Siemion Andreiow,
Apraxim Mikulow,	Avxeneÿ Svassow,
Kfi. Iwan ÿ Jurgi Sachowszÿ, bracia.	
Siemion Sirhnow,	Philemon Oczarow,
Zachar Lepunow,	Kfi. Piotr Zbarecki,

Siemion Krukow,
Dowoina Carpow,
Hrehori Protasow,
Stephan Tathiszow,
Doýlga Beklemisow,
Michal Trusow,
Wasileý Tulbosinow,
Iwan Kozlow,
Wasileý Chýtrow.

Timofieý Iskamski,
Bogdan Widenow,
Jacob Juskow,
Iwan Dýkow,
Armula Miesoiedow,
Gardeý Balczikow,
Fedor Parfeiw,
Timofieý Chýtrow,

Od posaczkich ludzi y od targownikow:

Poslow osob 12.

Strzelcow Galiczinowých 45.

Zosobna boiarow smolenskich dworzan 72.

Glowa strzelecza y strzelezi, z stolicze poslani, 327.

Ex diversis provincyis et arcibus aulicor. boiarow 113.

Oim personae fac. nr. 776.

Oim equi nr. 971.

Qui venerunt ad s. m. r., die 17 Octobris 1610, ad castra Smolensciana, dat(i) sunt illis superintendeñ. gnosii Joannis Tiskiewicz Skumin, no-(ta)rius mag. duc. Litt. Joannes Kochanowski, venator s. m. r., et Albertus Miaskowski, cubicular.

Eisdem legatis omnibus simul et semel data sunt victualia, per Franczkowicz, servitorem tesauri, coempta, quae fac. iux. specificom. regi, fl. 1667—25—9.

Do. Kochanowski, venatori superintendeñ., rone contentationis, seu impensar. circa eosd. legat. fact. iussu s. m. r. fl. 160. Do. Alberto Miaskowski, similr. superintendeñ., rone impensarum circa eosdem, dat. pro septim. 20, a die 17 Octobris 1610 ad d. 30 Aprilis 1611, = fl. 300. Ad manus eiusd. Miaskowski, in deductiom. eorund. nuntior. in Kamionka ex castris, diebus Aprilis 1611, fl. 5.000.

Fac. pro legatis magnis expeñ. fl. 7242—18.

IV. Издержки на содержание плѣнныхъ царя Василя Ивановича, князя Дмитрія Ивановича съ его женою княгиней Екатериною Григорьевной и кн. Ивана Ивановича Шуйскихъ съ ихъ прислугой, съ 27 октября н. с. 1610 г. по 2 сентября н. с. 1611 года.

Provisio ducis magni Moschoviae et fratrum eiusdem captivorum.

Nomina eorundem:

Magnus dux Moschoviae Vasil Ivanowicz Szuýski,
Dux Demetrius Suiski cum uxore,
Dux Joannes Suýski.

Servitorum personae nro 13.

Qui die 27 Octobris 1610 ad castra remissi provisiom. habebant in castris usq(ue) ad d. 30 Novembris, qua missi sunt Mobiloviam et inde Grodnam expositi sunt per do. Bobrowniczki et Kozuchowski, servitorem tesauri, in victum fl. 271--6--9¹⁾.

Eisdem in vestes panni pellic., tellae et alia corporis et mensae tegmenta comparat. iux(ta) specificonem in discessu Mochiloviam fl. 434--28.

Eisdem ducibus et superintendenti do. Zbigneo Bobrowniczki ordinationis pecunia dabatur septimanatim p. fl. 57--20, rone victus, itaq(ue) a die 1 Decembris 1610 ad d. 2 Septembr 1611 pro septim. 39, fl. 2.249.

Ad manus do. Bobrowniczki in solutiom nautis in navigia conduct., quibus ydem duces Boristene Orszam usq(ue) missi sunt, dat. pro salario persoñ. 10, fl. 22--15.

Fac. expensae ducum fl. 2.977--19--9.

V. Издержки на русскихъ, заявлявшихъ вѣрность, перебѣжчиковъ, лазутчиковъ, военный отрядъ и проч., сентябрь 1610—июнь 1611 года.

Reliquis subsidia.

Moschis 4 e Toropez cum deditioe venieñ. á palatinis, nempe a Gregorio Lewonezy Wielominin et ab Alexandro Ihnatowicz, dat. d. 4 Novembr. fl. 30.

Moschis boiaris Matfey et alteri Delfferey Kuzminowicz, de transactione in urbe iam finita narrañ., d. 5 Septembr. fl. 10.

Benedicto Chometow et socys, missis cum iuramento fidelitatis a Magna Novogardia, per fl. 25, adamasci ulñ. 10 panni falund. ulñ. 5, d. 30 Novembr. Fac. fl. 80.

Iwan Kozłow, praefecto sagitatorum moschoviticorum ex urbe venieñ., dat. d. 13 Novembr, ipsi in pec. et adamasco ulñ. 12, fl. 87--10; peditibus eiusd. 8 bina vice in Decembre fl. 92--22. Fac. fl. 174--12.

Seorsim dat. carasiae a bolekm stam. 4.

Boiario Sarýcz Lýniewu contentationis pro navata opera d. 10 Decembr. fl. 10.

Iwano Szýmanskj, moscho, venieñ. a palatino Gregorio Levontinow in Toropez, partes s. m. r. promoveñ d. 26 Decembris 1610 fl. 27--10.

¹⁾ Сумма „271“ означаетъ флорины или польскіе злоты, вторая сумма „6“—польскіе гроши, третья „9“—солиды или шиллинги. То же и далѣе.

Zachariae Siskin, boiario, fidelitat. iurament. professo, in panno et parata pecc. a ad die(m) ... fl. 25.

Jacobo Daskow, Wasil Bahtyow, boiarius, internuncyus e Magna Nowagardia, subsidy d. 3 Jañu. 1611 fl. 10.

Boiario Fedoro Viekiesnik cum socyis 6, misso ex urbe a consiliarys Moschoviae, d. 2 February fl. 45.

Moschis tribus Suchodolski, Modzelowski et Hawrylo Alexandrowicz, detent. in Throký et in anno pto captis in Starodub et Podczopow per manus dñi Obalkowski, d. 9 February in pecc. et panno fl. 121.

Esseney Emeldziess Kazamissewicz, pro navata opera cof. contum(aces), pugnañ, ex qua pugna etiam captos Germanos s. m. r. praesentavit peracta (sic) peccunia et adamasci ulñ. 10 d. 4 Aprilis fl. 70.

Duobus dunczom Iwano Assanowicz et Stephano Pyany, vatamano dunczow, ad s. m. r. cum arcanis de exercitu dunczow narrant, d. 10 Marty 1611 fl. 10.

Iwano Woluyew filio Gregory Woluiew, Petro Pukomski et Iwano Siemanski, missis ut de Gregory Woluiew fide testarent., dat. pec. fl. 54 et filio Woluiew seorsim adamasa ulñ. 10 d. 10 Febr. 1611 fl. 94.

Duobus Moschis, ex Mozaisko missis a dño capñeo Chmielniceñ, cum Iris ex urbe et qui vera, quae agerent. ibi, nunciarent, d. 13 Juny 1611 fl. 33—10.

Speculatoribus moschis, ex diversis locis missis, intra hostiles exercitus Lepuni obsideñ. urbem, Vasko Czernicza, Iwano Niedbaylo d. 26 Juny fl. 40.

Andreae Korszak, misso speculatum ad Kalugam et alia loca, ab hostibus obsessa, d. 8 Juny fl. 20.

Boiario Korssak, puero ex arce Smolenseñ., a parente suo per murum demisso, subsidy cum suo comite parat. pecc. fl. 20—10 et in panno et adamasco resid. dat. d. 27 Aprilis fl. 57—12.

Boiario Alexio Romanowicz Bezobrazow, ex urbe misso cum Iris necessarys, subsidy d. 26 Aprilis fl. 100—10.

Duobus boiarys: Kruszina Suchorussow et Stephano Pawlow, ex stolicza cum Iris venieñ. d. 14 Febr. 1611 tam pecc., quam in panno, fl. 36—20.

Expeditio boiarrow e castris militiam ex parte s. m. r. iurañ, d. 27 Aprilis.

Iwano Szoltikow Mikitowicz ipsi fl. 200. Eidem pro equis duobus emptis fl. 80. Eidem in socios ad vexillum vocatos fl. 300. Eidem pro vexillo et timpana fl. 30—19.

Iwano Boless, praefecto sagitarior. eid(em) vexillo adiunct., fl. 30.

Petriko et Fedoro Tomaszewicz, centurioñ, eiusd. Boless vexillo adiunct., fl. 20.

Holowaczowi, alteri praefecto sagitar., fl. 20.

Woinowi Dimitrowi Zasieczkiemu, id. vexillum sequenti bina vice et rofie eq(ui), fl. 15.

Summa peditibus Moschis, nro 46, eidem vexillo adiunctis, p. fl. 1 —fl. 46.

Oim fac. ista expeditio in fraudem versa fl. 741—19.

Ad manus do. Zachorowski, rotm. et vigiliarum excubitori in castris:

Pro contentat. Moschorum, viam ad omnes aditus arcis Smolensceñ. monstrañ., ex probata fide suscept., nempe Issay primario fl. 40, boiari altero fl. 10 et pro panno ulñ. 5. fl. 17¹/₂; reliquis servitoribus antea boiaror. in arce ead. nvo 23 per fl. 10; custodi, seu superintendenti eorum, servo do. Zachorowski adiuncto, fl. 10 dat. d. 13 Мау 1611—fl. 307—15.

Сумма расходовъ на Московскую войну, принятыхъ сеймомъ 1611 года.

In expeditionem belli Moscovitici sumtusque eius diversos erogati sunt ad comitia moderna fl. 931.704—3—3.

Интересно сравнить эти издержки съ общей прихода-расходной суммой:]

Conclusio ronis pntis r. p. anni 1611.

Summa perceptorum omnium tam ex restis annorum ptorum, nempea. 1601, 1603, 1607, quam ex contributionibus anni 1609 i 1610, similaet quartae partis 1610 et 1611, cum pecca. mutuo noie a creditoribus credita e in annis sequentib. exoluenda, fac. fl. 1.424.803—22—6.

Summa distributorum omm militibus, Livoniae et in Moschovia servien. ac in diversas nettes fac. fl. 1.424.803—22—6.

Rnt nihil, verum debita rnt(remanent) exolven. pro perceptis in rone pnti posita.

Ro pns conclusa et recognitionibus probata coram rmo et magcis ac gnosis deputatis, ex auctoritate conventus Warsen. prasentibus, die 2 Novemb-ryis anno 1611.

Архивъ старопольскій, отд. II, кн. 40, листы книги не перемѣнены.

№№ VI—IX. Изъ книги казенныхъ расходовъ, представленной великимъ короннымъ подскарбіемъ Станиславомъ Варшицкимъ Варшавскому сейму 1613 года.

Registrum rationis publicae, in comitys Varszaviensibus glib(generali- bus) anno 1613 factae per illrem et magcum dñum Stanislaum Warszyckj, tesararium regni supremum, kobrineñ., osieceñq. capitaneum etc.

VI. Содержаніе, даваемое польскимъ правительствомъ плѣннымъ царю Василию Ивановичу, князю Дмитрію Ивановичу съ его супругой Екатериной Григорьевной и кн. Ивану Ивановичу Шуйскимъ съ ихъ прислугой и охраной, съ сентября 1611 по 1 февраля н. с. 1613 г.

Provisio magni ducis Moscoviae Wasil Wasilewicz Szuiski, captivi, et fr(atr)um eius,

quorum nomina:

Kniaz Demetrius Szuiski cum uxore,

Kniasz Joannes Szuiski.

Qui magnus dux in comitia anni 1611 per mageum d. Sta(nisla)um Zolkiewski, paltum Kiioviae. campiductorem regni adductus et praesentatus fuit cum fribus, pro qua praesentone vestes eis ex aerario pubeo comparatae sunt huius modi:

Ipsi duci Basilio

vestis superior ex altembasso ulñ: $12\frac{7}{8}$ per fl. 30=fl. 386—7—15; vestis inferior ex veluto rubro ulñ. $10\frac{1}{4}$ per fl. 5— $22\frac{1}{2}$ =fl. 58—28; pro serico, quo vestis superior subducta fuit. fl. 18; pro fimbriis aureis et funiculis, quibus margines vestium ornata fuerunt, et aliis rebus minutioribus expositi fl. 31—5—12; eidem pileus peliceus „Marmurek“ comparatus pro fl. 60.

Fac. pro ipso duce fl. 554—11—3

Demetrio Szniski, f(rat)ri ducis,

vestis superior ex veluto violaceo ulñ nro $13\frac{1}{4}$ per fl. 5=fl. 67—7—9; inferior ex holoserico siue atlasso ulñ. 10 per fl. 2—20=fl. 26—20; pro bagasia in subductionem vestium fl. 9—6; pro fimbriis sericeis et funiculis, cuius (sic) margines vestium ornatae fuerunt, et aliis rebus minutioribus expositi fl. 24—1; pro pileo ex veluto rubro, pelibus sabellinis subducto, fl. 36—17—9.

Fac. horum fl. 162—22.

Joanni Szuiski

vestis superior ex veluto punicei coloris ulñ. $12\frac{7}{8}$ per fl. 5=fl. 63—3—9; inferior ex holoserico sive atlaso ulñ. 10 per fl. 2—20=fl. 26—20 pro bagasia, in subductionem vestium fl. 9—6; pro fimbriis et funiculis, quibus margines vestium ornatae fuerunt, et aliis rebus minutioribus expositi fl. 24—1; pro pileo ex veluto rubro, pelibus sabelinis subducto, fl. 36—17—9.

Summa pro Joanne facit fl. 159—18.

Sartoribus a praeparatione vestium fl. 10.

Eidem duci cum fribus eius provisio ex thesauro regni data est a die 2 Novembris 1611 ad diem 28 Decembris anni eiusdem, menstruatim

per fl. 230—20 cum Zbigneo Bobrownicki, praefecto ipsorum, pro septimanis nro 8 Varsoviae fl. 461—10.

Eisdem victus pecunia dabatur menstruatim per fl. 228—20 a die 28 Decembris 1611 ad diem primam Octobris 1612 in Gostinin pro mensibus nro 9=fl. 2.058.

Post obitum magni ducis et fr(atr)is ips Demetrii, qui in Octobre obierunt, provisio reliquis talis ex thesauro praebeatur a die 1 Octobris ad diem similem Decembris 1612 menstruatim per fl. 104 dati, pro mensibus nro 2=fl. 208.

Post obitum uxoris Demetrii Szuiski, quae obiit in Novembre provisio diminuta est et talis fuit a die 1 Decembris 1612 ad diem similem Februarii 1613 menstruatim per fl. 24, pro duobus mensibus, fac. fl. 48.

Custodiae eorum vct (videlicet) peditibus nro 40, menstruatim per fl. 188—26—12, facit a die prima Decembris 1611 ad diem similem Martii 1612 trimestri (sic) stipendii=fl. 566—20. Eidem custodiae, quae iam numero erat minor, vct peditibus nro 20 a die prima Martii ad diem 1 Decembris 1612 menstruatim per fl. 91—23—6, facit pro mensibus nro 9=fl. 826. In eosdem pedites nro 20 datus est pannus carasiae stamina nro 13—8 per fl. 17=fl. 226—10. Eidem custodiae, quae post obitum magni ducis et Demetrii diminuta et minor numero erat, vct pedites nro 4, a die 1 Decembris 1612 ad diem 1 Februarii 1613 menstruatim per fl. 18—26—12, facit pro duobus mensibus fl. 37—23—6.

D. Georgio Burbach,

in cuius curia in villa Mokotow isti captivi cum commitatu maiori detinebantur tempore comitorum 1611, multum detrimenti factum est et aedificia nonnulla combusta, in quorum damnorum recompensam data iuxta taxam revisor. medietas, scilicet, fl. 150.

VII. Издержки на содержаніе взятыхъ въ неволю великихъ московскихъ пословъ митрополита Филарета Никитича, кн. Василія Василіевича Голицына съ товарищами, свитой и прислугой, съ осени 1611 по 3 марта н. с. 1613 года.

Provisio magnorum legatorum ex Moscovia,

vct (videlicet):

Philaretus, metropolita rostovieñ,
 Knias boiarzin Wasilewicz Galiczin,
 Knias Daniło Mezecki,
 Dumnÿ diak Tumiło Ługowski,
 Dumnÿ dworzanin Vasilei Sukin.

Diak Vas. Sýdawneý,
Lekielar (sic) troiecki,
Iwan Głowinin, stolnik.
Boryss Ruskin, stolnik.

Aulici:

Knias Jakub Boratinski,
Bogdan Chlebow,
Lewonciei Piwow,
Alex. Chosincow,
Fiedor Matow,
Iwan Uwarow,
Prawotwor Hubin,
Anton Tahosezin,
Ophanasý Radywonow,
Ichnaciei Diedkow,
Knias Jurgi et Iwan Zachosezý, fratres,
Zachar Lepinow,
Iwan Ladigin,
Timofiei Chýtrow,

Borýs Puskin,
Iwan Karabin,
Famieia Kwasniow,
Hawriło Crobissow,
Andrei Uwarow,
Andrei Boskakow,
Boris Parteniow,
Mikifer Spiridonow,
Jacob Pustoboiarow,
Wasil Bawtow,
Siemion Andreiow,
Knias Piotr Zbareckj,
Fedor Parffieiow.

Quorum personae cum familia ipsorum erat nro et equi
pro (числа не означены).

In deductionem legator. praeno(m)i(n)atorum Kamionka Warssoviam
dati ad manus Zakrzowski, servitoris thesauri, fl. 1.000.

Cuius dbutae specifico. est in ronibus ips.

Cosacis mgei dñi campiductoris regni, qui causa custodiae cum eis-
dem legatis venerat, dati fl. 120.

D. Miaskowski, cubiculario sac. rae mtis et praefecto ipsor. diarior.,
dati fl. 100.

Monasterio, ubi asseruabantur isti legati, rone hospitii dati sunt
fl. 30.

In provisionem eorundem legator. Warssoviae a die 25 Januarii
1612 ad diem 13 Februarii anni eiusdem pro septimanis nro 2/5 dati ad ma-
nus Zakrewski fl. 1966—10. In deductionem knias boiarzyn Wasil Wasi-
lewicz Galiczyn Varsovia Margemburgum pro viatico ad manus d. Rusie-
cki, profecti ips, dati die 13 Februarii 1612 fl. 154.

Reliqua aut(em) provisio ips. ex proventibus sac. rae mtis oecono-
miae Margemburgeñ. est illi assignata.

In deductiom dumny diak Tumiło Ługowski Varsovia Słuchoviam (sic)
dati pro viatico ad manus Piotrowski fl. 60. Reliqua provisio ex pro-
ventibus capitaneatus Słuchovieñ. est illi assignata.

In deductiom knias Jakub Boratinski et Famieia Kwasny Warssovia
Łancitiam pro viatico et provisionem ipsor... dati ad manns Falęcki fl. 322.

In deductiōm Kniś Daniko Mezecki cum aliis personis nro 25 dati pro viatico ad manus Stanislawski fl. 113.

In expeditionem familiae Galiczyn nro 16, qui cum mago d. cancellario m. d. Lituae. Varsovia discesserunt, dati fl. 233—10.

Custodiae eorum vcz (videlicet) peditibus nro 100 a die 5 Februarii 1612 ad diem similem Martii pro mense uno dati fl. 464—13—6.

In provisionem Philareti, metropolitae rostovieñ., et aliarum personarum, Varsoviae manentium, vet (videlicet), a die 13 Februarii 1612 ad diem 10 Junii 1612 pro septimanis nro 16/5 ad manus Zakrzowski, provisoris eorundem, dati fl. 3.100

Cuius d(istri)butae specifico. est in roñibus ips.

Eidem Philareto, metropolitae, cum aliis moscis, ex comitiva sua et Galiczyn, quorum erat numerus minor, a die 10 Junii ad diem 8 Julii 1612 pro septimanis nro 4 per fl. 50=fl. 200.

Eisdem, qui diminuti fueru(n)t, et minor numerus eor. erat, vcz nro 17 a die 8 Julii 1612 ad 13 Januarii 1613 pro septimanis nro 27 per fl. 34 dati fl. 918.

Post expeditiōnem Iwan Karabin provisio diminuta est et talis fuit: a die 14 Januarii 1613 ad diem 3 Martii eiusdem anni pro septimanis nro 7 per fl. 32 dati fl. 224.

VIII. Расходъ на московскихъ пословъ кн. Трубецнаго, кн. Михаила Солтынова съ товарищами, свитой и прислугой, съ 5 декабря 1611 г. по 30 апрѣля н. с. 1613 года.

In provisionem legator(um) ex Moscovia, qui a statibus magni ducatus Moscoviae, sede vacante post Szuiski, in comitia anni 1611 venera(n)t,

vcz (videlicet):

Kniś Trubeckj,

Kniś Michał Soltikow cum duobus filiis,

Vasili Janow, cancellarius Moscoviae.

Aulici:

Hawriło Hriponow,

Olexi Bezobrazÿ,

Hrehori Protaszow,

Ilian Łykaszy,

Jakub Hriponow,

Cibotan Cielusceiow,

quorum numerus cum familia eor(um) erat 88, et equi nro 108.

In provisionem eorum Varsoviae a die 5 Decembris 1611 ad diem 19 Martii 1612 et in deductionem eorundem ad Narew ad diem 26 Martii faeit pro septimañ. nro 15 ad manus Kulesza, servitoris thesauri, provisor. ips. dati fl. 7.860.

In absoluteione horum legator. data expeditio, vcz: Kniś Trubeckj

parata pecunia fl. 1.000; eidem veluti rubri ulñ. 13 per fl. 6=fl. 78; atlasii veneti ulñ. 12 per fl. 3—20=fl. 44. Fac. pro Trubecki fl. 1.122.

Knias Michailo Soltikow paratis fl. 1.000; eidem veluti rubri ulñ. nro 13 p. fl. 6=fl. 78; atlasii veneti ulñ. 12 p. fl. 3—20=fl. 44. Fac. pro Szoltykow fl. 1.122.

Filiis duobus Soltýkow paratis fl. 520, purpuræ sive sarlati (sic) ulñ. nro 6 p. fl. 8=fl. 48; panni granati ulñ. nro 6 p. fl. 7=42, adamasci veneti ulñ. nro 12 p. fl. 3—10=fl. 40; atlasii florentini ulñ. nro 12 p. fl. 3=fl. 36. Fac. pro filiis Soltikow fl. 686.

Aulicis:

Hawrił Hriponow paratis fl. 250; eidem adamasci ulñ. nro 12 p. fl. 2—15=fl. 30; panni faileñ. ulñ. nro 9 p. fl. 3=fl. 27.

Olexi Bezobrazý paratis fl. 200; adamasci ulñ. 12 p. fl. 2—15=fl. 30; failundisz ulñ. 9 per fl. 3=fl. 27.

Jacob Hriponow paratis fl. 100; adamasci ulñ. nro 12 p. fl. 2—10=fl. 28; failundisz ulñ. nro 9 p. fl. 3=fl. 27.

Hrehory Protasi, Ilian Lykasý, Cibotan Cieluscieiw, personis nro 3, fl. 150; panni failendisz p. ulñ. 12=ulñ. 36, p. fl. 2½=fl. 90.

Fac. pro aulicis fl. 959.

Basilio Janow, cancellario Moscoviae, provisio dabatur a die 5 Martii 1612 ad diem 30 Aprilis anni eiusdem, pro septimañ. nro 8 per fl. 25,=fl. 200; eidem in expeditiom dati parata peca. fl. 560, et cubiculario sac. rae mtis, qui eum sequutus est in itinere, fl. 30.

Fac. fl. 790.

IX. Издержки и расходы на другихъ русскихъ, принятые Варшавскимъ генеральнымъ сеймомъ, 6 марта н. с. 1613 года.

Aliis Moseis:

Fiedor, thesaurario Moscoviae, provisionis et muneris loco dati fl. 500. Commitibus eiusdem duobus, vet: Mikita Sabin et Ignaci Korssak fl. 200. Facit eisdem fl. 700.

Alexandro Jefeimo, Sozasny Poltew provisionis dati eisdem fl. 104; adamasci per ulñ. 12=ulñ. 24, per. fl. 2—10=fl. 56; failundiszu ulñ. 18 per fl. 2—15=fl. 45. Fac. pro istis fl. 205.

Lawrin Korssak cum filiis duobus, Andreae et Michaeli Korssak, Petro Daszko, Tymofei Susserinow, Severin Umarow, Nieupokoi Korssak, personis 7, per fl. 50=fl. 350.

Olexý Ruber, Omielan Łomak tormentario, Fiedor Treszyneyn, Matýmow Dýbik, personis nro 4, per fl. 30=fl. 120.

Gerzi Bobarssow, Nazarow Mogelowskj, personis nro (2), fl. 50; eisdem panni lundineñ. ulñ. 18 p. fl. 1—15=27. Fac. eisdem fl. 77.

Kniaś Romadonowski cum filio, Owdekiei et Joanni Witowdom, in provisionem eorum a die 3 Junii 1612 ad diem 6 Julii anni ejusd(em), pro septimanis nro 4/5, fac. fl. 340.

Eisdem in expedonem dati parata pecunia, vct: Knias Romadonowskj fl. 150; filio eius fl. 30; Witowdom fribus per fl. 100=fl. 200: Segierlin, boiar., fl. 22. In deductionem eorundem Warssovia Grodnam dati fl. 122—15.

Seorsim:

Knias Romadonowskj veluti nigri ulñ. nro 13 per fl. 4=fl. 52; atlasii ulñ. nro 12 p. fl. 3=fl. 36; Vasil, filio eius, adamasci ulñ. 6=fl. 15; failundisz ulñ. 4 p. fl. 2¹/₂=fl. 10; Owdekiei et Joanni Witowdom: adamasci p. ulñ. 12=ulñ. 24, p. fl. 2—20=fl. 64; failundiszu ulñ. 18 per fl. 3=fl. 54; Segierlin, boiarin, lundin. ulñ. 9 p. fl. 1¹/₂=fl. 13¹/₂; eidem paratis fl. 10.

Fac. horum fl. 779.

Что касается общей приходорасходной суммы, то она оказалась въ такихъ размѣрахъ:

Conclusio ronis.

Summa om perceptorum, tam ex restis contributionum annor. pteritor. quam ex contribone integra anni 1611, fac. fl. 646.218—7—3.

Summa item omnium distributor. post comitia praeterita, tam in sumptus belle Moscovitiej et Livoniej, quam etiam in solutione. debitorum, fac. fl. 702.695—19—3.

Apparent plus distributi quam percepti, quae d. tesaurarius in futura ratione in distributis ponet fl. 56.477—12.

Ratio praesens facta et conclusa est cora. rmo magnificis ac generosis dominis deputatis, ad examinandas rones tesauri tam a senatu, quam equestri ordine, designatis. Warszawa in comitys regni generalibus, die 6 Marty anno Domini MDC decimotertio.

(Подписали) Stanisław Sieciński, Konstanty Plichta и т. д.

Старопольскій Архивъ, от. II, кн. 41, лл. не перемѣнены.

X. Протоколь о сведеніи счетовъ по арендѣ подоминиканскаго монастырскаго дома Генеральною дирекціею инженеровъ, 13 августа н. с. 1818 г.

Działo się w domu podominikańskim na Krakowskim Przedmieściu, pod № 1320 sytuowanym, dnia trzynastego Sierpnia tysiąc ósmset ósmnastego roku.

Na mocy danego upoważnienia przez Komisją województwa Mazowieckiego, niżej podpisany assesor i adjunkt, zastępca komisarza wydziału oświecenia, przystąpił do obrachunku z dzierżawnego po-dominikańskiego domu przez Dyрекcyę generalną z w m Gumińskim, kapitanem inwalidów, mającym upoważnienie od właściwej władzy, pod dniem jedynastym Sierpnia r. b. № 1293 wydane, a obliczywszy poczynione wydatki, uznał takowe w kwocie złotych polskich dwa tysiące dwieście dziewięćdziesiąt dziewięć groszy dwadzieścia dziewięć, szelągów jeden i pół za legalne, i na mocy artykułu 4 i 3 kontraktu, pod dniem 21 Czerwca r. z. z Dyрекcyją inżynieryi zrobionego, które Komissyi wojewódzkiej dla wydania kassie szkolnej stosownego upoważnienia do przyjęcia wspomnianych dowodów, usprawiedliwiających wydatki propraeterito przedstawił.

Następnie, przystąpiwszy do odbioru zajętego domu, sprawdzić stanu tego z opisem, pod dniem 22 Czerwca r. z. przez w-go Sałackiego, podpułkownika inżynierów, i Kochanowskiego, kommiszarza oświecenia, zrobionym, niebył w możności, ten bowiem w części został rozebrany z wyrażnej woli jasnie oświeconego xięcia namiestnika królewskiego; drzwi iednak i okna z okuciem, niemniej krata w kościele będąca, pod dozorem murgrabiego zostają, te w takim iak były przed zadzierżawieniem znajduią się stanie, i żadna pretensya do Dyрекcyi inżynieryi ze względu tej budowli roszczoną byđz niemoże.

K. Małowieski. Gumiński, kapitan inwalidów. Widziałem. Podpułkownik inżynierów Minter. (M. II.)

Archivum Komissyi Rządowej przychodów i skarbu. Akta, tyżące się funduszów xx. Dominikanów obserwantów w Warszawie, w Województwie Mazowieckiem, rok od 1818 do 1832, vol. 1, л. 12.

XI. Отношенія Правит. Комиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія къ Депутаціи дѣлъ бывшихъ духовныхъ учрежденій (1820 г.).

№ 5859. Kopia № 2842.

Komissya Rządowa wyznań religijnych i oświecenia publicznego.

Gdy postanowieniem xięcia namiestnika królewskiego z dnia 22-go z miesiąca (sic), plac po zniesionych zabudowaniach klasztoru x.x. Dominikanów obserwantów w Warszawie na Krakowskiem Przedmieściu, w całym swoim ograniczeniu, przeznaczony został na własność dla Królewsko-Warszawskiego Towarzystwa przyjaciół nauk, przeto ma zaszczyt we-

zwać Deputacyą spraw zniesionych instytutów duchownych, aby tak mapę, obejmującą granicę nadanego placu, jakoteż dokumenta wszelkie na udowodnienie tej własności, chciała przesłać Komissyi Rządowej wyznań i oświecenia publicznego w celu dalszego jej wydania pomienionemu Towarzystwu.

Za ministra prezydującego, radca stanu (podpisano) Staszic. Sekretarz jlny (podpis:) Głuszyński. Za zgodność z oryginałem z urzędu pisarnym, Trzebiński. Oleszynski, delegowany z K. R. sw. d. i o. p.

Do Deputacyi spraw zniesionych instytutów duchownych.

Тамъ же, л. 65.

XII. Постановленіе намѣстника кн. Заіончка о выдачѣ Пр. Комиссіею финансовъ и казначейства 200.000 польскихъ золотыхъ въ уплату за домъ Варшавскаго Общества любителей наукъ на ул. Каноніи, 17 февраля н. с. 1821 г.

Kopia numeru 5452/1249.

W imieniu najjaśniejszego Alexandra I, cesarza Wszech Rossyi, króla polskiego etc. etc. etc.

Xiąże namiestnik królewski w Radzie Stanu.

Wskutek oznajmionej nam woli najjaśniejszego pana w odezwie ministra sekretarza stanu z dnia 20 Września/2 Października 1820 r., zatwierdzającej układ o nabycie domu Towarzystwa przyjaciół nauk na rzecz najjaśniejszego pana przy dołączeniu kopii przełożenia Prokuratoryi jeneralnej, oraz pierwszego wyciągu, sporządzonego w tej mierze urzędowego kontraktu kupna i sprzedaży, niemniej 5-ciu innych dokumentów własności tegoż domu dotyczących, które z archiwum Komissyi nadzoru budowł. korony złożonemi być mają, upoważniamy niniejszem Komissyą Rządową przychodów i skarbu, aby stosownie do najwyższej jego cesarsko-królewskiej mości woli, według brzmienia kontraktu kupna i sprzedaży, summę szacunkową 200.000 zł. w czterech ratach kontraktem zakreślonych, z funduszu na budowę na rok 1821 wyznaczonego, za kwitem prezesa tegoż Towarzystwa, radcy stanu Staszica wypłaciła.

Działo się w Warszawie na posiedzeniu Rady administracyjnej dnia 17 Lutego 1821 roku.

(Podpisano) Zajączek. Minister przychodów i skarbu (podpisano) Węgłęński. Radca sekretarz stanu, generał brygady (podpisano) Kossecki. Zgodno z oryginałem. Radca sekretarz stanu, generał brygady (podpisano) Kossecki. Za zgodność Kruszyński.

Do Komisji Rządowej przychodów i skarbu. N 14.706.

Dyrekcya kontroli. Akta ogólne domu po Towarz. przyjac. nauk, rok założ. 1821, v. I, l. 1.

Въ собраніи намѣстническихъ постановленій, хранящихся въ Архивѣ старыхъ дѣлъ при Канцеляріи генераль-губернатора, этого постановленія не имѣется.

XIII. Прошеніе нс. Чарнецкаго, уполномоченнаго отъ Общества любителей наукъ, министру финансовъ кн. Любецкому о своевременной выплатѣ 200.000 пол. злотыхъ Обществу, 17 марта н. с. 1821 г.

Jaśnie wielmożny ministrze przychodów i skarbu.

Umocowany do działania od Towarzystwa Królewsko-Warszawskiego przyjaciół nauk, zanoszę najusilniejszą prośbę do jw. pana o wydanie assygnacyi do Kassy jeneralnej wypłat na złotych dwakroć sto tysięcy, które należą się rzeczonemu Towarzystwu, na mocy kontraktu kupna i sprzedaży domu na Kanonijach pod numerami 85, 86, 87, nabytego na rzecz najjaśniejszego cesarza i króla naszego. Towarzystwo podług planu, przez rząd podanego, rozpoczęło budowę nowego dla siebie domu na Krakowskiem Przedmieściu na placu poddominikańskim, lecz przerwać ją będzie przymuszone, nieodebrawszy ze skarbu umówionej należytości na fabrykę przeznaczoną. Przerwana fabryka pociągnie za sobą skutki zawodu, bo Towarzystwo z domu terażniejszego na czas kontraktem oznaczony, wyprowadzić się nie będzie mogło, niemając domu gotowego. Łączne wyraz prawdziwego uszanowania.

X. Edw. Czarnecki, sekretarz Towarzystwa Królewsko-Warszawskiego przyjaciół nauk imieniem rzeczzonego Towarzystwa.

W Warszawie dnia 17 Marca 1821.

Тамъ же, л. 61..

XIV. Прошеніе Общества любителей наукъ министру финансовъ кн. Любецкому о немедленной уплатѣ оставшихся 110.000 пол. злотыхъ за прежній домъ Общества, 8 января н. с. 1822 года.

W Warszawie dnia 8 Stycznia 1822 r.

Towarzystwo Królewskie Warszawskie przyjaciół nauk do j. o. xięcia Lubckiego, ministra przychodów i skarbu królestwa Polskiego, kawalera wielu orderów.

Jeszcze na dniu 5 Sierpnia 1820 roku, książę namiestnik królewski, pismem swoim zawiadomił prezesa Towarzystwa, iż najjaśniejszy cesarz i król imć raczył najlaskawiej przychylić się do nabycia na potrzebę zamku królewskiego, domu przyległego Towarzystwa przyjaciół nauk Królewsko-Warszawskiego na Kanonijach № 85, 86 i 87. Dla przywiezienia do skutku woli w tej mierze najwyższej jego cesarsko-królewskiej mości, książę namiestnik wyznaczył radcę Prokuratorji jeneralnej Borkowskiego, i intendenta jeneralnego budowl korony Kubickiego, kommissarzami ze strony rządu celem ułożenia warunków, pod któremi można by było zawrzeć układ względem kupna wyżej rzeczzonego domu. Takowe warunki ułożone były przez kommissarzy rzeczonych i przez radę administracyjną Towarzystwa w dniu 22 Sierpnia 1820 r. Układ ten warunków książę namiestnik królewski potwierdził postanowieniem swoim na dniu 14 Października roku 1820, i wezwał umawiające się dwie strony do zawarcia kontraktu urzędowego o kupno domu Towarzystwa rzeczzonego na własność najjaśniejszego pana. Po dopełnieniu poprzedniczo żądanych formalności, nareszcie zawarty został kontrakt kupna domu przed Walentym Skorochód Majewskim, pisarzem aktowym królestwa Polskiego i rejentem Kancellaryi ziemiańskiej województwa Mazowieckiego, na dniu 21 Grudnia r. 1820. Wartość domu przyjęta złotych 200.000.

Artykuł drugi tego kontraktu tak brzmi: „Wypłata tego szacunku uiszczoną będzie Towarzystwu przez skarb w ciągu roku 1821, w czterech ratach, jako to: w dniu 30 Stycznia, 30 Czerwca, 30 Września i 30 Grudnia 1821 roku, w każdej po 50.000 złotych polskich bez procentu, a to z funduszów, które w przyszłym roku na rozmaite budowle, jego cesarsko-królewska mość przeznaczyć raczy.”

Kontrakt ten potwierdzonym został przez księcia namiestnika na dniu 22 Lutego 1821 roku, a Kommissya Rządowa przychodów i skarbu upoważnioną razem została, aby, stosując się do najwyższej jego cesarsko-królewskiej mości woli, według brzmienia kontraktu kupna i sprzedaży, summę szacunkową 200.000 zł. w czterech ratach kontraktem zakreślonych wypłaciła.

Ale pierwsza rata w Styczniu i druga w Czerwcu nie były wypełnione podług kontraktu, ledwie od Marca do Sierpnia r. 1821 zł. 50.000 wypłacono. Dalej w Sierpniu, Wrześniu, Październiku i Listopadzie 1821 roku odebrało Towarzystwo zł. 40.000. Wszystkiego więc dotąd zł. 90.000 uiszczono. Pozostaje jeszcze reszty do wypłacenia zł. 110.000, o które Towarzystwo Królewsko-Warszawskie przyjaciół nauk prosi tem usilniej waszey książęcey mości, iż już więcej jak dwie raty uchybione, i, iż czuje potrzebę jaknajprędszego ukończenia domu nowego dla siebie na Krakowskiem Przedmieściu, mając obowiązek według kontraktu ustąpienia z domu na Kanonijach z końcem Grudnia roku bieżącego, a czego

nie skutecznieć nie zdoła, nie mając funduszu na ukończenie domu swojego na Krakowskiem Przedmieściu, a który, według planu rządowego stawiany, więcej niż 300.000 zł. ma kosztować.

Prezes Towarzystwa Staszic.

Sekretarz Towarzystwa Czarnecki.

Тамъ же, лл. 67—68.

XV. Предложеніе Прав. Комиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія графу Александру Поточному уплатить за каменные плиты, взятыя изъ Варшавскаго костела доминиканъ обсервантовъ б. министра гр. Станиславомъ Поточнимъ, 12 августа н. с. 1825 г.

Warszawa dnia 12 Sierpnia 1825 r.

Dyrekcya jl. funduszów do jw. Aleksandra hrabi Potockiego, senatora kasztelana królestwa Polskiego.

Z urzędu. № 11.757.

K. R. w. r. i o. p. (Kommissya Rządowa wyznań religijnych i oświecenia publicznego).

Pod dniem 30 Czerwca 1819 roku ś. p. jw. hrabia Stanisław Potocki, prezes senatu, minister prezydujący w Kommissyi Rządowej wyznań religijnych i oświecenia publicznego, wziął za swym kwitem z rozebranego kościoła Dominikanów obserwantów flisów sztuk 398 do dalszego oszacowania tych flisów, gdy wedle opinii Dolingera, budowniczego rządowego, który też flisy oświadczył się kupić, ustanowioną została wartość jednej sztuki flisu zł. 4 gr. 15, przeto podług tej rachuby, przypadającą należność za flisy w summie zł. 1791, wyraźnie zł. tysiąc siedemset dziewięćdziesiąt jeden, raczy jw. hrabia kazać wnieść do Kassy ogólnie religijnej za kwitem kassjera Zyceńskiego.

Черновое.

Akta, dotyczące się funduszów xx. Dominikanów obserwantów, I, л. 66.

XVI—XVII. Изъ отчета администраціи Общества любителей наукъ за 1827 годъ, сданнаго на общемъ засѣданіи Общества 30 марта н. с. 1828 г.

Rachunek roczny, zdany przez administracyą Towarzystwa przyjaciół nauk za rok 1827, na posiedzeniu ogólnem dnia 30 Marca 1828.

XVI. Состояніе въ 1827 году дѣла по сооружеію въ Варшавѣ памятника Копернику.

Pomnik Kopernika, ten pomysł godny nieśmiertelnego i europejską sławą uwieczzonego polaka, godny szlachetnego i niewygasłej pamięci fundatora, godny Towarzystwa, godny narodu, którego uwiecznić ma chwałę, pomnik Kopernika ciągle w roku upłynionym Towarzystwo całe, a szczególnie czcigodnego i szanownego prezesa, pracom naszym teraz sterującego, zatrudniał. Przedsięwzięcia, których skutki liczne pokolenia przeżyć są przeznaczone, nie łatwe są do uskutecznienia. Jeżeli myśl wzniosła i szlachetna daje im pierwsze nastanie, długiej pracy, stałego trzeba wytrwania, aby szczęśliwy koniec wielkie uwieńczył zamiary. Mieli czcigodni prezesowie nasi tak zeszyli, jako i jego następcy, wielkie do przełamania zawady, do pokonania trudności. Ale czegoż dzielna nie podola wola? Oto już model pomnika naszego, przez najpierwszego z żyjących rzeźbiarzy ulany, porzucił klassyczną ziemię, przebył morza, a do kraju zbliżony, na chwilę tylko wśród tych się zatrzymał, którzy go już raz ostatni na zawsze i polskiej ziemi, i narodowej chwale odstąpią.

XVII. Задачи, поставляемыя себѣ Обществомъ любителей наукъ для выполненія въ послѣдующее время. (т. е. въ послѣдніе годы его существованія).

Co do ogólnego ustalenia dążności i kierunku prac naukowych Towarzystwa.

Dział nauk, przepisawszy sobie organizacyą, dodał do niej, na wniosek kolegi Brodzińskiego, wykaz przedmiotów, które bądź rychlej uskutecznione być mogą, bądź względem których materiały następcom przygotować należy, bądź które do wypracowania za nagrodę ogłoszone być mogą.

W sekcji języka polskiego.

1. Słownik języka.
2. Słownik synonimów.
3. Filozoficzną gramatykę.

W sekcji historii polskiej.

4. Rozjaśnienie pojedynczych dziejów ojczystych.
5. Uzupełnienie historii Naruszewicza.
6. Wydanie dzieła historii polskiej nie dla uczonych, lecz dla oświeczonej publiczności.
7. Małe compedium dziejów polskich dla szkół żeńskich.
8. Zbieranie materyałów do dziejów czasu obecnego.
9. Ułożenie dzieła historii słowiańskiej.
10. Ułożenie dziejów kościoła polskiego.

W sekcji filozofii.

11. Upowszechnienie dzieł filozoficznych i moralnych.

W sekcji historii powszechnej.

12. Zbieranie materiałów do historii i jeografii narodów związek z nami najbliższy mających.

W sekcji literatury.

13. Utrzymanie smaku do rzeczy ojczytych i starożytności greków i rzymian.
14. Uzupełnienie dzieła o wszelkich rodzajach poezyi.

W sekcji filologii.

15. Upowszechnienie języków starożytnych.
16. Przekładanie dzieł klassycznych.
17. Przekładanie na język polski dzieł pisarzy polskich, w języku łacińskim wydanych.
18. Wydanie wyboru poezyi łacińskiej.
19. Nowe wydanie Sarbiewskiego z przekładem prozą i notami historycznemi.

W sekcji poezyi.

20. Wydanie antologii poetów polskich dawniejszych i nowych.
21. Wydanie pieśni narodowych.

W sekcji sztuk pięknych.

22. Upowszechnienie smaku starożytności przez rozprawy krytyczne, bądź przez utwory.
23. Upowszechnienie pamiątek ojczytych przez rzeźbę i malarstwo.
24. Upowszechnienie w muzyce smaku odrębnego, narodowego.
25. Układanie muzyki do lepszych pism ojczytych.
26. Zbieranie śpiewów dawnych polskich i celniejszych tańców.
27. Sztychowanie dzieł muzycznych celniejszych.
28. Wydanie historii sztuk w Polsce.

We wszystkich sekcjach.

29. Wydanie dykejonarza rzeczy ojczytych.
30. Wydanie biografij sławnych polaków.

Dział umiejętności w organizacyi swojej przedsięwziął we wszystkich sekcjach:

1. Sledzić tak w kraju, jak za granicą, postęp właściwej umiejętności.
2. Powtarzać doświadczenia gdzieindziej czynione dla korzystnego ich w kraju zastosowania.
3. Przyczyniać się przez własne pomysły do rozszerzenia granic umiejętności właściwej.

4. Pisać w tym samym celu rozprawy, dzieła w języku polskim, i tłumaczyć dzieła obce.
5. Oceniać przez rozbiór gruntowny i bezstronny dzieła w kraju w przedmiotach umiejętności wychodzące.

Akta, dotyczące się etatów Towarzystwa tak ogólnych, jak rozłożonych, rok założenia 1827, tom I, лл. 40, 41—42.

**XVIII. Отношение предсѣдателя въ Совѣтъ управления Соболевскаго къ Прав. Комиссіи финансовъ и казначейства, при сообщаемомъ отноше-
ніи министра статсъ-секретаря о привилегіяхъ Обществу любителей
наукъ, 4 іюля н. с. 1829 г.**

Prezydujący w Radzie administracyjnej królestwa do Kommissyi Rządowej przychodów i skarbu.

Dołączoną tu w kopii wierzytelnej odezwę ministra sekretarza stanu z dnia 6/18 Czerwca r. b., oznajmującą, iż najjaśniejszy cesarz i król jme udzielić raczył Towarzystwu Królewskiemu przyjaciół nauk, począwszy od roku przyszłego, zasiłek roczny w summie złp. 8.000, który na budżecie roku 1830 i następnych lat ma być umieszczony, tudzież pozwolenie sprowadzania z zagranicy bez żadnej przeszkody książki i dzienniki, poświęcone przedmiotom naukowym, lecz w jednym tylko egzemplarzu, przesyłam Kommissyi rządowej do wykonania, w czem się jej dotyczy.

Minister stanu W. Sobolewski.

Radca sekretarz stanu, generał dywizyi Kossecki.

W Warszawie dnia 4 Lipca 1829. № 12,845.

Dyrekcya kontrolii. Akta ogólne. Towarzystwo przyjaciół nauk, rok założenia 1829, л. 2.

Тутъ же находится и копія отношенія министра статсъ-секретаря Грабовскаго, отъ 6/18 іюня 1829 г. Оно издано выше по подлиннику, Приложение, ч. I, N LXXXIII.

XIX. Отношение Прав. Комиссіи финансовъ и казначейства къ Пр. Комиссіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія по вопросу объ управленіи имуществомъ Общества любителей наукъ, 18 іюля н. с. 1834 г.

K. R. p. i s (Kommissya Rządowa przychodów i skarbu) do Kommissyi Rządowej s(praw) w(ewnętrzných), d(uchowných) i o(świecenia) publicznego.

Z otrzymanej odpowiedzi K. R. s. w., d. i o. p. pod dniami 21 Czerwca r. b. do nr. 23.883, na wezwanie K. R. p. i s. z dnia 21 Maja r. b. do nr. 39.348 uczynione względem administracyi domu funduszów Towarzystwa Warszawskiego przyjaciół nauk, oraz z dołączonej odezwy jw. generała hrabi Czerniszewa z dnia 6 Kwietnia 1832 do nr. 1.004, objawiającej wolę najjaśniejszego pana, że T. W. p. n. za nieistniejące więcej uznane zostało, nie może K. R. p. i s. dojść do przekonania, aby administracya domu funduszów rzeczzonego Towarzystwa, mogła należeć do K. R. s. w., d. i o. p., najjaśniejszy pan rozkazał przedstawić sobie listy osób, które temu Towarzystwu robiły dary szczegółowe, wiadomości o kapitałach i ciężarach, oraz projekt, na jaki użytek możnaby przeznaczyć dom, będący poprzednio własnością Towarzystwa, lecz przedmiotu administracyi wcale nie dotknął, ani dochodów od ogólnie wskazanego nie odwrócił przeznaczenia, decyzya Rady administracyjnej z dnia 4/16 Lipca 1833 r. do nr. 20.092 skoncentrowała ogół działań, dotyczących majątków na rzecz skarbu zajętych przy władzy skarbowej, a K. R. p. i s. nie dzieli wcale mniemania K. R. s. w., d. i o. p., aby Towarzystwo przyjaciół nauk, lubo poświęcone naukowym celom i wydoskonaleniu literatury, powstałe jednak i ciągle utrzymywane z ofiar i składek osób prywatnych, za instytucją publiczną sekwestrowi nie uległa, uważane bydyć mogło. Ma przeto honor wezwać urząd K. R. s. w., d. i o. p. do udzielenia sobie bliższych wiadomości i dowodów, na mocy jakiej decyzyi własności nieruchomości i funduszów byłego Towarzystwa W. p. n. dotąd pod administracją skarbu nie odstąpiła, i na jakie cele są przeznaczone dochody z tych własności i funduszów poprzednio czerpnięte i dotąd pobierające się.

Warszawa, dnia 18 Lipca 1834 r.

Черное.

Archiwum Kommissyi Rządowej przychodów i skarbu.

Akta, tyzące się domu Towarzystwa przyjaciół nauk w Warszawie i innych funduszów, do niego należących, rok 1834. л. 6.

XX. Счетъ суммъ Общества любителей наукъ, состоявшихъ въ вѣдѣніи Пр. Комиссіи финансовъ и Польскаго банка (1835 г.).

Утвержденная его свѣтлостію оцѣнка дома, принадлежавшаго б. Обществу любителей наукъ, занятаго нынѣ для помѣщенія Дирекціи Лотереи,

составляет		409020-22 $\frac{1}{2}$
За вычетомъ изъ сей суммы:		
а) Займа отъ города Варшавы .	48.750.	
б) Чивша, уплачиваемаго ксендзамъ Миссионерамъ свѣнтокржискимъ по 3.500 зл. ежегодно, составляющаго капитальную сумму	70.000.	118.750
		290.270
дѣйствительная цѣнность равняется		
Въ счетъ сей суммы, Прав. Ком. финансовъ уступила Комисіи внутреннихъ дѣлъ для помѣщенія Дирекціи Страховаго отъ огня общества домъ, занимаемый Дирекціею Лотереи, оцѣненный въ а потому слѣдуетъ еще отъ казны за выше помянутый домъ		100.000
		190.270-22 $\frac{1}{2}$
Капиталь, внесенный въ Польскій банкъ Обществомъ любителей наукъ:		
а) заставными листами съ 10-ю купонами	26.100.	
б) наличными деньгами, по первоначальному вкладу	3.499—16 ¹)	
в) наличными деньгами за заставные листы	6.200 ₂)	
г) наличными деньгами, за уплаченные купоны	2.962	
Итого		38.761—16
Потому капиталъ Общества любителей наукъ, состоящій въ вѣдѣніи Комисіи финансовъ и Банка, составляетъ		229.032—8 $\frac{1}{2}$
а со включеніемъ 100 т. зл., за домъ уступленный Ком. внут. дѣлъ для помѣщенія Страховаго Общества		329.032—8 $\frac{1}{2}$

1) Отъ этой суммы причитается еще 2% за время съ 22 мая 1833.

2) Кромѣ процентовъ, причитающихся со времени вынутія заставныхъ листовъ.

Черновой.

Тамъ же, л. 19.

XXI. Представленіе Прав. Комиссіи финансовъ и казначейства Совѣту управленія проектовъ о покупкѣ дома Общества любителей наукъ подѣ Лотерейное управленіе, а дома на ул. Новолипкахъ, принадлежащаго Лотерейному управленію, подѣ Страховое управленіе, 13/25 генваря 1844 г.

№ 94.644. Варшава, 13/25 генваря 1844 г.

Въ Совѣтъ Управленія царства Польскаго отѣ Правительственной Комиссіи финансовъ и казначейства.

Отѣ 5/17 марта 1835 года, статсъ-секретарь при Совѣтѣ Управленія сообщилъ Комиссіи финансовъ списокъ съ отношенія г. министра статсъ-секретаря царства Польскаго къ его свѣтлости господину намѣстнику, съ объявленіемъ высочайшей воли на счетъ соглашенія Комиссіи внутреннихъ дѣлъ съ Комиссіею финансовъ о приобрѣтеніи:

а) дома б. Общества любителей наукъ подѣ Лотерейное управленіе, и

б) дома, состоящаго на улицѣ Новолипки подѣ № 2.406, подѣ Страховое управленіе съ тѣмъ, чтобы сдѣлки по сему предмету представлены были на утвержденіе Совѣта Управленія.

Въ исполненіе таковой высочайшей воли хотя обѣ Комиссіи вошли тогда же въ переписку, но сдѣлка не могла быть доселѣ совершена, во первыхъ, потому, что посредствомъ процесса подлежало очистить ипотеку дома подѣ № 2.406, а во вторыхъ, по той причинѣ, что когда процессъ былъ уже оконченъ, приступлено къ соображенію на счетъ уступки дома бывшаго Общества любителей наукъ подѣ Страховое управленіе, а дома подѣ № 2.406 въ распоряженіе Комиссіи юстиціи подѣ Уголовный судъ.

Но какъ г. генераль-лейтенантъ Писаревъ отѣ 8/20 сентября 1843 года увѣдомилъ, что сіе послѣднее предположеніе по волѣ его свѣтлости отмѣняется, то Комиссіа финансовъ приступила тотчасъ къ совершенію требовавшихся сдѣлокъ согласно высочайшей волѣ, и съ сею цѣлію сообщила проекты оныхъ, а именно Комиссіи внутреннихъ дѣлъ о приобрѣтеніи дома подѣ № 2.406 подѣ Страховое управленіе, и попечителю Варшавскаго учебнаго округа на счетъ уступки дома б. Общества любителей наукъ подѣ Лотерейное управленіе.

Поелику на основаніи сихъ проектовъ послѣдовало согласіе и Комиссіи внутреннихъ дѣлъ, и г. генераль-лейтенанта Окунева, то Комиссіа финансовъ честь имѣетъ представить при семъ оныя на утвержд-

деніе Совѣта управленія, послѣ сего сдѣлано будетъ распоряженіе о заключеніи формальныхъ контрактовъ.

Главный директоръ председательствующій,
тайный совѣтникъ Фурманъ.

Директоръ Канцеляріи статсъ референдарій Цѣхановскій.

Archivum Kom. Rząd. prz. i skarbu; также въ Архивѣ старыхъ дѣлъ при Канцеляріи Варшавскаго генералъ-губернатора, III, 9, л. 104—105.

Упоминаемое отношеніе министра статсъ-секретаря Грабовскаго къ намѣстнику издано выше, по подлиннику, Приложение, ч. I, № XCIV; тамъ же, подъ № CIII, издано и утвержденіе Совѣтомъ управленія означенныхъ проектовъ купли-продажи, а подъ № CXVII помѣщенъ самый проектъ контракта покупки дома Общества для Лотерейнаго управленія.

XXII. Отношеніе главнаго директора финансовъ и казначейства Лонскаго къ статсъ-секретарю Карницкому о начавшемся исполненіи постановленія намѣстника о передачѣ занимаемаго Лотерейнымъ управленіемъ бывшаго дома Общества любителей наукъ на помѣщеніе Медико-Хирургической Академіи, 29 сент./11 октября 1857 г.

W Warszawie d. 29 Września/11 Października 1857 r. № 58.562.

Dyrektor główny prezydujący w Komisji Rządowej przychodów i skarbu do jw. sekretarza stanu przy Radzie administracyjnej.

Mam honor donieść, iż w wykonaniu decyzji j. o. księcia namiestnika królestwa, objawionej przez odezwę jw. pana z dnia 18/30 Września r. b. № 23107 zarządzoneм zostało, ażeby jedna z sal urzędu Loteryi, w domu po b. Towarzystwie przyjaciół nauk, mianowicie ta, w której dotąd odbywały się ciągnięcia, oddaną była na użytek Cesarsko-Królewskiej Akademii medyko-chirurgicznej, co zaraz po odbyciu ciągnięcia III klasy bieżącej Loteryi, to jest w dniu 25 Września/7 Października r. b. nastąpi.

Co zaś do odstąpienia całego gmachu dla tejże Akademii, i temu zadosyć się stanie, jak tylko znajdzie się lokal na pomieszczenie urzędu Loteryi. Gdy jednak z pomiędzy domów rządowych, jakie ma Kommissya skarbu pod swoim zarządem, gmach, który sama zajmuje, dla braku miejsca, zabudowania menniczne dla nieotwierania do nich publicznego przystępu, jak tego właśnie urząd Loteryjny koniecznie wymaga, a dom przy ulicy Leszno, gdzie urząd Konsumcyjny i Kassa powiatowa się mieszczą dla odległości i braku odpowiedniego lokalu, na pomieszczenie

urzędu Loteryi użyte być nie mogą, a tak zwany dom zdrowia na Ordynackiem, w którym nastęczała się możność pomieszczenia tegoż urzędu nie byłby odpowiedni, bo nie tylko że jest na uboczu, ale będąc własnością miasta, musiałby być najęty, albo na własność skarbową nabyty, coby zapewne znaczny za sobą pociągnęło wydatek, uznałem przeto właściwem, odnieść się do kuratora Okręgu naukowego z propozycją, czyliby dom po b. wydziale lekarskim przy ulicy Jezuickiej, gdzie teraz jest szkoła farmacyi, nie mógł być dla urzędu Loteryi oddany, ile że terazniejszy dom Loteryjny, za który skarb zapłacił zarządowi naukowemu rs. 61.353 kop. 11, zapewne bezpłatnie na Akademią zajęty zostanie.

Radca tajny Łęski.

Тамъ же и въ Архивѣ древнихъ актовъ при Канцеляріи Варшавскаго генераль-губернатора, въ А. Раду administr., л. 120.

Упоминаемое отношеніе отъ 18/30 сент. 1857 г. издано выше, Приложеніе, ч. I, № CIV.

Архивъ новыхъ дѣлъ при Канцеляріи Варшавскаго генераль-губернатора.

№ XXIII. Означеніе документовъ о правахъ поземельнаго владѣнія б. Варшавскаго монастыря доминиканъ обсервантовъ, 18 сентября н. с. 1820 г. полученное вмѣстѣ съ документами изъ Прав. Комиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія Обществомъ любителей наукъ.

Ad № 6.228.

Konsygnacya akt, dotyczących się placów, na których kościoł i klasztor zniesiony xx. Dominikanów obserwantów na Krakowskim Przedmieściu w Warszawie znajdował się.

A. Przywileja różne.

1. Przywilej roku 1668 dnia 3 Lipca króla Jana Kaźmierza, na cerkiew ruską, x. x. obserwantom Dominikanom wydany.
2. Zatwierdzenie intromissyi, wziętej do tejże cerkwi na rzecz xx. Dominikanów przez tegoż króla Jana Kaźmierza roku 1668 dnia 10 Lipca.
3. Roku 1679 dnia 14 Octobris, przywilej króla Jana Michała, zatwierdzający powyższe nadania.
4. Roku 1698 dnia 23 Czerwca, zatwierdzenie powyższych przywilejów przez Augusta II, króla polskiego, z dodaniem kawałka gruntu.
5. Roku 1698 dnia 29 Sierpnia, dodanie kawałka drogi publicznej długości łokci 60, szerokości łokci 12, dla klasztoru i kościoła obserwantów przez tegoż samego króla Augusta II.

Zresztą przyłącza się informacya, do której dołączone dowody pod lit. A. A. B. (ad) B. C. D. E. F. G. H. J. K. L. w sztukach 14 znajdują się.

Росписка кс. Эдуарда Чарнецкаго, секретаря Общества, въ полученіи этой „консигнаціи“ и документовъ:

Te konsygnacya wraz z aktami odebrałem z kancelaryi Kommissyi Rządowej wyznań religijnych i oświecenia publicznego, dn. 18 Września 1820 w Warszawie.

X. Edw. Czarnecki, sekretarz Towarz. Królew. Warsz. przyj. nauk.

Akta, obejmujące dokumenta i papiery różne и проч., по описа № 23.

Отношеніе Правит. Комиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія Обществу любителей наукъ, за № 6.628, при которомъ посылались этотъ переченьъ документовъ и самыя документы, находится въ собраніи г. Коротынскаго; оно издано нами въ Приложеніи, ч. I, № СХХIV.

Королевскихъ привилегій доминиканамъ обсервантамъ на владѣніе Московскою каплицею съ принадлежащею къ ней землей, означенныхъ въ перечнѣ, нѣтъ уже ни въ этомъ, ни въ другихъ дѣлахъ этого Архива, и онѣ изданы нами по бумагамъ Варшавскаго главнаго Архива древнихъ актовъ, въ Приложеніи, ч. I, № № XI—XV. Здѣсь же сохранились лишь документы, относящіеся собственно къ „объясненію, справкѣ“ (информациі). Ими выясняются не только права доминиканъ обсервантовъ на землевладѣніе, но и границы его и взаимныя отношенія между доминиканами и сосѣдями; содержа въ себѣ много давныхъ, рисующихъ черты тогдашняго быта, онѣ служатъ также къ безусловному рѣшенію вопроса о томъ, чѣмъ въ дѣйствительности было, сохраняющееся доселѣ, старинное зданіе, признаваемое въ современной литературѣ подлинной усыпальницею Шуйскихъ.

Мы издаемъ ихъ всѣ, въ хронологическомъ ихъ порядкѣ.

№№ ХХIV—ХХХVI. Полученные изъ Прав. Комиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія Обществомъ любителей наукъ документы, объясняющіе права и границы поземельнаго владѣнія доминиканъ обсервантовъ, 1697 — 1787 гг.

№ ХХIV. Актъ передачи-продажи земли виленскою настоящею Тересіей Служно, урожденной Гостѣвской, пріору Варшавскаго конвента доминиканъ обсервантовъ Лунѣ Оцосальскому и всему монастырю, 20 іюля н. с. 1697.

B.

Actum in curia regia Varsaviensi sabbato ante festum sanctae Mariae Magdalenae proximo, anno Domini millesimo sexcentesimo nonagesimo septimo.

Coram officio et actis praesentibus castrensibus capitanealibus var-saviensibus personaliter comparens illustris et magnifica Theressia Gašiew-ska, illustris et magnifici Josephi Boguslai Słuszkza, castellani vilnensis, exercituum magni ducatus Lithvaniae ducis campestris, lanckoronensis, pieniaviensis capitanei, consors legitima cum ejusdem illustris et magnifi-ci mariti sui uti tutoris conjugalibus auctoritate et assistentia, sana mente corporeque existens, jurisdictione sua quavis propria omissa et praesenti incorporatione facta, palam ac libere recognovit. Quia ipsa reverendo patri Lucae Oczosalski, priori conventus Varsaviensis ordinis sancti Domi-nici congregationis sancti Ludovici Bertrandi, ejusque succedaneis ac toti eidem conventui, hic in suburbio Cracoviensi sito, jam exnunc aream seu fundum suum haereditarium, se recognoscentem post sterilia olim illustris et magnificae Sophiae Gašiewska, olim illustris et magnifici Alexandri Przyjemski subdapiferi regni consortis, sui vero recognoscentis sororis germanae fata, jure divino ac naturalis successionis concernentem, pala-tiumque in eodem fundo extractum hic Varsaviae in suburbio Cracoviensi inter vias publicas, unam quidem ad villam Ujazdow nuncupatam, alte-ram vero ad Istulam (sic) tendentes ab una et aream quondam Pauli Szpek, pe-nes aream olim nobilis Filliponi sacrae regiae majestatis stabuli praefec-ti, ad praesens vero conventum praedictum ordinis sancti Dominici consistentem, cum omni et integro jure, suo dominio, proprietate, propinquitate tituloque haereditario ac omnibus fundi et palatii utili-tatibus, usibus, fructibus, proventibus, commodis, obventionibus, aedificiis muratis et ligneis, suprascripto palatio adjacentibus, praecipue cum curia versus hortum conventus praedicti areae ipsa (in qua curia eadem et alia aedificia extracta sunt), nec non hortis cunctisque attinentiis et perti-nentiis ad areas et palatium atque curiam praefatam antiquitus spectanti-bus, nil sibi suisque successoribus reservando, seu quovismodo excipiendo, sed ita late, longe circumferentialiterque, prout area praefata et hortus in suis metis extenduntur et protenduntur suntque ex antiquo dislimitati, dat, donat, confert inscribit et resignat, pura, mera et irrevocabili donatio-ne, perpetuo ac in aevum; intromissionemque eidem reverendo patri prio-ri totique conventui suprascripto officiose per ministerialem regni genera-lem et nobiles duos, quosvis facilius pro tempore conducendos, in prae-missum fundum et areas palatiumque et curiam cum aedificiis acceptan-dam, libere dat et de facto admittit. Ac praeterea submittit se suis cum posteris de bonis suis generaliter omnibus eundem reverendum patrem priorem et ejus succedaneos ac totum conventum praemissum Varsavien-sem congregationis sancti Ludovici Bertrandi ab omnibus generaliter im-pedimentis juridicis et extrajuridicis omnium et singularum personarum propinquarum et remotarum cujuscunque status, sexus et conditionis cu-jusvis existentium, tum inscriptionibus prioribus et posterioribus, debitis,

vinculis et oneribus, si quae sint, aut fuerint, tueri, evincere, eliberare et intercedere, indemnem ipsum et ejus succedaneos ac totum conventum, toties quoties opus et necesse fuerit, reddere, idque sub damnis terrestribus, in casu alicujus exorti impedimenti et non factae tutionis et evictionis ad solvendum irremissibiliter succumbendis. Pro quibus quidem damnis terrestribus simpliciter, ceu praemissum est, taxatis et edictis taliter ex inde succubitis citata existens moderna illustris et magnifica recognoscens suis cum successoribus ad officium praesens castrense capitaneale varsaviense tenebitur sua cum posteritate coram praesenti officio (foro suo quovis proprio et competenti, ut supra, omisso), semper in primo juris citationisque termino tanquam peremptorio, peremptorie stare, juri parere, respondere, quin potius loco responsionis damna praedicta terrestria succubita solvere, quibus solutis nihilominus inscriptioni suae praesenti donatoriae in toto satisfacere, ac omne judicatum officii praesentis, de jure non exeundo pati, absque omni dilatione, defensione, exceptione, praescriptione, protestatione, evasione, evocatione, motione et appellatione, earumque modo quovis, seu per adcitationes quasvis, prosecutione.

Correxit Stanski mp.

М. П.

На оборотѣ надпись:

Donatio conventui Varsaviensi s. Dominici congregationis s. Ludovici Bertrandi 1697 ante fest. s. M. Magdal.

Magnifica Gąsiewska palatium cum fundo, in quo situm est, cum omnibus attinentiis ac praesertim curia cum fundo versus hortum p. p. Dominicanorum haereditarie Dominicanis congregationis s. Bertrandi donat.

Тамъ же, л. 48—49.

XXV. Рѣшеніе нунціатурой судебнаго спора варшавскихъ миссіонеровъ костела св. Креста съ доминиканами обсервантами о проулкѣ, пролежавшемъ позади доминиканскаго монастыря и занятомъ доминиканами, 16 іюля н. с. 1698 г.

L.

Decretum nuntiaturae pro parte ecclesiae sanctae Crucis.

Anno Domini millesimo sexcentesimo nonagesimo octavo, die vero lunae 16 mensis Junii Varsaviae. Pro reverendissimo domino Bartholomaeo Tarlo, praeposito, et tota domo Missionis ad ecclesiam parochialem sanctae Crucis Varsaviae, actoribus contra admodum reverendum patrem priorem et totum conventum Varsaviensem ordinis Praedicatorum congregationis sancti Bertrandi.

Coram perillustri et reverendissimo domino Caietano Deovio, iuris utriusque doctore, protonotario apostolico, curiae illustrissimi et revendissimi domini domini Joannis Antonii De Via, Dei et apostolicae sedis gratia archiepiscopi, episcopi ariminensis, sanctissimi, domini nostri domini Innocentii, divina providentia papae eius nominis XII, praelati domestici et assistentis, eiusdemque et sanctae sedis apostolicae ad serenissimum Augustum II, Poloniae regem potentissimum, totumque regnum Poloniae, et magnum ducatum Lituaniae, cum facultatibus legati de latere, nuntii, generali causarum auditors et iudice, comparuit personaliter nobilis dnus Mathias Koliński, procurator suprascripti reverendissimi domini praepositi et totius domus sacerdotum Missionis Varsaviensis, principalium actorum, et in termino hodierno ex literis citationis, e cancellaria tribunalis praesentis emanatis, accusavit contumaciam suprascriptorum admodum reverendorum patrum, prioris, et totius conventus Varsaviensis ordinis Praedicatorum congregationis sancti Ludovici Bertrandi citatorum, non comparentium, et in eorum contumaciam reproduxit eandem citationem ac, post circumductum terminum pro servato habitum postque iam praestitum a suis principalibus iuramentum calumniae, petiit, in causa occasione obstructionis noctu per citatos plateae seu viae publicae, de qua in actis praesentibus latius continetur, sententiam definitivam ferri et in scriptis promulgari, petita suorum principalium in prioribus instantiis facta admitti et citatos in damnis et litis expensis condemnari, salvo etc. omni etc.

Praesente eccellente magnifico Sebastiano Musiewicz, philosophiae doctore, suprascripti admodum reverendi prioris totiusque conventus ordinis Praedicatorum congregationis sancti Ludovici Bertrandi ad capellam Moschoviticam in suburbio Cracoviensi dicto ad Varsaviam erecti, citatorum ex adverso principalium, causae eiusdem procuratore, protestando contra partem adversam de temeraria suorum principalium vexatione atque exinde de damnis ac litis expensis iisdem suis principalibus ex occasione huiusmodi litis motae causatis et causandis persistendoque in iuribus et rationibus, circa informationem ea in causa pro iisdem suis principalibus datam deductis, et instrumentis pro iisdem suis principalibus productis insistendo, circa approbationem actionis et actoratus parti adversae, ac si competentis; quoniam eadem pars adversa defecit in probatione viae publicae, neque pro eodem in tempore utili et cum quibus opus fuerat iure egit et quatenus hic locus, de quo agitur, esset via publica, quod firmiter negatur, eadem actor et sua domus Varsaviensis sacerdotum congregationis Missionis non opus habet, aliunde et commodius viis publicis suae domui et areis nunc desertis proximioribus uti valens, prout et caeteri cives et incolae suburbani Varsavienses circumcirca manentes et similiter utentes, neque de eodem loco clauso, tanquam viae publicae, aliquando egerunt, seu agunt, iste vero locus omnino pernecessarius et suis principalibus, pro-

ut in eadem informatione data deductum est, et ex visione istius loci et conventus suorum principalium peracta potuit eosdem suos principales circa usum ac possessionem huius loci conservari et manuteneri, actori ipsiusque domui silentium perpetuum imponi eundemque actorem et suam domum, uti temere agentes, in damnis litisque expensis suis principalibus condemnari citra tamen approbationem validitatis processus ea in causa servati, debita cum instantia postulante, partemque adversam ad dividendum areas desertas, si quod in iis dominium habet, cum his suis principalis et conventus pro clausura monasterii debita et convenienti opus habet juris mediis stringi et compelli flagitante, salvo etc. omni etc.

Qui reverendissimus dominus auditor generalis sedens etc., audiens etc., terminum habuit pro servato. Et ita etc. omni etc.

Adalbertus Skwarczyński, cancellarius.

Quem aperiendo reverendissimus dnus auditor generalis et iudex etc., attento, quod praedicti reverendi patres sancti Dominici viam publicam, quae immediate intercedebat post ipsorum claustrum, de facto ac propria autoritate occuparunt, prius de anno millesimo sexcentesimo octuagesimo tertio, per appositionem ianuae in illius extremitate ad Vistulam tendente, et postea anno 1697 de mense Aprilis per appositionem ligneorum sepimentorum et ianuae in altera eiusdem villae extremitate tendente versus palatium Uiazdoviae nuncupatum ita et taliter, ut iter actusque penitus penitusque impedita remanserint, in praeiudicium nedum utilitatis et commoditatis publicae, sed etiam privatae reverendorum sacerdotum Missionis ratione domorum ad ipsos pertinentium et ab altera praefatae viae existentium, quarum inquilini ante earum dejectionem activa fruebantur servitute transeundi, equos et currus agendi; mandavit sub paenis suspensionis a divinis, privationis officiorum, activae et passivae vocis, ac in subsidium excommunicationis aliisque arbitrio extendendis per dictos reverendos patres Dominicanos infra triginta dies apposita, ita ut vacua et ad pristinum statum libertatis pro libero transitu, in quo erat ante occupationem, sive oclusionem, omnino reducat, ad quem effectum mandatum de demoliendo executivum et aliud quodcumque magis necessarium et opportunum decrevit et relaxavit ac ex cancellaria extradi iussit, vigore praesentis decreti, reservatis tamen iisdem patribus Dominicanis iure et actione, si quae et quatenus ipsis competunt, aut competere poterunt, tam super iure prohibendi, ne in casum reaedificationis praedictarum domorum fenestrae aperiantur, quae ad claustrum conventus prospicere possint, quam super iure cogendi reverendos Missionarios ad easdem domos sibi vendendum victosque autem ob bonum pacis ab expensis litis absolvit, dummodo praesenti decreto acquiescant. Et ita etc. omni etc.

Ad ita vero decernendum infra exponendae svaserunt relationes.

Sub auspiciis et imperio serenissimi olim regis Sigismundi III, ingens est praelium commissum inter Polonos et Moschos, in quo memorabili ab istis clade accepta, captivi insuper facti sunt ipsorum exercituum duces, quibus successive in captivitate decedentibus, idem rex Capellam hic Varsaviae in suburbio Cracoviensi erigi curavit ad conservandos non tam illorum cineres, quam memoriam tam celebris memoriae (sic); hanc Capellam post decursum aliquot annorum, anno nimirum 1668 reverendi patres religiosi sancti Dominici strictioris observantiae dono obtinuerunt a serenissimo rege Joanne Casimiro, Sigismundi filio, una cum parte vacui situs, sive plateae circumquaque existentis pro ecclesiae et monasterii constructione; quibus igitur exaedificatis, relictum fuit spatium ad usum viae inter dictum monasterium et vicinas domos, tendentes versus palatium Ujazdoviae dictum, ita ut per eam inquilinis dictarum domorum commodus et liber pateret accessus ad Vistulae fluvium, nedum pro equorum, verum et currum transitu: rebus in hoc statu manentibus, patres Dominicani sub praetextu maioris securitatis et honestatis religiosae, dum ad aquam hauriendum ex puteo, extra claustrum posito, sicut et ad hortum accedendum necessario per dictam viam in conspectu populi transire cogebantur, captata nocturni temporis opportunitate, claudi primum anno 1683 illius extremi tatem ad Vistulam tendentem, deinde de mense Aprilis anni praeterlapsi 1697 ligneis sepimentis eandem viam curaverunt totaliter claudi. Quapropter reverendi domini sacerdotes ecclesiae sanctae Crucis congregationis Missionis, ad quos praefatae domus monasterio contiguae directo atque utili dominio modo pertinent, conquerentes adversus patres Dominicanos ex duplici motivo, videlicet et quod publicam viam occupaverint et quod per illius occupationem sublata sit commoditas propriis domibus et fundis ea utendi, prout ante oclusionem utebantur, judicialiter coram tribunal apostolico provocarunt, instantes pro demolitione et amotione sepimentorum et impedimentorum, clanculum, ut supra, appositorum, idcirco prius decreta indeque personali accessu peracta loci controversi inspectione visum est instantiae annuendum, utroque subsistente motivo reverendorum Missionis.

Quod enim attinet ad viam publicam, nullo pacto potest in dubium revocari, quin talis ante occupationem fuerit, tum quia in confesso est apud patres et docet privilegium regis Joannis Casimiri prout et actus regiae commissionis, ad designandum spatium monasterii delegatae, ex adverso exhibitus, quod situs, ubi aedificatum est caenobium, erat publica platea viaque publica per quam cuilibet licebat transire, currus et equos ducere, tum quia etiam post conventus constructionem ad eundem viae publicae usum relictum est spatium latitudinis 12 circiter cubitorum, cuius extremitas incipiebat in publico et pariter in publicum desinebat, quod profecto irrefragabile viae publicae constitutivum et argumentum reputa-

tur iuxta omnem sensum doctorum, ut per eminentissimum de Luc De regalibus discurs. 136. n. 4 et De servit. dis. 24 n. 4 et discurs. 69 n. 7 rot. decis. 631 coram cardinal. Cavaler. Hac proinde posita viae publicae qualitate, non minus certa insurgit iuris dispositio, per quam personis privatis quodcumque opus interdicitur, ex quo usui publico praeiudicium oriatur ad texte etc. in lege seculari ff. Ne quid in locis publicis l. 1 ff. De his quae deiecerunt l. aediles ff. De via publica, ubi concordantes Capell. De servit. rustic. praedior. De servit. viae can. 3. n. 27 et 28 nec ex possessione quantumvis antiqua ius acquiritur, quia in publicis rebus non admittitur usucapio l. Usucapiorum ff. De Usucap. card. de Luc loc. cit n. 66 cum sequentibus. Fortius igitur licet actoribus (et hoc erit subsistens secundum motivum), quorum domibus et fundis per clausulam viae supradictae sublata remanet omnis commoditas; ex iudiciali namque inspectione die 20 Maii 1697 expedita: § Deinde deventum est ad locum, constat dictas domos ante modernam ipsarum deiectionem factam, ut in meliorem structuram et formam reficiantur, debuisse ianuas respicientes ad viam controversam, ex quibus equi, currus, lignis, feno, etc. onusti inducebantur, modo vero inutiles prorsus fore, si rursus aperirentur, quo emensurato spatio, ab iisdem ianuis usque ad sepimenta noviter extracta apparet illud esse duntaxat 4 circiter cubitorum, imo si vetus quoddam ligneum atriolum quod invisitur, palis humi infixis sustentum, debet reparari, iam nullum supererit intervallum inter sepimentum et parietes domorum, cum d. d. (dictorum?) 4 cubitorum totum occupatur ab atriolo.

His itaque ponderatis, non videntur tantae efficaciae ea, quae pro patribus Dominicis sunt proposita. Imo etenim assignatio 100 cubitorum in longitudinem et 40 in latitudinem, facta per regios commissarios, nullatenus suffragatur etiam ex supposito, quod ecclesiam et monasterium aedificando integrum spatium 100 cubitorum non consumpserint, ita ut ad illorum complementum vigore dictae assignationis legitime occupare inde potuerint viam, de qua agitur; tum quia omisso, quod in actis non constat, an relicta integre concessum situm non consumpserint, nec praecise a quo loco commissarii inceperint mensurationem minusque in actu revisionis huiusmodi defectus fuerit alligatus, nihilominus hoc fundamentum corrumpit: primo, reflectendo, quod aut patres Dominicani plenarie usi sunt regio privilegio et indebite allegant, se adhuc debere consequi complementum, aut vero usi non fuerunt in tempore et per non usum illud amiserunt, ita in terminis praxis huius regni ut privilegia perpetuitatis post lapsum trigennii et totidem mensium per non usum amittantur, refert Andreas Lipsaei (sic), olim regni procancellarius, in suis Observationibus pract. observat. 40 n. 6.

Deinde reflectendo, quod perpetuitas in concessione publicorum locorum nunquam censetur velle praeiudicium inferre iuri tertii quaesito.

1-mo. Huiusmodi concessionem continere semper illiguntur clausulam dicti

juris praeservativam et si non fuerit in privilegio expressa in puncto dext. n 1. 2. §. Praetor ait. ff. Ne quid in loc. publ. caepp. De servit. rustici. praed. cap. 3. n. 26 cardin. De Luc De servit. disc. 5. n 61. Unde fortius haec theorica congruit praesenti hypothese, dum apertissimis notis in praecitato privilegio legitur praeservatum jus vicinorum ibi (scilicet in documento regiae commissionis). Caeterum, maioris commoditatis ad cohabitandum et ad deoccupationem peragendum gratia, fundos illis ampliores, adhibito guaro geometra ita, ut id fiat sine praedjudicio fundorum civilium, emensurent. Quapropter commissarii assignantes spatium 100 cubitorum in omnem casum fines regii mandati excesserunt, cum manifestum resul- tet praedjudicium fundorum sive domorum sacerdotum Missionis per occupationem viae, de qua agitur, ut supra probatum est.

2-do. Inefficaces pariformiter sunt animadversiones allegatae in actu iudicialis accessus et iterum repetitae pro parte patrum Dominicanorum, nimirum quod, si clausa non esset via controversa, maximae subjectio- ni forent sacrarium, refectorium et culina nec regularis clausura posset sufficienter servari, stante praesertim demissione fenestrarum earundem officinarum ad viam respicientium, ex quo mensurata distantia a solo us- que ad illarum initium inventa sit altitudo duntaxat trium circiter cubito- rum; etenim quo ad allegatam subjectionem officinarum ista non debet praeponi commodo publico et tertii praedjudicio superius enucleato, alias, si haec admitterentur, similia quotidie sequerentur absurda, cum omnes reli- giosi, habentes sua monasteria posita in publicis viis, possent ad libitum eas de facto claudere, ne subjaceant aspectui vicinorum. Quo vero ad securitatem claustralem, huic poterit per patres Dominicanos commode provideri per appositionem cratum ferrearum in fenestris, ut passim practicatur.

3-tio. Eiusdem insubsistentiae noscuntur esse aliae animadversio- nes, quod, remoto sepimento aliisque impedimentis, religiosi accedentes ad hortum, puteum, et stabulum, extra claustrum existentia, deberent contra honestatem claustralem inspicere et observari a saecularibus per viam tran- seuntibus, quia certum est, quod patres Dominicani ab initio foundationis monasterii non erant possessores fundi, ubi modo est hortus, puteus, et stabulum, quae nisi post aliquot annos acquisiverunt ab heredibus dni Philipponi Itali, unde sicuti ante occupationem viae praedictae palam ad dictum fundum accedebant, ita et poterunt in posterum v. potius per sub- terraneum accessum propositas incommoditates tollere, cum aquisitio praepostera eiusdem fundi non debeat ipsis maius jus tribuere, quod an- tea non competebat.

4-o. Nec subsistens apparet allegata aemulatio ex eo deducta, quod reverendi dni Missionarii, reaedificando deiectas domos, maius commodum

consequi poterunt, aperiendo ianuas, et ad illas ingressum in via consulari Uiazdoviam ducente; quippe congrua patet responsio, ipsos ad id cogi nequaquam posse, praesertim dum si ianuas prout antea, non haberent respicientes viam controversam, maximum subirent praeiudicium consistens in hoc, quod commoditatem amitterent introducendi et collocandi ligna, fenum et similia, in area, quae retro dictas domos extabat ante ipsarum deiectionem.

5-to. Minus subsistit ratio per patres citatos allegata in actu revisionis: § Cum quaesitum fuisset etc., et § Iidem patres Dominicani etc., quod scilicet in tantum: ipsi de anno 1683 ianua clausurint controversam viam, inquantum eam viderint oclusam lignis humi infixis ab illustrissimo dno palatino Mariaeburgensi, ita ut nullus superesse posset commodus transitus; quia praeter quod reverendi dni Missionarii negarunt et negant, illam viae partem fuisse oclusam ab illustrissimo dno palatino, commodumque semper asserunt transitum patuisse; attamen dicta ratio fortiori labefactatur, nam sicut hactenus ostensum est, non licuisse, patribus citatis viam praecludere et consequenter actoribus licere agere pro remotione impedimentorum, ita dicendum, nec dno palatino licuisse ligna praedicta apponere, adeoque, quatenus ea iter actumve adimant, licitum fore eisdem actoribus similiter agere pro illorum amotione. Nec vis aliqua constitui valet in praetensa per tot annos taciturnitate duorum actorum post clausuram partis versus Vistulam tendentis, quia statim excluditur per solemnem protestationem, quam in actis consistorii Varsaviensis emiserunt eodem anno 1683 die 22 mensis Maii, ut ex authentico exhibito documento; quae quidem protestatio bene praeservavit actoribus actionem, quam modo promovent.

Decretum postremo Clementis VIII, editum anno 1595, et aliud Urbani VIII, de anno 1625, relata per Lezan in Sum. qq. regular. n. 17, licet praesentis non sint inspectionis, nil adhuc prosunt patribus citatis, sed potius contra ipsos retorquentur, quandoquidem in iis, sub paena privationis officiorum, et activae ac passivae vocis, tantum praecipitur superioribus regularibus, ne permittant fenestras in publicum respicientes, nisi ad lumen duntaxat: non iubent igitur, ut viae publicae occupentur et ocludantur et ita utraque. A quo decreto in cedula lato illiusque publicationis primam notitiam habens, excellens M. Sebastianus Musiewicz, philosophiae doctor, supradicti admodum reverendi prioris totiusque conventus ordinis Praedicatorum citatorum ex adverso principalium causae eiusdem procurator, protestando de attentatis et innovatis attentandisque et innovandis, ad summum dnum nostrum dnum Innocentium, papam eius nominis XII, ac sanctam sedem apostolicam appellavit et pro hac appellatione admittenda subiunxit rationes infrascriptas.

1-ma. Quia haec viae sive itineris servitus, pro admodum reverendis dnis Missionariis petita illisque ex decreto praesenti adjudicata, nullo probationis genere fulcitur, quam servitutem non debere praesumi, sed hanc concludenter probare actores necessum habuerunt, ita eminentissimus de Lue De servit. disc. 23 tit. 2. Non enim, primo, probata habetur testibus, quos istius causae processus et caeteros terminos substantiales non admisit. Non 2-do, habetur probata confessione, quae ut supponitur in actu visionis, prout in instrumento desuper confecto in vers. Cum quaesitum fuisset, per reverendum patrem Skopowski Dominicanum respondentem in hac verborum forma, quod ocluserunt locum ubi est porta respiciens Vistulam fluvium ac si data de confesso itinere fuerit. Quippe locum confitens non censetur confiteri, neque praecise ad viam publicam concludere, veluti confitens esse animal non eo confitetur omnino esse hominem. Et esto etiam fuisse confessum istud iter, non tamen unius confessio toti ecclesiae et conventui praeiudicare potuit, multominus cum sit revocata per ea, quae adducta sunt in informatione iudicii, ea in causa pro patribus Dominicis producta, ita gl. fi. in c. fi. X. De confess. Non denique, haec servitus probata habetur ex aliquo instrumento, de qua servitute nec illud serenissimi olim Joannis Casimiri regis in illius commissionis de emensurandis fundis in longum 100, in latum 40 cubitorum, datae loquitur documentum, dum loquitur his verbis: ita tamen ut haec emensuratio fiat sine praeiudicio fundorum civilium, etenim iidem fundi civiles, nominatim, areae quae praetenduntur esse de dominio reverendorum dominorum Missionariorum, in fundis, pro ecclesia et conventu patrum Dominicanorum emensuratis, eoque intactae manent et duntaxat solus ductus per emensurantes extensus est in aream istam, in qua sepimenta pro clausura conventus posita sunt, ad quorum deiectionem reverendi dni Missionis incompetenter agunt, alias si et haec area, quae praetenditur esse solum publicum, non includeretur in 100 cubitis, privilegium donantis et concedentis tantos fundos haberetur sterile, privilegia autem sive indulgentiae largissime interpretari debent ubi verborum forma hoc ipsum patitur gl. fin. in c. fi. X. de transl. epis. Prout revera huius privilegii forma de 100 cubitis disponens in loco conventus et ecclesiae cum sua clausura, in iisdem sepimentis posita, nedum completa habetur. Inde istud decretum absque probationibus, et non servatis terminis processusque saltem summarii substantialibus, latum, appellabile est.

2-da. Esto quod haec area fuerit aliquando (quod tamen non conceditur) serviens pro itinerantibus, utique ab antiquo derelictae illius solum de ecclesia et conventu caeterisque hinc inde aream istam adiacentibus patrum Dominicanorum propriis, effici etiam illud occupantium censetur, ducto argumento ex text. in l. Insula ff. de acquir. rer. domin. et § Insula ff. De rerum divis. cum concord. decis. 173 n. 11 part. 4 recent.

Hinc respondetur uni ex motivis in praesenti decreto datis, usucapionem non procedere in viis publicis de per se usucapiendo vias publicas, secus autem ubi derelictae sunt, quali modo servitutes amitti docet Conrad. Lagus in methodica juris utriusque parte 2. De servit. c. 63. n. 12. Et quando enim per vim inter praesentes nunc per decennium, inter absentes per vicennium immobilia occupantur l. Uni c. De usuc. transfus. quam l. citato August. Mella tract. De usucap. par. 1 cap. 2. nro 13. ita ut in re non violenter occupata eiusdem clandestina possessio (quae non recta fide in clausa de nocte hac area adstruitur patribus Dominicanis) obstare non videtur, quominus usucapiatur l. Clam. ff. de acquir. posses. quam l. citat. idem Lagus De usucap. c. 42. nro 18. Ac insuper quando haec area ab ecclesia patrum Dominicanorum et conventu ex utraque parte circumventa est, hanc debere censi, prout proxime dictum est de caeteris bonis a patribus Dominicanis possessis, et in eorundem bonorum universitatem venire servitus enim confusione dominiorum extinguitur; ita supracitatus Lagus c. 63. De servit. n. 15. citans tex. l. si cum. ff. Quemadmodum servit, amit. Hinc quoque, 2-do, infertur, inutiles haberi protestationes reverendorum dnorum. Missionis, de quibus per annos circiter 14, non innotuit reverendis patribus Dominicanis et ad quas iidem reverendi dni Missionarii non egerunt, scientes hanc aream, quam illi dicunt viam publicam, ad se non pertinere, optime autem spectare ad ecclesiam et conventum patrum Dominicanorum ex 100 cubitis regia potestate pro hac ecclesia et conventu emensuratis, intra quoscentum cubitos haec area includebatur et includitur per declarationem serenissimi Augusti regis Poloniarum eiusdem nominis II, feliciter moderni, secutam in forma probanti patribus Dominicanis, novissime datam iudicioque et officio praesenti in suo instrumento exhibitam, iuxta quam declarationem quodvis iudicium saeculare et spirituale et non aliter rex piensissimus procedere voluit et respective praecepit; idcirco et initium concessionis huius areae nunquam ab aliquo turbatum et finis per declarationem serenissimorum regum nunc secutam, in bona fide reverendos patres Dominicanos constituit; ita idem Mella trac. de loc. quibus supra n. 9. Quapropter dum decretum iudicii praesentis aliter fieri adversus suos principales advenit (sic) appellabile est.

3-tia. In motivis ad istud latum decretum adductis multa in facto considerata sunt, non autem probata, et quidem, 1-mum, quod haec area fuerit via publica. 2-dum, quod fuerit a patribus Dominicanis de tempore nocturno clausa. 3-tium, quod domus, quarum nunc sunt areae desertae in meliorem structuram ab admodum reverendis dnis Missionis reficiendae habuerint ianuas respicientes ad aream seu viam controversam, per quas equi, currus cum lignis et feno onusti etc. introducebantur. 4-tum, quod huius areae, quatenus via publica aliquando reputabatur, primam faciem

ex parte Vistulae illustrissimus dnus palatinus Mariaeburgensis ab annis circiter 50 clausurit, ita ut in hanc aream introitus ex parte Vistulae haberi non potuerit, prout hucusque in hunc diem servitus negativa patens est; quae et caetera considerata in huius causae processu partes non probarunt et tandem ventum est ad decretum, propter quod habetur appellabile.

4-ta. Privilegia principum obtinere vim l. per l. Donat. c. De donat inter vir. et uxor. docuit Andreas Lipski in sua semis. Centur. observ. 41 n. 5, quae privilegia tam priora, quam et recens serenissimi regis Augusti II, semper sonant de 100 cubitis, reverendis patribus Dominicanis et ipsorum conventui debit. Non ergo est dignum et iustum immutare legem ferentis et privilegium concedentis, quod quia ex decreto tribunalis praesentis accidit, illud appellabile censendum est.

5-ta. De fundo, pro conventu patrum Dominicanorum in 100 cubitis emensurato, quia complementum intra triennium a data privilegii non fuerat secutum, usum istius privilegii regalis reverendos patres Dominicanos amisisse et autoritate praefati Andreae Lipski supra citatae centur. observ. 40. n. 6 in eodem decreto praesenti motivatur, quod iuxta eiusdem authoris allegata decreta inter personas privatas ne per privilegium concessa steriles eant, procedit, secus vero dum ecclesiae aliquid offertur ex eiusdem ecclesiae perpetuitate et oblatum quoque perpetuo manere debet, itaque gl. in c. Duo simul vero privileg. X. De officio ordin. ad cuius privilegii perpetui amissionem inclinans praesens decretum appellabile est.

6-ta. Privilegiorum regalium interpretatio viarumque publicarum defensio et protectio, seu de his cognitio spectat ad perpetuitatem, prout docet eminentissimus de Luc. De regal. dis. 136. nro. 19. Igitur decretum iudicii tribunalis praesentis non tantum appellabile est, sed et viribus ex defectu iurisdictionis caret. Nec obstat, quod non est contra iurisdictionem, et de incompetencia huius iudicii praesenti in causa dictum, quia etiam non est processum in terminis iudicii praeparatorii, sed statim descensum ad visionem et ex hac processum ad decretum definitivum. Quare, praemissis rationibus et aliis in informatione, pro reverendis patribus Dominicanis data, adductis stantibus, salva earundem coram quo de jure venerit suppletionem, appellationem, et huiusmodi decreto pro patribus Dominicanis interpositae deferri, idem qui supra mandatarius causae huius, et supradictorum suorum principalium nomine, humiliter petit. Salvo etc. omni etc.

(L. S.). Et reverendissimus dominus auditor generalis qui supra huiusmodi appellationem in devolutivum duntaxat admisit. Et ita etc. omni etc.

Reverendissimus stetit in decretis. Et ita etc. omni etc.

Adalbertus Skwarezynski, cancellarius.

Ex protocollo actorum nuntiaturae apostolicae extractum et sigillo

illustrissimi et reverendissimi dni. dni. Joannis Antonii De Via (sic), archiepiscopi, episcopi ariminensis et nuntii apostolici regno Poloniae etc. communitum.

Adalbertus Skwarczynski, publicus sua autoritate apostolica notarius et causarum nuntiaturae apostolicae suprascriptae cancellarius.

На оборотѣ:

Decretum nuntiaturae contra patres Dominicanos pro contingenti via publica deoccupata. 1698 Julii 18.

Тамъ же, л. 59—65.

XXVI. Инвентарная опись продаваемой недвижимости, 13 февраля н. с. 1699 года.

x K.

Inwentarz dworu ze wszystkimi budynkami, ogrodem y innemi do niego nalezytosciami, spisany w roku 1699 dnia 13 Lutego, według podania od jasnie wielm. imci. pana kasztellana wilenskiego oycem Dominikanom de observantia, w Warszawie przy Kaplicy Moskiewskiej zostaiącym.

Brama do dworu.

Drzwi u niey dwoiste, z fortą na zawiasach zelaznych z dwiema kuanami, zapora na wrzeciǎdzu zelaznym; u fortki zasuwu zelazna, młotek u niey zelazny.

Sala nad bramą.

Schody do niey drewniane dobre, drzwi u schodow na zawiasach zelaznych; drzwi do samey sali na zawiasach zelaznych, okien w sali dwie, po cztery quatery; u iednego okna quatera barzo potłuczona, u drugiego niemasz quateru.

Izby służebne przy bramie po prawey ręce.

Sionka. Drzwi do niey na zawiasach zelaznych z zamkiem, okienko w niey we cztery quateru, trzy barzo potłuczone, prętow w nim zelaznych nro 3.

Izba po lewey (sic) stronie. Drzwi do niey na zawiasach zelaznych z skoblem, okien w niey nro 2, we cztery quateru, piec w niey biały.

Alkierz przy tey izbie. Drzwi do niego na zawiasach zelaznych; okien w nim dwie, we cztery quateru, trzy szyby w nich stłuczone, w oknach po szesc prętow zelaznych.

Izba po prawey stronie. Drzwi do niey na zawiasach zelaznych z zamkiem, okno w niey iedno we cztery quateru, iedna barzo potłuczona.

Alkierz przy tey izbie. Drzwi do niego na zawiasach zelaznych z zamkiem, iedno okno w alkierzu we cztery quateru, iedna quatera (sic) barzo potłuczona, prętow w oknie zelaznych nro 5, piece tak w alkierzu,

iako y w izbie, zielone, barzo złe; drzwi z alkierza do bramy na zawiasach zelaznych.

Kuchnia przy bramie po lewey ręce.

Drzwi do niey na zawiasach zelaznych, stoł kuchenny, okien dwie w kuchni, po cztery qwaterny iedna qwaterna barzo zła, w innych quaternach niemasz dwunastu szyb, piec chlebowy w kuchni zły, y sama kuchnia zła.

Izba kuchenna. Drzwi do niey na zawiasach zelaznych, piec w niey zielony zły, okno we cztery qwaterny złe.

Spizarnia z kuchni idąc. Drzwi do niey na zawiasach zelaznych, okno w niey we cztery qwaterny z pręty nro 3 zelaznemi.

Piwniczka. Drzwi do niey masz.

Podworze.

Studnia na podworzu z wałem okowanym, bez kubła, z nakryciem złym; wrota z podworza nad Wisłę na czterech zawiasach zelaznych z kuną, poręcz u nich zła.

Staynia po lewey stronie.

Wrota do niey dwoie dwoiste, oboie na zawiasach zelaznych y (sic) hakami zelaznemi.

Wozownia po prawey stronie.

Drzwi do niey dwoie o dwoygu wrotach na zawiasach y hakach zelaznych; u iednych skobel zelazny, z poręczami drewnianemi, w wozowni dwa złoby, wystawy przed wozownią dwie, pułapu połowa przykrytego tarcicami, na drugiey połowie kilka tarcic.

Skarbiec murowany.

Drzwi do niego zelazne, z zamkiem y kluczem, zapadką zelazną y kluczem, z skoblami dwiema, lancuszkciem; skarbiec sam sklepiony, nakryty dachowką, ale potrzebuie lepszego nakrycia; w skarbcu grzędę dwie na czterech hakach zelaznych, okien dwie o czterech qwaternach, cale; kraty w oknach zelazne, okiennice u obydwu okien zelazne na czterech zawiasach z haczykami.

Piwnica pod skarbcem.

Drzwi do niey zelaznemi blachami obite, z dwiema wrzeciędzami, na czterech zawiasach zelaznych; do piwnice dwie okienek z kratami zelaznemi.

Dwor sam.

Sien u dworu. Drzwi do niey dwoiste na zawiasach szesciu, haku niemasz iednego, antaba iedna, druga zaporka zelazna, okno iedno we cztery quaterny cale, wystawa przed sienią na dwu słupach drewnianych nakryta.

Pokoie po prawey ręce idąc.

Pokoy pierwszy. Drzwi do niego na zawiasach zelaznych, z anta-

ba, okien dwie, we cztery quaterly, całe; piec biały cały, kominek.

Alkierz z pierwszego pokoju. Drzwi do niego na zawiasach zelaznych, bez zamku, okno we cztery quaterly, trzy szyby w nim złe, okiennice drewniane na zawiasach zelaznych.

Sionka z tego alkierza idąc. Drzwi do niej na zawiasach zelaznych z zamkiem y antabą; drzwi z sionki do ogrodu dwoje na zawiasach zelaznych, u jednych zamek z antabą, u drugich haczyki tylko, okienko małe w sionce, prętow zelaznych w nim nro 6.

Pokoy drugi z sionki idąc. Drzwi do niego na zawiasach zelaznych, z zamkiem, antabą, okien w nim cztery, we cztery quaterly, całe, z okiennicami na zawiasach zelaznych, piec biały dobry z kominkiem, balasy z roznym rzniciem snycerskim. Drzwi drugie z tego pokoju do pierwszego na zawiasach zelaznych, z zamkiem.

Gabinecik z tego pokoju. Drzwi do niego na zawiasach zelaznych, z zamkiem francuskim (sic), antabą, kominek w nim, szafka z kratką drewnianą na zawiasach zelaznych, okienko we dwie quaterly dobre, szyb w okienku kryształowych wielkich dwie, okienniczka na zawiasach zelaznych, sam gabinecik malowany wewnątrz.

Pokoy trzeci. Drzwi do niego na zawiasach zelaznych, z zamkiem, okno iedno we cztery quaterly. Drzwi z tego pokoju na ogrod dębowe, z zamkiem na zawiasach zelaznych; item drzwi z sieni do tegoż pokoju, na zawiasach zelaznych, z zamkiem; kominek w nim.

Pokoy czwarty. Drzwi do niego na zawiasach zelaznych, z zamkiem, z antabą; okno we cztery quaterly dobre, kominek, piec biały. Drzwi drugie do tegoż pokoju z izby kredensowej, z zamkiem y antabą na zawiasach zelaznych.

Pokoy piąty. Drzwi do niego na zawiasach zelaznych z zamkiem, antabami dwiema, okno we cztery quaterly całe, item drzwi z izby kredensowej do tego pokoju, z zamkiem, antabą, na zawiasach zelaznych.

Pokoy szosty murowany. Drzwi do niego na zawiasach zelaznych, z zamkiem francuskim (sic) złym, okien dwie we cztery quaterly całe, kominek.

Pokoy siódmy murowany. Drzwi do niego na zawiasach zelaznych, z klamką, okien dwie we cztery quaterly całe, kominek, piec ieden do obudwa (sic) tych pokoiow biały.

Izba stołowa idąc z pokoju murowanego. Drzwi do niej na zawiasach zelaznych, z zamkiem y antabą, okien dwie we cztery quaterly, całe; piec biały, komin, szafa ze czteroma (sic) drzwiczkami, na zawiasach zelaznych bez zamkow.

Gora na tym dworze. Drzwi do niej na zawiasach zelaznych z wrzeciągdem, skoblem; schody z poręczą; okienek trzy we dwie quaterly; drabina na dachu tego dworu.

Ogrod z roznemi drzewy.

Altanka w ogrodzie murowana. Drzwi do niey dębowe, dwoiste, na zawiasach zelaznych, pobielanych, bez zamku, z zaporkami, okien w altance czworo, we cztery quater, szyb potluczonych w tych oknach dwadziescia y dwie; altanka sama sklepiiona, z roznym malowaniem, posadzka w niey kamienna, biala y czarna, piecyk zielony, kominek, schody do niey kamienne, nakryta guntami.

Lodownia pod altanką tą. Drzwi do niey niemasz.

Altanka druga drzewiana. Malowanie w niey popsowało się y sama naprawy potrzebuie.

Drzwi z podworza do ogrodu na zawiasach zelaznych, z dwiema wrzeciędzami zelaznemi.

Ogrod sam parkanem drzewianym ogródzony, parkan sam guntami przykryty.

На оборотѣ:

Litt. A. Inwentarz dworu. 1699. 13 Februarii. N-o 3-tio.

Тамъ же, лл. 37, 42.

Подъ litt. A. имѣется (л. 38, 41) также планъ этой недвижимости отъ 21 августа 1699 г. (изданъ нами ниже, Приложение, кн. II, № 16), на оборотѣ его помѣта:... 1699 die 21 Augusti. Litt. A. № 1-мо.

XXVII. Обязательство епископа холмскаго Николая Выжицнаго объ уплатѣ доминиканамъ обсервантамъ 26.000 зл. за землю, какъ долга за нее, не уплаченнаго имъ Служнами, 21 августа н. с. 1699 г.

A.

Ego infrascriptus assecurationem hanc trado reverendis patribus Dominicanis congregationis s. Ludovici Bertrandi conventus Varsaviensis ad Capellam Moschoviticam, qui post obtentum palatium, in vicinia cum praenominata Capella Moschovitica positum, ab illustrissimis d.d. Josepho Boguslavo, capitaneo vileni, et Theressia Szukow, conjugibus, idem hoc palatium certis de causis jam nominatis illustrissimis dominis Szukow redonant, quod deinde ego in rem et personam meam, ab iisdem illustrissimis dominis Szukow jure haereditario acquisivi. Quoniam vero, dicti patres Dominicani, penes redonationem hujus palatii, non recipientes ab illustrissimis d.d. Szukow sua viginti sex millia florenorum, pro palatio eodem solvenda, meo acquieverunt verbo, hinc ego hac mea assecuratione me obligo reverendis in Christo patribus Dominicanis supranominata viginti sex mil-

lia me soluturum modo infrapósito, hoc est: ex nunc do patribus Dominicanis sex millia florenorum eurentis (sic) monetae, penes vero in possessionem meam receptionem hujus palatii (ex quo per contractum arendatorium modo et in posterum manebit in possessione illustrissimi domini mareschalii magni ducatus Litwaniae, usque ad diem decimam tertiam Februarii anni futuri 1700), huic eidem palatio iterum sex millia, et quatuor millia, bonis meis haereditariis Służewiec, cum censu re-emptionali, inscripturum me declaro. Preterea etiam do curiam cum stabulo et fundo penes hortum eorundem patrum Dominicanorum adjacentem, partemque fundi de palatio, secundum jam factam ad hoc mensuram, in summa octo millium florenorum, dimensuraturum me spondeo. Insuper, ad complementum, ut sint in toto viginti sex millia florenorum: duo millia die et anno suprapósito me redditurum soliturumque (sic) appromitto; et hoc sub vadio similis talis summae viginti sex millium florenorum, de qua solutione summae tam palatii, quam vadii intropositi forum agendi mecum et cum successoribus meis ubiquinarium assigno. In casu autem mortis meae, cui subjecti omnes sumus, obligo successores meos coram tremendo Dei judicio et sub maledictione mea, ut hujusmodi meae assecurationi in omnibus punctis et clausulis satisfaciant, quam ego penes appositionem sigilli propria manu subscribo.

Datum Varsaviae 21 Augusti anno 1699.

Nicolaus Wyzycki, episcopus chełmensis.

(L. S.)

На оборотѣ надпись:

Aſſecuratio super certum fundum et curiolam ab illustris. Wyzycki, episcopo chełmensi, r. p. Dominicanis in summa 8.000 fl. data, 1699 an, 21 Aug.

Тамъ же, л. 44—45.

XXVIII. Антъ продажи земли виленскимъ наштеляномъ Іосифомъ Богуславомъ Служко и его женою Тересіей, урожденной Гостѣвской, епископу холмскому Николаю Выжицкому, 22 августа н. с. 1699 года.

Ad. B.

Actum in curia regia Varsaviensi sabbato, in vigilia festi sancti Bartholomei apostoli, anno Domini millesimo sexcentesimo nonagesimo nono.

Coram officio et actis praesentibus castrensibus capitanealibus varsaviensibus, personaliter comparentes illustres et magnifici Josephus Boguslaus Służka, castellanus vilmensis, exercituum magni ducatus Lithvaniae dux campestris, lanckoronensis, pieniaviensis etc. capitaneus, et Theresia Gosiewska, conjuges legitimi, et haec quidem conjux cum

ejusdem illustris et magnifici mariti sui autoritate et assistentia, sani mentibus corporibusque existentes, jurisdictione sua quavis propria ommissa, et praesenti incorporatione palam ac libere recognoverunt, quia ipsi, illustrissimo et reverendissimo Nicolao Wyzycki, episcopo chełmensi, abbati cervenensi, et ejus legitimis successoribus sanguinis, jam ex nunc, aream suam propriam haereditariam, seu fundum palatiumque in eodem fundo extractum, hic Varsaviae in suburbio Cracoviensi inter vias publicas, unam quidem ad villam Ujazdow nuncupatam, alteram vero, ad Istulam (sic) tendentes, ab una, et aream quondam Pauli Szpek, penes aream olim nobilis Philipponi, sacrae regiae majestatis stabuli praefecti, ad praesens vero admodum reverendorum patrum ordinis sancti Dominici congregationis sancti Ludovici Bertrandi conventum parte ab altera, consistentia, sibi recognoscenti per admodum reverendos patres Lucam Oczosalski, priorem conventus górensis, et Dominicum Marchacz, praesidentem conventus praefati varsaviensis Sanctae Mariae de Victoria ordinis sancti Dominici congregationis sancti Ludovici Bertrandi, die hesternae, actum praesentem praecedente, coram actis praesentibus retrodata et redonata cum omni et integro jure suo, dominio, proprietate, propinquitate, tituloque haereditario, ac omnibus fundi et palatii utilitatibus, usibus, fructibus, proventibus, commodis et obventionibus, aedificiis muratis et ligneis supra-scripto palatio adjacentibus, praecipue cum curia versus hortum conventus praedicti areae ipsa, in qua curia eadem et alia aedificia extracta sunt, nec non hortis, cunctisque attinentiis et pertinentiis ad areas et palatium atque curiam praefatam antiquitus spectantibus, nihil sibi suisque successoribus reservando, seu modo quovis excipiendo, sed ita late, longe circumferentialiterque, prout in suis metis et limitibus extenduntur et protenduntur, suntque ab aliis fundis dislimitata, dant, donant, conferunt inscribunt et resignant, pura, mera et irrevocabili donatione perpetuo ac in aevum, intromissionemque ipsi jam ex nunc in praefata ad praesens resignata curiam seu palatium, et fundum, per ministerialem regni generalem et nobiles duos quosvis, facilius pro tempore conducendos, officiose accéptandam libere dant et de facto admittunt, submittuntque se praeterea iidem recognoscentes suis cum successoribus, eundem suum donatarium possessorem et ejus successores, ab omnibus generaliter impeditis, juridicis et extrajuridicis, omnium et singularum personarum, propinquarum et remotarum cujuscunque status, sexus et conditionis existentium; tumque inscriptionibus quibusvis prioribus et posterioribus, debitis, vinculis et oneribus, si quae sint, aut fuerint, tueri, defendere, evincere, eliberare et intercedere indemnemque semper ipsum et ejus successores toties, quoties opus necesse fuerit, indemnes reddere, idque sub damnis terrestribus, simplici verbo absque juramento corporali taxandis et edicendis, in casu alicujus exortj impedimenti et non factae tuitionis et evictionis, ad solvendum irremissibi-

liter succumbendis. Pro quibus quidem damnis terrestribus simpliciter, ceu praemissum est, taxatis et edictis taliter exinde succubitis, citati existentes suprascripti recognoscentes suis cum successoribus, ex instantia donatarii possessoris sui, vel ejus successorum, ad officium praesens castrense capitaneale varsaviense tenebitur suis cum successoribus, praesenti coram officio (recessu suprascripto mediaute) semper in primo juris citationisque termino, tanquam peremptorio, peremptorie stare; juri parere, respondere, comparendoque damna praedicta terrestria succubita solvere, quibus solutis nihilominus inscriptioni suae praesenti donatariae in toto satisfacere ac omne judicatum officii praesentis de jure non exeundo pati absque omni dilatione, defensione, exceptione, praescriptione, protestatione, evasione, evocatione, motione et appellatione earumque modo quovis, seu per adcitationes quavis, prosecutione. Hicque in continenti is idem suprascriptus illustris et magnificus Josephus Boguslaus Słuszkka, castellanus vilnensis, exercituum magni ducatus Lithuaniae dux campestris, lanckoronensis etc. capitaneus, palam ac libere recognovit, quia ipse submittit se, ac inscribit de bonis suis generaliter omnibus supra scripto illustrissimo Nicolao Wyzycki, episcopo chełmensi, et ejus successoribus amicos duos de linea paterna vel materna illustris et magnificae suprascriptae consortis suae proximiores ad approbandam praesentem suprascriptam donationem, ad acta quaevis authentica regni intra spatium unius anni statuere et, ut praemissa exequantur, sua cura et opera, ab illis efficere idque sub damnis terrestribus, in casu praemissorum non completionis, jure mediante, semotis quibusvis dilationibus, vindicandis. Hac sua personali recognitione ad praemissa mediante.

(Печать) Puchała. Lectum per Rogowski.

На оборотѣ надписъ:

Illustris et magnificus Słuszkka, castellanus vilnensis et m. d. Lithuaniae dux campestris, illustrissimo reverendissimo Wyzycki, episcopo chełmensi, aream suam cum palatio et curia donat, 1699 in curia regia Varsaviensi, sabato in vigilia s. Bartholomaei.

Тамъ же, 21—24.

XXIX. Объясненіе причинъ несостоявшейся покупки Варшавскимъ монастыремъ доминиканъ обсервантовъ земли у нс. миссіонеровъ костела св. Креста, данное пріоромъ Лукою Оцосальскимъ доминиканскому конвенту въ Горѣ-Кальваріи, 12 декабря н. с. 1699 г.

К.

Informacya, dlaczego przyszło ad rescissionem contractus o place z ichmciami o. o. swiętego Krzyza.

Te place, ktore concernunt ichmciov a vicinio, subiacent konwentowi naszemu, continent w sobie longitudinis ulnas centum quadraginta, latitudinis vero, ex parte a conventu nostro viginti septem ex alia autem

parte quadraginta. Na tych placach było domow⁷ cztery; trzy, z których czynsze placą ratione fundi, same zas domy są pobudowane od tych, którzy w nich mieszkają; czwarty należał do ichmciow ojcow cum sua superficie.

Pomienione te domy, abo (sic) raczej ich place stargowałem u ichmciow o. o. świętego Krzyza za dziewięć tysięcy złotych y z tym placem, który wchodzi w pałac j. w. imci pana kasztelana wilenskiego, cum ea clausula et conditione, ze ichm. o. o. z tych dziewięciu tysięcy mieli superficiesi pospłacać tym, którzy sobie domy na tych placach pobudowali, abysmy my wolne od ichmciow za wyliczeniem dziewięciu tysięcy odebrali, a tym bardziej ichmciom to assekurowali, iz mieli swoje praetensiones do mieszkaiących w tych domach, iz im przez czas niemały czynszow nie płacili. Taki tedy umowiwszy kontrakt z ichmciami, gdy ad effectum mielismy go przywiesc, zesłał ad instantiam obu stron s. p. j. w. loci ordinarius suos commissarios, wielmożnych ichmciow kanonikow imci xiędza Olszewskiego y imci xiędza Zakrzewskiego, ad videndos fundos et producenda munimenta concernentia dictos fundos od ichmciow o. o. Świętokrzyskich, przydawszy notarium imci pana Koturnickiego. His peractis, ichmose oycowie Świętokrzyscy nie produkowali prawa na ten plac, który wchodzi w pałac j. w. imci pana kasztelana wilenskiego, iam tez przepomniał rekwirować tego od ichmciow: nihilominus, praemonitus od socyusza, który zemną bywał u ichmciow na konferencyach, szedłem zaraz do ichmciow y zastałem ieszcze ichmciow commissarios przy obiedzie, których nie turbując ad finem obiadu, prosiłem do siebie imci xiędza Tarła, m. m. pana, ktoremu rem et causam przyscia mego proposui, co jegomosc przyznał, ale mi zaraz odpowiedział, iz nie wiem, prawi, iesli się to iuz teraz będzie mogło pomiescic, y wziął sobie jegomosc ad crastinum pro reflexione. Nazajutrz cathegoricam od jegomosci odebrałem, ze ani placu nie mogą odstąpić, ani superficiesi spłacać obligują się: co y ia także wziąłem sobie ad deliberandum et conferendum cum patribus a consilijs. Ze tedy ichmose tych dwoch nie dotrzymali nam punktow, zdało się oycom, aby na czas odstąpić kontraktu, iesliby się ichmose nie namyslili, saltem ustąpić tego placu wchodzącego w pałac j. w. imci pana wilenskiego. Ichmose tak się zacięli y uparli, ze i s. p. krola nieboszczyka jegomci nie przelamała personalis instancya. Nie przestawał ia iednak certować moją z ichmciami submissą, którą podobnom się był ichmciom y naprzykrzył. Podali mi tedy ichmose sposob, abym był wymogł na j. w. jejmose paniey kancelerzney wielkiey koronney, zeby była justo pretio ustąpiła tego domu y placu, co pod okna nowicyatu ichmciow idzie; tentowalismy, ale gdy dla pewnych swoich racyi iako advitalis (sic) domina nie mogła tego uczynic, chcielismy kupic dworek u j. w. imci pana Kamockiego, co takze pod tenze nowicyat grunt iego podchodzi, y drugi dworek u pana Samuela Cerulika; tego ich-

mosc nie akceptowali. Podali drugą ichmosc kondycyą, zebysmy per instantias wielkich ludzi wymogli tożna jegomosc panu Skulskiem, aby im przedał sortem suam w Szkułach, gdzie ichmosc maiā dwie: factum est, ze czego ichmosc per multos annos wymoc nie mogli na jegom. panu Skulskiem, sprawiła to instancya iednego wielkiego dobrodzieia naszego, ze praebuit consensum jegom. pan Skulski przedae dictam sortem ichmosciom, y tego ichmosc znowu odstapili. Chciałem kupic pewny dworek w blizkosc iehmosciow, tu ieszcze blizey ku miastu, za ktory dał był te-razniejszy jw. jegom. xiądz biskup chełmski dziesięć tysięcy złotych, na co iuz byli ichmosc pozwolili, y znowu recusarunt.

Proponowali ichmosc, zebysmy byli nabyli dla iehmciow placu w. w. iehmciow panow Buklerow, prawie ex opposito kosciola iehmciow leżącego, czego gdysmy się podięli y pewniebysmy go byli nabyli, znowu ichmosc w kilka dni deklarowali, iz y za ten plac nie mogą tego uczynic, rationem dając, ze ten plac nie ma securitatem, ex quo był wydzielony od pałacu Kazimierzowskiego: moze, prawi, kiedy ktory monarcha ten pałac kupie, a dla ciasnego dziedzinca uimie ogrodu, poznosi stainie y domy y ten plac w ogrod wpuści etc.; pro finali tedy deklarowali ichmosc, ze iuz na zaden sposob nie mieli zbye nam tych placow y na dokument tego zniesli dom, ktorego superficies należała do iehmciow: ia tez, frustratus spe, pociągnąłem parkanu do ulice, iako zachodzi klasztoręk nasz, łocki trzy ieszcze odstąpiwszy od placu iehmciow zniesionego domu, nie rozumiejąc, abym miał w tym praediudicare iehmciom. Ta tedy informacya, iako się prawdziwie we wszystkich punktach napisala, gotowem tego sumnieniem kaplanskim iureiurando comprobare, którą ręką własną piszę y podpisuję się. Datum in conventu gorenensi die 12 Decembris 1699.

Frater Lucas Oczosalski, ordinis Praedicatorum prior conventus gorenensis, mp.

На оборотѣ:

Informacya ratione placow iehmciow oycow świętego Krzyza Missyonarzow.

Тамъ же, л. 35—36.

XXX. Постановленіе нунціатуры, окончательно утверждающее договоръ между миссіонерами костела св. Креста и доминиканами обсервантами о проулкѣ, уступаемомъ миссіонерами въ пользу доминиканъ, 9 іюля н. с. 1700 г.

J.

Anno Domini millesimo septingentesimo, die vero Veneris, nona mensis Julii, Varsaviae.

Ad acta praesentia sacrae nunciaturae apostolicae regni Poloniae in mei cancellarii infrascripti praesentia personaliter constituti: admodum reverendi patres Dominicus Marchacz, sacrae theologiae lector, et superior conventus Varsaviensis ad Capellam Moschoviticam dictam ordinis Praedicatorum congregationis sti Ludovici Bertrandi, et Georgius Borowski, concionator ordinarius, obtulerunt quoddam documentum authenticum mediationem in se continens suprascriptum et sigillatum, petieruntque idem documentum mediationis et complanationis ad praefata acta suscipi, iisdem inseri et ingrossari, sibi que copiam authenticam extradi omni meliori modo. Quod, prout de jure, obtinuerunt. Cuius quidem documenti tenor est infrascriptus, ut sequitur. Anno Domini 1700, die vero sexta Julii, inter admodum reverendum dominum Bartholomaeum Tarlo, praepositum ecclesiae sanctae Crucis, nec non sacerdotes domus varsaviensis congregationis missionis ex una, et admodum reverendum patrem Dominicum Marchacz, priorem totumque conventum reverendorum patrum ordinis Praedicatorum, sancti Dominici congregationis sancti Bertrandi, hic Varsaviae ad Capellam Moschoviticam ex altera parte, factus est, certus et inviolabilis contractus in hanc quae sequitur formam. Quod, quamvis admodum reverendus dominus praepositus sanctae Crucis, suo, totiusque domus congregationis Missionis varsaviensis nomine, tam in prima instantia apud illustrissimum et reverendissimum dominum nuncium apostolicum, quam in secunda apud illustrissimum et reverendissimum dominum Nicolaum Swięcicki, episcopum posnaniensem, uti sedis apostolicae commissarium, litem intentam reverendis patribus Dominicanis Capellae Moschoviticae, ratione plateae per illos oclusae vicerint, et praefata platea, mediantibus supradictis decretis, totaliter aperta fuerit, nihilominus renunciando hac in parte propriae commoditati, propter bonum pacis et charitatis, ad instantiam eminentissimi et reverendissimi domini Michaelis s. r. e. cardinalis Radziejowski, archiepiscopi gnesnensis, primatis regni, tum et illustrissimi et reverendissimi domini Joannis Antonii Devia, archiepiscopi episcopi ariminensis, nuncii apostolici, tum et excellentissimi domini Stanislai Jablonowski, castellani cracoviensis, supremi exercituum ducis, nec non excellentissimi domini Stanislai Lubomirski, supremi mareschalci regni, aliorumque illustrissimorum senatorum regni tam spiritualium, quam secularium, sponte, libere, permiserunt et praesenti contractu permittunt praefatis admodum reverendis patribus Dominicanis, ut plateam praedictam ad latitudinem praedii ipsorum, sive domus olim generosi domini Philipponi, pro commoditate sua et communicatione inter conventum ipsorum et praedictam domum, libere praecludere possint et valeant.

Quod in aedificio, quod de novo in fundo suo proprio erigere incipiunt, nullam fenestram aperient ex illa parte, quae respicit conventum

muratum praedictorum patrum Dominicanorum, ex altera vero parte saepedicti admodum reverendi patres Dominicani promittunt et se obligant, quod praefatam plateam tam ex illa parte, quae respicit fundos reverendorum sacerdotum congregationis Missionis in platea versus Uiazdoviam tendente sitos, quam ex alia parte, ante palatium illustrissimi et reverendissimi domini Nicolai Wyzycki, episcopi chelmenensis, in fundo pariter reverendorum sacerdotum congregationis Missionis maiori ex parte situm, liberam in eo, uti ad praesens reperitur, statu relinquent nec eam unquam ullo tempore vel in toto, vel in parte, praecludere attentabunt.

Non impediunt admodum reverendos sacerdotes congregationis Missionis, quominus aedificium, quod modo construere incipiunt, elevare possint, praeter cellaria subterranea ad duas contignationes et tectum iuxta proportionem. Nec etiam impediunt, quominus in eodem aedificio duae portae ex parte plateae inter conventum admodum reverendorum patrum et aedificium, a reverendis dominis sacerdotibus congregationis Missionis aedificari caeptum, aperiantur, una minor pro ingressu ad domum, secunda vero maior pro curribus.

Quandoquidem per praeclusionem praefatae plateae, ut supra, magna incommoditas sequitur ob difficultatem viae ex altera parte conventus reverendorum patrum Dominicanorum, ad Vistulam tendentis, reverendos patres ad eandem viam, suis propriis sumptibus et expensis reparandam, quam primum sese praesenti contractu obligant et submitunt; quem quidem contractum utraque pars pro se suisque successoribus inviolabiliter in omnibus punctis, clausulis, conditionibus et ligamentis servare promittunt, et obligant. Et maioris firmitatis gratia, per illustrissimum et reverendissimum dominum nuncium apostolicum eundem contractum confirmari et approbari volunt. In quorum fidem.

J. A. archiepiscopus, episcopus ariminensis, nuntius apostolicus, uti praefatae concordiae promotor, suprascripta approbo et laudo.

(Locus sigilli) Bartholomaeus Tarlo, praepositus ecclesiae s. Crucis superior domus varsaviensis congregationis Missionis, suo et totius domus suae nomine.

(Locus sigilli) Fr. Dominicus Marchacz, sac. th. lector et praepositus conventus Varsaviensis ad Capellam Moschoviticam o. P. c. s. L. Betr., suo totiusque suae communitatis nomine, manu propria.

Fr. Georgius Borowski, ordinarius concionator., mp.

Ex protocollo actorum nunciaturae apostolicae extractum et sigillo illustrissimi ac reverendissimi domini, domini Joannis Antonii Devia (sic) archiepiscopi, episcopi ariminensis et nuncii apostolici in regno Poloniae, communitum.

(Печать). Adalbertus Skwarczyński, publicus sacra autoritate apostolica notarius et actorum nuntiaturae apostolicae supradictae cancellarius, mp.

На оборотѣ надпись:

Decretum s. nunciaturae inter conventum et patres ecclesiae s. Crucis in causa vici, 1.700, 9 Julii.

Тамъ же, лл. 33—34.

XXXI. Грамота короля Августа II великому коронному маршалу Станиславу Любомирскому съ порученіемъ ему привести въ исполненіе дарственную грамоту доминиканамъ обсервантамъ на владѣніи ими и закрытіе проулна, лежащаго позади ихъ монастыря, 12 іюля н. с. 1.700 года.

Н.

August Wtory, z Bozey łaski krol polski, wielki xiąze litewski, ruski, pruski, mazowiecki, zmużdzki, kiiowski, wołyński, podolski, podlaski, inflantki, smolenski, siewierski y czerniechowski, dziedziczny xiąze saski y elektor.

Wielmoznemu Stanisławowi hrabi na Wisniczu y Jarosławiu Lubomirskiemu, marszałkowi naszemu w. koronnemu, uprzejmie y wiernie nam miłemu, łaskę naszą krolewską. Wielmożny uprzejmie nam miły. Recurrunt do nas querulabundi wielebni oycowie Dominikani de observantia przy Kaplicy Moskiewskiej, w Warszawie zostaiący, pokornie suplikuiąc do nas, aby dla więszzego y lepszego zachowania praw swoich zakonnych, mogli miec należytą zakonną klauzurę. My tedy chcąc, aby in dies augeatur chwała Boska, dalismy im przywileie na jedną uliczkę poprzeczną, która jest za ich klasztorem, na którą iuz od antecessorow naszych mają prawo y w posesyi oneyze zostawali. Więc ze to do uprzejmosci waszey, iako gospodarza całej Rzptey (Rzeczypospolitey) należy, chciei tedy uprzejmose wasza, p(ro) munere officij sui, autoritate sibi p(ro)pria et debita to uczynic, aby pomieniona uliczka znowu tak według praw antecessorow, iako y przywileiow naszych, zagrodzona była y woli naszej dosyc się stało, a to dla łaski naszej. Dla więszey wagi y wiary, ręką się naszą podpisawszy, pieczęc przycisnąc rozkazalismy. Dan w Warszawie, dnia 12 mca Lipca roku Panskiego MDCC, panowania naszej roku IV.

Augustus rex. (Печать).

Piotr na Kczewie Kczewski, regent koronny, pisarz

На оборотѣ:

Instancia krola jmcі Augusta do p. marszałka w. koronnego, aby uliczkę kazał zagrodzic.

Rozkaz krola Augusta na uliczkę die 12 Julii.

Подлинникъ, съ собственноручной подписью короля и его печатью.

Тамъ же, лл. 58, 65.

XXXII. Контрактъ пріора Варѳоломея Тарло и ксендзовъ миссіонеровъ ностела св. Креста съ холмскимъ епископомъ Николаемъ Выжицкимъ на сдачу Выжицкому въ долгосрочное владѣніе земли за монастыремъ доминанъ обсервантовъ, 22 іюля н. с. 1700 г.

F.

Inter perillustrem et admodum reverendum dominum Bartholomaeum Tarlo, superiorem domus varsaviensis congregationis Missionis, nec non praepositum ecclesiae sanctae Crucis, totamque praefatam domum congregationis Missionis, suo et praedictae ecclesiae nomine ex una; et illustrissimum ac reverendissimum dominum Nicolaum Wyzycki, Dei et apostolicae sedis gratia episcopum chelmensem, abbatem czervenensem parte ex altera, factus et initus fuit certus contractus emphyteuticus ratione fundi infrascripti, ad ecclesiam praefatam parochialem s. Crucis spectantis, in eum, qui sequitur, modum.

Fundus hic retro Capellam Moschoviticam inter praedictum religiosorum patrum Praedicatorum ordinis sancti Dominici strictioris observantiae, et plateam, quae tendit a civitate varsaviensi ad Vistulam, situs et jacens antiquitus per serenissimam olim Annam, infantem Poloniae, privilegio hic de data Varsaviae anno 1573 die 23 Novembris, cuidam Lucae Rynkiewicz, aurigae, donatus, quam donationem serenissimus Stephanus, rex Poloniae, seorsivo privilegio suo, de data Cracoviae 11 Junii anno 1583, cont firmavit ac tandem utrumque privilegium serenissimus olim Sigismundus III, de data Varsaviae 28 Julii anno 1621, specialibus literis approbavit et ratificavit. Cum autem successu temporis idem fundus per praefatum Lucam Rynkiewicz, cuidam Christophoro Stachera venditus fuisset, tandem per honestum Jacobum Stachera, praefati Christophori steriliter defuncti germanum fratrem et legitimum successorem, tum et Blasium Samody ejusdem Christophori legatarium, et testamenti executorem, admodum reverendo domino Balthazaro Zembrzuski, praeposito sanctae Crucis, aliisque praepositis ejus succedaneis pro summa quingentorum florenorum polonicalium venditus et in curia regia Varsaviensi, feria tertia, post dominicam Laetare quadragesimalem proxima, anno 1624, resignatus fuerit, eundem fundum praepositi ecclesiae sanctae Crucis personis laicis, contractu emphyteutico nec aliter nec alias in censum terragium seu canonem, quotannis ecclesiae sanctae Crucis ex eodem solvendum, dimiserunt. Qui quidem canon antiquitus per triginta florenos polonicales, ecclesiae

praefatae sanctae Crucis quotannis solvebatur, uti constat, tum ex visitatione praedictae ecclesiae, tum et antiquis registris ejusdem. Qui quidem canon successu temporis nescitur, qua de causa et quomodo, diminutus et ad octo tantum florenos annuatim solvendos reductus fuerit. Tandem praefatus fundus, cum ad possessionem illustrissimae et magnificae Theresiae Gąsiewska, illustrissimi et magnifici domini Josephi Słuzka, castellani vilnensis, campi ducis m. d. Lithuaniae consortis, legitime pervenisset, non tantum praedictum canonem ultra triennium solve praetermisit, sed etiam fundum ipsum sine scitu et consensu admodum reverendi domini praepositi sanctae Crucis, tanquam directi ejusdem fundi domini, religiosi patribus s. Dominici strictioris observantiae ad Capellam Moschoviticae existentibus, ac si proprium et haereditarium, coram actis curiae regiae Varsaviensis, sabbatho, ante festum sanctae Mariae Magdalenae proximo, anno Domini 1697, in assistentia ejusdem illustrissimi et magnificentissimi domini castellani vilnensis, vendidit et resignavit; de cujus venditionis et inscriptionis nullitate a. reverendus dominus praepositus ecclesiae sanctae Crucis, in sacra nuntiatura apostolica a prima notitia habita protestatus et manifestatus est ac consequenter in eadem nuntiatura praefatis religiosi pp. Dominicanis litem intentavit, qua stante et pendente, saepe dicti religiosi pp. Dominicani redonationem praefati fundi suprascriptae illustrissimae castellanae vilnensi fecerunt; quae illustrissima castellana, una cum illustrissimo marito suo, eadem lite pendente, praedictum fundum illustrissimo et reverendissimo domino episcopo chełmensi supranominato eodem modo, quo supradictis religiosi patribus Dominicanis, vendidit, et coram actis curiae regiae Varsaviensis, sabbatho in vigilia s. Bartholomaei anno Domini 1699, resignavit. Cumque praedictus admodum reverendus dominus praepositus s. Crucis litem cum illustrissimo domino episcopo ratione fundi ecclesiae suae, nulliter, utpote sine consensu suo, tanquam directi domini, alienati et venditi, revivificare voluisset, supranominatus illustrissimus dominus episcopus chełmensis, ad vitandas hujusmodi lites pacemque et tranquillitatem inter se et perillustrem a. reverendum dominum praepositum sanctae Crucis totamque congregationem Missionis servandam, adhibitis infrascriptis amicis ab utrinque rogatis, in hunc, qui sequitur modum, cum praefato admodum reverendo domino praeposito sanctae Crucis contractum conclusit.

1-mo. Quod perillustris et admodum reverendus dominus praepositus sanctae Crucis suprascriptus litem iam alias coeptam respectu praefati fundi, nulliter, uti supradictum, venditi et alienati, non prosequetur, imo eidem tam suo, quam suorum successorum, nomine renuntiat et in praemissis perpetuum silentium sibi successoribusque suis praepositis, pro tempore futuris et existentibus, imponit. 2-do. Praefatus perillustris et admodum reverendus dominus praepositus dictum fundum, tanquam eccle-

siae sanctae Crucis proprium et haereditarium, in ea longitudine et latitudine, uti in privilegio originali serenissimae reginae Annae circumscriptus et specificatus fuit, cum eundem jam alias ab antiquo in emphyteusim personis saecularibus concedi solitum constet, praedicto illustrissimo domino Nicolao Wyzyeki, episcopo chełmensi, ejusque legitimis ex sanguine successoribus in emphyteusim, nec aliter nec alias, idque usque ad annos sexaginta a data praesentium computandos, sub beneplacito sedis ordinariae, et sanctae sedis apostolicae, quatenus opus sit, et non alias nec alio modo concedit. 3-to. Illustrissimus et reverendissimus dominus episcopus chełmensis, quotannis canonem in vim recognitionis directi domini florenos quadraginta polonicales ad manus admodum reverendi domini praepositi sanctae Crucis, vel procuratoris praefatae domus congregationis Missionis, solvere pro quolibet festo s. Joannis Baptistae, incipiendo ab anno sequenti 1701, tenebitur ejusque legitimi successores pariter tenebuntur, ad quam solutionem se suosque praedictos successores praesenti contractu obligat, idque sub poenis contra non solventes canonem emphyteuticum in jure statutis et scriptis. 4-to. Idem illustrissimus dominus episcopus chełmensis, praedictum fundum nullo unquam tempore pro haereditario sibi usurpabit, sed eundem possidebit jure emphyteutico, quod etiam in venditione, in quantum ad eandem deveniretur, praecustodire et cavere tenebitur. 5 to. Hoc etiam vel maxime cavetur, ne de jure suo, quod ad eundem fundum habet et habebit, nemini cessionem faciat, aut ejus successores facere audebunt, sine consensu praepositi sanctae Crucis, pro tempore existentis, et sacerdotum congregationis Missionis, tanquam directorum praedicti fundi dominorum idque sub poenis juris. 6-to. Non licebit illustrissimo domino episcopo chełmensi jus suum in quamcumque ecclesiam et quasvis cleri saecularis et regularis cujuscunque ordinis et instituti, transfudere (sic), transferre, idque sub poenis juris et amissione juris emphyteutici. 7-mo. Perillustis et admodum reverendus dominus praepositus et admodum reverendi patres sacerdotes congregationis Missionis, dictum fundum ad ecclesiam sanctae Crucis pertinere, et de ejusdem directo dominio existere, ut nulli alteri personae fuisse traditum et donatum, aut quovis modo in toto, vel in parte alienatum, alienationis, vocabulo etiam latissime sumpto et esse, dictum fundum a venditione, vel alienatione, aut donatione liberum, immunem et exemptum, cavent et promittunt. Quem quidem contractum utraeque partes supranominatae cum omnibus et singulis ejus contentis, punctis, clausulis et conditionibus, ratum, gratum, validum et firmum habere, tenere et inviolabiliter observare, pro se et successoribus suis, promiserunt et nunquam sub quovis praetextu et ex quavis causa, jure, titulo et modo, cogitatis et non cogitatis, sub praetextu doli, restitutionis in integrum, ex quocunque capite resultantis,

etiam enormissimae laesionis, et ex eo capite, si quae mihi justa causa videbitur per se, vel alium, seu alios, directe vel indirecte in iudicio, vel extra, contra facere, dicere. Quae omnia et singula cum amicis ad id rogatis coram testibus infra scriptis, ad id specialiter vocatis et adhibitis manibus propriis subscripserunt et sigillis signarunt. Varsaviae, d. 22 mensis Julii anno Domini 1700.

(L. S.) Nicolaus Wyzycki, episcopus chełmensis, mpp.

Theodorus Potocki, episcopus culmensis et Pamesaniae, tanquam amicus, a partibus circa praesentem contractum requisitus.

Stephanus Potocki, capitaneus tanquam amicus, a partibus circa praesentem contractum requisitus.

Bartholomaeus Tarło, superior domus varsaviensis congregationis Missionis, praepositus ecclesiae s. Crucis.

Augustinus de Montels, assistens domus varsaviensis, mpp.

На оборотъ:

Copia contractus emphyteutici cum illustrissimo domino Nicolao Wyzycki, episcopo chełmensi, ratione fundi post Capellam Moschoviticam existentis, duraturi per annos 60, id est usque ad diem 22 Julii anni 1700.

Тамъ же, лл. 55—56.

XXXIII. Антъ продажи денаномъ краковскаго кафедральнаго собора Николаемъ Выжицкимъ боржеховскому старостѣ Юсифу Потулицкому недвижимости его за Московскою каплицей, 5 апрѣля н. с. 1730 г.

С.

Comparens personaliter coram officio et actis praesentibus capitanealibus castrensibus cracoviensibus perillustris et reverendissimus Nicolans in Wyzyce Wyzycki, ecclesiae cathedralis cracoviensis decanus, sanus mente et corpore existens, recedendo a terris, districtibus, foro, juribus jurisdictionibusque suis quibusvis propriis et competentibus, se vero cum successoribus ac bonis suis omnibus jurisdictioni officii praesentis, castrensis capitanealis cracoviensis, quo ad actum praesentem attinet, totaliter et plenarie incorporando, atque subijciendo, palam, libere ac per expressum, recognovit, quia ipse illustri et magnifico Josepho Potulicki, capitaneo borzechoviensi, et ipsius successoribus, bona sua propria et haereditaria, videlicet palatium Varsaviae, circa Sacellum Moschoviticum, cum omnibus adjacentiis et pertinentiis, videlicet gazophilatio (sic) murato, tum horto atque asservaculo glaciei et deambulatione murata situatum, sibi recognoscenti divisione cessum, cum omni eorumdem bonorum palatii cum attinentiis, jure, dominio, proprietate haereditaria, tituloque haereditario, omni-

busque et singulis eorundem bonorum palatii cum omnibus attinentiis et adjaccutiis fructibus, proventibus, redditibus, utilitatibus, emolumentis attinentiisque et pertinentiis generaliter universis, nullis penitus exceptis, nec pro se suisque successoribus sanguine junctis proximioribus, aut alio quopiam, reservatis, sed omnibus in genere et singulis in specie comprehensis, generi per speciem et e contra non derogando, vanum (sic) ita late, longe circumferentialiterque, prout praefatorum bonorum palatii cum attinentiis haereditas se in suis metis et limitibus extendit et continetur, et prout eadem bona palatii cum attinentiis ipsemet recognoscens solus tenuit, habuit et possidebat, tenereque habere et possidere debuit ac ipsum concernebant eidemque legitime serviebant, jam exnunc et de facto dedit, donavit, inscripsit et resignavit, prout dat, donat ac titulo purae et irrevocabilis donationis inseribit et resignat praesentibus, perpetuo et in aevum irrevocabiliterque, ac de omnibus juribus inscriptionibus, dispositionibus, privilegiis ac aliis juribus quibusvis ad palatium praefatum cum attinentiis sese regulantibus cessit et condescendit, praesentibus omneque et integrum jus suum praemissorum omnium, in eundem illustrem magnificum Josephum Potulicki et ejus successores totaliter et plenarie transfudit, transtulit et incorporavit, prout transfudit, transfert et incorporat per praesentes, et jam exnunc idem recognoscens perillustris et reverendissimus Nicolaus Wyzycki dat et admittit praesentibus suprascripto illustri et magnifico Josepho Potulicki et ipsius successoribus in bona suprascripta palatii cum attinentiis praesentibus donata juraque, abcessa (abcessa?), realem intromissionem et actualem pacificamque possessionem cum praesentaneo usu fructu, quandocunque voluerit, acceptandam per ministerialem, quemcunque sibi ad id duxerit eligendum, jam exnunc ipsi ab officio praesenti additum, per ipsum illustrem et magnificum Josephum Potulicki et ejus successores, tanquam veros et legitimos haeredes, bona palatii cum attinentiis suprascripta praesentibus donata juraque abcessa cum suis utilitatibus et emolumentis jure haereditario tenendi, habendi, possidendi, pacificeque et quiete uti fruendi ac in suos et snorum successorum beneplacitos quosvis usus libere convertendi, temporibus perpetuis, debetque et tenebitur praedictus recognoscens perillustris et reverendissimus Nicolaus Wyzycki, prout se ac suos successores sanguine junctos proximiores de et super bonis suis omnibus suprascriptos, illustri et magnifico Josepho Potulicki et ipsius successoribus inseribit et obligat praesentibus ipsummet (et?) ejus successores in dictis bonis palatii praefati cum attinentiis praesentibus donatis, juribusque abcessis et occasione eorundem bonorum palatii praefati cum attinentiis, tam in toto, quam in parte, ab omni impetitione juridica, quarumcunque personarum status, sexus et conditionis cuiusvis existentium, per omnes praescriptiones terrestres, prout ad quamlibet personam terrestris pertinet praescri-

ptio in omni iudicio et officio regni, toties quoties opus fuerit, tueri, defendere, evincere, et intercedere, indemnemque ipsum et ejus successores indemnes reddere, necnon bona palatii cum attinentiis praenominata, praesentibus donata, juraque abscessa, tam in toto, quam in parte, ab omnibus juribus et inscriptionibus, prioribus et posterioribus, tum etiam a quibusvis citationibus in eadem bona palatii cum attinentiis, praesentibus donata juraque abscessa, importatis et importandis lucris denique et per lucris ac processibus juris quibusvis, in iisdem bonis palatii cum attinentiis, praesentibus donatis juribusque abscessis obtentis, vel obtinendis, in quocunque puncto et gradu juris dependentibus, mundare, et eliberare, mundaque et libera semper facere, ita ut eadem bona palatii cum attinentiis praesentibus donata, juraque abscessa tam in toto, quam in parte praedictus illustris et magnificus Josephus Potulicki suis cum successoribus quiete et pacifice, vigore inscriptionis praesentis donatoriae, tenere et possidere queat temporibus perpetuis nec debet praedictus recognoscens perillustris et reverendissimus Nicolaus Wyzycki suis cum successoribus sanguine junctis, proximioribus, praefato illustri et magnifico Josepho Potulicki et ipsius successoribus praefatam intromissionem et possessionem, coram officio praesenti admissam, in iisdem bonis palatii cum attinentiis praesentibus donatis juribusque abscessis denegare; imo tenebitur suis cum successoribus eandem effectualiter tam in toto, quam in parte, dare et libere admittere, datamque et admissam quovis modo tam per se, quam per alios, aut per suas quasvis submissas et subordinatas personas, non adimere, nec praepedire ac in praenominatis bonis palatii cum attinentiis praesentibus donatis, juribusque abscessis, ipsum et ejus successores tam in toto, quam in quavis minima parte, perpetuo non injuriari idque sub damnis terrestribus ad simplicem verbi assertionem, sine corporali juramento taxandis et edicendis, per praedictum recognoscentem perillustrem et reverendissimum Nicolaum Wyzycki et ejus successores sanguine junctos, proximiores, suprascripto illustri et magnifico Josepho Potulicki et ipsius successoribus, in casu non completionis praemissorum omnium et singulorum tam in toto, quam in parte, toties quoties opus fuerit, ad solvendum succumbendis. Pro quibus quidem damnis terrestribus praefatis, talliter ad solvendum succubitis, ac pro re aliqua principali ex praemissis non completa; citatus existens memoratus recognoscens, perillustris et reverendissimus Nicolaus Wyzycki, vel ejus successores, sanguine juncti proximiores, citati ad instantiam saepedicti illustris et magnifici Josephi Potulicki, sive ipsius successorum, ad quodvis iudicium et officium regni, extunc recedendo, ut supra, a terris, districtibus, foro, juribus, jurisdictionibusque suis quibusvis propriis et competentibus, se vero cum suis successoribus ac bonis suis omnibus, jurisdictioni iudicii seu officii ejusvis regni, quo ad respondendum et inscriptioni praesenti in toto satisfacien-

dum, plenarie incorporando in primo citationis termino, tanquam peremptorio, stare, parere, respondere; pro damnisque terrestribus praefatis ac re ipsa principali ex praemissis non completa, tam in toto, quam in parte, toties quoties opus fuerit, satisfacere debet et tenebitur seque ac posteros suos obligat, ipsum primum peremptorium terminum et alios omnes consequentes causae ejusdem terminos semper peremptorios, vera infirmitate, pro majori, minorennitate legatione intra, vel extra regnum servitio militari suorum successorum ac ad munimenta, vel aliis quibusvis legalibus impedimentis et dilationibus, non differendo ad quietationem, ultra spatium duarum septimanarum, cujusvis judicii et officii regni, dilationem sibi non recipiendo, nullasque motiones, appellationes, ac earum prosecutiones faciendo, ac praemissa omnia poenis simplicibus vel triplicatis, evasionibus, fataliis, juris praescriptione terrestri, bello conventionequae, et aliis quibusvis juris remediis et defensis non subterfugiendo, praesenti inscriptione ad praemissa mediante.

Actum in castro cracoviensi, feria quarta, post dominicam Ramispalmarum proxima, anno Domini millesimo septingentesimo trigesimo.

(L. S.) Correxit Woyciechowski. Lectum per Kornaszewski m. p.

На оборотѣ:

Perillustris et reverendissimus Wyzycki, decanus cracoviensis, illustri et magnifico Potulicki, capitaneo borzechoviensi, palatium Varsaviae situm donat.

In castro cracoviensi feria 4, post dominicam Ramispalmarum proxima, anno Domini 1730.

Тамъ же, л. 25—28,

XXXIV. Антъ продажи боржеховскимъ старостой Александромъ Потулицкимъ холмскому нанонику Ксаверію Пржановскому своей недвижимости за Московскою капліцей, 29 августа н. с. 1725 г.

D.

Actum in curia regia Varsaviensi feria tertia, ipso die festi Decollationis sancti Joannis Baptistae, anno Domini millesimo septingentesimo quinquagesimo secundo.

Coram officio et actis praesentibus, castrensibus, capitanealibus varsaviensibus personaliter comparens magnificus Alexander Potulicki, capitaneus borzechoviensis, sanus mente corporeque existens, jurisdictione sua quavis propria ommissa et praesenti incorporatione facta, palam ac libere recognovit, quia ipse perillustri et admodum reverendo Xaverio Przanowskj, canonico chelmensi, ipsiusque successoribus sanguinis, jam

exnunc et de facto curiam suam propriam, hic Warsaviae penes Capellam Moschoviticam sitam, haereditariam, per olim illustrem magnificum Remigianum Potulicki, palatinum czerniechoviae, sui recognoscentis parentem, jure haereditario quaesitam, cum omni et integro ejusdem curiae jure, dominio, proprietate, propinquitate tituloque haereditario ac omnibus ejusdem curiae usibus, fructibus, proventibus, commodis et obventionibus, aedificiis antiquitus ad eandem curiam spectantibus, asservatorio murato alias skarbecem y altauka, hortum binis areis, per olim recensitum illustrem magnificum palatinum Czerniechoviae sui recognoscentis parentem, jure haereditario quaesitam, omnibusque attinentiis et pertinentiis antiquitus ad eandem curiam et adjacentias ejus spectantibus, nullis penitus exceptis, verum ita late, longe circumferentialiterque, prout praetacta curia in suis areis et aedificiis extat et extenditur, nihil pro se recognoscente suisque successoribus quidquam juris aut cujusvis praetensionis reservando, dat, donat, confert, inseribit ac resignat pura, mera, vera et irrevocabili donatione, perpetuo ac in aevum, intromissionem ad praetactam curiam ejusque adjacentias, aedificia ac praeinsertas areas, per ministerialem regni generalem quemvis et nobiles duos quosvis, facilius pro tempore conducendos, officiose acceptandam, libere dat et de facto admittit; submittitque se praeterea idem recognoscens, suis cum successoribus, ac de bonis suis generaliter omnibus inseribit, eundem suum donatarium possessorem ab omnibus generaliter impedimentis juridicis et extrajuridicis omnium et singularum personarum, propin quarum et remotarum, cujuscunque status, sexus et conditionis cujusvis existentiae, tum inscriptionibus quibusvis prioribus et posterioribus, debitis, vinculis et oneribus, si quae sint, aut fuerint, tueri, defendere, evincere, eliberare et intercedere indemnemque semper ipsum, et ejus successores sanguinis indemnes reddere, idque sub damnis terrestribus simplici verbo, absque juramento corporali, taxandis et edicendis, in casu alicujus exorti impedimenti et non factae tuitionis et evictionis, ad solvendum irremissibiliter succumbendis. Pro quibus quidem damnis terrestribus simpliciter, ceu praemissum est, taxatis et edictis, taliter exinde succubitis, citatus existens suprascriptus recognoscens suis cum successoribus, ex instantia memorati sui donatarii possessoris, sive ejus successorum sanguinis ad forum ubiquinarium tenebitur suis cum successoribus, illo coram foro ubiquinario, recessu suprascripto mediante, semper in primo juris citationisque termino, tanquam peremptorio, peremptorie stare, juri parere, respondere comparendoque damna praedicta terrestria succubita solvere. Quibus solutis, nihilominus inscriptioni suae praesenti donatariae in toto satisfacere ac omne judicatum fori ubiquinari de jure non exeundo pati, absque omni dilatione, defensione, exceptione, praescriptione, protestatione, evasione, evocatione, motione et appellatione earumque modo quovis, seu per adici-

citationes quasvis, prosecutione. Necnon idem magnificus Alexander Potulicki, capitaneus borzechoviensis, sanus mente corporeque existens, jurisdictione sua quavis propria omissa et praesenti incorporatione facta, palam ac libere recognovit, quia ipse perillustrem et reverendissimum Xaverium Przanowski, canonicum chełmensem, hic Varsaviae penes Capellam Moschoviticam sitae, a se recognoscente jure haereditario quaesitae, modernum haerodem, ipsiusque successores sanguinis, jam exnunc et de facto, de summa triginta millium florenorum polonicalium, contractu certo resignationis, hic Varsaviae, die vigesima prima mensis Augusti, anno praesenti, inter se recognoscentem ab una, et recensitum perillustrem reverendissimum canonicum chełmensem parte ab altera, conscripto manibusque subscripto, actis praesentibus feria secunda, post festum Assumptionis in coelum Gloriosissimae Virginis Mariae proxima, anno praesenti, roborato, pro praetio praedictae curiae constituta, eodemque contractu in parte minori ad exolvendum coassumpta, in parte vero majori ad manus sui recognoscentis, ad complementum integralis summae triginta millium florenorum polonicalium, exoluta, ob praestitam sibi recognoscenti pro praemissis plenariam et sufficientem satisfactionem, summaeque recensitae triginta millium florenorum polonicalium in minori parte ad exolvendum coassumptione, in majori vero parte ad manus sui recognoscentis exolutionem quietat, emittit liberumque absolutum cum successoribus sanguinis facit et pronuntiat, punctum contractus quoad exolutam summam sese referens, tollit, cassat, mortificat et annihilat perpetuo ac in aevum, hac sua personali recognitione ad praemissa mediante.

Legit cum actis Rzechowski.

На оборотѣ:

I. m. Potulicki, capitaneus borzechoviensis, curiam suam, penes Capellam Mohehoviticam sitam, perillustri et reverendissimo Przanowski, canonico chełmensi, donat 1752 in curia regia Varsaviensi.

Intromisya, ad requisitionem tegoz jx. Przanowskiego do pałacu wzięta, trzeba wyiąc, ze nie brana do dworku ani gruntu w posesyi o. o. Dominikanow będących.

Тамъ же, л. 29—32.

Далѣе должны бы быть акты продажи земли Франциску Ростковскому и поступленія той же земли, по наслѣдству, братьямъ Гоголевскимъ, но этихъ документовъ уже нѣтъ ни въ этомъ, ни въ другихъ дѣлахъ Архива. См. наше изслѣдованіе, мѣсто о правахъ на владѣніе давною землею и объ ея владѣльцахъ.

XXXV. Актъ продажи братьями Гоголевскими люблинскому воеводѣ Томѣ Длускому своей земли у монастыря доминиканъ обсервантовъ, 27 июня н. с. 1769 г.

E.

Actum in curia regia Varsaviensi feria tertia post festum Nativitatis sancti Joannis Baptistae, videlicet die vigesima septima mensis Junii, anno Domini millesimo septingentesimo sexagesimo nono.

Magnifici Jacobus, thesaurarius rosanensis, perillustris admodum reverendus Josephus, canonicus crusvicensis, Andreas, burgrabius rosanensis, et Franciscus, Gogolewscy, olim generosi Valentini Gogolewski et Theresiae de Rostkowskie conjugum filii, fratres inter se germani, olim vero magnifici Francisci Rostkowskj, subdapiferi terrae rosanensis, steriliter de hac luce decessi, sororini et naturales successores, sani etc. recedendo, recognoverunt, quia ipsi, inhaerendo contractui resignatorio, de actu et data ejus hic Varsaviae die vigesima secunda mensis Junii, anno praesenti millesimo septingentesimo sexagesimo nono inter se recognoscentes ab una, et infrascriptum illustrem donatarium parte ab altera, confecto actisque praesentibus hodierno sub actu roborato, jam exnunc et de facto, illustri magnifico Thomae in Długie Dłuskj, succamerario generali palatinatus lublinensis, commissionis thesauri regni commissario, ipsiusque successoribus areas, seu fundos suos et haereditates, ad suburbium Cracovien- se versus ecclesiam patrum ordinis Praedicatorum, Moskiewska Kaplica nuncupatam, existentes, inter vias publicas, unam videlicet ad villam Ujazdow, alteram ad Solec tendentes, situatos, partim per se recognoscentes ac censuarios suos, partim per praedictos patres ordinis Praedicatorum et censuarios eorum possessos, cum palatio murato, aliisque aedificiis tam muratis, quam ligneis, suorum recognoscentium proprios, tum horto omnibusque attinentiis et pertinentiis, ad eosdem fundos ab antiquo spectantibus, jurisdictione, utilitatibus et emolumentis universis cumque omni jure, dominio, proprietate, propinquitate tituloque haereditario, structuris, hortis, celariis, omnibus aedificiis, cunctis denique attinentiis et pertinentiis, antiquitus ad memoratum palatium spectantibus, nullis exceptis, sed ita late, longe et circumferentialiter, prout praetactum palatium cum suis aedificiis in sua extat circumferentia extareque et extendi debent, nihil sibi recognoscentibus suisque successoribus juris aut praetensionis reservando etc., dant, donant, conferunt, inscribunt ac resignant pura, mera, vera et irrevocabili donatione, perpetuo ac in aevum; intromissionem ipsi in praetactum palatium fundosque ad idem spectantes, per ministerialem etc. admittunt, pacem cum tuitione et evictione generali cavent et inscribunt idque sub damnis terrestribus etc. Pro quibus, in casu contraventionis, citati recognoscentes suis cum successoribus, coram foro ubiquinario comparentes, respondebunt peremptorie cum recessu.

Ex protocollo actorum officii castrensis capitanealis Varsaviensis rescriptum.

(Печать) Puchala mp. Lectum cum actis per Kanieki.

На оборотѣ:

Magnifici et perillustris reverendus Gogolescy, fratres inter se germani, illustri magnifico Dłuski, succamerario lublinensi, palatium, hic Varsaviae situm, donant 1769, in curia regia Varsaviensi.

Тамъ же, л. 52—53.

XXXVI. Актъ передачи люблинскимъ подноморіемъ 9омю Длу-скимъ доминиканамъ обсервантамъ принадлежащаго ему колодца, находящагося въ сосѣдствѣ съ ихъ монастыремъ, 21 іюня н. с. 1787 г.

G.

Actum Lublini, in iudiciis ordinariis generalibus tribunalis regni, feria quinta, ante festum Nativitatis sancti Joannis Baptistae proxima, videlicet die vigesima prima mensis Junii, anno Domini millesimo septingentesimo octuagesimo septimo.

Coram praesenti ordinario generali tribunalis regni lublinensi iudicio, actisque iudicii ejusdem comparens personaliter illustris magnificus Thomas a Długie Dłuski, succamerarius generalis palatinatus lublinensis, ordinis s. Stanislai eques, sanus mente et corpore existens, foro competenti omisso et jurisdictione propria posthabita, praesenti vero in se, posteros ac bona sua omnia quoad actum hunc benevole assumpta, publice libereque recognovit, quia ipse cisternam muratam suam haereditariam, Varsaviae, inter muros palatii sui ab una, et muros conventus Varsaviensis ordinis Praedicatorum de observantia situatam, una cum fundo, in longum ad cubitos quatuordecem et medium, in latum vero ad cubitos septem et medium protenso, eandem cisternam complectente, eidem conventui dat, donat, inscribit et resignat. Intrussionem exnunc ad eandem cisternam admittit, tuitionem et evictionem generalem cavet, idque sub damnis terrestribus, forum competens sibi suisque successoribus ad respondendum assignando. Hac sua personali recognitione ad praemissa omnia accedente.

(Печать). Correxі Giewaltowski.

Legi Wierzbicki.

In curia regia Varsaviensi die vigesima sexta mensis Maii, anno Domini 1788, praesentis extractus donationis intercessit oblata, quod testor.

Puchała mp.

На оборотѣ:

Illustris magnificus Dłuski, succamerarius palatinatus lublinensis, cisternam suam haereditariam, Varsaviae sitam, conventui Varsaviensi ordinis Praedicatorum de observantia donat, Lublini in iudiciis tribunalibus, anno Domini 1787.

Тамъ же, л. 57, 66.

Кромѣ этихъ документовъ, полученныхъ при „консигнаціи“, Общество любителей наукъ выясняло потомъ, при завязавшемся поземельномъ спорѣ съ сосѣдомъ Зентецкимъ, право и границы доминиканскаго землевладѣнія еще слѣдующими (NN XXXVII—XXXIX) документами, сохраняющимися въ томъ же дѣлѣ:

XXXVII. Показаніе Ксаверія Гералда Выжицнаго въ тяжбѣ между доминиканами обсервантами и люблинскимъ воеводою Длускимъ изъ-за поземельнаго владѣнія, 29 января 1771 года.

Actum in curia regia Varsaviensi feria tertia post Dominicam septuagesimae, videlicet die vigesima nona mensis Januarii, anno Domini millesimo septingentesimo septuagesimo primo.

Ad officium et acta praesentia castrensia capitanealia Varsaviensia personaliter veniens magnificus Xaverius Gierald de Wyzyce Wyzycki, castellanides conariensis Lancitiae eidem officio et ejus actis manifestationem suam polonico idiomate scriptam tenoris talis. Przyszedłszy osobiscie w. Xawery Gierald z Wyzyce Wyzycki, kasztelanie konarski, łączczycki, przychylając się do manifestow tak przez siebie w grodzie warszawskim dnia szesnastego miesiąca Stycznia, roku niniejszego tysiąc siedmset siedmdziesiątego pierwszego, de nullitate omnium actuum, stante minorennitate sui, subsecutarum y innych, iako to przez konwent Warszawski wielebnych oycow Dominikanow obserwantow, zapobiegając całosci manifestanta, imieniem sui manifestantis poczynionych, one in toto aprobując in contrarium skwapliwie, feria sexta in vigilia Nativitatis Beattissimae Virginis Mariae, anno millesimo septingentesimo septuagesimo, zanesiony do grodu lubelskiego una cum recessu od własney sprawy, in parata copia sobie do podpisu podany, znosząc, przeciwko jw. Tomaszowi Dłuskiemu, podkomorzemu lubelskiemu, jw. Frydrykowi Bryłowi, generałowi artyleryi koronney, qua staroscie, w. Felixowi Gurskiemu, qua sędziemu grodzkiemu warszawskiemu, niemniej urodzonemu Janowi Ober Millerowi, kommandantowi garnizonu grodu warszawskiego, y przeciwko całemu garnizonowi, niemniej w. w. jm. xięzdu Jozefowi, kanonikowi kruswickiemu, Jędrzeiowi, burgrabiemu rozanskiemu, Jakubowi, skarbnikowi rozanskiemu, Franciszkowi, Gogolewskim, braci między sobą rodzonym, s. p. w. Franciszka Rostkowskiego successorom, tudzież urodzonym Marcinowi Chrzążowskiemu, burgrabiemu grodzkiemu warszawskiemu, Jozefowi Stryewskiemu, Ignacemu czyli innego imienia Dłuskiemu, sekretarzowi, Jędrzeiowi Łupinskiemu, Michałowi Stawskiemu, pisarzowi

prowentowemu, tudziesz ucziwemu Woyciechowi, lokajowi, solenny zanos manifest: skarży, zali y protestuie się, iz lubo jw. Dłuski, podkomorzy lubelski, dostatecznie wie y z dokumentow tak do pałacu przedanego, iako do dworku y gruntu nieprzedanych, należących ieszcze jw. Potulickiemu, staroscie borzechowskiemu, przez s. p. jw. Mikołaja Wyzyckiego, arcybiskupa lwowskiego, manifestantis stryia do wybrania sobie in universum powierzonych, wszystkich zatrzymanych y nieoddanych, iz lubo s. p. arcybiskup lwowski przedał w roku tysiąc siedmset trzydziestym temuz s. p. jw. Potulickiemu pałac tu w Warszawie będący prawem sobie służącym jednak zeby wiedział kazdy z nich, co ieden drugiemu przedaie, a drugi od tegoz kupuie, nietylko kontraktem resignationis y donacyą, na osobę i. w. Potulickiego nastąpionemi, skarbiec, altankę, lodownię y wszystkie do pałacu należące pobudynki, ale y grunt, który od xięzy Missyonarzow rezydencyi warszawskiej trzymał, specyfikował y odgraniczył, dworek zas y grunt, od pałacu ieszcze w roku tysiąc szescset dziewiędziesiątym dziewiątym oddzielony y osobną tranzakcyą pod powołaniem na straszny sąd Pana Boga do manutencyi sukcesorow obowiązującą przez s. p. jw. Mikołaja Wyzyckiego, biskupa chełmskiego, ieszcze manifestantis dziada, z zeznaniem według tey tranzakcyi dwóch zapisow grodowych in acceptionem perpetuam nie reklamowaną, konwentowi Warszawskiemu wielebnych oo. Dominikanow obserwantow w sumie osm tysięcy złotych polskich zastawny, iako przy zawarciu tey tranzakcyi odłączony, rozmierzony, osobliwą mappą delineowany y parkanem odgraniczony, w spokoyney blisko lat osmdziesiąt wspomnionego konwentu będący possessyi, s. p. nawet arcybiskupowi ani w possessyą, ani w dziedzictwo, nie podany, przez tegoz s. p. arcybiskupa lwowskiego nieprzedany nikomu, ani do przedania pozwolony, ani od jw. Potulickiego xiędzu Przanowskiemu, ani od xiędza Przanowskiego w. Rostkowskiemu nieprzedany, od xięzy Missyonarzow, iako nigdy zadnego nie mających prawa, nieinkwietowany, owszem przez nich w jednym mieyscu szkarpą odznaczony, a przez w. Rostkowskiego w drugim mieyscu murem według dawnego rozgraniczenia w roku tysiąc szescset dziewiędziesiątym dziewiątym odmurowany, widząc tak oczewiste dworku y gruntu w possessyi wielebnych oo. Dominikanow będące cudze dziedzictwo, nie mając od nikogo z dziedzicow konsensu wykupienia, ani rezygnacyi, chcąc sobie przywłaszczyc, jw. podkomorzy lubelski z w. Gogolewskiemu, zmowiwszy się w prywatne między siebie tranzakcyę, grunt, w possessyi wielebnych oo. Dominikanow obserwantow będący, własny manifestanta, dołożyli y jw. podkomorzy intromissyą brac wazył się y tak dziedzictwo manifestanta oczywiste, aby ac si prawnemi odebrać postempkami, tenze jw. podkomorzy argumenta dwa, pierszy mieniający własnością xięzy Missyonarzow ten dworek, a drugi ac si przez antecessorow przedany, uformowawszy ak-

cyą o deokupacyą dworku y gruntu sine jure petendi legitimo, ofiarując dług oddac bez obligacyi, aby cudze dziedzictwo zyskac, pominawszy manifestanta, konwentowi oo. Dominikanow obserwantow intentował, procesował y, gdy nieochybny adcytacyi termin przyisc miał, kopią manifestu, zrzekającą się własności sprawy iakoby z plenipotentem manifestanta zkoncertowaną, z Warszawy do Lublina przysłać, u niemającego lat dwudziestu czterech, o niczym nie wiedzącego nic złego niespodziewającego się, skoro podpisanie manifestu una cum recessu od sprawy otrzymał, wiedząc, ze przez ten recess iednak manifestant ani konsukcesorow oddalił, ani jw. podkomorzego dziedzicem uczynił, dekret na kondescensyą bez komparycyi manifestanta otrzymawszy, y skoro o manifestacie innotuit w grodzie warszawskim generaliter contra omnes małoletności actus uczynionym, ieszcze prędzey tegoz dnia pod pretextem iakoweysci tradycyi, adhibita copia militari przez jw. starostę y brachium jego, nie mając dekretu cum capitaneis, cum vario armorum genere bez wszelkiego processu y prawney na manifestancie konwikcyi, non obstante oppositione manifestantis his formalibus: ja jestem tego dworku dziedzic na mnie processu nie ma, ja iezeli recess uczynilem, kładę manifest dzis w grodzie tutajszym uczyniony; przez nasłanych w. w. Chrzążnowskiego, Stryewskiego, Stawskiego, żołnierzy zamkowych z nabitą bronią, nasłusowanemi bagnietami, pałaszami, siekierami, dworek gwałtownie odebrać, a tym sposobem siebie manifestanta oddalic, wygnac z dworku, rezelwował się, gdy tedy na zanesione omni civilitate przez jw. jmp. Wykowskiego, kasztelana wyszogrodzkiego, obranego sobie przyjaciela manifestanta, żądaniu jw. podkomorzy lubelski jus exemptionis o. o. Dominikanow, jus resignationis tak dworku y gruntu specificum, iak mu do pałacu ktoremukolwiek z jurisdatorow, przez ktoregokolwiek z antecessorow sui, manifestantis, zeznane, ofiarując mu dac vinctas manus, iako in rerum natura byc niemogące, y własności xięzy Missionarzow nadania nie pokazał, więc manifestant gruntu y dworku wspomniouych, iako dziedzic, zadney prawney na sobie nie mający konwikcyi, manifest odwodzący od własności w grodzie lubelskim una cum recessu od sprawy uczynioney niesłusznie, na manifestancie nie wiedzącym o interesie, nie złego niespodziewającym się, wymuszony, plenipotentowi sui, manifestantis, do zezwolenia y niepokazany, a przez manifestanta nie czytany tylko in fide podpisany, iako zadney miec permowencyi y waloru nie powinny, skasowawszy, o gwałt prawu y sobie wszelaki uczyniony poraz y drugi uzaliwszy się, dworek, iako swoy własny, y grunt nikomu nieprzedany, vigore juris proprietarij w possessyą dziedziczną odbiera, o co iteratis vicibus manifestuie się. Xawery Wyzycki in parata copia porrexit et manu sua propria subscripsit.

(L. S). Pucha lamp.
Lectum per Herman.

На оборотѣ:

Magnificus Wyzycki, castellanides conariensis, Lancitiae, contra illustrem magnificum Dłuski, succamerarium lublinensem ac alios manifestatur, in curia regia Varsaviensi 1771.

Ten manifest dowodzi, ze grunta Dominikanow są murem p. Rostkowskiego odgraniczone.

Тамъ же, л. 67—68.

XXXVIII. Протестъ въ консисторіи уполномоченнаго доминиканскаго монастыря, лектора богословія Даміана Грохальскаго противъ насильственныхъ и незаконныхъ дѣйствій Томы Длускаго и его соучастниковъ, 5 февраля н. с. 1771 года.

Sub eodem actu.

Anno Domini millesimo septingentesimo septuagesimo primo, die vero Martis, quinta mensis Februarii, Varsaviae.

Manifestatur religiosus in Christo pater Damianus Grochalski, ordinis s. Dominici de observantia conventus, Varsaviensis generalis causarum procurator, ex speciali commisso admodum reverendi patris Isidori Filasiewicz, prioris totiusque conventus sui nomine, in et contra ilrem mag. dnum Thomam Dłuski, succamerarium lublinensem, atque generosum Chrzanowski aliosque facti complices inferius de nominibus et cognominibus specificatos.

Ad officium et acta praesentia consistorii generalis Varsaviensis personaliter veniens religiosus in Christo pater Damianus Grochalski, sac. theologiae lector, conventus Varsaviensis ordinis s. Dominici de observantia generalis causarum procurator, ex speciali commisso admodum reverendi patris prioris Isidori Filasiewicz, ac totius conventus sui nomine agens principalis, omni meliori modo, via juris, forma ac stilo, quibus melius, firmitus, validius ac efficacius potuit et debuit potestque ac debet, in et contra, ilrem magn. Thomam Dłuski, succamerarium lublinensem, atque generosos Martinum Chrzanowski, burgrabium castrensem varsaviensem, tum Josephum Stryiewski, Joannem Dłuski, Andream Łupiński, Michaelem Stawski, nec non honestum Adalbertum, famulum pedissequum ilris magn. succamerarii, solenniter, imo quam sollemnissime manifestatus et protestatus est manifestaturque et protestatur de et super eo: quia ipsi ex subordinatione dicti ilris magn. Dłuski, succamerarii lublinensis, fundum certum, in possessione dicti conventus Varsaviensis ordinis s. Dominici de observantia existentem, v. rsus ecclesiam situm, cum militia castrensi, bombardis, pulvere et plumbis onustus, nec

non frameis, sclopetis ac vario armorum genere, die 16 mensis praeterlapsi Januarii, anno currenti, modo violento aggressi, ibidem varios tumultus et violentias cum scandalo populi exercere, parietem clausurae conventus excutere, immunitatem loci et personarum laedere ac religiosos in Christo patres Isidorem Filasiewicz, superiorem, Martinum Urbankowski, Jacobum Lissowski, Vladislaum Bielawski, in praetacto fundo pro tunc praesentes, concutere in illosque manus suas violentas iniicere, ac alias iniurias, afflictiones ac characteris praesbyterialis laesiones circa eiusmodi violentam invasionem et superagressionem eiusmodi fundi inferre et exercere praesumpserunt, taliterque in excommunicationem latae sententiae canonis: Si quis suadente etc. ipso facto inciderunt. Quare idem manifestans, subveniundo indemnitati jurium de immunitate personarum spiritualium sancitorum, contra saepe factos violentos fundi aggressores et religiosorum quorum supra concussores, iterum atque iterum quam sollemnissime manifestatur et protestatur, quam suam manifestationem ad omnem meliorem juris effectum manu sua propria hisce in actis subscripsit.

Fr. Damianus Grochalski, lector et conventus Varsaviensis procurator ordinis Praedicatorum de observantia.

Засвидѣльствованіе вѣрности этой копии нотаріусомъ Маевскимъ.

Zgodność co do słowa powyższego odpisu z jego protokółem, w aktach konsystorza Generalnego Warszawskiego bez stempla znajdującym się, po sprawdzeniu zaświadczam. W Warszawie dnia ósmego Czerwca tysiąc ósmset dwudziestego trzeciego roku.

Pisarz aktowy królestwa Polskiego regent kancelaryi hypotecznej woj. Mazowieckiego (Печать) Walenty Skorochód Majewski.

Тамъ же, л. 71.

XXXIX. Требованіе повѣреннаго доминиканскаго монастыря Павла Домбновскаго и рѣшеніе консисторіи по дѣлу противъ Длу-скаго съ соучастниками, въ февралѣ 1771 г.

Pro religioso in Christo patre Damiano Grochalski, ordinis s. Domini de observantia conventus Varsaviensis generali causarum procuratore, ex speciali commisso admodum reverendi patris Isidori Filasiewicz, prioris ac totius conventus s(u)i nomine cum v. promotore fiscali, iudicii praesentis agente, principali actore, contra ill. magn. Thomam Dłuski, succamerarium lublinsensem, ac gen. Martinum Chrzanowski, burgrabium castrensem varsaviensem, Josephum Stryjewski, Joannem Dłuski, Andream Łupiński, Michaelem Stawski, nec non honestum Adalbertum pedissequum, famulum illris mag. succamerarii, citatos monitos.

Coram etc. comparens personaliter gen. Paulus Dąbkowski, supra-scriptorum actorum procurator, in termino ex monitorio simplici debite

executo, legitime proveniente, contumaciam praeexpressorum citatorum quatenus non comparentium accusavit et in ipsorum contumaciam proposuit de et super eo: quia praefati generosi Martinus Chrzanowski, Stryjewski et alii superius de nominibus et cognominibus specificati facti complices, licetsi optime sciverint violentias, tumultus et quasvis invasiones utroque jure esse prohibitas, illi nihilominus ex subornatione suprafati illris magn. Dłuski, succamerarii lublinsensis, fundum, in possessione dicti conventus Varsoviensis ordinis s. Dominici de observantia existentem, versus ecclesiam situm, cum militia castrensi, bombardis, pulvere et plumbula onustis nec non frameis ac vario armorum genere, modo violenti (sic) aggressi, ibidem varios tumultus et violentias cum scandalo populi exercere, parietem clausurae dicti conventus excutere, immunitatem loci et personarum laedere, admodum reverendum et reverendos in Christo patres Isidorum Filasiewicz, superiorem, Martinum Urbankowski, Jacobum Lisowski, Vladislaum Bielawski, in fundo pro tunc praesentes, concutere in illosque manus suas violentas iniicere ac alias injurias, afflictiones et characteris presbyterialis laesiones circa ejusmodi violentam invasionem fundi inferre praesumpserunt. Ipsos proinde ratione praemissorum ad directe respondendum stringi, alias in excommunicationem latae sententiae canonis: Si quis etc. incidisse et incurrisse declarari et pro absoluteione ad quem de iure remitti in damnisque et litis expensis condemnari. Jam autem illrem magn. Dłuski, succamerarium, pro subornatione puniri et justitiam ministrari, debita cum instantia, postulavit, salvo etc. omni etc.

Praesente gen. Francisco Groszkowski, suprascriptorum citatorum legitimo procuratore et salvis etc. ac protestando etc., quoniam causa praesens introducta est ratione praetensarum injuriarum ac si personalium, in qua de jure nemo alius processum promovere debet, nisi qui se praetendit esse iniuriatum, quapropter cum reverendus pater procurator se actorem constituens, alienam injuriam sub praetextu etiam commissi vindicare non valeat, sed ipsimet se iniuriatos praetendentes, actoratum formare debent, in competenti actoratu et actione dicti relig. patris procuratoris adinventis, suos principales ab eodem actoratu incompetenti et actione praesenti liberari eundemque actorem, pro indebita impetitione partis citatae, puniri in damnisque et litis expensis condemnari postulante, salvo etc. omni etc.

Ex adverso superveniens judicialiter admodum reverendus et religiosus pater prior, actionem praesentem de expresso mandato suo esse institutam, dixit et, gesta hucusque per relig. patrem procuratorem sui conventus ratihabendo, citatos ad respondendum actoratui suo conventusque sui stringi petiit, salvo etc. omni etc.

Perillustris et reverendissimus dnus vicarius in spiritualibus et officialis Varsaviensis ac per ducatum Mazoviae generalis suprafatus; sedens etc. auditis etc. Quoniam admodum reverendus ac religiosus in Christo

pater Isidorus Filasiewicz, prior conventus, in legitimacionem actoratus sui, per religiosum patrem procuratorem ex speciali commisso suo sui que conventus agentem intentati, personaliter in iudicio comparet et gesta hucusque per relig. procuratorem ratihabet, propterea competenti actoratu hacc in causa adinvento, partibus in ea procedere suo coram iudicio hinc pro prima juris proxima demandavit et terminum conservavit d. p. v. (decreti praesentis vigore).

Zgodność и проч. какъ выше (подписаль) Walenty Skorochód Majewski.

Тамъ же, лл. 72—73.

№№ XL—XLVI. Изъ протоколовъ засѣданій Варшавскаго Общества любителей наукъ, 1802—1827 гг.

XC. Основаніе Варшавскаго Общества любителей наукъ и его организациа и дѣятельность за первое четырехлѣтіе, отчетъ предсѣдателя еп. Яна Альбертранди, 20 января н. с. 1805 г.

O czynnościach Towarzystwa Warszawskiego przyjaciół nauk w przeciągu lat czterech. Sprawa, dana na posiedzeniu 20 Stycznia 1805 przez j. w. prezydującego.

За́ло́женіе То́вары́ства.

Czteroletnich prześwietnego Towarzystwa, począwszy od pierwiastkowego ustanowienia, podjętych prac, mając dziś, z obowiązku urzędowania mego, wykład przelożyć, tym przyjemniej jest mi wykonać tę powinność, iż cała ku wysławieniu samegoż Towarzystwa, w tym, co zamyślało, co przedsięwzięło, co wykonało, zmierza, a tego, co odłożono, co opuszczono, co zapomniano. wina spada na jednego, który z przepisów miejsca swego, winien będąc one na pamięć przywodzić, do nich zachęcać, ochotę oziębioną zagrzewać, nie dosyć się pilnym w zachowaniu tego okazał. W tym więc wszystkim, co przelożyć mi w dalszym ciągu tego doniesienia przyjdzie, cokolwiek dobrego, pożytecznego, wybornie wynalezionego, doskonale wykonanego, cechę okazuje, przezacnych kolegów zaszczytem; cokolwiek odłogiem puszczono, w niepamięci zagrzebano, w przyprowadzeniu do skutku uchybiono, dowodem niezdołności będzie tego, który z przepisów urzędu swego, większą pilność, większą gorliwość, większą zręczność powinien był okazać. Tak więc każdemu udział swój wyznaczwszy, chluby i chwały dla przezacnych kolegów w powszechności, nagany dla mnie jednego z uchybionej powinności, przystępuję do uskutecznienia tego, zamknąć urzędowanie moje mającego przepisu.

Powody do założenia tego Towarzystwa.

Było niektórych, porywco o rzeczach sądzących zrazu, o przedsięwzięciu naszym mniemanie, iż niezdolni polityczną exystencją upadłej ojczyzny naszej exystencją (sic) podźwignąć, chcieliśmy przynajmniej pod pozorem nauk, niejakię jej zapewnić jestestwo. Niebaczne to, iż nie rzekę, płoche zdanie, samemi pierwiastkowemi nawet i nieodzownie uchwalonemi zwątlić ustawami, tym łatwiej można było, iż się z tym zawsze głośno oświadczyliśmy, iż od zamiarów Towarzystwa naszego odsunione to wszystko być powinno, co związek ma z polityką, i dla tego, tak w publicznym (sic) posiedzeniach naszych, jako i prywatnych, pilnie się wystrzegaliśmy gminnej onej chwały, wyniknąć mogącej z narzekania nad losem, który nie losem, lecz zarządzeniem jest Najwyższej Istoty, wszystko kierującej władzy, o nas stanowiącym, a jeśli gdzie, to w tej mierze rozumieliśmy, iż się trzymać owego prawidła najpoważniejszego, od Horacjusza przełożonego powinniśmy: „Mitte singultus, bene ferre tristem, disce fortunam“. Jakoż nie przystało na mężów tak poważnych, tak oświeconych, naśladować podły on naród żydowski, na zwaliskach swej ojczyzny oplakujący przygody własnego kraju, ale raczej onych to mądrych greków: Polibiusa, Panetiusa, Archie, Strabona, Dyonizych obydwoch, Sycylizycka i z Halikarnassu, i tak wielu, którzy pozbawieni dawnej ojczyzny, wszystkiemi się sposobami do wsparcia i przyozdobienia nowej, od siebie zyskanej, przyłożyli, pamiętni na to, co później Manilius w ks. I „Astronomicou“ wyraził: „Fortuna per orbem servitium imperiumque tulit“. Daleko więc wyższe i zacniejsze były zamiary tych, którzy pierwsze około utworzenia tego Towarzystwa podejmowali starania. Chcieli oni uwiecznić chwałę z nauk, następstwem wieków od dawnych czasów do siebie dochodzącą; chcieli zachować krzewy one szczęśliwe, przodków swoich potem złane i w okazałe drzewa rozrośnione; chcieli zachować zaszczyty one nieumarzone, któremi Polska i dawniej, i w szczególności, zacząwszy od panowania Zygmunta I przez lat sto do śmierci Zamoyskiego i Skargi, zajaśniała; chcieli bujne owoce, odrodzonych na drugiej połowie przeszłego wieku nauk dochowane, podać następnym wiekom i zachować pamięć czasu, kiedy szczęśliwą w sposobie myślenia rewolucją najprzedniejsze ubiegały się dowcipy, aby nakierować na drogę przyzwoitą zabłąkane, wydoskonalic wprowadzone, wprowadzić nieznanome nauki; chcieli zabezpieczyć nadal poszanowanie, honory, nagrody, od mądrego króla w ciągu panowania swego umiejętnościom nadane, i nieśmiertelne usiłowania onej to przezacnej magistratury narodowej utrzymać, której mądre przepisy, czuła bacność, niespracowana troskliwość dokazała tego, iż nauki i umiejętności poszanowania, honorów i nagrody godnemi się stały; chcieli naostatek rządowi światło między poddaniami sobie narodami, niebojącymi się pomnożyć, swoją też pomoc ofiarować, nowe wy lazki, nauk

pomnożenia i w gatunkach wszelkich wydoskonalenia dostępnemi i tym czyniąc, którzyby albo przez przywyknienie, albo przez skłonność, albo przez wybór innego do ich nabycia narzędzia nie mieli, oprócz języka ojczystego.

P i e r w s z y w y b ó r c z ł o n k ó w.

W tych zamysłach tak chwalebnych, tak dalekich od wszelkich zamiarów, niniejszym okolicznościom sprzeciwić się mogących, przy schyłku roku 1800, zgromadzone dnia 16 Listopada osoby pod przewodnictwem znanego z przywiązania swego do nauk i w nich gruntownie ćwiczonego męża j. w. Stanisława Sołtyka, którego chlubno nam jest uważać za najpierwszego założyciela i ojca Towarzystwa, postanowiły i uchwaliły w jedno spoić się Towarzystwo spółnością wspomienionych zamiarów skojarzone. Ułożony więc był na on czas dosyć określony, bo z trzydziestu sześciu tylko złożony rejestr osób, które się w przeszłych czasach albo wydaniami dziełami, albo wytrwałą około nauk pracowitością, albo niezawodnego gustu wytwornością chwalebnie zaleciły. W tym zaś wyborze celniejsze miejsce wyznaczono ledwie nie wszystkim tak dobrze zasłużonym z przeszłej, dozór nad publiczną edukacją mającej, magistratury pozostałym osobom; stało się to z najlepszą rozważą i pilnym wyborem, a jeśli, jak w ludzkich dziełach bywa, wkradła się jaka w tym omyłka, tedy ta jedyna była, iż prezydujący nie z zasług i zdatności, ale z abecadła i metryki był obwołany.

Zaraz na pierwszym wstępie Towarzystwo pewnemi się obwarowało prawami, które zasadą były ustaw, porządniej w następnym czasie ułożonych. Pierwsze zgromadzenie Towarzystwa prywatne odbyło się dnia 23 miesiąca Listopada tegoż roku, i na nim uchwalono nieprzytomnych towarzyszków o ich wybraniu obwieścić, i do społeczeństwa pracy wezwać. Nastąpiły zatem pochlebne zewsząd od najznakomitszych osób odpowiedzi, przedsięwzięcie nasze wystawiające i chętnie się do uczestnictwa prac jego ofiarujące, tak dalece, iż z liczby pierwotnie wybranych ledwie się trzech lub czterech znalazło, którzy albo z przypadkowej okoliczności, albo przez skromność, albo dla innych, z Towarzystwem związku nie mających względów, nie odpisali, albo się od wkroczenia w ten Towarzystwa związek wymówili.

Z a b e z p i e c z e n i e T o w a r z y s t w a p r z y b r a n i e m p o w a ż n y c h h o n o r o w y c h c z ł o n k ó w.

Mają to rzeczy nowe, zwłaszcza nieprzewidziane, bez okazałego przygotowania i uroczystego obwieszczenia publiczności wykonane, iż przy podziwieniu obawę w niektórych sprawić mogą. Od z tych takowego niesłusznego zatrwożenia skutków ochronić się pragnące Towarzystwo pokwapilo się pewną okraśić się liczbą honorowych członków, którychby kredytem i powagą wsparte było i którzyby o czystości zamiarów jego

zaręczyć potrafili. Nie zawiodło się na tym Towarzystwo i zaraz na początku ustanowienia swego, w przychylności ministra, graffa Schulemburga, generała lejtnanta i gubernatora tutejszego, Kiellera, Maiera, prezydenta regencyi królewskiej, Goldbecka, dyrektora kamery królewskiej warszawskiej, później zaś ministra, de Voss, pp. Kleewitz i Beym, iż teraz innych opuszczyć, silną pomoc i niezawodną opiekę otrzymało.

Rychło potem przekonało się Towarzystwo, iż, dla rozrzuconych w obszernym kraju i poróżnych kordonach członków, nie mogłyby przedsięwzięte być ciągle prace, roztrząsania pilnego, spólnego światła pomocy, a zatym ściślejszego na jednym miejscu zgromadzenia, obrad i ustanowienia wyciągające. Dla tej przyczyny na rozmaitych sesjach prywatnych, nim wyboru prawidła przepisane zostały, pierwiastkową członków liczbę dziewięcią osobami, nowoprzydanemi, a w główniejszym siedlisku Towarzystwa pospolicie obecnemi, powiększyło. Aby jednak dorywcze wybory nie ubliżyły świetności i użytkowi Towarzystwa, już w roku 1801 uchwalono, aby liczba członków czynnych, to jest obowiązanych do pracy, 60 nie przewyższała, a obierania przywiązane były do posiedzeń prywatnych, publiczne poprzedzających. Trzymając się tedy tego prawidła, dla niedopełnionej liczby 60, a potem dla uszczuplonej liczby pierwotnej, przez rozmaite straty, także dla przeniesionych niektórych z klasy czynnych do klasy przybranych, a to z rozmaitych widoków i naglącej potrzeby pomnożenia liczby czynnych, statecznie przytomnych członków, w wyznaczonych czasach rozmaite elekcje, jako to: 4 Listopada 1802 r. jedenastu, 16 Kwietnia 1803 trzech, 16 Listopada 1803 czterech, 8 Kwietnia 1804 dwóch, 4 Listopada 1804 jednego, przez co liczba przepisana dopełniona została. Po złożeniu dobrowolnym urzędu, z sprawiedliwych, które mieli powodów, dwóch pierwszych sekretarzów, podług ustaw Towarzystwa dożywniemi być mających, a do sprawowania urzędu tego bez elekcji zaproszonych, wybrany został, przy zachowaniu przepisów elekcji, sprawujący teraz ten urząd.

Oprócz czynnych, t. j. do pracy i stawienia się na posiedzeniach, tak powszechnych zgromadzenia, jako i wydziałowych, podobało się ustanowić klasę przybranych, którzyby, wolni od obowiązków dopiero wspomnianych, mogli jednak dzielić Towarzystwa prace i do nich się podług upodobania przykładać, korespondencją jednak, powagą, kredytem, a nawet nieuchronną podług przemożności w nakładach pomocą toż Towarzystwo wspierając. Zatym na posiedzeniu 16 Kwietnia roku 1803 jeden, 16 Listopada tegoż roku siedmiu, 22 Kwietnia 1804 pięciu, 4 Listopada 1804 dziesięciu w tej klasie umieszczono, do których przydać trzeba sześciu lub siedmiu pierwotnie czynnych przeniesionych, ująć zaś dwóch, którzy z przybranych przeszli do czynnych.

Ustawy pierwsze i onych poprawa.

Żadne zgromadzenie porządne byź nie może bez ustaw, którychby się przepisem kierowało. Miało wprawdzie Towarzystwo, przy pierwszym zaraz ustanowieniu swoim, pewne stałe zasady i, że tak rzekę, kardynalne prawa, ale te w wielu punktach objaśnienia i przystosowania do przypadków potrzebowały; a do tego potrzeba było koniecznie prawidła, którymby kierowane czynności Towarzystwa, porządnej jednostajności, nie zaś zmiennemu szczególnych osób upodobaniu podlegały. Żywo przejęty ważnością tej prawdy, jeden z najgorliwszych członków przedsięwziął dokładniejsze i w szczegóły bardziej wchodzące takowych ustaw ułożenie. Przełożona ta praca, na prywatnych posiedzeniach Towarzystwa roztrząsniona, na wielu miejscach odmieniona, poprawiona i niemałym staraniem, ile można było w krótkości czasu i naglącej potrzebie, wydoskonalona była, a od Towarzystwa dnia 30 Października roku 1802 przyjęta. Obowiązano się do tymczasowego onych zachowania, pod tym jednak warunkiem, iż wiecznotrwałego prawa nie miały być powagą zaszczycone, ażeby rocznym doświadczeniem ich się doskonałość okazała. Jakoż w samej rzeczy, ciąg czynności odkrył wiele przypadków, ustawami temi nieobjętych, wiele uroczystych obrządków, przyzwoićie nieopisanych, wiele nieuchronnych spraw bez prawidła, prywatnych upodobaniu zostawionych, a w tym nawet, co ustanowiono było, niemało niedokładności, przepomnienia, ciemności. Dały się już niektóre względem tego skargi slyszec rycbł po zaczęty roku 1803, pomnożyły się one z czasem i powodem stały się do uchwalenia, aby w czasie kończącego się rocznego ustaw doświadczenia, były od członków podane uwagi, do ich poprawy i wydoskonalenia służące. Takowe uwagi przy innych względach, przekonac o potrzebie tego przedsięwzięcia mogących, sprawiły, iż na końcu roku 1803 i na początku roku 1804, na pierwszym prywatnym posiedzeniu, wyznaczona była pewna członków liczba składająca wydział, tą się tak ważną sprawą zaprzatający. Wydział ten na licznych i pracowitych posiedzeniach swoich, tę pracę wykonawszy, przez sekretarza *resultatum* obrad swoich na sesjach 2 i 16 Lutego przełożył, które z Towarzystwa uchwały członkom onego, każdemu z osobna, do rozwiązania podac nakazano. Dnia 8 Kwietnia nowy tej czynności wykład przepisano z przyłączeniem do każdej ustaw odmiany, do każdego przydatku pobudek, które do tego nakłoniły. Na sesyi dnia 15 Kwietnia dalej jeszcze w te mierze postąpiono; zlecono albowiem ukończoną podług nowego ułożenia ustaw redakcją i drukiem wyrażoną, rozdac członkom Towarzystwa, aby od nich przejrzana, rozstrząsniona, osadzona być mogła. Z tego wszystkiego wyniknęła na sesjach prywatnych nadzwyczajnych dnia 7 i 8 Czerwca tegoż roku 1804 uchwała Towarzystwa, względem przyjęcia rozmaitych odmian w dawniejszych ustawach i do nich przydatków. Za-

tym sekretarzowi ostateczna tych ustaw redakcja polecona była, a kolega Linde uproszony został, aby je na niemiecki język przełożył, co, w zamiarze przedstawienia ich najjaśniejszemu panu i zjednania im królewskiej aprobacyi, rzeczą było nieuchronnie potrzebną. Jakoż poddane pod wyrok królewski, zjednały sobie tę pochwałę, iż nie w nich nagannego, nie, do sprawiedliwego zarzutu pobudkę dającego, monarcha nie znajduje, co w liście swoim pod datą 5 Listopada roku 1804 łaskawie oświadczyć raczył.

Ustawy porządkowe drobniejsze.

Oprócz tych ustaw, prawidłem nieodmiennym Towarzystwa bydz mających i jestestwo jego zapewniających, są inne drobniejsze przepisy, w nich nieumieszczone, a w dzienniku czynności naszych rozrzucone i do porządku tylko zgromadzenia i spraw jego należące, jako to: na posiedzeniu 2 Stycznia 1803 uchwała, aby doniesienia rzeczy wykonanych, albo raporta, przedstawienie rzeczy większej wagi, do ustawy Towarzystwa podanych, na piśmie przełożone były. Na posiedzeniu 2 Marca tegoż roku, aby od członków wydziału, do rozważania rzeczy wyznaczonego, podpisem do wydziału należących, zatwierdzone i upoważnione zostały. Były jeszcze i inne niektóre chwalebne bardzo i użyteczne, zamysłu od zacnych kolegów Felixa Potockiego i Horodyskiego na posiedzeniu 4 Marca 1804 przełożone, ponowione na posiedzeniu 8 Kwietnia tegoż roku, dotąd zawieszzone, a wszelkiej z strony Towarzystwa baczności wymagające, zwłaszcza, kiedy wydziałów skład zupełnie ustanowiony zostanie. Do tych także porządkowych ustaw, czyli zamysłów, należy, co od zacnego kolegi Linde, na posiedzeniu 15 Kwietnia tegoż roku i innych czasów, od innych kolegów było wspomniane, względem miejsca na posiedzenia publiczne i prywatne, na księgarnią, na zgromadzenia wydziałowe i inne podobne Towarzystwa nieuchronne użytki.

Staranie, powzięte około upoważnienia

Towarzystwa królewskim patentem.

Właściwa rzecz jest nietylko szczególnym istnościom, ale i towarzystwom, obwarować i zabezpieczyć jestestwo swoje. Towarzystwo nasze, pod okiem i dozorem zwierzchniej w kraju władzy zostające, pragnęło jeszcze pod jej wyraźną opieką znajdować się. Tym umysłem, z woli Towarzystwa, podana była najjaśniejszemu panu podczas ostatniej jego w Warszawie bytności na piśmie pokorna prośba, przy wyrażeniu prawdziwych Towarzystwa zamiarów, królewską onemu zjednać protekcją mogącą. Łaskawy na tę prośbę odpis królewski, na czele pierwszego tomu rocznika naszego położony, wiekuistą będzie pamiątką łaskawości, a dla Towarzystwa najchlubniejszym zaszczytem i najżywszą do pomnożenia prac i usilności naszych pobudką. Nie przestało jednak na tym Towarzystwo, ale do wyższych jeszcze łaski królewskiej dowodów

żądze swoje posunęło. Zagajona ta rzecz była na posiedzeniu prywatnym dnia 2 Grudnia r. 1802 i na on czas z nieokreślonym zaufaniem polecona kolegom, z roztropności, sprawności i zyskanego sprawiedliwie kredytu najbardziej zaleconym. Z tych jeden kolega Czacki na posiedzeniu prywatnym 10 Maja 1803 nadzieję bliskiego tej rzeczy osiągnięcia uczynił. Poszła ta rzecz w przewłokę do dnia 2 Grudnia tegoż roku, kiedy bytność podówczas zacnego kolegi w Berlinie, Aleksandra Potockiego, zdała się okolicznością bardzo pomyślną do dokonania tego interesu. Dane więc było mu zlecenie wyrozumienia, na jakim, z powodu przeszłych czynności, stopniu została ta sprawa i jaka pozostać mogła dla Towarzystwa nadzieja szczęśliwego powodzenia. Dosyć był do żądzy Towarzystwa stosowny odpis tego zacnego kolegi, a niektórych, mianowicie prezydującego, zdanie było przesłać mu instrukcję przyzwoitą, którą nawet prezydujący przygotował, i upoważnić go Towarzystwa uchwałą, do podania względem tego noty najjaśniejszemu panu. Ale większa liczba, nieznajdując największego zapewnienia w przesłanych wiadomościach, przytym domyślając się, iż dawniej jeszcze ubocznemi prośbami głównej, a prawdziwie istotnej ubliżono, postanowiła na posiedzeniu 2 Stycznia 1804, aby ta rzecz do dalszego jej objaśnienia i uprzątnienia zaszytych w niej zawilosci odłożona była. Ożywione przez niektórych zacnych kolegów naszych nadzieje Towarzystwa były, i znowu rzecz ta przedstawiona, jako łatwa bardzo do wykonania. Przeto na posiedzeniu dnia 7 Października r. 1804 stanęło, do samego króla względem tej rzeczy pisać, i w tymże czasie pilnie ją zalecić ministrowi de Voss i konsyliarzom de Beym i de Klewitz, którym, jako honorowym członkom Towarzystwa, ten interes powinien się być zdawać godnym wszelkiej ich, na otrzymanie mu pomyślnego skutku, staranności. Do tych listów przyłączone były ustawy Towarzystwa, podług ostatniej poprawy, przełożone na język niemiecki. Odpowiedź królewska, Towarzystwu niemały zaszczyt przynosząca, wiadoma jest całemu Towarzystwu, do którego będzie należało ustanowić, czyli ten interes ma być poczytany za upadły, czyli, jako i list królewski, na mniemia i poważne zdania utrzymują za mniej potrzebny, czyli też nanowo i jakimi środkami ma być ten zamysł wskrzeszony.

Dotąd mówiłem o tym, co dla ustanowienia i ugruntowania Towarzystwa należyć mogło; przystępuję już do chlubniejszej dla Towarzystwa, miłszej dla słuchających materyi, to jest, do prac, częścią podejmowanych, częścią przedsięwziętych, niektórych też i dokonanych tegoż Towarzystwa.

Księgi, których pisania podzieli (sic) się
należący do Towarzystwa.

Znana wszystkim gorliwość w wydoskonaleniu nauk jednego z kolegów naszych, pragnącego względem ksiąg użytecznych uścić, co o le-

iach na początku wojny domowej, podług świadectwa Plutarcha, mawiał Pompejus W., iż, gdziekolwiek nogą w ziemię uderzy, wypadnie zbrojna do bitwy gotowa rota, ta, mówię, gorliwość sprawiła, iż na domowym prywatnym posiedzeniu, zachęcając przytomne członki do wydania ksiąg, jak on nazwał, elementarnych i klasycznych, a jak my je mianujemy, dla uniknienia wdawania się w rozporządzenia wyższej krajowej zwierzchności, w przyzwoitej zwięzłości, pożytecznych, przepisał przytomnym i nieprzytomnym, co każdy w nauce sobie najdostępniejszej, mógł najprzyzwoiciej publiczności ofiarować. Zatem kolega książe Sapięha miał pisać o chemii, x. Zaborowski o matematyce niższego, Jan Sniadecki o matematyce wyższego stopnia, Szaniawski o logice, Komarzewski o mineralogii, x. Kamiński o gramatyce języka polskiego, x. Piramowicz o retoryce, Ignacy Potocki o historii literatury polskiej, on sam miał dorobić początek do historii polskiej Naruszewicza i od tego miejsca, gdzie autor ją zakończył, przeciągnąć do następnych wieków. Moim zaś udziałem miała być starożytność. Nie zaszła na to sankcja jawna Towarzystwa, ale milczenie wezwanych do tej pracy, stojące za zezwolenie i wzmianka, niekiedy na posiedzeniach naszych o niektórych tych dziełach czyniona, każą rozumieć, iż Towarzystwo tę myśl zacnego członka przysposobieniem sobie przywłaszczyło. Jednych z tych, pracować mających ochotników śmierć sprzątnęła, drugim inne nieuchronne zaprzątnięcia i podróże stały się przeszkodą. Komarzewski, pruszony o ułożenie księgi elementarnej, albo w pomiernej krótkości, mającej dać wiadomość o mineralogii, ofiarował dzieło w 8 tomach in 4°, zawierające przy mineralogii wykład wszystkich innych nauk, które są albo koniecznym przygotowaniem, albo nieuchronną do tej nauki pomocą. Co gdy żądaniu Towarzystwa i możliwości zdobywania się na potrzebne nakłady żadnym sposobem nie odpowiadało, odstąpić od tego przedsięwzięcia, albo z nim się do szczęśliwszej pory zatrzymać musiano. Co się tycze starożytności, wezwany pisarz, przekonany, iż dzieło o niej, w całej swej rozległości objętej, byłoby co do ogromności niezmierne, a dla tego samego i figur kosztowne, zaś przez się oschle do czytania, inaczej niż zrazu zamysłano, jeśli nie całe dzieło, to część przynajmniej onego znacznieszą i potrzebniejszą do skutku przyprowadził, starożytność w powszechności z starożytnością w szczególności, to jest, numizmatyką, a oboje to z historją połączywszy. Względem dzieła elementarnej niższej matematyki, przerwanego śmiercią kolegi Zaborowskiego, który się był onego podjął, Towarzystwo poleciło wyhranym spośród siebie osobom, szczególnież zaś koledze, później w poczet czynnych wpisaniem, Felixowi Potockiemu, aby z pilnością roztrząsnęli, jeżeli już wydane tego rodzaju pisma w języku polskim nie są dostateczne do zastąpienia tej potrzeby i dogodzenia żądzy Towarzystwa. Zlecenie to z zupełną dokładnością uskutecznił wspomniany kolega na posiedzeniach 2 i 10 Maja 1803, a z niego wypa

resultatum oczekiwa decyzji Towarzystwa. Sniadecki, o dzieło matematyki wyższego stopnia proszony, dowiódł, iż takowe zlecenie dawno już wykonał z tą dokładnością, która mu komisji, naonczas kwitującej, edukacyjnej pochwały najznakomitsze wyjednała.

Z a g a d n i e n i a , c z ł o n k o m p o d a n e d o
r o z w i ą z a n i a .

Innego jeszcze rodzaju dzieła poprzednicze, ustawy, wkładającej na członki Towarzystwa obowiązek napisania w pewnym przeciągu czasu rozpraw w naukach, do których się najbardziej przykładają, zaraz przy pierwszym ustanowieniu Towarzystwa przepisane i na pierwszym publicznym posiedzeniu ogłoszone były, jako widzieć można w pierwszym tomie rocznika na karcie 36. Z zaproszonych na rozwiązanie onych pytań kolegów, Stanisław Potocki, którego część pierwsza dzieła o sztuce u dawnych, umieszczona w drugim tomie rocznika, tym większą dalszego jej ciągu żądze wzbudza, im żywszą czytających ciekawość, przedstawieniem najwyborniejszych wiadomości wzbudziła. Drugie z zadanych na onczas pytań o Koperniku rozwiązał kolega nasz Jan Sniadecki. Dzieło to, umieszczone w drugim tomie rocznika naszego, przyjęte od publiczności z tym uwielbieniem, które tak zgodne, tak wspaniałe rzadko bardzo nadane bywa pracom najślawniejszych pisarzy, autora, gdyby nawet innym dowcipu swego i głębokiej nauki płodem nie wślawił się, samo niezwiędłą uwieńczyłoby chwałą potrafiło. Znalazł się wnet pisarz, gładkością stylu francuzkiego wprawdzie zalecony, który pokwapił się to dzieło, na francuzki język przełożyć, wydać. Ale że pozbawiony był tej biegłości w astronomii, jakiej takowa praca wyciąga, to bez dołożenia się światłego autora wydane dzieło wzbudziło sprawiedliwe jego narzekania, a zatym nowy swej pracy na francuzki język wykład przygotować musiał. W tym samym czasie zacny kolega nasz Bergonzoni, przenikniony szacunkiem tak wybornego dzieła, a pragnący dać je poznać narodowi, zpośrodku którego od dawnej ojczyzny naszej za syna przysposobiony został, przełożył je na język włoski i Towarzystwu pracę swoją ofiarował na posiedzeniu 2 Maja 1803 i 2 Stycznia 1804. Przyjęło z wzięcznością tę ofiarę Towarzystwo, a przymnożenie dla siebie chwały upatrując w tym, iż naród światły i poważny, nienajbardziej do francuzkiego języka przywykły, łatwość otrzymania poznania mądrego dzieła i zacnego autora, na posiedzeniu 18 Marca 1804 uchwaliło, część większą kosztu, na wydanie tego wykładu potrzebnego, podejmować.

D z i e ła , p o d w y r o k T o w a r z y s t w a
p o d d a n e o d o b c y c h .

Kiedy Towarzystwo tak przemyślne było w obmyśleniu sobie pożytecznego zaprzątnięcia, znaleźli się niektórzy obcy, i niektórzy z samegoż Towarzystwa grona, którzy wysokie o nim i wielu w nim zasiadających

osobach powziąwszy zdanie, pod wyrok jego dzieła, pisma, wynalazki, zamysły nawet swoje poddali, co względem dzieł niektórych, nie z zlecenia Towarzystwa, ale z własnej ochoty przedsięwziętych, uczynili.

Znakomitsze dzieła, od obcych pod sąd Towarzystwa poddane, są następujące:

Jw. Wielhorskiego rękopism o sztuce wojennej. O nim zaszczytne uchwały Towarzystwa na posiedzeniach 8 Grudnia 1802, 2 Kwietnia 1803 i 3 Lutego 1804.

Imci x. Szaniawskiego, teraz kolegi naszego przybranego, o ułamkach dziesiętnych rozprawa, o której na posiedzeniach 2 i 10 Maja 1803 na tym ostatnim posiedzeniu zdanie sprawy o tym dziele do dalszego czasu zostało odłożone.

Imci x. Gorczyzewskiego tłumaczenie satyr pisarza sławnego francuzkiego Boileau Despréaux. O którym dziele dziennik nasz świadczy w opisanu posiedzeń 16 Października i 16 Listopada 1803.

Imci x. Brońca tłumaczenie z łacińskiego historii narodu francuzkiego przez Pawła Emiliusa. O tym dziele była wzmianka na posiedzeniu 11 Grudnia 1803, na posiedzeniu zaś 3 Lutego 1804, kolega nasz Szulecki okazał małą użyteczność dzieła, w wieku, światła obfitszych i krytyki pozbawionym, wydanego, ani z pisarza zalety, ani z zamierzonego celu poznania dzieł narodu francuzkiego, szacunku niemającego.

Rozprawa męża uczonego, a w botanice biegłego, Schlegela, o roślinie, a p o c y n u m nazwanej, nadesłana Towarzystwu od kolegi Czackiego do roztrząśnienia, stosownie do żądania jego, wybranym członkiem Towarzystwa oddana była na posiedzeniu 2 Stycznia 1804, na posiedzeniu zaś 18 Marca tegoż roku raport, o tym ułożony, był czytany. Uchwalono, aby z dysertacyi oryginalnej i przydatkowych wiadomości, ułożona była jedna rozprawa albo w roczniku, albo w pamiętnikach, mająca być publiczności udzielona. Na posiedzeniu 6 Maja od kolegi naszego Kortuma obiecano było uskutecznienie tego, ale po przedsięwziętych o tej roślinie potrzebnych doświadczeniach. Pan Jaxa Bykowski obwieścił listem swoim poprzedniczemu Towarzystwu, iż rozwazde jego poddać zamysłał niektóre swoje rymotwórcze dzieła. List ten czytany był na sesyi 2 Stycznia 1804. Odpisan, chwalać pracowitość autora i dziękując za podechlebne Towarzystwu w pisaniu jego wyrazy, oraz oświadczając, iż lubo Towarzystwo nie wzbrania się z należytą otwartością w innych dowcipu owocach zdanie swoje przełożyć, jednak mniema, iż dla słusznych przyczyn od sądenia dzieł teatralnych wstrzymać się powinno. Mimo takowe ostrzeżenie, pomieniony p. Bykowski przysłał niektóre swoje tragedje i teatralne dzieła, które Towarzystwo, przy swoim przedsięwzięciu stałe, bez roztrząśnienia zostawiło. Pan Gorzkowski podał rozprawę swoją, do kwadratury cyrkułu należącą. Tej na posiedzeniu 16 Grudnia

1802 polecone było roztrząsanie, z którego na posiedzeniu 2 Stycznia 1803 wypadło doniesienie autorowi, iż Towarzystwo, idąc za przykładem innych akademij, takowego gatunku pismami nie zaprzęta się.

Tenże pan Gorzkowski inne Towarzystwu przedstawił dzieło, albo raczej dzieła większego ułamek, tyczący się wydoskonalenia ekwacyi algebraicznych wyższego stopnia. Przejrzenie tej pracy zlecone zostało na posiedzeniu 16 Stycznia 1803, a zaś na posiedzeniu 2 Marca tegoż roku uznano, iż ten wynalazek, acz nie ze wszystkim nowy, ma użyteczność, dla której wydoskonalenia onego i rozszerzenia żądać można. Po śmierci x. Kalnassi, kanonika warmińskiego, oprócz gramatyki greckiej, o której będzie niżej, pozostały się tłumaczenia na wiersz polski Propertiusa, i innych niektórych wierszopisów łacińskich. Przejrzenie tego na posiedzeniu 2 Marca 1803 polecone zostało członkom, najlepszą o tym sprawę dać mogącym. Tych zdanie było na posiedzeniu 16 Marca przełożone, iż od przysposobienia dzieł tych Towarzystwo wstrzymać się powinno, ponieważ i zupełne nie są i niejednostajnej wszędzie doskonałości.

X. Szyrma ofiarował Towarzystwu w rękopiśmie tłumaczenie dzieła pod tytułem: „Erast, przyjaciel młodości“, Towarzystwo, w nadzieje tłumaczenia, godnego pierwiastkowego dzieła, przyjęło wdzięcznie tę ofiarę na posiedzeniu d. 25 Września 1804.

Przez pana Drzewieckiego, członka dopuszczonego, pan Kłosowicz przetłumaczone od siebie dzieło p. Buchan, pod tytułem, „Lekarz domowy“, Towarzystwu przedstawił na posiedzeniu 2 Grudnia 1802; zaś na posiedzeniu 2 Stycznia 1803 zaenzy kolega Gagatkiewicz, mający to w zleceniu, zaświadczył doskonałość dzieła i tłumaczenia co do pierwszej części, innych roztrząsanie do dalszego czasu odłożywszy. Po niektórych uwagach nad słowami, w tłumaczeniu użytymi, radził, aby tak pożytecznego dzieła wydanie jaknajprędzej było przedsięwzięte. Przyspieszenie tego i obmyślenie skutecznych sposobów wykonania tej rzeczy wzięli na się kol. Czacki i wspomniony Drzewiecki.

Od członków Towarzystwa.

Na wyścigi z obcemi poszli i do Towarzystwa należący.

Zacny kolega Kopezyński stawił Towarzystwu na posiedzeniu 16 Grudnia 1802 doświadczenie poprawy dawnych tłumaczeń, uczynione na przekładzie Florusa przez Faliszewskiego. Na posiedzeniu 3 Lutego 1803 dowiedziono, iż dawnych pisarzy dzieła własnością ich są nietykalną i zostawione im z ich błędami być powinny, co jednak wolności nie odbiera przedsięwzięcia nanowo teje, którą oni mniej pomyślnie wykonali pracy z lepszym, niż oni mieli, powodzeniem. Przytym zdało się, iż przymioty osobliwsze godnego kolegi Kopezyńskiego i wszystkich prawie członków Towarzystwa takie są, iż nie przystoi im być, czym się Voltai-

re względem Fryderyka Wielkiego być mniemil, to jest, praczką, brudy jego czyszczącą.

Zacny nasz kolega Stanisław Potocki w tłumaczeniu sławnej mowy J. J. Rousseau o wpływie nauk do obyczajów, czytanej na posiedzeniu 16 Grudnia 1802, wzbudził żywą żądzę widzenia wielu dzieł, tak szczęśliwym piórem wydoskonalonych i literatury gust najwyborniejszy pomnożyć mogących, których też wydania uczynił nam podchlebną nadzieję.

Kolega nasz Wyleżyński dowód biegłości swojej w doścignieniu najtrudniejszych starożytności pisarzów dał w przełożeniu Andryi, komedyi Terencjusza, którą to pracę swoją pod sąd Towarzystwa poddał, na posiedzeniu 2 Kwietnia z przyzwoitą temu zgromadzeniu otwartością przełożone było. Przyznano dziełu temu wielkie zaszczyty, mianowicie przewycięzoną trudność, ale oraz miejsca niektóre wytkniono, wyciągające pilniejszego z oryginałem porównania.

Na posiedzeniu 16 Marca 1803 czytany był list zacnego członka Alexandra Potockiego, donoszący o przedsięwziętej od niego pracy około dzieł częścią nowych, częścią z obcych języków przełożonych, ściągających się do poprawienia i wydoskonalenia rolnictwa i wiejskiego gospodarstwa w krajach, niegdys Polskę składających.

Jan Sniadecki z wybornej rozprawy swojej o Koperniku, tak słusznie zalecony przez list swój, na posiedzeniu 2 Kwietnia czytany, nowe Tow-u ofiarował dzieło, którego ważność równa się użyteczności, żadnej wątpliwości niepodlegającej, to jest, opisanie fizyko-matematyczne ziemi. O wydaniu tego dzieła zaszły obrady i na tym samym posiedzeniu, i na posiedzeniach 10 Maja i 12 Lipca 1803, z których wyniknął sposób wydania tego dzieła, już do skutku za staraniem światłego kolegi naszego Dmuchowskiego przyprowadzony. Swojej w sztuce lekarskiej umiejętności dowody z patryjotyzmu chwalebny okazaniem łącząc, nasz kolega Dziarkowski oddał pod zdanie Towarzystwa dysertację o chorobie, którą przesądami kierowani cudzoziemcy za narodową polską poczytali. To uprzedzenie zacny kolega zburzyć postanowił. Pierwotny zamysł pisarza tę rozprawę publicznemu wyznaczał posiedzeniu, Towarzystwu jednak zdało się oszczędzić delikatniejszym uszom wzmiankę choroby, obrzydliwość niejaka sprawującej, a miejsce dać jej w roczniku. Autor, chcąc ją bardziej jeszcze wydoskonalic, odłożył do dalszego czasu tego dzieła wydanie, co na posiedzeniu 21 Października 1804 doniesiono.

Kolega nasz Józef Ossoliński oddarzył Towarzystwo dziełem, od siebie pisany, „O przodkach i najdawniejszej ojezyźnie słowian”. Dzieło to na sesyi 2 Maja 1803 do przejrzania wyznaczonym oddane. Na posiedzeniu 12 Lipca tegoż roku oświadczone, iż dla nieprzystanych obiecanych przyjsków, roztrząszenie onego musiało być zawieszane. Na po-

siedzeniu 16 Października zalecono pisać do autora, prosząc go o prętkie tychże przypisków nadesłanie; była o tym nowa wzmianka na posiedzeniach 2 Grudnia 1803 i 30 Maja 1804. Na posiedzeniu 7 Października 1804 czytano list autora, obiecującego uiszczyć żądze Towarzystwa rychło po uprzątnionych niektórych przeszkodach, z których główniejsza jest otrzymanie od rządu pozwolenia drukowania w obcym kraju. — Troskliwy o pomnożenie w publiczności pożytecznych wiadomości, zacny kolega nasz Potulicki na posiedzeniu 16 Marca 1803 podał rys dzieła elementarnej historii naturalnej, które wykonać zamyśla. Na posiedzeniu 10 Maja 1803 rys ten należytą odniósł pochwałę, a jego autor od Towarzystwa proszony został, aby, trzymając się onego, dzieło tak potrzebne do skutku przyprowadził.

Dokładność wytrwała, z którą w obcych krajach od wielu lat meteorologiczne zbierają obserwacje, zwróciła na się bacność kolegi Kruśńskiego, który na posiedzeniu 10 Maja 1803 ważność tej rzeczy Towarzystwu przełożył. Wyznaczeni zatym byli, coby plan stosowny do tego ułożyli. Na posiedzeniu 16 Października tegoż roku podany był ten plan i do roztrząśnienia wybranym członkom polecony, ale na posiedzeniu 2 Listopada 1803 zdało się rzecz tę do innej pory i porozumienia się z obcymi, także obserwacje czyniącymi, odłożyć.

Przykład innych i mnie też zachęcił, odważyłem się więc na kilku posiedzeniach czytać przełożenie zaczęte dzieła, włoskim językiem od x. Andres, hiszpana, pisanego: „O początku, postępach i terażniejszym stanie wszelkiej literatury,” o gruntowności i doskonałości zewszecchmiar którego oryginalnego dzieła tak jestem przekonany, iż z wydania onego przynajmniej cząstkowego, największych spodziewam się korzyści. Wykonałem także i bardzo blisko końca doprowadziłem inne dzieło, którego od dawnego czasu literatura, historia i honor narodowy, a pamięć szanowna jego zaszczytów, aby w tym nie ustępował innym narodom, wyciągała, to jest historia polska trzech ostatnich wieków, medalami objaśniona i zaświadczona. — Mógłbym ten rejestr dzieł, od członków Towarzystwa przedsięwziętych i wykonanych, znacznie przeciągnąć dziełami, w rocznikach naszych umieszczonemi, do których odsyłam.

Z a p r z ą t n i e n i a l i t e r a c k i e c a ł e g o T o w a r z y s t w a .

Te były zaprzątnięcia osób szczególnych z Towarzystwa, ale w tymże czasie Towarzystwo całe zaprzątało się niemniej pożytecznemi, z zamiarami swemi ściśle złączonemi, pracami. Wydoskonalenie i zbogacenie oczystego języka główniejszą na się bacność Towarzystwa zwróciło. Przekonane, iż zgodność w wyrazach, do nauk i umiejętności należących, obmyślenie zaś tych, na których dotąd schodziło, właściwość wyrazów,

nie podlegającą płochemu upodobaniu, to wszystko zawarto w jednym słowie terminologii, do wydoskonalenia języka najbardziej pomaga, rzecz tę za cel obrad swoich nieraz wzięło. Wiele światłych zdań dało się słyszeć na posiedzeniu 14 Listopada, 2 i 16 Grudnia 1802, 16 Stycznia 1803. Wielką zdało się być do tego pomocą opatrzenie się w gramatyki, słowniki, dzieła oryginalne i tłumaczone, pisane w jakichkolwiek dialektach języków słowiańskich. Uchwalono na posiedzeniu 16 Stycznia 1803 opatrzyć się w takowe zbiory, a ponowiono to przedsięwzięcie na posiedzeniu 16 Grudnia tegoż roku.

Spodziewało się Towarzystwo znaleźć do tego niejaka pomoc w pozostałych ułamkach z pracy sławnego Trotza, których przejrzenie, zlecone na posiedzeniu 2 Kwietnia 1803; doniesienia o tym, uczynione na posiedzeniach 16 i 26 Kwietnia 1803, szczupłą korzyść, z tego zbioru wynikającą, okazały.

Język, choć nie słowiański, ale narodu, długo pod jednym z prawdziwemi słowianami rządem zostającego, to jest, litewski, zdał się być godnym bacności Towarzystwa. Podobało się tedy szukać o nim zupełniejszej wiadomości, gdzie się dotąd jeszcze utrzymuje. Zatym na posiedzeniu 2 Grudnia 1802 postanowiono zasięgnąć o tym zupełniejszą wiadomość od szkoły głównej wileńskiej. Na posiedzeniu 16 Kwietnia 1803 Towarzystwo odebrało stosowne do prośby swojej od uniwersytetu wileńskiego przyrzeczenie prędkiego dogodzenia jego żądaniu. Kolega nasz biskup wileński ponowił te przyrzeczenia na posiedzeniu 26 Kwietnia tegoż roku.

Mając Towarzystwo za cel sobie zamierzony wszystkich nauk wydoskonalenie, nie mogło zapomnieć o językach, które właśnie uczonemi zowią, a są główniejszym narzędziem do nabycia nauk. Uznało więc potrzebę obmyślenia edycyj poprawnych pisarzy wzorowych, o czym nieraz się naradzano, mianowicie zaś na posiedzeniu 2 Grudnia 1803. Uboczne jednak względy nie pozwoliły przedsięwziąć w tej mierze skutecznego układu. Łatwo było, mówiąc o wzorowych pisarzach, postąpić od łacińskich do greckich, a zatym wskrzesić szacunek tego, tak bardzo zaniedbanego języka. Zaprzątnęło się rozważaniem tej rzeczy posiedzenie dnia 2 Grudnia 1802. Ponowiło staranność o tym, gdy na posiedzeniu 2 Marca 1803 księdza Kolnassy, kanonika warmińskiego, gramatyka grecka Towarzystwu przedstawiona została. Doniesienie o niej, uczynione na posiedzeniu 2 Kwietnia, pokazało, iż dzieło to, z wiadomego źródła czerpane, dalekie jeszcze jest od kresu żądanej doskonałości.

Nie przestając na wzorowych pisarzach i podźwignieniu języków, do nabycia nauk i gustu wybornego drogę torujących, przedsięwzięło Towarzystwo obdarzyć publiczność niektórymi księgami, któreby albo narodowe dzieje objaśnić mogły, albo miłą przy nauce zjednać rozrywkę,

albo z przytomnych okoliczności wynikającej zaradzić. Tak więc na posiedzeniu 26 Kwietnia 1803 zacny kolega Czacki przysłużył się Towarzystwu rękopismem doskonalszym jednego z najpierwszych pisarzy historii narodowej Marcina Gallus. Powtórne jego wydanie i przełożenie na polski język uchwalone na tymże posiedzeniu było i znowu wspomniane na posiedzeniu 16 Stycznia roku 1804, gdzie zdatną do takowego wykładu osobę wynaleźć przyrzeczono. Zdało się wielu członkom Towarzystwa rzecz do ożywienia ducha rymotwórczego w narodzie bardzo dogodna, pożyteczna, oraz tak dla ucziwej rozrywki, jako i dla powabnej nauki prywatnych postarać się o zbiór pieśni w języku narodowym, któreby i duszom pobożnym ku zbudowaniu, i obyczajnym ku wydoskonaleniu serc i umysłów, i ciekawym ku nauce być mogły. Nie myślę tu powtórzyć, co zacny nasz kolega o tym na publicznym posiedzeniu tak mądrze i tak tkliwie przełożył, co i w roczniku naszym umieszczone z największym upodobaniem czytamy, ale w oczekiwaniu jesteśmy uiszczenia obietnicy ód niego, na posiedzeniu 16 Stycznia 1804 danej, okazania nam rysu porządnie kreślonego takowego dzieła, okraszonego wyborem w każdym rodzaju przykładami.

Wiele na tym należy, aby pod prawem żyjący dokładną tego prawa wiadomość mieli, a rząd nie znajdował się w nieuchronnej potrzebie pobbazania tym, co się nieprzewyciężoną składają niewiadomością tego prawa, jaka jest u tych, co języka, w którym prawo pisane, nie rozumieją. To było powodem zacnemu koledze Horodyskiemu, iż na posiedzeniu d. 4 Marca 1804 przełożył zgromadzeniu, iż godna byłaby Towarzystwa praca i zdatna pozyskać mu zaufanie rządu, gdyby przedsięwzięte od niego było ustaw cywilnych państwa pruskiego na polski język przełożenie. Przeniknęło Towarzystwo gruntowność tej myśli i na tymże posiedzeniu, jako na posiedzeniu 8 Kwietnia tegoż roku, najskuteczniejsze środki do wykonania tej rzeczy obmyśliło.

Z l e c e n i a , c z ł o n k o m n i e p r z y t o m n y m d a n e .

Kiedy ciężar ogromny prac Towarzystwa na przytomnych w Warszawie spadał, zdarzyła się niekiedy pogoda przeniesienia części onego na tych, których od uczestnictwa trudów oddalenie uwalniało. Tak koledze naszemu Krupińskiemu polecono przypatrzeć się z pilnością okregowi, z kamieni ułożonemu, na górze w okolicy Rawy Ruskiej znajdującemu się, pozór starożytnego użytku mającemu, i przetrząsnąć petryfikacje, w tychże stronach, jak powiadano, często się okazujące. Posłana w tej mierze była mu instrukcja z przepisu Towarzystwa na posiedzeniu 14 Listopada 1802, zaś na posiedzeniu 3 Lutego 1803 odpowiedź na to zlecenie była przełożona. Na posiedzeniu d. 16 Kwietnia 1803 podobną nastąpiła odezwa do kolegi Ossolińskiego dla otrzymania wiadomości

o Oktawianie Volsner, sławnym budowniczym, rodem z Krakowa. Na tymże posiedzeniu postanowiono pisać do rosyjskiego aktualnego kousyliarza stanu Platera, właściciela dóbr Dąbrowicy, o udzielenie niektórych wiadomości względem burstynu, w tychże dobrach znajdując się mającego.

Z a g a d n i e n i a m i a n o w i c i e u b i e g a j ą c e s i ę o u s t a n o w i o n ą n a d g r o d ę.

Nie zdało się Towarzystwu przestawać na własnych i niektórych czasami od siebie wezwanych pomocników pracach; umyśliło jeszcze całą publiczność, nawet obcą i zagraniczną, pociągnąć do dzielenia z nim pożytecznych zatrudnień. Widzieliśmy już wyżej niektóre do rozwiązania podane zagadnienia na początku ukształtowanego Towarzystwa, ale tych ułatwienia spodziewało się od własnych członków; pragnęło np., aby względem Heweliusza, gdańszczanina, podobna, jak względem Kopernika, praca podjęta była. Uczyniono o tym wzmiankę na posiedzeniu 2 Marca 1802, ponowiono je 16 Marca, 16 Grudnia tegoż roku, 16 Stycznia 1804, a wszystko się każe spodziewać, że będzie pamięci jego od rodaków tenże hołd pochwał oddany, który żyjącemu od obcych, nawet i od Ludwika XIV, był niegdyś przyznany. W różnych czasach od różnych wspomniane były takowe zagadnienia, godne zaprzętnąć pracowitych i dowcipnych pisarzy. Zamyśl Towarzystwa był jedno takowe podać do rozwiązania zagadnienie, do którego by przywiązana była celującemu innych pisarzowi nagroda złotego medalu, wartości czerwonych złotych czterdziestu, ale, że się dwaj jeszcze bezimienni dawcy kosztu na dwa inne medale znaleźli, postanowiono na posiedzeniach 16 i 26 Kwietnia 1803 trzy takie nagrody trzem odmiennej materji rozprawom wyznaczyć, a na tychże posiedzeniach ustanowiwszy materją tych rozpraw, ogłoszono je na publicznym posiedzeniu miesiąca Maja następującego, z przyłączeniem do nich wezwania na ukształcenie wierszem polskim tragedji, którejby osnowa z historii polskiej była wyjęta, z przyrzeczeniem najlepszemu onej pisarzowi nagrody sta czerwonych złotych, zaręczonej od osoby, która imię swoje chciała mieć ukryte. Na te zagadnienia jedna tylko przyszła o powietrzu morowym rozprawa i jedna tragedia, przeto, w oczekiwaniu większej liczby współubiegających się, też same zapytania znowu ogłoszono i czas na przysłanie stosownych rozpraw lub dzieł przeciągniono do dnia ostatniego Lutego w r. 1806.

W y b ó r m e d a l u , p r z e z n a c z o n e g o n a n a d g r o d ę.

Ta okoliczność naznaczenia w nagrodę najlepszym pisarzem medalu wprowadziła potrzebę naradzenia się o kształcie i wyrazach onego. Wprowadzona była ta materja na posiedzeniu 2 Grudnia 1802 przez podanie rozmaitych napisów i wyrazów, do tej rzeczy stosownych. Na posiedzeniu 2 Kwietnia 1803 stanęła względem wyboru napisu i wyrażenia

zgodna umowa. Zaszła jeszcze o tym, jako też o różnięciu stępla, wzmianka na posiedzeniach 16 Grudnia 1803, 16 Stycznia, 3 Lutego, 8 Kwietnia i 22 także Kwietnia 1804. Później, za staraniem zacnego kolegi Linde, model tego medalu, z Berlina przysłany, a Towarzystwu okazany, z małą bardzo odmianą był przyjęty.

O d e z w y o b e c y c h d o T o w a r z y s t w a .

Kiedy Towarzystwo innych do dzielenia się z nim pracami używało, samo też czasem do wsparcia innych pracą swoją było zaproszone. Tak autor nowego dykejonarza historycznego, krótki opis życia zacnych ludzi zawierającego, do Towarzystwa się udał, aby zupełniejszą mógł o sławnych polakach wiadomość otrzymać. Ta odezwa zdała się i słuszna, i mogąca honor uczynić narodowi. Zatym na posiedzeniu 2 Maja 1803 proszony był kolega Czacki, aby rejestr takowych szanownych, pamięci godnych, polaków ułożył, którychby potem życie obszerniej było opisane. Ta rzecz przypomniana była na posiedzeniu 16 Grudnia 1803, a naonczas rozumiano, iż życia, przyłączone do kopersztychów, zacnych polaków, zbioru zmarłego króla Stanisława Augusta, mogłaby na jakiej do tego być pomocy. Ponowiono o tej rzeczy obrady na posiedzeniu 16 Stycznia 1804. Na posiedzeniu 25 Września 1804 przełożona była odezwa zagranicznego pisarza, zamysławającego odpisać na potwarzające naród polski pisma pp. Méhéé i Villars, w wielu punktach oświecenia żądającego. Dogodna żądaniu Towarzystwa była uchwała, która tę rzecz niektórym członkom swoim zleciła. Na tejże sesji czytany był list graffa Batyani, wiele ważnych wiadomości, do stanu dawnego i teraźniejszego miasta Warszawy ściągających się, proszącego. Rzecz ta ważna, tak trudna do wykonania, iżby wielu pisarzy przez czas niemały zaprzętnąć i obciążyć pracą mogła, do dalszego czasu była odłożona.

Z a m y s ł y o k s i ę g a r n i .

Towarzystwo, literatury pomnożenie i wydoskonalenie za cel mające, pozbawione księgarni, jest to poczet officyerów, oręża, rynsztunku wszelkiego i składów koniecznych nie mający. Takiego niedostatku zastąpić nie może pilność i pracowitość, którą ogromność ciężaru przywała; nie może zastąpić nauka, której niezawsze wiernym towarzyszem jest pamięć; nie może nawet zastąpić genjusz tam, gdzie władza jego jest najpotężniejsza, bo chociaż dzieła utworzyć może, jednak nie w mocy jego jest utworzyć wiadomości, ubocznie do udoskonalenia dzieł potrzebne. Takowy niedostatek nie mógł nie nabawić troskliwości wchodzących do tego Towarzystwa, zwłaszcza tym zapasem mniej opatrzonych, po stracie sławnej księgarni Załuskich, a bliskim w dalekie krainy przeniesieniu tej, którą król Stanisław August był zgromadził. Zacny kolega nasz Krusiński na posiedzeniu 16 Grudnia 1802, nie przestając na samym przedsta-

wieniu tak ważnej rzeczy Towarzystwu, ofiarą znakomitego zbioru ksiąg, do matematyki służących, rozpocząć to dzieło i przykładem swoim do podobnej dobroczynności zagrzać umysły przedsięwziął. Tak widoczna prawda, sama przez się poznać się dająca, przeniknęła umysł nieprzytomnego nawet kolegi naszego Józefa Ossolińskiego, iż wszystkie z licznej i dobrej księgarni swojej podwójnie księgi oddać nżytkowi Towarzystwa przyrzekł, którą to obietnicę szanowny nasz kolega biskup wileński, upoważniony do tego, ogłosił na posiedzeniu 2 Listopada i 2 Grudnia 1803. Takież uczynił przyrzeczenie na tymże posiedzeniu imieniem zacnego kolegi Czackiego. Oddane im były winne dzięki i proszeni imieniem Towarzystwa zostali, aby tych ofiarowanych ksiąg katalog nadesłać raczyli. Przewyciężyć się w hojności nie dopuściła wspaniała dusza zacnego kolegi x-cia Alexandra Sapielhy, ale szczodrobliwym darem grunt do przyszłego przywoitego zapasu, do 4000 tomów ofiarując, założył. Stało się to na posiedzeniu 16 Grudnia 1803. Łatwo się domyślić, jaką umysły przytomnych do całego Towarzystwa rozciągającą się przeniknione były wdzięcznością, naonczas, jaką w potomne wieki pamięć takowej dobroczynności dochować przyrzekły. Możeby Towarzystwo większego starania dołożyło na przyspieszenie skutku tak wspaniałych obietnic, ale niedostatek miejsca, gdzieby te literackie skarby złożone były, żywość żądzy rychłego onych posiadania nieco przytłumiła.

Księgi i dzieła niektóre, Towarzystwu ofiarowane.

W tej kiedyś założoną byź mającej księgarni znajdują miejsce niektóre dzieła, od członków i obcych różnych czasów ofiarowane, jako to: kolegi Czackiego mappa hydrograficzna Polski, gdy z żadaniami przydatkami sztychowana będzie; Jana Sniadeckiego algebra we 2 tomach in 4°, której kilkadziesiąt egzemplarzy na rzecz Towarzystwa ofiarował; grafometr Komarzewskiego w językach francuzkim, angielskim i niemieckim; Działowskiego, nim jeszcze kolegą naszym został, rozprawa o ospie krowiej; Siestrzeńcewicza, arcybiskupa mohylowskiego, historia Tauryki, niezmierną autorów starodawnych, a tę zgłębiającą i do dna wyczerpaną znajomość okazującą, za której przysłanie, kiedyśmy dziękowali, nie omieszkaliśmy życzenie nasze wyrazić, aby w nowej edycyi ułagodzone były niektóre wyrazy, ubliżające tej ojczyźnie, której losy i u zagranicznych, i u nieprzyjacielskich nawet politowanie wzbudziły. Też przysłał księgarnię przedsięwzięli zbogacić p. Elsner pierwszą częścią muzycznych patriotycznych dzieł swieich; przeznaceni autorowie księgi częścią tłumaczonej, częścią oryginalnej, o składaniu się i podzieleniu majątków w społeczności i o reprodukcji corocznej krajowej; graff Szehenyi swoim w kilku tomach zawartym katalogiem pisarzy węgierskich; p. Voltiggi dyk-

cyonarzem illyryckim; p. Kaulfuss dziełem, w języku niemieckim pisanym, w którym doskonałość i z wszechmiar zupełną wytworność języka polskiego pokazuje i przeciw zarzutom potwarców broni. Otrzymają wyborne w tej księgarni miejsce dzieła nieśmiertelnego Krasieckiego, członka Towarzystwa naszego, z których wydania chwała nie tylko na Towarzystwo całe stąd spływa, iż od zacnego członka przedsięwzięte i wykonane zostało, ale też do niego i stąd należy, iż się do otrzymania rękopismów pozostałych sławnego autora skutecznie przyczyniło.

M y ś l i o z a łoż e n i u p o p r o w i n e j a c h s k ł a d ó w k s i ą g .

Nie wspomniałbym zamysłu, od niektórych z Towarzystwa wspartego, zakładania składów ksiąg w częściach odleglejszych krajów niegdyś polskich, zwłaszcza dalekich od miejsc, gdzie ten rodzaj handlu bardziej kwitnie, ponieważ Towarzystwo nie sądziło za rzecz sobie przyzwoitą wdawać się w handlowne spekulacje, oderwać je od poważniejszego i stosowniejszego do celu swego zaprzątnięcia mogące. Z szczególniejszego jednak powodu o tym namienić muszę, ten zaś jest, iż, kiedy podejmującego się założenia takiego składu dopuszczonego członka Drzewieckiego pieniędźmi swemi niektórzy z Towarzystwa zasilili, zacny kolega Czacki z dwóch set czerwonych złotych, na to wyliczonych, sto darował Towarzystwu, a drugie sto, aby mu z kassy Towarzystwa wrócone były, żądał i odemnie asygnacyi na wypłacenie mu tych sta czerwonych złotych pragnął. Nie odmówilem asygnacyi, byleby się pokazało, iż te dwieście czerwonych złotych do kassy weszły. Upewnił mnie rzeczony kolega, iż ta rzecz jest zakończona. Za takim upewnieniem, rozumiejąc, iż w rzeczy samej wypłacony był ten kapitał, nie odmówilem asygnacyi, ale wnet wyrozumiawszy od trzymającego naówczas kassę zmarłego teraz, j. x. Reptowskiego, iż suma wzmiankowana nie weszła do kassy, wstrzymałem wypłacenie asygnacyi, która, że, nie wiem dla jakiej przyczyny, zwróconą nie była, rzecz tę dla przestrogi zawiadujących kassą dla wiadomości Towarzystwa przełożyć tu za rzecz przyzwoitą poczytałem.

S t a n e k o n o m i c z n y T o w a r z y s t w a .

Ten szczególny przypadek przywodzi mi na pamięć potrzebę wspomnienia o stanie ekonomicznym naszego Towarzystwa. Nie mamy dotąd miejsca własnego na schadzki nasze prywatne i publiczne, na posiedzenia wydziałów, na złożenie ksiąg przybywających i spodziewanych, tylko albo przypadkowo ofiarowane, albo do czasu uproszone. Wspomnieliśmy nieraz na posiedzeniach naszych o potrzebie składu na archiwum, opatrzenia wydziałów perjodycznemi pismami, stosownie do ich zamiaru, bez których przepisanej sobie powinności dochodzenia i przełożenia stanu, w którym w obcych krajach są nauki, nigdy zadosyć uczynić nie potrafią; wyzna-

czyliśmy sekretarzowi skromną pensją, wielkości obowiązków jego nie wyrównywającą; korespondencya, tycząca się Towarzystwa, prywatnych ciężć nie powinna; ogłosiliśmy nagrody dla najlepszych rozpraw w podanych zagadnieniach; obiecaliśmy obmyślcć przygotowania do tychże nagród; przyrzekliśmy przysłużyć się publiczności wydaniem ksiąg pożytecznych, przedrukowaniem autorów narodowych najlepszych dawnych i późniejszych wieków, także wzorowych pisarzów; to wszystko nakładów, a to zaiste nielekkich, wyciąga. Pierwotny zapał czynił nadzieję hojności, temu wszystkiemu wystarczyć mogącej; ta jeśli się utrzymuje, jeśli w przeciągu lat czterech nie ostygła, jeśli nie zmniejszyła się, i dla jakich przyczyn, słowem, czego się lękać, czego się spodziewać, opowie zacny kolega, kassy dozór mający, i zacni koledzy, do rozpoznania tej rzeczy uproszeni na posiedzeniu 1 Grudnia 1803, a następnie też zalecenie mający na posiedzeniach 2 Stycznia, 16 Stycznia, 8 Kwietnia, 30 Maja, 21 Października, 4 Listopada 1804.

Zmarli z Towarzystwa w przeciągu lat czterech.

Kończę mój rapport smutnym wspomnieniem straty, w tym przeciągu lat czterech poniesionej, kiedy wydarła nam śmierć kolegów dziewięć wszystkich prawie, na których z rozmaitych względów największe zaszliśmy nadzieje: Józefa Szymanowskiego 15 Lutego 1801, Ignacego Krasickiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego, 14 Marca tegoż roku, x. Józefa Osińskiego 13 Marca 1802, x. Grzegorza Piramowicza na końcu tego roku, x. Ignacego Zaborowskiego 10 Stycznia 1803, Mikołaja Wolskiego 16 Stycznia tegoż roku, x. biskupa Dawida Pilchowskiego 1804, x. Andrzeja Reptowskiego 13 Sierpnia 1804, Walentego Gagatkiewicza 11 Stycznia 1805. Ci po większej części, stosownie do przepisu ustaw naszych, odebrali już winny hold chwały przed publicznością, na który cnotami, przymiotami i pracami swojemi zasłużyli. Zostają się tylko Wolski i Gagatkiewicz, których pamięci tę ostatnią przysługę winniśmy wyrządzić; nie żebyśmy się obawiali, aby do wytrwałości sławy swej w terażniejszym i następnych wiekach tego potrzebowali, ale abyśmy się, po nich pozostali, sami ich chwałą, gdy przebywać między nami przestali, niejako okryli.

Ten jest w krótkości opis dziejów naszego Towarzystwa przez lat cztery; może nie jednemu będzie się zdawało, iż ten szczęśliwy szczerp naszego Towarzystwa bujniejszy był w kwiaty, niżeli w owoce, ale słusznie spodziewać się można, iż niedość ostrożnie wybranego ogrodnika zmieniawszy, plon nadziei, skutek żądzы wyrówna.

Podpisano: X. Jan Albertrandi, biskup zenopolitański, z woli Towarzystwa warszawskiego przyjaciel nauk przydujący.

Zgodno z oryginałem. Zaświadcza B. Szulecki, sekretarz zastępca Towarzystwa.

Этот отчетъ вписанъ въ первую по времени сохранившуюся книгу протоколовъ (общихъ) засѣданій Общества, лл.88—113.

XLІ. Изъ книги протоколовъ (общихъ) засѣданій Общества любителей наукъ, 1802—1810 г.

Dziennik posiedzeń ogólnych Towarzystwa Warszawskiego przyjaciół nauk, zaczęty d. 4 Listopada 1802, a skończony d. 4 Listopada 1810 ¹⁾.

Безуспѣшныя старанія Общества объ исходатайствованіи себѣ диплома отъ прусскаго короля, и отвѣтъ Фридриха Вильгельма. Учрежденіе библіотеки, дары на нее кн. Сапѣги и друг. Сношеніе съ Виленскимъ университетомъ. Отношеніе членовъ Общества къ труду Линде „Словарь польскаго языка“ и проектъ посвященія его русскому государю. Избраніе Державина и Карамзина въ члены. Уставъ. Пожертвованіе Сташицемъ дома на Каноніи въ пользованіе Обществу. Пожертвованіе Богуша на преміи. Депутатія къ Мюрату. Полученіе диплома отъ саксонскаго короля Фридриха Августа. Сообщеніе о кончинѣ перваго предсѣдателя Альбертранди. Избраніе Сташица въ предсѣдателя. Вопросъ о сооруженіи памятника Копернику.

Posiedzenie prywatne dnia 2 Grudnia 1802.

(Книги страница 5, протокола пунктъ nr. 2). J. x. Stasić wprowadził rzecz o potrzebie wyrobienia dyploma jego królewskiej mości, któreby definitiwe zapewniło byt Towarzystwa. Do przedsięwzięcia pierwszych w tej mierze kroków wyznaczeni są: Potocki, Czacki, Sołtyk i Stasić, którym Towarzystwo materją tę z zupełnym powierza zaufaniem, zapewnione, iż zręczna ich gorliwość w ciągu przedwstępnych usiłowań nie spuści z uwagi głównych instytucyi naszej zamiarów.

Posiedzenie prywatne dnia 16 Grudnia 1802.

(Стран. 9, nr. 10). Krusiński podaje projekt do założenia biblioteki przez Towarzystwo, której początkowy zapas mógłby z добровольных ofiar być złożonym. Sam do tego pierwszy daje przykład, ofiarując 120

¹⁾ Заглавіе это на переплетѣ книги; слово „огólnych“ вписано позднѣе. Другое заглавіе, не обнимающее всего содержанія книги, имѣется въ ея началѣ: Dziennik posiedzeń Towarzystwa Warszawskiego przyjaciół nauk, zaczęty dnia 4 Listopada 1804, zapisywany aż do 4 Marca roku 1804 (inclusive) przez Józefa Kalasantego Szaniawskiego, członka i sekretarza Towarzystwa tego.

książek z swojej domowej biblioteki. Towarzystwo wdzięczną pamiątkę ofiarującemu zapewnia; projekt zaś jego kolejno każdemu członkowi dla namysłu komunikować zaleca.

Posiedzenie nadzwyczajne 14 Września 1803.

(Czp. 30, nr. 2). Prezydujący składa list uniwersytetu Wileńskiego, pod dniem 25 Lipca roku bieżącego do Towarzystwa naszego pisany, w którym, komunikując kopją nadanego sobie od imperatora Wszech Rosyi diploma, niemniej ustawy powszechnie instruceyi publicznej, w jego krajach zaprowadzonej, oraz wiadomość o nowych i wakujących katedrach profesorskich, tenże uniwersytet wzywa nas do uczestnictwa przyjemnych uczuć, jakie w sercu każdego przyjaciela ludzkości obudzać powinien widok urządzeń, dążących ku wielkiemu zamiarowi rozszerzenia światła na tak rozległej potężnego mocarstwa przestrzeni.

Posiedzenie zwyczajne 2 Listopada 1803.

(Czp. 33, nr. 3). J. x, biskup Kossakowski, świeżo z Wiednia przybyły, donosi o uczonych usiłowaniach kolegi Ossolińskiego, który pracuje nad życiem Zygmunta, nad notami objaśniającemi osnowę rozprawy jego „O przodkach i najdawniejszej ojczyźnie słowian“, oraz nad innemi dziełami.. Donosi wreszcie o dokończonej już prawie znakomitej pracy kolegi Lindego około wielkiego słownika polskiego i wszystkich z nim spokrewnionych języków, którego wydanie sama tylko opóźnia trudność zebrania funduszu potrzebnego na przedwstępne wydatki. Przytomni koledzy, rozbiegając pomiędzy siebie udziały starań do ułatwienia tej trudności dążących, pochwalają zdanie kolegi Sołtyka, radzącego, aby autor dzieła tak ważne przypisać zechciał najjaśniejszemu imperatorowi Wszech Rosyi, którego wspaniałomyślna opieka dosięga wszelkich przedsięwzięć stosownych do wzrostu i udoskonalenia języków słowiańskich. Podejmuje się jx. biskup Kossakowski napisać do autora z zachęceniem, aby przyjął tę radę.

Posiedzenie zwyczajne dnia 2 Grudnia 1803.

Czp. 36—37, nr. 1). J. x. biskup wileński uwiadamia Towarzystwo o odpowiedziach, jakie odebrał z Wiednia od kolegów Ossolińskiego i Lindego w okoliczności, na posiedzeniu 2 Listopada roztrząsanej. Kolega Ossoliński ofiaruje chętnie wszystkie w licznym jego księgozbiorze znajdujące się duplikaty na pierwszy zapas biblioteki, przez Towarzystwo zakładać mianej, obiecuje oraz odesłać przypisy, służące do objaśnienia rozprawy jego „O przodkach i najdawniejszej ojczyźnie słowian“, skoro one sprawdzi z przytoczonymi od siebie autorami. Za przykładem jego kolega Czacki podobną w liście, do j. x. biskupa wileńsk. pisany, oświadczył chęć oddania Towarzystwu duplikat, jakie w swej posiada bi-

bliotece. Kolega Linde, przyznając użyteczność poddanej sobie myśli, względem przypisania słownika swego najjaśniejszemu imperatorowi Wszech Rosyi, przedstawia z czułością obowiązki swoje dla hrabiego Ossolińskiego, którego szczodroblivej pomocy oraz światłym radom winien ukończenie i udoskonalenie wspomnionego dzieła. Towarzystwo zaleca, aby do kolegi Ossolińskiego napisanym został list z podziękowaniem za ofiarowany dar wszystkich duplikat z biblioteki jego, oraz z zapytaniem, czyli on potrzebną i użyteczną dla wydania i rozszerzenia słownika Lindego być mniema rzeczą przypisać go najjaśniejszemu imperatorowi.

(Ctp. 38, nr. 9). Prezydujący przypomina okoliczność wyrabianego diploma do naj. pana, radzi, żeby stosowną do tej negocjacji instrukcją przesłać znajdującemu się teraz w Berlinie koledze naszemu Alexandrowi Potockiemu, i podaje wygotowany projekt takowej instrukcji. Za wniesieniem jx. Staszica, uwiadamiającego o toku całej roboty, uznaje Towarzystwo potrzebę baczniejszego roztrząśnienia tej ważnej okoliczności, oraz zastanowienia się nad przedsięwzięciem mianem kroki i tym końcem do wyznaczonego dawniej Comité dodaje kolegów Horodyjskiego, Kortuna i Gliszczyńskiego.

Posiedzenie z y c z a j n e 16 G r u d n i a 1803.

(Ctp. 39, nr. 1). W materji, tyczącej się założenia biblioteki Towarzystwa, zalecają przytomni koledzy, aby do listu, w którym Towarzystwo oświadcza dzięki zacnemu koledze Ossolińskiemu za dar ofiarowanych duplikat, dodaną była prośba o udzielenie katalogu ich. Z tego powodu kolega xiąże Sapięha, przenikniony chęcią wzmocnienia zapasu początkowego biblioteki Towarzystwa, ofiaruje do niej cztery tysiące książek z tem ostrzeżeniem, że one w przypadku rozwiązania Towarzystwa naszego, albo ustalego w jakowkolwiek sposób bytu jego, na odwrót bądź samemu xiążęciu, bądź następcom spadły po nim majątek odziedziczającym oddanymi być powinny. Towarzystwo przyjmuje z dziękczynieniem ten dowód znakomitej dla interessu nauk szczodroty, której skutki najodleglejszych dosięgać będą pokoleń, a tem samem dla wspańiałomyślnego dawcy uwieczniać prawa wdzięczności i rozrzewniającej pamiętki w każdym dla sprawy ludzkości oddychającym sercu. Obmyślenie miejsca stałego na skład biblioteki Towarzystwa odkłada się aż do pory zyskanego diploma od najjaśniejszego pana.

Posiedzenie z y c z a j n e 2 S t y c z n i a 1804.

(Ctp. 42, nr. 1). Prezydujący daje do czytania list zacnego kolegi Alexandra Potockiego, z Berlina dnia—do siebie pisany, w którym tenże, oświadczaąc gorliwe swe chęci w wykonaniu zleceń Towarzystwa w interessie wyrabianego diploma, przylęcza daną sobie od w. konsyliarza taj-

nego de Klewitz w tej mierze odpowiedź i żąda wyraźnego upoważnienia siebie do podania noty najjaśniejszemu panu, oraz przedsięwzięcia skuteczniejszych kroków. Zgromadzeni koledzy po wysłuchaniu instrukcyi, jaka do rozpoczęcia tej negocjacyi przesłana została od *Comité*, do tej okoliczności wyznaczonego, nie widząc w odpowiedzi w. de Klewitz żadnego zabezpieczającego upewnienia, miarkując nawet z tej odpowiedzi, że względem treści żądań Towarzystwa niejakiś zaszło nieporozumienie, zalecają, aby doniesieniem zostało zacnemu koledze Alexandrowi Potocskiemu, iż nie upatrują jeszcze pory odstąpienia od prawideł ostrożności, w punkcie 3 wzmiankowanej instrukcyi przedstawionych. Tym czasem *Comité*, do tego przedmiotu wyznaczone, trudnić się będzie upatrywaniem środków, mogących pewniej zbliżyć skutek tak ważnej dla losu Towarzystwa negocjacyi.

Posiedzenie z wycza j n e d. 7 P a ź d z i e r n i k a 1804.

(Ctp. 64, nr. 5.) Sekretarz składa list odpowiedni kolegi Ossolińskiego, pisany ze Lwowa dnia 22 Aug. 1804, w którym oznajmuje, iż już zupełnie ukończył i licznemi przypisami objaśnił rozprawę swoją „O najdawniejszych przodkach słowian“ — prześle ją na ręce j. w. prezydującego, nie wprzód jednak, aż otrzyma w rządzie cenzurę, której trudność może być przyczyną znacznego spóźnienia. Poleca się sekretarzowi odpisać koledze Ossolińskiemu, iż cenzura nie jest koniecznie potrzebna, gdyż Towarzystwo pod swoim imieniem rozprawę tę drukować będzie.

Posiedzenie wyborowe dnia 4 Listopada 1804 r.

(Ctp. 67, nr. 5.) Poleca się sekretarzowi, ażeby listownie zasięgnął wiadomości od kolegi Czackiego, czy Karamzin i Dzierżawin, obrani członkami honorowemi Towarzystwa, miejsce to przyjęli lub nie, gdyż żaden z nich na wezwanie nie odpowiedział.

Posiedzenie z wycza j n e d n i a 2 G r u d n i a 1804.

(Ctp. 70, nr. 3.) Prezydujący składa otrzymaną odpowiedź króla j mci na list, w imieniu zgromadzenia pisany, dnia 22 Października, która się tu całkowicie umieszcza. „Wielebny, uprzejmie miły, wierny. Wyczytałem z prawdziwym ukontentowaniem z listu waszego z dnia 22 przeszłego miesiąca, jak czynnie założone w Warszawie pod przewodnictwem waszym Towarzystwo przyjaciół nauk stara się przykładać do przyzwoitego onych poloru, i nie mogę nie oświadczyć wam i instytutowi samemu względem tych chwalebnych usiłowań zupełnego upodobania mego. Takowe powszechnie użyteczne Towarzystwo, które środki trwałości swojej w sobie samym zawiera, nie zdaje mi się jednak potrzebować żadanego osobnego patentu, tem bardziej, iż przeciwko przyjętym przezeń ustawom nie do zważenia nie znajduję. Jestem waszym łaskawym królem.” W Potsdamie, dnia 5 Listopada 1804., podpisano Fryderyk Wilhelm.

Posiedzenie zwyczajne 16 Grudnia 1804.

(Ctp. 71, nr. 1). Alexander Potocki wnosi potrzebę wyłączenia z listy członków honorowych tych osób, które żadnej odpowiedzi na wezwanie zgromadzenia nie dały. Sekretarz oznajmuje, iż pisał do kolegi Czackiego, zapytując się względem honorowych członków j.w.w. Dzierżawina i Karamzina, i żadnej na to nie odebrał odpowiedzi. Stanowi się zatem żeby imiona rzeczonych w drukowaniu listy opuszczone były.

Posiedzenie nadzwyczajne 17 Marca 1805.

(Ctp. 79, nr. 8). Organizacya działów matem. i filozof. połączonych przyjęta.

Dnia 17 Maja 1805, posiedzenie nadzwyczajne.

(Ctp. 85, nr. 3). Czytał sekretarz... punkt 5 tegoż posiedzenia (4 Listopada, 1804 r.), na który kolega Czacki odpowiedział, że od jw. Dzierżawina miał odpis w wyrazach najgrzeczniejszych na swój list, którym mu donosił o wyborze jego na członka honorowego od Towarzystwa Warszawskiego przyjaciół nauk, a zatym, że jw. Dzierżawina za takiego w rzeczy samej uważać jest winno Towarzystwo. Co do jw. Karamzina, ponieważ na list podobny kolegi Czackiego nie odpisał, przeto mianowanie jego na członka honorowego naszego Towarzystwa powinno być przemilczane. Zgodzono się.

Posiedzenie nadzwyczajne 1 Grudnia 1806.

(Ctp. 157, nr. 1). Na tym nadzwyczajnym posiedzeniu j.x. prezydujący wniósł, ażeby zgromadzenie wyznaczyło z grona swego deputacyą do w. xiążęcia Berg i Kliwii. Naznaczeni zostali deputowani koledzy: j.x. prezydujący, j.x. Staszic, j.p. Lafontaine, j.p. Bergonzoni, j.w. Stanisław Potocki.

(Ctp. 157, nr. 2). Prezydujący oświadcza imieniem kolegi jx. Staszica, iż ten żąda, ażeby następujące publiczne posiedzenie odprawiło w sali domu, przez niego dla Towarzystwa przeznaczonego; z tego powodu polecono, iżby sekretarz o miejscu posiedzenia na nowo uwiadomił publiczność.

Posiedzenie zwyczajne wyborowe dnia
7 Grudnia 1806.

(Ctp. 157, nr. 1). Kolega Staszic, dokonywając wspianiałej swojej ofiary, oświadczył, iż domy, przez niego na Kanonjach wystawione, są już własnością zgromadzenia. Prezydujący imieniem nauk i Towarzystwa złożył za to uroczyste podziękowanie. Czyn ten wspianiały, godny tak zacnego obywatela i gorliwego nauk miłośnika, zapisany w xiędze zgromadzenia został na wdzięczność żyjących i potomnych.

(Nr. 2). Na wniesienie sekretarza zlecono zapisać w księdze czynności zgromadzenia, iż deputacya powyżej wymieniona otrzymała na dzień (не означенъ) audyencyą u jego c. k. mości w.x. Berg i Kliwii. Na czele deputacyi j.w. prezydujący mówił do w. x-cia, polecając opiece jego zgromadzenie, na co w. książę z zwykłą sobie uprzejmością odpowiedział.

Posiedzenie nadzwyczajne 22 Października 1807.

(Стр. 173, nr. 1). Jw. prezydujący donosi zgromadzeniu cel dzisiejszego nadzwyczajnego posiedzenia, a ten jest, iż jw. jx. Bohusz, pragnąc gorliwością swoją przykłążyć się do zamiarów Towarzystwa, ofiaruje 1000 zł., tak iżby roczny przychód z tej summy przeznaczony był na nagrodę najlepszej rozprawy w rzeczach krajowych, odpowiadającej na zapytania, które zgromadzenie corocznie w tym celu do ubiegania się podawać będzie. Prócz tego gorliwy ten członek o zabezpieczenie i pomnożenie dochodów zgromadzenia ofiaruje się płacić corocznie do kasy Towarzystwa po zł. 100, póki Towarzystwo nie będzie miało stałych i pewnych funduszków.

Posiedzenie nadzwyczajne dnia 22 Maja 1808.

(Стр. 191, nr. 1) Przed zaczęciem posiedzenia uchwalono, iżby wyznaczona została deputacya, któraby imieniem zgromadzenia złożyła podziękowanie jw. Łubieńskiemu, ministrowi sprawiedliwości, za jego troskliwość i najlepsze chęci w skutku, okazane dla Towarzystwa, a to szczególnie z powodu otrzymanego za jego starannością dyplomu od najjaśniejszego pana, nadającego Towarzystwu Warszawskiemu przyjaciół nauk zupełne i uroczyste potwierdzenie, najwyższą opiekę i tytuł Towarzystwa Królewskiego. Na wezwanie prezydującego podjęli się dopełnić tego jw. jx. Bohusz i jp. Wiesiołowski.

(Nr. 2.) Gdy posiedzenie zagajonem zostało, sekretarz złożył oryginał dyplomu królewskiego, wyżej wspomnianego, oraz list jw. ministra hrabiego de Bose do jw. Łubieńskiego m. p. pisany, w kopii autentycznej do akt zgromadzenia złożony. Szczególniejszy ten dowód łaskawości monarchy zachowany będzie w oddzielnem archiwum, gdzie razem złożone będą wszelkie papiery, dotyczące się zafundowania Towarzystwa, udzielonej mu przez rządy protekcyi, oraz dowody gorliwości członków zgromadzenia, którzy najskuteczniej przyłożyli się do ustalenia jego bytu i trwałości. Za pierwszy uznało Towarzystwo obowiązek złożyć podziękowanie najjaśniejszemu panu, i jw. prezydujący czytał projektive do tego ułożony list, który zgromadzenie aprobowało, oraz list do jw. hrabiego de Bose.

Posiedzenie nadzwyczajne d. 14 Sierpnia 1808.

(Стр. 197, nr. 1). Zagaił posiedzenie jw. jx. Staszic oznajmieniem nieodżałowanej straty Towarzystwa w śmierci jw. Albertrandego, biskupa ze-

nepolitańskiego, prezydenta zgromadzenia, który dnia 10 b. m. życie zakończył. Wspomniawszy mówiący, ile nauki, ile Towarzystwo winne jest pamięci męża, który, jak całe życie swoje poświęcał oświeceniu, tak ostatnie lata sędziwego wieku oddał czułym staraniom około zgromadzenia, zbogacając je nie tylko wybornymi dziełami, ale tą usilną, niczem nie osłabioną gorliwością, z jaką od początku założenia Towarzystwa urząd prezesa godnie piastował.

Posiedzenie 16 Oktobra 1808.

(Str. 203, nr. 1). Jw. jx. Bohusz, stosownie do przepisów ustaw, swoim i współwyznaczonego kolegi Bergonzoniego innieniem zdał sprawę o podanych do prezydencji kandydatach. Okazało się z samego podania, kogo zgromadzenie powszechnym życzeniem chce mieć swoim prezesem. Między szesnastu podającymi tyleż miał wotów jw. jx. Staszic, przytomni więc dzisiejszemu posiedzeniu koledzy zbieranie zwyczajne kresek uznali za niepotrzebne w tym razie i jednomyślnym okrzykiem jw. jx. Staszica do urzędu prezesa powołali. Przyjął wezwanie to nowo obrany prezes i, w zabranym głosie oświadczając własne poświęcenie się ku zamiarom Towarzystwa, wystawił zarazem, jakimi szczególnie pracami Towarzystwo zająć się powinno.

Uchwalono, iżby członki na przyszlą centralną sesję przyniosły myśli swoje względem dzieł, jakich kraj nasz najpilniej wymaga.

Posiedzenie 7 Januarii 1810.

(Str. 231). Prezydujący czyta projekt odezwy do obywatelów w celu przyłożenia się do składki na wystawienie pomnika Kopernikowi. Przyjęto. Odezwa będzie podana do wiadomości publicznej.

Posiedzenie dnia 1 Kwietnia 1810.

(Str. 238, nr. 2). Kolega Aigner okazał rysunek pomnika, mającego być wystawionym ku uczczeniu pamięci Kopernika. Postanowiono pisać do kolegi Jana Śniadeckiego z wezwaniem, aby względem zodyaku teutyrys i konstellacyi, jak mają być na kolumnie umieszczone, myśl swoją podał.

Posiedzenie dnia 29 Kwietnia 1810.

(Str. 240, nr. 3). Nakoniec zlecił prezes, aby wezwać sekretarza do przesłania jak najprędzej koledze Śniadeckiemu listu zgromadzenia z zasięgnięciem jego rady względem pomnika dla Kopernika.

Книга протоколовъ Общества по архивной описи № 59.

Это — первая по времени сохранившаяся книга протоколовъ (общихъ) засѣданій Общества.

XLII. Изъ книги протоколовъ общихъ засѣданій Общества любителей наукъ, 1810—1816 гг.

Protokół posiedzeń ogólnych Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk, zaczęty dn. 9 Grudnia 1810, doprowadzony do Grudnia 1816 za prezesostwa jw. Staszica, radcy stanu, a sekretarstwa Lud. Osieńskiego i Edw. Czarneckiego.

Сборы на памятникъ Коперника и проектъ о формѣ и матеріалѣ его. Сношенія съ Чешскимъ обществомъ. Принятіе и напечатаніе новаго устава Общества. Старанія объ исходатайствованіи диплома отъ императора Александра I и полученіе грамоты. Участіе во встрѣчѣ государя и представленіе ему членовъ Общества. Постановка портретовъ государей, даровавшихъ грамоты. Докладъ о трудахъ проф. Каченовскаго.

Posiedzenie dnia 9 Grudnia 1810 r.

(Книги протоколовъ л. 2, протокола пунктъ nr. 6). Sekretarz złożył wygotowane odezwy do czterech nowych departamentów, tudzież do jw. ministra spraw wewnętrznych w celu składki na pomnik dla Kopernika, również odpowiedź n. Kommissyi examinacyjnej, które odczytane i podpisane zostały.

Posiedzenie nadzwyczajne centralne dnia
20 Stycznia 1811.

(Л. 5, nr. 6). Prezes przelożył zgromadzeniu, iż, gdy biblioteka Towarzystwa już ułożona została, należałoby uwiadomić publiczność o wolności czytania jej. Zgodzono się, aby na czytanie publiczne wyznaczony był wtorek każdego tygodnia od 9 do 12 z rana, środa i sobota po południu od godz. 2 do 5. Ma to być głoszonem na posiedzeniu publicznem 21 b. m.

Kolega Chodkiewicz proszony został o ułożenie do tego organizacyi, która, na tablicy wypisana, zawieszoną będzie w sali do czytania, a o tem wszystkim uwiadomiona zostanie publiczność. Członek Towarzystwa może wziąć książkę do domu na pewny czas za pozwoleniem na sessyi otrzymanem i za wydaniem rewersu.

Posiedzenie centralne dnia 3 Lutego 1811.

(Л. 6, nr. 10, 11.) Postanowiono upraszać jw. ministra spraw. wew., aby prefekci na ręce prezesa przesyłali zebrane pieniądze na pomnik Kopernika przez pewne okazy.

Kolega Tarnowski złożył w imieniu kolegi Stanisława Sołtyka rękopism in folio, obejmujący poselstwo Jerzego z Ożarowa Ożarowskiego od króla polskiego Stanisława Leszczyńskiego do króla francuskiego

w r. 1786. Oświadczył razem, iż tenże myśli innemi xiążkami bibliotekę zgromadzenia pomnożyć. Żądał wreszcie, aby mu udzielony został katalog biblioteki zgromadzenia dla przesłania go koledze Ossolińskiemu do Wiednia, który nie odmówi wiele xiąg z biblioteki swojej przesłać Towarzystwu.

Nadzwyczajne posiedzenie dla zdania raportów odbędzie się dnia 28 Kwietnia o godz. z w y c z a j n e j.

(Jl. 9, nr. 8.) Kolega Linde czytał list, od x. Dobrowskiego, prezesa Towarzystwa Królewsko Czeskiego, pisany, przez który oświadcza życzenie ściślejszych związków z Towarzystwem Warszawskim w wzajemnym udzielaniu pism. Postanowiono przesłać roczniki Towarzystwa, utrzymywać dziennik ks. Dobrowskiego *Slawin*, i szczególnież wezwany został kolega Linde, iżby ze strony zgromadzenia korespondencyą z Towarzystwem czeskim chciał się zatrudniać.

Posiedzenie nadzwyczajne dnia 2 Lipca 1812 r.

(Jl. 23 v., nr. 1.) Jw. prezes w zagajeniu oświadczył, iż powodem tego nadzwyczajnego zgromadzenia jest przystąpienie Towarzystwa Królewskiego do konfederacyi generalnej królestwa Polskiego, w dniu 28 zeszłego miesiąca przez sejm xtwa Warszawskiego podniesionej; oświadczył przytem, iż do ułożenia akcesu wezwał przed posiedzeniem Józefa Morawskiego i sekretarza Towarzystwa, lub, gdyby temu trwająca słabość jego przeszkodziła, kolegę Józefa Lipińskiego.

Jakoż odczytał natychmiast kolega Józef Morawski ułożony przez siebie projekt akcesu, który po niejakiem skróceniu i niektórych odmianach przyjęty i od przytomnych członków podpisany został.

Do podania takowego aktu przystąpienia do konfederacyi generalnej królestwa Polskiego wezwał jw. prezes kolegów prałata Bohusza, ks. Prażmowskiego i sekretarza Towarzystwa, polecając komu należy, aby akt ten wprzód od wszystkich członków w stolicy przytomnych podpisany został.

Posiedzenie centralne dnia 5 Grudnia 1813 r.

(Jl. 40, nr. 5.) Uwiadomionem zostało Towarzystwo od prezesa swego o ilości składek, jakie za dawniejszem wezwaniem na projektowany pomnik Kopernika wpłynęły. Suma ta dotąd 1600 zł. dochodzi. Złożył tu razem prezes do archiwum pierwotny rys tegoż pomnika z wymiarem.

Posiedzenie dnia 5 Czerwca 1814 roku.

(Jl. 50, nr. VII.) Projekt nowych poprawionych ustaw Towarzystwa do końca roztrząsniony i przez zgromadzenie przyjęty został.

Posiedzenie ogólne dnia 9 Października 1814.

(Jl. 51 v., nr. VI). Ustawy Towarzystwa nowoprzerobione i poprawione przez deputacyą, do tego wyznaczoną, a przyjęte na posiedzeniu ogólnem dnia 5 Czerwca r. b., po ich wydrukowaniu złożonemi zostały. Liczba wydrukowanych egzemplarzy jest 200. Ekspens na druk, papier i introligatora zł. 122 wynosi. Stosownie do ustaw Towarzystwa sekretarz odda po jednym egzemplarzu każdemu z członków.

Posiedzenie ogólne dnia 5 Marca 1815 r.

(Jl. 63, nr. X). Prezes (Towarzystwa) przypomniał kolegom, iż zamiar Towarzystwa, w materji wystawienia pamiątki dla nieśmiertelnego Kopernika, należałoby jaknajprędzej uskutecznić. Gdy zaś pomnik, zamierzony dla niego jeszcze w roku 1809 w Toruniu, teraz do skutku przyjść nie może dla politycznych wypadków, przełożył prezes pobudki wystawienia go w samej Warszawie. A że pomnik ten podług dawniejszego projektu ma być wystawiony w sposobie obelisku, na co 40.000 zł. p. będzie potrzeba, dla uskuteczenia tak ważnego zamiaru przyjęto na wniosek prezesa, aby składka, dawniej utworzona po departamentach księstwa Warszawskiego, w teraźniejszym czasie dalej kończoną była. Do jej zbierania mają być niektórzy z kolegów zaproszeni. Stosownie do tego wniosku szanowni koledzy hr. Jan Tarnowski i generał Wincenty Krasiński po zł. p. tysiąc do tej składki ofiarowali.

Posiedzenie ogólne i wyborowe sekretarza
dnia 2 Kwietnia 1815.

(Jl. 66 v., nr. XI). Jp. Szpilowski, budowniczy w departamencie Warszawskim, przesłał przez kolegę Vogla do Towarzystwa 4 modele do obelisku na pomnik Kopernika; odesłane pod sąd działu nauk. Zalecono poszukać wzoru, podanego przez kolegę Aignera.

Posiedzenie ogólne nadzwyczajne dnia 23
Kwietnia 1815.

(Jl. 67 v, nr. IV). Równie przyjęto zdanie działu nauk, iż przy wystawieniu pomnika Kopernikowi Towarzystwo trzymać się będzie wzoru, podanego przez kolegę Aignera, a który jest wzięty z jednego obelisku rzymskiego. Cztery zatem modele, do celu tego przesłane przez jp. Hilarego Szpilowskiego, budowniczego departamentu Warszawskiego, mają być zwrócone na ręce kolegi Vogla, a za pozwolenie widzenia modeli ma się jp. Szpilowskiemu imieniem Towarzystwa na piśmie podziękować. I pierwsze, i drugie uskuteczniomem zostało.

Posiedzenie ogólne dnia 4 Czerwca 1815.

(Jl. 69, nr. VI). Przy czytaniu protokołu posiedzeń działu nauk w Maju r. b. zalecono koledze sekretarzowi:

a. aby prosił kolegę Niemcewicza o przyspieszenie odezwy do gazet w celu zachęcenia ziomków naszych do czynienia składki na pomnik Kopernika, mający być wystawionym w Warszawie w kształcie obelisku rzymskiego.

(J. 69 v., nr. VII.) Prezes Towarzystwa ofiarował na fundusz do wystawienia pomnika Kopernikowi Iliadę Homera na język polski wierszem nierymowym przez niego samego przełożoną i z druku wyszłą w roku terażniejszym. Dzieło to wydane w Warszawie, egzemplarzy 150, egzemplarz jeden kosztuje zł. 12 i zł. 15, dochód zebrany ma służyć ku wspomnianemu celowi. Towarzystwo tę tak ważną ofiarę od szanownego swojego Prezesa z wdzięcznością przyjęło jako nowy dowód jego gorliwości nieustannej i poświęcenia się zupełnego dobru publicznemu.

(Nr. VIII) Prezes Towarzystwa złożył listy następujące do niego pisane:

1. Od kolegi Józefa Ossolińskiego z Wiednia, w którym donosi o swojej pracy nad historią panowania Zygmunta I.

2. Od jw. kasztelana Zboińskiego, w którym summe obiecaną zł. 3.000 na fundusz dla wystawienia pomnika Kopernikowi, niemylnie wypłacić przyrzeka.

Posiedzenie ogólne dnia 8 Października 1815.

(J. 71, nr. III.) Przy tym raporcie uwiadomił prezes Towarzystwo, w jakim stanie składka na pomnik Kopernika dotąd zostaje, o czem szczegółowe objaśnienie później uczyni; donosi tymczasowo, iż szkoły w departamentach: poznańskim, krakowskim, kaliskim i bydgoskim na ten przedmiot zł. 4.242 i gr. 10 dawniej złożyły, a które to pieniądze tymczasowo znajdują się w kassie jeneralnej edukacyjnej. Kolega Gliszczyński, radca stanu, przyrzekł od siebie przyłożyć się do tej składki, tudzież napisać prywatnie do obywateli niegdyś departamentu bydgoskiego, aby podług dawniejszego zapisu raczyli pieniądze w tym celu na jego ręce poprzesyłać.

Posiedzenie ogólne dnia 5 Listopada 1815.

(J. 74, nr. VI.) Zgodzono się, aby w domu Towarzystwa na dzień przybycia do Warszawy najjaśniejszego imperatora i króla był sporządzony transparent. Deputacya od Towarzystwa w celu złożenia najjaśniejszemu panu hołdu poszanowania, później wyznaczoną zostanie przez prezesa.

Posiedzenie ogólne dnia 3 Grudnia 1815.

(J. 75, nr. IV.) Tenże prezes ponawia wiadomość, ogłoszoną w gazetach warszawskich, iż dnia 24 miesiąca zeszłego—deputacya od Towarzystwa, z członków 16 złożona, jako to: Staszica—prezesa Towarzystwa, księcia Adama Czartoryskiego—członka rządu tymczasowego, Stanisława Potockiego—senatora wojewody, Sobolewskiego—senatora wojewody, Niem-

cewicza, Tarnowskiego, Koźmiana, Chodkiewicza, Wyszowskiego, Bergonzoniego, Lindego, Dziarkowskiego, Woronicza, Wolffa, Bandtkiego i Czarneckiego, sekretarza Towarzystwa, uzyskawszy audyencyą, złożyła najjaśniejszemu panu hołd najgłębszego uszanowania, wynurzając najmocniejszą nadzieję w łaskawej pomocy najdzielniejszego opiekuna nauk. Mowa prezesa, miana przy tej okoliczności, umieszczona w numerze 96 Gazety Warszawskiej, jest złożona do archiwum. Mowa miana w języku francuzkim: ten oryginał prezes do archiwum Towarzystwa złożył.

(Nr. V.) Tenże prezes uwiadamia, iż podane pismo od Towarzystwa z prośbą do xięcia Czartoryskiego, aby jako członek rządu i Towarzystwa naszego, raczył wyjednać u najjaśniejszego cesarza i króla dyploma, potwierdzające nasze Towarzystwo, i zapewnić mogące niektóre potrzebne dla nas korzyści; kopja prośby wspomnianej do archiwum złożona.

Posiedzenie ogólne nadzwyczajne
dnia 21 Kwietnia 1816.

(Jl. 83, nr. VI.) Towarzystwo, otrzymawszy przed kilku dniami z Petersburga, za staraniem jw. Sobolewskiego, ministra sekretarza stanu, dyploma, potwierdzające skład i zamiary jego, nadające mu tytuł Królewskiego Towarzystwa, z podpisem własnoręcznym najjaśniejszego i najłaskawszego Aleksandra I, cesarza Wszech Rosyi i króla polskiego, wydane w dniu 15/27 Marca roku bieżącego, postanowiło, aby ta tak ważna w dziejach Towarzystwa epoka była połączona z epoką podobnie otrzymanego dyplomu, potwierdzającego Towarzystwo przez króla jmcj saskiego i wtenczas xiążęcia warszawskiego w roku 1808, i aby dzień 30 Kwietnia roku każdego, odtąd zaczynając, przez publiczne posiedzenie był uświetniony dla wynurzenia hołdu wdzięczności tym dobroczynnym i wspaniałym monarchom, był Towarzystwa swemi wyrokami ustalającym. Prezes Towarzystwa doniesie na posiedzeniu publicznem w swoim zagajeniu przytomnym gościom o tej łasce najjaśniejszego pana, a sekretarz dyploma samo głośno przeczyta: o czem uwiadomioną będzie publiczność przez gazety. Wezwane oraz Towarzystwo przez prezesa do podania sposobu najdogodniejszego bądź przez odmalowanie portretu w właściwej wielkości, bądź zrobienie b(i)ustu brązowego najjaśniejszego pana dla zachowania w sali posiedzeń publicznych pamiątki tej jego szczerzej laski dla Towarzystwa; względem tego członki na posiedzeniach działowych mają się naradzić. Ministrowi zaś sekretarzowi stanu jw. Sobolewskiemu ma się przesłać do akt Sekretarjatu stanu ustawy i egzemplarz jeden Roczników Towarzystwa, co sekretarz dopełni.

(VII.) Tenże jw. minister Sobolewski przesłał z Petersburga obrachunek kosztów na wykucie i wypolerowanie granitu, oraz przewiezienie jego do Warszawy na pomnik, mający się wystawić dla Kopernika podług planu, danego przez Towarzystwo; przyłączył do tego próbki granitu

w dwóch kolorach, niezupełnie wypolerowanego. Z tego obrachunku okazuje się, iż wydatek, potrzebny na wystawienie pomnika trzydziestolokciowego z jednej sztuki, wraz ze sprowadzeniem onego na statku najętym, uczyni kosztu najwyżej zł. 110.500. Gdy koszta takowe są daleko wyższe, niżeli były zamierzone i niżeli fundusze Towarzystwa wystarczyłyby mogły, wezwana przeto deputacya z kolegów sen. woj. Stan. Potockiego, Wiesiołowskiego, Tarnowskiego, Vogla, Kado i Kubickiego, aby się nad tą rzeczą zastanowiła i wskazała środek najdogodniejszy i najmniej kosztów wymagający, na wystawienie wspomnionego pomnika. Sekretarz zbierze materiały do tej obrady potrzebne i one odda deputacyi. Kolega Chodkiewicz ma pożyczyć deputacyi za jej rewersem opisu sprowadzenia kolumny i posagu Zygmunta.

(VIII.) Na wniosek kolegi Lindego zatrudni się kolega Bentkowski przejrzeniem paczki papierów różnych, zakupionych przez licytacją w Toruniu dla liceum tutejszego, zawierających wiadomości o Koperniku, i o ich stanie rapport Towarzystwu uczyni.

Tenże kolega Linde uwiadomił Towarzystwo, iż otrzymał w kopii z Królewca rzecz, napisaną w języku łacińskim przez Kopernika, o monetach: wniósł przytem, aby kopja tego pisma znajdowała się w bibliotece Towarzystwa.

(IX.) Gdy uczeni zagraniczni w mylnem zostają mniemaniu, iż astronom Kopernik nie był polakiem, dla wyprowadzenia ich z tego błędu osądzono za środek najdogodniejszy do tego, przełożyć na język łaciński, jako literacki, rozprawę o Koperniku, napisaną tak dokładnie przez kol. Jana Śniadeckiego. Wniesiono, aby do autora wspomnianej rozprawy napisać od Towarzystwa, czy sam się takowej pracy nie podejmie: wniosek ten przyjęty sekretarz ma uskutecznić; oraz ma się postarać o tę rozprawę, przełożoną na język francuzki przez Tegoborskiego.

Posiedzenie ogólne dnia 2 Czerwca 1816.

(Jl. 85, № IV c.) Deputacya z kolegów sen. woj. Potockiego, Tarnowskiego, Wiesiołowskiego, Kubickiego, Kado i Vogla wyznaczona do obrania środków najdogodniejszych ku wystawieniu pomnika Kopernikowi, roztrząsnąwszy ściśle nadesłany z Petersburga obrachunek kosztów, jakichby wyciągał obelisk granitowy, wznieść się mający, przekonała się, iż takowy pomnik kosztowałby sto kilkadziesiąt tysięcy zł., a takowy fundusz zebrać niepodobna. Po długich rozważach deputacya przyjęła wniosek kolegi s. w. Potockiego, to jest, aby na podstawie czy porfirowej, czy granitowej, wznieść osnowę żelazną, laną w kształcie obelisku, powleczoną blachą, na pół cala grubą, miedzianą, przytwierdzoną do pomienionej osnowy, a zawdzianą jedną w drugą, którąby można do najwyższej doprowadzić wysokości, składającą jedną całość, równie trwałą, jak kształ-

tną, lekką i łatwą do wykonania. Towarzystwo, rozpoznawszy słuszność i ważność wniosku deputacyi, rozważając trudność zebrania znaczego funduszu, a nawet przez wystawienie pomnika inną sławę dla narodu upatrując, gdy pomnik z materiałów krajowych zrobionym będzie, zgodziła się, aby pomnik wspomniany był z brązu: co tem łatwiej da się uskutecznić, gdy wkrótce gisarnia (sic) otworzoną będzie w naszym kraju.

(d.) Przyjęto z tegoż działu wnioski deputacyi, złożonej z kolegów Potockiego, Wiesiołowskiego, Tarnowskiego i Bacciarellego, aby w sali Towarzystwa i posiedzeń publicznych był umieszczony portret wielkości przyrodzonej najjaśn. cesarza i króla Aleksandra I, naprzeciw portretu króla Jmci saskiego, jako dowód wdzięczności naszej dla najjaśniejszego pana za udzielenie patentu, potwierdzającego nasze Towarzystwo. Ma być proszony listownie od Towarzystwa kol. Bacciarelli, aby raczył zatrudnić się odmalowaniem portretu, do którego rozmiar zrobi kol. Kubicki, prezes zaś Towarzystwa wyda zalecenie, aby piec był rozebrany i gdzieindziej przeniesiony, w celu przygotowania miejsca na portret.

(VII. 5.) Radzca Kommissyi Rządowej spraw wewnętrznych i policyi, szef wydziału mostów i dróg Metzel... ofiarował... portret Kopernika, malowany na płótnie; portret ten ma być oprawiony w ramy i zawieszony w bibliotece nade drzwiami ku drugiemu piecowi, gdzie się posiedzenia ogólne odbywają.

Posiedzenie ogólne dnia 6 Października 1816.

(J. 87, nr. VII.) Kolega Jan Śniadecki z Wilna wymówił się listownie, iż przełożeniem swojej rozprawy o Koperniku na język łaciński dla wygody zagranicznych uczonych zatrudnić się nie może. Zgodzono się zatem, aby ta rozprawa, przełożona na język francuzki przez Tegoborskiego, sekretarza litewskiego, a poprawiona przez samego autora, oddana dawniej, bo jeszcze w roku 1803 szan. pam. koledze Dmochowskiemu, a w tym roku odzyskana przez Towarzystwo, drukowaną była kosztem Towarzystwa. List kol. Śniadeckiego do archiwum złożony.

(XVIII.) Nadesłana składka na pomnik dla Kopernika, zebrana za staraniem dyrektora gimnazjum i szkół w obwodzie białostockim, wynosi zł. pols. 1.393 gr. 15.

Posiedzenie ogólne dnia 3 Listopada 1816.

(J. 90, nr. V.) Kolega Linde, czyniąc zadosyć zleceniu prezesa, przejrzał pismo perjodyczne w języku rossyjskim pod tytułem *Trudy* we 4 tomach z roku 1812, przesłane Towarzystwu przez Kaczenowskiego, profesora uniwersytetu moskiewskiego; szczególnie chwali w tem piśmie umieszczoną rozprawę wspomnianego profesora o literaturze języka rossyjskiego, w której wychwala autor literaturę polską i przyznaje, iż przez tę ostatnią wzniosła się rossyjska; radzi, aby autorowi od Towarzystwa

listownie podziękować. Do tego listu kol. Linde ma podać myśli swoje; list przesłany będzie na ręce kol. Znoski do Wilna.

Книга протоколовъ, по архивной описи № 60.

XLIII. Изъ книги протоколовъ общихъ засѣданій Общества любителей наукъ, 1816—1821 г.г.

Protokół posiedzeń ogólnych i wyborowych Towarzystwa Królewskowarszawskiego przyjaciół nauk, zaczęty dnia 1 Grudnia 1816, skończony dnia 7 Października 1821,

Сношенія съ Румянцевымъ и избраніе его въ члены. Установленіе сношеній съ литературнымъ Обществомъ и университетомъ Кракова. Окончаніе труда Нѣмцевича о Сигизмундѣ III. Памятникъ Коперника: суммы на его сооруженіе, рѣшеніе вопроса о его формѣ, условія съ Торвальдсеномъ. Продажа дома на Каноніи. Порученіе подоминиканской площади на Краковскомъ Предмѣстьѣ, приобрѣтеніе миссіонерскаго дома и сооруженіе новаго дома. Благодарность Стащицу.

Posiedzenie ogólne dnia 5 Stycznia 1817.

(Книги протоколовъ стран. 7, протокола пунктъ nr. VI). Prezes Towarzystwa czytał list, w którym minister sekretarz stanu Sobolewski prosi, aby Towarzystwo raczyło wynaleźć dla kanclerza państwa rossyjskiego Romanzowa wiadomość o dwóch zakonnikach polskich czy Franciszkanach, czy Bernardynach, którzy przy boku fałszywego Dymitra zostawali wtenczas, gdy ten zmyślony następca tronu wkroczył do Rossyi dla odzyskania prawa do rządu: jeden z nich nazywał się Mikołaj Czyżowski, a drugi Andrzej Lavicio. O wynalezienie tej wiadomości proszeni są koledzy biskup Woroniecz, Linde i Sierakowski. List kanclerza Romanzowa w kopii oddany koledze Lindemu i Woronieczowi.

(Стр. 8, nr. VIII). Czytana była odezwa Towarzystwa naukowego z uniwersytetem krakowskim złączonego, przy której, przesyłając nam swój statut, wynurza swoje życzenie otwarcia stosunków literackich z naszym Towarzystwem. Ma nastąpić odpis zgodny z życzeniem Towarzystwa krakowskiego, wyrażający przyjęcie wezwania użytecznego dla dobra ogólnego polaków.

Posiedzenie ogólne dnia 11 Maja 1817.

(Стр. 26, nr. XIII. 4). Zebrano dotąd na pomnik dla Kopernika z różnych ofiar od początku do końca r. 1816 w złocie dukatów 527, w monecie zł. 13.870 gr. 25, licząc dukat po zł. 19, uczyni w monecie 23.886 gr. 25.

Posiedzenie ogólne dnia 5 Października 1817.

(Стр. 32, nr. IV). Zezwolono, aby pochwały Kopernika napisanej w roku 1802 przez kol. Jana Śniadeckiego, a przełożonej na język fran-

cuzki przez Tegoborskiego i poprawionej co do przekładu przez samego Sniadeckiego, egzemplarzy 300 wydrukowanych było; sekretarz tem się zatrudni.

Posiedzenie ogólne dnia 7 Grudnia 1817.

(Ctp. 43, nr. VIII). Kolega Niemcewicz uwiadomił Towarzystwo iż już ukończył historją panowania Zygmunta III, którą chciałby drukować. Dzieło to byłoby wydane w 3 tomach z kopersztychami na przednim papierze, a wydanie mogłoby do 30.000 zł. kosztować. Oświadczył, iż tę pracę swoją czytywać będzie na posiedzeniach działu nauk.

Posiedzenie ogólne dnia 1 Marca 1818.

(Ctp. 53, nr. III e.) Co do funduszu na pomnik dla Kopernika jest gotowizny zł. 23.883 gr. 25; znajduje się w różnych rękach na ten przedmiot zł. 12.059 gr. 26,—cały więc fundusz czyni zł. 35.943 gr. 21.

Posiedzenie ogólne dnia 12 Kwietnia 1818.

(Ctp. 61, nr. XIII). Kolega Surowiecki przypominając artykuł 11 posiedzenia przeszłego ogólnego, w którym zawiera się prezesa Towarzystwa oświadczenie, iż dla przeszkód zachodzących nie może się dalej zatrudniać kierowaniem wystawienia pomnika dla Kopernika i przytem oraz żądanie, aby Towarzystwo, odebrawszy dotąd zebrane w tym celu i złożone u niego pieniądze, powierzyło ten interes komu innemu ze swojego grona, w krótkich wyrazach przełożył, jak ten przedmiot jest ważnym dla Towarzystwa, aby pomnik zamierzony i tak niecierpliwie oczekiwany od publiczności, przez sposób zdziałania pomnika i wybór miejsca, okazałości dzieła odpowiadającego, i narodowi polskiemu, chcącemu wypłacić się ze swoich uszanowania obowiązków ku jednemu mężowi w ojczyźnie, zaszczyt mógł uczynić i uczcić powierzchownym znakiem wyższego nad innych przez dowcip twórczy i nieocenione zasługi rodaka. Roztrząsanie tej materji do skutku przyjść nie mogło na tem posiedzeniu, bo czas był spóźniony, chociaż koledzy tego życzyli.

Posiedzenie ogólne nadzwyczajne dnia
26 Kwietnia 1818.

(Ctp. 65, nr. VII). Wniesiona rzecz na dwóch posiedzeniach ogólnych Towarzystwa względem monumentu dla Kopernika, aby był jaknajprędzej do skutku przyprowadzony dla zaspokojenia będącej w oczekiwaniu publiczności, a to w sposobie odpowiadającym wielkości dowcipu i zasług męża, oraz sławie narodowej, dla małej liczby kolegów przytomnych na dzisiejszym posiedzeniu, odłożona do następnego posiedzenia ogólnego.

Posiedzenie ogólne nadzwyczajne dnia
Czerwca 1818.

(Ctp. 73, nr. XIV). W ciągu feryj Towarzystwa kolega Jan Znosko,

prof. uniwersytetu Wileńskiego, przesłał na ręce prezesa Towarzystwa dukatów 200 wyraźnie dwieście, zebrane przez niego w Wilnie na pomnik dla Kopernika.

Posiedzenie ogólne dnia 4 Czerwca 1820.

(Czp. 176, nr. XI). Kolega Kubicki złożył uzupełnioną takse domu Towarzystwa, której skutecznieniem zajął się na żądanie prezesa Towarzystwa, a to z następującego powodu: xiążę namiestnik królewski oświadczył prezesowi Towarzystwa, iż dom Towarzystwa może być kupiony od rządu na użytek dworu królewskiego, przytem projekt uczynił xiążę namiestnik, aby Towarzystwo na placu podominikańskim dom nowy dla siebie starało się wystawić i w tym celu ofiarował Towarzystwu pieniężną ze skarbu pożyczkę. Już nawet plan przyszłej budowy z woli xięcia namiestnika zrobiony, a obrachunek kosztów całej tej budowy zł. 350.000 wynosi. Prezes Towarzystwa przychyłając się do przełożenia xięcia namiestnika, porozumiewszy się z wielu członkami Towarzystwa, uprosił kol. Kubickiego o zrobienie taksy domu, która dziś złożona czyni zł. 180.005. Prezes zaś, stosując się do dawniejszych wydatków, przy nabyciu tego domu poczynionych, i mając wzgląd na wyższość ceny materiałów w czasach dzisiejszych, żąda zł. 200.000. Kol. Kubicki oświadczył, iż rząd pewnie przychyli się do sprawiedliwego żądania prezesa, mając nawet wzgląd i na to, iż Towarzystwo nie ma potrzeby sprzedawania domu swojego, tylko chce dogodzić rządowi, że na wystawienie nowego domu nie będzie miało potrzebnej ilości pieniędzy, że przy tej fabryce niemało trudów i przykrości ponieść musi, że niemałe czekają wydatki, które przy przenoszeniu się z biblioteką i gabinetem rzeczy przyrodzonych ponosić wypadnie, iż nakoniec wystawieniem gmachu nowego, przed którym może być umieszczony pomnik Kopernika, przyłoży się wiele Towarzystwo do ozdoby stolicy. Po takim przełożeniu zapytał się prezes członków, czy zezwalają na sprzedaż domu dla rządu i budowanie nowego na Krakowskiem Przedmieściu i czy upoważniają go do dalszego w tym interesie działania. Towarzystwo przez wdzięczność dla szanownego prezesa za jego dary i wielkie usługi, dotąd dla niego czynione, tudzież przez zupełne zaufanie w jego dzielnej gorliwości prosiło uprzejmie, aby raczył tym interesem dla dobra ogólnego kierować. Prezes zatem prosił obecnego kol. Kubickiego, aby się zatrudnił przełożeniem xięciu namiestnikowi okoliczności względem taksy domu, iż 200.000 zł. słusznie są żądane, a to tem bardziej, iż dom nowy ma być murowany podług planu przez rząd podanego. Kolega Kubicki uczynił uwagę, iż co do zewnętrznych ozdób domu, jakoto facjaty, gzymsowania zewnętrznego, iż skoro to ma się skutecznąć według woli rządu, trzeba będzie koszta przez rachunek przeprowadzić, aby rząd fundusz na to dla Towarzystwa obmyślił, bo Towa-

rzystwo znacznych i kosztownych wydatków samo przez siebie ponieść nie może; dosyć na tem, że za staraniem szanownego prezesa, Towarzystwo mieć będzie dom wewnątrz dobrze uządzony, ze względu na dogodność i pożytek nawet w stosunkach ekonomicznych. Jeżeli najjaśniejszy cesarz i król zezwoli na kupienie domu Towarzystwa dla swojego użytku, natenczas uproszony kolega Węgrzecki w imieniu Towarzystwa zatrudni się zawarciem kontraktu sprzedaży przed kol. Majewskim, jako pisarzem aktowym. W tym kontrakcie działający mają umieścić, w jakich ratach i po wiele rząd ma Towarzystwu z umówionej ceuy za dom wypłacać, aby dom, mający się wystawić, był zupełnie wolny raz na zawsze od wszelkiego kwaterunku, bądź w naturze, bądź w pieniądzech, i żeby ten przywilej i do lokatorów był rozciągniony, aby wolno było Towarzystwu w terażniejszym domu póty zostawać, póki dom nowy zupełnie ukończonym nie będzie, jak należy, aby nakoniec warunek był położony w kontrakcie, zastrzegający, do kogo miałby dom Towarzystwa należeć, gdyby przypadkiem Towarzystwo miało się rozwiązać. Warunek ten może być wzięty z kontraktu kupna domu terażniejszego Towarzystwa. Kolega Węgrzecki w swoich działaniach o dom Towarzystwa z prezesem znosić się będzie, ten zaś z radą administracyjną Towarzystwa.

Posiedzenie ogólne dnia 1 Października 1820.

(Ctp. 183, nr. IV). Sekretarz Towarzystwa złożył dokument, okazujący, iż pod dniem 22 Sierpnia r. b. xiążę namiestnik królewski w radzie stanu nadał Towarzystwu naszemu, na przełożenie Kommissyi Rządowej wyznań religijnych i oświecenia publicznego, plac po zniesionym kościele i zabudowaniach, niegdyś do zgromadzenia ks. Dominikanów obserwantów na Krakowskiem Przedmieściu należący; w całym swoim ograniczeniu, jako własność; pozwalając wystawić dom na tymże placu dla Towarzystwa.

(Nr. V). Do zahipotekowania nadanego placu jest proszony od Towarzystwa kolega Stanisław Węgrzecki, dla którego plenipotentją kol. Majewski już przygotował podpisaną przez radę administracyjną Towarzystwa.

(Ctp. 184, nr. VI). Gdy urząd Muncypalny miasta stołecznego Warszawy pod dniem 8 Lipca r. b. oświadczył w swojej odezwie, iż pożyczanym sposobem chce dać Towarzystwu zł. 50.000 na budowę domu na placu poddominikańskim, mającego się stawić podług planu przez rząd podanego i żądał razem na tę pożyczkę kaucyi trzechletniej, póki dom wystawionym nie będzie, a Towarzystwo nie mogło jej umieszczać na swoim domu terażniejszym, bo wkrótce o jego kupno i sprzedaż miała być z rządem uczyniona umowa, szanowny prezes, dobroczyńca Towarzystwa, tako-

wą kaucyę na zł. 50.000 zapisał na swoich dobrach, to jest kluczu Rubieszowskim, w województwie lubelskiem będącem. Akt zapisanej kaucyi wraz z wypisem hipotecznym stanu majątku czynnego i ciężącego miasta Rubieszowa z przyległościami i z deklaracyą rady administracyjnej Towarzystwa, iż przy zaciągniętej pożyczce zł. 50.000 warunki od Muncypalnego urzędu miasta Warszawy podane zachowa i dopełni, przesłane będą od Towarzystwa prezydentowi Muncypalności. Doniósł przytem sekretarz, iż przy rozpoczęciu fabryki na dom nowy Towarzystwa w miesiącu Sierpniu r. b. kassa ekonomiczna miasta Warszawy czwartą część pożyczki, to jest zł. 12.500, prezesowi Towarzystwa wypłaciła.

(Nr. VII). Sekretarz Towarzystwa złożył przesłane od Kommissyi Rządowej wyznań religijnych i oświecenia publicznego:

1° Sztuk pięć przywilejów w oryginałach na place, pozostałe po x. Dominikanach obserwantach, a teraz na rzecz Towarzystwa oddane.

2° Sztuk czternaście innych dowodów, ściągających się do wyjaśnienia prawa, na mocy którego posiadali x. Dominkanie place rzeczzone.

(Nr. VIII). Tenże sekretarz złożył zatwierdzony przez Kommissyę Rządową wyznań religijnych i oświecenia publicznego kontrakt kupna i sprzedaży domu x. Missyonarzy, pod nr. 1319 przy ulicy Nowy Świat będącego, w sposobie prywatnym zawarty między j. x. Michałem Symonowiczem, tegoż zgromadzenia wizytatorem, i radą administracyjną Towarzystwa. Kontrakt ten ma być urzędownie dopełniony przed pisarzem aktowym. Na mocy kontraktu zawartego Towarzystwo wchodzi w possessyą rzeczzonego domu od dnia 1 Stycznia 1821 i płacić będzie zgromadzeniu x. Missyonarów warszawskich czynszu rocznego zł. 3.500 stosownie do ceny szacunkowej domu zł. pols. 70.000 po zł. 5%, a to w dwóch ratach, to jest w Styczniu i w końcu Czerwca po zł. 1.750 na jedną ratę.

(Ctp. 185, nr. IX.) Tenże sekretarz czytał umowę, zawartą na piśmie między prezesem Towarzystwa i sławnym artystą Albertem Thorwaldsen, przybyłym do Warszawy względem zrobienia modelu i formy dla odlania statui nieśmiertelnego Kopernika i postawienia jej w Warszawie przed domem nowym Towarzystwa. Model ten kosztować będzie dwa tysiące dukatów holenderskich i ma być ukończonym w przeciągu roku jednego i sześciu miesięcy. Lany będzie ten pomnik w Warszawie z brązu krajowego. Przy podpisaniu tej umowy w dniu 30 Września r. b. prezes Towarzystwa panu Thorwaldsen trzecią część umówionej nagrody, to jest dukatów holenderskich 666 i zł. pol. 12 wylczył.

Miało dotąd Towarzystwo ze składki na pomnik dla Kopernika zł. 36.092 gr. 5, wylczywszy zaś p. Thorwaldsen dukatów 666 i zł. 12, czyli zł. 12.666, ma reszty zł. 23.426 gr. 5, czyli dukatów 1.233. Panu zaś Thorwaldsen reszty należy (sic) dukatów 1.333 i zł. 6, brak tedy

dukatów sto i zł. 6. Na zastąpienie tego ma Towarzystwo u kolegi Jana hr. Tarnowskiego zł. 1.000, u hr. Feliksa Czackiego zł. 500, w kasie jeneralnej edukacyjnej zł. 2.395 gr. 25, to jest, pensją zaległą szanownego kolegi x. Prażmowskiego, biskupa plockiego, jako niegdy członka dyrekcyi edukacyjnej, odstąpioną przez niego Towarzystwu na pomnik dla Kopernika, zatem dla p. Thorwaldsen zbierze się ilość umówiona. Ale nie ma Towarzystwo funduszu na zapłacenie bronzu do odlania statui, na nadgrodeę za odlanie statui, na marmur potrzebny na podstawę, czyli piedestał, a nawet na opłacenie transportu modelu z Rzymu do Warszawy. Na opłacenie takowych kosztów, szanowny prezes Towarzystwa z największą chęcią ofiaruje ze swego majątku zł. 100.000 w tym celu, aby mąż wielki Kopernik cześć dla siebie od swoich ziomków otrzymał i zabezpieczonym został od sąsiadów naszych (prusaków), chcących go za swego ziomka przywłaszczyć sobie.

(Czp. 186, nr. X). Kolega Niemcewicz, słysząc przytoczone takowe dowody gorliwości i ofiar szanownego prezesa dla dobra i sławy nie tylko Towarzystwa, ale i całego narodu polskiego, wniosek uczynił, aby Towarzystwo nasze wdzięczność swoją za takowe przysługi prezesowi dobroczynnemu na piśmie oświadczyło; prezydujący kolega Chodkiewicz do ułożenia takowego pisma zaprosił kolegę Niemcewicza, pismo to podpisane będzie przez członki Towarzystwa obecne w Warszawie, które deputacya prezesowi wręczy.

(Nr. XI). Uwiadomił sekretarz, iż dnia 28 miesiąca Września r. b., o godzinie drugiej i pół po południu, prezes Towarzystwa w jego przytomności kamień węgielny domu nowego założył, pod którym w flaszce złożone zostały różne stare i nowe pieniądze, medale rozmaite, tudzież na arkuszu pergaminu wypis, za którego króla, którego dnia, miesiąca i roku kamień węgielny założony, tudzież umieszczeni wszyscy, Towarzystwo Król. przyjaciół nauk w tym czasie składający. Oświadczył także, iż wyżej nieco nad kamieniem węgielnym jeszcze złoży w fundamentach więcej pamiątek w medalach i na piśmie, a między temi medal bity w roku 1808, na pamiątkę ustalenia Towarzystwa i nadania mu tytułu królewskiego od najjaśniejszego króla saskiego.

(Nr. XII.) Czytał sekretarz punkta czyli warunki umówione między kommissarzami rządowymi Janem Borakowskim, radcą prokuratoryi jeneralnej królestwa Polskiego, Jakóbem Kubickim, intendentem jeneralnym budowl korony, i radą administracyjną Towarzystwa, do kontraktu kupna i sprzedaży domu Towarzystwa na Kanonijach na rzecz i własność rządową. Projekt umówionego kontraktu, przez dwie strony podpisany, oddanym został pod decyzją xięcia namiestnika.

(Czp. 192, nr. XXXI). W końcu posiedzenia prezes Towarzystwa komunikował koledze Aignerowi plan budowy domu Towarzystwa na Kra-

kowskiem Przedmieściu co do składu wewnętrznego i zewnętrznego i wezwał go do udzielenia uwag swoich nad tym planem, a w następnych zaraz dniach kolega Aigner i w rysunku i na piśmie ma skutecznie i oddać prezesowi Towarzystwa.

Staszic.

Posiedzenie ogólne dnia 12 Listopada 1820.

(Str. 193, nr. II). Kolega Chodkiewicz prezes działu umiejętności, głos zabrawszy, oświadczył prezesowi Towarzystwa, iż imieniem całego zgromadzenia, składając na piśmie dowody członków i wdzięczności, i przywiązania dla szanownego prezesa, z prawdziwą serca swojego radością wynurza najszczerze ich uczucia w następującej osnowie:

Do

ju. Stanisława Staszica, radcy stanu i prezesa Towarzystwa Królewsko-Warszawskiego przyjaciół nauk.

„Dawać dowody obywatelstwa i przywiązania do ojczyzny, poświęcać dla dobra jej prace i siły, nieszczędzić własnego majątku dla użytków publicznych, jest to za życia zasłużyć sobie na szacunek i wdzięczność współczesnych, na sławę w wiekach potomnych. Towarzystwo Królewskie przyjaciół nauk, będąc tych dzieł świadkiem, tych uczuć tłumaczem, składa godnemu prezesowi swemu Stanisławowi Staszicowi najszczerze dzięki, za tylekroć powtarzane hojne jego dary dla siebie i publiczności. Tak jest, temu to prezesowi swemu winnem było Towarzystwo pierwszy dom posiedzeń swoich, jego hojności winnem wkrótce będzie wspaniały gmach, ku temu przeznaczony celowi, już się zaczynający; pierwszemu męża tego pomysłowi, jego znacznym nakładom winną będzie Polska, uwiecznienie pamięci wielkiego ziomka swego, tego mędrca, który pierwszy okręgom niebieskim pewny bieg przepisał, słowem, wspaniały posąg sławnego po świecie Kopernika. Łożyć majątek swój na takie dzieła, na tak wielkie pamiątki, jest to stowarzyszyć imię swoje z imionami tych, których one przypominąć będą, którzy kraj swój chwałą okryli.

Niech te uczucia Towarzystwa Królewskiego staną się wdzięcznemi mężowi, innej niepragnącemu nagrody, jak całkiem poświęcać się dobru współziomków i chwale ojczyzny swojej”.

Działo się w Warszawie na posiedzeniu Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk dnia 1 Października 1820.

Podpisano na oryginale (слѣдуютъ 53 подписа).

Gdy prezes działu ten adres podziękowania i podpisy członków przeczytał i zaniósł uprzejmą prośbę od Towarzystwa do prezesa, aby te powszechne uczucia dobrem przyjął sercem, ten najżywszem przejęty uczuciem na takie dowody swoich kolegów uprzejmości, z rozrzewnieniem wynurzył wdzięczność swoją i oświadczył, iż służyć według możliwości swojej kochanej ojczyźnie ma zawsze za najświętszą dla siebie powinność, a szcze-

gólniej w patryjotycznym Towarzystwie przyjaciół nauk, którego starania i prace naukowe sławę narodową i istnienie imienia Polaków na długie czasy zapewniają. Z powszechnego członków życzenia, chociaż z ubliżeniem względów na ten raz skromności szanownego prezesa, adres ten podany będzie przez sekretarza Towarzystwa do pism publicznych krajowych.

(Ctp. 200, nr. VII). Kolega Aigner, czyniąc zadosyć wezwaniu na posiedzeniu ogólnym z dnia 1 Października r. b., uczyniwszy uwagi nad planem budowy domu dla Towarzystwa na Krakowskim Przedmieściu i wskazawszy potrzebę odmian w pewnych względach, złożył tę swoją pracę prezesowi Towarzystwa i koledze Stanisławowi hr. Potockiemu. Przyjęta poprawa co do arkad na froncie domu, aby sklepy nie były zaćmione i do powiększenia biblioteki. Uwagi na piśmie kol. Aignera w archiwum złożone.

Posiedzenie ogólne dnia 7 Stycznia 1821.

(Ctp. 215, nr. VIII). Kolega Niemcewicz oświadczył, iż dla ozdoby wewnętrznej domu murującego się dla Towarzystwa, ofiaruje obraz, wystawiający poddanie się Kijowa Januszowi księciu Radziwiłłowi za Jana Kazimierza króla w roku 1651. Nie wątpi, iż w tymże celu kolega Sierakowski ofiarować będzie obraz, wystawiający oblężenie Wiednia przez Turków.

Posiedzenie ogólne i wyborcze dnia 4 Lutego 1821.

(Ctp. 219, nr. III d.). Składki całkowitej na pomnik dla Kopernika było w złocie ważnym hol. duk. 1282, w mon. zł. 14130.

Dano p. Thorwaldsen „ 666 „ „ 12.

Zostaje na rok 1821 w złocie duk. 616, w mon. zł. 14118.

Posiedzenie ogólne dnia 3 Czerwca 1821.

(Ctp. 241, nr. VIII). Prezes Towarzystwa oświadczył był dawniej nieco koledze Aignerowi, iż wypadaloby wcześniej przygotować podstawę z marmuru do pomnika Kopernika i prosił o podanie wymiaru do tego, kolega zaś Aigner przełożył potrzebę napisania pierwszej do pana Thorwaldsen z prośbą o uwiadomienie, jaka będzie wielkość samego pomnika, mającego Kopernika wyobrażać. Stosownie do tego kolega Aigner list do p. Thorwaldsen ułożył, który po francuzku lub po niemiecku przełożony będzie i do Rzymu przesłany.

(Nr. IX). Prezes Towarzystwa złożył na ręce sekretarza list kancleza państwa Rossyjskiego z podziękowaniem za umieszczenie go w gronie członków Towarzystwa naszego.

XLIV. Изъ книги протоколовъ общихъ засѣданій Общества любителей наукъ, 1821—1825 г. г.

Protokół posiedzeń ogólnych i wyborowych Towarzystwa Królewsko-Warszawskiego przyjaciół nauk, zaczęty dnia 7 Października 1821, skończony na dniu 9 Października 1825.

Сборы и состояніе суммъ на сооруженіе памятника Копернику, и сношенія съ Торвальдсеномъ. Постановка памятника Альбертранди. Сношенія съ Вольнымъ С.-Петербуржскимъ Обществомъ любителей русской словесности. Полученіе дополнительныхъ документовъ о монастырѣ и костелѣ доминиканъ обсервантовъ. Изученіе дѣла о поземельномъ спорѣ съ Зентецкимъ. Суммы на достройку дома на Краковскомъ Предмѣстьѣ. Вопросъ о поднесеніи государю англійскаго перевода сочиненія Снядецкаго. Последніе выборы Сташица въ предсѣдатели.

Posiedzenie ogólne dn. 2 Czerwca 1822.

(Книги протоколовъ стран. 56, протокола пунктъ nr. X). Prezes Towarzystwa przypomniał potrzebę uskuteczenia uchwały Towarzystwa względem odmalowania portretu najjaśniejszego cesarza i króla Aleksandra, wielkości naturalnej, do sali posiedzeń publicznych w domu, postawionym na Krakowskiem Przedmieściu. Przygotowaniem do tego ma się sam prezes w czasie feryj zajmować i obrać w sali miejsce przyzwoite do umieszczenia portretu.

Posiedzenie ogólne dnia 13 Października 1822.

(Стр. 58, nr. III). Z obrazu prac, czytanego przez sekretarza, powzięło Towarzystwo wiadomość, iż w bieżącym roku wpłynęło do składki na pomnik Kopernika zł. 2671 gr. 23, w szczególności:

Od uczniów szkoły chełmskiej i warszawskiej przy kościele ewangelickiego wyznania zł. 471—23; od kolegi Magiera zł. 200, od p. Konstantego Wolickiego w Kwaśniewie, w obwodzie olkuskim, zł. 2000.

Przytem doniesieniu prezes Towarzystwa uwiadomił, iż artysta Thorwaldsen już wygotował model z gipsu Kopernika, podług którego z bronzu odlany będzie w Warszawie. Model ten w tem zmieniony, iż nie będzie umieszczony jako siedzący na krześle kurjalnem, ale na skale siedzący czyni obserwacje. Wniósł tenże prezes, iż najstosowniejszy byłby napis na pomniku Kopernika:

Polacy ziomkowi swemu Kopernikowi. Napis takowy Towarzystwo bardzo stosownem uznało.

(Стр. 59, nr. VII). Na żądanie Kommissyi Rządowej wyznań relig. i ośw. publicznego komunikowane są w kopii dwie dezygnacje wpływu pieniędzy na pomnik Kopernika ze szkół krajowych przez ręce byłego kas-

syera Kommissyi Rządowej oświecenia Marcina Sengtellera, z których do-
kładnie okazała się rzeczywistość wpływu do kassy Towarzystwa.

Posiedzenie ogólne dnia 8 Grudnia 1822.

(Czp. 70, nr. VII). Przyjęty wniosek kolegi Vogla, aby pomnik z ka-
mienia marmurowego był umieszczony w kościele św. Jana metropolital-
nym warszawskim dla sz. p. x. biskupa Albertrandego, pierwszego prezesa
naszego Towarzystwa. Upatrzy do tego miejsce w kościele kolega Vo-
gel, poczem, mając rozmiar, napisze się o marmur do Kiele do p. Toma-
szewskiego, professora szkoły gorniczej.

Posiedzenie ogólne dnia 5 Stycznia 1823.

(Czp. 73, nr. II). Kolega Vogel, uskuteczniając zlecenie Towarzystwa,
uczynione mu na przeszłym posiedzeniu ogólnem pod artykułem VII, upa-
trzywszy w kościele metropolitalnym warszawskim św. Jana miejsce do-
godne do położenia kamienia marmurowego, w celu zachowania w trwałej
pamięci zasług niegdy x. biskupa Albertrandego, pierwszego prezesa na-
szego Towarzystwa, uczynił umowę z kamieniarzem tutejszym p. Józefem
Manzel względem dostarczenia kamienia z czarnego marmuru polerowanego,
długości łokci $2\frac{1}{2}$, szerokości łokieć jeden i pięć cali, za który żąda mieć
zł. 216, a od wyrżnięcia każdej litery z wyłączeniem groszy 15. Umowa
ta zgodnie przyjęta przez Towarzystwo, i zezwolono, aby artysta natych-
miast zajął się uskutecznieniem rzeczy przyjętej, którą w ciągu dwóch
miesięcy od chwili polecenia obowiązuje się uskutecznić.

Posiedzenie ogólne dnia 20 Kwietnia 1823.

(Czp. 86, nr. II d.) Co do kassy ze składki na pomnik Kopernika: Na
rok 1822 było w kassie w złocie czerw. zł. 616, w mon. zł. 13.521 gr. 19;
wydano na miedź etc. czerw. zł. 286, w mon. zł. 13.521 gr. 3; remanentu
na rok 1823, Czerw. zł. 330, gr. 16.

(Czp. 87, nr. IV). Czytany protokół posiedzeń ostatnich działu nauk,
przy którym uwiadomionem zostało Towarzystwo o korespondencyach
z nami Towarzystwa wolnego Petersburskiego przyjaciół literatury rossyj-
skiej z oświadczeniem udzielenia nam prac swoich naukowych, umieszczo-
nych w dziennikach tegoż Towarzystwa, a co już w części nam nadesłano.
Uchwalono, aby nawzajem nasze roczniki rzezonemu Towarzystwu prze-
słane były. Kolega Linde przyjął na siebie odpis Towarzystwu peters-
burskiemu i przesłanie naszych roczników.

Posiedzenie ogólne dnia 1 Czerwca 1823.

(Czp. 95, nr. V). Prezes Towarzystwa okazał potrzebę ustanowienia
w Towarzystwie naszym komitetu prawnego, któryby zajmował się kie-
runkiem processów, w sądach różnych wypaść dla Towarzystwa mogących,

jak się już w tym roku zdarzyło z sąsiadem Łukaszem Zienteckim, obywatelem, zamieszkałym przy ulicy Aleksandra w domu własnym pod Nr. 2768, o mur, graniczący między jego posiadłością i domem Towarzystwa. Proszeni koledzy Węgrzecki, Bandkie, Majewski i Święcki chętnie ofiarowali prace swoje i starania w rzeczonym komitecie, mają się wspólnie naradzić, kogoby obrać należało z mecenasów za członka tegoż komitetu, aby się prowadzeniem processów zdarzonych z obowiązku zajmował, mając pensją ofiarowaną sobie roczną od Towarzystwa. Członki wzmiankowane komitetu zgromadzą się w następną szrodę, to jest dnia 4 Czerwca r. b., do domu Towarzystwa o godzinie piątej po południu, wraz z prezesem Towarzystwa kolegą Surowieckim i sekretarzem Towarzystwa, w celu naradzenia się w sprawie o mur graniczny z Zienteckim, gdyśmy ją dla niektórych pomyłek w prowadzeniu świadków z naszej strony in possessorio przegrali, aby można przygotować się należycie do sprawy in petitorio w tejsze materyi.

(Ctp. 96, nr. VI). Prezes Towarzystwa uwiadomił kolegów obecnych, iż, po dopełnionej urzędownie taksie domu Towarzystwa przy Krakowskim Przedmieściu, kolega Węgrzecki, na mocy plenipotencyi sobie danej, dom ten podał do hipoteki i razem na nim zł. 50.000, pożyczone Towarzystwu z kassy głównej ekonomicznej miasta stołecznego Warszawy na budowę, z procentem po zł. 6% zabezpieczył do lat dwudziestu. Przytem zgładził kaucyą na zł. 50.000 daną kassie rzeczonej na dobrach Rubieszow z przyległościami w roku 1820 przez jw. radcę stanu Staszica, prezesa Towarzystwa Kr. Warsz. przyj. nauk, a którą ma ekstabulować z hipoteki dóbr Rubieszowskich w. imp. Józef Grotthus, wójt i prezes Towarzystwa rolniczego w Rubieszowie, oddzielną plenipotentją urzędową od Towarzystwa do tego upoważniony. Za tę usługę kolega Węgrzecki odebrał z ust prezesa oświadczenie wdzięczności w imieniu Towarzystwa.

Posiedzenie ogólne dnia 5 Października 1823 r.

(Ctp. 99, nr. VI). Sekretarz Towarzystwa uwiadomił, iż Kommissya Rządowa wyznań religijnych i oświecenia publicznego oddała Towarzystwu resztę dokumentów, należących do kościoła i klasztoru niegdy więzy Dominikanów obserwantów w miejscu, gdzie dziś dom Towarzystwa wzniesiony; oddany razem i summarjusz tychże dokumentów. Proszony zatem komitet prawny, aby zajął się przejrzeniem tych dokumentów dla przygotowania rzeczy w interesie o mur z Zięteckim. Koledzy Bandtkie i Węgrzecki mają postarać się o wykaz hipoteczny klasztoru i kamienicy więzy Dominikanów z czasów rządu pruskiego; może być wzmianka o murze, rozgraniczającym klasztor dominikański od possessyi Zięteckiego.

(Ctp. 100, nr. VII). Sekretarz złożył kwit od kassy Głównej urzędu Muncypalnego miasta Warszawy, wydany Towarzystwu na zapisaną kau-

eya, hipotecznie zabezpieczającą pożyczkę zł. 50.000 z kassy rzeczonej na domu nowym Towarzystwa pod nr. 1320 i 1321 przy Nowym Świecie.

(Nr. X). Sekretarz Towarzystwa uwiadomił, iż jw. Michał Sobański prezes kommissyi edukacyjnej w Krzemieńcu, przesłał w ofierze na pomnik Kopernika zł. 2.000; za tę ofiarę listownie podziękowanie od Towarzystwa odbierze.

Gdy dotąd p. Thorwaldsen nie odsyła nam z Rzymu modelu z gipsu monumentu dla Kopernika, przeto prezes Towarzystwa sam do niego napisze z prośbą o przesłanie modelu i danie wymiaru na podstawie do pomnika rzeczonego.

(Ctp. 102, nr. XV). Uwiadomione Towarzystwo, iż kamień marmurowy, jako nagrobek z napisem stosownym, przez Towarzystwo ułożonym, jest wmurowany w ścianie wewnętrznej kościoła metropolitalnego warszawskiego św. Jana, dla szan. pam. x. Jana Albertrandego biskupa, prezesa Towarzystwa naszego w samych jego początkach.

P o s i e d z e n i e o g ó l n e i w y b o r o w e
d n i a 7 M a r c a 1823.

(Ctp. 123, nr. II). W kassie na pomnik Kopernika jest na rok 1824 czerw. zł. 330 w złocie i w monecie zł. 2.000 gr. 16.

P o s i e d z e n i e o g ó l n e d n i a 2 M a j a 1824.

(Ctp. 129, nr. IV). Sekretarz (Towarz.) uwiadomił o działaniach, potrzebnych do otrzymania pożyczki zł. 25.000 z kassy Głównej urzędu Muncy-palnego miasta Warszawy na wzniesienie murów domu Towarzystwa pod nr. 1319, i że w tym celu dla zapisania bezpieczeństwa tej pożyczki już jest napisana plenipotencya do działania w względzie hipoteki na kolegę Węgrzeckiego.

P o s i e d z e n i e o g ó l n e d n i a 3 P a ź d z i e r n i k a 1824.

(Ctp. 141, nr. VI). W paczce nadesłanej znajdowało się kilkadziesiąt egzemplarzy wydrukowanych rozprawy kolegi Jana Sniadeckiego, napisanej o Mikołaju Koperniku astronomie, a którą p. Justyn Brennan na język angielski przełożył i jeden egzemplarz swojej pracy, pięknie oprawny, z listem pełnym wyrazów uszanowania i należytego uwielbienia, przesłał do Towarzystwa dla najjaśniejszego Aleksandra, cesarza Wszech Rossyi i króla polskiego. List ten wraz z książką kolega Niemcewicz ma złożyć w ręce jw. Stefana hr. Grabowskiego, radzcy stanu, jenerała, będącego przy boku najjaśniejszego cesarza i króla w Peterslurgu.

(Ctp. 144, nr. XII). Sekretarz doniósł Towarzystwu o akcie dodatkowym, w hipotece zdziałanym przez kolegę Węgrzeckiego w miesiącu Październiku r. b., względem pożyczki zł. 50.000 przez Towarzystwo nasze

z kassy Głównej ekonomicznej miasta Warszawy na restauracyą domu pod nr. 1319 przy Nowym Świecie. Ten akt obejmuje warunek, iż, gdy kassa Główna pożyczą w tym roku zł. 25.000, a w następnym także zł. 25.000, zatem po trzech latach bezpłatnych Towarzystwo zacznie opłacać procent żelazny od pierwszej połowy pożyczki w roku 1827, a od drugiej połowy w roku 1828, zaczynając od dnia 1 Stycznia.

Posiedzenie ogólne i wyborowe prezesa Towarzystwa Królewsko-Warszawskiego przyjaciół nauk, dnia 5 Grudnia 1824.

(Стр. 150). Przed zaczęciem obrad zwyczajnych prezes Towarzystwa okazał trzy modele piedestału, sporządzone przez budowniczego rządowego Corazzi do monumentu dla Kopernika. Czynione były nad nimi różne przez kolegów uwagi i nie zgodzono się, któryby najlepiej z tych modeli zamiarowi odpowiadał. Przyjęty wniosek prezesa Towarzystwa, aby te modele przerysować i posłać do Rzymu do wyboru p. Thorwaldsen; rysunkiem zatrudnić się ma p. Corazzi, który przy oglądaniu jego modeli był obecny. Dodał prezes wiadomość, iż model pomnika z gipsu już zrobiony i w roku następnym może być odesłany do Warszawy.

(Стр. 153, nr. X). Przystąpiono nareszcie do wyboru prezesa Towarzystwa, stosownie do ogłoszenia pod artykułem VIII przeszłego posiedzenia ogólnego, z powodu upłynionych lat czterech jego po czwarty raz urzędowania. Przeczytał naprzód sekretarz protokołu wyboru prezesa Towarzystwa na dniu 3 Grudnia 1820 na lat cztery. Poczem czytał z ustaw Towarzystwa artykuły 52 i 53, wskazując sposób obierania prezesa. Przeczytana była lista członków czynnych, którym służy prawo być obranymi na prezesa, lub tegoż wybierania. Okazała się liczba obecnych członków czynnych na tem posiedzeniu 22, to jest, wszyscy wymienieni na początku protokołu dzisiejszego; liczba ta wybierać mogących była według ustaw dostatecznym kompletem. Wybór jednomyślny przez sekretne głosowanie padł po raz piąty na dotychczasowego najszanowniejszego prezesa Stanisława Staszica, ministra stanu.

Posiedzenie ogólne dnia 9 Stycznia 1825.

(Стр. 158, nr. VII. 4.) Co do kassy na pomnik dla Kopernika, w tej się znajduje w złocie czerw. zł. 330, w monecie zł. 2.000 gr. 16.

Книга протоколовъ Общества по архивной описи № 62.

Дальнѣйшія книги протоколовъ общихъ засѣданій Общества не сохранились.

XLV. Изъ книги протоколовъ засяданій отдѣленія наукъ Общества любителей, 1814—1819 гг.

Protokół posiedzeń działu nauk w Towarzystwie Królewskiem Warszawskiem przyjaciół nauk, zaczęty dnia 20 Października 1814, a skończony dnia 22 Listopada 1819.

Заботы о сооружеиіи памятника Копернику. Старанія о полученіи диплома Обществу отъ императора Александра I въ Варшавѣ. Чтеніе рѣчи въ честь кн. Іосифа Понятовскаго и подписка на сооружеиіе ему памятника. Чтеніе Нѣмцевичемъ отрывковъ изъ своего труда о Сигизмундѣ III. Дѣленіе членами составленія трудовъ по исторіи.

Posiedzenie dnia 27 K wietnia 1815.

(Книги протоколовъ стран. 19, протокола пунктъ nr. IV). Na przełożenie niektórych członków Towarzystwa, aby łatwiej można było zebrać potrzebny fundusz na zamierzony pomnik dla Kopernika, wyznaczona deputacya z kolegów Niemcewicza, Tarnowskiego i Lipińskiego, która ma się zatrudnić ułożeniem odezwy i doniesienia publiczności, względem pobudek Towarzystwa do wystawienia wzmiankowanego pomnika; deputacya ta w piśmie swoim wyrazi, co w tej mierze Towarzystwo od roku 1809 aż dotąd zdziało, iż w roku wyrażonym w Toruniu już pierwszy kamień do pomnika uroczyste w przytomności członków Rady stanu był położony: wezwani obywatele po departamentach przez prefektów do czynienia składek, lecz te dla okoliczności wojennych bardzo mało przyniosły; składka dopiero w Marcu roku bieżącego na obiedzie literackim, danym z powodu ukończenia słownika języka polskiego przez kolegę Lindego, przyniosła zł. pol. 9.612. Pomnik ten, podług późniejszej Towarzystwa uchwały, ma być wystawiony w Warszawie w sposobie obelisku, stojącego w Rzymie przed kościołem św. Piotra, albo wystawionego przez Augusta na placu marsowym z tymże rozmiarem. Przy tym obelisku umieszczony będzie południk, wysadzony marmurem białym i gankiem żelaznym otoczony. Umieści się nakoniec w odezwie obrachunek kosztów, na wystawienie tego pomnika niechybnie potrzebnych. Kolega sekretarz odda deputacyi materyały i wiadomości do tego interesu służące.

(Nr. V). Gdy kolega senator wojewoda Potocki otworzył zdanie swoje, iż lepiej by było, aby pomnik dla Kopernika nie z marmuru, lecz z granitu, jako trwalszego materyału, był postawiony, obowiązany został prośbą od działu kolega hr. Tarnowski, aby się dowiedział, czy się znajduje dotąd w Sofiowce, niedaleko Dniestru, gdzie się granit dobywa, p. Metzel, architekt, niegdyś oficer od inżynierów wojska polskiego, za którego pomocą możnaby było granit na pomnik sprowadzić, albo pod czyjem

dozorem praca się około granitu odbywa, aby z nim interes rozpocząć względem dostarczenia potrzebnego materyału.

Posiedzenie działu nauk dnia 8 Czerwca 1815.

(Str. 23, nr. III). Kolega Niemcewicz czytał projekt odezwy do publiczności względem pamiątki dla Kopernika. Projekt ten zgodnie przyjęty od działu nauk i ma być jak najspieszniej do gazet warszawskich imieniem Towarzystwa podany. Wydrukuje się prócz tego pewna liczba exemplarzy tej odezwy dla rozdania onej między osoby, trudniące się zbieraniem funduszu, i dla przesłania onej do Krakowa, Wilna i Poznania aby gazety tamtejsze ogłosiły.

Posiedzenie działu nauk dnia
26 Października 1815.

(Str. 25, nr. IV). Do roztrząśnienia projektów, uczynionych przez tuższą prefekturę dla należytego przyjęcia mającego zaszczycić bytnością swoją naszą stolicę najjaśniejszego imperatora i króla, wezwani koledzy, Niemcewicz, Wiesiołowski, Bentkowski, Osiński i Kajetan Koźmian. Ci mają się zgromadzić w poniedziałek następny u kolegi Niemcewicza o godz. 6 wieczornej i szczególnie się zatrudnić wyszukaniem napisów na bramie tryumfalnej przy złotych krzyżach i podaniem myśli do zrobienia emblematu w transparencie, mającym się przygotować na Krakowskiem Przedmieściu. Kolega Bentkowski sądził, aby przy bramie tryumfalnej wynurzyć hołd od całego narodu, mieszcząc to w napisach, w transparencie, zaś od miast wszystkich wystawić, jaką nadzieją są przejęci mieszkańcy względem zapewnienia dobrego ich bytu i przywilejów.

Posiedzenie działu nauk dnia
27 Listopada 1815.

(Str. 26, nr. V). Kolega Tarnowski czytał projekt pisma, mającego się przesłać koledze xięciu imci Czartoryskiemu, viceprezesowi namiestniczego rządu królestwa Polskiego, jako skutek obrady deputacyi, do tego zaproszonej z kolegów Niemcewicza, Tarnowskiego, Koźmiana i Lindego, aby xiąże jmc. raczył zatrudnić się uzyskaniem u najjaśniejszego pana potwierdzenia nowym dyplomatem Towarzystwa naszego i otrzymaniem potrzebnych dla niego korzyści. Projekt odezwy przyjęty od działu, pismo ma być przesłane do kolegi xięcia Czartoryskiego wraz z kopją dyplomatu Towarzystwa od najjaśniejszego króla saskiego.

Posiedzenie działu nauk dnia 26 Lutego 1816.

(Str. 30, nr. IV). Kolega Stanisław Potocki czytał mowę pogrzebową, przez niego napisaną na pochwałę ś. p. xięcia Józefa Poniatowskiego. Czytanie jej godzin dwie zajęło. Napisana w sposobie kazania z tekstu eklezjastyka pańskiego: vanitas vanitatum et omnia vanitas.

Posiedzenie działu nauk dnia 16 Kwietnia 1816.

(Ctp. 32, nr. IV). Prezes Towarzystwa komunikował działowi diploma najjaśniejszego Aleksandra I, cesarza Wszech Rosyi i króla polskiego, z własnoręcznym jego podpisem, potwierdzające nasze Towarzystwo z tytułem Królewskiego, wyrobione za staraniem jw. Ignacego Sobolewskiego, ministra sekretarza stanu; tudzież obrachunek, przesłany przez wspomnianego ministra kosztów na granit, końcem wystawienia w naszej stolicy pomnika Kopernikowi, chcąc go z Petersburga sprowadzić, a razem okazał dwa kawałki polerowanego granitu, mogącego być użytym na pomnik wspomniany, który wraz z obrachunkiem kosztów z Petersburga odebrał. Rzeczą odłożoną do posiedzenia ogólnego z projektem obchodzenia tego otrzymanego przywileju, potwierdzającego Towarzystwo w dniu 30 Kwietnia, jako dniu ustalenia naszego Towarzystwa przez wyrok króla jmei saskiego w roku 1808.

Posiedzenie działu nauk dnia 14 Maja 1816.

(Ctp. 33, nr. IV). Wezwana deputacya z kolegów sen. woj. Stanisława Potockiego, Wiesiołowskiego, Tarnowskiego i Bacciarellego ma się zatrudnić obmyśleniem szrodka, przez który zostawiłby można w sali Towarzystwa posiedzeń publicznych pamięć ustalenia zgromadzenia naszego przez patent najjaśniejszego Aleksandra I, cesarza Wszech Rosyi i króla polskiego.

Posiedzenie działu nauk dnia 27 Maja 1816.

(Ctp. 34, nr. IV). Kolega Tarnowski czytał raport deputacyi, wyznaczonej do obrania szrodków, najdogodniejszych ku wystawieniu pomnika, poświęconego Kopernikowi. Deputacya ta, złożona z kolegów sen. woj. Potockiego, Tarnowskiego, Wiesiołowskiego, Kubickiego, Kado i Vogla, roztrząsnąwszy ściśle nadesłany z Petersburga obrachunek kosztów, jakichby wyciągał obelisk granitowy, wzniesiony na pamiątkę Kopernika, przekonała się, iż takowy pomnik kosztowałby sto kilkadziesiąt tysięcy złotych, a takowy fundusz zebrać niepodobna. Po długich rozważaniach, deputacya przyjęła wniosek kolegi Potockiego, to jest, aby na podstawie czy porfirowej, czy granitowej, wzniesić osnowę żelazną laną w kształcie obelisku, powleczonej blachą, na pół cala grubą, miedzianą, przytwierdzoną do pomienionej osnowy, a zawdzianą jedną w drugą, którąby można do najwyższej doprowadzić wysokości, składającą jedną całość równie trwałą, jak kształtną, lekką i łatwą do wykonania. Rzeczą tą odesłaną do posiedzenia ogólnego następnego.

(Ctp. 35, nr. V). Deputacya z kolegów St. Potockiego, Wiesiołowskiego, Tarnowskiego i Bacciarellego osądziła, iż najstosowniejszą pamiątkę wdzięczności naszej dla najjaśniejszego Aleksandra, cesarza i króla, za wy-

dany patent, potwierdzający nasze Towarzystwo, uczyniemy, gdy portret jego w przyrodzonej wielkości umieszczony będzie w sali posiedzeń publicznych naprzeciw portretu króla jmci saskiego; piec zatem przeniesiony być musi. Rozmiarem miejsca na portret ma się zatrudnić kolega Kubicki.

Posiedzenie działu nauk dnia 18 Maja 1818.

(Ctp. 60, nr. II). Kolega Sierakowski złożył napisy w języku łacińskim do pomnika dla ś. p. księcia Józefa Poniatowskiego, wygotowane przez różne osoby, jako to kolegów Sierakowskiego i Bentkowskiego, profesorów uniwersytetu x. Ciampi i Jakoba i innych. Napisy te były czytane na posiedzeniu dzisiejszem. Deputacya z kolegów x. Prażmowskiego, hr. Tarnowskiego i Wiesiołowskiego zatrudni się sądem względem tych napisów, a uczyniwszy wybór najstosowniejszy, takowy napis generałowi Mokronowskiemu odda.

(Nr. VII). Kolega Niemcewicz czytał ciąg dalszy historyi panowania Zygmunta III, a wszczególności o zaburzeniach wojska i wzywaniu przez moskalów na tron moskiewski Władysława, królewicza polskiego.

Posiedzenie działu nauk dnia 1 Czerwca 1818.

(Ctp. 61, nr. VI). Napis do pomnika dla ś. p. księcia Józefa, ułożony przez deputacyą, roztrząsany będzie na następnem posiedzeniu ogólnem.

(Nr. VII). Względem portretu najjaśniejszego Aleksandra I, cesarza i króla, mającego umieścić się w sali posiedzeń publicznych Towarzystwa, po zgonie nieodżałowanego kolegi Bacciarellego, rzecz do dalszego czasu odłożona, póki malarz biegły nie będzie umieszczony w gronie naszym.

Posiedzenie działu nauk dnia 22 Marca 1819.

(Ctp. 78, nr. V). Z tegoż raportu umieszcza się dla pamiątki w protokule, co następuje: nie od rzeczy tu będzie jedną umieścić anekdotę. Po bitwie pod Krupczycami, Suwarow posłał karetę po panią Estkową, siostrę naczelnika Kościuszki, i podług przysłanych mu od Katarzyny instrukcyj powierzył jej list do Kościuszki, proponujący zawieszenie broni i nowe z polakami układy. List ten nie doszedł naczelnika, właśnie wtenczas ciągnącego pod Maciejowice. Gdyby był doszedł, gdyby były zaczęły się negocjacje, Katarzyna rozgniewana na prusaków, że pomimo wiedzy jej negocjowali z Warszawą przez Mansfelda, Katarzyna, mówię, w końcu życia pragnąca pokoju, możeby z nami uczyniła znośne jakieś układy, zgon Polski niebyłby nastąpił, a później imperator Paweł nie byłby go dopełnił.

Posiedzenie działu nauk dnia 24 Maja 1819.

(Ctp. 81, nr. VIII). Kolega Niemcewicz powtórzył swoje życzenie, aby pojedyncze panowania królów polskich przez niektórych członków To-

warzystwa już wypracowane mogły być podane do druku, jak jest np. gotowa historia panowania Władysława IV króla przez kol. Kwiatkowskiego. Wnoszono przy tem potrzebną być rzeczą, aby historia panowania Jana Kazimierza, zostawiona przez kol. x. Michała Krajewskiego, wzięta być mogła do ostatecznej redakcyi przez jednego z członków, a czego rzeczony kolega w słabości swojej nie mógł dopełnić.

P o s i e d z e n i e d z i a ł u n a u k d n i a
11 P a ź d z i e r n i k a 1819.

(Стр. 84, nr. V). Kolega Bentkowski złożył w ofierze dla Towarzystwa od komendanta korpusu kadetów kaliskich Józefa Regulskiego świadectwo oryginalne, na pergaminie wydane w konwencie krakowskim xięży Dominikanów dnia 10 Marca 1469 roku przez x. Jakóba z Bydgoszczy, prowincyała dominikańskiego prowincyi polskiej Mikołajowi Kopernikowi, obywatelowi miasta Torunia, żonie jego Barbarze i ich dzieciom, dowodzące, jako są przyjęci do uczestnictwa dobrodziejstw duchownych od prowincyi polskiej zakonu dominikańskiego. Przy tem zaświadczeniu jest pieczęć, na wosku wyciśnięta, mająca w środku wyobrażenie Najświętszej Panny z Panem Jezusem na ręku. Opis tego przywileju jest umieszczony w pamiętniku warszawskim na miesiąc Lipiec roku bieżącego.

Книга протоколовъ Общества по архивной описи № 63.

XLVI. Изъ книги протоколовъ засѣданій отдѣленія наукъ Общества любителей наукъ, 1819—1827 г.г.

Protokół posiedzeń działu nauk w Towarzystwie Królewskim Warszawskim przyjaciół nauk, zaczęty dnia 6 miesiąca Grudnia 1819 do dnia 30 Maja 1827 r.

Дѣло сооруженія памятника Копернику: пожертвованія, мѣры къ ускоренію постройки—назначеніе особой комиссіи, выясненіе состоянія суммъ, сношеніе съ Торвальдсономъ, старанія о подготовкѣ рисунка и матеріала для пьедестала. Медаль въ честь Коперника. Принятіе проекта контракта купли-продажи дома Общества на Каноніи и устройство ипотеки дома на Краковскомъ Предмѣстьѣ. Изученіе членами Общества вопроса о размѣрахъ подоминиканскаго владѣнія по случаю дѣйствій сосѣда Зентецкаго. Изготовленіе портрета имп. Александра I для залы публичныхъ засѣданій въ новомъ домѣ Общества. Старанія получить рескриптъ отъ имп. Николая I. Чествованіе памяти Сташица: чтеніе его автобіографіи и біографіи, изготовленіе бюста и надгробнаго памятника. Предложеніе Нѣмцевичу, какъ автору Исторіи царствованія Сигизмунда III, за-

няться обработкой другихъ историческихъ предметовъ. Избраніе Нѣмцевича въ председатели отдѣленія наукъ. Избраніе въ председатели еп. Пражмовскаго. Чтеніе турецкой прокламаціи о соединеніи съ Наполеономъ противъ Россіи въ 1812 году—последній докладъ въ сохранившихся протоколахъ отдѣленія наукъ.

Posiedzenie działu nauk 10 Kwietnia 1820.

(Стр. 17, nr. II.) Kolega Surowiecki, jako członek rady administracyjnej Towarzystwa naszego, złożył objaśnienie na piśmie, iż ofiara na pomnik dla Kopernika, uczyniona przez kolegę x. Prażmowskiego, biskupa płockiego, w połowie zaległej jego pensyi, jako członka dyrekcji edukacyjnej pod rządem księstwa Warszawskiego, wynosi zł. 2395, gr. 25, którą kassa Jeneralna edukacyjna królestwa Polskiego na żądanie Towarzystwa naszego w każdym czasie wypłaci.

Posiedzenie działu nauk dnia 29 Maja 1820.

(Стр. 21, nr. III.) Tenże sekretarz okazał medal brązowy, bity w Paryżu roku bieżącego, za starenіem p. Durand, na pamiątkę naszego Kopernika. Medal ten ma z jednej strony popiersie z napisem do koła: „Nicolaus Copernicus,“ z drugiej: „natus an. 1473. Toruni in Polonia Casimiro IV Jagellonide regnante: obiit a. 1543. Series numismatica universalis virorum illustrium. 1820. Durand edidit.“

Posiedzenie działu nauk dnia 23 Października 1820.

(Стр. 22, nr. III.) Prezes Towarzystwa wznowił materyą o kolegach, piszących częściami historią polską, stosownie do planu dawniej ogłoszonego przez Towarzystwo. Wynurzył swoje przekonanie, iż historia panowania Zygmunta III, napisana przez kolegę Niemcewicza, jest wzorową pracą, godną powszechnej od polaków wdzięczności, której mu i późniejsi rodacy nie odmówią. Zapraszał oraz tegoż kolegę, aby dla dobra i sławy narodu polskiego raczył zająć się jeszcze napisaniem historii z tych panowań, których żadne pióro dotąd nie tknęło z kolegów do tego wezwanych, a zwłaszcza królów z familii jagiellońskiej.

(Стр. 23, nr. VII) W końcu posiedzenia prezes działu Stanisław Potocki czynił uwagi nad planem budowy domu Towarzystwa na Krakowskiem Przedmieściu rozpoczętej, i okazał niedogodności wewnątrz i zewnątrz, do których poprawy podał projekt kolegi Aigner, a który za dogodny uznano.

Posiedzenie działu nauk dnia 18 Grudnia 1820.

(Стр. 29, nr. II.) Sekretarz Towarzystwa, mając sobie oddane przez radcę Prokuratorji jeneralnej Jana Borakowskiego projekta do kontraktu

kupna i sprzedaży domu Towarzystwa na Kanoniach pod numerami 85, 86, 87 na rzecz najjaśniejszego cesarza i króla, gdy interes wymaga pośpiechu, a roztrząsanie tego właściwie należy do posiedzeń rady administracyjnej, otrzymał zezwolenie, aby mógł punkta sobie komunikowane na dzisiejszem posiedzeniu działu nauk przeczytać, zwłaszcza, gdy trzech członków z rady administracyjnej było przytomnych. Przyjęte wszystkie artykuły kontraktu i deklaracyi na extabulację trzech warunków z księgi hipotecznej, pod artykułem b. kontraktu objętych. Proszony kolega Majewski, aby, jako pisarz aktowy i rejent ziemiańskiej kancelaryi, formę przyzwoitą, tak kontraktowi, jak i deklaracyi, nadał. Poczem takowe umowy prezes Towarzystwa i rada administracyjna z delegowanym od Prokuratury jeneralnej radcą Borakowskim wspólnie podpiszą.

Posiedzenie działu nauk dnia 21 Maja 1821.

(Ctp. 44, nr.V.) Względem podania rozmiaru na podstawie z marmuru do pomnika Kopernika proszony kolega Aigner, ale ten oświadczył, iż pierwszej należy pisać do p. Torwaldsen do Rzymu z prośbą o uwiadomienie, jaka będzie wielkość samego pomnika, mającego Kopernika wyobrażać. Kol. Aigner podał myśli do listu przesłać się mającego do p. Thorwaldsen.

Posiedzenie działu nauk i wybór prezesa działu tego, dnia 13 Lutego 1822.

(Ctp. 70, nr. III.) Sekretarz oświadczył, iż najgłówniejszem celem dzisiejszego posiedzenia jest wybór prezesa działu nauk stosownie do uchwały na posiedzeniu tegoż działu dnia 17 Października roku zeszłego. Gdy przeczytał tak protokół wyboru prezesa tego działu z dnia 16 Lutego 1818 roku, jak i protokół posiedzenia, złożonego w dniu 17 Października r. z., skąd się okazał obowiązek dopełnienia wyboru ogłoszonego; po rozdaniu obecnym członkom listy drukowanej kandydatów, mających prawo być obranymi, głosy sekretne, zebrane w liczbie 17, okazały zupełną jednomyślność, i ogłoszonym został prezesem działu nauk, od dnia 13 Lutego 1822 do dnia 13 Lutego 1826, mąż pełen przymiotów nijszlachetniejszej duszy, szacunek powszechny między kolegami posiadający, kochany od wszystkich, wzorowy obywatel w dopełnieniu obowiązków istotnych, członek czynny Towarzystwa naszego i ważnemi pracami w literaturze i ofiarą pracy swojej naukowej, drukiem ogłoszonej, „Śpiewy historyczne“ przynoszący Towarzystwu czystą korzyść w ilości zł. p. dwadzieścia tysięcy na raz jeden w roku 1817 Julian Ursyn Niemcewicz, sekretarz senatu królestwa Polskiego. Wybór ten był dopełniony w dniu imienin wybranego prezesa działu nauk, wniósł zatem prezes Towarzystwa, aby mu dział wynurzył swoje uczucia, przesyłając mu bilet

powinszowania po ukończeniu niniejszego posiedzenia, a co uskuteczniomem przez sekretarza zostało.

P o s i e d z e n i e d z i a ł u n a u k d n i a 23 P a ź d z i e r n i k a 1822.

(Czp. 84, nr. VI.) Z powodu, iż Ziętecki, obywatel, mieszkający obok domu nowego Towarzystwa na Krakowskiem Przedmieściu, mury wyprawdza, mogące zasłonić niektóre okna w domu Towarzystwa, uznano potrzebę rozpatrzenia się w dokumentach, ściągających się do nadanego placu Towarzystwa po xx. Dominikanach obserwantach, dla należytego poznania prawdziwego rozgraniczenia między gruntem Zięteckiego i nadanym Towarzystwu przez xięcia namiestnika królewskiego w roku 1820. Dokumenta wszystkie komunikowane będą kolegom Majewskiemu i Świątekowi, którzy w dniu 24 miesiąca i roku bieżącego o godzinie czwartej po południu zgromadzą się wraz z sekretarzem Towarzystwa do domu nowego na Krakowskiem Przedmieściu dla przekonania się na miejscu, na jakim prawie może fabrykę prowadzić Ziętecki z widoczną dla Towarzystwa przeszkodą, zasłaniając okna niektóre domu Towarzystwa.

P o s i e d z e n i e d z i a ł u n a u k d n i a 5 M a r c a 1823.

(Czp. 95, nr. III.) Czytane pismo do Towarzystwa od Kommissyi nadzoru budowl korony w Warszawie względem ustąpienia z domu na Kanojnach, stosownie do kontraktu w roku 1820 zawartego. Na to sekretarz odpisze, iż to tak prędko nastąpić nie może, bo Towarzystwo nowego domu należycie przygotować nie mogło, nie odbierając od rządu w umówionym czasie swojej należności, która jeszcze w roku 1821 wypłaconą Towarzystwu być powinna.

P o s i e d z e n i e d z i a ł u n a u k d n i a 14 M a j a 1823.

(Czp. 101, nr. IV.) Sekretarz Towarzystwa doniósł, iż professor Blank pracuje ciągle nad wystawieniem portretu najjaśniejszego Aleksandra, cesarza i króla, w wielkości naturalnej dla domu Towarzystwa do sali posiedzeń publicznych i, że tę pracę w dwóch miesiącach może ukończyć, za którą ma odebrać w nadgodzinie od Towarzystwa czer. zł. sześćdziesiąt; względem ram do tego portretu polecona staranność koledze Skarbkowi co do ich powierzchowności i ceny.

P o s i e d z e n i e d z i a ł u n a u k d n i a 29 P a ź d z i e r n i k a 1823.

(Czp. 106, nr. IV.) Czytany był raport kolegów Bandtkiego i Węgrzeckiego o stanie hipotek domów Towarzystwa pod nr. 1319. 13^{20/21}, tak za czasów pruskich, jak i dzisiaj. Kopja hipoteki z czasów pruskich będzie wydana Towarzystwu przez rejenta Kancellaryi ziemiańskiej województwa mazowieckiego.

Posiedzenie działu nauk dnia 15 Lutego 1826.

(Ctp. 159, nr. VI.) Wniesiono zamiar p. Malińskiego, nauczyciela rzeźby przy uniwersytecie królewsko-warszawskim, zrobienia popiersia sz. pam. Staszica, prezesa, biorąc za wzór popiersie tegoż marmurowe, dawniej przez tegoż p. Malińskiego sporządzone. Przyjęto ten zamiar i subskrypcia przez obecnych członków na posiedzeniu rozpoczęta.

Posiedzenie działu nauk dnia 1 Marca 1826.

(Ctp. 160, nr. IV.) Dział uznał potrzebną być rzeczą wyznaczenie deputacyi, któraby się pomnikiem Kopernika zajmowała, aby zamiar, od roku 1809 przedsięwzięty mógł przecieć przyjść w tym czasie do skutku, zwłaszcza gdy do tego celu Towarzystwo i materyały posiada i ma zł. 70.000 zapisane przez zmarłego prezesa. Wniosek w tym: przedmiocie uczyniony będzie na posiedzeniu ogólnem, a tym czasem sekretarz wezwany do złożenia zawartego kontraktu z p. Thorwaldsen o model Kopernika i ostatniego listu kopii, który przesłał do p. Thorwaldsen pod dniem 22 Lutego b. r., sekretarz złoży w czasie oznaczonym; wszelkie korespondencye, rachunki i pisma, ściągające się do przedmiotu, w moim będącego.

(Ctp. 161, nr. V.) Kolega Skarbek czytał rys życia zmarłego prezesa Staszica, w papierach jego znalezione i własną jego ręką napisany, a który może być pomocnym piszącemu nekrolog zmarłego prezesa koledze Koźmianowi.

Posiedzenie działu nauk dnia 15 Marca 1826.

(Ctp. 162, nr. IV.) Uznano za potrzebę złożyć posiedzenie ogólne nadzwyczajne w dniu 20 b. m. i r. o godzinie 12 w południe dla naradzenia się względem sposobu polecenia Towarzystwa łasce i opiece najjaśniejszego cesarza i króla Mikołaja, dziś nam panującego. Powód do tego kroku ma Towarzystwo, iż koledzy x. biskup Prażmowski i książę Lubecki w delegacyi jadą w tych dniach do Petersburga. Wezwany sekretarz do złożenia przywilejów, jakie Towarzystwo od poprzednich monarchów uzyskało.

(Nr. V.) Deputacya, wyznaczona na posiedzeniu ogólnem, z kolegów Niemcewicza, x. biskupa Prażmowskiego, jenerała Krasieńskiego i x. Szauiańskiego, komunikowała działowi nauk raport o stanie kassy, przeznaczonej na pomnik Kopernika. Raport ten w krótkości wpisze się do protokołu rady administracyjnej.

Posiedzenie działu nauk dnia 31 Maja 1826.

(Ctp. 167, nr. II.) Dział uznał potrzebę, aby dla załatwienia ostatecznie proponowanego wzniesienia pomnika dla szan. pamięci Staszica, z kamienia surowego, stosownie do wniosku p. Metzela, wygotować projekt względem sposobu uskutecznienia tego zamiaru, któryby na przyszłym posiedzeniu ogólnem mógł być wniesiony. Do napisania projektu wspomnionego uproszony jest kolega Brodziński,

(Ctp. 168, nr. III). Prezydujący w dziale kolega x. Szaniawski daje wiadomość działowi o reskrypcie radzcy sekretarza stanu, komunikując go reskryptu sekretarza stanu, zapewniając względy najjaśniejszego cesarza i króla Mikołaja I, dla Towarzystwa naszego.

Posiedzenie działu nauk dnia 2 Listopada 1826.

(Ctp. 169, nr. IV). Prezes działu nauk uwiadomił, iż pisał do hrabiny Wąsowiczowej z prośbą, aby bawiąc się teraz w Rzymie, raczyła wdać się w interes z panem Thorwaldsen względem przesłania modelu pomnika dla Kopernika.

(Nr. V.) Proszona ma być deputacya do zebrania się w następną sobotę dla naradzenia się w materji postumentu do pomnika dla Kopernika, której rysunek tego postumentu do stosownego użytku dany będzie.

Posiedzenie działu nauk dnia 10 Stycznia 1827.

(Ctp. 175, nr. II). Gdy kolega Niemcewicz, dotąd prezes działu nauk, obrany został prezesem Towarzystwa w dniu 7 Stycznia r. b., dzisiejsze posiedzenie szczególnie przeznaczone na wybór prezesa tego działu. Przyśtąpiono zatem do rozdania kartek kolegom obecnym z rządu czynnych i przybranych dla skutecznienia zamiaru. Wotujących było w liczbie 18; wota sekretne okazały, iż kolega x. biskup Prażmowski 15 głosów otrzymał, będąc obecnym na posiedzeniu zaraz urządowanie swoje rozpoczął. Miło było działowi przez ten wybór oddać świadectwo zasługom Urzędowanie trwa lat cztery, a zatem do miesiąca Stycznia 1831 roku.

Posiedzenie działu nauk dnia 21 Lutego 1827.

(Ctp. 178, nr. II). Na wniosek kol. Kruszyńskiego uznano potrzebę napisania listu do szanownego kolegi xięcia ministra Lubeckiego z prośbą, ażeby tenże z ramienia swojego polecić raczył miejscowym władzom górniczym udzielenie Towarzystwu wiadomości, czyli w kopalniach krajowych nie znajduje się kamień granitowy lub marmur, zdolny na postument do pomnika Kopernika. Materiał takowy, po uznaniu go przez znawców za odpowiadający potrzebie, przygotowany i sprowadzony by został kosztem Towarzystwa. Do zajęcia się wygotowaniem rysunku w mowie będącego postumentu, oraz do napisania listu do kolegi xięcia ministra uproszony został kol. x. Szwejkowski, jako członek deputacyi, na ten przedmiot przez Towarzystwo wyznaczonej.

Posiedzenie działu nauk dnia 7 Marca 1827.

(Ctp. 180, nr. II). Oświadczone, iż prezes Towarzystwa, zagaiwszy posiedzenie, czytać będzie rys zasług szan. pam. prezesa Stanisława Staszica.

Posiedzenie działu nauk dnia 12 Marca 1827.

(Ctp. 185, nr. XIV). Sekretarz oddał na ręce kol. x. Szwejkowskiego za rewersem papiery, potrzebne dla deputacyi, zajmującej się postumentem do monumentu dla Kopernika.

Posiedzenie działu nauk dnia 4 Kwietnia 1827.

(Стр. 186, nr. III). Kolega Bentkowski imieniem deputacji, wezwanej przez prezesa działu nauk do roztrząśnienia projektu organizacji wewnętrznej tegoż działu, po przeczytaniu tego projektu na dzisiejszym posiedzeniu, czytał uwagi nad tym projektem, które okazały potrzebę pewnych w nim odmian. Przyjęto te uwagi, a do uczynienia odmian potrzebnych wezwano dawniejszą deputacją z przydaniem do tej pracy kolegów Brodzińskiego i Lelewela.

Posiedzenie działu nauk dnia 16 Maja 1827.

(Стр. 188, nr. II). Kolega Bentkowski imieniem deputacji czytał projekt organizacji wewnętrznej działu nauk, poprawiony przez deputacją stosownie do uwag poczynionych przez członków działu na posiedzeniu w d. 4 Kwietnia r. b. Organizacja ta jest zgodnie przyjęta przez obecnych i podpisana przez prezesa działu nauk. Jest obowiązującą członkom przez lat cztery. O zdziałaniu organizacji i jej przyjęciu przez dział nauk ma się uwiadomić Towarzystwo na posiedzeniu ogólnym w Czerwcu r. b.

Tenże kolega Bentkowski czytał myśli kol. Brodzińskiego, wskazujące sekcjom w dziale nauk przedmioty, któremi zajmować się wypada, dla dobra literatury polskiej. Myśli te, dobrze przyjęte jako dodatek do organizacji wewnętrznej działu tego, czytane będą corocznie na pierwszym lub następnem posiedzeniu działu, po feryach upłynionych dla przypomnienia celu prac każdej sekcji.

Изъ послѣдняго протокола послѣдній докладъ:

Posiedzenie działu nauk dnia 30 Maja 1827.

(Стр. 191, nr. V). Kolega x. Chiarini czytał część proklamacji tureckiej w języku arabskim dołączenia się z Napoleonem przeciw Rosyji w roku 1812, przełożonej przez niego z tureckiego i arabskiego języka na francuzki.

Prażmowski, prezes.

Книга протоколовъ по архивной описи № 64.

Дальнѣйшихъ протоколовъ засѣданій отдѣленія наукъ Общества нѣтъ въ Архивѣ.

Данныя о сооруженіи дома—лучшія въ протоколахъ, остальныя документы вообще менѣ значительны; но о сооруженіи памятника Коперника имѣются въ Архивѣ в. важныя данныя еще въ особомъ „Дѣлѣ“.

№№ XLVII—LXXVII. Документы о сооруженіи памятника Копернику въ (Торнѣ и) Варшавѣ, 1809—1830 гг. ¹⁾

¹⁾ Этихъ документовъ имѣется въ Архивѣ два тома, подъ заглавіемъ: по описи № 55: Akta, тусzące się wystawienia pomnika dla Kopernika. Rok założenia

№ XLVII. Постановление Государственного совѣта Варшавскаго герцогства о сооруженіи памятника Нопернику въ Торнѣ, 11 мая н. с. 1809 г.

Rada Stanu.

Dla okoliczności wojny najezdniezej przez wojska austryackie, przeniósłszy się do Torunia, w pośród ważnych obrad swoich przepomnieć nie mogła, że to miasto jest miejscem urodzenia się Kopernika. Chciała oddać winną cześć geniuszowi tego wielkiego człowieka. W tym zamiarze uchwała, aby mu wystawiony został wśród rynku Starego-Miasta publiczny pomnik.

Założenie węgielnego kamienia z uroczystością w dzień 15 Sierpnia nastąpi. Fundusz na wystawienie tego pomnika członki Rady Stanu obmyśliły z własnej składki. ¹⁾

Uskutecznienie tej uchwały ministrowi spraw wewnętrznych porucza.

Działo się na posiedzeniu ²⁾ w Toruniu dnia 11 Maja 1809 ³⁾.

Stanisław Potocki, senator wojewoda, prezes Rady Stanu.

Felix Łubiński, minister sprawiedliwości.

Jan Łuszczewski, minister spraw wewnętrznych.

Alexander Potocki, minister policyi.

Jan Węgliński, zastępca ministra skarbu.

Ignacy Sobolewski, radca stanu.

Stanisław Staszic, referendarz Rady Stanu.

Karol Woida, referendarz Rady Stanu.

Józef Morawski, referendarz Rady Stanu.

Ignacy Szczurowski, sekretarz Rady Stanu.

Томъ I, л. 2.

XLVIII. Отвѣтное письмо ректора Виленскаго университета астронома Яна Снядечнаго предсѣдателю Варшавскаго Общества любителей

1827. Том 1. Następnie II. Archiwum Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk
Такая же надпись и на 2-мъ томѣ, за исключеніемъ: по описи № 56, Том. II.
Первый томъ—въ 130 лл., второй—100 лл.

¹⁾ Въ первоначальномъ текстѣ стояло еще, затѣмъ зачеркнуто: Przyrzuczonemi do niej byдъ mogą i inne osoby, aby tym sposobem dzieło to, im wspianialsze, tem godniej odpowiadalo wielkości przeznaczenia swego.

²⁾ Въ черновомъ вмѣсто „posiedzeniu“ стояло „sessyi“.

³⁾ Первоначально дагѣ слѣдовала лишь одна подпись: „podpisano: Stanisław Potocki s. w. p. R. S.“

наукъ Станиславу Сташицу на запросъ о мнѣніи относительно предложеннаго архитекторомъ Айгнеромъ памятника Копернику въ Торнѣ, 15/27 іюня 1810 года.

Jaśnie wielmożny mości dobrodzieju.

List j. w. pana dobrodzieja, z woli Towarzystwa przyjaciół nauk 3 Maja pisany, w tych dopiero dniach odebrałem iniewiem, gdzie mógł tak długo byđz zatrzymany. Zastanowiwszy się nad projektowaniem dla Kopernika monumentem, mam honor Towarzystwu następujące, jako astronom, przełożyć uwagi. Figura piramidy z konstellacjami zodiacalnemi jest cale niezgodna, a rzeźba tych konstellacyi na płaszczyźnie blisko pionowej, idąc z dołu do góry, lub z góry na dół, jest wszystkim wyobrażeniom astronomicznym przeciwna, bo te znaki idźz i rozwijać się powinny od zachodu ku wschodowi i nie przystoją tylko figurze kuli, niebo pozorne wystawiającej. Ściana podstawy piramidalnej, trzy łokcie długości mająca, jest miejscem za szczupłem do wyrysowania na niej systematu świata słonecznego, odkrytego przez Kopernika. Dziś wypada umieścić w tym układzie słońce, jedenaście planet głównych, i ośmaście księżyców; trzeba by dać mikroskopiczną tym ciałom i ich drogom postać, żeby je w tak szczupłym miejscu przyzwolicie uporządkować i wyrazić. Kopernik najpierwszy nas nauczył, gdzie i jak szykowane byđz powinny ciała, do słońca należące, nie tylko te, które za jego czasów znano, które później odkryto, ale nawet te, które się kiedykolwiek jeszcze wynajdą,—wszystkie więc nowe planety w jego układzie znajdować się powinny. Nie wiem, coby mógł byđz za powód malowidło mistyczne z niezrozumianemi figurami, które Denon przerysował w Tythyris, sadzać na monument Kopernika? Może Zodyak Egipski coś osobliwszego zawiera w oczach antykwarów, ale nie w oczach astronomów. Myśl j. p. Aignera, aby piramida, dla Kopernika wystawiona, służyła za skazówkę kompasową, nie zdaje mi się odpowiadać tej dostojności, jaką wyrażać powinien monument narodowy, stawiany tak wielkiemu człowiekowi, nadto potrzebowałaby ta myśl w wykonaniu niezmiernie rozległego placu, jakiego podobno miasto Toruń nie ma. Nie będąc atoli sędzią w tego rodzaju dziełach, które do pięknych kunsztów należą, mniemanie to może być błędne. Upraszam j. w. pana dobrodzieja, abyś tylko moje astronomiczne uwagi przełożył Towarzystwu i przyjął wyrażenie wysokiego szacunku i poważania, z którym mam honor zostawać j. w. pana dobrodzieja najniższym sługą.

Jan Śniadecki, r (ector).

W Wilnie 15/27 Czerwca 1810.

J. w. x. Staszic, konsyljarz stanu, prezes Towarzystwa K. W. P. N.

Тамъ же, I, л. 11.

XLIX. Просьба Варшавскаго Общества любителей наукъ къ префектамъ департаментовъ Крановскаго, Люблинскаго, Радомскаго и Сѣдлецкаго о содѣйствіи по сбору на сооруженіе памятника Копернику въ Торнѣ, 9 декабря н. с. 1810 г.

Towarzystwo Królewskie Warszawskie przyjaciół nauk do jaśnie w. prefekta departamentu N (Krakowskiego, Lubelskiego, Radomskiego, Siedleckiego).

Chcąc dzielić gorliwą dla sławy narodowej ofiarę Rady Stanu, która w czasie pobytu swego w Toruniu postanowiła wystawić pomnik nieśmiertelnemu Kopernikowi, przedsięwzięło i z swojej strony przyłożyć się do tego dzieła ze wszystkich względów żadnemu polakowi obojętnem być nie mogącego. Wszysey obywatele tej ziemi wsławionej geniuszem Kopernika równy mieć powinni udział w oddaniu czci swojemu ziomkowi. Przeto jak dawniej za pośrednictwem j. w. ministra spraw wewnętrznych szanownego spółczłonka swego, uczyniło Towarzystwo odezwę do wszystkich dawniejszych departamentów, tak teraz uchyliby spółbraciom swoim obywatelom departamentu N, gdyby zaniebdało uwiadomić o tym zamiarze ich godnego naczelnika j. w. lub j. o. xięcia prefekta. Trośliwość jego o wszystko co się chwali narodu tycze, wróży Towarzystwu, iż wezwani przez niego obywatele wspólnej składce przyłożyć się zechcą do kosztów, których pomnik Kopernika wymaga, oczekiwać będzie Towarzystwo nadesłania sobie tych imion, które do dzieła tego należec zechcą, a z swojej strony nie zaniebda uwiadomić obywatelów o użyciu ofiar, i o myśli pomnika, przez jaki ma być oddana cześć nauce męża, który z łona ziemi naszej świat i wieki oświecił. Raczy j. w. lub j. o. xiąże prefekt przyjąć zapewnienie wysokiego poważania.

Dan w Warszawie na posiedzeniu Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk dnia 9 Grudnia 1810 roku.

Черное.

Тамъ же, I., л. 12.

Упоминаемаго воззванія къ жителямъ прежнихъ департаментовъ Варшавскаго и др. нѣтъ въ „Дѣль“. Оно было помѣщено тогда въ Gaz. Warsz. 1810, № 4, и друг.

L. Увѣдомленіе министра внутреннихъ дѣлъ Лучевскаго предсѣдателя Общества любителей наукъ Сташицу о своемъ распоряженіи префектамъ департаментовъ, 13 декабря н. с. 1810 г.

Minister spraw wewnętrznych.

W odpowiedzi na odezwę j. w. radzcy stanu prezesa Towarzystwa

Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk, w imieniu tegoż Towarzystwa w dniu 9 t. m. przesłana, ma honor oświadczyć, iż przyłączone do prefektów 4-eh nowo wcielonych departamentów odezwę, względem zbierania składki na pomnik Kopernika nie tylko w dniu dzisiejszym przesłał wspomnianym prefektom, lecz ich ze strony swojej najżywiej do poparcia tak chlubnej ofiary zachęcił.

Jak tylko zaś z 6-ciu dawnych departamentów xięstwa odbierze od wszystkich prefektów o ilości wybranych składek raporta, pospieszy z uwiadomieniem o nich Towarzystwa.

Łączy wyraz prawdziwego poważania J. Łuszczewski.

W Warszawie, dnia 13 Grudnia 1810.

Do jw. radzcy stanu prezesa Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk.

N 39/396.

Томъ I, л. 13.

LI. Просьба Общества любителей наукъ къ министру внутреннихъ дѣлъ Луцевскому о распоряженіи, чтобы собираемыя суммы на памятникъ Коперника префекты департаментовъ пересылали предсѣдателю Общества, 30 мая н. с. 1811 г.

Towarzystwo Król. Warsz. przyjaciół nauk.

Odebrało od jw. ministra spraw wewnętrznych uwiadomienie o stanie składek obywatelskich na pomnik Kopernika, przez prefektury zebranych. Niosąc za to winne podziękowanie, uznało za rzecz potrzebną upraszać teraz jw. miuistra, aby raczył wezwać prefektury do odsyłania tychże składek na ręce prezesa Towarzystwa, unikając ile być może kosztów transportu.

Мам honor razem łączyć wyraz winnego uszanowania.

W Warszawie dnia 30 Maja 1811 roku.

Тамъ же, л. 14.

LII. Сообщение министра внутреннихъ дѣлъ Луцевского предсѣдателю Общества любителей наукъ Сташицу о пересылкѣ собираемой по департаментамъ суммы на памятникъ Коперника, 21 августа н. с. 1811 г.

Minister spraw wewnętrznych.

Przesyłając jw-u radzcy stanu prezesowi Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk pod dniem 3-m Lutego r. b. specyfikacją składek na po-

mnik Kopernika w sześciu dawnych departamentach zebranych, miał honor upraszać o wskazanie miejsca, gdzie prefekci złożone pieniądze mają oddawać, gdy dotąd żadnej odpowiedzi w tej mierze nieodebrał, a w-y prefekt departamentu Kaliskiego obawiając się, aby przy nastąpić mającej redukcji zdawkowej monety szkoda ztąd nie wynikła, odesłał do bióra ministra spraw wewnętrznych zł. 377 gr. 7 $\frac{1}{2}$. Przeto minister spraw wewnętrznych przy załączeniu w kopii specyfikacji, ma honor pomienioną summę jw-u radzcy stanu prezesowi Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk złożyć, ponawiając oraz prośbę o wskazanie miejsca do oddawania rzeczonych składek, które prefekci z innych departamentów z powodu tejże samej obawy nie omieszkają, zapewne w krótkce przesłać.

Łączy winne poważanie J. Łuszczewski.

W Warszawie dnia 21 Sierpnia 1811.

Do jw-o radzcy stanu prezesa Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk.
N 51/650.

Тамъ же, I, 15.

LIII. Увѣдомленіе министромъ внутреннихъ дѣлъ Луцевскимъ предсѣдателя Общества любителей наукъ Сташица о своемъ распоряженіи, чтобы собираемая на памятникъ суммы передавались префектами предсѣдателю Общества, 29 августа н. с. 1811 г.

Minister spraw wewnętrznych.

Na odpowiednią odezwę jw-o radzcy stanu prezesa Towarzystwa Król. Warsz. przyjaciół nauk z d. 23 b. m. względem składki na pomnik Kopernika, ma honor oświadczyć, iż stosownie do objaśnienia, w pomienionej odezwie wyrażonego, polecił w dniu dzisiejszym ww. prefektom, u których takowe składki znajdują się zebrane, aby dla uniknienia straty na zdawkowej monecie z powodu jej redukcji nastąpić mogącej, też składki na ręce jw-o radzcy stanu prezesa Tow. Król. jak najrychlej w ciągu miesiąca Września r. b. przesłać starali się.

W Warszawie dnia 29 Sierpnia 1811.

J. Łuszczewski.

Do jw. radzcy stanu prezesa Towarzystwa Król. Warsz. przyjaciół nauk w Warszawie.

N 103/1327.

Тамъ же, I, л. 17.

LIV. Отношеніе секретаря Общества любителей наукъ кс. Эдуарда Чарнецкаго въ комиссію для составленія воззванія къ полякамъ о пожертвованіяхъ на сооруженіе памятника Копернику въ Варшавѣ, съ сообщеніемъ требующихся ей свѣдѣній и документовъ, 11 мая н. с. 1815 года.

Do

szanownych kolegów Niemcewicza, Lipińskiego i Jana Tarnowskiego.

Dopełniając zalecenie, uczynione mi na posiedzeniu działu nauk w d. 27 zeszłego miesiąca, mam honor przesłać szanownym kolegom w kopii wyciąg uchwały tegoż działu w treści następującej.

Posiedzenie działu unauk d. 27 Kwietnia 1815. Artykuł IV: „Na przełożenie niektórych członków Towarzystwa, aby łatwiej można było zebrać potrzebny fundusz na zamierzony pomnik dla Kopernika, wyznaczona deputacya z kolegów Niemcewicza, Tarnowskiego i Lipińskiego, która ma się zatrudnić ułożeniem odezwy i doniesienia publiczności, względem pobudek Towarzystwa do wystawienia wzmiankowanego pomnika. Deputacya ta w piśmie swoim wyrazi co w tej mierze Towarzystwo od roku 1809 aż dotąd zdziało, iż w roku wspomnianym w Toruniu już pierwszy kamień do pomnika z woli i w przytomności Rady Stanu xięstwa Warszawskiego uroczystie był położony; wezwani obywatele po departamentach przez prefektów do czynienia składek, lecz te dla okoliczności wojennych bardzo mało przyniosły; składka dopiero w Marcu roku bieżącego na obiedzie literackim, danym z powodu ukończenia Słownika języka polskiego przez kolegę Lindego, przyniosła zł. p. 9.612. Pomnik ten podług późniejszej uchwały Towarzystwa ma być wystawiony w Warszawie w sposobie obelisku, stojącego w Rzymie przed kościołem ś. Piotra, albo wystawionego przez Augusta na placu Marsowym z tymże rozmiarem, a czego wzór podał kol. Aigner, i Towarzystwo jeszcze w roku 1809 przyjęło. Przy tym obelisku umieszczony będzie południk, wysadzony marmurem białym i gankiem żelaznym otoczony. Umieści się na końcu w odezwie obrachunek kosztów na wystawienie tego pomnika nieuchybnie potrzebnych. Kolega sekretarz udzieli deputacyi wiadomości, do tego interesu służących“.

Stosownie zatem do zalecenia przyłączam:

a) Raptularz na trzech osobnych papierach uchwały Rady Stanu x. Wars. w Toruniu pod. d. 11 Maja 1809, względem wystawienia pamiątki dla Kopernika w miejscu jego urodzenia.

b) Numer 4-ty Gazety Warsz. z miesiąca Stycznia 1810, w której umieszczona Odezwa prezesa Towarzystwa Kr. W. pr. nauk, wzywająca obywateli x. W. do czynienia składek na pomnik wspomniany.

c) Wyciąg z protokołu Rady administr., okazujący, ile się przez prefektów po departamentach na ten pomnik zebrało.

d) Rozmiar pomnika, mającego się wystawić, wraz z przyłączonym obrachunkiem w języku niemieckim kosztów nań potrzebnych.

Po ukończeniu odezwy raczą szanowni koledzy papiery pod litt. a, b, c, zwrócić na moje ręce do archiwum.

Łączę wyraz prawdziwego uszanowania.

Ed. Czarnecki, s. T.

W Warszawie d. 11 Maja 1815.

Тамъ же, I, л. 60.

LV. Воззваніе Общества любителей наукъ нъ полянамъ о пожертвованіяхъ на сооружеііе памятника Копернику въ Варшавѣ, 4 іюня н. с. 1815 г.

Towarzystwo Królewskie Warszawskie przyjaciół nauk.

Od chwili, w której polacy istność swoją odzyskiwać zaczęli, wraz uwaga ich zwróconą była do tego wszystkiego, co tylko pamięć dziejów ojczystych, utraconą narodowość, zaniedbaną u postronnych sławę naszą zachować i uwiecznić mogło.

Okazanie publicznej wdzięczności współziomkom, którzy orężem, radą, lub naukami imię Polski wsławili, uważało pokolenie dzisiejsze jak dług święty, dług zaniedbany przez przodków, do uiszczenia zostawiony sobie. Już dzieje królów i bohaterów naszych rozebrane są przez rozmaite pióra członków Tow. Król.; nieprzepomnieni w nich ziomkowie nasi, sławni nauką i wiadomościami. W. Sniadecki, rektor akademii Wileńskiej, w równie uczoszej jak wymownej pochwale swojej Mikołaja Kopernika, oddał hold winny pamięci tego wielkiego męża. Nikt nie był bardziej godnym sławić Kopernika, jak pisarz, który naukę i talenta jego odziedziczać zdaje się. Nie przestając na tem świetném uczczeniu, chciał rząd, Towarzystwo Królewskie i wszyscy gorliwi polacy, wystawić okazałą i wiekuistą pamiątkę temu mężowi, który największym, najwspanialszym wynalazkiem uszlachetnił umysł ludzki, który tak daleko rozciągnął sławę imienia swego, jak daleko rozciągają się promienie tego słońca, któremu on, jak drugi Jozue, stanąć rozkazał.

Jakimi krokami postępował gorliwy zamysł w uczczeniu Kopernika, w jakim stopniu znajduje się dzisiaj dzieło to, publiczności polskiej doniesiemy pokrótce.

W roku 1809 w czasie schronienia się rządu naszego do Torunia przed obcym najazdem, pierwszy kamień na pomnik ten założony był, przez osoby rząd xięstwa Warszawskiego składające. Wezwani zostali

obywatele po departamentach przez swoich prefektów do czynienia na przedmiot ten składek; lecz dla ciągłych wojen i zaburzeń, dla powszechnego w kraju ubóstwa, składka ta pokazała się nadzwyczaj szczupłą, była albowiem jak następuje:

Departament Warszawski	złożył zł.	231	gr.	22
Poznański		565		11
Płocki		114		26
Radomski		278		1
Krakowski		292		16
Kaliski		377		7

Summa ogólna zł. 1859 gr. 23

W roku dopiero terażniejszym w miesiącu Marcu, na obiedzie literackim, danym z powodu ukończenia Słownika języka polskiego przez kolegę Lindego, przyniosła też składka zł. pol. 9,612. Otworzona prenumerata w Warszawie i po departamentach ciągnie się i dzisiaj; lecz przychód dotąd dalekim jest od summy, która na wyniesienie godnej tak wielkiemu mężowi pamiątki, jest nieodbitcie potrzebną.

[Въ рукоп. было еще: Мажący się wystawić pomnik będzie jak następuje.]

Podług uchwały Towarzystwa, ma być wystawiony w Warszawie w środku placu koszar Kazimierowskich, miejscu poświęconém dzisiaj wszystkim składom naukowym, obelisk, na wzór stojącego w Rzymie przed kościołem św. Piotra, lub też na wzór wystawionego przez cezara Augusta na placu Marsowym, dziś Porta del Popolo, z tymże jak i on rozmiarem. Uczyniony przez budowniczego kolegę Aignera abrys już przez Towarzystwo Król. zatwierdzonym został. Przy tym obelisku umieszczony będzie i osadzony marmurem białym południk, i otoczony gankiem żelaznym. Pomnik ten z marmuru krajowego lub granitu, wynosić się będzie na stóp 830. Jako to:

Pierwsza podstawa	stóp	90
Druga " 		60
Postument		175
1-sza część piramidy		171
2-ga		163
3-cia		171

Summa stóp kubicznych 830

Wydatki na to:

Odkrycie w kopalni aż do zdatnego marmuru	zł.	4,000
Robota wedle marmuru z polorem		16,000
Transport lądem i wodą		5,000
Postawienie i wszelkie do tego machiny		7,000
Nieprzewidziane przypadki etc.		6,000

Zł. 38,000

Taki jest najlżej obrachowany wydatek; powiększy on się nierównie, jeżeli nie z marmuru chęcińskiego, jak była myśl pierwsza, ale coby nierównie było i trwałej i wspaniałej, obelisk ten z granitu aż z Ukrainy stawionymby był miał.

Jakkolwiek bądź, ufać należy téj doznanej gorliwości polaków o to wszystko, co sławę narodu ich obchodzi, że chętnie i skwapliwie tę (gdy rozdzieloną na wiele części) nie tak znaczną summę złożyć zechcą. Wiele przyczyn powinny stawać się dla nas silną do tego podniecią:

1-mo. Uwiecznienie na ziemi naszej pamięci i chwały współobywatela polaka, którego zażarta zawziętość napróżno usiłuje nam wydrzeć.

2-do. Przyozdobienie stolicy królestwa pomnikiem najwspanialszego rodzaju.

3-tio. Cześć, którą wykonanie dzieła tego przyniesie pokoleniowi naszemu, nie tylko od postronnych, lecz w potomności. Wytrwa to dzieło, jak jemu podobne, wieków tysiące; prawnuki nasze patrząc na głaz ten wzbijający się w lazury niebios: Ci to, rzekną, wzniesli go, co orężem, wytrzymałością, licznymi ofiarami dobiwszy się utraconej już istności, wśród cierpień i zniszczenia nie zapomnieli o sławie narodu. Gorliwi zapisywać zechcą ilość swych dobroczynnych ofiar w księgi w departamentach po temu otwarte. Towarzystwo Król. już przedsięwzięło przygotowawcze kroki i układy z rzemieślnikami i górnikami do rozpoczęcia dzieła, skoro tylko wniędą zapasy; przy ukończeniu jak najściślejszy rachunek z przychodów i wydatków publiczności zdany będzie. Działo się na posiedzeniu ogólnem Towarzystwa dnia 4 Czerwca 1815.

Stanisław Staszic, prezes.

Edward Czarnecki, sekretarz.

Подъ письменнымъ Воззваніемъ (т. I, л. л. 60—62) стоить подпись J. U. N., т. е. Julian Ursyn Niemcewicz — составитель Воззванія; а надпись на немъ: Odezwa do publiczności względem pamiątki dla Kopernika. Издаемъ по печатному его экземпляру (т. I, л. 63), какъ оно разсылалось публикѣ. Воззваніе было помѣщено тогда въ Gaz. Warszawsk., 1815, Nr. 47, и друг. газет.

LVI. Обращеніе варшавскаго адвоката Ставарскаго къ товарищамъ о пожертвованіяхъ на сооруженіе памятника Копернику въ Варшавѣ, 14 іюня н. с. 1815 года.

Mecenas Stawiariski do szanownych kolegów, przy sądach warszawskich stawających.

Szanowni koledzy!

Czytaliście w dniu wczorajszym w gazetach warszawskich odezwę Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk względem wystawić się ma-

jącego na dziedzińcu pałacu Kazimierowskiego, inaczej koszarami ka-deckiemu zwanego, monumentu dla nieśmiertelnej pamięci ziomka naszego Kopernika, który, wzniosłszy się nad uprzedzenie wieku swego, nową otworzył drogę do poznawania i odkrycia wielkich dzieł natury i systemu świata, a rzadkim geniuszu swego wynalazkiem nie tylko siebie, lecz i naród, do którego on niezaprzeczoną tytułem należy, uświetnił.

Kiedy więc, skutkiem wielkomyślnej opieki n. imperatora Wszech Rosyi, jest zachowaną od zagłady exystencya narodu naszego, nie słusniejszego, abyśmy każdy w szczególności, korzystając z tak wielkiego daru, jakim jest narodowość, nam szczęśliwie wrócona, przykładali się do zachowania pamiątek, które, jeżeli dziełu Kopernika, z siebie samego wielkiemu, nie przymnożą, ani zwiększą zaszczytów, uczynią przecież zaszczyt gorliwości polaków, tak drogą pamiątkę cenić i poważać umięjących, i zawistnym sławy naszej narodom rzetelniejsze uczynią wyobrażenie o szacunku, jaki zawsze i po wszystkie czasy, do dzieł wielkich i pięknych przywiązujemy.

Gdy Towarzystwo przyjaciół nauk, jak naucza załączona tu odezwa, raczyło mię zaszczycić zaufaniem w zbieraniu na ten zamiar składek, i niektórzy koledzy już takowe złożyli, odzywam się więc do innych i wszystkich szanownych kolegów, aby ten zamiar szlachetny Towarzystwa, prawdziwie polskim czuciem powodowany, wspierając, raczyli znośić do rąk moich składki, według woli i intencji każdego naznaczone, które w dniach ośmiu wraz z listą ofiarujących prezesowi Towarzystwa odeśle.

Szanowni koledzy! Stan prawników polskich jest stanem, który, jeżeli zawsze, dziś szczególnie, rozróżnia się szacownym zbiorem zasług, talentów i gorliwości, niepotrzebnie więc zachęcałbym was dalej do tego, co już wasze szlachetnym uczuciem powodowane pielęgnują serca, upraszam tylko, aby pragnący zasilić to przedsięwzięcie z swej strony z wnoszeniem składek pospieszyć się raczyli, dla zbliżenia skutku tak ważnemu zamiarowi, który ma przynieść ozdobę temu stołecznemu miastu i przymnożyć narodowi zaszczytów.

W Warszawie 14 Czerwca 1815.

Stawiarski.

Тамъ же, I, л. 32.

LVII. Рапортъ комисіи по изысканію средствъ и способовъ сооруженія памятника Копернику, представленный Обществу любителей наукъ, 27 мая н. с. 1816 года.

Raport deputacyi, wyznaczonej do obrania szrodków najdogodniejszych ku wystawieniu pomnika, poświęconego Kopernikowi.

Deputacya, wyznaczona przez prezesa Towarzystwa, zebrawszy się

na dniu 5 Maja u jw. Potockiego, senatora wojewody, ministra wyznań i oświecenia publicznego, wzięła naprzód pod rozważę nadesłany z Petersburga obrachunek kosztów, jakichby wyciągał obelisk granitowy, wzniesiony na pamiątkę Kopernika. Lecz po ścisłym onego rozbiorze, przekonała się, że gdy w najmniejszym rozmiarze robota sama i sprowadzenie pomienionego pomnika do Warszawy kosztowałyby najmniej 60.000 złp., w największym rozmiarze 110.000 złp. do czego przydałoby należało sprowadzenie od Wisły na miejsce, gdzieby miał być postawiony, koszt postawienia, co wszystko, dodawszy do summy wyż wymienionej, wyniosłoby najmniej sto, do stu sześćdziesiąt tysięcy.

Przekonała się zatem deputacya, zważywszy i trudności prowadzenia Wisłą, i z Wisły na miejsce, i koszta ogromne, jakieby to ściągnęło, iż sposoby określone, jakie są w mocy Towarzystwa, nie wyrównują potrzebnym nakładom, i nie pozwalają wystawić pomnika z granitu, sprowadzonego z Petersburga. Kolega Wiesiołowski w krótkim przełożeniu zwrócił myśl deputacyi na rozmaite części Polski, jakie ofiarują płody, zdatne do wystawienia podobnego pomnika. Chęciny, które dostarczyły kolumnę dla Zygmunta III-go; góry Karpackie, zawierające różne gatunki granitów; brzegi Dniestru i Horynia; lecz przebiegłszy koleją te rozmaite strony i trudności sprowadzenia, lub kruchość materiału, zastanowił uwagę deputacyi na pismo w niemieckim języku przez uczonego Ferbera, szweda (ucznia Lineusza, przez Stanisława Augusta sprowadzonego), przez siebie w rękopiśmie posiadane, w którym ten uczony zaleca porfir, z którego składa się góra, na której stoi zamek Tenczyński, a lubo ten porfir nie ma tak żywych kolorów jak wschodni, równie jest trwałym i byłby najpiękniejszym pomnikiem płodów przemysłu i sztuki polskich. Uważano jednak z jednej strony koszta zakładu, potrzebne do otworzenia kopalni dla tak ogromnej miąższości, z drugiej wątpliwość, czy w tak znacznych kawałach znajduje się ten kamień, na resztę trudność zawsze jedną sprowadzenia. Żądano zatem zaciągnąć wprzód wiadomość z Krakowa, czyli podobna otrzymać ten kamień w tak ogromnych sztukach i jakby je sprowadzić można. Lecz równie z gorliwości, jak ze znajomości swoich zalecony kolega minister wyznań i oświecenia publicznego podał wniosek, który zdaje się najbliżej odpowiadać i zamiarowi Towarzystwa, i jego sposobom, to jest, aby na podstawie czy porfirowej, czy granitowej, wzniesić osnowę żelazną, laną, w kształcie obelisku, powleczonej blachą, na pół cala grubą, miedzianą, przytwierdzoną do pomienionej osnowy, a zawdzianą jedną w drugą, którą by można do najwyższej doprowadzić wysokości, składającą jedną całość równie trwałą, jak kształtną, lekką i łatwą do wykonania. Pomnik ten uiszczyłby myśl Towarzystwa, będąc płodem krajowym, łatwym tak do sprowadzenia, jak do wystawienia przez własnych rzemieślników, a zbliżone wyracho-

wanie kosztu na samą blachę okazało, iżby nie przechodziło 14.000 złp., co zdaje się najbliżej przystępować do sposobów, jakie mieć może Towarzystwo w swojej mocy. Myśl tę szczęśliwą, łączącą ozdobę z trwałością i oszczędnością razem, podała kolumna poświęcona chwale wojsk francuskich na placu Vandome (sic). Jedyny zarzut, jakiby jej można uczynić, byłaby chciwość, której by lupem, mógł się stać kruszec, lecz jakież jest pomnik, któryby się przed nią mógł ostać, wśród zaburzeń, jakich wiek nasz był świadkiem lub ofiarą. Koledzy Kubicki i Vogel zająć się mają szczegółowem wyrachowaniem kosztu i zapewnieniem się o zdatności rzeźmieśników i podać kierującemu górnictwem i tyle znajomości w tej rzeczy mającemu prezesowi naszemu, radzcy stanu Staszicowi. Tę myśl, jako najdogodniejszą zamiarom Towarzystwa, ma zaszczyt deputacya zgodnie przełożyć działowi nauk na posiedzeniu dzisiejszem.

Dnia 27 Maja 1816 roku w Warszawie.

S. Potocki prez., Jan hr. Tarnowski, Wiesiołowski.

Помѣта:

Do posiedzenia ogólnego. Dnia 2 Czerwca 1816.

Тамъ же I, л. 64—65.

LVIII. Письмо Ярмолинскаго Сташицу относительно поддержки сеймомъ дѣла сооруженія памятника Копернику, 19 марта н. с. 1818 г.

Jaśnie wielmożny radzco stanu panie i dobrodzieju.

Przekonany, iż za narodowością, naukami i sławą polaków, ofiarami prac, majątku i życzeń jeszcze tego wieku żaden j.w.panu nie okazał się bydź równem, a tem bardziej wyprzedzającym, śmiem przeto dla ukojenia mej wewnętrznej spokojności przypomnieć niniejszem, iżby w stosownem walnego sejmu zgramadzeń politycznych czasie, uchwycić korzystną porę do niszczenia zamiaru wystawienia pomnika nieśmiertelnemu dla zaszczytu rodaków Kopernikowi.

Niedostawająca ilość wydatkom i kosztom wspaniałych myśli i uczuć narodu dla swego nauk astronomicznych naczelnika, może by teraz podczas sejmu była spełnioną, a nawet dla względów politycznych w ustaleniu rachub nam używanego rzymskiego kalendarza, możeby zezwolenie na sejmie uroczyste samego Alexandra, cesarza Rossyi a króla polskiego, wyjednanem bydź mogło na ten pomnik, w razie takim zyskał by naród polski wiekopomny dokument niewątpliwości epok wszystkich narodowych dzieł, dokonanych i przyszłych. Nie widzę dogodniejszej pory nad czas teraźniejszego sejmu dla zjednania pomocy, powagi, iż tak

rzekę, nadania tej uchwale sankcyi narodu i tronu; jak równie nie znajduję męża, któremby właściwszy czyn mógł być przynależny, nad osobę j.w. pana, w przyprowadzeniu go do skutku.

Dla tego wszystkiego niema pogodniejszej mnie chwili, jak teraz zapisywać się z najgłębszem upoważeniem j. w. radzcy stanu pana i dobrodzieja najniższym sługą

Fabjan Jarmoliński.

Sejny w województwie Augustowskiem, d. 19 Marca 1818 r.

Тамъ же I, л. 261.

**LIX. Kontraktъ между Сташицемъ и Торвальдсеномъ о сооруже-
нii модели для памятника Копернику, 30 сентября н. с. 1820 г.**

Monsieur le Conseiller d'Etat Staszic, Président de la Société Royale de Varsovie des Amis des sciences et des belles-lettres, a conclu un arrangement définitif avec Monsieur le Chevalier Thorwaldson relativement à l'érection du monument, qui doit être élevé à Varsovie en mémoire de l'immortel Copernik.

1. Monsieur le Chevalier Thorwaldson s'engage à exécuter en plâtre le modèle d'une statue de Copernik et à fournir les formes pour couler cette statue en bronze. Cette statue devra être d'une grandeur colossale, assise sur une chaise, couverte d'une toge académique, tenant dans une main la sphère armillaire et ayant les yeux tournés vers le ciel. Un dessin du piédestal y sera joint.

2. Pour indemniser Mr. le Chevalier Thorwaldson de l'exécution de cet ouvrage, M-r le Conseiller d'Etat Staszic s'engage à faire te-

Radca stanu Staszic, prezes Towarzystwa Królewsko-Warszawskiego przyjaciół nauk, zawarł umowę z panem kawalerem Thorwaldson względem pomnika, który dla nieśmiertelnego Kopernika ma być wystawiony w Warszawie.

1. Pan kawaler Thorwaldson obowiązuje się zrobić z gipsu model czyli wzór statui Kopernika i dostarczyć formy do lania tej statui z brązu. Takowa statua będzie wielkości kolosalnej, siedząca na krześle, odziana togą akademicką, trzymająca sferę armilarną w jednej ręce, mająca oczy obrócone ku niebu. Nadto załączony ma być rysunek czyli plan podstawy (piédestalu).

2. W nagrodę za tę pracę pana kawalera Thorwaldson ofiaruje mu radca stanu Staszic dwa tysiące dukatów hollenderskich.

nir à M-r le Chevalier Thorwaldson la somme de quatre mille scudi, c'est-à-dire deux mille ducats hollandais.

3. M-r le Chevalier Thorwaldson s'oblige de finir le modèle demandé dans l'espace d'une année et demie de la date d'aujourd'hui, et garantit de le faire parvenir à Varsovie par la voie la plus commode, achevé, emballé convenablement, à l'adresse de M-r le Conseiller d'Etat Staszic.

4. Le jour de la signature du contrat, il sera payé à M-r le Chevalier Thorwaldson le tiers de la somme convenue, c'est-à-dire, six cent soixante-six ducats et douze florins de Pologne, et à la réception du modèle à Varsovie le reste, savoir, mille trois cent trente-trois ducats et six florins de Pologne.

5. M-r le Conseiller d'Etat Staszic se charge de payer tous les frais d'emballage et de transport de Rome à Varsovie.

6. Ce contrat fait en double et signé par les deux parties.

Varsovie, le 30 Septembre 1820.

Stanislas Staszic.

Adam Prazmowski Evêque de Plock et membre de la Société Royale de Varsovie comme témoin.

Valentin Skorochoch Majewski, Notaire public du Royaume de Pologne, Député à la Diète du dit Royaume, Membre de la Société Royale de Varsovie comme témoin.

На контрактъ дальнѣйшія помѣтки:

Reçu à compte Six cent soixante et six ducats et douze florins. 30 Septembre 1820.

3. Pan kawaler Thorwaldson obowiązuje się ukończyć model żądany w przeciągu roku jednego i miesięcy sześciu od daty dzisiejszej, a po jego ukończeniu należyście upakowany przesać go do Warszawy, drogą najdogodniejszą, pod adresem radey stanu Staszica.

4. W dzień podpisania kontraktu wypłacona będzie panu kawalero-wi Thorwaldson trzecia część umówionej summy, to jest sześćset sześćdziesiąt sześć dukatów i dwanaście złotych; po odebraniu zaś modelu w Warszawie, resztę należytości, to jest, tysiąc trzysta trzydzieści i trzy dukatów i zło: pols: sześć odbierze.

5. Radca stanu Staszic obowiązany będzie opłacić koszta upakowania i transportu z Rzymu do Warszawy.

6. Tę umowę sporządzoną w dwóch exemplarzach strony obydwie podpisują.

W Warszawie d. 30 Września 1820

Albert Thorvaldsen.

Albert Thorvaldsen.

D. 22 Czerwca 1825 odesłało Towarzystwo czyli raczej j.w. minister stanu prezes Towarzystwa Staszic dukatów hollenderskich sztuk 1333. Panu Thorwaldsen, jako resztę należności za model w dwóch wexlach przez pp. Mentzla i Mioduszewskiego. X. Czarnecki.

Co świadczy x. Jan Bystrzycki.

Томъ II, л.1—2.

LX. Предложеніе Сташицу со стороны нѣмецкихъ литейщиковъ, имѣвшихъ заводъ въ Римѣ, о предоставленіи имъ выливки статуи Коперника по модели Торвальдсена, 1 мая н. с. 1825 г.

Rome le 1-er Mai 1825.

A. S. E. Monsieur le Conseiller d'Etat Staszic, Président de la Société Royale de Varsovie.

Excellence,

Ayant appris de M. le Chevalier Thorwaldsen que la Figure colossale de Copernique, qu'il a modelée selon Vos ordres, doit être jetée en Bronze, et que M-r le Chevalier verrait avec plaisir que ce travail pût être entrepris sous ses yeux, nous prenons la liberté de Vous offrir à ce sujet nos services.

C'est en premier lieu la confiance dont M. Thorwaldsen nous honore, qui a motivé cette résolution de notre part, il partage notre conviction que de cette manière il n'y aurait aucun risque que l'original serait changé par l'exécution en bronze, comme cela est arrivé souvent lorsque des travaux faits à Rome, ont été jetés à Paris, et comme en général, nous irions dans cette entreprise toujours d'accord avec lui, ainsi en particulier ce travail si important, et décisif pour la perfection du jet, la ciselure se ferait sous ses yeux et sous sa propre direction.

En second lieu nous croyons que cette confiance et cette conviction peut être soutenue sans arrogance par les ouvrages que nous avons déjà exécutés dans le même genre. Nous nous contentons de nommer ici le buste colossal de sir Thomas Maillard, comme Gouverneur des Iles Joniennes, avec des bas-reliefs, ouvrage placé à la place publique de Zarte, puis le buste colossal du Général Suédois Caclele, à Stockolm, le buste de Mr. Italinsky, Ministre Plénipotentiaire de S. M. l'Empereur de Russie et Roi de Pologne, à Rome, et enfin la statue célèbre, le Pasteur, de Mr. Thorwaldsen grandeur naturelle, pour S. M. le Roi de Prusse, notre très gracieux Souverain, qui est placée dans son Palais à Berlin.

La manière dont nous exécuterions cet ouvrage, si Son Excellence, Mr le Conseiller d'Etat, voulait nous confier l'exécution de la belle statue de Copernic, serait la suivante, nous la jeterions tout entière d'un seul jet exce-

pté la tête, et le bras droit, nous séparerions ces deux parties par plusieurs raisons, d'abord il faudrait toujours lever la tête du reste pour pouvoir faire entrer le noyau et pour appliquer les soupiraux, mais en second lieu, ce n'est que de cette manière qu'on peut arriver à donner à la ciselure de la tête toute la perfection que cette partie principale exige, quant au bras il rendrait la forme trop grande et incommode, et autant cette partie que la tête pourront être jointes, on trouve de la manière la plus solide et sans qu'on pût le découvrir.

C'est de cette manière que les anciens, que nous nous sommes toujours pris pour modèle, sans négliger ce que les procédures modernes, et particulièrement de Paris et de Berlin ont d'avantageux, ont exécuté même leurs ouvrages les plus grands, qui ont duré jusqu' à nos jours.

Ce n'est que par cette méthode que les frais peuvent être restreints à une somme modérée, nous nous engagerions d'entreprendre l'ouvrage, tout compris, pour 40000 francs ou 2000 louis neufs à 20 francs vu, que S. E. n'aurait aucun risque, nous ne demanderions, que quand la Statue, sera coulée la moitié du prix ci-dessus, et après avoir achevé tout l'ouvrage l'autre moitié, nous promettons d'exécuter la Statue environ le tems d'un an, et six mois.

Quant à la somme indiquée elle pourrait être modérée si le dé et la base doivent être exécutés en pierre. Nous sommes avec la plus haute considération de S. E.

Mr. le Conseiller d'Etat,
vos très humbles et obéissants serviteurs Jollage et
Hapfgarten, de Berlin Fondateur ciseleur en Bronze.
Via Marcelli № 95 à Rome.

Тамъ же, II, 28—29.

LXI. Письмо Нѣмцевича къ Торвальдсену объ ускореніи выполненія порученнаго ему заказа, 22 февраля н. с. 1826 г.

Le 22 Février 1826.

A Monsieur de Thorvaldson.

Monsieur le Chevalier,

Il nous est bien pénible, Monsieur, d'être obligé de vous rappeler les engagements solennels, que vous avez contractés envers la Société Royale de Varsovie, touchant la Statue de Copernic. Le Contrat fut passé le 30 Septembre 1820 pour la somme totale de 2000 ducats d'or. Un à compte de 666 ducats 12 florins vous fut sur le champ payé et endossé sur le revers du contrat. L'ouvrage devait être fini et envoyé au plus tard dans deux ans, cependant cinq années et demie se sont écoulées depuis ce moment, et nous fûmes frustrés dans notre attente.

La Société pour vous encourager à hâter l'oeuvre, sans attendre son arrivée, vous fit parvenir par M. Kossakowski, secrétaire de la légation Russe, à Rome, le reste de la somme totale, c'est à dire 1332 Ducats d'or. Les lettres des banquiers nous assurent que vous recûtes cette somme au mois de Juillet de l'année passée, mais la Société Royale n'a pas eu de réponse de votre part. En but à de cruelles inquiétudes, voyant la belle saison s'approcher, nous vous prions, Monsieur, de ne pas différer davantage, par la voie qui vous a été indiquée, le transport de notre grand Copernic. En vous choisissant pour perpétuer la gloire de Copernic et de Poniatowski, ce n'est pas la Société Royale seule, c'est la Nation entière, qui vous a désigné comme l'artiste le plus célèbre et le plus digne, de sauver du naufrage au moins quelques Souvenirs de notre gloire passée. Une âme aussi noble, aussi élevée, pourrait-elle être insensible à ce choix. Plus d'une fois les artistes sont forcés de célébrer l'orgueil sans mérite, vous, Monsieur, en travaillant pour la Pologne, vous prîtes un engagement plus digne de votre âme, celui d'immortaliser les vertus les plus sublimes, le génie créateur, la valeur et le dévouement sacré à la Patrie. Que ces motifs parlent à votre âme, échauffent votre génie, hâtent votre Ciseau créateur. Envoyez-nous au plus tôt vos chefs d'oeuvre. Que la Pologne en contemplant ses héros, bénisse l'artiste qui les a rendus à la vie. Veuillez, Monsieur, répondre à notre lettre, nous apprendre au plus tôt le moment où vous comptez embarquer Copernic, ainsi que le piédestal que vous lui destinez. Comptez d'avance sur notre éternelle reconnaissance, et agréez les assurances de notre considération la plus distinguée. J'ai l'honneur d'être

Monsieur le Chevalier
G. U. Niemcewicz.

Тамъ же, II, 30.

LXII. Отчетъ о состояніи суммъ и матеріаловъ для постройки памятника Копернику, 15 марта н. с. 1826 г.

Zdanie sprawy o zamierzonym pomniku dla Kopernika.

Całego funduszu było dotąd dukatów	2285	i zł. pol.	18,738	
wydatku	2285		17,341	gr. 7
			<hr/>	
Pozostaje			1,396	gr. 23
Z testamentu ś. p. Staszica			70,000	
			<hr/>	
Wyszczególnienie podług xiązki rachunkowej ogół			71,396	23
			<hr/>	
Wpłynęło do r. 1824 dukatów	1282	złp.	18,330	
wydano	952		17,138	22
			<hr/>	
Pozostało	330		1,191	8

Wpłynęło w r. 1825 ze składek		408	
Od ś. p. Staszica	1003		
Było w kassie ogółem	1333	1,599	8
Wydano	1333	202	15
Pozostaje		1,396	23
O b j a ś n i e n i a.			
J. p. Thorwaldsen już otrzymał dukatów 1,999	złp.	12	
Za 5,939 funt. kruszcu z dzwonów gostyńskich i za funtów miedzi 13,671 wraz z transportem dwóch dzwonów darowanych z Krasnego Stawu ważących funtów 2818	286	17,138	22
Wydatek na ekspedycyę do Rzymu		202	15
Wydatek ogólny	2285	17,341	7
Jest w tem roku funduszu	zł. pol. 71,396		23

Dwa dzwony z Krasnego Stawu, 5,939 funt. z dzwonów gostyńskich, 13,671 funtów miedzi.

Pozostaje do ukończenie j. p. Thorwaldsen zł. pol. 6.

Za upakowanie i przesłanie z Rzymu modelu, za odlanie i za postument, ilość nieoznaczona jeszcze.

Dnia 15 Marca roku 1826 w Warszawie.

Prażmowski, x. Szaniawski, Niemcewicz.

Тамъ же, II, 31.

LXIII. Рапортъ Сѣрановскаго президенту Общества любителей наукъ Нѣмцевичу по дѣлу о пьедесталѣ памятника Коперника, 2 мая н. с. 1827 года.

Zdanie sprawy.

Zadosyć czyniąc zleceniu jw. prezydującego Towarzystwa przyjaciół nauk, następujący mam zaszczyt przesłać raport w przedmiocie uwag nad podstawą do monumentu Kopernika.

Kolega Metzel, powtórzywszy wszelkie swoje wnioski i do obecnej potrzeby, i do dalszych widoków rządu w względzie sprowadzenia wody i robienia fontan w stolicy, ściągnął może sprawiedliwą uwagę, że gdyby kiedy ta główna potrzeba municypalna nie przeważyła potrzebę ozdób miasta i nie kazała przenieść lub usunąć monumentu: możeby wypadło z prezydentem miasta się znieść nawet o łokieć cofnięcia lub posunięcia naszej podstawy.

Z tego druga myśl się nastęcza, czy nie bezpieczniej, a nawet, czy nie szczęśliwiej ten monument mógłby stać na placu akademickim, wedle pierwszego ś. p. Staszica projektu i zamiaru co do rysunku podstawy. Ja i p. Brodowski życzymy się trzymać pewniej przysłanego z Rzymu wzoru, zrobionego przez p. Idźkowskiego, a zaparafowanego przez p. Torwaldson, lubo uwagi kolegi Metzla o proporcjach szerokości do wysokości, na które są pewne w architekturze prawidła, są po części sprawiedliwymi, gdy w tym rysunku Idźkowskiego nie są zachowanymi, i gdyby je był sam p. Torwaldson zrobił, byłby inną może dał podstawie wymiary. W czym można by tedy jeszcze zaradzić się architekta Markoniego, jako pełnego dobrego smaku artystę (sic).

Nie wchodząc w myśl fontanny kolegi Metzla, projekt jego coklu i mnie, i koledze Brodowskiemu nie zdaje się lepszym w żaden sposób. Bez schodów, piramidalną formę monumentowi nadających, mniej by się monument wydał okazałym, i raczej wydałby się chudym, nadto schody i barjera są właściwym dopiero punktem, bliżej którego artysta nie dozwala patrzeć na swe dzieło, ażeby te przez zbytne zbliżenie oka patrzącemu nie wystawiło dzieła jego wysmukłym, a przez zbytne oddalenie oka drobnym.

W gorliwości swojej kolega Metzla obiecuje jeszcze wyszukać bryłę granitu do wyrobienia z jednej bryły takowej kubu, na tę podstawę służyć mogącego, co by było równie okazałym, jak najtrwalszym. Płata byłaby z drugiej sztuki podobnie granitowej.

Deputacya przystąpiła potem do przejrzania i do porównania anszlagów i propozycji artystów, ku wykonaniu tej podstawy skłonnych. Z tych, gdy:

1° Nie miała anszlaga sobie przesłanego przez tutejszego kamieniarza, z kamienia piaskowego kunowskiego, ofiarującego na schody się ugodzić z Towarzystwem; winna deputacya ostrzedz, że p. Sokołowski, dyrektor fabryki marmurów, oświadczył z marmuru słupeckiego za taką samą cenę, jak żądano z kamienia kunowskiego, to jest za stóp 307, dostarczyć jakoby za zł. p. 3580 materiał na schody. Swój anszlag zaś podał i podpisał tenże p. Sokołowski, wyrachowany na stóp 1237, licząc po zł. p. 9, i wyrachował wartość tę z transportem tego artykułu na zł. p. 10.233. Ta więc propozycja jeszcze ulega sprawdzeniu i miar, i ceny przez porównanie, bo p. Sokołowski bodaj czy się nie pomylił w wyrachowaniu rozciągłości, może ją niepotrzebnie kubicznie wyrachowując, gdy schody nie potrzebują jak cali 6 grubości.

2° P. Sokołowski na postument podał anszlag, który przeciwnie zdaje się aż zanadto malej położonej wartości, bo z marmuru pięknego, twardego, znanego pod nazwiskiem Zelejewskiej góry, ofiaruje go zrobić i tu na miejsce przystawić za 3.840 zł. p., rachując, że tego postumentu z gzym-

sem nie potrzebuje superficies, czyli powierzchnia, jak stóp 160. Azaliż się i w tym nie pomylił, dlatego i to jeszcze przez którego z architektów sprawdzenia wymaga, zwłaszcza że:

3° Kamieniarz tutejszy podał anszlag bez podpisu imienia, podobny ofiarując zrobić postument z marmuru, zyguntowski zwanym (mniej daleko pięknym jak zelejowski), a to za tak nierównie większą cenę, bo 20.000 zł. p. żadaną, wyrachował zaś powierzchnią tego cokłu, czyli postumentu, na stóp 245^{1/2}, stopę ceniąc po 54 zł. p., wprowadzie ołów i żelazo i nieprzewidziane przypadki umieścił on w swoim przedstawieniu; lecz ogromna różnica w cenach nie mogła tylko uderzyć deputację, gdy pan Sokołowski stopę marmuru zelejowskiego, równie z dostawą, nie cenił sobie, jak po zł. p. 24, a marmuru słupeckiego na schody, jak po zł. p. 9.

4° Anszałg mularskiej roboty i materyałów na fundament, podany bez podpisu, proponującego na zł. p. 7030, więc Towarzystwo nie może mniej kosztu na ten postument przewidzieć, jak dwadzieścia pięć tysięcy złotych, jeśli nie nastąpi ściślejsze i porządniejsze zebranie i porównanie anszłagów. Dnia 2 Maja 1827 roku.

Józef Sierakowski.

Тамъ же, II, 56—57.

LXIV. Отношеніе администраціи Общества любителей наукъ къ Комиссіи Мазовецкаго воеводства о суммахъ, пожертвованныхъ Сташицемъ и другими, на сооружеиіе памятника Коперника, 6 іюля н. с. 1827 г.

Do Kommissyi województwa Mazowieckiego administracya Towarzystwa
Król. przyj. nauk.

Na odezwę Kommissyi wojewódzkiej z dnia 22 Maja r. b. № 33,939 względem objaśnienia jakowych rachunków i prawnej pretensyi p. Łuba do massy po ś. p. x. Stanisławie Staszicu, ma zaszczyt oświadczyć, iż p. Łuba, jeżeli ma jakowe pretensje do massy po ś. p. Staszicu, te nie mogą się wcale tyczyć Towarzystwa, które przeto w rozpoznawanie, ani w objaśnianie ich, wdawać się nie może. Zresztą wezwany j. p. Łuba do oświecenia Towarzystwa, jakie to są pretensje, oświadczył, iż są to rachunki prywatne z jego dawniejszych stosunków z ś. p. x. Staszicem wynikające i które już ma zaspokojone.

Co do summy 70000 zł., na pomnik dla Kopernika przez ś. p. Staszica, prezesa Towarzystwa legowanych, administracya Towarzystwa ma zaszczyt oświadczyć, iż od powzięcia przez Towarzystwo myśli wystawienia pomnika Kopernikowi i ogłoszenia tego przez pisma publiczne, toż Towarzystwo, przez rząd do tego upoważnione, zbierało składki, odbierało je z departamentów województw, przez ministra spraw wewnętrznych,

utrzymywało rachunki tychże składek, i miało w swym depozycie, i ma dotąd wszelkie w tej mierze zebrane pieniądze, jak o tem między innymi jedna z odezwo, drukowanych w r. 1815, tu przyłączona, przekonywa. Toż Towarzystwo Królewskie przyjaciół nauk, zmieniawszy później myśl wystawienia posągu brązowego zamiast obelisku, ułożyło się z artystą w Rzymie o wygotowanie modelu do tego, zapłaciło już na ten rachunek 2000 dukatów i poniosło inne wydatki, jako samo zawiadujące funduszami na ten cel zebranymi. Teraz, gdy model już jest skończony podług odebranego świeżo z Rzymu listu, pisanego do prezesa Towarzystwa, zapakowany i teraz zapewne już wyprawiony z Rzymu i niebawem do Warszawy ma przybyć, gdy materiał brązowy na sam posąg i odlanie onego już się przysposabia, fundusz zatem musi być wpoogotowiu, nie widzi przeto Towarzystwo Król. potrzeby dalszego zabezpieczania składki, jak tylko pewnego depozytu, o który wystarać się nie omieszkało, ani znoszenia się z Kommissją Rządową wyznań rel. i ośw. z którą w żadnych nie zostaje stosunkach. Skoro zaś wystawienie pomnika skutecznionem zostanie, nieomieszka Król. Towarzystwo przyj. nauk zdać sprawę przed publicznością z zebranych składek i onychże użycia.

Warszawa, dnia 6 Lipca 1827 roku.

Тамъ же, II, л. 91.

J. U. N.

LXV. Письмо Норблина къ предѣдателю Общества любителей наукъ Нѣмцевичу о способахъ и условіяхъ отливки и постановки памятника Коперника, 18 сѣнтября н. с. 1827 года.

A Monsieur le Président de la Société des Amis des Sciences et arts de Varsovie.

Monsieur le Président,

D'après l'ordre que vous m'avez donné de vous faire un rapport sur les moyens que nous employerons pour l'exécution du monument, qui doit être érigé à la mémoire de Copernic; je m'empresse de vous faire part des dispositions suivantes.

La statue ainsi que le dé sur quoi elle est assise seront exécutés en bronze d'après le modèle de M-r Thorvaldsen; la figure sera fondue en plusieurs parties, et par le procédé du sable qui est maintenant le seul en usage pour ces sortes d'opérations, l'ancienne manière de mouler à cire perdue n'est plus usitée vu qu'elle devient trop dispendieuse et qu'elle demande beaucoup plus de temps. La statue de Joseph Second à Vienne est la dernière qui fut exécutée par ce moyen. Depuis cette époque tous les-

autres monuments de ce genre ont été faits par le même procédé que nous nous proposons d'employer pour celui de Copernic.

Le piédestal sera exécuté en fer fondu et assis sur de fortes fondations en briques, rien enfin ne sera négligé tant sur le travail que pour assurer la force d'un monument qui doit passer à la postérité.

Quant aux frais que doit entraîner l'exécution des travaux, j'avais adressé à Son Excellence Monsieur le Ministre d'Etat Staszyc, lors des conférences que j'eus avec lui à ce sujet une demande de la fourniture du cuivre et de 80,000 florins pour la statue sans son piédestal. Depuis, m'ayant (Monsieur le président) donné connaissance que Messieurs les Membres du Comité ne pouvaient allouer pour l'exécution entière du monument qu'une somme de 70,000 florins et de notre côté, voulant écarter toute autre considération que l'honneur d'exécuter cette entreprise, nous proposons à Messieurs les Membres du Comité de fournir le monument entièrement terminé pour la dite somme de 70,000 florins et les 23,328 livres de cuivre qui d'après la note que nous avons reçue de Monsieur Czarnecki sont destinées à cet objet.

Si Messieurs les membres du Comité daignent accepter nos propositions, nous désirerions que le mode du paiement fût réparti de la manière suivante afin qu'il n'y eût aucun retard dans l'exécution des travaux.

1° A la signature du contrat; pour faire construire les ateliers et faire venir de Paris les ouvriers qui sont nécessaires à la prompte exécution des

	Florins.
travaux	20.000
2° Les 23,328 livres de matière, lorsque les ateliers et la fonderie seront construits et que les ouvriers seront en activité, de plus une somme de	15.000
3° Lorsque la figure sera fondue	15.000
4° Lorsque la figure et le piédestal seront achevés et prêts à poser	10.000
5° Lorsque le monument sera entièrement achevé	10.000
	Somme totale. 70.000

Nous demandons en outre que le modèle en plâtre soit remis dans ma maison située rue S-t Georges N° 1791 et 1792.

Les plans et dimensions du piédestal nous seraient remis à la signature du contrat.

Ayant l'honneur d'être connu de vous depuis mon enfance, j'ose vous supplier, Monsieur le Président, de vouloir bien être notre interprète auprès de Messieurs les Membres du Comité, afin qu'ils daignent nous honorer de leur confiance.

L'entière connaissance que nous avons dans ces sortes de travaux, nous met à même d'en pouvoir assurer l'entière réussite, Nous pouvons citer parmi les différentes entreprises que nous avons exécutées depuis notre séjour en Pologne, le buste colossal du feu Prince Czartoryski, un buste de Sa Majesté l'Empereur Nicolas, qui est encore dans notre fabrique et un monument à la mémoire du Général Gutschmid actuellement en ouvrage et qui sans être comparable pour les dimensions au monument de Copernic est pourtant assez grand pour donner une idée des soins que nous apporterions à la confection d'un plus considérable.

Veuillez agréer avec bonté,
Monsieur le Président,
les sentiments respectueux avec lesquels j'ai
l'honneur d'être votre très humble et très obéissant
Serviteur

Norblin L'afné.

Varsovie, 18 Septembre 1827.

Тамъ же, II лл. 69—70.

**LII. Протоколь засѣданія комиссіи по сооружеиію памятника
Коперника, 14 денабря н. с. 1827 года.**

Posiedzenie deputacyi, zajmujacej się posagiem Kopernika, dnia 14 Grudnia 1827, w pomieszkaniu prezesa Towarzystwa, o godzinie 5 wieczorem.

1°. Obecni na posiedzeniu: prezes Towarzystwa X. biskup Prażmowski, kol. Sierakowski, x. Szaniawski, x. Szwejkowski, Brodowski, sekretarz Towarzystwa Gołembowski.

2°. Zagał prezes Towarzystwa deputacyi to posiedzenie uczynionem przez siebie doniesieniem, że modele do posagu Kopernika już przybyły szczęśliwie do Hamburga i ztamtąd wyprawione zostały do Berlina, zkad pójdą jeszcze wodą dopóki będzie można, następnie zaś lądem i sanną drogą, jeśli będą śniegi. Odczytany został list p. Chateaurouge z Hamburga i rachunek poniesionych przez niego wydatków. Prezes wyraził, co napisał do p.p. Anhalt i Wagner w Berlinie względem dalszego transportu pomienionych modelów, pośpiechu i bezpieczeństwa; skończył potrzebą zastanowienia się nad środkami, ułatwić mogącemi ulanie i postawienie tego pomnika.

3°. Co do miejsca, na którem stanąć ma posag, czy przed domem Towarzystwa, czy na placu uniwersyteckim, na przyszłym posiedzeniu ogólnym poda się to pod rozstrzygnięcie Towarzystwa.

4°. Że potrzebne jest zdjęcie planów miejsca jednego i drugiego, polecono x. Szwejkowskiemu, rektorowi Uniwersytetu, ażeby uprosił p. Go-

łońskiego, profesora perspektywy w uniwersytecie, o przygotowanie takich planów, z umieszczeniem facyaty i elewacji tak domu Towarzystwa i pomnika, jakoby już przed nim stojącego, podobnie głównej budowy uniwersytetu i tegoż pomnika. Takie bowiem plany i dla wiadomości i przekonania Towarzystwa są potrzebne, i dla przesłania ich najjaśniejszemu panu, gdy o potwierdzenie wybranego z nich, i pozwolenie wystawienia tego pomnika, prosić się będzie. W święta koledzy: Sierakowski, Szwejkowski i sekretarz Towarzystwa zbiorą się, ażeby ten przedmiot rozważyli, do wniesienia na posiedzenie deputacyi i ogólne Towarzystwa przygotowali.

5°. Względem wylania: że miejsce w ludwisarni wojskowej, gdyby dozwolone było, widocznie oszczędziłoby Towarzystwu nakładów ogromnych zawsze na stawianie szop i pieców, prezes bierze na siebie pomówić z generałem Bontemps, a gdyby potrzebnem było z generałami Hauke i Kurutą, ażeby na to zezwolenie wodza naczelnego cesarzewicza wielkiego xiążęcia Konstantego otrzymać.

6°. Kolega Sierakowski, jako należący równie do deputacyi, trudniący się posągiem xięcia Józefa Poniatowskiego porozumie się z pomienioną deputacją, ażeby koszta wspólnego użytku być mogące, były wspólne, a w stosunku mass pomników, trzecia część ich przypadała na Towarzystwo przyjaciół nauk, dwie trzecie na fundusz posągu xięcia Józefa.

7°. To ułatwienie tych kroków przedwstępnych, tenże kolega Sierakowski wraz z x. Szwejkowskim porozumieją się z p. Norblinem, ofiarującym się do ulania tego posągu, postarają się go przekonać, że fundusz 70.000 złp. potrzeba, ażeby wystarczał na wszelkie wydatki, tak sprowadzenia modelu, jak ulania posągu samego, jego fundamentu, podstawy i obwiedzenia kratą; że jego podania są przesadzone, wskażą mu łatwości, jakie mieć może, i na tych zasadach ułożą aryngę kontraktu, który będzie się mógł z nim zawrzeć.

8°. Dla objaśnienia tych okoliczności, odczytane uwagi kolegi Sierakowskiego, nad podaniem różnych osób, co do nakładu, potrzebnego na podstawę, czem się równie tenże kolega z x. Szwejkowskim zajmą.

Niemcewicz.

Тамъ же, II, 33.

LXVII. Протоколь засѣданія комисіи по сооружеію памятника Коперника, 22 февраля 1828 г.

Towarzystwo Królewskie przyjaciół nauk.

Posiedzenie deputacyi, zajmującej się posągiem Kopernika, w domu prezesa Towarzystwa, dnia 22 Lutego 1828 o 6 wieczorem.

Obecni: prezes Towarzystwa x. biskup Prażmowski, koledzy:

Sierakowski, x. Szaniawski, x. Szwejkowski, zaproszony do tejże deputacyi przez prezesa kol. Bentkowski i, z obowiązku, sekretarz Towarzystwa Gołombiowski.

Wezwanym został i p. Norblin i był obecny temu posiedzeniu.

1°. Prezes Towarzystwa Niemcewicz w zagajeniu posiedzenia wyraził, że się zgłosi o powzięcie wiadomości, gdzie modele do posągu Kopernika, wyprawione z Hamburga wodą ku Berlinowi, doszły, i kiedy ich pierwszą wodą spodziewać się można. Doniósł, że prosił konsula pruskiego p. Schmidta o wyjednanie rozkazu do komór pruskich, ażeby pak tych nie otwierano w obawie uszkodzenia w czem tego modelu, i konsul pomieniony już o to napisał. Zgłosi się również prezes do księcia Lubeckiego, ministra skarbu, o podobneż zalecenie komorom naszym. To uczyniwszy co do modelu posągu, kiedy już miejsce dlań oznaczone przed domem Towarzystwa, zawrzeć należy umowę z p.p. Norblin i Grégoire, ofiarującemi się do wylania tego pomnika, ażeby im dać czas wystawienia pieców, poczynienia wszelkich układów poprzedniczych z kim wypadnie.

2°. Pan Norblin przełożył, że, jeśli Towarzystwo obstawać będzie przy podstawie do tego posągu marmurowej, lękać się można zawodu i przewłoki, jak już tylekroć doświadczone przy innych budowach; jeśli będzie przyjętą podstawa z blach lanych żelaznych, podejmuje się wykończyć wszystko i upewnić na dzień kontraktem oznaczyć miany wystawienie zupełne posągu i obwiedzenie jego, za wypłatą ratami oznaczyć mianami 60.000 zł. pol. i oddaniem kruścu, na to przygotowanego.

3°. Po ostatecznej rozprawie i porozumieniu się dalszem z p. Norblin postanowiono: że przyjmuje i zezwala deputacya na podstawę posągu i stopnie z blach lanych żelaznych, barrjerę jak w modelu albo kratę żelazną w około. Wszakże, kiedy wydatki na sprowadzenie modeli już są znaczne i dalsze przewidziane być nie mogą, na 60.000 zł. pol. żądane, prócz kruścu gotowego, ale 50,000 p. Norblinowi ofiarować tylko może, z których 20.000 za dostateczną hypoteką zaraz po spisaniu kontraktu wydane będą, w ciągu pracy we dwóch terminach po 5.000 zł., za wystawieniem zupełnym pomnika 20.000 zł. Nadto upewniła deputacya tegoż p. Norblina, że jeśli pracą jego zadowolnione będzie Towarzystwo, jeśli wszystko na czas i jak najlepiej dopełnione będzie resztę z 70.000 zł. naten fundusz przeznaczonych, jaka od wydatków na sprowadzenie modeli, inauguracyą posągu i tem podobne tego przedmiotu tyczące się nakłady, pozostanie, tymże p.p. Norblin i Grégoire, jako nagrodę ich usilności wypłaci. Warunki te wszystkie p. Norblin przyjął.

4°. Spisanie kontraktu poruczone kol. Bentkowskiemu i x. Szwejkowskiemu, którzy o wszystko szczegółowo umówiwszy się z pp. Norblin

i Grégoire, jak tylko przez administracją upoważnieni zostaną, kontrakt ten przed Notaryuszem Bandtke zawrą.

Dan jak wyżej 22 Lutego 1828 roku.

Niemcewicz.

Тамъ же, II, л. 77.

**LXVIII. Контрактъ Норблина объ отливкѣ и постановкѣ памятни-
на Копернику, февраля 1828 г.**

Ja, Alexander Jan Norblin, mieszkający przy ulicy Ś-to Jurskiej № 1732.

Obowiązuję się skutecznie posąg Kopernika ze spiżu, z podstawą do tegoż żelazną, podług rysunku, podpisanego przez j.p. Torvalcen za summę złp. ośmdziesiąt tysięcy, to jest pięćdziesiąt tysięcy w monecie srebrnej, trzydzieści tysięcy w miedzi i dzwonach.

Ta summa wypłaconą będzie p. Norblin, jak następuje:

1°. Przy podpisaniu kontraktu kruszec, jak powyżej wyrażony, w gotowiznie złp. dwadzieścia tysięcy.

2°. Jak posąg będzie odlany, złp. pięć tysięcy gotowizny.

3°. Jak będzie zczylerowany, złp. pięć tysięcy gotowizny.

4°. Jak będzie złożony złp. pięć tysięcy gotowizny.

5°. Jak będzie zupełnie ukończony i postawiony w miejscu przeznaczonem, złp. piętnaście tysięcy gotowizny.

Obowiązuję się podpisany wystawić powyżej wyrażony posąg w przeciągu roku jednego od daty podpisania kontraktu.

Warszawa.

Norblin L'aine.

Даты нѣтъ.

Тамъ же, II, 78.

**LXIX. Просьба Грегюара комиссії по сооруженію памятника
Коперника о передачѣ ему дѣла отливки и постановки памятника,
28 марта 1828 г.**

Тамъ же, II, л. 82—83.

A Messieurs les membres de la Société des Amis des Sciences et arts, chargés de l'érection du monument à la mémoire de Copernic.

Messieurs,

Un mois n'est pas encore écoulé, depuis le jour où les dernières conditions du contrat de Copernic furent définitivement arrêtées entre: 1°. Messieurs les membres du Comité, d'une part; 2°, M-r Norblin et moi de

l'autrel. Quelques formalités à remplir ont retardé la signature du dit contrat, et au moment de terminer un déplorable événement vient interrompre la marche de cette affaire. Après avoir rendu les derniers devoirs à l'homme dont la perte est trop sensible, pour sa famille, les arts et ses amis, j'ai cru devoir m'occuper plus sérieusement que jamais du monument qui fixe en ce moment votre attention, puisque (si l'événement était arrivé quelques jours plus tard) toute la responsabilité reposerait maintenant sur moi seul.

Je viens donc vous offrir, messieurs, tous les éclaircissemens que j'ai cru susceptibles de pouvoir me faire obtenir votre confiance.

J'ose pouvoir prouver que la perte que nous venons de faire ne peut influer en aucune manière sur l'exécution du dit monument, puisqu'il ne s'agit pas ici de créer un modèle, mais seulement d'exécuter en bronze d'après un modèle déjà terminé. M-r Norblin serait vivant et présent que tout le travail serait de même confié à ma direction tels que l'ont été: le buste du prince Adam de Czartoryski, les travaux de l'église St. Alexandre, les insignes royaux pour le service funèbre de l'Empereur Alexandre, un buste de l'Empereur Nicolas, qui est encore à la fabrique et le monument à la mémoire du général Gutschmid, qui sera terminé sous quelques jours, ainsi que tous les autres différens travaux en bronze qui ont été exécutés dans la fabrique depuis l'espace de six années, époque à laquelle je suis devenu seul propriétaire de l'établissement. Ci-joint un contrat passé avec M-r Norblin il y a quatre ans, qui peut venir à l'assertion de ce que j'avance. Il est très évident que feu M-r Norblin (dont le nom était déjà si avantageusement connu en Pologne par les productions de son père) est venu ici comme sculpteur et entrepreneur de bronzes, mais non comme artiste qui met la main à l'oeuvre.

J'ai chez moi les mêmes hommes, sur lesquels M-r Norblin comptait pour l'exécution de ce monument, mais pour donner plus de sécurité à messieurs les membres du comité et afin que les autres travaux de la fabrique ne souffrent pas de cette entreprise, je m'engage à faire venir de Paris, un fondeur et un ciseleur déjà consommés dans ce genre de travail. Sauf à en augmenter le nombre si le cas l'exigeait.

Je me reprocherais, messieurs, de vous fatiguer de tant de réflexions; s'il ne s'agissait en ce moment que d'une simple affaire d'intérêt, j'attendrais dans ce cas votre décision avec sécurité, mais il s'agit ici d'une réputation qui s'établit depuis plusieurs années et qui peut être ternie en quelques instans. S'il n'eût jamais été question que de M-r Norblin dans cette affaire, personne ne serait surpris qu'après son décès le monument fût exécuté ou dans un autre pays, ou par tel autre individu que ce soit. Mais quand il a été annoncé officiellement dans les papiers publics, et à plusieurs reprises qu'il devait être exécuté par M-r Norblin et Grégoire –

M-r Norblin manquant — et Grégoire ne continuant pas l'entreprise, ce serait déclarer ouvertement qu'il n'a ni les moyens ni les capacités pour un tel travail.

J'entreprendrai maintenant, Messieurs, de vous démontrer le plus clairement qu'il me sera possible (ce que j'ai déjà annoncé plus haut) que sous le rapport de l'intérêt, l'affaire est loin d'être avantageuse.

Lorsqu'à la séance qui eut lieu chez monsieur le Recteur Szejkowski, nous consentîmes à nous charger de l'exécution entière du monument, avec son piédestal, soit en bronze, soit en marbre avec la base et la corniche en bronze, et même en fer, nous cherchâmes à nous renfermer dans les fonds disponibles, laissant de côté toute autre considération, que la gloire qui pouvait résulter d'une telle entreprise. Car il n'ya jamais eu d'exemples qu'un monument semblable eût été exécuté pour un prix si médiocre. La statue de Charles XIII qui est la plus à comparer à celle de Copernic, pour les dimensions, et qui par l'effet de la concurrence a été faite pour le prix le plus modéré qui eût existé jusqu'alors, a été payée 50.000 francs, non compris la matière et le transport qui ont été aux frais du gouvernement Suédois. Je tiens entre les mains la certitude de ce que j'avance dans la correspondance de M-r Norblin (depuis l'année 1821), tant avec M-r Honoré Gonon Fondateur (dont il a été souvent question dans les différents rapports que nous avons eu l'honneur de vous présenter) qu'avec M-r Coüe Ciseleur. On voit par leurs comptes qu'en faisant exécuter la figure par ces mêmes hommes la matière et leur traitement seul coûterait 66.400 florins non compris leur voyage. Ajouter à cette somme le piédestal et la base, les fondations et les frais considérables d'ouvriers pour la fonderie, hommes de peine, fourneaux, châssis, combustibles, sables, ferrures, armatures et enfin tous les autres frais qu'entraîne un pareil travail, alors, sans doute, vous serez surpris, Messieurs, que M-r Norblin ait pu adhérer à fournir tout le monument pour la somme de 80.000 florins. Je respecte et j'honore trop sa mémoire pour présumer autre cause, si ce n'est que la maladie, qui l'a entraîné si promptement au tombeau, avait déjà lors de cet accord influé sur ses facultés. Et ce qui me convaincrat dans cette manière de voir, est le plan qu'il avait formé en dernier lieu d'entreprendre seul un pareil travail, quand il y a six ans (lors de sa séparation avec M-r Zier) où il avait alors beaucoup plus de moyens d'opérer, il reconnut lui même son insuffisance et l'impossibilité de conduire seul un établissement puisqu' il abandonna entièrement la fabrique à ma direction et à toute manutention.

Si je puis, Messieurs, obtenir votre confiance au point d'être chargé de ce monument ou tout au moins de ce qui a rapport au bronze, et n'ayant pas de bien fonds à vous offrir pour cautionnement, je prendrai la liberté de vous proposer de commencer l'entreprise sans aucune avance.

Seulement, lorsque la tête, les bras, et les jambes seront fondus, si mes moyens ne me permettent pas d'aller plus avant, c'est alors, Messieurs, que je me recommanderai à votre justice pour vouloir bien me faire les avances reconnues nécessaires pour ne pas apporter de retard dans l'exécution des travaux et assurer l'achèvement de cette entreprise sans vous causer d'embarras ultérieur et enfin au contentement général du Comité.

J'ai l'honneur d'être avec le plus profond respect de Messieurs les membres du Comité le très humble et très obéissant serviteur

J. B. Grégoire.

Varsovie, 28 Mars 1828.

Тамъ же, II, 82—83.

LXX. Raportъ Обществу любителей наукъ комиссіи составленія расчетовъ по сооруженію памятника Коперника, въ іюнѣ 1828 г.

Raport.

Deputacya, wyznaczona do wymiarkowania kosztów na postawienie monumentu Kopernika, pod prezydencyą rektora Uniwersytetu x. Szwejkowskiego, przyzwała p.p. Norblin i Grégoire, artystów, podejmujących się tej antreprzyzy, i p. architekta Ritschel, jako mogącego contradictorie podane różne anszlagi sprawdzić lub monitować.

A najprzód, wzięwszy za zasadę, że Towarzystwo nie ma innego już na ten przedmiot funduszu, jak zostawione 23 funtów metalu, przez s. p. Staszica przygotowanego, i 70 tysięcy kapitału w gotowiźnie, starała się przekonać p.p. Norblin i Grégoire o niepodobieństwie wyższej expensy nad fundusz sta tysięcy, wliczając w tę kwotę walor metalu już przygotowanego: a mając na względzie najprzód opłacenie kosztów transportu modelu p. Torwaldson z Rzymu przez Gdańsk aż tu na miejsce, presumowanego do sześciu tysięcy, weszła w rozpoznanie i umiarkowanie wszystkich szczegółów, na które oglądać się wypada ku doprowadzeniu do końca przedsięwzięcia postawienia tego pomnika w sposób najporządniejszy, a razem najoszczędniejszy. Odczytane były anszlagi mularskie, do potrzeby wymurowania fundamentu konieczne. Propozycye kamieniarzy o podstawę i gradusy, tak z kamienia, jako z marmuru, nakoniec rozbie-rano i wyrachowywano różne pomysły na cokiel pod ten monument, aza-lisz okazalszy nie mógłby stanąć z marmuru lub z bronzu, a przez ostrożność w wydatkach czekających, proponowany piedestał z żelaza lanego był także wzięty na uwagę, rachunek jako najtańszy każdy mógłby być zro-biony dołącza się.

1-mo. Anszlag z piedestałem żelaznym:

Koszt sprowadzenia modelu

6.000 złp.

Mularska robota fundamentu z gradusami kamienia kuno-
nowskiego, barjerą i żelastwem, wyrachowane zostały do 9.600 złp.

16 tysięcy funtów metalu, żądanego przez p.p. Norblin
i Grégoire na odlanie posągu wartości 20.000 złp.

Obłożenie piedestału żelaznemi lanemi tablicami, z robo-
tą obłożenia, wyrachowano na ośm tysięcy funtów materiału 3.000 złp.

Te tedy odrębne artykuły, gdy wynoszą 38.600 złp., a na nieprze-
widziane jeszcze expensa zachowując 1.400 złp., miałyby się p. Norblin
i p. Grégoire kontentować pozostałością sześćdziesiąt tysięcy za odlanie
i postawienie pomnika.

2-o. Anszlag z piedestałem marmurowym:

Koszt sprowadzenia modelu 6.000 złp.

Mularka, barjery, żelastwo, ut supra, wyrachowane z naj-
bliższą pewnością przez szczegóły, oraz gradusy kamienne 9.600 złp.

16 tysięcy funtów metalu na odlanie posągu, ut supra,
wartości 20.000 złp.

Obłożenie marmurem piedestału, wedle anszlagu p. Soko-
łowskiego 6.000 złp

Te tedy odrębne artykuły rozważone kosztowałyby 41.600 złp.
Nowe przewidziane expensa, zostawiając 1.400 złp., mieliby się p.p. Nor-
blin i Grégoire kontentować resztą summy, pięćdziesiąt i siedm tysięcy
wynoszącej.

3-tio. Anszlag z piedestałem brązowym:

Koszt sprowadzenia modelu 6.000 złp.

Mularka, gradusy kamienne, barjery i żelastwo, ut supra 9.600 złp.

16 tysięcy funtów metalu na odlanie samego posągu, ut
supra 20.000 złp.

Wagę metalu, potrzebnego na obłożenie brązem piedestału p.p.
Norblin i Grégoire liczą do 12 tysięcy funtów, a lubo cenią z robotą czy-
stą tego piedestału gzymśów po złp. 3, deputacya nie uznawała war-
tość, jak 20.000 złp., nie licząc nadto nic na nieprzewidziane expensa; te
odrębne wyrachowania wynoszą 55.600. Nie zostawałoby na wynagro-
dzenie artystów Norblin i Grégoire, jak czterdzieści i cztery tysięcy cztery-
sta złotych.

Nie można nie uznać, że piedestał brązowy pod posągiem najoka-
zalej by się wydał, ale że artyści Norblin i Grégoire nie podejmują się
roboty swojej za tak uszczuplony kapitał wykonać, albowy jeszcze szu-
kać trzeba w gorliwości składających się summy przynajmniej dwudzie-
stu tysięcy, lub ją określić i udecydować na piedestał marmurem ze-
lewskim, lub talarowy zwany, do obłożenia.

Józef Sierakowski,

X. Szejkowski,

W. Ritschel, L. Gołombowski, sek. Tow.

Projekt dodatkowy.

Nazajutrz po posiedzeniu deputacyi, na której takowy raport Towarzystwu zdać udecydowała do finalnego rozstrzygnięcia, przybył do Warszawy kamieniarz z Słupca, który adresowany do p.p. Norblin i Grégoire, po roztrząśnieniu rzeczy, podał myśl ułatwić w inny jeszcze sposób tę antreprzyzę postawienia monumentu mogącą, a wskutek rozmyślenia się, p.p. Norblin i Grégoire proponują jeszcze między sobą, wskutek i porozumienia się z kamieniarzami, mularzem, żądają, żeby im 70 tysięcy złp. oddane zostały przeznaczone pod szafunek z submissją postawienia monumentu na oznaczonym placu bez żadnego dalszego utrudzania Towarzystwa, ale oraz żeby im metalu 23 funtów oddane były; obowiązuje się zaś wszystko swoim kosztem i staraniem w 18 miesiącach skończyć i posąg odlany postawić na piedestale i schodach, nawet marmurowych. Piedestał z marmuru zelejowskiego lub talarowego, schody zaś z marmuru słupeckiego, z dodaniem gzymsu górnego i dolnego z brązu, co takż nie może być bardzo ozdobnym. Gdyby ten projekt trafił najbliżej do przekonania Towarzystwa, j.w. prezydujący Niemcewicz raczyłby udać się do Kommissyi Rządowej przychodów i skarbu do wydziału górniczego o wyjednanie pozwolenia wylomu marmuru z gór rządowych i dozwoleń najęcia 20 więźniów w Kielcach ku potrzebnej kamieniarzowi pomocy. Po otrzymaniu takowego pozwolenia, zdaniem jest referenta, że kontrakt z p.p. Norblin i Grégoire mógłby być pod temi warunkami, zdanie całej antreprzyzy na nich, pod dozorem jakiej deputacyi Towarzystwa członków, spisany i zawarty.

J. Sierakowski.

D. 10 Juni 1828 roku.

Тамъ же, II, 54—55.

LXXI. Письмо барона Моренгейма къ Нѣмцевичу о согласіи цесаревича Константина Павловича, чтобы памятникъ Коперника былъ поставленъ на площади предъ домою Общества любителей наукъ, 3/15 сентября 1828 г.

Varsovie, ce 3/15 Septembre 1828.

Monsieur,

Je m'empresse de Vous annoncer, Monsieur, en réponse à la lettre que Vous m'avez fait l'honneur de m'adresser sous la date du 14 Juin. a. c., que Monseigneur le Grand Duc Cesarévitch a bien voulu approuver le choix de l'emplacement que Vous proposez pour l'érection de la statue de Copernic, et Son Altesse Impériale considère comme le mieux approprié à

ce montment, l'endroit qui a été indiqué par feu l'Abbé Staszic et choisi par le Sculpteur Thorwaldsen lui même.

En Vous restituant ci-près le plan que Vous-avez bien voulu me communiquer, et que j'ai eu l'honneur de mettre sous les yeux de Monseigneur le Grand duc Césarévitch, je saisis avec infiniment de plaisir, Monsieur, cette occasion pour Vous renouveler les assurances de ma considération la plus distinguée.

Le Baron de Mohrenheim.

Тамъ же II, 101.

LXXII. Протоколь засѣданія административнаго управленія Общества любителей наукъ по дѣлу сооруженія памятника Коперника, 3 ноября н. с. 1828 г.

Protokół
do akt, posągu Kopernika dotyczących się.

1°. Na posiedzeniu administracyjnem okazał prezes list j.w. Mohrenheima, w którym donosi, że jego cesarzowiczowska mość zezwala na postawienie Kopernika posągu przed domem Towarzystwa. Weźmie ten list prezes dla zawiadomienia o tem prezydenta miasta, ażeby p. Grégoire mógł fundament jeszcze tej jesieni zakładać.

2°. Podał p. Grégoire, że mu potrzeba kruscu dzwonowego 3.000 fun., mosiądzu 4.000 funtów; wyraził, że do bronzu, z którego posąg będzie ulany, 3 części mosiądzu, 1 cynku, 1 kruscu dzwonowego użyje. Wydana przez prezesa została assygnacya na żądany krusiec, że natura materiału nie dozwala trzymać się jej ściśle, wydano kruszczu dzwonowego funtów 3.243, miedzi f. 4067.

3°. Poruczono sekretarzowi, ażeby czuwał nad wpisywaniem wszelkich szczegółów w książkę przez niego przygotowaną dla p. Grégoire.

4°. Oświadczył prezes, że p. Grégoire zaleci, ażeby ukrył przed obcemi osobami czas odlewania, żeby nie było natłoku, a przez to w robocie przeszkody, albo uszczerbku nawet.

5°. Upoważniono jak w protokule administracyjnym kassyera do zapłacenia cła i wydatków expedycyjnych od modelu na posąg Kopernika zł. 47 gr. 16.

Dan 3 Października 1828 roku.

Niemcewicz, pr.

Тамъ же, II, 102.

LXXIII. Antyżanładni pamiętnika Kopernika, 3 nojabrza n. s. 1828 r

Akt założenia podstawy do posągu Kopernika w dniu 3 Listopada 1828.

Do sali posiedzeń Towarzystwa o godzinie 11-tej zebrały się osoby, składające Towarzystwo. Akt następujący na pergaminie został przygotowany:

Za panowania Mikołaja I, cesarza Wszech Rossyi, króla polskiego, Mikołajowi Kopernikowi ziomkowi swemu, który pierwszy ciał niebieskich ruch prawdziwy oznaczył, a przez to odkrycie na siebie i polską ojezyzną swoją wiekopomną ściągnał sławę, wdzięczni polacy posąg ten ze spiżu kosztem własnym wzniesli, staraniem Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk, pod prezydencją Juljana Ursyna Niemcewicza. Pierwszy myśl powziął i najhojniej do dzieła tego przyczynił się Stanisław Staszic, poprzedni prezes Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk. Posąg ukształcony przez Alberta Thorwaldsen, ulany w Warszawie przez Jana Grégoire. Fundamenta wyniesione dnia 3 Listopada 1828 roku.

Podpisały ten akt niżej wyrażone osoby: Juljan Ursyn Niemcewicz, prezes Tow., Adam xiążę Czartoryski, Krysiński Dominik, Węgrzecki Stanisław, Józef Sierakowski, Jan Tarnowski, Felix Bentkowski, Kazimierz Brodziński, Łukasz Gołębiowski, Felix Jarocki, Michał Szubert, Kajetan Kwiatkowski, Ignacy Fiałkowski, Tomasz Święcki, Joachim Lelewel, Abraham Stern, Fryderyk Skarbek, Jan Mile, Marek Antoni Pawłowicz, Jan Bandtke, Karol Skrodzki, Adam Kitajewski, Adryan Krzyżanowski, x. Szwejkowski, z nienależących do składu Towarzystwa osób hrabia Pac, senator kasztelan, generał dywizyi niegdys w polskiem wojsku.

Na powszechne żądanie, acz obcą ręką, przydano podpisy tych osób, które lubo nie mogły tu być obecnemi, to dla oddalenia, to dla słabości zdrowia, to dla zatrudnień, pragnęło jednak Towarzystwo mieć połączone tu z swoimi ich imiona. Dla tych powodów umieszczeni zostali: Jan Śniadecki, Brenan, jako tłumacz jego rozprawy o Koperniku, Armiński, jako astronom, dla powszechnego szacunku, jaki tém osobom należy słusznie od Towarzystwa, x. Jan Woronicz, arcybiskup, hrabia Ludwik Plater, prezes działu umiejętności, Kajetan Koźmian i Ludwik Osinski.

Akt pomieniony, listę imienną członków Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk w 1828, rozprawę Śniadeckiego o Koperniku w języku polskim, francuzkim i angielskim umieszczono w słoju szklannym, oraz następujące medale i monety.

Pieniądze z czasu panowania tych królów, za których żył Kopernik, jako to:

Pieniądz Kazimierza Jagiellończyka z dupl. uniwersytec. zbioru	1 srebrny
„ Jana Alberta „ „ „	1 „
„ Alexandra Jagiellończyka „ „ „	1 „
„ Zygmunta I „ „ „	1 „
„ za tegoż króla miasta Elbląga od prezesa Towarzystwa	1 „
Wycisk talara Zygmunta I i Zygmunta Augusta 1533 z duplikatem uniwersyteckim	1 ołowiany
Czworogroszówka litewska Zygmunta Augusta od prez. Tow.	1 srebrna
Wycisk poprawy medalu, bitego w Paryżu dla Kopernika, dany przez Adryana Krzyżanowskiego	1 ołowiany
Medal pomieniony paryzki dla Kopernika z dupl. uniw.	1 brązowy
„ „ „ „ „ „ „	1 żelazny
„ dla Małachowskiego, marszałka sejmu „ „	1 „
„ z popiersiem Kościuszki z jednej, Poniatowskiego z drugiej strony z dupl. uniw.	1 brązowy.
„ dla Kościuszki od prezesa Towarzystwa	1 żelazny
„ dla x. Poniatowskiego „ „	1 „
„ od Towarzystwa przyjaciół nauk dla ś. p. króla saskiego wielki od prezesa Towarzystwa	1 srebrny
„ Jerzego IV, króla angielskiego, 1823, na pamiątkę, że w tym roku rozprawa Śniadeckiego o Koperniku po angielsku drukowana, dany przez Adryana Krzyżanowskiego	1 brązowy
„ dla Kopczyńskiego z dupl. uniw.	1 żelazny
„ dla Lindego „	1 „
„ dla Ossolińskiego „	1 brązowy
„ drogowy „	1 „
„ „ innego stępla „	1 żelazny
„ na założenie Warszawskiego uniwersytetu z dupl. uniw.	1 brązowy
„ na śmierć Alexandra cesarza i króla polskiego „	1 „
Pieniądze: dwuzłotówka za Stanisława Augusta z daru prez. T.	1 srebrna
„ Napoleona 2 franki „ „	1 „
„ za Alexandra dwuzłotówka „ „	1 „
„ z roku 1828 dwuzłotówka kupna	1 „
„ „ „ złotówka „	1 „
„ „ „ 10 groszy „	1 „
„ „ „ 5 groszy „	1 „
„ „ „ 3 grosze „	1 miedziana
„ „ „ 1 grosz „	1 „

To wszystko po zatkaniu słoja pokrywą szklanną, oblepieniu masą, któraby nie dopuszczała wilgoci, umieszczono w naczyniu kamiennem, obsypano piaskiem, włożono pokrywę, brzegi jej okitowano i tak zaniesiono na miejsce, gdzie wśród podstawy na posąg złożono. Prezes Towarzystwa

przemówił te słowa: „Aby ten posąg przetrwał nie tylko burze polityczne wieków następnych, ale i same żywiołów i ziemi wstrząśnienia.“ Podaną sobie przez p. Grégoire kielnią srebrną i młotek stalowy przyjąwszy, pierwszą cegłę położył, po nim x. Czartoryski Adam, hrabia Pac, członekowie Towarzystwa i inne osoby przytomne.

Dan w Warszawie dnia 3 Listopada 1828 roku.

Niemcewicz, pr.

Тамъ же, II, 104—105.

Этотъ актъ былъ опубликованъ въ *Gazet. Warszawsk.*, 1828, № 292, но въ нѣсколько измѣненной формѣ и съ нѣкоторыми сокращеніями.

Актomъ этимъ оканчиваются въ „Дѣлѣ“ документы, относящіеся собственно къ сооруженію памятника. Не изданными оставляются нами разныя вѣдомости о сборѣ денегъ, подписные листы, квитанціи, препроводительныя письма и т. п. бумаги малаго значенія. Затѣмъ, тамъ же имѣются:

LXXIV. Письмо Владислава Олещинскаго предсѣдателю Общества любителей наукъ Нѣмцевичу объ изготовляемой имъ медали Коперника въ память постановки памятника, изъ Парижа, въ августѣ 1829 г.

Jaśnie wielmożny panie.

Rekomendując się jaśnie wielmożnemu panu, mam honor donieść, że już ukończyłem modelowanie bareliefu, z którego wykonywać będę powieżony mnie medal Kopernika. Pragnąc zaś należycie odpowiedzieć tak zaszczytnemu wezwaniu, pokazywałem nadesłany mnie rysunek tutajszym artystom; z tych pan Thiolier, generalny rytownik mennicy królewskiej, udzielił mnie następujące uwagi:

1° Że nadesłany rysunek nie daje wyobrażenia o piękności pomnika, ma nawet uchybienia, które w medalu złagodzić wypadnie; w tym celu radził mnie, bym, zachowawszy ogólne formy draperyi i linje, charakteryzujące pomnik, resztę nieprzeliczonych składek opuścił.

2° Z dwóch nadesłanych wzorów medala ten jest bez porównania okazalszym, którego wystawia posąg bez postumentu. Uważano nadto, iż, stosownie do przyjętego zwyczaju, konieczną jest potrzebą położenie jakiego bądź krótkiego napisu dookoła, stosownie do załączonego eskizu.

3° Co do odwrotnej strony uważano, że sam napis na tak obszernym polu nie byłby odpowiadający okazałości, a zatem koniecznie radzono, iżby go otoczył wieńcem z liści dębowych i laurowych, lub jak jaśnie wielmożny pan zadecyduje. Wykonany może być przez tego, którego literę wytłaczać będzie.

4° W przeszłym liście jaśnie wielmożny pan polecił raczył bratu memu Antoniemu doniesienie o kosztach i cenie, za jaką ja podjąć się mogę niniejszy medal wykonać. Doniósł on stosownie do moich życzeń, że tą nadgodą kontentować się będę, jaką same Towarzystwo wyznaczyć mi raczy; proszę tylko, by teraz tyle mnie udzieliło, ile mnie samemu wyexpensować przyjdzie na wspomniony medal. Dziś właśnie w menicy królewskiej wygotowano mnie karteczkę następującą, która to wyszczególnia.

Co zaś do innych zatrudnień moich, mam honor donieść jaśnie wielmożnemu panu, że dla ugruntowania się w mej sztuce, której duszą jest rysunek i skulptura, polecione miałem od światłych nauczycieli moich wykonanie posągu podług najściślejszych zasad sztuki. Aby więc prócz korzyści naukowych dla siebie razem i ziomkom moim jaką bądź uczynić przyjemność i interes, zamierzyłem w posągu tym wystawić Trepkę, której niegdyś z pogardą dla mąk prędzej pozwolił na węglach życie sobie odebrać, jak wydać powierzone mu przez Zygmunta 1-o zlecenie. Będzie więc postawiony obnażonym na stosie, oczy jego wzniosę ku niebu, w twarzy dam wyraz niezachwianego mężstwa i rozważi, jedną rękę położę na piersiach, aby potwierdziła postanowienie serca, a drugą wskazując będzie na węgle przy jego nogach leżące, jakoby urągająca ich nieskuteczności; z plec zaś opuszczę skurę lamparcią i nieco draperyi.

Zostaję z najgłębszem uszanowaniem jaśnie wielmożnego pana najniższym sługą

Władysław Oleszczyński.

Тамъ же, II, л. 109.—Тутъ же письмо Антонія Олещинскаго отъ 29 авг. 1829 г.

LXXV. Письмо Владислава Олещинскаго предсѣдателю Общества любителей наукъ объ изготовляемой имъ медали Коперника въ память постановки памятника, изъ Парижа, 25 января н. с. 1830 г.

Jaśnie wielmożny panie,

Medal mnie polecony już jest prawie ukończonym, niedostaje mu tylko napisów, które również dotąd mogły by były być wybite, gdyby względem nich nie zachodziła wątpliwość, o której rozwiązanie przybiegam do jaśnie wielmożnego pana.

Na odwrotnej stronie medalu jaśnie wielmożny pan polecił następującą położyć napis: *Nicolao Copernico Jagellonidum qui Civi Polono Alumno Acad. Cracov. Immortalis gloriae Societatis Regiae Varsav. decreto Monumentum nudum perenne MDCCCXXX.* Później zaś, gdym zapytywał, jakiby krótki napis na stronie posągu umieścić, jaśnie wielmożny pan przez xiężnę Sapieżynę następująco przysłać mnie raczył wyrazy: *Nicolaus*

Copernic Polonus nat: a: 1473. mor: 1543. Niewiem przeto, czy nazwisko Kopernika na obu stronach medalu ma się znajdować. Czyli czasem niepodobaloby się Król. Tow. przyjaciół nauk, zamiast powtórzenia nazwiska Kopernika, umieścić jaką bądź stosowną dywizę, gdyż te dość często widzieć się dają na medalach wkoło wizerunków wielkich ludzi. Franklin n. p. ma naokoło swego biustu: Eripuit fulmina Jovis sceptrumq; etc.

Medal na pamiątkę Kopernika, bity 1818 r. w Paryżu, ma naokoło wizerunku imię i nazwisko, na odwrotnej zaś stronie data jego śmierci i urodzenia. Znajduje się jeszcze dawniejszy, gdzie naokoło biustu położona dywiza: Sta sol.—Upraszam przeto jaśnie wielmożnego pana o nadesłanie napisu, byle ten był wystarczającym wielością liter dawniej przysłanemu.

Czyli nazwisko Kopernika wyrytować przez *C* lub polskie *K*? Upraszam jaśnie wielmożnego pana, aby te wątpliwości swoim postanowieniem rozwiązał i jak najprędzej uwiadomić mnie raczył.

Brat mój Antoni, polecając się względem jaśnie wielmożnego pana, składa najgłębsze swoje uszanowania. Wkrótce przez wydarzoną okazję odpisać niezanedba i złożyć najgłębsze swe podziękowanie za tylokrotne dowody łaskawości i względów.

Zostaję z najgłębszym uszanowaniem jaśnie wielmożnego pana najniższym sługą

Władysław Oleszczyński.

Paryż, dnia 25 Stycznia 1830 r.

Тамъ же, П, л. 115.—Проектъ латинской надписи Олещинскій привель, очевидно, неточно.

LXXVI. Письмо Бѣньковскаго на запросъ по поводу писемъ Олещинскаго, 4 февраля н. с. 1830 г.

Warszawa, dnia 4 Lutego 1830 r.

Wielmożny meci dobrodzieju.

Nie tak jest łatwo, jak się zdaje, odpowiedzieć w sposób stanowczy, wiele będzie kosztował medal w srebrze, i w miedzi bronzowanej, mający być wybity dla Kopernika. Ja się obawiam „zrobić obrachunek,“ jak niemcy mówią, „bez gospodarza“, nie wiem albowiem, jak wielka będzie wypukłość popiersia i postumentu, jakiej próby srebro (zapewne od 15 lutów 15 lub 16 granów), jak drogi jest robotnik w Paryżu, jak wysoko szacować będzie swoją pracę p. Oleszczyński, czyli będą i jak wielkie koszta transportu tych medalów do Warszawy. Chcąc napewno w tej mierze działać, wypadaloby zapytać się p. Oleszczyńskiego, jak drogo w Paryżu medale takiej wielkości są sprzedawane, i do tego zastosować się, przyjąwszy za zasadę pewną ilość wybić się mających medalów. Chcąc zaś w zbliżony sposób o tem sądzić, takowe szczegóły mam honor wyrazić. Wielkość medalu Kopernika będzie prawie też sama, co medalu na pamiątkę nasze-

go kościoła luterskiego, czyli na pamiątkę architekta Zuga; medal ten waży blisko 10 lutów, więc wartość wewnętrzna srebra wynosi blisko 52 zł. Nie wiem, czyli projektowany medal będzie pokupny za granicą; lecz w naszym kraju, ręczę, iż 100 sztuk w srebrze rozkupionych nie będzie; medal brązowy, gdyby był w Warszawie robiony, szacowałbym go 9 złp. i również pewny jestem, że najwięcej 100 sztuk sprzedanych bydź może. Do szacunku medalu srebrnego wypada dodać koszta na zrobienie stęplów, wynagrodzenie Oleszczyńskiego, roboty samych medalów, transportu. Moim zdaniem, radziłbym w domysły nie wdawać się, lecz tak jak wyraziłem wyżej, zapytać się Oleszczyńskiego.

Odsyłam rysunki i 3 pisma dołączone do niego, polecając się statecznej przyjaźni i łącząc wyraz najwyższego szacunku i upoważnienia w. pana dobrodzieja najniższy sługa

Bieńkowski.

Warszawa, 4 Lutego 1830.

Тамъ же, II, л. 118—119.

LXXVII. Отвѣтъ Общества любителей наукъ Олещинскому о медали въ честь Ноперника (февраль 1830 г.).

Kopja listu do Oleszczyńskiego.

Posąg Kopernika już odlany szczęśliwie, teraz ostatecznie tylko dopełniają się wyglądzenia. Pod bytność n. pana w końcu Kwietnia inauguracya tego pomnika nastąpi, wtenczas i medale bite z tego powodu mieć potrzebujemy. Stosowniej znajdujemy pierwszy ich zapas mieć z Paryża pod okiem w. p. d. wytlóczonych, na 1 więc Maja chcemy tu mieć nadesłane: 1 medal złoty, 50 srebrnych, 100 brązowych. Zaraz po odebraniu tego listu chciej w. p. d. dokładniej powziąć wiadomość, jaki na to potrzebny jest nakład; w ten moment go przysłemy. Z odesłaniem medalów prosimy i o stępel, który, ufamy, że w niczem nie będzie uszkodzony, ażeby tu zdał się do wybicia dalszej liczby medalów.

До сихъ поръ писано рукою Голембювскаго, секретаря Общества. Затѣмъ идутъ приписки рукою Нѣмцевича:

P. S. Na conto expensy posłane wraz będą pieniądze do bankiera.

Nb. Dopiero pisałem do kolegi, by na odwrocie posłał już posłany napis, gdzie zaś figura, najprzywzwoiciej będzie położyć: Sta sol.

Zatrzymać się z parę dni z postanieniem listu, aż odbiorę z banku wexel do Paryża na te expens(a).

N(iemcewicz).

Тамъ же, II, л. 117.

LXXVIII—LXXXVI. Уставы Варшавскаго Общества любителей наукъ и дополненія къ нимъ, 1802—1827 гг.

LXXVIII. Уставъ Общества любителей наукъ 1802 года.

Ustawy Towarzystwa ¹⁾ Warszawskiego przyjaciół nauk.

§ I. Cele Towarzystwa, oraz przedmioty, które postanawia zatrudniać się i które od uwagi swojej usuwa.

1. Utrzymywać język polski w swojej czystości.
2. Upowszechniać środki oświecenia przez wykład nauk i umiejętności w polskim języku.
3. Wydawać rozprawy (dissertacye) w przedmiotach, które albo pożytek krajowi, albo wyjaśnienie jakiej wątpliwości w naukach przynoszą.
4. Pracować nad przekładami autorów wzorowych (klassycznych) i zachęcać spółrodaków do podobnej pracy.
5. Dzieła od członków w imieniu Towarzystwa wydawać miane przed wydrukowaniem ich rozważać; a względem innych, które bądź same członki, bądź obcy, z własnej chęci do rozważki oddadzą, dawać mniemanie.

6. Przedrukowywać potrzebne w języku ojczystym dzieła, w tym jednak sposobie, aby ich nabycie było dla kupujących ułatwionem przez umiarkowanie nakładów na wydania.

7. Zmarłych członków pamięć, w przedstawieniu ich prac literackich, potomności podawać.

8. Zabrania sobie Towarzystwo rozważać rzeczy przeciwne religii chrześcijańskiej, rządowi teraźniejszemu i obyczajom.

§ II. Skład Towarzystwa.

1. Składać się niemoże Towarzystwo z więcej osób krajowych pracujących, jak 60.

2. Będą także wybrane z obywatelów krajowych członki, mające tytuł przybranych, bez obowiązku pracowania. Przyłożenie się czynne do upowszechnienia nauk i wspieranie zamiarów Towarzystwa będzie powodem do umieszczenia przybranych członków, którzy zasiadać z pracującymi mogą.

3. Honorowych członków cudzoziemców nie naznacza się pewna liczba, wszelako te będą zachowane prawidła:

- a) wybierać się będą tacy, którzy, albo przez swoje nauki, albo przez gorliwość o rozszerzenie nauk ojczystych zasługują na szczególniejszy szacunek Towarzystwa;

¹⁾ Сначала было: згромаждения; такъ же и ниже, въ первой половинѣ текста.

b) miany będzie wzgląd na pisarzów, którzy już nad wydoskonaleniem lub okrziesaniem jakiej gałęzi języka słowiańskiego pracowali, lub przez jakie dokładne dzieło, do rzeczy polskiej stosowne, dobrze znanemi są;

c) kiedy tylko prawdziwa zasługa i gorliwość dają prawo do umieszczenia w Towarzystwie, przeto wybór powinien być rzadko i z należytą uwagą czynionym, aby sama trudność w przybieraniu ukazywała szacunek osoby do tego składu wezwanej.

4. Oprócz tych osób będą należeć do składu młodzi ludzie pod imieniem dopuszczonych. Ci nie będą mieli czynnego głosu, ale na wszystkich prywatnych posiedzeniach Towarzystwa i wydziałów przytomni być mogą oprócz zasiadań wyborowych. Takich prezes ma moc podać dwóch, a łącznie trzy osoby Towarzystwa przytomne jednego.

5. Urzędnicy Towarzystwa są: a) prezes, b) sekretarz, c) kassyer.

§ III. Porządek postępowania, bądź w wyborach członków i urzędników, bądź w rozważaniu dzieł, Towarzystwu przyniesionych, nakoniec w publicznych i prywatnych zasiadaniach.

1. Kiedy albo liczba członków nie jest dopełniona, albo jest jaki wakans, prezes o potrzebie wybrania uwiadomi i kandydata lub kandydatów poda. Inne członki równie podadzą, i te podanie zapisane będzie w protokule.

2. Każdy z nieprzytomnych członków w Warszawie ma prawo przez list, do Towarzystwa pisany, podać kandydatów w każdym czasie, nie czekając nawet wakansu. powinien jednak wyrazić zasługi literackie tej osoby, którą poleca. Przy wyborach doniesiono będzie, kto i z jakich przyczyn kandydata przedstawił. Przy kreskowaniu się zdanie polecającego będzie tak, jak gdyby był przytomnym, liczone.

3. Prózne miejsce w zgromadzeniu uważa się:

- a) przez śmierć;
- b) przez wyraźne zrzeczenie się;
- c) przez nieprzykładanie się do pracy; to jednak tak się rozumie:

I. Jeżeli na czterech posiedzeniach, po sobie idących, przytomny w Warszawie członek (prócz słabości, o której uwiadomi) niebywał.

II. Po tych czterech, ciągle po sobie idących, ordynaryjnych sessjach prezes uwiadomi niebywającego, iż jego czyn ubliża przyjętemu obowiązkom i terażniejszy układ jemu przedstawi.

III. Jeżeli po tym ostrzeżeniu niebywający na pierwsze ordynaryjne posiedzenie nieprzybył.

IV. Gdyby który z nieprzytomnych, mając polecone rozważenie dzieł lub rozpraw, trzy razy niedopełnił swego obowiązku.

V. Wtenczas w przypadkach III i IV objęci nważani są za zrzekających się Towarzystwa i z liczby wymazanemi zostaną.

VI. Siedmdziesięcioletnim członkom zostawia się wolność przykładania się do prac i bywania na posiedzeniach, ile im gorliwość i stan ich zdrowia pozwala.

4. Nie będzie wolno wybierać członków, jak dwa razy na rok, to jest w Listopadzie i w Kwietniu. Następujące zachowane będą przy wybieraniu warunki:

a) na posiedzeniu, poprzedzającym wybory, kandydaci będą ogłoszeni; na samym zaś zasiadaniu wyborowym kandydaci nie mogą być podawani;

b) nie może być mniej osób wybierających, jak dwanaście chyba już w składzie Towarzystwa nie było pracujących osób 18. W takim wypadku połowa pozostałych ma zupełną władzę wyboru;

c) jeżeli nie zbierze się oznaczona liczba osób, prezydujący do następnego posiedzenia, a najdalej do 4 niedziel wybór odłoży;

d) gdy zbierze się oznaczona liczba, podający kandydata opowie jego literackie zasługi, oraz od nieprzytomnych przysłane polecenia przeczytane będą;

e) kolej kreskowania się na kandydatów, gdy ich jest kilku, ustanowi los przez wybierane od prezydującego kartki;

f) prezydujący da każdemu z członków dwie gałki, jedną białą, drugą czarną. Biała będzie stanowić przyjęcie, a w drugim naczyniu złożone zostaną czarne gałki;

g) trzy czwarte części składu przytomnego stanowią przyjęcie; a jeżeli do jednego miejsca jest dwóch lub więcej kandydatów, ten, kto ma więcej kresek nad trzy czwarte części, wybranym zostanie;

h) przybrane i honorowe członki tym samym sposobem będą obieranemi.

5. Dopuszczeni na każdym posiedzeniu zapisani być mogą podług § II, 4. Jeżeliby który z członków względem ich przyjęcia robił trudność, prosta większość zdań niegłoszących o przyjęciu lub usunięciu stanowi.

6. Urzędnicy niemogą być obieranemi, tylko na półrocznym wyborowym zasiadaniu prostą większością zdań niegłoszących. Nadto ustanawia się:

a) złożyć urzędu swego nie może urzędnik, przed wyjściem zamierzonego czasu, bez gwałtownej przyczyny, o której sędzi Towarzystwo trzema czwartymi częściami zdań niegłoszących;

b) póty urzędnik nie jest wolnym od odpowiedzialności, póki albo papiery, albo pieniądze mu powierzone za wolą Towarzystwa w ręce następcy nie odda;

c) gdyby który urzędnik umarł, prezydujący, do pierwszego wyborowego posiedzenia, tymczasowego zastępcę wyznaczy;

d) gdyby prezydujący umarł, lub na sessyi nie był przytomnym, w takim przypadku, aż do przybycia jego lub nowego wyboru, pierwszeństwo mieć będzie ten, co jest dawniej zapisanym, a z pomiędzy w jednym dniu zapisanych, starszy wiekiem.

7. Gdyby Towarzystwo Warszawskie, dla niezberania się członków, prace swe przez całoroczny czasu przeciąg przerwać miało, obowiązkiem nieprzytomnych będzie zawsze równie pracować i starać się, aby Towarzystwo jak najrychlej stanęło w przyzwoitym składzie.

8. Skład każdego posiedzenia, oprócz wyborowych, jest z osób pięciu, łącząc w to prezydującego:

a) posiedzenia zwyczajne będą dwa razy na miesiąc 2 i 16. O odmianie tego dnia, gdyby była potrzeba, prezes na poprzedzającym posiedzeniu uwiadomi; godzina 10-ta ranna oznacza się do rozpoczęcia posiedzenia;

b) nadzwyczajnych zasiadań składanie zależy od prezesa;

c) posiedzenia publiczne oznacza Towarzystwo i o ich wypadaniu wprzód na niedziel cztery uwiadamia przez publiczne pisma.

9. Każde posiedzenie prywatne zacznie się od czytania protokołu poprzedniego i przytomni zapisani będą.

10. Najprzód ogólne Towarzystwa sprawy, potym wydziałowe ułatwione zostają.

11. We wszystkich materyach, prócz wyłączonych w oddzielnych paragrafach, głośne zdania stanowią. Skoro zachodzić będzie potrzeba kreskowania się dla rozwiązania jakiej wątpliwości, naówczas kreskowanie takowe wprzód następować powinno dla ustanowienia samej zasady, a powtórne dla oznaczenia bądź jej opisu, bądź środków, któremi onę do skutku przyprowadzić należy.

12. Zgromadzenie co do rozkładu pracy następujące stanowi wydziały:

a) filozofia teoretyczna i praktyczna;

b) matematyka wraz z umiejętnościami fizyko-matematycznymi, fizyka, chemia, nauka lekarska, historia naturalna, ekonomika;

c) historia staro- i nowożytna, oraz dzieje praw; tudzież geografia;

d) wymowa, wierszopistwo i przyjemne sztuki;

e) języki rodu słowiańskiego.

13. Wydziały na osobnych zasiadaniach gotują wykład swoich mniemań w materjach im właściwych. W czasie potrzeby łączą się też wydziały dla wspólnej rozwagi.

14. Czworakię są pisma, które przychodzą do rozwagi: pierwsze, które Towarzystwo swoim porucza członkom; drugie, które po wydauym na publiczność zagadnieniu odbiera; trzecie, które z własnej chęci stowarzyszeni przynoszą do rozwagi; czwarte, które obcy nienależący do Towarzystwa dla powzięcia rady podają. W tej mierze stanowią się następujące warunki:

a) pierwszego, drugiego i trzeciego rodzaju pisma oddają się prosto do wydziałów. Choćż zaś roztrząsanie pism drugiego rodzaju należy istotnie do właściwego wydziału, jednakże prezes powinien oprócz tego przybierać do takowego roztrząsania pewną liczbę osób z innych wydziałów, skoro ważność materji lub inna jaka okoliczność wymagać tego będzie;

b) czwartego rodzaju pisma nie mogą być przynoszone, tylko przez prezesa lub członka. Odbierający pismo powinien je rozważyć, czyli materya rozbierana jest w liczbie tych, któremi Towarzystwo zatrudnić się postanowiło; przysyłane do Towarzystwa pisma przydujący lub sekretarz przejrzy pierwszy dla zachowania podobnego prawidła;

c) skoro postrzeże członek, że podane pismo nie odpowiada zamiarom Towarzystwa, naówczas przyjęcia jego odmówi.

15. W rozważaniu dzieł, Towarzystwu podanych, te będą prawidła:

a) ten, co dzieło pisał, nie należy do rozwagi jego, lecz zapytany na wszystkie trudności odpowie;

b) cokolwiek pod imieniem Towarzystwa wychodzi, to jego poprawie podlega. Wyda one wyrok o materyi, o jej wykładzie i dowodach użytych, oraz o błędach, ubliżających bądź czystości języka, bądź prawidłom grammatyki. Co do sposobu wystawiania myśli, rady tylko pisarzowi udzieli. Wątpliwość każda względem umieszczenia rozprawy w Roczniku, lub względem ogłoszenia dzieła, dwiema trzeciami częściami głosów rozstrzyganą być ma;

c) tak wychodzące dzieło będzie miało, napis na pierwszej karcie, że po rozwadze Towarzystwa wychodzi;

d) wolno jest podającemu dzieło członkowi nie przyjąć uwag Towarzystwa, lecz naówczas świadectwo dopełnionej rozwagi umieszczonym nie będzie. Nie jest wolno w nieprzysposobionym od Tow. dziele wspominać o czynionej rozwadze, gdyż Towarzystwo za trwałe

postanawia prawidło nie odpowiadać na żadne wywoływania i nagany;

e) tylko niedrukowane pisma przechodzą przez rozwałę Towarzystwa;

f) jeden członek drugiemu w przedsięwziętej przez tego pracy udzielać rady powinien w przyzwoitej otwartości. A co się tyczy dzieł przez Towarzystwo rozważonych, tam krytyki żadne ani pochwały z strony członków jego mieć miejsca nie mogą.

16. Wydział w rozwałde poleconego mu pisma rozwała najpierwej:

a) czy podane pismo ściąga się do rzeczy, którą Towarzystwo liczy między przedmioty swoich zatrudnień, i czy użytek krajowi albo naukom zbliża: jeżeli jedno i drugie nie jest dowiedzionym, dalsza rozwała ustaje;

b) skoro uznanym jest miejsce rozwałgi (§ III, 14, b.), ta nastąpi podług wyższego prawidła.

17. Do rozwałzania zagadnień, przez Towarzystwo podawanych, równie obcy jak i członki Towarzystwa są wezwanymi. Każdy piszący umieści swą ręką na wierzehu wiersz jakowy i nazwisko swe zapieczętuje. Wydział wraz z osobami dodanymi (§ III, 14, a.) przynosi zdanie sprawy, poczem Towarzystwo rozwała i stanowi:

a) czy wszystkie rozprawy należy usunąć dla tego, że żadna z nich nie rozwałza dostatecznie zagadnienia; w takim przypadku podanie powtórne tego zagadnienia odłoży się do innego czasu;

b) nadgroda przyznana będzie temu, co i najdostateczniej zagadnienie rowiązał, i wykładowi myśli swoich najlepszy dał porządek i postać najozdobniejszą; członki mogą mieć przyznane pierwszeństwo, ale otrzymywać wyznaczonej nadgrody nie mogą;

c) rozprawa, zasługująca na drugie miejsce, wydrukowaną zostanie;

d) po takowym rozpoznaniu odpieczętują się kartki, należące do pism uwieńczonych; inne zaś kartki bez odpieczętowania spalonymi zostaną.

18. Posiedzenia publiczne odkładanemi być nie mogą bez gwałtownych przyczyn. Przed ogłoszeniem posiedzenia publicznego ułoży się na prywatnym:

a) co i jakim porządkiem czytane będzie;

b) czyli i jakie podanemi być mają zagadnienia;

c) czyli i jakie gotowe dzieła doniesionemi być mają publiczności.

§ IV. Trwanie władzy urzędników i ich obowiązków.

1. Prezesa urząd trwa lat cztery. Prawa jego i obowiązki są te:

- a) prezydować i mieć pierwszeństwo w zagajaniu materji;
- b) rozważyć jakiegokolwiek materji raz tylko do pierwszego posiedzenia odłożyć dla dokładniejszego roztrząśnienia;
- c) w imieniu Towarzystwa pisywać, odpowiadać, zapytywać się, posiedzenia zwoływać;
- d) w każdym wydziale ma moc prezydować;
- e) służy mu pierwszeństwo w przedstawianiu kandydatów; podać prócz tego może dwóch młodych dopuszczonych dla przysłuchiwania się;
- f) rozwiązuje równość zdań w każdej materji i wyborach;
- g) mianuje tymczasowych zastępców na urzędy aż do pierwszego obrania.

2. Sekretarz ma obowiązki następujące:

- a) dzielić pracę prezydującego;
- b) trzymać protokół czynności Towarzystwa i ekspedycyi, mieć archiwum pod swoim rządem;
- c) urzędowanie jego jest dożywotnim, ustaje przecież w przypadkach § III, 3 objętych;

3. Kassjera prawa i obowiązki są następujące:

- a) dwojakie są wydatki z kassy Towarzystwa, jedne zwyczajne, drugie nieprzewidziane. Na pierwsze żadnych nie potrzeba assygnacyi, które w drugich tylko przez Towarzystwo wydawanymi będą; pocztowe i inne drobne wydatki sam kassjer uspakaja;
- b) na każdym posiedzeniu, poprzedzającym publiczne, podanym być ma Towarzystwu stan pieniężnego przychoǳu i wydatku; ten będzie roztrząśnionym i podpisanym;

c) nikt przymuszonym nie jest do składki dobrowolnej, która dotąd jedynym jest na wydatki Towarzystwa funduszem. Lecz kto na tabeli podpisze się, od tego kassjer regularnej wymagać będzie wypłaty, póki podpisujący się jest członkiem zgromadzenia, lub czas, który przy podpisie oznaczy, nie upłynie;

d) dzieła, drukowane kosztem Towarzystwa, nie będą bezpłatnie rozdawanymi pomiędzy wchodzące do niego osoby; sprzedaż ich przeznaczają się na fundusz wydatków. Autorowi, którego dzieło drukuje się, pewną umówioną liczbę exemplarzy Towarzystwo udzieli.

Organizacya niniejsza, na której wierne i gorliwe dopełnianie każdy z członków Towarzystwa swe słowo honoru w uroczystą złożył rękojmnią,

czytana być powinna co rok na pierwszym posiedzeniu po upłynionym czasie wakacyi.

Dan 30 Października 1802 roku.

Jan Albertrandi, b. z., prezydujący z woli Towarzystwa, Stanisław Sołtyk, Tadeusz Czacki, Andrzej Peplowski, Stanisław Staszic, Jan Woroniecz, Jan Wyleżyński, Ludwik Osiński, Adam Prażmowski, Marcin Molski, Tadeusz Mostowski, Józef Kalassanty Szaniawski, Walenty Gagatkiewicz, Kajetan Kamiński, F. Dmochowski, sekretarz.

№ 2. Archiwum Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk. Akta, dotyczące się Ustaw i urzędzeń organizacyjnych Towarzystwa. Rok założenia 1827. tom. I, лл. 34—38.

LXXIX. Дополненный уставъ Варшавскаго Общества любителей наукъ, 1805 г.

Ustawy Towarzystwa Warszawskiego przyjaciół nauk.

§ 1. Cel Towarzystwa i prace, które sobie zamierza.

1. Towarzystwo Warszawskie przyjaciół nauk stanowi sobie za cel istotny przykładać się do rozszerzenia nauk i umiejętności w polskim języku.

2. Zabrania sobie Towarzystwo materyj, ściągających się do religii krajowej i rządów teraźniejszych.

3. Dla porządnego odbywania prac zamierzonych dzieli się Towarzystwo na trzy działy: 1) dział matematyczny; 2) dział filozoficzny; 3) dział historyi, literatury, języków, szczególnież słowiańskich, i sztuk wyzwolonych.

4. W każdym dziale te sobie szczególnież prace i zatrudnienia przepisuje:

a) starać się z bogacić język potrzebnymi dziełami w naukach i umiejętnościach;

b) dzieła, które przez postępek światła stały się niedokładnemi, przelać i wydoskonalić;

c) wydawać rozprawy (dySSERTacje) w przedmiotach uczonych i pożytecznych;

d) pracować nad przekładami autorów wzorowych (klassycznych) i do podobnej pracy współrodaków zachęcać;

e) dzieła, które od członków Towarzystwa mają być wydawane, przed wydrukowaniem rozważać;

f) przedrukować ważniejsze w języku ojczystym dzieła, oso-

bliwie autorów dawnych, z przydaniem potrzebnych uwag i ułatwieniem tańszego ich nabycia;

g) dla zachęcenia żyjących, pamięć zmarłych członków potomności podawać, wystawując ich cnoty i zasługi w naukach.

5. Na podejmowanie potrzebnych kosztów Towarzystwa, członki czynić będą corocznie składkę. Ofiara ta i ilość jej zostawuje się dobrej woli każdego.

§ II. Skład Towarzystwa, obowiązki jego członków.

6. Towarzystwo przyjaciół nauk składa się z członków czynnych, przybranych, honorowych i dopuszczonych.

7. Sześćdziesiąt członków czynnych liczy Towarzystwo; każdy z nich w dziale nauk sobie właściwym pracować będzie.

8. Każdy członek czynny obowiązany jest w rzeczy, należącej do jego działu, wypracować przynajmniej jedną rozprawę w przeciągu lat sześciu i oddać pod sąd Towarzystwa.

9. Członki czynne, nie mieszkające w miejscu posiedzeń, powinni uwiadamiać zgromadzenie o wszystkich przedmiotach, dotyczących się nauk i umiejętności, które, lub same za godne uwagi uznają, lub względem nich zapytane będą.

10. Przytomnych członków w Warszawie obowiązkiem jest znajdować się na posiedzeniach, tak ogólnych, jak działowych.

11. Niebywający na nich [ciągle] przez trzy miesiące za odstępnym miejsca swego uważani będą, jeżeli prezesowi przyczyn nie przełożą.

12. Osoby siedmziesiątletnie od wyżej wyrażonych obowiązków są uwolnione.

13. Będą także obierani z obywatelów krajowych członki, mające tytuł przybranych, które razem z czynnymi, tak na prywatnych, jak na publicznych posiedzeniach (przez wyborowych) zasiadać, zdania swoje otwierać i stanowić mogą.

14. Obowiązek, włożony na członki czynne w punkcie 9-tym, istotnie należy do członków przybranych. Wezwani do zdania sprawy o jakim dziele od pracy tej wymawiać się nie mogą.

15. Cudzoziemcy mogą być obierani na członki honorowe, [względem których zachowają się następujące pravidła]:

a) wybieranemi będą, którzy albo przez naukę, albo przez gorliwość o rozszerzenie światła, zasługują na szczególniejszy szacunek Towarzystwa;

b) będzie miany wzgląd na pisarzy, którzy już nad wydoskonaleniem lub okrziesaniem jakiej gałęzi języka słowiańskiego pracowali lub są znanymi przez jakie dokładne dzieło, do rzeczy polskiej stosowne.

16. Oprócz tych osób będzie wybierana młodzież, pod imieniem dopuszczonych, którzy powinni:

- a) znajdować się na wszystkich posiedzeniach Towarzystwa, (prócz wyborowych), jako też i na posiedzeniach działów;
- b) wezwani do wydziału, do którego są zdadni, pracować w nim są obowiązani, jako też, mając powierzoną pracę od prezydującego, wymawiać się od niej nie mogą.

§ III. Prywatne i publiczne posiedzenia, porządek w obradowaniu, posiedzenia działów.

17. Skład każdego posiedzenia, oprócz wyborowych, ma być przynajmniej z osób ośmiu, łącząc w to prezydującego.

18. Posiedzenia zwyczajne będą raz w miesiąc, to jest w niedzielę pierwszą każdego miesiąca. O odmianie tego dnia, gdyby była potrzeba, prezes na poprzedzającym posiedzeniu uwiadomi. Godzina dziesiąta zrana oznacza się do zaczęcia posiedzenia.

19. Nadzwyczajnych posiedzeń składanie zależy od prezesa.

20. Każde prywatne posiedzenie iść będzie tym porządkiem:

- a) zacznie się od czytania dziennika posiedzenia poprzedzającego, i imiona przytomnych zapisane będą;
- b) ułatwione zostaną ogólne Towarzystwa sprawy i działowe;
- c) [nastąpią prywatne przełożenia osób;
- d)] nakoniec rozprawy literackie lub tłumaczenia od członków przyniesione.

21. We wszystkich rzeczach, prócz wyłączonych w oddzielnych punktach, głośne zdania stanowią.

22. W każdej jednak sprawie, na żądanie któregośkolwiek z członków, iść powinno tajemne kreskowanie, bez poprzedzającego nawet głośnego.

23. Skoro zachodzić będzie potrzeba kreskowania się, kreskowanie takowe napróżd będzie dla ustanowienia samej zasady, a powtórne dla oznaczenia bądź jej opisów, bądź środków, któremi się do skutku przyprowadzić należy.

24. Posiedzenia publiczne oznacza Towarzystwo i o dniu ich wprzód na niedziel cztery uwiadamia przez publiczne pisma. Bez ważnych przyczyn posiedzenia publiczne odkładanemi być nie mogą.

25. Przed ogłoszeniem posiedzenia publicznego, ułoży się na prywatnem:

- a) co i jakim porządkiem czytane będzie;
- b) czyli i jakie mają być podane zagadnienia;
- [c] czyli i jakie gotowe dzieła mają być doniesione publiczności.]

26. Każdy dział, lub wydział, mieć będzie swoje posiedzenia oddzielne, dwa razy w miesiąc, to jest dnia 12 i 24-go.

Na tych posiedzeniach:

- a) rozdzieli prace między swoich członków, i ten układ na posiedzeniu ogólnem do potwierdzenia poda;
- b) roztrząsać będzie prace i pisma swoich członków, równie dzieła, które prezydujący pod jego zdanie podda, i o tem zgromadzeniu sprawę przyniesie;
- c) zasięgać wiadomości, jaki postępek nauki, do niego należące, czynią w obcych narodach, donosić zgromadzeniu o wysłanych w każdym rodzaju dziełach; dla tego w pisma peryodyczne będzie opatrzone, tudzież utrzymywać ma listowne zwiazki krajowe i zagraniczne.

§ IV. Urzędnicy Towarzystwa i ich obowiązki.

27. Zgromadzenie ma: prezesa, sekretarza, kassjera i bibliotekarza.

28. Prezesa urząd trwa lat cztery. Prawa jego i obowiązki są te:

- a) prezydować i mieć pierwszeństwo w zagajeniu rzeczy;
- b) rozważyć jakiegokolwiek materii raz tylko do pierwszego posiedzenia odłożyć, dla dokładniejszego roztrząśnienia;
- c) w imieniu Towarzystwa pisywać, odpowiadać, zapytywać się, posiedzenia zwoływać;
- d) zda[w]ać sprawę przy końcu czteroletniego urzędowania z prac Towarzystwa, w tym przeciągu czasu dokonanych;
- e) w każdym dziale ma moc prezydować;
- f) służy mu pierwszeństwo w przedstawianiu kandydatów;
- g) rozwiązuje równość zdań we wszystkim;
- h) mianuje tymczasowych zastępców na urzędy, aż do pierwszego obrania;
- i) we wszystkich rzeczach, nie wymagających roztrząśnienia przez właściwy dział, we wszystkich potocznych wydarzeniach, dotyczących się ogółu Towarzystwa, wyznacza osoby do zdania sprawy.

29. Sekretarza obowiązki są następujące:

- a) dzielić prace prezydującego;
- b) trzymać dziennik obrad Towarzystwa;
- c) mieć skład papierów pod swoim dozorem;
- d) corocznie, na prywatnem posiedzeniu, wystawić obraz prac i usiłowań Towarzystwa zeszłorocznych;
- e) urzędowanie jego jest dożywotniem, ustaje przecież w przypadkach, w § II objętych.

30. Obowiązki kassjera są te:

- a) jako dwojakie są wydatki z kassy Towarzystwa, jedne zwyczajne, drugie nieprzewidziane; tak na pierwsze nie potrzebuje

kassyer żadnych zleceń na piśmie, drugich czynić nie może bez wyraźnego zlecenia Towarzystwa;

b) pocztowe i inne drobne wydatki sam kassyer zaspakaja;
 c) z dzieł, drukowanych nakładem Towarzystwa, przychód należy do kassy. Pisarzowi, którego dzieło drukuje się, pewną umówioną liczbę egzemplarzy Towarzystwo udzieli;

d) stan przychodu i wydatku roztrząsanym będzie corocznie przez wydział, umyślnie do tego przez prezydującego wyznaczony, który sprawę o tem zda zgromadzeniu.

31. Bibliotekarza powinnością jest zarządzać biblioteką Towarzystwa, mieć dozór nad składem narzędzi fizycznych, wzorów, machin, i nad gabinetem historii naturalnej.

§ V. P o r z ą d e k p o s t ę p o w a n i a w w y b o r z e c z ł o n k ó w i u r z ę d n i k ó w.

32. Nie będzie wolno wybierać członków, jak dwa razy na rok, to jest: w Listopadzie i w Kwietniu. Następujące będą zachowane przy obieraniu warunki:

a) kiedy liczba członków nie jest dopełniona, prezes o potrzebie wyboru uwiadomi i kandydata lub kandydatów poda. Inne członki również podadzą, i to zapisane będzie w dzienniku;

b) każdy z nieprzytomnych członków ma prawo, przez list do Towarzystwa, podać kandydatów w każdym czasie, nie czekając nawet wyborów; powinien jednak wyrazić zasługi literackie tej osoby, którą poleca;

c) przy wyborach doniesiono będzie, [kto i] z jakich przyczyn kandydata przedstawił.

33. Zalety, potrzebne w podanym kandydacie na miejsce członka czynnego:

a) jeżeli wydał jakie poważne dzieło w umiejętnościach albo w naukach przyjemnych w języku polskim, bądź oryginalne, bądź z obcego języka tłumaczone;

b) jeżeli się wslawił jakim pożytecznym wynalazkiem;

c) jeżeli jest publicznym nauczycielem w szkołach krajowych lub członkiem jakiego Towarzystwa uczonego.

34. Prózne miejsce w zgromadzeniu uważa się:

a) przez śmierć;

b) przez wyraźne zrzeczenie się;

c) przez niedopełnianie obowiązków, pod liczbą 8. 9. 10. wyrażonych;

d) jeżeli członek, bądź przytomny, bądź nieprzytomny, mając polecone rozważenie dzieł lub rozpraw, trzy razy swego obowiązku nie dopełnił.

35. Na posiedzeniu, poprzedzającym wybory, kandydaci będą ogłaszani; na samem zaś posiedzeniu wyborowem kandydaci nie mogą być podawani.

36. Nie może być mniej osób wybierających, jak dwanaście. Jeżeli się nie zbierze ta oznaczona liczba, naówczas prezydujący do następnego posiedzenia wybór odłoży. Gdyby zaś na to drugie posiedzenie nie zebrało się osób dwanaście, prezydujący drugi raz odłoży wybór do następującego posiedzenia i o tem uwiadomi członki, najbliżej Warszawy mieszkające, aby przybyły pomnożyć liczbę wybierających. Jeżeli i po takowem wezwaniu, posiedzenie trzecie nie miało jeszcze oznaczonej ilości członków, naówczas przytomni, w mniejszej nawet liczbie, przystąpić mogą do wyboru.

37. Każde przynajmniej trzecie miejsce, wakujące w Towarzystwie, osadzone być ma osobą, w Warszawie mieszkającą, aby w tem miejscu każdy dział potrzebną miał liczbę pracowników. Przeto każdy dział, w przyzwoitym czasie, przed wyborami, uwiadomi prezydującego o tej potrzebie, aby wybierający mieli wzgląd na dopełnienie działów, którym niedostaje liczby pracujących.

38. Gdy się zbierze oznaczona liczba, wybór tym sposobem nastąpi:

a) sekretarz przeczyta złożone w kancellaryi pisma o literackich zasługach kandydatów; równie od nieprzytomnych przesłane polecenia przeczytane będą;

b) gdy jest kilku kandydatów, w jakim porządku imiona ich losem wyciągnięte będą, w takim porządku kreskowanie nastąpi;

c) prezydujący da każdemu z członków dwie gałki, jedną białą, drugą czarną. Biała będzie stanowić przyjęcie, a w drugim naczyniu złożone zostaną czarne gałki;

d) Trzy czwarte części składu przytomnego stanowią przyjęcie, a jeżeli do jednego miejsca jest dwóch lub więcej kandydatów, ten, który ma więcej kresek nad trzy czwarte części, wybranym zostaje.

39. Przybrane i honorowe członki tym samym sposobem będą obierane.

40. Dopuszczeni na każdym posiedzeniu zapisani być mogą. Jeżeliby który z członków względem ich przyjęcia czynił trudności, prosta większość zdań niegłoszących o przyjęciu lub usunięciu stanowi.

41. Urzędnicy będą obierani na półrocznem wyborowem zasiadaniu.

42. Prezes nie może być wybierany, tylko z rzędu członków czynnych, mieszkających w Warszawie, chyba, żeby kandydat obowiązał się mieszkać tam przez porę posiedzeń zimowych, a to na cały przeciąg urzędowania swego. Jeżeliby zaś w letniej porze chciał się oddalić, powinien

uprosić sobie zastępcę i o tem uwiadomić zgromadzenie na zwyczajnem posiedzeniu.

43. Kończący urzędowanie prezes może być potwierdzony na następujące 4 lata przez nowy wybór, podług niżej oznaczonego sposobu dopełniony:

a) na posiedzeniu, poprzedzającym posiedzenie, do wyboru prezydującego przeznaczone, każdy z członków przyniesie imiona swoich kandydatów, mających potrzebne własności do kandydacyi na prezydencyę;

b) każdy dział na tem samym posiedzeniu wybierze z grona swego po jednym członku. Ci wybrani składać będą wydział, mający zdać sprawę o liczbie i imionach kandydatów podanych i czyli się w nich własności Ustawami przepisane znajdują;

c) z pomiędzy wszystkich, do wyboru podanych, trzech tylko, co najwięcej przez kreskowanie zyskają głosów, utrzymanemi zostaną za kandydatów;

d) jeżeliby w takowem głosowaniu, mającem za zamiar zmniejszenie liczby kandydatów do trzech, [zachodziła równość kresek], wtenczas nastąpi drugie kreskowanie, między osobami równość kresek mającemi;

e) żaden z podanych do kandydacyi nie może kreskować, kiedy na niego idą głosy;

f) na utrzymanych trzech kandydatów następuje dopiero rozstrzygające kreskowanie. Każdy członek dostanie trzy gałki, między którymi dwie czarne, jedną białą. Wystawione będą trzy wazony; na każdym z nich napisaną imię jednego z trzech kandydatów. Głosujący włoży gałkę białą do wazonu, noszącego imię kandydata, którego życzy sobie widzieć wezwanym do prezydencyi, i dwie czarne gałki do innych wazonów włoży;

g) między temi trzema kandydatami prosta większość głosów stanowi wybór;

h) w przypadku równości kresek, starszy wiekiem ma pierwszeństwo.

44. Też same obrzędy i warunki służyć mają i do wyboru na dożywotni urząd sekretarza Towarzystwa.

45. Inni urzędnicy prostą większością kresek niegłosnych obieranemi będą, koniecznie jednak z pomiędzy czynnych albo przybranych członków.

46. Żaden urzędnik nie może złożyć urzędu swego, przed wyjściem zamierzonego czasu, bez ważnej przyczyny, o której sądzi Towarzystwo, trzema czwartymi częściami zdań niegłosnych.

47. Póty urzędnik nie jest wolny od odpowiedzialności, póki albo papierów, albo pieniędzy, powierzonych mu za wolą Towarzystwa, w ręce następcy nie odda.

48. Gdyby który urzędnik umarł, prezydujący do pierwszego wyborowego posiedzenia tymczasowego zastępcę wyznaczy.

49. Gdyby prezydujący umarł, lub nie będąc przytomnym, nie wyznaczył zastępcy, w takim przypadku, do przybycia jego lub nowego wyboru, pierwszeństwo mieć będzie starszy wiekiem.

§ VI. Sposób postępowania w sądzeniu pism członków Towarzystwa, tudzież ubiegających się o nadgrode, pod zdanie Towarzystwa poddawanych.

50. Trojakie są pisma, które przychodzą do rozwagi: pierwsze, które Towarzystwo swoim porucza członkom; drugie, które po wydanem na publiczność zagadnieniu odbiera; trzecie, które z własnej chęci stowarzyszeni przynoszą do rozwagi.

Te pisma oddają się prosto do działów. Chociaż zaś roztrząsanie pism drugiego rodzaju należy istotnie do właściwego działu, jednakże prezes może oprócz tego przybierać do takowego roztrząsania pewną liczbę osób z innych działów, skoro ważność rzeczy, lub inna jaka okoliczność, wymagać tego będzie.

51. W rozważaniu dzieł, Towarzystwu podanych, te będą prawidła:

a) pisarz dzieła nie należy do rozwagi jego, lecz zapytany na wszystkie trudności odpowie;

b) cokolwiek pod imieniem Towarzystwa wychodzi, to jego poprawie podlega. Wyda ono wyrok o rzeczy, o jej dokładzie i dowodach użytych, oraz o błędach, ubliżających bądź czystości języka, bądź prawidłom grammatyki. Co do sposobu wystawiania myśli, rady tylko pisarzowi udzielić. Wątpliwość każda względem umieszczenia rozprawy w Roczniku, lub względem ogłoszenia dzieła, dwiema trzeciami częściami głosów ma być roztrzyganą;

c) tak wychodzące dzieło będzie miało napis na pierwszej karcie, że po rozwadze Towarzystwa wychodzi;

d) wolno jest podającemu dzieło członkowi nie przyjąć uwag Towarzystwa, lecz naówczas świadectwo dopełnionej rozwagi umieszczonem nie będzie;

e) nie jest wolno w nieprzysposobionem od Towarzystwa dziele wspominać o czynionej rozwadze, gdyż Towarzystwo za trwale postanawia prawidło, nie wchodzić w żadne spory z pisarzami;

f) same niedrukowane pisma mogą przechodzić przez rozwałę Towarzystwa.

52. Wydział w rozwadze powierzonego mu pisma stanowi:

a) czy podane pismo ściąga się do rzeczy, którą Tow. liczy między przedmioty swoich zatrudnień, jeżeli nie, to dalsza rozważa ustaje;

b) skoro uznanem jest miejsce rozważa, to nastąpi podług wyższego prawidła.

53. Do rozwiązania zagadnień, przez Towarzystwo podanych, równie obcy jak i członki Towarzystwa są wezwanemi. Każdy piszący umieści swą ręką na wierzchu wiersz jakowy i nazwisko swe zapieczętuje. Dział, wraz z osobami dodanemi, przynosi zdanie sprawy, po czem Towarzystwo rozważa i stanowi:

a) której rozprawie nagroda ma być przyznana;

b) gdyby wszystkie rozprawy nie ułatwiały zagadnienia, w takim przypadku powtórnie też zagadnienie ogłosić zleci;

c) gdyby na zagadnienie jedna tylko rozprawa przesłana była, natenczas zapieczętowana do roku zostanie, a zagadnienie powtórnie jeszcze na rok ogłoszone będzie;

d) gdyby zaś i po roku więcej rozpraw nadesłanych nie było, wtenczas pierwsza ma być sama sądzoną;

e) nadgroda będzie przyznana temu, co najdostateczniej zagadnienie rozwiązał i wykładowi myśli swoich najlepszy dał porządek i postać najozdobniejszą;

f) członki mają mieć przyznane pierwszeństwo, ale otrzymać wyznaczonej nagrody nie mogą;

g) rozprawa, zasługująca na drugie miejsce, wydrukowaną zostanie;

h) po takowem rozpoznaniu, rozpieczętują się kartki, należące do pism uwiecznionych; inne zaś kartki bez odpieczętowania spalone zostaną.

54. Zostawuje sobie Towarzystwo władzę przejrzenia tych ustaw co cztery lata i poprawienia niedogodności, gdyby się jakowe w doświadczeniu okazały.

Układ niniejszy, na którego wierne i gorliwe dopełnienie każdy z członków Towarzystwa swe słowo i cześć w uroczystą złożył rękojnią, czytany być powinien co rok na pierwszym posiedzeniu, po upłynionym czasie letniej prac przerwy.

Jan Albertrandi, biskup zenopolitanski, prezydujący.

Ludwik Osiński, sekretarz.

Подписи собственноручныя. Безъ даты. Рядомъ съ этимъ польскимъ текстомъ идетъ текстъ нѣмецкій, подъ заглавіемъ: *Verfassung der Gesellschaft der Freunde der Wissenschaften zu Warschau*; къ нему приложенъ списокъ членовъ (Тамъ же, т. I, лл. 40—49). Тутъ же (лл. 50—55) другой экземпляръ этого Устава, исполненный словами и выраженіями, которыя приведены нами въ []; дополненія вошли и въ печатное издание Устава (W Warszawie, 1805, w drukarni xięży Piarów).

LXXX. Организация философско-математического отдѣленія, 1805 г.

Wydziały filozoficzny i matematyczny połączone razem, stosownie do przełożeń Towarzystwu na posiedzeniu d. 3 miesiąca Stycznia 1805 r. uczynionych, niniejszą przepisują sobie organizacją. ¹⁾

§ 1. Cel i podział prac działu II.

1. Celem wzmiankowanych działów jest pracować nad rozszerzeniem nauk w języku ojczystym, nad oświeceniem współrodaków, nad ułatwieniem im środków do nabycia tychże. Aby zaś praca takowa porządnie odbywać się mogła i wzmiankowanemu celowi zadosyć się stało, dział niniejszy rozkłada się na trzy poddziały, to jest: 1-szy, nauk fizycznych, 2-gi nauk matematycznych, 3-ci filozofii.

2. Każdy z tych poddziałów mieć będzie swoje części, czyli gałęzie, to jest dlatego, iżby członki niekoniecznie nad ogółem nauki, lecz nad jedną w szczególności jej częścią, którą sobie wybiorą, pożytecznie pracować mogli.

3. Co się tycze rozkładu pod(d)ziałów:

a) pod(d)ział nauk fizycznych. Rozmaite kształty, pod któremi ciała, ich skutki i fenomena w przyrodzeniu wystawują się oczom naszym, dały początek różnym gatunkom i odnogom wiadomościów: te, w miarę postępu światła, rozmnażały się i naksztalt bujnego drzewa w nowe rozrastały się gałęzie. Ogół takowych wiadomości daje nam trzy celniejsze, a te wielkie podziały, pod imieniem fizyki, chemii i historii naturalnej.

Pierwszy dzieli się na fizykę	}	ciał stałych, ciał płynnych i ciekłych, nieba.
-------------------------------	---	--

Drugi dzieli się na chemią	}	ciał kopalnych, „ zwierzęcych, „ roślinnych.
----------------------------	---	--

Trzeci dzieli się na historią naturalną, to jest na	}	roślinopismo, kopalniopismo i zwierzętopismo.
---	---	---

Do pod(d)ziału nauk fizycznych należy: nauka lekarska, ze wszystkimi swemi częściami, tudzież: meteorologia i kosmografia;

b) poddział nauk matematycznych i fizyko-matematycznych obejmuje następujące umiejętności: arytmetykę, algebrę, geometryę elementarną, wyższą matematykę, mechaniczne, optyczne i astronomiczne umiejętności, tudzież sztuki fizyko-matematyczne;

¹⁾ Организация явдается здѣсь, какъ она принята Обществомъ и внесена въ протоколъ отдѣленія 24 марта 1805 г.: По описи № 65: Дзiенникъ чыноўнасці дзiалу II фiлосафскага, зачыты д. 9 Стычня 1805 г., лл. 7—11. Чэрновыкъ ея въ дзiахъ № 22: Акта, туючае ся ўрадаўннх дзiалу ўмiеўнасці, лл. 3—4.

c) do pod(d)ziału filozofii należyć będą: filozofia spekulacyjna, filozofia moralna, edukacja, prawodawstwo i ekonomia polityczna.

4. Każdy z członków przytomnych i nieprzytomnych wezwany jest od działu swego do obrania sobie któregośkolwiek z przedmiotów wymienionych i przyniesienia po pewnym przeciągu czasu owocu prac swoich pod rozwagę działu, stosownie do § I, punkt 4 i § II, p. 8 i 9 Ustaw Towarzystwa.

§ II. Posiedzenia działu i porządek w obradowaniu.

1. Posiedzenia działu zwyczajne będą dwa razy na miesiąc, to jest dnia 12 i 24 każdego miesiąca, o godzinie 3 i 1/2 popołudniu, w miejscu, które dział za najdogodniejsze uzna.

2. Każde posiedzenie odbywać się będzie trybem wskazanym w punkcie 20, 21, 22 i 23 § III Ustaw ogólnych z tą różnicą punktu 20, lit. a), że przytomne na posiedzeniach członki imiona własną ręką zapisywać będą w dzienniku, umyślnie na to przez sekretarza działu sporządzonym.

3. Przed ogłoszeniem publicznego posiedzenia na działowym, członki, które wygotują materye, aby były publicznie czytane, one pierwaj na miesiąc do działu przyniosą i chęć swoją w tej mierze oświadczą.

4. Również na kilka tygodni przed posiedzeniem publicznem, członki ułożą lub przyniosą na posiedzenie działu zagadnienia, jakie do nadgrody przeznaczone bydź mają (stos. do art. 25, lit. b, § III Ustaw. ogóln.).

5. Na posiedzeniach zwyczajnych dział roztrząsać będzie:

a) prace i pisma swych członków, tudzież dzieła, które pod sąd jego przyniesione będą;

b) stosownie do § III punktu 26, lit. c, aby dział był w stanie zasięgać wiadomości, jaki początek czynią należące do niego nauki, tak w kraju, jako i zagranicą, jakie w każdym rodzaju wychodzą najlepsze dzieła, obmyśli na swych posiedzeniach sposoby opatrzenia się w też dzieła i pisma perjodyczne;

c) każdy poddział wybierze z grona swego jedną lub dwie osoby za korespondentów do utrzymywania listownych związków z krajowemi i zagranicznymi.

Jenerał Chlebowski obowiązuje się utrzymywać korespondencyą w państwie Niemieckiem. ¹⁾

§ III. Urzędnicy działu i ich obowiązki.

1. Dział mieć będzie prezesa i sekretarza.

¹⁾ Въ черновикѣ (Акта, л. 4) вмѣсто этихъ словъ (Jenerał etc.) стояло два пункта, подъ буквами d и e, которые однако зачеркнуты и замѣнены, карандашемъ на поѣхъ, этими словами; въ Протоколѣ (л. 9) слова внесены прямо въ текстъ, а пунктовъ d и e нѣтъ совсѣмъ.

2. Urząd prezesa trwać będzie przez rok.
3. Wybór prezesa następować będzie kolejno z każdego poddziału.
4. W przypadku słabości prezesa, urząd i obowiązki jego zastąpi najstarszy wiekiem.

5. Obowiązki prezesa działu będą następujące:

- a) prezydować i mieć pierwszeństwo w zagajeniu rzeczy;
- b) rozważyć przychodzących materyj raz tylko do pierwszego posiedzenia odłożyć, dla dokładniejszego roztrząśnienia;
- c) odłożyć lub przyspieszyć posiedzenia zwyczajne, zwołać nadzwyczajne;
- d) zdać Towarzystwu sprawę przy końcu swego urzędowania z prac, w ciągu roku dokonanych, lub przedsięwziętych tylko, w jego dziale;
- e) przyjęte prace przez członków swego działu na ogólnym posiedzeniu Towarzystwu przedstawić;
- f) o wygotowanych dziełach przez członków działu swego zgromadzeniu donosić;
- g) równość kresek w przypadku rozwiązywać;
- h) we wszystkich rzeczach, wymagających działowego roztrząśnienia, we wszystkich potocznych wydarzeniach, tyjących się działu, osoby do zdania sprawy wyznaczać.

5 (sic). Obowiązki sekretarza działu w niczem się różnić nie będą od obowiązków sekretarza Towarzystwa (w § IV, p. 29 zawartych).

6. Wprzód, nim biblioteka Towarzystwa założoną i bibliotekarz ustanowionym będzie, książki działowe pod bezpośrednim dozorem prezesa zostawać będą.

§ IV. Rozwaga pism, do działu odesłanych.

1. Dział w rozwadze powierzonego mu pisma postępować będzie według opisu, wyrażonego w § VI, punkt 51, lit. a, b, f i p. 52 pod lit. a i b.

2. Dział daje swoje zdanie względem rozpraw, dla których Towarzystwo nadgrode przyrzekło.

3. Tudzież względem pism, któreby kosztem Towarzystwa być drukowanemi były warte.

Organizacyę niniejszą pod sąd działu oddają wyznaczeni do jej napisania H. Krusiński, B. Szulecki.

Działo się w Warszawie d. 12 Lutego 1805 r., na posiedzeniu działów fizycznego i matematycznego.

Organizacya ta potwierdzoną została na posiedzeniu centralnym Towarzystwa d. 17 Marca 1805 r.

Podpisano na oryginale: Ludwik Osiński, sekretarz Towarzystwa. Zgodno z oryginałem, Bartłomiej Szulecki, zastępca sekr. Towarz.

LXXXI. Уставъ Варшавскаго Общества любителей наукъ 1814 г.

Ustawy Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk.

§ I. Cel Towarzystwa i prace, które sobie zamierza.

Artykuł 1. Towarzystwo Królewskie Warszawskie przyjaciół nauk stanowi sobie za cel istotny przykładać się do rozszerzenia nauk i umiejętności w polskim języku.

Art. 2. Dla porządnego odbywania prac zamierzonych, dzieli się Towarzystwo na dwa działy:

- 1, umiejętności fizycznych, matematycznych i sztuk;
- 2, nauk.

Art. 3. Stosownie do nauk każdemu działowi właściwych, cały skład Towarzystwa dzieli się na sekcye, do których mianowane członki pod bezpośredniem przewodnictwem głównego działu pracować mają.

Art. 4. W każdym dziale te sobie szczególniejsze prace i zatrudnienia przepisuje:

a) pisać potrzebne dla kraju dzieła, mając zawsze na względzie zbogacenie i udoskonalenie języka, a wzrost sztuk i rękodziel wszelkiemi sposobami pomnażać;

b) tłumaczyć autorów wzorowych;

c) przedrukowywać ważniejsze dzieła, osobliwie dawnych pisarzy, z przydaniem potrzebnych uwag, i tańsze ich nabycie ułatwiać;

d) wszelkie w tych widokach zbierać materiały

e) i do prac podobnych spółrodaków zachęcać.

§ II. Skład Towarzystwa.

Art. 5. Towarzystwo składa się z członków:

1) czynnych, 2) przybranych, 3) korespondentów i honorowych.

Art. 6. Liczba członków czynnych jest sześćdziesiąt, przybranych czterdzieści; liczba członków honorowych i korespondentów nie jest określona.

§ III. Obowiązki członków.

Art. 7. Członek czynny mieć będzie najbaczniejszą uwagę na wszystko, co bądź w kraju, bądź za granicą, dotyczy się sekcji jego. W tym celu zasięgać ma potrzebnych wiadomości z dzienników, korespondencji i samychże dzieł wychodzących, a postrzeżenia i uwagi swoje, tudzież treść dzieł i zdania o nich na posiedzenia działowe przynosić lub, gdy w miejscu posiedzeń nie mieszka, Towarzystwu przesyłać.

Art. 8. Obowiązany jest o pracach, które z woli Towarzystwa przedsięwziął, i postępie w nich, corocznie dział uwiadamić.

Art. 9. W rzeczy, do jego działu należącej, powinien wypracować jedną przynajmniej w przeciągu lat sześciu rozprawę i oddać ją pod sąd Towarzystwa.

Art. 10. Nadto wszelkie bądź od prezesa działu, do którego należy, bądź od prezesa Towarzystwa polecone sobie czynności jak najściślej i na czas oznaczony skutecznie.

Art. 11. Każdego z członków czynnych w Warszawie przytomnych obowiązkiem jest znajdować się na posiedzeniach działowych, ogólnych i publicznych lub o ważnej przyczynie, dla którejby na posiedzeniu przytomnym być nie mógł, przydującego uwiadomić.

Art. 12. Członki z obywatelów krajowych wybierane, a mające tytuł przybranych, obowiązane są dzielić prace członków czynnych w działach, do których przeznaczonemi zostaną, i przepisy art. 8, 9, 10 i 11 dopełniać. Zasiadając na posiedzeniach działowych i ogólnych, zdania swoje otwierać i stanowić mogą.

Art. 13. Korespondentów, z osób krajowych i zagranicznych obieranych, obowiązkiem jest uwiadamiać zgromadzenie o wszelkich dotyczących się nauk przedmiotach, które lub same za godne uwagi uznają, lub względem których zapytane będą.

Art. 14. Towarzystwo, podejmując udzielać tytuł członków honorowych tym, którzy przez nauki, gorliwość o rozszerzenie światła, lub przez okazaną krajowi przychylność, na szczególniejszy jego zasługują szacunek, ma prawo spodziewać się od nich tego wszystkiego, co by wspierać mogło jego zamiary.

Art. 15. Na podejmowanie potrzebnych Towarzystwa kosztów członki czynne i przybrane czynić będą składkę, nie mniej jak czerwony złoty jeden na kwartał wynoszącą. Nie będący w stanie jej opłacenia, za oświadczeniem tego na posiedzeniu ogólnem, może być na czas uwolnionym.

§ IV. Prywatne i publiczne posiedzenia. Porządek w obradowaniu. Posiedzenia działów.

Art. 16. Skład każdego posiedzenia, oprócz wyborowych, ma być przynajmniej z osób ośmiu, nie łącząc w to prezesa.

Art. 17. Posiedzenia ogólne odbywać się będą raz w miesiąc, to jest w pierwszą niedzielę każdego miesiąca. O odmianie tego dnia, gdyby zaszła potrzeba, prezes uwiadomi. Godzina dziesiąta z rana oznacza się do zaczenia posiedzenia.

Art. 18. Nadzwyczajnych posiedzeń składanie zależy od prezesa.

Art. 19. Każde posiedzenie ogólne odprawiać się będzie tym porządkiem:

- a) zacznie się od czytania dziennika posiedzenia poprzedzającego;
- b) imiona członków przytomnych zapisane, a nieprzytomnych i niewymówionych na ostatniem posiedzeniu odczytane będą;

- c) ułatwione zostaną ogólne Towarzystwa sprawy;
- d) nastąpią raporta z działów;
- e) po nich prywatne przełożenia i pisma członków miejsce mieć będą;
- f) na końcu prezes podpisze dziennik posiedzenia poprzedzającego.

Art. 20. Ścisłym obowiązkiem jest członków, we wszystkich piśmie i przełożeniach, na ogólne lub działowe posiedzenia wnoszonych, zachować się w granicach, odpowiadających powadze Towarzystwa, i nie dotykać osób, tak w składzie jego będących, jako też nienależących do zgromadzenia. W przeciwnym razie prezes Towarzystwa lub działu wstrzymać może czytanie pisma takowego lub przełożenia.

Art. 21. We wszystkich rzeczach głośne zdania stanowią, na żądanie jednak któregośkolwiek z członków czynnych iść powinno tajemne kreskowanie, bez poprzedzającego nawet głośnego.

Art. 22. Skoro zachodzić będzie potrzeba kreskowania tajemnego, takowe kreskowanie iść naprzód będzie dla ustanowienia samej zasady, a powtórne dla oznaczenia bądź jej opisów, bądź środków, któremi ją do skutku przyprowadzić należy.

Art. 23. Posiedzenie publiczne odbywa Towarzystwo dwa razy na rok i o dniu przez publiczne uwiadomia pisma.

Art. 24. Ponieważ Towarzystwo dnia 30 Kwietnia 1808 roku, najwyższą łaską Frederyka Augusta, króla saskiego, xiążęcia warszawskiego, ustalone i tytułem Towarzystwa Królewskiego zaszczycone zostało: w dowodzie wiecznej wdzięczności stanowi, iż w tym dniu corocznie odbywać się ma jedno z tych dwóch zwyczajne posiedzenie publiczne.

Art. 25. Przed ogłoszeniem posiedzenia publicznego ułożyć się na prywatnem ogólnem:

- a) co i jakim porządkiem ma być czytaniem;
- b) czyli i jakie podane być mają zagadnienia;
- c) czyli i jakie gotowe dzieła mają być doniesione publiczności.

Art. 26. Każdy dział mieć będzie swoje posiedzenia oddzielne najmniej dwa razy w miesiąc w dniach, przez siebie oznaczonych. Na tych posiedzeniach:

- a) rozdzieli prace między swoje członki podług ustanowionych sekcji;
- b) roztrząsać będzie pisma swych członków, równie dzieła, które prezes pod jego zdanie podda, dla uczynienia o tem sprawy Towarzystwu;
- c) z odbieranych od członków sekcji wiadomości, jaki postępek nauki do niego należące czynią, bądź w własnym narodzie, bądź w obcych krajach, równie jak o wyszłych w każdym rodzaju dziełach donosić będzie zgromadzeniu, a w tym celu opatrzonym zostanie w pisma perjodyczne dla udzielania ich członkom, sekcyje składającym.

Art. 27. Na polecenie jednego z członków czynnych wolno jest osobom, nie będącym nawet w Towarzystwie, złożyć rzecz jaką, przez siebie

wypracowaną, lub okazać wynalazek jaki, przez siebie uczyniony, na posiedzeniu działowem, a dział, roztrząsnąwszy rzecz takową przez właściwą sekcję, raport o tem złoży zgromadzeniu, które osądzi, czy praca autora ma być udzieloną publiczności i jakim sposobem.

Wolno jest także dwom członkom Towarzystwa podać prezesowi osobę, dla udzielenia jej pozwolenia, aby znajdować się mogła na posiedzeniach bądź działowych, bądź centralnych.

Art. 28. Towarzystwo ma prezesa, prezesów działów, administratorów, sekretarza, inspektora biblioteki z przydanym bibliotekarzem, dyrektora gabinetu historii naturalnej, kassjera.

§ V. Urzędnicy Towarzystwa i ich obowiązki.

Art. 29. Prawa i obowiązki prezesa są te:

- a) prezydować i obrady zagajać;
- b) rozwałę jakiejkolwiek rzeczy raz tylko do następnego posiedzenia odłożyć dla dokładniejszego roztrząśnienia;
- c) w imieniu Towarzystwa pisywać, odpowiadać, zapytywać się, posiedzenia zwoływać;
- d) przy końcu urzędowania zdawać sprawę na posiedzeniu publicznem z prac Towarzystwa, w czasie prezydencji jego dokonanych i przedsięwziętych;
- e) równość zdań rozwiązuje we wszystkim, gdzie prosta większość głosów stanowi;
- f) tymczasowych zastępców na urzędy aż do pierwszego obrania mianuje;
- g) we wszystkich rzeczach, nie wymagających roztrząśnienia przez dział właściwy, we wszystkich potocznych sprawach, tyczących się ogółu Towarzystwa, wyznacza osoby do zdania raportu;
- h) urzędowanie prezesa trwa lat cztery.

Art. 30. Prezes w dziale też same ma obowiązki i prawa w przewodniczeniu posiedzeniom działowym, jakie są właściwe prezesowi Towarzystwa co do posiedzeń ogólnych. On w imieniu działu pisuje, odpowiada, zapytuje się, posiedzenia zwołuje. Sam lub przez wyznaczone osoby zdaje sprawę na posiedzeniach ogólnych i donosi o tem, co w art. 26 pod lit. c działom jest poleconem. Corocznie na posiedzeniu działowem obowiązany jest wystawić obraz całorocznych prac działu, w którym prezyduje, i ten Towarzystwu na ogólnem posiedzeniu udzielić. Urzędowanie jego trwa lat cztery.

Art. 31. Każdy z prezesów działów jest naturalnym vice-prezesem Towarzystwa całego: w przypadku zatem potrzeby prezes jednemu z nich starszemu wyborem, a w razie równości wyboru, starszemu wiekiem zastępstwo swoje powierza.

Art. 32. Administratorów na posiedzeniu ogólnem, z liczby członków czynnych obranych, będzie pięciu, przy zachowaniu przepisów, jakie prawo krajowe wskazuje, a tych obowiązkiem będzie:

- a) zawiadywać całym gospodarstwem Towarzystwa;
- b) assygnacye do kassyera wydawać;
- c) mieć zwierzchnicze oko nad kasą;
- d) corocznie rejestra kasyjne przezierać i kassyera kwitować;
- e) kontrakty imieniem i na rzecz Towarzystwa czynić, w sądach, gdy tego potrzeba wypadnie, stawać i odpowiadać, podania do władz rządowych pisać i na nie odpowiedzi odbierać;
- f) dziennik czynności swoich porządnie utrzymywać;
- g) o ważniejszych wypadkach na posiedzeniach ogólnych Towarzystwu donosić;
- h) na końcu każdego roku podawać stan aktualny funduszów Towarzystwa na posiedzeniu ogólnem.

Posiedzenia takowe administracyi odbywać się mają w komplecie najmniej trzech osób. Prezydowanie idzie według porządku nominacyi. Urzędowanie każdego z administratorów jest dożywotniem.

Art. 33. Sekretarz, z liczby członków czynnych obierany, ma obowiązki:

- a) być pomocą prezesowi;
- b) trzymać dziennik obrad Towarzystwa i działów, jako też posiedzeń publicznych;
- c) mieć skład papierów pod swoim dozorem;
- d) dozwolone wypisy z akt zgromadzenia zaświadczać;
- e) publiczne posiedzenia przez gazety ogłaszać i treść pism, na takich posiedzeniach czytanych, do tychże gazet podawać; w tym celu po każdym posiedzeniu publicznem pisma, na nim czytane, od członków odbierze i te razem z protokołem posiedzenia złoży w bibliotece za rewersem bibliotekarza; wyciągiem z protokołu posiedzeń uwiadomi natychmiast prezesów działów o poleceniach Towarzystwa, ściągających się do każdego działu.

Papiery wszelkie, do Towarzystwa przychodzące, oddawać będzie do zachowania w ręce bibliotekarza, o których odebraniu bibliotekarz na następującem posiedzeniu ogólnem zda sprawę;

- f) utrzymywać będzie listę wszystkich członków Towarzystwa od założenia jego z wyrażeniem czasu wyboru każdego;
- g) poda corocznie imiona członków wszystkich do druku, i jeden egzemplarz każdemu z członków odda na początku roku;
- h) utrzymywać będzie w miejscu posiedzeń ogólnych wypisany poczet wszystkich członków, składających zgromadzenie, ułożony podług sekcyi, w jakiej który członek zostaje, z wyrażeniem, obok imion, czasu przyjęcia;

i) corocznie na posiedzeniu ogólnem wystawi obraz prac i usiłowań Towarzystwa zesłorocznych.

Sekretarz Towarzystwa jest oraz urodzonym sekretarzem w obu działach. Urzędowanie jego jest dożywotniem.

Art. 34. Inspektor biblioteki, z członków czynnych lub przybranych obrany, mieć będzie dozór zwierzchni nad składem ksiąg Towarzystwa. Do niego należy bacznie mieć oko, czyli przydany mu bibliotekarz dopełnia ściśle obowiązków swoich, dlatego raz przynajmniej w miesiącu zwiedzi bibliotekę, a raz w rok zupełną jej odbędzie rewizyą i sprawę o tem Towarzystwu uczyni. Inspektor biblioteki dopilnuje, aby instrukcyja, przepisana bibliotekarzowi przez administratorów, ściśle dopełnianą była.

Art. 35. Podobnym sposobem z członków czynnych lub przybranych obrany zostanie dyrektor gabinetu historii naturalnej, którego obowiązki znajdują się w samym tytule jego urzędu, a raz w rok także raport o stanie składów, dozorowi jego powierzonych, złoży Towarzystwu.

Art. 36. Kassyer również z grona członków czynnych lub przybranych przez wybór mianowanym będzie: a jako dwojakie są wydatki z kassy Towarzystwa, jedne zwyczajne, etatem postanowione, drugie nieprzewidziane, tak na pierwsze nie potrzebuje kassyer żadnych zleceń na piśmie, drugich czynić nie może bez assygnacyi administratorów. Pocztowe i inne drobne wydatki sam kassyer zaspakaja. Z dzieł, drukowanych nakładem Towarzystwa, przychód należy do kassy. Pisarzowi, którego dzieło się drukuje, pewną umówioną liczbę exemplarzów zgromadzenie udzieli. Kassyer składa rachunki corocznie przed administracyą i przez nią jest kwitowanym.

Art. 37. Urzędowanie w powyższych trzech artykułach wyrażonych urzędników trwa lat cztery.

Art. 38. Bibliotekarz pod dozorem inspektora biblioteki trzymać się będzie ściśle osobno mu przepisanej przez administracyą instrukcyi.

§ VI. P o r z ą d e k p o s t ę p o w a n i a w w y b o r z e c z ł o n k ó w T o w a r z y s t w a.

Art. 39. Raz tylko na rok, to jest w miesiącu Styczeniu na posiedzeniu ogólnem wybierane być mogą członki zgromadzenia.

Art. 40. Próżne miejsce w zgromadzeniu staje się:

- a) przez śmierć;
- b) przez wyraźne zrzeczenie się;
- c) przez niedopełnianie obowiązków, niniejszemi ustawami przepisanych.

Art. 41. Zasady wyboru są następujące:

- a) w miesiącu Październiku wyznaczona deputacya na posiedzeniu ogólnem składa raport o stanie Towarzystwa co do osób je składających, z którego gdyby się potrzeba nowego wyboru okazała;

b) każdy z członków czynnych przytomnych ma prawo podać na piśmie kandydata, bądź z rzędu przybranych do czynnych, bądź z obcych do przybranych i czynnych, z wyrażeniem zasług jego literackich i przyłączeniem dzieł, przez niego wydanych, oraz z zapewnieniem, że szczerą jest chęcią kandydata poświęcić talenta i prace swoje na zaszczyt Towarzystwa;

c) lista kandydatów zamknięta będzie miesiącem przed posiedzeniem wyborowem;

d) po zamknięciu listy wyznaczona od prezesa deputacya zajmie się rozpoznaniem zalet i dzieł podanych kandydatów i na posiedzenie ogólne wyborowe przyniesie raport, w którym wyrazi imiona kandydatów, przez kogo podanemi zostali, i czyli posiadają przymioty, ustawami temi przepisane.

Art. 42. Zalety potrzebne w kandydacie:

a) jeżeli wydał poważane jakie dzieło w naukach lub umiejętnościach, bądź oryginalne, bądź z obcego języka przeniesione; w pięknych zaś sztukach wzór rzadszej zalety;

b) jeżeli się wślawił ważnym jakim i pożytecznym wynalazkiem;

c) jeżeli będąc nauczycielem publicznym w szkołach krajowych, lub członkiem jakiego uczonego Towarzystwa, zasłużył na szczególny zgromadzenia szacunek.

Art. 43. Posiedzenie wyborowe składać się powinno najmniej z dwunastu członków czynnych. Jeżeliby się nie zebrała ta oznaczona liczba, prezes do następującego posiedzenia wybór odłoży. A po takowem dwukrotnem odłożeniu i obwieszczeniu przez prezesa członków, gdyby i na trzecie posiedzenie nie zgromadziło się osób dwanaście, na ów czas przytomni i w mniejszej nawet liczbie, nie ubliżając jednak kompletowi, w art. 16 przepisaniem, do wyboru mogą przystąpić.

Art. 44. Wybór tym porządkiem nastąpi:

a) sekretarz ogłosi imiona kandydatów;

b) kreskowanie na każdego z nich w tej kolei nastąpi, w jakiej imiona ich losem wyciągnięte zostaną;

c) prezes da każdemu z obierających dwie gałki, białą i czarną; obnoszone będą dwa naczynia, z których jedno ma stanowić przyjęcie, w drugie zaś każdy z członków złoży pozostałą u siebie gałkę;

d) prezes z przybranemi dwoma członkami po każdym głosowaniu otworzą naczynie, stanowić mające o przyjęciu, obliczą głosy i o nich zgromadzeniu doniosą;

e) trzy czwarte części zdań składu przytomnego, oświadczonych przez gałki białe, stanowią przyjęcie;

f) gdy liczba osób obierających nie mogła się dzielić wyraźnie podług poprzedzającego przepisu, na ów czas przed wyborem zgromadzenie postanowi, jaka jest liczba głosów zezwalających do przyjęcia potrzebną;

g) jeżeli do jednego miejsca wakującego jest dwóch lub więcej kandydatów, ten, który ma więcej kresek nad trzy czwarte części lub nad postanowioną liczbę głosów, obranym zostanie.

Art. 45. Powyższym sposobem wszystkie członki równie czynne, jak przybrane, korespondenci i honorowi obieranemi będą.

Art. 46. Obranego członka prezes o wyborze uwiadomi, doniesie mu, którego z zmarłych członków ma przedsięwziąć pochwałę, prześle mu niniejsze Towarzystwa ustawy, z wezwaniem, aby złożył w czasie oznaczonym akt akceptacyi i przyrzeczenie zachowania Ustaw.

Art. 47. Forma akceptacyi jest następująca: „Ja N. przyjmuję z wdzięcznością tytuł członka N. Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk, którym mnie toż Towarzystwo przez wybór swój zaszczyliło. Słowo moje i cześć w uroczystą składam rękojmią, że ustawy tegoż zgromadzenia ściśle dopełniać będę. Akceptacją tę i przyrzeczenie dla lepszej wiary własną podpisuję ręką. Dan”

Art. 48. Nowo obranych przytomnych członków prezes na następne posiedzenie publiczne wprowadzi, wspomni w krótkich słowach powody przyjęcia, a nowo obrany, zabrawszy miejsce sobie wskazane, mówić będzie o zasługach poprzednika swojego i o nauce, w której był najbiedniejszym.

Art. 49. Każdy z nowo obranych członków, po złożeniu aktu akceptacyi, otrzyma od Towarzystwa właściwy patent.

§ VII. P o r z ą d e k p o s t ę p o w a n i a w w y b o r z e u r z ę d n i k ó w.

Art. 50. Pierwsze posiedzenie ogólne w miesiącu Listopadzie zamienia się w posiedzenie wyborowe urzędników Towarzystwa, jeżeliby które z ich miejsc zawakowało.

Art. 51. Urząd uważanym jest za wakujący:

- a) przez upłynienie czasu urzędowania;
- b) przez śmierć;
- c) przez uwolnienie od urzędu.

Art. 52. Prezes Towarzystwa i prezesowie działów nie mogą być obierani, tylko z rzędu członków czynnych, i to mieszkających w Warszawie przynajmniej w ciągu posiedzeń zimowych. Przepis ten ściąga się również do innych urzędników zgromadzenia.

Art. 53. Wybór prezesa Towarzystwa w następujący sposób odbywać się będzie:

a) wyznaczona deputacya na posiedzenie ogólne, poprzedzające wybór, przyniesie listę wszystkich członków czynnych, z wyłączeniem jedynie tych, którym same niniejszych ustaw przepisy są na przeszkodzie do kandydacyi;

b) takowa lista, na temże posiedzeniu rozważona i przyjęta, wydrukowaną będzie na tyle exemplarzy, ilu jest wotujących;

c) każdy z wotujących otrzyma jeden exemplarz takowej listy i, podkreśliwszy na nim nazwisko osoby, którą obraną mieć życzy, przyniesie na posiedzenie wyborowe i w naczyniu zakrytem złoży;

d) prezesowie działów, wezwawszy po jednym członku z działów swoich, obliczą głosy i o nich Towarzystwo uwiadomią;

e) najwięcej mający głosów jest obrany prezesem;

f) w przypadku równości głosów, nastąpi kreskowanie przez gałki;

g) gdyby i tak równość kresek okazała się, starszy wyborem na członka Towarzystwa ma pierwszeństwo.

Art. 54. Co do kompletu posiedzenia wyborowego przepis Art. 43. ma być zachowany.

Art. 55. Wybór administratorów, jako też wybór sekretarza Towarzystwa, odbywać się będzie tymże samym sposobem, jak obierany jest prezes.

Art. 56. Każdy dział obiera prezesa swego stosownie do przepisów organizacyi swojej i o tem Towarzystwu na posiedzeniu ogólnem donosi.

Art. 57. Inni urzędnicy, za podaniem kandydata przez prezesa, obieranemi będą prostą większością zdań niegłosnych.

Art. 58. Urzędnik, składający urząd dla ważnej przyczyny, o której sądzi zgromadzenie, póty nie jest wolny od odpowiedzialności, póki albo papierów, albo pieniędzy, powierzonych mu za wolą Towarzystwa, w ręce następcy nie odda.

Art. 59. W przypadku śmierci lub uwolnienia którego z urzędników, prezes, stosownie do art. 29 lit. f, wyznacza tymczasowego zastępcę, aż do nowego wyboru.

Art. 60. Gdyby prezes umarł lub oddalając się nie wezwał zastępcy, na ów czas obejmuje prezydencją jeden z prezesów działów, wedle przepisu, w art. 31 umieszczonego.

§ VIII. Sposób postępowania w sądzeniu pism członków Towarzystwa, tudzież ubiegających się o nagrodę i zdaniu jego podanych.

Art. 61. Czworakie są pisma, które pod rozwałę Towarzystwa przychodzą:

- 1) które Towarzystwo swoim porucza członkom;
- 2) które po wydanem na publiczność zagadnieniu odbiera;
- 3) które stowarzyszeni z własnej chęci do rozwałgi przynoszą;
- 4) i które mu w rękopismach przesyłają osoby, nie będące w zgromadzeniu, w celu zasiągnięcia jego rady i zdania.

Art. 62. Pisma pierwszego i trzeciego rodzaju, do których należą i te, które na publicznem posiedzeniu czytane być mają, roztrząsane będą w następujący sposób: autor rozprawy odda rozprawę prezesowi miesiącem wprzód, jeżeli ma być czytana na posiedzeniu publicznem. Prezes odeśle ją do właściwego działu, w którym prezydujący wyznaczy deputacyą, z dwóch lub trzech osób złożoną, do rozważenia pisma. Deputacya, zdając sprawę, wyłoży dokładnie treść dzieła, oraz zdanie swoje i uwagi, jeżeli ma jakie, umieści na posiedzeniu działowem, o czem zgromadzeniu na posiedzeniu ogólnem doniesiono będzie.

Art. 63. Uwagi deputacyi, po roztrząśnieniu ich na sessyi działowej, komunikowane będą autorowi pisma.

Art. 64. Wolno jest autorowi nie przyjąć tych uwag, lecz rzecz jego ani pod imieniem Towarzystwa wychodzić, ani na posiedzeniu publicznem czytana być nie może.

Deputacye zdawać będą sprawę co do umieszczenia pism w Rocznikach, i imiona członków deputacyi umieszczone będą obok rozprawy bądź złożonej w aktach, bądź drukiem ogłoszonej.

Art. 65. Wolno jest autorowi żądać odczytania i pisma, i zdania deputacyi, w gronie członków obradujących, dla dokładniejszego ocenia: wówczas trzy czwarte części zdań niegłośnych o przyjęciu lub usunięciu pisma stanowią.

Art. 66. Dzieło przez Towarzystwo przyjęte, a wychodzące na widok publiczny, będzie miało napis na pierwszej karcie, że po rozwadze Towarzystwa wychodzi. Może wówczas autor umieścić zdanie deputacyi przez wyciąg z akt, od sekretarza zaświadczony.

W nieprzysposobionem zaś od Towarzystwa dziele nie wolno jest autorowi czynić jakiegokolwiek wzmianki o czynionej rozwadze.

Art. 67. Nie każde pismo, na publicznem czytane posiedzeniu, może być umieszczone w Roczniku. Dwie trzecie części niegłośnych zdań stanowią o tem będą.

Art. 68. Prezesowie działów opisują corocznie historią prac działów swoich. Sekretarz zdaje coroczny raport o czynnościach całego Towarzystwa, a prezes co lat cztery zdaje sprawę z prac, w czasie urzędowania swego dokonanych i przedsięwziętych. Takowe raporta mają miejsce w Rocznikach Towarzystwa.

Art. 69. Do rozwiązania zagadnień, przez Towarzystwo ogłoszonych, równie członki, jak nienależący do zgromadzenia, równie krajowi jak zagraniczni, są wezwani.

Art. 70. Każdy z odpowiadających przesłać ma pismo swoje i wszystko, co do odpowiedzi należeć może, w czasie oznaczonym, do Towarzystwa na ręce sekretarza, mieszcząc na czele pisma napis jakowy i przyłą-

czając z tym samym napisem bilet zapieczętowany, w którym nazwisko i mieszkanie piszącego wyrażone będzie.

Art. 71. Przed upłynieniem czasu, do odpowiedzi wyznaczonego, mianowane będą w działach właściwych deputacje, którym nadchodzące rozprawy oddawane być mają.

Art. 72. Po upłynionym czasie do ubiegania się, deputacje przedsięwiorą rozprawę i porównanie rozpraw przysłanych. Praca ta uskutecznią będzie w przeciągu trzech miesięcy.

Art. 73. Deputacje zdadzą sprawę w działach sobie właściwych o każdym z osobna piśmie z porównaniem wszystkich między sobą, a po dopełnionej na posiedzeniu działowem należytej rozprawie, rzecz cała przesłaną zostanie Towarzystwu.

Art. 74. Towarzystwo prostą zdań niegłosnych większością stanowi przyznanie nagrody, i zleca czytać raport na posiedzeniu publicznem.

Art. 75. Gdyby wszystkie rozprawy nie rozwiązywały zagadnienia, w takim przypadku Towarzystwo zleci toż zagadnienie powtórnie ogłosić.

Art. 76. Jeżeli na zagadnienie jedna tylko odpowiedź przesłaną będzie, ta zapieczętowana do roku zostanie, a Towarzystwo powtórnie jeszcze na rok zagadnienie ogłosi. Gdyby zaś i po roku więcej rozpraw nadesłanych nie było, pierwsza ma być sama sądzoną.

Art. 77. Członki mogą mieć przyznane pierwszeństwo, lecz wyznaczonej nagrody otrzymać nie mogą, jeżeli ta z własnego funduszu Towarzystwa jest ogłoszona.

Art. 78. Po dopełnionem rozpoznaniu, prezes na posiedzeniu publicznem o uwieńczonej rozprawie donosi; otworzywszy właściwą kartkę, imię autora i nagrodę ogłasza; inne zaś kartki bez odpieczętowania spalone zostaną.

Art. 79. Rozprawy, uwieńczone i w Rocznikach, i osobno, kosztem Towarzystwa drukowane będą, z napisem: Rozprawa, przez Towarzystwo Królewskie Warszawskie przyjaciół nauk uwieńczona.

Art. 80. Rozprawa, na drugie zasługująca miejsce, publiczności ogłoszoną i w Rocznikach Towarzystwa wydrukowaną zostanie.

Art. 81. Dzieło tego rodzaju, w obcym języku napisane, ma być staraniem Towarzystwa przełożone na język ojczysty.

§ IX. P r z e p i s y d o d a t k o w e.

Art. 82. Towarzystwo na okazanie wzajemnego między członkami szacunku i związku, w przypadku ciężkiej słabości którego z członków swoich, mieć będzie potrzebną troskliwość względem stanu zdrowia, a nawet potrzeb chorującego.

Art. 83. W przypadku śmierci którego z członków, Towarzystwo w gronie przytomnych, oddając zesłemu ostatnią przysługę, znajdować się będzie na obchodzie pogrzebowym i towarzyszyć zwłokom do grobu.

Art. 84. Zostawuje sobie Towarzystwo władzę przejrzania tych Ustaw co cztery lata i poprawienia niedogodności, gdyby się jakie w doświadczeniu okazały.

Działo się w Warszawie na posiedzeniu ogólnem dnia 5 Czerwca 1814 roku.

Stanisław Staszic, prezes.
Ludwik Osiński, sekretarz.

[Въ архивѣ при Казенной палатѣ этотъ Уставъ имѣется въ слѣдующемъ изданіи его, почему тутъ въ немъ прибавлено:

Zgodno z Ustawami 5 Czerwca 1814 roku, Dan 6 Lutego 1829.

Juljan Ursyn Niemcewicz, prezes.

Łukasz Gołębiowski, sekretarz.]

Towarzystwo Królewskie przyjaciół nauk.

Zgromadzenie to, założone w roku 1800 pod prezydencją wówczas x. Jana Albertrandego, biskupa zenopolitańskiego, najwyższą łaską Fryderyka Augusta, króla saskiego, xiążęcia warszawskiego, do zaszczytu Towarzystwa Królewskiego wywyższonem zostało. Celem jego istotnym jest przykładać się do rozszerzenia nauk i umiejętności w polskim języku. Dzieli się na dwa działy:

I, dział umiejętności,

II, dział nauk.

Sześćdziesiąt członków czynnych, a czterdziestu przybranych i korespondentów, stosownie do terażniejszej ustawy, pracujących każdy w dziale nauk sobie właściwym składa Towarzystwo. Liczba członków honorowych nie jest ograniczona.

Далѣ идетъ списокъ членовъ Общества.

По описи № 2: Akta, tyczące się Ustaw, etc., 5. Печати. (W Warszawie, roku 1814, въ 8-ку, стр. 30+1 и списокъ членовъ на 9 стран.).

LXXXII. Рапортъ комиссиі, назначенной для опредѣленія научныхъ предметовъ, относящихся къ каждому изъ отдѣленій Общества любителей наукъ, 29 марта н. с. 1826 г.

Raport deputacyi, wyznaczonej do wymienienia przedmiotów naukowych, do działu nauk i umiejętności należących.

Deputacya, poczytując poruczone sobie działanle za dopełnienie niektórych przepisów Ustaw towarzystwa, w tychże Ustawach prawideł postępowania dla siebie szukać musiała.

Artykuł 3 stanowi, iż cały skład Towarzystwa dzieli się na sekcye stosownie do nauk każdemu działowi właściwych, do których mianowane członki pod bezpośredniem przewodnictwem głównego działu pracować mają. Art. 7 kładzie na członka czynnego obowiązek pracowania w przedmiocie, do jego sekcji należącym. Art. 33. Obowiązuje sekretarza Towarzystwa do utrzymywania wypisanego poczetu wszystkich członków, składających zgromadzenie, ułożonego podług sekcji, w jakiej który członek zostaje. Wymagają więc ustawy zaprowadzenia sekcji, lecz rozporządzenie to dotąd wykonaniem nie zostało. Chcąc je przywieźć (do) skutku stosownie do zlecenia Towarzystwa, zwraca deputacya uwagę kolegów na to: 1°, co się ma rozumieć przez sekcye? 2°, jakim sposobem wykonać art. 3-ci Ustaw, który stanowi, iż członki Towarzystwa do sekcji mianowane być mają?

Zdaje się deputacyi, iż przez sekcye działów, nie można rozumieć osobnych oddziałów, z mniej większej liczby członków złożonych, któreby osobne posiedzenia odbywały i t. p., lecz że wyraz ten ma znaczyć przedmioty naukowe, do każdego działu należące, któremi się członkowie tegoż działu zajmują, stosownie do przepisów artykułu 7-go. Przedmioty te powinny być ściśle oznaczone, tak, aby każdy członek Towarzystwa mógł sobie obrać zawód, w którym pracować będzie.

W tym celu proponuje deputacya, aby dział umiejętności składał się z dwóch oddziałów: jeden umiejętności matematycznych, drugi umiejętności fizycznych. Pierwszy zawierać będzie cztery sekcye, to jest: 1) matematyki, 2) mechaniki, 3) astronomii, 4) budownictwa, jako umiejętność uważanego. Drugi zawiera sekcji dziewięć, to jest: 1) fizyki, 2) chemii, 3) zoologii, 4) botaniki, 5) mineralogii i geologii, 6) rolnictwa i weterynaryi, 7) leśnictwa, 8) technologii, 9) medycyny i chirurgii. W tych sekcjach zawarte są sztuki mechaniczne, które wedle art. 2 Ustaw do działu umiejętności są policzone.

Dział nauk składa się z dwóch oddziałów: jeden właściwych nauk, drugi sztuk pięknych. Pierwszy zawiera w sobie dziewięć sekcji, to jest: 1) filozofii, moralności i pedagogiki, 2) historii i wykrycia jej źródeł, 3) geografii i podróży, 4) gospodarstwa narodowego, 5) prawa, 6) wymowy i literatury ogólnej, 7) poezji i dramatyki, 8) filologii, lingwistyki i starożytności, 9) języka polskiego. Drugi zawiera sekcji pięć, to jest: 1) malarstwa, 2) rzeźbiarstwa, 3) budownictwa, jako sztuka uważanego, 4) sztycharstwa, 5) muzyki (kompozycji).

Co się tycze dopełnienia przepisów art. 3 Ustaw, który wspomina o mianowaniu członków do sekcji, rozumie deputacya, iż najwłaściwiej będzie, aby wszyscy w Warszawie obecni członkowie sami się deklarowali, do której sekcji każdy chce należeć, co do nieobecnych zaś, aby prezesowie działów każdego do właściwej sekcji przeznaczali.

Gdy to wykonaniem zostanie, lista członków, stosownie do art. 33 Ustaw ułożona i drukowana, zawierać będzie w sobie wykaz dokładny osób według sekcji w obudwu działach, które same tylko głos stanowczy przy wyborach działowych mieć będą.

Plater, F. Skarbek, Lelewel.

Przyjęto na posiedzeniu centralnem Towarzystwa dnia 19 Marca 1826 roku.

Czarnecki, sekretarz Towarzystwa.

Тамъ же, по описи № 2, л. 16.

LXXXIII. Внутренняя организация отдѣленія познаній физическихъ, математическихъ и проч. Общества любителей наукъ, 27 декабря н. с. 1826 г.

Projekt organizacyi wewnętrznej działu umiejętności w Towarzystwie przyjaciół nauk.

I. Cel i prace działu umiejętności.

Art. 1. Dział umiejętności w Towarzystwie przyjaciół nauk ma na celu prac swoich przykładanie się do rozszerzenia umiejętności matematycznych i fizycznych, tudzież sztuk przemysłowych w kraju.

Art. 2. Przedmioty naukowe prac, do działu należących, rozdzielone są na 14 sekcji następujących, jako to:

1. W umiejętnościach matematycznych: 1) sekcya—matematyka, 2) mechanika, 3) astronomia, 4) budownictwo (jako umiejętność).

2. W umiejętnościach fizycznych: 5) fizyka, 6) chemia, 7) zoologia, anatomia i fizjologia, 8) botanika, 9) mineralogia i geologia.

3. W umiejętnościach ekonomicznych: 10) medycyna, chirurgia, farmacya, 11) nauka gospodarstwa narodowego, 12) rolnictwo, ogrodnictwo i weterynarya, 13) leśnictwo, 14) technologia.

Art. 3. Wszystkie, członki działu umiejętności obecnie składające tak czynni, jak przybrani, zapiszą się do jednej z czterestu sekcji powyższych, mając wzgląd na przedmiot, który dla siebie jako główny uważają. Oprócz tego mogą się dodatkowo i do innej sekcji zapisać.

Art. 4. Podobne zapisanie się dopełni kaźden nowo obrany członek Towarzystwa czynny lub przybrany, jeżeli w dziale umiejętności pracować i do niego należeć postanowi.

Art. 5. Kaźdej sekcji szczególnym obowiązkiem będzie dla dopełnienia ogólnego zamiaru, jaki sobie Towarzystwo w dziale umiejętności zamierzyło:

1. Sledzić tak w kraju, jak zagranicą, postępu właściwej sobie umiejętności.

2. Powtarzać doświadczenia gdzieindziej dopełnione dla sprawdzenia rezultatów otrzymanych i dla korzystnego ich, jeżeli to być może, w kraju zastosowania.

3. Przyczyniać się przez własne pomysły i przez doświadczenia do rozszerzenia granic umiejętności właściwej.

4. Nabierać potrzebnych w tej mierze wiadomości przez czytanie właściwych dzienników i dzieł tak krajowych, jak zagranicznych.

5. Utrzymywać w tym samym celu potrzebne stosunki naukowe z uczonemi krajowemi i zagranicznymi ludźmi i korespondentami Towarzystwa.

6. Pisać w przedmiotach właściwych rozprawy i dzieła w języku polskim niemniej zagraniczne celujące dzieła dla wygody i użytku rodaków na język polski tłómaczyć.

7. Donosić na posiedzeniu działowym o wszelkich nowych odkryciach, o nowym zastosowaniu lub tłómaczeniu prawd znanych, o nowych zaprowadzeniach naukowych, nowo wyszłych dziełach, nowo wsławiającym się autorze, lub uczonym tak krajowym jak zagranicznym i o zgonie którego z nich.

8. Nakoniec co do dzieł nowo wyszłych, osobliwie krajowych, albo w polskim języku ogłoszonych, przynosić zdanie swoje gruntośnie i bezstronnie z rozbiorem całego dzieła wypracowane.

Art. 6. [Этотъ 6 артикулъ приписанъ на особомъ листѣ]. Na ostatniem posiedzeniu przed feryami zebrani członkowie czynni i przybrani wyciągną losem po jednej kartce, wyrażającej numer posiedzenia w ciągu roku bieżącego, na którym będzie obowiązany przeczytać krytyczny rozbiór ważnego jakiego nowego dzieła albo też zdać sprawę o postępie nauki, którą szczególniejszej zajmuje się, tak co do odkryć, wynalazków, jako i co do dzieł w niej wydanych albo rozprawy, sekretarz mieć będzie przygotowaną listę wszystkich dni, w które zwyczajne posiedzenia działu przypadają, i każdy z członków zapisze w tej liście imię i nazwisko swoje przy tym dniu, na którym podług wyciągniętego losu czytać swoją pracę jest obowiązany. Kartki nierozebrałe rozdzielone będą na posiedzeniu działu, między członków nieobecnych.

II. Skład działu umiejętności i obowiązki członków.

Art. 7. Dział umiejętności składa się z członków czynnych i przybranych.

Art. 8. Obowiązkiem każdego członka czynnego i przybranego, do

działu umiejętności należącego, jest najsilniej starać się o dopełnienie zamiarów ogólnych działu, a szczególnie sekcji, do której należy.

Art. 9. Inne obowiązki członków objęte są ustawami ogólnymi Towarzystwa.

III. Urzędnicy działu.

Art. 10. Dział umiejętności ma prezesa i zastępcę sekretarza.

Art. 11. Obowiązkiem prezesa działu jest:

1. Przestrzegać ścisłego wykonania Ustaw ogólnych Towarzystwa i wewnętrznej organizacji działu, a to w celu jak najdoskonalszego dopełnienia zamiarów Towarzystwa.

2. Prezydować na posiedzeniach działu.

3. Zwoływać w przypadku potrzeby posiedzenia nadzwyczajne.

4. W przypadku równości zdań głosnych rozwiązywać ją dodatkowym drugim głosem.

5. Wyznaczać deputacje.

6. Imieniem działu pisać i odpowiadać.

7. Zdawać na zgromadzeniu ogólnem Towarzystwa sprawę roczną z prac działu.

8. Zdawać podobną sprawę co cztery lata i przy końcu swego urzędowania.

Art. 12. Obowiązkiem zastępcy sekretarza jest:

1. Być pomocą sekretarzowi Towarzystwa w pracy, działu umiejętności dotyczącej, a mianowicie:

a) sporządzać protokoły posiedzeń działu;

b) redagować raporta miesięczne o pracach działu, na posiedzeniu ogólnem Towarzystwa czytać się mające;

c) utrzymywać listę członków działu podług wzoru załączonego.

2. Zastępować jego miejsce na posiedzeniu działu, ilekroć sekretarz nie będzie mógł być na nim obecnym.

Art. 13. W nieobecności prezesa działu na posiedzeniu zastępować go będzie pierwszy z porządku członek czynny działu podług starszeństwa wyboru na posiedzeniu obecny. Z pomiędzy dwóch członków czynnych, w jednym dniu wybranych, prezydować będzie starszy wiekiem; z pomiędzy dwóch członków jednego wieku los przeważy prezydującego.

Art. 14. W przypadku choroby lub oddalenia się z Warszawy na czas krótki prezesa działu, zastępować go podobnie będzie pierwszy z porządku członek czynny działu podług przepisów art. 12 poprzedzającego, na wezwanie oddalającego się prezesa.

Art. 15. W przypadku choroby, lub nieobecności zastępcy sekretarza na posiedzeniu, tymczasowe zastępstwo poruczone będzie przez pre-

zesa działu jednemu z członków działu czynnych lub przybranych na posiedzeniu obecnych.

Art. 16. W przypadku choroby, lub oddalenia się na krótki czas z Warszawy, zastępcy sekretarza, temczasowo zastępstwo poruczone będzie przez prezesa działu jednemu z członków działu czynnych lub przybranych.

Art. 17. Urząd prezesa działu i zastępcy sekretarza uważany będzie za wakujący: 1) przez upłynienie czasu urzędowania, 2) przez śmierć, 3) przez uwolnienie od urzędowania.

Art. 18. Czas urzędowania prezesa działu jest podług ustaw ogólnych Towarzystwa czteroletni.

Art. 19. Czas urzędowania zastępcy sekretarza będzie podobnie czteroletni.

Art. 20. W przypadku upłynienia czasu urzędowania, śmierci lub uwolnienia od urzędu prezesa działu, zastępować go będzie pierwszy z porządku członek czynny działu podług przepisu art. 13 niniejszej organizacji, do czasu, w którym podług art. 26 tejże organizacji wybory działowe dopełnione być mają.

Art. 21. W przypadku upłynienia czasu urzędowania, śmierci albo uwolnienia od urzędu zastępcy sekretarza, prezes działu wezwie do temczasowego zastępstwa, do czasu na wybory przeznaczonego, jednego z członków działu czynnych lub przybranych.

Art. 22. Prezes działu wybierany będzie z pomiędzy członków czynnych działu, mieszkających w Warszawie przynajmniej w miesiącach zimowych.

Art. 23. Zastępca sekretarza wybrany będzie z pomiędzy członków czynnych lub przybranych działu, mieszkających w Warszawie przynajmniej w miesiącach zimowych.

IV. Posiedzenia działowe.

Art. 24. Posiedzenia działu są zwyczajne, nadzwyczajne i wyborowe.

Art. 25. Posiedzenia zwyczajne odbywać się będą podług art. 27 Ustaw ogólnych Towarzystwa dwa razy na miesiąc w dniach przez dział wyznaczonych.

Art. 26. Posiedzeń nadzwyczajnych składanie, w przypadku potrzeby, zależeć będzie od prezesa działu.

Art. 27. Posiedzenie wyborowe będzie miało miejsce, w przypadku zawakowanego urzędu, w miesiącu Październiku. Dzień wyboru w tym miesiącu przeznaczy dział na posiedzeniu zwyczajnem lub nadzwyczajnem.

Art. 28. Posiedzenia zwyczajne i nadzwyczajne składają się z członków czynnych i przybranych działu w liczbie przynajmniej pięciu. Członki działu nauk, lubo do kompletu powyższego nie wchodzi, mogą jednak na posiedzeniach działu umiejętności zasiadać i wnioski czynić.

Art. 29. Posiedzenia wyborowe składają się z członków działu czynnych i przybranych, pomiędzy którymi przynajmniej siedmiu członków czynnych lub powołanych. Jeżeliby się ta liczba oznaczona członków nie zebrała, prezes działu odłoży wybór do następnego posiedzenia zwyczajnego. Jeżeliby po dwukrotnym odłożeniu i obwieszczeniu przez prezesa członków na trzecie posiedzenie również się nie zebrało członków czynnych siedmiu, naówczas obecni na posiedzeniu, jeżeli tylko będą w liczbie członków czynnych pięciu, mogą przystąpić do wyboru.

Art. 30. Członki działu nauk do kompletu powyższego nie wchodzi i na tych posiedzeniach głosować nie mogą; mają jednak prawo znajdować się na posiedzeniu.

Art. 31. Na wszelkich posiedzeniach działu obecnymi być mogą z prawem czynienia wniosków, lecz bez prawa głosowania, członki honorowi i korespondenci Towarzystwa.

Art. 32. Każde posiedzenie działu zwyczajne lub nadzwyczajne odbywać się będzie sposobem i porządkiem następującym:

1. Odczytany będzie przez sekretarza lub zastępcę jego protokół poprzedniego posiedzenia naczysto przepisany.

2. Protokół ten, jeżeli go zgromadzenie zatwierdzi, podpisany będzie przez prezesa i sekretarza.

3. Ułatwione będą wnioski prezesa działu.

4. Nastąpią prace naukowe, raporta sekcji i wnioski tychże sekcji lub ich członków.

5. Ułatwione będą wnioski sekretarza.

6. Przeczytana będzie minuta protokołu obecnego posiedzenia, którą prezes zacyfruje, jeżeli żadna przeciw niej nie zajdzie reklamacja.

7. Prezes zamknie posiedzenie.

Art. 33. Posiedzenie zwyczajne, odbywane przed wyborowem, na którym będzie miał być wybranym prezes działu, dopełni się przy zachowaniu przepisów art. 31 poprzedzającego w sposób następujący. Na wniosek prezesa lista członków działu, podług art. 21 sporządzona, rozważoną będzie, celem jej zatwierdzenia i wygotowania list obieralnych drukowanych.

Art. 34. Podobnie się postąpi na posiedzeniu, poprzedzającym wybór zastępcy sekretarza, ze względu na art. 23. niniejszej organizacji.

Art. 35. Na posiedzeniu wyborowym prezesa rozdzielone będą listy obieralne. Każdy członek działu mieć będzie doręczoną sobie jedną

taką drukowaną listę i na niej podkreśli nazwisko tego, którego sobie życzy mieć prezesem. Listę podkreśloną włoży do naczynia zakrytego, na stole przed prezesem postawionego. Prezes z pomocą sekretarza i jednego członka czynnego obliczy głosy i zgromadzenie o wyborze uwiadomi.

Art. 36. Najwięcej mający głosów jest obrany prezesem; gdyby nastąpiła równość zdań, pójdzie głosowanie na nich przez gałki podług przepisu art. 44 Ustaw ogólnych.

Art. 37. Gdyby i w tym głosowaniu okazała się równość, starszy wyborem na członka Towarzystwa mieć będzie pierwszeństwo.

W przypadku gdyby dwaj członkowie byli wybrani w jednym dniu, starszy wiekiem będzie uznany za obranego, a w przypadku równości nawet wieku los rozstrzygnie wybór ostatecznie.

Art. 38. Wybór zastępcy sekretarza dopełni się podług przepisu art. 35, 36 i 37 z tą różnicą, że lista drukowana obejmować będzie członków czynnych i przybranych.

V. U r z ą d z e n i a o g ó l n e.

Art. 39. Obowiązkiem ogólnym działu umiejętności będzie dopełnianie ściśle wszystkich przepisów Ustaw ogólnych Towarzystwa, a mianowicie tych, które się tyczą szczególnie obowiązku członków i sądenia pism, Towarzystwu oddanych.

Art. 40. Obowiązkiem jest działu i szczególnych jego sekcji mieć ciągłą wiadomość o zdrowiu, powodzeniu i życiu członków, do działu należących, tak czynnych, jak i przybranych. Podobną wiadomość mieć powinien dział względem korespondentów, z którymi stosownie do właściwej każdemu nauki mieć powinien komunikacye. Wiadomość o śmierci którego z nich donosić będzie właściwa sekcya na posiedzeniu działowym, a to dla dalszego donoszenia na zgromadzeniu ogólnem Towarzystwa.

Art. 41. [Этотъ 41 артикулъ приписанъ на особомъ листѣ]. Posiedzenia wydziałowe rozpoczynać się będą punktualnie o czasie przepisany. Gdyby zatem po upłynieniu przepisanej chwili nie było dostatecznej liczby członków, wtedy zebrani członkowie zapiszą swoje imiona do protokołu, z wyrażeniem, że posiedzenie, w tym dniu przypadające, dla braku kompletu być nie mogło.

Art. 42. Organizacya niniejsza, co lat cztery poprawiona, odmieniona lub dopełniona być może.

Przyjęto na posiedzeniu działu dnia 27 Grudnia 1826 r.

Plater.

По архивной описи № 22. Archiwum Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk. Akta, dotyczące sia urzędzeń wewnętrznych działu umiejętności. Rok założenia 1827, tom I, лл. 6—11.

LXXXIV. Дополненія во внутренней организаціи отдѣленія познаний физическихъ, математическихъ и проч. Общества любителей наукъ, 31 января н. с. 1827.

W rozwinięciu artykułu 6 organizacyi swojej wewnętrznej, dział umiejętności stanowi eo następuje:

Artykuł 1. Roczne prace działu trwać będą przez dziewięć miesięcy, poczynając od 1 Października, a kończąc na ostatnim Czerwcu każdego roku.

Art. 2. Miesiące Lipiec, Sierpień i Wrzesień będą wolne od pracy.

Art. 3. Dział odbywać będzie posiedzeń zwyczajnych w czasie, artykułem 1 określonym, przynajmniej ośmnaście, to jest najmniej dwa na miesiąc, w dniach tygodnia, na ostatniem posiedzeniu Czerwca oznaczonych.

Art. 4. Losowanie, artykułem 6 organizacyi wewnętrznej działu umiejętności przepisane, odbędzie się także na ostatniem posiedzeniu Czerwca.

Art. 5. Porządek losowania stanowi się następujący:

1. Przygotowanych będzie tyle kartek, ile wypadnie posiedzeń zwyczajnych działu umiejętności w ciągu całego roku; na każdej z nich napisany będzie numer posiedzenia, to jest: na pierwszej № 1, na drugiej № 2, i tak dalej, aż do ostatniej kartki, na której będzie napisany numer ostatniego posiedzenia w roku.

2. Kartki te wrzucone będą przez prezesa do naczynia, na ten cel przygotowanego.

3. Prezes odczyta listę członków zamieszkałych w stolicy, przywołując każdego w szczególności do wyciągnięcia jednej kartki z naczynia.

4. Każdy z członków wyciągniętą przez siebie kartkę odda zaraz prezesowi, który, rozwiniąwszy ją, głośno numer przeczyta.

5. Jeżeli przywołany z kolei członek nie będzie obecny na posiedzeniu, prezes za niego kartkę wyciągnie i rozwiniąwszy głośno przeczyta.

6. Wyciągnięte wszystkie kartki po drugi i po trzeci raz, jeżeli tego wypadnie potrzeba, do naczynia zostaną wrzucone, aby tym sposobem każdemu z członków, zamieszkałych w stolicy, losem wyjęty numer posiedzenia dostał się.

7. Sekretarz działu zapisze natychmiast do protokołu nazwisko członka i numer posiedzenia.

Art. 6. Każdy z członków przynieść na posiedzenie losem przeznaczoną rozprawę lub inną pracę, do jego wyboru zostawioną, a to w duchu artykułu 6 organizacyi wewnętrznej.

Art. 7. Sekretarz da krótki wyciąg z protokołu każdemu członkowi, który numer wyciągnął, a to dla pamięci.

Art. 8. Członkom nieobecny na posiedzeniu, za których kartki przez prezesa zostały wyciągnięte, sekretarz takowy wyciąg do ich mieszkania przesła, żądając od nich podpisu, zaświadczonego, jako o tem zostali uwiadomieni.

Art. 9. Członkowie, którzyby w ciągu roku zamienili się z sobą na wyciągnięte numera, wspólnie o tem uwiadomią dział, a sekretarz takową zamianę w protokóle zapisze.

A r t y k u ł y p r z e m i j a j ą c e.

I. Dla nieodkładania skutku niniejszego urządzenia, losowanie członków odbędzie się na ostatniem posiedzeniu Styczniowym roku bieżącego, to jest dnia 31 Stycznia; przedmiotem jego będzie urządzenie prac działu do ostatniego Czerwca roku bieżącego.

II. Posiedzeń zwyczajnych odbędzie dział, poczynając od 14, dzień, to jest: 1) dnia 14 Lutego, 2) 28 Lutego, 3) 14 Marca, 4) 28 Marca, 5) 11 Kwietnia, 6) 26 Kwietnia, 7) 9 Maja, 8) 23 Maja, 9) 6 Czerwca, 10) 20 Czerwca.

III. Krótki wyciąg z protokołu sporządzony i członkom działu podług artykułów 7 i 8 udzielony będzie.

Przyjęto na posiedzeniu 31 Stycznia 1827 roku.

Plater.

Тамъ же, по описи № 22, лл. 12—13.

LXXXV. Внутренняя организация отдѣленія наукъ Общества любителей наукъ, 16 мая н. с. 1827.

Dział nauk Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk.

W uzupełnieniu ogólnych Ustaw Towarzystwa, przepisuje dla siebie następującą wewnętrzną organizacyą.

T y t u ł I. C e l i p r a c e d z i a ł u n a u k.

Art. 1. Dział nauk ma na celu prac swoich:

- a) pielęgnowanie i doskonalenie polskiego języka;
- b) rozjaśnianie dziejów ojczystych i wydawanie dzieł o historii polskiej tak dla uczonych, jak dla powszechności;
- c) przykładanie się do rozszerzania w kraju wiadomości, nauk i sztuk pięknych i ustalania dobrego w nich smaku.

Art. 2. Prace działu rozłożone są na sekeye następujące:

- I. Nauki właściwe: 1) język polski; 2) historia polska i jeografia krain polskich; 3) filozofia, moralność, pedagogika; 4) historia powszechna sławiańskich i innych szczególnych krajów w raz z ich jeografią; 5) prawoznawstwo.

II. Nauki piękne: 6) literatura polska i ogólna; 7) filologia; 8) poezya.

III. Sztuki piękne: 9) malarstwo i sztycharstwo; 10) rzeźba; 11) budownictwo i ogrodnictwo, jako sztuka; 12) muzyka (kompozycyja).

Art. 3. Każdy członek działu, terażniejszy, lub przybyć mający, zapisze się do jednej z powyższych sekcji, która będzie głównym jego przedmiotem. Oprócz tego może się i do innych sekcji dodatkowo zapisać.

Art. 4. Obowiązkiem każdej sekcji będzie:

a) śledzić w kraju i za granicą postęp właściwej nauki i utrzymywać w tym celu związki z uczonymi i oddalonymi członkami Towarzystwa;

b) pisać w przedmiotach właściwych rozprawy i dzieła, roztrząsać w kraju i zagranicą wychodzące, dział o nich uwiadamiać, w razie uznania ogłaszać, tudzież ważniejsze, w innych językach wydane, na język ojczysty tłumaczyć;

c) donosić na posiedzeniach działu o wsławiających się autorach i artystach w kraju i zagranicą, o przedsięwzięciach innych Towarzystw i założeniu nowych, o ważniejszych zadaniach do konkursu, szczególnie zaś o tem wszystkim, co z pracami Towarzystwa bliższy związek mieć może;

d) utrzymywać związki naukowe z Towarzystwami uczonych, temi mianowicie, których prace najbliżej dział obchodzić mogą, co szczególnie sekcya języka i historii, ze względu na kraje sławiańskie, dopełniać będzie;

e) dział zostawia gorliwości i uznaniu każdej sekcji i członków w szczególności, ażeby zechcieli wprost przez się czuwać nad dobrem nauk w publiczności, a szczególnie przez rozbiory i krytykę przestrzegać czystości języka, dobrego smaku, prostować zboczenia jakiego bądź rodzaju, zachęcać piszących i artystów, w ogólności przez drobne nawet artykuły w pismach publicznych z podpisem lub anonimie wpływać pod każdym względem na postęp nauk i dobrego smaku;

f) jest także życzeniem działu, ażeby co rok członkowie lub sekcya podała w ogólności uwagi swoje nad stanem nauk lub sztuk w kraju, jej dotyczących, ze wzmianką o dziełach lub przedsięwzięciach w tej mierze w roku upłynionym, z wnioskami, jakieby środki do posunięcia stanu każdej nauki były potrzebne;

g) głównym obowiązkiem członków sekcji, od którego nikt się uchylić nie może, jest zdawanie sprawy o pracach członków, o rękopismach nadsyłanych lub o dziełach z druku wyszłych, gdy do tego na sessyi przez przydującego wyznaczeni będą.

Tytuł II. Posiedzenia działu.

Art. 5. Do ustaw ogólnych Towarzystwa, względem wszelkich posiedzeń zwyczajnych, nadzwyczajnych i wyborowych, dział dodaje następujące szczegółowe tychże rozwinięcie.

I. Posiedzenia zwyczajne.

Na posiedzeniu zwyczajnem czynności odbywać się będą w następującym porządku:

1. Sekretarz odczyta protokół zeszłego posiedzenia, który po sprostowaniu przez członków, gdy tego będzie potrzeba, podpisany zostanie przez prezesa i sekretarza.

2. Ułatwione będą wnioski prezesa i sekretarza.

3. Nastąpią raporta sekcji, czytanie rozpraw i wnioski członków.

4. Prezydujący zamyka posiedzenie.

Art. 6. Na posiedzeniach zwyczajnych bibliotekarz złoży przed prezydującym nowo nadesłane lub zakupione dzieła, przedmioty starożytności i t. p., wskutku czego prezydujący wyznaczać będzie deputację z sekcji właściwych do zdania o tychże raportów. Takowe raporta stosownie do ważności dzieł mogą być zdawane ustnie i na piśmie.

Art. 7. Deputacje, do tychże wyznaczone, starać się będą w krótkim czasie polecone raporta złożyć, w przypadku zwłoki sekretarz zaległości na posiedzeniu przypominać jest obowiązany.

Art. 8. Na ostatniej sessji przed posiedzeniem ogólnem sekretarz odczyta raport, jaki na temże posiedzeniu zdany być ma o pracach działu. Raport takowy dzieli zatwierdzi. To samo zachowane będzie na ostatniej sessji przed posiedzeniem publicznem, na którym półroczny raport prac Towarzystwa ma być czytany.

Art. 9. Posiedzenia nadzwyczajne będą zależały od prezesa działu. Posiedzenia wyboru prezesa działu odbywać się będą porządkiem Ustawami przepisany, z tym dodatkiem, iż członki działu umiejętności do kompletu przepisanego nie wchodzą i na nich głosować niemoga, mają jednak wolność znajdowania się na tychże.

Art. 10. Na posiedzeniu zwyczajnem, odbywanem przedtem, na którem ma być obrany prezes działu, rozważana będzie lista członków czynnych działu, w Warszawie przynajmniej w miesiącach zimowych mieszkających, która to lista służyć będzie za skład członków działu, mogących być obranymi.

Tytuł III. Urządzenia ogólne.

Art. 11. O posiedzeniach członki działu uwiadamiane będą przez zwykły bilet, na którym wypisany będzie rodzaj posiedzenia i czas zaczęcia.

Art. 12. Posiedzenia poczynać się będą o godzinie biletom oznaczonej, gdyby, stosownie do Ustaw ogólnych, niebyło dostatecznego kompletu, wtedy zebrane członki zapiszą swoje nazwiska do protokołu, z wyrażeniem, że posiedzenie dla braku kompletu odbyć się niemogło.

Art. 13. Każda rozprawa, w dziale nauk czytana, po nastąpięcej decyzji działu złożoną zostanie w aktach Towarzystwa. Podobnież do akt składane być mają wszystkie pisma, projekta, podania, raporta, jakie do działu przesyłane będą. Decyzją działu względem każdego pisma w szczególności zapisze sekretarz na rękopiśmie, która przez prezydującego i sekretarza podpisaną będzie, o czem wzmianka w protokule uczynioną zostanie. Jeżeli autor oświadczy, iż nie życzy sobie, aby odczytana jego praca w aktach Towarzystwa pozostała, lub pod rozpoznanie deputacyi oddaną była, wtenczas będzie tylko o niej wzmianka w protokule.

Art. 14. Staraniem będzie prezydującego, tudzież sekcyi i członków w szczególności, ażeby żadne posiedzenie bez czytania prac naukowych nieschodziło; w tym celu członkowie, mający do czytania rzecz wygotowaną, zapiszą u sekretarza, kiedy i o czem czytać zamysłają. Sekretarz zaś na każdym posiedzeniu ogłosi, kto i jaką pracę na następującej sessyi ma czytać. Gdyby u sekretarza nikt zapisanym nie był, członki obecne porozumieją się względem przyniesienia na toż posiedzenie jakowej pracy.

Art. 15. Gdyby kto z członków, do czytania zapisanych, na oznaczone posiedzenie przybyć nie mógł, uwiadomi o tem sekretarza, który z tego powodu najpierwszego z zapisanych członków do czytania zaprosi.

Art. 16. Organizacya niniejsza co cztery lata zmieniana być może.

X. Szwejkowski, Bentkowski, x. Szaniawski, Brodziński, Leleweł x. Czarnecki.

Przyjęto na posiedzeniu działu nauk dnia 16 Maja 1827 r.

Prezes działu nauk Prażmowski, sekretarz Towarzystwa i działu Czarnecki.

По архивной описи № 23. Archiwum Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk. Akta, dotyczące się urzędzeń wewnętrznych działu nauk. Rok założenia 1827, tom I, л. 3—6.

LXXXVI. Планъ научныхъ и литературныхъ занятій сѣнціи отдѣленія наукъ Общества любителей наукъ, 16 мая н. с. 1827 г.

Pro memoria.

Jako życzenie dołączają się myśli względem prac sekcyi wydziału, które bądź rychlej uskutecznione byđz mogą, bądź też w zględem których materyały następcem przygotować należy, bądź które do wypracowania za nagrodą ogłoszone byđz mogą.

Sekcja języka polskiego.

1. Zamierza sobie wypracować słownik samego polskiego języka, poczynając wyraz każdy od jego definicyi. Za pomocą Słownika Lindego nie trudno by było wygotować słownik na wzór Rabenhorsta dykeyonarza, dla Niemców wydane. Tym sposobem, przygotowałyby się materiały do słownika polskiego, na wzór akademii francuzkiej lub Adelunga.

2. Dykeyonarz synonimów polskich.

3. Przystosować materiały do filozoficznej gramatyki języka polskiego.

Sekcja dziejów polskich.

1. Starać się o rozjaśnienie pojedynczych części dziejów ojczyźtych, między innymi co do rozległości Polski w różnych epokach, a zatem dążyć do ułożenia historycznego atlasu Polski pod względem geograficznym, któryby wystawiał rozległość Polski w różnych czasach, co do jej granic i co do podziału tak politycznego, jak kościelnego.

2. Czuwać nad uzupełnieniem Historji polskiej, przez Naruszewicza wydanej, przez wypracowanie i ogłoszenie pojedynczych panowań lub zdarzeń.

3. Starać się o ułożenie i wydanie dzieła o historyi polskiej nie dla uczonych z professyi, ale dla oświecenijszej społeczności. Dzieło takie najwięcej dwa albo trzy tomy obejmować będzie nakształt Historji angielskiej Milota, którą wybornie x. Jodłowski przełożył.

4. Małe compendyum dziejów polskich dla szkół żeńskich i podobne dla szkół płci męskiej przeznaczone do domowego wychowania.

5. Zbierać i przygotowywać materiały do historyi polskiej . . . od czasów St. Augusta, aż dotąd.

6. Starać się o ułożenie, lub tylko przekład, dziejów szczególnych narodów sławiańskich dla ogółu czytających. Literatura nasza szczególnie ubogą jest w dzieła, któreby zwrócić mogły uwagę na bratnie narody: serbów, Czechów, wendów i t. p.

7. Waznaby nader była historia kościelna w Polsce, a tembardziej historia kościoła chrześcijańskiego w krajach sławiańskich.

Sekcja filozofii etc.

Czuwać zamierza nad upowszechnieniem dzieł filozoficznych i moralnych, bądź tych które za granicą powszechną w narodach wziętość zyskały, bądź tych, które ze względu na charakter, obyczaje i położenie narodu, na upowszechnienie zasługują.

Sekcja historyi powszechnej.

Mieć będzie szczególnie na względzie historyą i geografją narodów, z polską najbliższy związek mających.

Sekcyja prawoznawstwa.

Starac się będzie o zupełną historyę prawodawstwa w Polsce.

Sekcyja literatury.

Przedsiębierze za główny cel utrzymywać smak do rzeczy ojczystych przez rozprawy i rozbiory dzieł dawnej lub nowej literatury polskiej, tudzież zwracać szczególniej uwagę na dzieła starożytnych greków i rzyunian, uzupełnić dawno przez Towarzystwo zamierzone dzieło o wszystkich rodzajach poezyi.

Sekcyja filologii.

Starac się będzie szczególniej:

1. O zamiłowanie i upowszechnienie klasyków, i tak bardzo zaniedbanych dziś języków starożytnych.
2. O przekłady dzieł klasycznych na język ojczysty.
3. O tłumaczenia celnych pisarzy polskich w języku łacińskim.
4. O wydanie wyboru łacińskich poezyi polskich, jakie mają holendrzy, włochoy i niemcy, a do czego piękne są materyały w naszej dawnej literaturze, a mianowicie tych, których dzieła są rzadkie, np. Elegie Kochanowskiego, pisma Klonowicza i tyłu lirycznych poetów dawnych, a nawet nowych Konarskiego i Kniaźnina.
5. Potrzebną by była edycyja Sarbiewskiego z przekładem prozą i z notami historycznemi.

Sekcyja poezyi.

1. W dzisiejszem dążeniu do złego smaku potrzebnym byłby wybór czyli antologia z poetów polskich dawnych i nowych, któraby mogła częściami być wydawaną. Starac się będzie o zebranie i wydanie pieśni ludu, do historyi obyczajów i smaku narodowego niezbędnie potrzebnych, a co już od lat blisko 26 na wniosek biskupa Woronicza zamierzyló.

Sekcyje sztuk pięknych.

Bierze sobie za obowiązek:

1. Bądź przez utwory sztuk pięknych, bądź przez rozprawy i krytykę upowszechnienie smaku starożytnych, mianowicie w rzeźbie i budownictwie, tudzież smaku najlepszych mistrzów w muzyce i malarstwie.
2. Przez rzeźbę i malarstwo upowszechnić szczególniej pamiętki ojczyste.
3. Sekcyja muzyki starac się będzie:
 - a) upowszechniać w muzyce ile możn ści smak odrębny narodowy;
 - b) układaniem muzyki do lepszych pieśni ojczystych;
 - c) zbieraniem śpiewów narodowych ludu i dawnych prawdziwie polskich polonezów i innych celniejszych tańców, mających historyczne pamiętki;

d) gdy dzieła kompozytorów polskich większe jeszcze w kraju naszym być sztychowane nie mogą, wielką by było przysługą dla sztuki dzieła większe znakomitsze, jako to opery, msze, kantaty w kopjach do bibliotek Towarzystwa nabyć, dzieła te bowiem (, jeśli) w jednych tylko egzemplarzach będą, łatwo podpaść mogą zniszczeniu.

c) każda z sekcji starać się będzie o wydanie historyi w Polsce właściwej sztuki, a przynajmniej o zebranie spisu autorów, ich dzieł i życia.

Wszystkie sekcje spólnie zajmą się wygotowaniem:

1. Dykcjonarza rzeczy ojczystych, przed trzema laty projektowanego.
2. Biografią sławniejszych polaków.

Brodziński.

12 Maja 1827 r.

Przyjęto na posiedzeniu działu nauk d. 16 Maja 1827 r.

Prezes działu nauk Prażmowski, sekretarz Towarzystwa i działu Czarnecki.

Но надъ этимъ документомъ замѣта:

Projekt, piem desiderium, groch na ścianę, daleka nadzieja, marzenie, lub jak się nazwać podoba.

Тамъ же, лл. 7—9.

О дальнѣйшемъ см. выше, № XVII.

LXXXVII—CXVIII. Изъ документовъ, касающихся положенія Общества любителей наукъ, выборовъ въ его члены, взаимныхъ отношеній между Обществомъ и членами, и проч., 1803—1831 гг. 1)

LXXXVII. Мнѣніе гг. Александра Сапѣги, наними качествами, соотвѣтственно съ задачами Общества, должны отличаться выбираемые члены.

1) Archiwum Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk. По архивной описи № 57: Akta, zawierające materyały do historyi Towarzystwa, tom I; по описи №№ 17—20: Akta, dotyczące się wyboru członków Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk, t. I—IV (по надписямъ на нихъ, заключаютъ въ себѣ документы 1803—1830 гг; къ сожалѣнію, тутъ нѣтъ документовъ о выборахъ Державина, Карамзина, В. А. Жуковского, и мн. друг.); по описи №№ 38—39: Akta, dotyczące się korespondencyi z członkami Towarzystwa i z obcemi towarzystwami i instytucjami nieznanymi; № 75: неразобранныя бумаги Общества, и др.

Przy dzisiejszym członków obieraniu pozwoli mi zgromadzenie uczynić wnioski w materji, która dotyka się jak najbliższej honoru zgromadzenia. Celem zgromadzenia jest utrzymanie języka polskiego i zachowanie od niepamięci tego wszystkiego, co, śladem będąc dawnej naszej wielkości, wystawi w potomności polaków takimi, jakimi byli przed upadkiem swoim. W tym należy mi się tu zapytać, czy w oczach publiczności i potomnych wieków święcie dogodziemy tym obowiązkom, któreśmy na siebie przyjęli, jeżeli cierpieć w gronie naszym będziemy bluźnierców imienia, którego sławę literacką podnieść umyśliliśmy; to, czego wśród wszystkich klęsk naszych nieprzyjaciele o nas pisać nie śmieli, to jeden polak, jeden ziomek, jeden członek napisał, to są jego wiersze, i szanując święty wasz zapal, krótki tylko z nich wypis przeczytam; trudno wierzyć, żeby to polak pisał; moim jest zdaniem, ażeby, jeżeli zgromadzenie chce ująć przed potomnością zarzutu słabości występnej i obojętności na cele swego zgromadzenia, powinno autora tych wierszy.... z liczby swych członków wyrzucić. Zarzuci mi tu kto może, że zgromadzenie w opinję nie wchodzi, ale któż będzie ważył się wziąć hańbiące imienia polaków i bluźnierstwa przeciw ojczyźnie za opinję? Czyż, jeżeli nie jak polacy, to jak nieszczęśliwi, nie mamy prawa do uszanowania naszych nieszczęść? Powie mi także kto może, że nie masz w ustawach naszych przepisu na taki przypadek; ta izba jest świadkiem, jak w przytomności sumieniem tu naszych kolegów zebranych daliśmy sobie słowo utrzymania ustaw przez siebie ułożonych, więc tym samym do ich zbioru przypuściliśmy za rękojmią ich trwałości kodeks honoru, niech więc się każdy spyta własnego serca, łatwo tam się dowie, na co zasługuje syn wyrodny, złorzeczący matce nieszczęśliwej!

Upraszam więc, żeby zgromadzenie ten wniosek mój wzięło na uwagę i wotować się na niego dozwoliło; jakizaskolwiek skutek to wniesienie moje przyniesie, upraszam pana sekretarza, aby go razem z powodami, które miałem do zrobienia tego wniosku, w protokół raczył umieścić.

A. Sapiecha.

Даты нѣтъ. По описи № 14: Акта wyboru członków, т. I, л. 9.

LXXXVIII Письмо Альбертранди отъ имени Общества любителей наукъ Северину Потоцкому съ увѣдомленіемъ объ избраніи его въ члены Общества и съ поздравленіемъ по случаю назначенія его въ попечителя Харьковскаго Университета, 26 апрѣля н. с. 1803 г.

Dnia 26 Apr. 1803 r., Warszawa.

Zacny towarzyszu,

Zgromadzenie przyjaciół nauk patrzy z chlubą, że jesteś przeznaczony na zwierzchnika wydziału nauk w szkole głównej Charkowskiej i masz

pod swoim rządem te obszerne dziedziny, które niegdyś oręż polski zakreślał, a w dziejach przygód rodu ludzkiego były sławnymi. Uwielbia każdy człowiek magistraturę, czuwającą nad oświeceniem publicznym. Ty, zacny towarzyszu, jesteś jej czynnym członkiem. Zналиśmy twoją oświeconą gorliwość w życiu publicznym. Znamy dziś otoczone chwałą czynne władanie składami i siedliskami nauk. Wybrało więc ciebie, zacny towarzyszu, zgromadzenie do swego grona. Ustawy nasze, które mam honor przyłączyć, są godne i nam wspólnych celów, i wspólnych zatrudnień. Miło nam jest oświadczyć ci w imię rodaków, że twoją cieszymy się sławą, że wyznajemy z przekonania ten szacunek, z którym zostawam.....

Jw. Seweryn Potocki, senator rossyjski, kurator szkoły głównej Charłkowskiej, członek Kommissyi oświecenia publicznego.

Тамъ же, I, л. 23.

LXXXIX. Предложеніе въ члены Общества нс. Эдуарда Чарнецнаго, впоследствии секретаря его и дѣятельнаго помощника Сташица, 7 ноября н. с. 1807 г.

Edward Czarnecki w zgromadzeniu pijarskiem od lat kilkunastu professor w szkołach publicznych, przez pilność w wykonywaniu obowiązków nauczyciela, łatwość w wykładaniu nauk i zręczność w prowadzeniu i doskonaleniu uczniów, ściągnął na się uwagę bywszego rządu pruskiego, który, lubo niechętnie, jak wiadomo, oddawał w tej mierze sprawiedliwość polakom, nie mógł mu jednak ubliżyć swoich względów i własnym kosztem wysłał go do Berlina, aby tam przypatrzył się zblizka, jaki jest sposób uczenia, którego w szkołach niemieckich używają. Zabawiwszy dwa lata zagranicą, miał sposobność poznania dokładnie literatury niemieckiej, o której tem gruntowniej i sprawiedliwiej może sądzić, że ani jest przeciwko niej uprzedzonym, ani też zapalonym jej wielbicielem. Przed wyjazdem z Berlina podał rządowi dwie rozprawy, w języku łacińskim i niemieckim przez siebie napisane, w których stan szkół, nauk i professorów, tudzież troskliwość rządu bywszej rzeczypospolitej polskiej o rozszerzenie w kraju światła i wynikię stąd, acz w krótkim czasie, pomyślnie skutki, dostatecznie wyłożył, przez co także znacznie umniejszył to uprzedzenie, które panowało w Berlinie przeciwko instrukcyi publicznej, jaka była w Polsce przed ostatnim rozbiorem. Za powrotem do kraju wyznaczony na rządęc i profesora w gimnazjum Łomżyńskim, obowiązki te równie z zaletą dla siebie, jak z pożytkiem edukującej się młodzi przez lat kilka wykonywał. Teraz, za zmianą rządu, wezwany do Warszawy na rządęc i profesora w seminarjum nauczycielów pijarskich, nie zawiedzie zapewne tych nadziei, które w nim zgromadzenie jego położyło. Wreszcie znajo-

mość nauk wyzwolonych i matematycznych, biegłość w kilku językach obcych, kilkunastoletnia posługa w szkołach publicznych, a nadewszystko chęć do pracy i troskliwość w wypełnianiu przyjętych obowiązków, jako były powodem dla niżej podpisanych do podania go szanownemu Towarzystwu za członka przybranego, tak z drugiej strony każą się im spodziewać, że życzenie ich otrzyma pożądaný skutek.

W Listopadzie 1807 r.

X. Kopczyński, A. Dąbrowski, J. Bystrzycki.

Тамъ же, I, л. 54.

XC. Предложеніе въ члены Общества композитора Карла Курпинскаго, вполсѣдствіи, между прочимъ, составителя музыки для кантаты на открытіе памятника Коперника, 23 ноярбѣ н. с. 1814 г.

Karol Kurpiński urodził się roku 1785 w departamencie Poznańskim, brał pierwsze początki muzyki od ojca swojego Marcina Kurpińskiego, w roku dwunastym życia swego skomponował mszę w mieście Sarnowie, która, lubo była dziełem dziecinnym, jednak sprawiła to, że go uczyniono organistą i dyrektorem tamtejszej muzyki; w roku 1799 pojechał z wujem swoim do Lwowa, gdzie pierwszy raz w życiu swoim słyszał operę: Porwanie z seraju, Mozarta; ta sprawiła na nim nie do opisania wrażenie, a ponieważ już mu dawniej były znane niektóre wyjątki z różnych oper tego wielkiego mistrza, przeto, ucześniejąc słyszeć tak piękne dzieła, stawał się coraz niecierpliwszym do napisania także jakiej opery, lecz, mieszkając po większej części na wsi, nie mógł dostać dla siebie żadnej poezyi do napisania opery, poświęcał przeto czas nad badaniem partytur sławnych kompozytorów, nad czytaniem książek o muzyce, a szczególnie Dykcyonarz muzyczny Rousseau odkrył mu potrzebę poznania gruntowniej prawideł harmonii. Odtąd zaczął doświadczać swojej pracy na niektórych śpiewach Krasickiego, Józefa Szymanowskiego, Niemcewicza, Karpieskiego etc. W tymże czasie nabierał wprawy kierowania operą u jw. Czackiego, podczaszego, gdzie umyślnie na to często był sprowadzany. Później napisał instrumentalny septuor, który, oddany przez jw. hrabię Łączyńskiego Augusta pod krytykę w Wiedniu, zjednał dla bezimiennego autora podchlebną pochwałę i zachęcenie. Pominąwszy różne ulotne dziełka, gdy chęć napisania opery stawała się w nim coraz mocniejszą, w niedostatku na wsi jakiegokolwiek tego rodzaju poezyi, odważył się napisać w roku 1808 całego Pigmaljona w śpiewie tłumaczenia Węgieńskiego. Dzieło to, oddane do przejrzenia jw. Elsnerowi, czł. T. K. p. n., niech będzie przez niego sądzonem. Exekwowanem dotąd bydz nie mo-

gło, gdyż wymaga również dobrego tenorysty, jak aktora. Przyjechałszy do Warszawy w roku 1809, najpierwszem jego dziełem była opera: Dwie Chatki, późniejsze opery: Pałac Lucypera, Szarlatan, Łaska imperatora; scena liryczna: Agar na puszczy; melodramy: Oblężenie Gdańska, Ruiny Babilonu.

Nie się nie wspomina o zaletach tych sztuk, a mianowicie o operach Pałac Lucypera i Szarlatan. Już publiczność nasza oddała hołd należnego uwielbienia autorowi, i spodziewać się należy, iż i inne kraje z największą przyjemnością słyszeć będą dzieła rodaka naszego. Kurpiński dziełami swemi stanowić będzie epokę w naszej kulturze muzycznej; ciągle on pracuje i ciągle swój talent rozwija. Już i teraz ukończył nową wielką operę narodową, której tytuł Królowa Jadwiga, zaś wiersza autorem jest szanowny nasz kolega Juljan Niemcewicz. Cheiwy zawsze posuwania swojego talentu coraz dalej, a nieposiadając niemieckiego języka, w którym tak wiele pięknych dzieł teorycznych o muzyce znajduje się, obecuje on często z j. p. Elsnerem, czyniąc zastanowienia nad różnemi szczegółami tej sztuki, i często się z tem daje słyszeć, iż temu obcowaniu winien rozszerzenie swojego w tej nauce światła.

Skromność ta p. Kurpińskiego, przy znamienitym jego talencie, jak jest oznaką znacznej doskonałości, tak mu jedna niezaprzeczone prawo zostania członkiem T. K. p. n.

Krysiński.

Даты нѣтъ; о ней узнаемъ на л. 142—143.

Тамъ же, т. I, лл. 147 - 148. На л. 165 благодарственное письмо Курпинскаго Общества за избраніе, 18 января н. с. 1815 г.

XCI. Рѣчь Сташица при представленіи императору Александру I депутации Общества любителей наукъ, 24 ноября н. с. 1815 г.

Sire,

La Société Royale des Amis des sciences dépose aux pieds du trône de V. M. I. l'hommage de sa plus respectueuse reconnaissance pour la protection spéciale que Vous n'avez cessé d'accorder à tous les instituts d'instruction publique de notre pays, au milieu même des plus grands travaux guerriers, regardés de tout temps comme peu favorables aux intérêts des lettres.

Sire, le but de notre Société est de perfectionner la langue maternelle de conserver l'histoire nationale et d'appliquer les sciences aux arts utiles surtout à ceux, qui pourraient donner plus de valeur aux productions naturelles du pays. Fondée et entretenue uniquement aux frais de ses mem-

bres, cette Société a commencé ses travaux sous le gouvernement Prussien après avoir obtenu l'approbation du Roi. Elle a été confirmée ensuite par un diplôme de Sa Majesté le Roi de Saxe sous le nom de Société Royale.

Grand Prince, le monde savant Vous a décerné le titre d'ami et de protecteur des sciences. Ce titre glorieux Vous est dû particulièrement de la part des Polonais. Les établissements d'instruction publique créés par Vos ordres en Volhynie, l'université de Vilna dotée avec une munificence royale, comblée de faveurs et de distinctions attesteront Vos droits à ce titre qui ne saurait être indifférent à Votre grande âme. Daignez, Sire, étendre Votre protection à notre Institut. Il est le premier et le seul de ce genre qui existe jusqu'à présent parmi nous.

En entreprenant la grande oeuvre de notre régénération, Vous saviez, Sire, que c'est par la justice et par l'humanité que les Princes sont l'image de la divinité sur la terre, que ce n'est que par ces deux vertus, que leurs noms parviennent à tous les siècles et sont bénis par toutes les nations.

C'est parmi Nous, que l'influence de ces vertus célestes va se manifester avec le plus de rapidité et le plus d'énergie. Jusqu'au moment où V. M. se fut chargée de fixer nos destinées, jouet des combinaisons politiques, notre malheureuse nation fut, tour à tour, opprimée, calomniée, ou trompée. Aussi tous nos sacrifices et tout notre amour n'étaient que pour notre patrie. Désormais cet amour sera inséparable de celui de notre Roi, et tous nos sacrifices n'auront plus d'autre objet que la gloire de son règne.

C'est encore par l'influence de ces mêmes vertus, qui unissent par les liens d'une constitution libérale la nation Polonaise à la nation Russe, que Vous prévenez, Sire, toute division entre ces deux frères aînés de la grande famille Slave et ne laissez subsister d'autre rivalité entre elles, que celle de concourir à l'envi au développement des grandes pensées, qui Vous occupent, et qui ne tendent qu'à la prospérité de l'immense nation Slave.

Notre Société, Sire, y participera; le perfectionnement mutuel de deux idiomes d'une même langue mère, et le progrès de leur littérature, seront le fruit des nouvelles relations, qui vont s'établir entre les deux peuples, et que Notre Société s'empressera de cultiver.

По описи № 57: Матерялу, л. 34. Польскій переводъ этой рѣчи тамъ же, лл. 35--36, и въ отчетѣ о представленіи депутаціи въ Gaz. Warsz., 1815 г., № 96, переводъ въ нѣкоторыхъ мѣстахъ значительно отстываетъ отъ подлинника. Въ Dziela St. Staszica, IV, 104—106, рѣчь невѣрно отнесена къ 20 декабря 1816 г.

XCII. Просьба Общества любителей наукъ князю Адаму Чарто-рыскому о ходатайствѣ предъ императоромъ Александромъ I о представленіи привилегій Обществу, 27 ноября н. с. 1815 года.

Towarzystwo Królewskie Warszawskie przyjaciół nauk do jasnie oświeconego xięcia Czartoryskiego, vice-prezesa namiestniczego rządu królestwa Polskiego.

Troskliwość i starania waszej xiążęcej mości o to, cokolwiek jest polskiem, w znacznej już uwieńczono części, opieka, czynnie udzielana językowi i wychowaniu narodowemu, jest powodem Towarzystwu Królewskiemu Warszawskiemu przyjaciół nauk, aby się do niego, jako do członka i opiekuna, udawało o wstawienie się do najjaśniejszego pana naszego miłościwego, który łaskawym przyjęciem deputacyi na dniu 24 b. m. utwierdził ufność i zachęcił do złożenia prózb następujących u podnóżka tronu swojego. W tem przekonaniu Towarzystwo Królewskie przyjaciół nauk prosi:

Najprzód, o potwierdzenie bytu swojego i praw, jakie uzyskało od króla jegomości saskiego, którego przywilej ma zaszczyt w kopii przyłączyć.

Powtóre, o ułatwienie w sposobie najswobodniejszym korespondencyi i udzielania się wzajemnego na piśmie lub drukiem z innymi państwami najjaśniejszego pana, gdy dotąd wszelkie dzieła, wychodzące w Warszawie, choć przez cenzurę miejscową potwierdzone, wszelkiego rodzaju przeszkód i zawad rozmaitych doświadczały, bez czego ani wzrost języków pobratymskich, ani nauk, w dwóch pod berłem jednego monarchy połączonych narodach, nie może być zapewniony.

Potrzenie, Towarzystwo to, lubo innych nie mające funduszków, jak składki i ofiary samychże członków, liczy już bibliotekę, z kilku tysięcy xiążek złożoną, gabinet mineralogiczny i nieco machin. Uprasza przeto, aby w sposobie, w innych państwach najjaśniejszego pana przyjętym, wolne było od opłat celnych, ilekroć dla siebie xiążki, maszyny i dzienniki zagraniczne sprowadzać bądzie.

Poczwarte, biblioteka Towarzystwa jest otwartą publiczności, z hojności jedynie członków założona, nie jest w stanie nabywania dzieł nowo wychodzących, uprasza przeto Towarzystwo, aby wszelkie drukarnie, w obrębie kraju znajdujące się, obowiązane były do biblioteki Towarzystwa po jednym exemplarzu każdego wychodzącego dzieła składać.

Te środki, zachęcające usiłowania Towarzystwa, podadzą mu więcej sposobności współubiegania się z innymi uczonymi Towarzystwami, w krajach berłu najjaśniejszego pana poddanych znajdującymi się, o rozszerzanie pożytecznych znajomości, wykształcanie języków pobratymskich, a szczególnie o rozkrzewianie czci, przywiązania i wdzięczności, jakimi jest przejęte Towarzystwo'ku osobie wskrzesiciela imienia polskiego.

Dnia 27 Listopada 1815 r.

Помѣты:

Do posiedzenia działu nauk d. 27 Listopada 1815.

Deputacya ułożyła (się) z członków: Niemcewicza, Tarnowskiego, Koźmiana, Lindego.

To pismo ułożył kol. Tarnowski.

Przyjęte, Czarnecki.

Тамъ же, л. 54.

XCIII. Предложение Краковскаго ученаго Общества Варшавскому Обществу любителей наукъ объ установлении взаимныхъ сношеній, 15 декабря н. с. 1816 г.

Do Królewskiego Towarzystwa przyjaciół nauk w Warszawie Towarzystwo naukowe, z Uniwersytetem Krakowskim złączone.

Gdy po długiem wahanu się losów naszych, pomyślność krajowa, z ożywiającym wszystko pokojem, ustaloną została, natychmiast Akademia Krakowska, chcąc się stać godniejszą zaręczonej sobie Wiedeńskim traktatem opieki, nznała założenie Towarzystwa naukowego za jedyny środek, któryby, odświeżając jej dawną sławę, ułatwił naukom postęp i duchowi upowszechnionej w Europie oświaty, i wzniosłym przeznaczeniem ojczyzny polaka, najjawniej odpowiadającej.

W dawniejszych wiekach miał Kraków swoje zalety, będąc siedliskiem wiadomości, kunsztów i przemysłu, lecz po różnych odmian i nieszczęścia kolejach wiele uronił, a więcej jeszcze stracić musiał z pierwotkowego znaczenia i ujrzał się nakoniec w potrzebie naśladowania innych przykładów.

Ile wdzięczny głos narodu ocenił i uwielbia dotąd zasługi Warszawskiego Towarzystwa przyjaciół nauk, które w owej właśnie epoce, gdy enoty obywatelskie zwątały, a staropolskie obyczaje wraz z mową poszły w pogardę, również język, jak rozwinięcie się smaku dobrego, niby to płonki, z rodzinnej ziemi wyrwane, na łonie swoim upielegnować i do należytej dojrzałości przyprowadzić umiało; tyle znowu Towarzystwo naukowe, z Akademią Krakowską złączone, rzucając się drogą, rzadkimi nawet w czasie upadku naszego dziełami ubitą, obrawszy sobie za przewodniczkę gorliwość Towarzystwa Warszawskiego, osobliwszym pożyteczności skutkiem uwieńczoną, i hołd swemu wzorowi oddać i przyjemny owoc z prac własnych na ołtarzu publicznego dobra złożyć pragnie.

W celu przeto osiągnięcia tak chlubnego zamiaru i w celu zapełnienia choć myślami zrządzonej polityką przerwy, poważa się Towarzystwo naukowe, z Akademią Krakowską połączone, zapraszać do otwarcia sto-sunków literackich Warszawskje Towarzystwo przyjaciół nauk tem usilniej, iżby umiejętności i sztuki nadobne, które wystawiają pewny rodzaj

kwiatu, częstokroć obarczoną cierpieniami ludzkość pocieszającego, rozpostarłszy się za pomocą sił zjednoczonych w całym blasku i ozdobie, zdawały się poniekąd wyrównywać wielkości położenia rzeczy politycznych i wielkości szczęśliwie panującego Polsce monarchy.

Jeżeli otwarcie streszczonych tu stosunków więcej dla Krakowa przynieść może pożytku, zwłaszcza, iż Królewskie Towarzystwo przyjaciół nauk składa się z mężów, którzy hojnie zdolnościami od natury opatrzeni na nieśmiertelną w zawodzie literackim zasłużyli sobie chwałę, wszelakoż i Warszawa znajdzie w nich przynajmniej tę korzyść, iż nauki, a miaowicie smak, w jej Towarzystwie ukształcony, tym powszechniejszemi się staną, gdy na dawnej klasycznej polaków ziemi nie tylko gościnnie przyjętymi, ale raczej, jako naczelną część jednegoż przybytku muz słowiańskich, uważanemi zawsze będą.

Działo się na posiedzeniu pełnem Towarzystwa naukowego dnia 15 Grudnia 1816 roku w Krakowie.

Litwiński, rektor Uniwersytetu Krakowskiego i prezes Towarzystwa nauk. P. Czajkowski, sekr. Tow. nauk.

По описи № 39: Akta, tycezące się korespondencyi z obcemi towarzystwami i instytucjami uczonemi. Rok założenia 1827, tom I, лл. 9—10.

XCIV. Предложение русскаго уполномоченнаго комиссара Новосильцева и министра статсъ-секретаря Соболевскаго въ почетные члены Общества любителей наукъ, январь 1817 г.

Kandydaci na członków honorowych Towarzystwa Królewskiego przyj. nauk.

Graf Nowosilców, senator rossyjski, nadzwyczajny kommissarz cesarza i króla, mąż uczony, Towarzystwa umiejętności w Petersburgu jest prezesem, przyjacielem i opiekunem nauk. Na członka honorowego.

Ignacy Sobolewski, minister sekretarz stanu, kochający nauki, sprzyjający szczególniejszemu zgromadzeniu naszemu. Dane mu były polecenia od Towarzystwa, jedne względem pomnika Kopernika, drugie, tycezące się dziejów narodowych; wszystkich podjął się uprzejmie i skutecznie dopełnić. Przez jego ręce odebraliśmy zatwierdzający nasze Towarzystwo patent, który cesarz i król łaskawie wydać raczył. Na członka honorowego.

Staszic.

Akta wyboru członków, II, л. 21. Въ предложении отдѣленія на, къ Обществу, 30 янв. 1817 г.; Tenże dział poleca na członki honorowe jww. Nowosilcowa, kommissarza cesarsko-królewskiego przy rządzie polskim, i Ignacya Sobolewskiego, ministra sekretarza stanu. Тамъ же, II, 13. Въ списокѣ членовъ, избранныхъ 9 февраля 1817 года: На honorowych:.. senator państwa Ross., kom. nadz. ces. król. Novissilzoff, minister sekr. stanu Ignacy Sobolewski. Тамъ же, л. 16. Отвѣта Новосильцева нѣтъ.

ХСV. Заявленіе Сташица Обществу любителей наукъ о трудности правильного веденія дѣла въ Обществѣ и объ отказѣ отъ предсѣдательства въ немъ, 30 мая н. с. 1817 г.

Wielmożny mości dobrodzieju,

Uprzejme dla mnie wyrazy kolegów wydziału umiejętności, przez ręce w. p. dobrodzieja przesłane, odebrałem z uczuciem. Techną one tym szacunkiem i zaufaniem, których od wydziału tego ciągle doznawałem. Czynią też na mnie wrażenia mocne. Lecz, gdy niebyłem tak szczęśliwym zjednać sobie u innych członków podobnegoż zaufania, a im więcej się nad naszym Towarzystwem zastanawiam, tem przekonuywam się więcej, że bez zaufania prezydujący, chociaż najgorliwszy o wzrost i sławę Towarzystwa, pracować próżno będzie i tylko się na nieprzyjemności, na spodlenia i na przykre zmartwienie wystawi.

Od roku 1813 spostrzegłem i doświadczam, że w zgromadzenie nasze weisnęły się wady bardzo szkodliwe, powstaje w nim ten mały, a swarliwy duch p e d a n t y z m u, który do wielkich rzeczy wznieść się nie umie, a w drobnostkach pełen niepokoju, burzy się i zaburza, który wzrost nauk przytłumia, a Towarzystwa uczonych rozprząga; uważam, iż od tego czasu zaczyna ginąć w tem Towarzystwie dawna jedność i zgoda i ta wszystkim społeczeństwom tak istotnie potrzebna jednych dla drugich delikatność, wspólne się szanowanie. Zatem nastąpiło, że już zaczyna się ukazywać obojętność, ginie duch Towarzystwa, przychodzi do tego, iż własne nasze postanowienia nie ważymy. Prezydujący z urzędu, przy ich zachowaniu obstając, ich pełnienia pilnując, wystawionym jest na publiczne prześladowania, na obrażające samą nawet przystojność obelgi. Albo też od jednych kolegów odbiera groźby porzucenia wszystkiego, jeżeli to, co postanowionem, wypełniać będzie; od drugich słyszy oświadczenia również porzucenia wszystkiego i odesłania patentu, jeżeli, co postanowionem, nie dopełni.

W takim stanie rozprzągania się rzeczy, im mocniej wszystko rozważam, tem mocniej przeświadczam się, że, niemając powszechnego poważania i zaufania, czego już publicznie po dwakroć doświadczyłem, a przy innych licznych moich dla kraju zatrudnieniach, nie mając bynajmniej czasu do marnotrawienia, swarzeniem się o...., nie potrafiłbym wkoźnieniającemu się złemu zaradzić.

Raczie więc, szanowni koledzy, wniść w moje wierne rzeczy wam wystawianje. Chciejcie przez miłość nauk i narodu znieść się z kolegami innemi, zaradzając złemu wybrać prezesa, któryby miał powszechne wszystkich członków i poważanie, i zaufanie. 30 Maja 1817 r.

Staszic.

XCVI. Предложеніе въ члены Общества Раковецкаго, переводчика Русской Правды, 3 января н. с. 1820 г.

Zarys życia i prac literackich.

Ignacy Benedykt Rakowiecki, rodem z Wołynia. Po ukończeniu szkół publicznych na Wołyniu w mieście Berdyczewie, trudnił się w wielu miejscach, a szczególnie w Litwie, pomiarem i sprawami granicznymi, jako jeometra przysięgły.

Bawiąc niejaki czas w Wilnie, uczęszczał na lekcyje Uniwersytetu i najwięcej przykładał się do nauki ekonomii politycznej; oraz do filologii i języka słowiańskiego.

W roku 1807 udał się do xięstwa Warszawskiego, w celu poświęcenia się tym naukom, gdzie, dla łatwiejszego zbierania wiadomości statystyki krajowej i poznawania dyalektów prowincjonalnych, przyjął w powiecie Poznańskim urząd notaryusza do zawierania kontraktów między dziedzicami a włościanami.

Urządzenie takowych notaryuszów wkrótce zmienionem zostało. Postąpił więc na urząd pisarza sądu pokoju w powiecie Krotoszyńskim. Obowiązki te niedozwalały poświęcać się przedsięwziętym naukom.

Uzyskawszy zatem w roku 1809 dymissyą, udał się do Warszawy dla pozyskania takich obowiązków, któreby dozwalały sposobności doskonalenia się w obranych przedmiotach, pracował zatem czas niejaki w biurze Towarzystwa Królewskiego gospodarczo-rolniczego, potem przyjął obowiązki urzędzenia znacznych dóbr jw. hr. Alexandra Potockiego, na Białej Rusi niedaleko Mohilewa leżących. Ztąd powróciwszy, od roku 1811 trudni się ciągle ekonomicznymi interesami jw. hr. ordynata Zamojskiego, w przeciągu którego czasu dobrami Biezuńskimi, leżącemi w województwie Płockim, przez lat pięć, jako administrator sądowy, zarządzał.

W czasie trudnienia się wymienionemi obowiązkami napisał:

1°. W roku 1807 Rozprawę o potrzebie dzieła elementarnego o rolnictwie i ekonomice, która umieszczoną jest w listach, wówczas przy Gazecie Warszawskiej wychodzących.

2°. W roku 1811 wydał bezimiennie: List do matki troskliwej o dobre wychowanie syna, czyli uwagi, jakiej edukacyi, nauki i wiadomości w poźyciu i w obywatelstwie nieodzowna jest potrzeba.

3°. W roku 1818 wydał prospekt dzieła pod tytułem Zasady rządzenia, urzędzenia i doprowadzenia do dobrego stanu dóbr ziemskich. Dzieło to ma ukończone i prócz tego ma wiele zebranych materyałów do napisania oryginalnego dzieła o ekonomii politycznej.

4°. Znajduje się w druku dzieło, poświęcone badaniom filologicznym, obejmujące w sobie rys historyczny zwyczajów, obyczajów, religii,

praw i języka dawnych sławiańskich narodów, oraz tłumaczenie tekstów dawnego prawa ruskiego, Prawdą Ruską zwanego; ma także zebrane różne materyały do napisania innego w tymże przedmiocie dzieła.

W Warszawie 3 Stycznia 1820 r.

Członkowie Tow. Król. War. przyjaciół nauk: Walenty Skorochód Majewski, Surowiecki, Czarnecki.

Akta wyboru członków, II, л. 104.

ХСVII. Предложеніе графа Н. П. Румянцова въ почетные члены Общества любителей наукъ, 20 января н. с. 1821 г.

Niżej podpisani podają na członka honorowego w Towarzystwie Królewsko-Warszawskiem przyjaciół nauk:

Mik. hr. Rumiancow, kanclerza państwa Rossyjskiego, jako wielkiego miłośnika nauk, dla których rozszerzania kosztów z własnego majątku nie oszczędza. Nakładem jego wyszło z druku w dwóch tomach in folio: Zebranie przywilejów i dyplomatów rossyjskich, z wieku XIV. Podobnie dzieło w jednym tomie Leona Dyakona, pisarza Historji byzantyńskiej w wieku X, wydane w Paryżu przez Hazego. Wspiera swoim majątkiem różnych narodów osoby, przykładające się z chęcią do nauk. Ma upodobanie w rzeczach historycznych polskich, o czym przekonać się można z korespondencyi, w roku 1817 utrzymywanych z Towarzystwem w jego imieniu przez członka naszego kolegę Ignacego Sobolewskiego w materyi kilku przedmiotów, do historyi polskiej należących. Na podróż Sękowskiego do Stambułu i do krajów wschodnich ofiarował 300 rubli srebrem. Wynalazł homilie Cyrilla, biskupa Turowskiego, po rusku w XII wieku pisane; mniema, że biskupstwo Turowskie było w Pinszczyźnie. Te homilie przedsięwziął drukiem ogłosić.

W Warszawie dnia 20 Stycznia 1821 roku.

S. B. Linde, Bentkowski.

Akta wyboru członków, II, л. 141.—Въ рапортъ комисіи по выбору членовъ 20 янв. 1821 г.: Na członków honorowych:... Mikołaja hr. Rumiancow, kanclerza państwa Rossyjskiego, wielkiego miłośnika nauk, szczególnie życzliwego polakom, nieoszczędzającego kosztów z własnego majątku dla rozszerzenia ważnych wiadomości naukowych. Polecają go na członka honorowego koledzy Linde i Bentkowski. Тамъ же, II, 130.—Въ списекъ кандидатовъ на выборы 4 февраля 1821 года: Na honorowych:... Mikołaj hr. Rumiancow, kanclerz państwa Ros. Тамъ же, II, 131.

ХСVIII. Благодарственное письмо гр. Румянцова за доставленіе ему диплома на званіе почетнаго члена Общества, 24 марта 1821 г.

Monsieur,

J'ai reçu avec les sentiments d'une juste reconnoissance le Diplôme que vous avez eu la bonté de me transmettre par laquelle Société Royale

des Amis des lettres de Varsovie me fait l'honneur de me nommer l'un de ses membres honoraires; veuillez, Monsieur, être auprès d'Elle l'interprète de mes sentiments; si quelque chose peut justifier cette nomination c'est la haute considération que m'inspiroit déjà cette utile et illustre Société avant que j'ai eu l'honneur de lui appartenir.

Le goût des lettres, l'habitude de les cultiver prend aujourd'hui dans le Royaume de Pologne un noble et nouvel essor, qui honore cet Etat.

Agréez, Monsieur, je vous prie, les assurances de la considération très distinguée avec laquelle j'ai l'honneur d'être, Monsieur,

Votre très humble et obéissant Serviteur

Le Comte de Romanzoff.

Le 24 Mars 1821, S-t Petersbourg.

A Monsieur de Staszic, Conseiller d'Etat.

Помѣта: Do posiedz. ogól. d. 6 Stycz. 1822.

По описи № 19: Akta wyboru członków, t. III, л. 8.

XCIX. Предложеніе П. И. Көппена въ члены Общества любителей науки, декабря 1827 г.

Piotr de Köppen, dziś inspektor zakładów ogrodowych i winnic w Małorossyi, podróżujący po literacku, a przeto i w Warszawie od wielu uczonych osobiście znany, powróciwszy do Rossyi, ogłaszając materyały do historyi, wiele w nich objął rzeczy polskich. W swoich Bibliograficznych listach i w numerze III tych materyałów obszerną o literaturze polskiej rossyanom udzielił wiadomość. Ta jego praca w części na polski przełożoną będzie. Mając wzgląd na jego zasługi podajemy go na członka korespondenta.

Linde, Lelewel.

Akta wyboru członków, IV, л. 19. Въ рапортъ комисіи по избранію въ члены Общества 16 декабря 1827 г.: Koledzy Linde i Lelewel podali p. Piotra de Köppen, inspektora zakładów ogrodowych i winnic w Małej Rossyi, który w Bibliograficznych listach, przez siebie wydawanych, umieścił obszerną wiadomość o literaturze polskiej. Przez wzgląd na tę przysługę, naszej literaturze świadczoną, umieściła go deputacya w rzędzie kandydatów do sekcji literatury ogólnej. Тамъ же, IV, л. 5.

C. Благодарственное письмо Көппена за избраніе въ члены Общества съ присоединеніемъ списка печатныхъ его работъ, 10/22 мая 1828 г.

Hoch wohlgeborner, insonders hoch zu verehrender Herr Präses,

Je schmeichelhafter es mir ist, von der Königlichem Warschauer

Gesellschaft der Freunde der Wissenschaften zum correspondirenden Mitgliede gewählt worden zu seyn, um so mehr beeile ich mich Ew. Excellenz gehorsamst zu bitten, dem unter ihrem Vorsitze blühenden Vereine dafür meinen ausgezeichneten Dank abzustatten. Gern bin ich bereit literärische Aufträge der Gesellschaft nach Kräften in Ausführung zu bringen. Doch glaube ich keineswegs dem geehrten Vereine von wesentlichem Nutzen werden zu können, da oftmalige Reisen und Geschäfte verschiedener Art mir leider nur zu wenig Zeit übrig lassen, um allen Pflichten nachzukommen, die mir jetzt schon durch mehrere wissenschaftliche Vereine auferlegt worden.

Möchten wenigstens die Untersuchungen und Nachrichten, welche ich von Zeit zu Zeit drucken lasse, bey der Gesellschaft gütige Aufnahme finden. Fürs Erste bin ich so frey Ew. Excellenz die drey bisher erschienenen Hefte meiner Materialien zur Culturgeschichte Russlands zuzustellen, gleich wie auch einige andere, theils in Wien, theils in Petersburg und Moskau edirte und in beyfolgendem Verzeichnisse angegebene Schriften, mit der Bitte solche der Bibliothek der Königl. Warschauer Gesellschaft der Freunde der Wissenschaften einzuverleiben. Das erste Heft meiner Sammlung Slawischer Denkmäler des Auslandes soll nachfolgen, sobald mir Exemplare deselben von Petersburg aus zugeschiedt werden.

Genehmigen Ew. Excellenz bey dieser Gelegenheit die Versicherungen der ausgezeichneten Hochachtung mit welcher ich Ehre habe zu seyn dero gehorsamster Diener

Dr. Peter von Köppen,

russ. Krl. Hofrath und Ritter, Gehülfe des General-Inspectors für Seiden-Wein-und Gartenbau.

Aufenthaltort: Sympheropol in Taurien. Geboren zu Charkow (in Slobodisch-Ukrajnischen Gouvernement), am 19 Febr. 1793.

Sympheropol, d. 10/22 May 1828.

Sr. Excellenz, Herrn Herrn Präses der Königl. Warsch. Ges. d. Freunde d. Wissenschaft J. U. von Niemcewicz zu Warschau.

Verzeichniss der beyfolgenden Schriften.

1. Списокъ русскимъ памяткамъ, Петра Кеппена. Москва, 1822.8.
2. Ueber Alterthum und Kunst in Russland, von Peter v. Koeppen. Wien, 1822.8.
3. Olbisches Psephisma zu Ehren des Protogenes, herausgegeben von P. v. Koeppen. Wien, 1823.8.
4. Nachhall vom Nordgestade des Pontus. Ein Schreiben an den H-rn Staatsrath und Ritter H. v. Köhler. Wien, 1823.8.

5. Nachricht von einigen in Ungarn, Siebenbürgen und Polen befindlichen und bisher nur wenig oder gar nicht bekannten Alterthümern, von Peter v. Koeppen. Wien, 1823.8.

6. Die dreygestaltete Hekate und ihre Rolle in den Mysterien, von P. v. Koeppen. Wien, 1823.4.

7. Literärnotizen betreffend die Magyarischen und Sächsischen Dialekte in Ungarn und Siebenbürgen, von Peter v. Koeppen. St. Petersburg, 1826.8.

№ 20: Akta wyboru członków, IV, 47—49.

СІ. Благодарственное письмо Кеппена за присылку ему диплома на званіе члена Общества, съ дополнительнымъ перечнемъ его печатныхъ работъ, 16/28 ноября 1828 г.

An die Königliche Warschausche Gesellschaft der Freunde der Wissenschaften vom correspondiren Mitgliede derselben Peter v. Köppen.

Mit innigem Danke habe ich das nur von Sr. Excellenz dem Herrn Präsidenten dieses Vereines gütigst zugesandte Diplom entgegengenommen und bedaure nur, dass ich in diesem Augenblicke jener hochverehrten Gesellschaft noch nichts mittheilen kann, das deren geschätzte Aufmerksamkeit verdiente; nichts als einen hier beyfolgenden unbedeutenden Nachtrag zu der von mir in den Acten der St. Petersburgischen Gesellschaft der Freunde Russischer Literatur (Вольное Общество любителей российской словесности въ С. Петербургѣ) gelieferten Beschreibung der Tuak'schen Höhle in Taurien. Mit dem Wunsche künftig mehr und besseres liefern zu können, bitte ich die Königliche Warschausche Gesellschaft der Freunde der Wissenschaften nochmals die Versicherungen meines aufrichtigen Dankes für die mir beyselbiger zur Theil gewordene Ehre zu genehmigen. Simpheropol, d. 16/28 November 1828.

Peter von Köppen,

russ. Krl. Collegienrath und Ritter.

Noch bin ich so frey, hier 2 ältere Broschüren beyzufügen, die ich in J. 1818 и 1820 drucken liess:

1. Историческое изслѣдованіе о Югорской землѣ.
2. Аделунгово Обзорніе всѣхъ языковъ и нарѣчій.
3. Описаніе Туакской пещеры въ Крыму.

Тамъ же, IV, 55.

СII. Благодарственное письмо А. К. Шторха за присылку ему диплома на званіе почетнаго члена Общества, съ присоединеніемъ свѣдѣній о немъ и списка его печатныхъ работъ, 5 февраля н. с. 1828 г.

Monsieur le Président,

J'ai l'honneur d'informer Votre Excellence que le Diplôme de membre honoraire, dont la Société Royale Philomatique de Varsovie vient de m'honorer, m'est parvenu, ainsi que la lettre obligeante que Vous avez bien voulu m'écrire à cette occasion. Tout en Vous remerciant, Monsieur le Président, des sentimens bienveillants que Vous m'exprimez, je Vous prie de vouloir bien être l'organe de ma sincère reconnaissance envers la Société Royale, à laquelle je me fais gloire d'appartenir et dont je désire ardemment de justifier le choix par mes efforts littéraires. Les renseignemens que Vous me demandez, se trouvent joints à cette lettre. J'ai l'honneur d'être avec la considération la plus distinguée, Monsieur le Président, de Votre Excellence le très-humble et très-obéissant serviteur

Henri Storch.

St. Pétersbourg, ce 5 Febr. v. st. 1828.

R e n s e i g n e m e n s e x i g é s .

Nom et prénom: Henri Storch.

Lieu de naissance: Riga.

Jour, mois, année de naissance: le 18 Février 1766.

T i t r e s d ' h o n n e u r :

Conseiller d'état actuel au service de Russie, Membre effectif de l'Académie impériale des sciences de Saint Pétersbourg, des Comités pour la réorganisation des écoles de l'Empire, pour la rédaction d'un nouveau règlement pour l'Université de Finlande et du Comité d'instruction établi pour les Instituts placés sous la direction suprême de S. M. l'Impératrice mère; Membre honoraire des Académies de Munich, d'Amsterdam, de Harlem, d'Utrecht, de la Société Royale Philomatique de Varsovie, des Universités de Moscou et Kharkof, de la Société d'économie rurale à Saint-Pétersbourg, de celle des antiquités russes à Moscou et de plusieurs autres Sociétés savantes; Grand' Croix des ordres de Saint-Volodimir et de Sainte-Anne, Chevalier de l'Aigle Rouge.

O u v r a g e s p u b l i é s .

1. Skizzen, Scenen und Bemerkungen auf einer Reise durch Frankreich gesammelt. Heidelberg, 1787, 1 vol. in 8. Seconde édition 1789. Traduit en Hollandais.

2. Gemälde von St. Petersburg. Riga, 1794, 2 voll. in 8. Traduit en Anglais, Londres 1801.

3. Statistische Uebersicht der Statthalterschaften des Russischen Reichs nach ihren merkwürdigsten Kulturverhältnissen. Leipzig, 1795, 1 vol. in fol.

4. Materialien zur Kenntniss des Russischen Reichs. Leipzig, 1796, 2 vol. in 8.

5. Annales der Regierung Katherinens der Zweiten. Leipzig, 1796, 1 vol. in 8. Traduit en russe par Mr. Glinka.

6. Historisch-statistisches Gemälde des Russischen Reichs. Leipzig, 1796—1803, 8 voll. in 8 et 1 vol. Atlas. Traduit en anglais par Mr. Tooke.

7. Briefe über den Garten zu Pawlowsk. St. Petersburg, 1803, 1 vol. in 12.

8. Russland unter Alexander I, eine historische Zeitschrift. Leipzig, 1804—1808, 9 voll. in 8.

9. Cours d'economie politique, ouvrage qui a servi à l'instruction de LL. AA. II. les Grands-Ducs Nicolas et Michel. St. Pétersbourg, 6 vol. in 8. Traduit en allemand par Mr. Rau.

10. Considérations sur la nature du Revenu National. Paris, 1824, 1 vol. in 8. Traduit en allemand par l'auteur.

11. Zur Kritik des Begriffs vom Nationalreichthum. St. Petersburg, 1827 (brochure):

Outre ces ouvrages, l'auteur a publié un grand nombre de Dissertations insérées dans les Mémoires de l'Academie de St. Pétersbourg et dans plusieurs autres Journaux.

Akta wyboru członków, IV, 33—35.—Избрали его, какъ былого наuczyciela najjaśniejszego pana, znanego autora Dzieła o ekonomii politycznej.

СIII. Данное кн. П. А. Вяземскимъ обязательство объ исполненіи уставовъ Общества любителей наукъ, 15 марта 1828 г.

Ja, książę Piotr Andrejewicz Wiazemski, urodzony 12 Lipca 1793 r., radzca kollegialny, kawaler orderu Ś-o Włodzimierza ze wstęgą 4-ej klasy, zamieszkały w Moskwie w domu własnym na ulicy Czerniszewa, przyjmuję tytuł członka korespondenta Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk, którym mnie toż Towarzystwo przez wybór swój zaszczyściło. Słowo moje i cześć w uroczystą składam rękojmnią, że dopełniać będę Ustawy tegoż zgromadzenia. Acceptacyą tę i obietnicę dla lepszej wiary własną podpisuję ręką. Dan w Petersburgu 15 Marca 1828 roku.

Xiąże Piotr Wiazemski.

Akta wyboru członków, IV, 39. Въ рапортъ комисіи по избранію въ члены Общества, 16 декабря 1827 г.: Prezes Towarzystwa i prezes działu umiejętności podali książę Alexandra (sic) Wiazemskiego, znanego z gorliwości swojej o wzbudzenie upodobania w literaturze polskiej między rodakami swemi i z własnych dzieł poetyckich i krytycznych. Deputacya mieści go w rządzie kandydatów do sekcji literatury ogólnej. Тамъ же, IV, л. 4.

СІУ. Благодарственное письмо профессора астрономіи въ Казанскомъ университетѣ И. М. Симонова за избраніе въ члены Общества любителей науки, 19 августа 1828 г.

Monsieur le Président,

J'ai eu l'honneur de recevoir Votre lettre, dont Vous m'avez honoré, du 15 d'Avril de l'année courante. Je Vous demande pardon si je réponds assez tard, mais ce retard vient d'une cause indépendante de moi. Etant absent de Kasan, je n'ai reçu Votre estimable lettre qu'après mon retour le 17/29 d'Aôut. Quant à Votre missive de l'année passée, dont Vous faites mention dans Votre dernière lettre, j'ai été privé du plaisir de la recevoir, et j'ignore la cause par laquelle elle ne m'est pas parvenue.

Je compte pour mon devoir de Vous remercier, Monsieur le Président, pour l'extrême bonté avec laquelle Vous voulez bien m'honorer du titre de membre de Votre illustre et savante Société des amis des sciences et des lettres, et je Vous prie en même temps d'être l'interprète de ma reconnaissance devant Messieurs les membres de cette Société. En acceptant, avec reconnaissance, cette flatteuse proposition, j'ai l'honneur de Vous assurer que je ne manquerai pas d'employer toutes mes forces d'en être digne et de remplir, autant que je puis, mon devoir envers Votre illustre Société. Ayant fait durant deux mois un petit voyage astronomique pendant lequel j'ai déterminé la position de 13 endroits remarquables des gouvernements de Kasan, de Simbirsk et d'Orenburg, où j'ai fait en outre plusieurs observations barométriques pour la détermination des élévations de différents points des bords du Wolga, de la Kama et de la Wiatka. Aussitôt que j'aurai terminé les calculs de mes observations pour en tirer des résultats nécessaires, je ne manquerai pas de les présenter à Votre illustre Société, avec tous les détails scientifiques. En attendant je Vous prie, Monsieur le Président, d'agréer les expressions de ma haute et affectueuse considération avec laquelle j'ai l'honneur d'être, Monsieur le Président, Votre très humble et très obeissant serviteur

Jean Simonoff,

Conseiller de Cour, Professeur d'astronomie à l'Université Impériale de Kasan, membre de plusieurs Sociétés savantes et Chevalier.

Le 19/31 d'Aôut 1828, Kasan.

Akta wyboru członków, IV, 51—52. Въ рапортѣ комиссіи по избранію въ члены Общества 4 февраля нов. ст. 1837 г. Z sudzoziemców podał dział (umiejętności): p. Simonoff, prof. w Uniwer. Kazańskim, autora wielu pożytecznych rozpraw matematycznych, w języku francuzkim wydanych. Томъ III, л. 101. Краткое благодарственное письмо Симонова за присылку диплома, отъ 4/16 ноября 1828 г., томъ IV, л. 54.

CV. Предложеніе Вадея Булгарина въ члены Общества любителей наукъ, 2 ноября н. с. 1828 г.

Tadeusz Bułharyn, urzędnik Ministryum oświecenia w cesarstwie Rossyjskiem, wydawca dwóch pism peryodycznych Archiwum Północnego, od lat 7, w którem starał się rzucić światło na dawniejsze czasy Litwy i dostępnejszemi uczynić dla czytelników rossyjskich źródła historyczne pisarzy polskich, i Pszczoły Północnej, od lat pięciu wychodzącej, niemniej autor pism, w 5 tomach wydanych w Petersburgu 1827 r., acz po rossyjsku pisze, rzeczami naszego kraju zajmować się lubi, dowodem tego umieszczenie w powyższem dziele na wstępie zaraz historii Maryny Mniszchówny, żony Dymitra, dalej Oswobodzenie Trembowli, Sławianie czyli oswobodzenie Arkony, Esterka, Wzięcie zamku inflantskiego Wenden, wyjście Stanisława Leszczyńskiego z Gdańska i tem podobne. Taki rodzaj prac i nabyta przez nie wziętość godnym go czyni umieszczenia w naszym gronie, jako członka korespondenta. Dan w Warszawie 2 Listopada 1828 r.

Писано это Голембiовскимъ; а далѣе рукою Нѣмцевича:

Urodzony w gubernii Grodzieńskiej Bułgaryn, z młodu oddany do korpusu kadetów w Petersburgu, do służby wojskowej sposobił się; wszedł potem w służbę wojska polskiego i służył z Napoleonem w Hiszpanii. W tej kampanii oznajomił się z literaturą europejską. Po upadku Napoleona, powróciwszy do Petersburga, zajął się redakcją pism peryodycznych i wkrótce między pierwszymi naukowymi publicystami w Petersburgu pomieścił się. Jest jednym z pierwszych w Rossyi pisarzy, tak umie język rossyjski... sposobem uczyć. Wiele polskich rzeczy udziela rossyanom, jest niejako w literaturze pośrednikiem między światem literackim rossyjskim i polskim. Dla swoich ziomeków w Petersburgu, mając liczne związki, znajomości i znaczenie, jest wielką pomocą. Dzieła jego, które złożył, wyszły tłumaczone w Lipsku na język niemiecki. Na francuzki tłumaczył zaczęto.

Niemcewicz, Łuk. Gołębiowski, Lelewel.

Тамъ же, IV, л, 79.

CVI. Отвѣтное благодарственное письмо Булгарина за избраніе его въ члены Общества, 12 февраля 1829 г.

Jaśnie wielmożny mości dobrodzieju;

Królewskie Warszawskie Towarzystwo przyjaciół nauk raczyło mię pomieścić w rządzie swoich członków. Odebrana o tem wiadomość każe mi prosić j. w. pana, jako przewodniczącego w tem dostojnem zgromadze-

niu, abys przyjął i chciał przed niem powtórzyć oświadczenie najżywszej za sprawiony mi zaszczyt wdzięczności. Wiedząc najlepiej wartość dotychczasowych prac moich, w wyborze Towarzystwa widzę jedynie pobudkę do dalszych usiłowań i tym więcej czuję całą moc danego mi zachęcenia, że, zbiegiem okoliczności oddalony od rodzimego kraju, czas mój cały innej pokrewnej literaturze słowiańskiej poświęciłem.

Nigdy mi zejść z pamięci nie mogła dawna świetność i dziejów naszych, i literatury; nie mogły też zostać obcemi nowsze naukowej pracy w kraju naszym płody. Szerzyć o nich wiadomość w pobratymczym, dziś jednemu berłu podległym narodzie, zdawna przeznaczałem sobie za najmilszy obowiązek. Teraz tym chętniej będę go dopełniał, że wybór Towarzystwa nadał mi potrzebne do tego prawo. Za szczęśliwego się poczytam, jeżeli bądź tą, bądź inną posługą, będę miał sposób okazać dostojnemu Towarzystwu cześć, którą zdawna dla niego byłem przejęty.

Pozwól j. ww. pan, abym jeszcze wynurzył mu szczególną wdzięczność za wyrazy, któremi raczyłeś pomnożyć odezwę Towarzystwa, i za chlubną o pismach moich wzmiankę w publicznym zdaniu sprawy. Od młodości przywykłem każdą twoją, szanowny mężu, w publicznym i naukowym zawodzie pracę uwielbiać, w każdej czytać świetne przymioty wyższego charakteru i talentu: zasłużyć na twoją pochwałę było drogiem zawsze życzeniem; za twojego urzędowania, na twoje wezwanie dzielić pracę tyłu gorliwych i światłem znakomitych społeczników pozostanie największą chlubą.

Proszę przyjąć wyrazy najwyższego uszanowania, z którym mam honor być jaśnie wielmożnego imię pana dobrodzieja najniższym sługą

Tadeusz Bułharyn.

Petersburg, 12 Febr. 1829 r.

Тамъ же, IV, лл. 107—109. Подъ печатнымъ обязательствомъ (л. 108) исполнять уставъ Общества подпись: Tadeusz Bułharyn, urzędnik 8 klasy w Ministerjum oświecenia narodowego, w państwie Rossyjskiem.

CVII. Предложение Вацлава Ганки въ члены Общества любителей наукъ, 24 сентября н. с. 1821 г.

P. Waclaw Hanka, bibliotekarz Muzeum narodowego w Pradze, wielce zasłużony w literaturze czeskiej, wydał cztery tomy zbioru najdawniejszych od XIII do XIV wieku śpiewów i zabytków literatury czeskiej z objaśnieniem słów i wyrazów, wyszłych z używania. Wytlómaczył na język czeski i obok z textem wydał słowiańsko-ruskie z XII wieku poema, pod tytułem „Igor“. Przez nadzwyczajną pracę i staranność w poszukiwaniu dawnych zabytków wynalazł między starożytnymi, zarzucone-

mi w kościelnej wieży w Koeniginhoff papierami, najszacowniejszy zabytek słowiańsko-czeskich śpiewów, do IX i XIII wieku należących, których tekst obok z tłumaczeniem na teraźniejszy język czeski wydał pod tytułem „Rękopism Krolodworski.“ Pomienione wyżej dzieła sam autor złożył w ofercie szanownemu Towarzystwu. Z pomiędzy tych najszacowniejszym jest dla języka i historii słowian Rękopism Krolodworski, który już na język rosyjski przez j. w. Szyszkowa, prezesa Akademii Cezarsko-Rosyjskiej, został wy tłumaczony i drukiem wydany. Wiele z niego wyjątków, tłumaczonych wierszem przez kol. Brodzińskiego, umieszczone są w Pamiętniku Warszawskim, niektóre zaś w rozprawie swej na przyszłym Towarzystwa posiedzeniu publicznym czytać będzie. Cały ów Rękopism Krolodworski przez kol. Rakowieckiego po polsku słownie, ze względu badań nad językiem, jest przełożony. P. Hanka, dowiedziawszy się, iż kol. Rakowiecki wydaje dzieło o dawnych prawach słowiańskich, sam z własnej chęci przystał mu ze starożytnego rękopismu, znajdującego się w Muzeum Pragskim, wierną kopię śpiewn, który obejmuje nader ważny i ciekawy opis w czasie seymów i sądów w początku wieku VIII zachowywanych zwyczajów i obrzędów. Łożona praca i gorliwość p. Hanki około rozszerzania wiadomości, dla naszego języka i początkowej historii wielce ważnych, zasługuje na wzgląd szan. Towarzystwa, aby go w poczet swych członków korespondentów policzyć raczyło.

Warszawa dnia 24 Października 1821 r.

Walenty Skorochód Majewski, członek czynny; Edward Czarnecki, członek czynny.

Акта wyboru членков, III, л. 12. Въ рапортѣ комисіи по выбору новыхъ членовъ 28 янв. н. с. 1822 года: Na członków korespondentów:.. Wacława Hanke, dyrektora Muzeum narodowego w Pradze, podanego przez kolegow Majewskiego i Czarneckiego. Тамъ же, III, 3.—Отвѣта нѣтъ.

CVIII. Предложеніе Юнгмана въ члены Общества, 10 генваря н. с. 1827 г.

Do Królewskiego Towarzystwa przyjaciół nauk.

Przy nadchodzących wyborach mam honor podać na członka korespondenta j. p. Józefa Jungmana.

Józef Jungmann, lat blisko 50 mający, profesor przy akademieznym gimnazyum w Pradze, znany jest z zasług w literaturze słowiańskiej.

Na wzór historii literatury przez Bentkowskiego, wydał w roku zeszłym Historią literatury czeskiej, dzieło dla braku źródeł niemniej od pierwszego ważne i do wykonania trudne. Dzieło to, ważne dla ludów słowiańskich, zawiera pomocne źródła dla historii i literatury polskiej

dawniejszych epok. Obejmuje także literaturę słowaków. Ważniejsze jeszcze dzieło wygotował Jungmann do druku, to jest Słownik zupełny języka czeskiego, z przytaczaniem źródeł i styczności z językami bratnimi starożytnymi, a nawet języka sanskryckiego. Wydał także w języku czeskim przekład Milтона wierszem i celniejsze pisma Chateaubrianda (sic). Ważne są jego rozprawy o językach sławiańskich, a mianowicie o ich prozody, przez które przyczynił się do zmiany budowy wiersza czeskiego i wykrył zdolność jego do hexametrow i okazał wyższość w tym względzie języków sławiańskich nad niemiecki i inne żyjące. Trudził się głównie wydawaniem najpoważniejszego pisma perjodycznego w czeskim języku pod tytułem Krok, które dla zewnętrznych przeciwności przestało wychodzić. Znany jest nadto u ziomeków swoich z przyjemnych poezyi. Jest znawcą i wielbicielem literatury polskiej i sam dzieci swoje polskiego uczy języka.

Sądzę, iż członek taki będzie gorliwym i użytecznym korespondentem Towarzystwa. Dnia 10 Stycznia 1827.

Brodziński.

Тамъ же, III, 116. Избранъ 4 февр. 1827 г.

CIX. Благодарственное письмо Юнгмана за избраніе въ члены Общества, 10 сентября н. с. 1830 г.

Praenobilis ac illustris domine,

Ex litteris de die 28 Junii a. c. scriptis et per Wiennem 1-a Augusti obtentis grato animo intellexi, me sub praesidio tuo in membrum honorarium et correspondens Societatis Regiae philomathicae electum fuisse. Pro honore revera inopinato atque nunquam expectato plurimas ago gratias et, ut electione hac honorifica, quo par est, frui possim, excelsissimum regimen debite aditurus sum, an honorem in me collatum accipere, illoque legitime uti liceat. Praeg Bohemorum, 10 Septemb. 1830.

Devotissimus ac obsequio(s)ssimus

Ant. Jungmann, med. dr et professor.

Тамъ же, IV, л. 219.

CX. Предложеніе Шафарика въ члены Общества любителей наукъ, 10 января н. с. 1827 г.

Ośmielam się podać na członka korespondenta Towarzystwa naszego j. p. Pawła Józefa Szafaryka.

Ma lat przeszło 30, jest doktorem filozofii, professorem przy gimnazjum w Neuzatz (Nowym Sadzie), członkiem Towarzystwa filologicznego w Jenie.

Wiadomo, iż Szafaryk jest autorem wyszłej niedawno Historji języka i literatury sławiańskiej wszystkich dyalektów. Napisał to dzieło w języku niemieckim dlatego, iżby i cudzoziemcom, i pobratnim narodom dostępniejsze być mogło.

Dzieła tego nie należy sądzić ze szczegółowych niedokładności, których autor, wążąc się pierwszy na podobne przedsięwzięcie, unikać nie mógł. Dziwić się owszem potrzeba gorliwości, z jaką najnowsze plody literatury rossyan i polaków nabywać się starał. Ważne postrzeżenie, dotyczące się historji języka i obyczajów sławian, bezstronność i powaga, a najwięcej szlachetny cel tego przedsięwzięcia, zasługują na wdzięczność wszystkich sławiańskich narodów. Będę miał zaszczyt złożyć o tem dziele obszerniejszy raport w wydziale nauk; tymczasem sądzę, iż Towarzystwo, przyjmując p. Szafaryka na członka, odda sprawiedliwość zasłudze, ale nadto mieć będzie gorliwego korespondenta w krainie słowaków, w której dotąd związków naukowych nie mamy.

Dnia 10 Stycznia 1827 r.

Brodziński.

Akta wyboru członków, III, 115.—Въ рапортъ комиссіи о выборѣ членовъ, представленномъ на засѣданіе 4 февраля 1827 г.: Z cudzoziemców podano na kandydatów do rzędu korespondentów: p. Szafaryka, autora wyszłej niedawno Historji języka i literatury słowian, w której autor szczególnie się okazuje gorliwym dla okazania zalet literatury polskiej. Тамъ же, л. 101.

СХІ. Благодарственное письмо Шафарика за избраніе въ члены Общества любителей наукъ, 10 мая н. с. 1827 г.

Ew. Hochgeboren,

Die unerwartete Nachricht, dass mich die Königl. Gesellschaft der Freunde der Wissenschaften zum Mitgliede erwählt hat, konnte meinem Herzen nicht anders als dreifach willkommen sein. Unter allen im Schoosse slawischer Völker bestehenden literarischen Vereinen war die Königl. Gesellschaft derjenige, auf den ich in meiner Abgeschiedenheit stets mit vorzüglicher Achtung hingeblickt habe. Demnach würde ich auch keinen Augenblick anstehen, auf Ew. Hochgeboren gütige Einladung die förmliche Erklärung meines Beitrittes einzusenden und das mir zugedachte Diplom dankvoll zu übernehmen, wenn ich nicht als öffentlicher Lehrer den allerhöchsten Verordnungen zu Folge erst bei der obersten Landesbehörde um Erlaubniss nachsuchen müsste. Ich habe die dazu geeigneten Schritte bereits gethan und bitte Ew. Hochgeboren in tiefster Ergebenheit mit de,

Ausfertigung und Vollendung des Diploms so lange abzuwarten, bis die allerhöchste Entscheidung über meine Bitte, deren Gewährung zwar gehofft werden kann, aber immer sehr ungewiss ist, zu mir herabgelangt sein wird, die ich dann ungesäumt Ew. Hochgeboren in ehrfurchtsvoller Unterthänigkeit zur Kenntniss bringen werde. Welcher Fall aber auch eintreten möge, immer wird mein Herz nah und fern von gleich warmem Dank und gleich heissen Wünschen für das Fortblühen der Kön. Gesellschaft und für das Wohl von Ew. Hochgeboren bewegt werden: wie ich denn auch hoffe, dass Ew. Hochgeboren und die Kön. Gesellschaft mich Ihrer fortdauernder Gnade würdigen und durch Ihre Huld meine Bestrebungen in der literarischen Wüste, in welcher ich lebe, gütigst erkräftigen werden. Zum grössten Dank würden mich Ew. Hochgeboren und die Kön. Gesellschaft verpflichten durch Zumittelung einiger neuen literarischen und bibliographischen Hilfsmittel über die polnische Sprache, die ich für eine bereits nothwendig gewordene Bearbeitung meines Grundrisses der slaw. Literaturgeschichte benutzen könnte. Leider habe ich bei dem polnischen Abschnitt noch immer keine andere Quellen, als des edlen Grafen Potocki Mowy, pochwały i rozprawy, und des hochverdienten Herrn Bentkowski Hist. lit. pol., so dass ich über den Fortgang der Literatur seit 1812 in völliger Ungewissheit bin. Der Buchhändler Schalbacher in Wien, oder auch der Buchhändler Schaumburg eben daselbst, würde alles für mich bestimmte gern übernehmen und pünktlich besorgen. Uebrigens bedarf es an mich keines weitern, als meine Namensaufschrift: sollte ich aber des Glückes, mich ein Mitglied der Kön. Gesellschaft zu nennen, theilhaftig werden, so werde ich eine kurze biographische Notiz über mich, der Kön. Gesellschaft einsenden.

Gott erhalte Ew. Hochgeboren noch lange dem Vaterlande und den Wissenschaften! Ich verharre mit tiefster Hochachtung Ew. Hochgeboren ergebenst unterthäniger Diener

Paul Joseph Schaffarik.

Neusatz, d. 10 Mai 1827.

Akta wyboru członków, IV, 40.

СХІІ. Письмо Шафарика, 10 ноября н. с. 1827 г.

Ew Wohlgeboren,

Jetzt erst, nachdem wieder die günstige allerhöchste Erlaubniss zu mir herabgelangt ist, bin ich im Stande, den naturgemässen Verlangen der Königl. Gesellschaft zu genügen und ich thue es mit frohem Herzen, und dankbarem Gefühl.

Da ich der Meinung bin, dass es den Vorstehern und Mitgliedern der Königl. Gesellschaft nicht unerwünscht sein dürfte, etwas Näheres über

die Lebensumstände und Verhältnisse des Entfernten, den sie der Ehre der Mitgenossenschaft theilhaftig gemacht haben, zu erfahren, so füge ich bloss in dieser einzigen Hinsicht einige Zeilen über meine Lebensverhältnisse bei.

In Betreff meiner Adresse füge ich nur noch bei, dass alle Briefe unter meiner einfachen Namensaufschrift: An P. J. S. Professor in Neusatz, über Wien und Ofen, ganz sicher zu mir gelangen werden.

Indem ich mich Ew. Wohlgeboren fernerer Gewogenheit ehrerbietigst empfehle, verbleibe ich mit tiefer Hochachtung

Ew. Wohlgeboren ergebenster Diener und Verehrer

Paul Joseph Schaffarik.

Neusatz, d. 10 Nov. 1827.

Akta wyboru członków, III, 156.

CXIII. Автобіографическое сообщеніе, приложенное Шафариномъ къ письму, 10 ноября н. с. 1827 г.

Geboren im J. 1795 am 13 Mai zu Kobeljarowo, einem Slowakischen Dorfe im Gömörer Comitat Ober-Ungerns, ward ich von meinem Vater, ewangelisch-lutherischen Prediger des Ortes, frühzeitig zum Studiren bestimmt, und eine schon im Knaben entwickelte gränzenlose Lese-sucht entsprach ganz des Vaters Wünschen. Meine literärische Erziehung und Bildung erhielt ich zuerst auf den Gymnasien zu Rosenau und Dobschau, hierauf auf dem Lyceum zu Kesmark, auf welchem letzteren ich unter den Professoren Joh. Genersich, Dan. Mihályik, Adam Podkonitzky und Steph. Aderjan nach einander den Lehrcurs der Philosophie, Theologie und vaterländischen Rechte beendigte. Im Herbst 1815 begab ich mich mit allerhöchster Erlaubniss auf die Universität in Jena und widmete mich daselbst bis zum Herbst 1817 unter Heinr. K. Abrah. Eichstädt, Heinr. Luden, Jac. F. Fries, L. Oken, Karl Dietr. v. Münchow u. m. a. vorzüglich dem Studium der Philologie, Philosophie und Geschichte und, um den Bedingungen des Passes nachzukommen, unter Joh. Philipp Gabler, Joh. Traugott Lebrecht Danz und Heinr. Aug. Schott auch der Theologie. Hier erlangte ich die philosophische Doctorwürde und ward ord. Mitglied der lateinischen Gesellschaft. Ins Vaterland zurückgekehrt, stand ich zwei Jahre lang (1818—1819) als Präfekt der Erziehung des Sohnes des Liptauer Vice-Gespans Caspar Kubinyi von Ober-Kubin und Gross-Olaszy vor, welcher erstere damals am Pressburger Lyceum Philosophie studirte. Im Herbst 1819 folgte ich dem Rufe der griechisch-nicht-unirten Neusatzter Gemeinde und trat als Professor der obern Huma-

nitäts-Classe oder der Poetik und Director des Gymnasiums meine neue Bestimmung an. Als später neuen Verordnungen zu Folge auch die nicht unirten Griechen Schulberichte an die Studiencommission in Ofen einsenden mussten, fand es diese anstössig („inconveniens“), dass ein Protestant einer griechisch-nicht-unirten Anstalt vorstehe, und ich ward ungeachtet aller Bemühungen Sr. Excellenz des Herrn Erzbischofs Stephan von Stralimirowitz und des Directors des Gymnasiums, ihr gesetzmässig freigeübtes Wahlrecht zu schützen, im Frühling 1825 durch ein Statthaltereidecret der Directorialfunction enthoben.

Meine slowenischen Studien verdanken bloss dem Zufall ihre Entstehung; auf den einheimischen Lehranstalten war damals und ist noch jetzt keine Veranlassung zu denselben. Von ungestümem jugendlichen Eifer bewältigt und fortgerissen, liess ich eine Sammlung unreifer Gedichte: *Musa Tatranská Leutschau 1814. 8. ans Licht treten*. Mehrere der späteren Gedichte erschienen in den damaligen böhmischen Zeitschriften. Schillers *Maria Stuart* und *Aristophanes Wolken*, aus der Ursprache ins Böhmisch—Slowakische übersetzt, blieben ungedruckt; die Handschrift der ersten ging bei der obersten Censurstelle gänzlich verloren. Mein Versuch der Slowenischen Literaturgeschichte war in dieser Hinsicht glücklicher.

Neusatz d. 10 November 1827.

Paul Joseph Schaffarik, Doct. der Philos., Prof. am Gymn. der Griechisch-nicht-unirten Gemeinde in Neusatz, Mitglied der grossherzogl. lateinischen Gesellschaft in Jena.

Akta wyboru członków, III, z. 157.

СХІV. Письмо Шафарина, 1 апрѣля 1830 г.

Neusatz, den 1. April 1830.

Hochwohlgeborener Herr,

Ich beeile mich, sie ergebenst in Kenntniss zu setzen, dass mir ihr werthes Schreiben vom 13 Febr. l. J. mit den Pränumerationsgeldern soeben richtig zugekommen ist. Es freut uns, so hochgeachtete Namen in der Reihe der Pränumeranten dem Buche vorsetzen zu können. Wegen der Zusendung der Exx. bitte ich sie ganz ausser Sorgen zu sein; wir werden ihnen seiner Zeit mit der Briefpost anzeigen, auf welchem Wege wir die Exx. versendet haben. Die Versendung kann auch durch Herrn Schalbacher in Wien und Grabowski in Krakau sehr bequem geschehen. Weil mein Freund im Titel und Plan des Werkes einiges geändert hat, so schli-

esse ich eine Ankündigung nochmals bei, um Misverständnissen vorzubeugen. Der Druck des Werkes wird jetzt rasch vorwärts schreiten, da die Schwierigkeiten der Herbeischaffung neuer Lettern bereits überwunden und ein Paar Bogen schon wirklich gedruckt sind.

Ich beabsichtige eine neue Umarbeitung meines Handbuches der allgemeinen slawischen Literaturgeschichte herauszugeben. Für diesen Zweck sammle ich unausgesetzt, und dafür werden mir auch die Werke der Herrn Bentkowski und Lelewel sehr willkommen sein. Ich ersuche sie ergebenst mich in Kenntnis zu setzen, sobald etwas von diesen Werken erschienen sein wird, denn ich bin sehr fern von Polen und erfahre vieles zu spät, manches gar nicht. Hat wohl Herr Lelewel seine gehaltvollen Bibliograficznych Ksiąg Dwoje, von denen ich 2 Bände 1823—26 besitze, weiter fortgesetzt und beendet? Ich wiederhohle, dass sie mich ungemein verbinden werden, wenn sie mich künftig auf neu erschienene polnische Werke literararhistorischen und bibliographischen Inhalts aufmerksam zu machen die Gewogenheit und Güte haben werden. Nur bitte ich allemal den Titel vollständig anzugeben, dass ich mir darnach das Buch bei unseren des Polnischen gänzlich unkundigen Buchhändlern bestellen kann.

Meine Sammlung altslowenischer Sprach- und Literatardenkmäler aus dem XI—XV Jahrhundert, von welchen ich im vorigen Briefe sprach, ist keine Literaturgeschichte: sondern dieselbe soll die kirchenslawischen und serbischen Schriftwerke aus den genannten Jahrhunderten, d. i. Diplome In- und Aufschriften, Chroniken u. s. w. enthalten. Ich will den Text nach den Originalhandschriften mit cyrillischer Schrift genau abdrucken lassen. Das Unternehmen ist schwierig, und ich kann diesmal die glückliche Vollendung noch nicht versprechen.

Im Vorbeigehen bemerke ich, dass ich, wie ich aus Ew. Hochwohlgeboren Adresse an mich und einem Briefe des Herrn Profess. Macieiwski ersehe, in Warschau irrig für einen evangelischen Geistlichen oder Pastor angesehen werde vielleicht durch Verwechslung mit meinem Freunde Joh. Kollar evangel. Prediger in Pest. Ich bin wohl der Augsburger Confession zugethan, aber kein Pastor, sondern Professor am Griechisch-nicht-unirten Gymnasium in Neusatz. Deshalb hat mich wiederum ein Pole (Hr. Bandtkie?) vor etwa zwei Jahren in der Hall. Allg. Lit. Zeit. für einen nicht-unirten Griechen erklärt! Die Sache hat zwar nichts auf sich, aber ich möchte doch in den Augen meiner polnischen Gönner und Freunde, nicht für etwas anderes gelten, als was ich wirklich bin.

Mit vorzüglicher Hochachtung verbleibe ich Fw. Hochwohlgeboren ergebenster Diener

Paul Jos. Schaffarik.

CXV. Представление Торвальдсена въ члены Общества любителей наукъ избирательною комиссіей, 1829 г.

Thorwaldson imieniem swoim głośnem pomnożyłby liczbę członków naszych, ale gdy, po umowie z prezesem Towarzystwa względem posagu Kopernika, na ponawiane odezwy, z powodu opóźnionego dzieła, nie raczył ani razu odpisać choć w kilku wyrazach, będąc obrany członkiem honorowym, zapewne nie odpowie na odezwę naszą.

Bentkowski, Jarocki, Linde, Brodziński.

Akta wyboru członków, IV, 203.

CXVI. Предложение Гете въ члены Общества любителей наукъ, 5 декабря н. с. 1829 г.

Mam honor przedstawić do wyboru na członka honorowego j. w. Wolfgang Goethe, ministra w w. księstwie Wajmarskiem. Imie tak znane niepotrzebuje żadnego zalecenia. To późne oddanie szacunku tak znakomitemu w Europie mężowi, tem może być usprawiedliwione, że Towarzystwo te osoby do grona swego liczyć pragnęło, które pod jakimkolwiek względem z polską literaturą związek mieć mogą. Goethe w tych dopiero czasach miał sposobność poznać i ocenić niektóre plody muz sławiańskich, a o literaturę polską szczególnie teraz okazuje się troskliwym. D. 5 Grudnia 1829 r.

Brodziński.

Akta wyboru członków, IV, л. 142.—Въ представленіи кандидатовъ избирательною комиссіей предложение Гете (IV, л. 203: Gothe powinienъ бытѣ на ли́сте кандыдатовъ; але już 83 letni starzec) сдѣлано ею уставно и было даже зачеркнуто.

CXVII. Благодарственное письмо Гете за избраніе въ члены Общества, 13 мая н. с. 1830 г.

Joannes Volgangua a Goethe Societati regiae Philomathicae, quae Varsovii floret s.

Quum magnum jure existimetur, si popularibus nostris id videmur, attulisse adjumenti, ut aliquantum se arbitrentur opera nostra litteraria adeptos esse; tum in rebus exoptatissimis a fortuna benigne nobis concessis habendum est, si etiam ad exteris nationes, lingua et stirpe longe diversas, ita propagetur nomen nostrum, ut vel has quodammodo a nobis profecisse non poeniteat.

Quamobrem clarissimae Societati Vestrae, Tibique, Praeses Excellentissime, gratissimum testor animum, quod in Circulum Vestrum splendidissi-

num me recipere voluistis. Id enim et propter finem, quem vobis proposuistis, dignissimum illum populo Poloniae generoso, et propter summam auctoritatem Regis Vestri clementissimi, qui pari animi ardore tam bonas litteras colit quam populos suos amplectitur, non solum honori mihi duco, sed magno etiam ornamento. Quamquam me fateor, utpote jam provectum aetate, de vegeta ope Societati Vestrae praestanda cum junioribus sodalibus non posse contendere. Velim igitur ut aequi bonique consulatis, si minus elaborare potero pro re Vestra, quam unice sequimini, id autem Vobis persuadeatis, me pro viribus ita acturum esse, ut desidem Vobis adjunxisse non videamini. Quae de rebus meis desiderastis ut ad Vos perscriberem his adjunxi. Valete et favete.

Dabam Vimariae d. XIII Maii MDCCCXXX.

Nomen: Joannes Volgangus a Góethe.

Munus: Magno Duci Saxo-Vimariensi Serenissimo a consiliis intimis.

Natus: Francofurti ad Moenum.

Anno: MDCCXXXVIII d. XXVIII Augusti.

Domic: Vimariae.

Тамъ же, IV, лл. 214—215.

СХVIII. Изъ протокола комиссіи по избранію въ члены Общества любителей наукъ, 23 апрѣля н. с. 1831 года. Представленіе въ члены Общества Кржижановскаго, Ширмы, Нѣмоевскаго, Колачновскаго, Пашновскаго, Ржевускаго, Прондзинскаго, Хрмановскаго, Панцера, Сиржинецкаго, Мицневича; Коллара; Калайдовича, Строева, Каченовскаго, митрополита Евгенія Болховитинова, Полевого, Гулакъ-Артемовскаго и другихъ.

Stosownie do Ustaw już na zesłanem centralnem posiedzeniu zdany był Towarzystwu raport o stanie onego i o stratach co do osób w roku upłynionym. Z powodu, iż od tego czasu jeszcze nowe straty nastąpiły, widzimy się ze smutkiem zmuszonymi stan Towarzystwa powtórnie pod tym względem przełożyć.

W roku zesłanym po dopełnionych wyborach liczyło Towarzystwo: członków czynnych 57, przybranych 35, honorowych 48, korespondentów 86, wogóle 226. Далѣ идетъ перечень умершихъ членовъ, въ томъ числѣ Шанявскаго, Снядецкаго Яна, Чарнецкаго, всего: czynnych 6, przybranych 2, honorowych 1, korespondentów 2, razem 11.

Gdy liczba członków czynnych dochodzić może do osób 60, członków zaś przybranych do osób 40, Towarzystwo może wziąć w tym roku na członków czynnych osób 8, na członków przybranych osób 7, nie licząc

miejsce, jakie się przez posunięcie członków przybranych na czynnych otworzyć mogą; liczba członków honorowych i korespondentów jest według Ustaw nieograniczona.

Deputacya, rozważywszy powyższy stan Towarzystwa, tudzież podania członków proponujących kandydatów, ma zaszczyt przedstawić w krótkości wnioski do wyborów, jak następuje:

Na członków czynnych (всѣхъ 7, изъ нихъ):

K r z y ż a n o w s k i A d r y a n. Z wzorową gorliwością wykłada w uniwersytecie nauki matematyczne. Pracował prócz tego w dziejach ojczystych i filologii sławiańskiej, w każdym zdarzeniu dbały o sławę narodową. W ostatnich czasach zajmuje się szczególnież życiem Kopernika według źródeł, mozolnie poszukiwanych.

S z y r m a L a c h K r y s t y n. Pamiętne są zasługi, dla których Towarzystwo tego członka do siebie powołało. W przeciągu tego czasu należał do najgorliwszych onego współpracowników i do rozkrzewiania szlachetnych w narodzie uczuć.

Towarzystwo, przejęte poważaniem dla znanych obywatelskich i naukowych zasług **W i n c e n t e g o N i e m o j e w s k i e g o**, męża, odznaczającego się rzadką mocą charakteru i znajomością ducha wieku terażniejszego, niemogło dotąd oddać mu sprawiedliwości i z jego światła korzystać. Pisma jego, za rządu zeszłego zakazane, teraz na widok publiczny wychodzą i nie mało przyczynią się do oświecenia opinii publicznej. Deputacya sądzi, iż uprzedzi życzenia kolegów, proponując go na członka czynnego.

Na członków przybranych.

W latach ostatnich nie mogliśmy zapraszać do grona naszego osób wojskowych, których nietylko należenie do jakiegobądź Towarzystwa naukowego źle było widziane, ale nawet samo oddawanie się pracom naukowym. Potrzeb(n)a w wydziale umiejętności sekcyja sztuki wojennej nakazuje wybór osób wojskowych, które się najwięcej teorią tejże odznaczyły.

Proponuje zatem deputacya (всѣхъ 13, изъ нихъ):

K o ł a c z k o w s k i, pułkownik. Zaszczytnie trudził się kierunkiem szkoły aplikacyjnej wojskowej, znany w kraju, jako znakomity inżynier.

P a s z k o w s k i J ó z e f, podpułkownik, professor artylleryi w powyższej szkole. Wydał dzieło o artylleryi i inne pomniejsze, do sztuki wojennej należące. Od rewolucyi wykładał w Uniwersytecie z własnej ochoty dla młodzieży akademickiej, która się do boju sposobila, stosowną taktykę wojenną.

R z e w u s k i S t a n i s ł a w. Znany powszechnie z światła, pracowitości

i przymiotów moralnych. W pismach czasowych umieścił wiele artykułów, dowodzących jego wielostronne wiadomości.

Prądzynskiego i Chrzanowskiego, których świeżo odniesione zwycięstwa i posunięcie na stopień tak znakomity, są najlepszym zaleceniem.

Pancer Felix. Dał się poznać w pismach publicznych, jako biegły matematyk i mechanik, odznaczając się szczególniej oryginalnemi pomysłami.

Na honorowych:

Gdyby wolno było, już Towarzystwo oddawna miałoby sobie za powinność zaprosić do grona swojego Jana Skrzynckiego, który odznaczał się szczególnem zamiłowaniem nauk, do tego stopnia, iż to ściągało nań podejrzliwość i niełaskę byłego wodza. Dziś sam, jednomyślnie przez naród na tę wzniosłą powołany dostojność, ustalić może potrafi los ojczyzny tak, jak w niewielu dniach okrył ją nową chwałą i na oklaski Europy zasłużył. Towarzystwo pospieszy oddać dowód czci temu, już historycznemu imieniu.

Lord Braham, tudzież sir James Mackintosh, znani są ze światłych pełnych szlachetnego uczucia pism w sprawie narodu polskiego. Ostatni ma sławę europejską, jako historyk filozof.

Na korespondentów (всѣхъ 28, изъ нихъ сначала 9 своихъ [ziomków], между которыми):

Mickiewicz Adam. Prześladowania i podejrzliwość, jakie ściągnął na siebie u rządu rossyjskiego, niedozwolily dotąd Towarzystwu oddać dowodu poważania dla jego tak znanego talentu.

Kiciński Bruno, odkładany na później z powodu opinii, jaką za zeszłego rządu ściągnął przeciwko sobie, jako niegdyś wydawca Orła Białego. Wykonał znamienite prace literackie, jako to: przekład Przemian Owidjusza, Anakreonta, Maryi Stuart Schillera; teraz tłumaczeniem Odyssei zajęty.

Затѣмъ идутъ иностранные (cudzoziemcy) кандидаты: „англійскій“ (1) и „нѣмецкіе“ (8) ученые, между послѣдними („w Niemczech“):

Kollar, professor i kaznodzieja w Budzie. Wsławił się w krajach sławiańskich nad pospolitym talentem poetycznym w języku czeskim. Wszystkie jego pisma okazują gorącą miłość całego ludu sławiańskiego.

Z francuzkich uczonych proponuje deputacya na teraz panów: Bignon, Obernon, De la Vigne. Imiona, znane w Europie, drogie szczególniej polakom, iż uświetniły się przywiązaniem do sprawy narodu naszego.

Deputacya sądzi, że Towarzystwo, szczególniej teraz, w czasie wojny, odda sprawiedliwość uczonym narodu rossyjskiego, którzy bądź dla

ducha pism swoich, bądź dla zasług, w sławiańskiej literaturze położonych, na to zasługują. Ci są:

K a ł a j d o w i c z, używany od kanclerza Rumianców do różnych wydań, zasłużony w dyplomatyce russkiej, znany w swym kraju i z innych prac literackich.

S t r o j e w, wydawca w Moskwie wielu dzieł russkich i katalogu biblioteki Tołstowa. Dał poznać, ile dzieła polskie dawniej na język ruski przekładane były.

T r o f i m o w i c z M i c h a ł K a c z a n o w s k i, professor Uniwersytetu w Moskwie, małorossyanin, wydawca Wiestnika Jewropy. Tłumaczył niektóre polskie pisma po rossyjsku; znakomity badacz starożytności sławiańskich.

B o ł h o w i t y n ó w E u g e n i, metropolita kijowski, znawca i miłośnik literatury polskiej. Wydał Słownik o byłych w Rossyi pisarzach duchownych, w którym wiele materyałów do literatury polskiej.

P o l e w o j, kupiec w Moskwie, redaktor pisma peryod. „Moskiewski Telegraf“. Wydał ważne dzieła, historyi russkiej dotyczące, którego zalety proponujący kolega Lelewel wymienia.

U ł a k - A r t e m o w s k i, małorossyanin, professor języka i literatury polskiej w Uniwersytecie Charkowskim, wiele nad językiem małorossyjskim pracujący. Tłumaczył niektóre poezye Mickiewicza i innych polskich poetów przekładać zamierzył.

G w a l b e r t P a w l i k o w s k i, oddający się szczególniejszemu numizmatyce, właściciel pięknego zbioru polskich numizmatów, który ma zamiar według wyrazów prezesa Towarzystwu zapisać. We Lwowie poświęca się szczególniejszemu literaturze.

Всего т. обр. комиссія предлагала 51 кандидата въ члены, изъ коихъ 21 иностраннаго.

Gdy lista kandydatów tak znaczna się zebrała, widzi się deputacya zmuszoną małą liczbę bądź później podanych, bądź takich, którzy do wyboru więcej jeszcze prawa nabędą, do późniejszego czasu zostawić.

W Warszawie dnia 23 Kwietnia 1831 roku.

Prażmowski, prezydujący, x. Szwejkowski, Bentkowski, Brodziński, Mile.

№ 75: Неразобранныя бумаги Общества л. н.—На этотъ протоколъ потомъ часто указывается въ документахъ объ участіи членовъ Общества въ дѣлѣ восстанія 1630—1631 гг.

CXIX—CXXIX. Документы о закрытіи Общества любителей наукъ и объ остававшемся послѣ Общества имуществѣ, 1832—1834 гг.

СХІХ. Представленіе главнаго директора предѣдательствующаго въ Прав. Комисіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія гр. Ал. Гр. Строгонова намѣстнику въ царствѣ Польскомъ гр. Паскевичу Эриванскому о домѣ и денежныхъ суммахъ Общества любителей наукъ, 27 іюня/9 іюля 1832 года.

№ 4848/1310.

27 іюня/9 іюля 1832 года, Варшава.

Его свѣтлости намѣстнику его императорско-царскаго величества въ царствѣ Польскомъ господину генералъ-фельдмаршалу князю Варшавскому графу Паскевичу Эриванскому главный директоръ предѣдательствующій въ Правительственной Комисіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія.

Во исполненіе воли его императорскаго величества, объявленной въ отношеніи управляющаго Главнымъ штабомъ, отъ 6 апрѣля сего года, Правительственная Комисія внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія требовала отъ администраціи Общества любителей просвѣщенія подробныхъ свѣдѣній о домѣ и капиталахъ, принадлежащихъ Обществу, которыя въ подлинномъ рапортѣ честь имѣю представить вашей свѣтлости.

Но какъ свѣдѣнія сіи въ нѣкоторыхъ частяхъ несогласны съ ипотечными выписями (ekstraktami hipotecznemi), которыя единственно слѣдуетъ почитать официальными, то я долгомъ поставлю объяснить настоящее положеніе, оказывающееся изъ сравненія сихъ двухъ актовъ.

Собственность Общества состоитъ въ двухъ домахъ, соединенныхъ въ одинъ, изъ коихъ одна половина имѣетъ отдѣльный номеръ 1319, въ улицѣ Новый Свѣтъ, а другая имѣетъ въ той же улицѣ два номера 1320 и 1321.

Половина отдѣленія номеръ 1319 пріобрѣтена отъ варшавскихъ ксендзовъ миссіонеровъ за 70.000 злотыхъ, и Общество обязано навсегда уплачивать миссіонерамъ процентовъ съ сей суммы ежегодно по 3.500 злотыхъ.

Вторая половина, записанная подъ №№ 1320 и 1321, дана была Обществу отъ правительства, какъ собственность, оставшаяся послѣ уничтоженнаго монастыря ксендзовъ доминикановъ обсервантовъ постановленіемъ намѣстника царскаго отъ 22 августа 1820 года, безъ означенія суммы, слѣдовательно въ видѣ пожалованія.

На семь пространствъ Общество построило двухъ-этажный домъ съ куполомъ, оцѣненный архитекторомъ правительства Грофе въ 313.668 злотыхъ; на удовлетвореніе же сей суммы Общество заняло отъ Муниципальнаго правленія города Варшавы изъ строительнаго ка-

питала 100.000 злотыхъ, съ обязанностію уплачивать сію сумму съ процентами въ опредѣленные сроки, въ теченіи 20-ти лѣтъ, а именно 50.000 въ теченіи времени отъ 1823 до 1843 года ежегодно въ взносомъ по 3.000 злотыхъ; 25.000 отъ 1827 до 1847 года ежегодно по 1500 злот., и 25.000 отъ 1828 до 1848 года также по 1500 злотыхъ ежегодно.

Остальныя издержки въ суммѣ 213.668 злотыхъ на постройку вышеозначеннаго строенія пополнены были: изъ завѣщаннаго предсѣдателемъ Общества ксендзомъ Стапицеиъ капитала 200.000 злотыхъ, изъ завѣщаннаго членомъ Общества ксендзомъ Богупиеиъ 18.000 злотыхъ и изъ складочныхъ суммъ и сохраненныхъ Обществомъ 29.400 злотыхъ, или вообще изъ суммы 247.400 злотыхъ, принадлежавшей Обществу.

Что касается записей и обязательствъ, обезпеченныхъ на семь домѣ, такъ какъ изъ представляемыхъ при семъ двухъ ипотекарныхъ выписей видно, что никакихъ суммъ нѣтъ болѣе записанныхъ, кромѣ 3.500 злотыхъ каждаго года вѣчно для ксендзовъ миссіонеровъ, и сумма 6.000 злотыхъ, которая, принадлежа Муниципальному правленію города Варшавы, ежегодно уплачивается и въ теченіе 20-ти лѣтъ уплачена будетъ, а потому и обязательства, которыя администрація въ прилагаемомъ у сего представленіи подъ литерами С. D. Е. и F. изложила, какъ долги обезпеченные симъ домомъ, не могутъ быть почитаемы доказанными и законными.

Для обезпеченія имѣнія сего отъ всякихъ потерь до дальнѣйшаго распоряженія его императорскаго величества, Правительственная Комисія внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія отъ 16/28 іюня сего года предписала Мазовецкому воеводскому гражданскихъ дѣлъ Трибуналу 1-й инстанціи, дабы никакія обезпеченія или записи въ книги, относящіяся до того дома, не были ипотекарнымъ отдѣленіемъ принимаемы, какъ только по особому повелѣнію правительства.

Общество любителей просвѣщенія, кромѣ выше означеннаго строенія, имѣетъ еще бібліотеку, составленную изъ пожертвованныхъ книгъ, а именно: 3000 томовъ варшавскимъ архіепископомъ ксендзомъ Головчицомъ, 2000 томовъ членомъ Общества Берговзонимъ и около 1000 томовъ членомъ Общества Юсифомъ Коссаковскимъ; въ предметахъ натуральной исторіи и древности, разными членами Общества и другими лицами доставленныхъ; наконецъ, изъ оружейнаго кабинета, составленнаго генераломъ Генрикомъ Домбровскимъ.

Всѣ сіи пожертвованія безусловныя, и администрація не представляетъ доказательствъ, дабы въ случаѣ уничтоженія Общества какое-либо изъ нихъ должно быть возвращено.

Посему Правительственная Коммисія внутреннихъ дѣлъ полагаетъ, что оныя исключительно принадлежать Обществу.

Что касается записи князя Александръ Сапѣги, то документомъ, въ 17 день сентября 1808 года въ присутствіи нотариуса Маевского учиненнымъ и при семь представляемымъ, не 6.000 книгъ, а 5.000 злотыхъ ежегодно въ теченіи 50 лѣтъ обеспечено на имѣніи Яворовѣ; да на томъ же имѣніи обезпечилъ 10.000 одновременно въ казенныхъ акціяхъ на покупку книгъ для Общества съ тѣмъ, что, въ случаѣ уничтоженія Общества, должны быть возвращены ему купленные книги. А какъ администрація Общества не представляетъ ни доказательствъ на полученіе сихъ суммъ, ниже счетовъ въ употребленіи оныхъ на покупку книгъ, но напротивъ объясняетъ, что отданныя ей на назначенный предметъ суммы не все на оный употребила, то правительство, на основаніи гражданскихъ правъ, не прежде будетъ обязано возвратить наследникамъ князя Сапѣги книги или слѣдующую за нихъ сумму, какъ по представленіи надлежащей вѣдомости купленнымъ книгамъ на сумму князя Сапѣги, которая могла бы удостовѣрить объясненіе исполненія упомянутой записи.

По представленіи затѣмъ подробныхъ объясненій какъ о состояніи имущества Общества любителей просвѣщенія, такъ и о обязательныхъ пунктахъ завѣщаній, а равно во исполненіе воли его императорскаго величества, объявленной въ вышеупомянутомъ отношеніи управляющаго Главнымъ штабомъ, долгомъ поставляю присовокупить, что я не нахожу соотвѣтственнѣйшей пользы для употребленія строенія, принадлежащаго нынѣ Обществу, какъ помѣщеніемъ въ ономъ какоголибо нравоучительнаго института, который бы въ планѣ будущаго воспитанія оказался нужнымъ и учрежденъ былъ правительствомъ.

Свиты его императорскаго величества генералъ-майоръ
графъ Строгоновъ.

Помѣта на первой страницѣ внизу: Писано графу Чернышеву, отъ 30 генваря/11 февраля за № 274.

Упоминаемое отношеніе военнаго министра, управляющаго Главнымъ штабомъ гр. Чернышева, отъ 6 апр. 1832 г., издано выше, Приложенія, кв. 1, № LXXXVI; отвѣтъ отъ 30 генваря 1833 г. тамъ же, № LXXXIX.

СХХ. Приложенное къ представленію Прав. Коммисіи донесеніе администраціи Общества любителей наукъ, заключающее въ себѣ свѣдѣнія о домѣ, библіотекѣ и денежныхъ суммахъ Общества, 25 июня н. с. 1832 г.

Do wysokiej Kommissyi Rządowej spraw wewnętrznych, duchownych i oświecenia publicznego administracya Królewsko-Warszawskiego przyjaciół nauk Towarzystwa.

Oddzielna administracya, aktem notaryalnym upoważniona przez Towarzystwo do bezpośredniego czuwania nad wszelką własnością tegoż Towarzystwa, jako majątkiem prywatnym, nie czując się być mocną od czasu zapieczętowania biblioteki, bez wyraźnego upoważnienia rządu, do zwołania ogólnego zebrania członków Towarzystwa, pośpiesza zastępczo w imieniu tegoż Towarzystwa odpowiedzieć na wezwanie wysokiej Kommissyi Rządowej spraw wewnętrznych, duchownych i oświecenia publicznego z dnia 7 Czerwca b. r. № 4,346.

Pomienione wezwanie wysokiej Kommissyi Rządowej żąda trzech rzeczy, to jest:

- 1°, wykazu majątku Towarzystwa;
- 2°, wykazu długów, na tym majątku ciężących;
- 3°, wykazu osób, które warunkowo ofiary porobiły.

Co do 1-go, majątek prywatny Towarzystwa Król. przyjaciół nauk składa się głównie w obecnym czasie:

1-o, z domu, znajdującego się na Nowym Świecie pod N-ami 1319—20—21;

2-o, z biblioteki i innych zbiorów, przy bibliotece się znajdujących.

Dom pomieniony, przez Towarzystwo i na rzecz Towarzystwa wystawiony, kosztuje 347,400 zł. p.

Kapitał potrzebny na takową budowę powstał:

1-o, z sprzedaży domu rządowi na kanonich za . . .	zł. p. 200.000
2-o, z zapisu x-a Bohusza na medale	„ 18.000
3-o, z zebranych dawniejszemi czasami oszczędności „	29.400
4-o, z pożyczki od miasta Warszawy	„ 100.000

Razem . zł. p. 347.400

Najpierwszą własnością nieruchomości Towarzystwa był dom na Kanonich pod N-ami 85—86 i 87, który był darowany Towarzystwu przez ś. p. Staszica, pod warunkiem, że na przypadek rozwiązania Towarzystwa ma przejść na własność do rodziny Sapiehów.

Następnie ten dom sprzedało Towarzystwo rządowi i sumę, ze sprzedaży powziętą, użyło na budowę teraźniejszego gmachu, lecz powyższego zastrzeżenia nie ponowiło, polegając na dwóch patentach, to jest króla saskiego i najjaśniejszego cesarza Alexandra, w których znajdują się zapewnienia w następujących wyrazach: „Wszystkie własności ruchome i nieruchome tegoż Towarzystwa pod naszą królewską opiekę przyjmujemy i naszą najwyższą łaskawą protekcyę onemu zaręczamy”.

Dla tejże przyczyny kapitał 18.000 zł., zapisany Towarzystwu przez x-a Bohusza, z przeznaczeniem, ażeby procent od tego kapitału był używany jedynie na nagrody za rozprawy, ulokowany pierwotkowo na dobrach Wilanowskich, był użytym na budowę domu, bez oddzielnego na tymże domie zabypotekowania.

Oszczędności powstały ze spedaży dzieł, kosztem Towarzystwa drukowanych, tudzież ze składek członków, wynoszących od każdego miesięcznie po zł. p. 6, czyli rocznie po 72 zł. p.

Biblioteka Towarzystwa przyjaciół nauk, najgłówniej składa się z daru xięcia Alexandra Sapiehy, który na pierwszy zakład ofiarował 6.000 książek, następnie zapisał na folwarku Jaworów roczny dochód po 5.000 zł. p. na lat pięćdziesiąt, tudzież darował dwie akcye hipoteczne, z wyraźnem przeznaczeniem użycia takowych funduszy jedynie na pomnożenie biblioteki, lecz zarazem uczynił urzędowe zastrzeżenie, że, na przypadek rozwiązania Towarzystwa, wszelkie książki, z tego funduszu nabyte, mają powrócić do rodziny.

Towarzystwo z tego źródła odebrało około 127.000 zł. p., lecz, gdy dotąd niewydało na kupno książek jak 90.000 zł. p., uważając zatem pozostałą kwotę za własny dług, zamierzało takowy powoli umarzać, dodając corocznie do roku 1828 po parę tysięcy z dochodów domu na kupno dzieł, a dopóki ten dług umorzonym nie zostanie, nietylko książki kupione, ale i w darze otrzymane, uważane być muszą za pochodzące z funduszu Sapieżyńskiego.

Prócz powyższego funduszu, biblioteka Towarzystwa pomnażana była darami Towarzystw i pojedynczych uczonych zagranicznych, darami członków tegoż Towarzystwa i innych osób prywatnych; do główniejszych takowych darów należą: 3.000 książek przez ś. p. arcybiskupa warszawskiego Hołowczyca, tudzież do 2.000 przez Bergonzoniego i około 1.000 przez Kossakowskiego ofiarowanych. Zbiory, przy bibliotece się znajdujące, po największej części do różnych oddziałów historyi naturalnej i starożytności należące, są darami cząstkowemi członków i różnych prywatnych osób. A oddzielny zbiór armatury ś. p. generała Dąbrowskiego, stosownie do woli testatora, nie tak jest własnością, jako raczej depozytem, Towarzystwu powierzonym.

Co do 2-go, do długów, na domie Towarzystwa ciążących, należą:

- a) procent dla miasta Warszawy, zł. p. 6.000 rocznie opłacać się mający, aż do czasu całkowitego umorzenia zaciągniętego długu;
- b) prowizya wieczysta dla xx. misyonarzy po 3.500 zł. p. rocznie;
- c) 18.000 zł. p., zapis x-a Bohusza na nagrody;
- d) 7.065 zł. p., prowizya, z tegoż kapitału narosła;

e)) 10.000 zł. p., fundusz biblioteczny, z dwóch akcji hipotecznych ś. p. xięcia Alexandra Sapiehy powstający;

f) 1.160 zł. p., Maruszewskiego fundusz na nagrodę za rozprawę; nareszcie około 40.000 zł. p. z funduszu Sapieżyńskiego, za które książki jeszcze zakupione nie zostały, a które do urządzenia wewnętrznego domu użyte były; niemniej do długów policzone także być mogą i składki członków.

Co do 3-go, ofiary warunkowe czynione były tylko z początku istnienia Towarzystwa, następnie bowiem po ogłoszonej protekcji monarszej co do majątku, takowe zastrzeżenia przez członków za ubliżenie najwyższej woli mogłyby być uważane.

Jak dotąd, takowe trzy główniejsze ofiary są wiadome administracyi Towarzystwa, to jest, akt donacyi domu, na Kanoniach istniejącego, przez ś. p. Staszica Towarzystwu uczynionej, powtóre, zapis funduszu bibliotecznego ś. p. xięcia Alexandra Sapiehy, potrzebie, zapis zbioru armatury ś. p. generała Dąbrowskiego.

Na to składają się dwa dowody, jakie w tej chwili otrzymać administracya mogła.

Administracya, zadosyć czyniąc niniejszem przełożeniem wezwaniu wysokiej Kommissyi Rządowej, poczytuje zarazem za obowiązek, upraszać wysokiej Kommissyi Rządowej spraw wewnętrznych, duchownych i oświecenia publicznego, ażeby raczyła zwrócić uwagę i, gdzie będzie należało, przełożyć następujące dwie okoliczności:

1-e, że wszelki majątek Towarzystwa od roku 1800 przez wszystkie rządy, w tym kraju istniejące, był uważany za własność prywatną;

2-e, że, gdy wykazanie ofiar warunkowych z dowodami nie jest bezpośrednim interesem Towarzystwa, ale raczej stron, na których korzyść warunki były poczynione, a które łatwiej dowody takowe posiadać mogą, dlatego administracya uprasza, ażeby niezupełność w wyliczeniu nazwisk i złożeniu dowodów niebyła nadwyrężeniem prawa trzecich osób.

X. Szwejkowski, Bandtkie, Bentkowski, Łukasz Gołębiowski, sekr. Towarzystwa.

W Warszawie dnia 25-go m-ca Czerwca 1832 r.

Выпись изъ ипотечныхъ книгъ не издается здѣсь, такъ какъ выше, Приложенія, кн. 1, №№ CVIII и CXII, онѣ изданы по подлиннику. Дальнѣйшія представленія см. въ Приложеніяхъ, кн. 1, №№ LXXXIX и слѣд.

CXXI. Донладная записна намѣстнику графу Паскевичу, 7/19 февраля 1833 года.

Отзывомъ къ вашей свѣтлости генераль-адъютанта графа Чернышева отъ 6 апрѣля прошлаго 1832 года за № 1004 требовались свѣдѣнія по высочайшему его императорскаго величества повелѣнію:

а) о лицахъ, сдѣлавшихъ пожертвованія и приношенія для заведенія библіотеки и на другіе предметы, при Варшавскомъ Обществѣ любителей наукъ состоявшія;

б) о домѣ и капиталахъ, почитаемыхъ принадлежавшими Обществу,

с) сколько на Обществѣ состоятъ долговъ и

д) какое употребленіе можно-бы сдѣлать изъ дому, во владѣніи Общества состоявшаго.

Въ томъ же самомъ отзывѣ сказано, что государь императоръ находить изволилъ, что Варшавскаго Общества словесности не слѣдуетъ уже признавать существующимъ.

Помянутый отзывъ № 1004 переданъ въ Правительственный Совѣтъ, исполненіе по оному поручено управлявшему Коммисією внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія генераль-лейтенанту Раутенштрауху.

Вышеизложенныя свѣдѣнія Коммисія просвѣщенія представила по описи 4 іюля 1832 года за № 3841, какое же именно исполненіе учинено генераль-лейтенантомъ Раутенштраухомъ, по точному смыслу высочайшей воли государя императора о несуществованіи впредь Варшавскаго Общества словесности, въ дѣлѣ нѣтъ особеннаго свѣдѣнія.

Помѣта карандашомъ, противъ послѣдняго отдѣла: Бруевичу: спросить гр. Строгонова, объявлено ли, что уничтожается.

Помѣта на верху: № 509, 7/19 февр. 1833 г.

СХХII. Отношеніе Бруевича, начальника Канцеляріи намѣстника, къ гр. Строгонову, съ просьбою увѣдомить, объявлена ли высочайшая воля о закрытіи Общества любителей наукъ, 11/23 февраля 1833 г.

11/23 февраля 1833, Варшава. № 388.

Нужное.

Генераль-адъютантъ графъ Чернышевъ сообщилъ въ апрѣлѣ 1832 г. намѣстнику его императорско-царскаго величества въ царствѣ Польскомъ высочайшее повелѣніе о томъ, что Варшавскаго Общества наукъ и словесности не слѣдуетъ уже признавать существующимъ.

Для приведенія высочайшей воли сей въ исполненіе сообщена была 27 апрѣля 1833 г. генераль-лейтенанту Раутенштрауху, предсѣдательствовавшему въ Правительственной Коммисіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія, копія съ означеннаго отзыва гр. Чернышева № 1104. Нынѣ его свѣтлости угодно знать, объявлена ли изъясненная высочайшая воля во всеобщее свѣдѣніе.

Коллежскій совѣтникъ Бруевичъ, свидѣтельствуя отличное почтеніе его сіятельству графу Александру Григорьевичу, честь имѣеть покорнѣйше просить, по волѣ намѣстника, о приказаніи сообщить ему свѣдѣнія о распоряженіи, сдѣланномъ по сему предмету.

(Подлин. подпис.) Коллежскій совѣтникъ Бруевичъ.

Его сіятельству гр. А. Г. Строгонову.

СХХІІІ. Предписаніе намѣстника графа Паскевича Эриванскаго гр. Строгонову опубликовать о закрытіи Варшавскаго Общества любителей наукъ, 17 февраля/1 марта 1833 г.

Списокъ.

Варшава, 17 февраля/1 марта 1833 г., № 453.

Господину главному директору предсѣдательствующему въ Правительственной Коммисіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія.

Генераль-адъютантъ графъ Чернышевъ, относясь ко мнѣ по высочайшему повелѣнію отъ 6-го апрѣля 1832 года, за № 1004, о доставленіи нѣкоторыхъ свѣдѣній на счетъ капиталовъ и имущества бывшаго въ Варшавѣ Общества любителей наукъ и словесности, увѣдомилъ меня вмѣстѣ съ тѣмъ, что его императорское величество находитъ изволилъ, что Общество сіе не слѣдуетъ уже признавать существующимъ.

Таковой отзывъ графа Чернышева переданъ 27-го апрѣля для свѣдѣнія и надлежащаго исполненія предсѣдательствующему въ Правительственной Коммисіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія. Въ іюль того жъ года ваше сіятельство представили мнѣ свѣдѣнія объ имуществѣ Общества любителей наукъ.

Не получая донесенія объ опубликованіи, что Общество сіе не должно быть признаваемо существующимъ, сдѣланъ вамъ по приказанію моему 11/23 февраля запросъ, опубликована ли таковая высочайшая воля и какое по сему предмету сдѣлано распоряженіе. На сіе директоръ департамента просвѣщенія отвѣчалъ отъ 13/25 февраля за № 1982/355, что о семъ не объявлено чрезъ газеты и что, по принятымъ правиламъ, въ газетахъ помѣщаются тѣ только высочайшія постановленія, о напечатаніи коихъ имѣются повелѣнія начальства.

Какъ уничтоженіе Общества любителей наукъ и словесности должно быть поставлено въ общую извѣстность, то и предлагаю вамъ сдѣлать распоряженіе о напечатаніи въ здѣшнихъ газетахъ, что Общества сего не слѣдуетъ уже признавать существующимъ.

Намѣстникъ, генераль-фельдмаршалъ князь Варшавскій (подлинное подписалъ) графъ Паскевичъ Эриванскій.

Съ подлиннымъ вѣрно.

СХХIV. Представленіе гр. Строгоновымъ варшавскому военному губернатору графу **Ив. Ос. Витту** проекта объявленія о закрытіи Общества любителей наукъ, 23 февраля 1833 года.

Варшава, 23 февраля 1833 года. № 2158/386.

Его сіятельству господину генералу отъ кавалеріи графу Ивану Осиповичу Витту главный директоръ предсѣдательствующій въ Правительственной Коммисіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія.

На основаніи повелѣнія его свѣтлости намѣстника его императорско-царскаго величества въ царствѣ Польскомъ отъ 17 февраля/1 марта на счетъ обнародованія, что Варшавскаго Общества любителей наукъ и словесности не слѣдуетъ уже признавать существующимъ, составивъ надлежащее по сему предмету объявленіе и предполагая отправить оное для припечатанія въ газетѣ, именуемой „Dziennik Powszechny“, я долгомъ поставляю за отсутствіемъ г. генераль-фельдмаршала предварительно проектъ таковаго объявленія препроводить при семъ на благоусмотрѣніе вашего сіятельства, съ просьбою о послѣдующемъ почтить меня вашимъ, милостивый государь, увѣдомленіемъ.

Свиты его императорскаго величества, генераль-майоръ
графъ Строгоновъ.

СХХV. Проектъ объявленія о закрытіи Общества любителей наукъ, 6 марта н. с. 1833 г.

Переводъ съ польскаго.

Во исполненіе высочайшей воли его императорскаго величества, Варшавскаго Общества любителей наукъ и словесности не слѣдуетъ уже признавать существующимъ.

Варшава, 6 марта 1833 года.

(Подписи:) Господина главнаго директора предсѣдательствующаго, члена Коммисіи по части просвѣщенія и заступающаго мѣсто генеральнаго секретаря по той же части.

Съ польскимъ вѣрно: Надворный совѣтникъ Колтовскій.

W skutku woli najwyższej, Towarzystwo Przyjaciół nauk w Warszawie ma być uważane za nieistniejące.

W Warszawie, dnia 6-go Marca 1833 r.

Dyrektor główny prezydujący w Kommissyi Rządowej spraw wewnętrznych, duchownych i oświecenia publicznego (podpisano) hrabia Strogonow.

W zastępstwie rady stanu członka Kommissyi (podpisano) Linde.
Za sekretarza jeneralnego (podpisano) Deszert.

Надворный совѣтникъ Колтовскій.

CXXXVI. Утверждение проекта объявления о закрытии Общества любителей наукъ, 27 февраля/11 марта 1833 г.

№ 535. 27 февраля/11 марта 1833 г.

Господину главному директору председательствующему въ Правительственной Коммиссии внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія.

Одобрѣя вполнѣ составленное вашимъ сіятельствомъ объявление о высочайшей волѣ на непризнание Варшавскаго Общества любителей наукъ и словесности существующимъ, покорнѣйше прошу сдѣлать распоряженіе о напечатаніи онаго въ издаваемой здѣсь газетѣ Dziennik Powszechny.

(Подлинное подписалъ): Генераль отъ кавалеріи графъ Виттъ.

CXXXVII. Отношеніе гр. Строгонова къ варшавскому военному губернатору Витту по дѣлу о сохраненіи имущества Общества любителей наукъ, 7 февраля 1833 г.

7 февраля 1833. Варшава. № 3222/571.

Его сіятельству, господину генералу отъ кавалеріи графу Ивану Осиповичу Витту главный директоръ председательствующій въ Правительственной Коммисіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія.

Его свѣтлость намѣстникъ его императорско-царскаго величества повелѣніемъ отъ 13/25 января сего года за № 108 предписать мнѣ изволилъ: спросить бывшаго члена Общества любителей наукъ Кржижановскаго, гдѣ находятся нынѣ оставшіеся въ его вѣдѣніи 63.500 злотыхъ, а равно истребовать отъ него и препроводить къ статскому совѣтнику Крассовскому книги, какъ возвращенныя членами Общества, такъ и

вновь приобретённые симъ Обществомъ и списокъ всѣмъ полученнымъ еще книгамъ, съ означеніемъ лицъ, у которыхъ оныя остаются.

Во исполненіе таковаго повелѣнія его свѣтлости, я требовалъ отъ г. Кржижановскаго по выше прописаннымъ обстоятельствамъ поясненій.

На счетъ суммы, оставшейся у Кржижановскаго, онъ и администрація имущества бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ, состоявшая изъ ксендза Швейковскаго, гг. Бандтке, Бентковскаго и Луки Голембіовскаго, письменно отвѣчали, что сумма сія поступила въ кассу Общества и вошла въ счетъ администраціи. Относительно книгъ, взятыхъ членами изъ библіотеки, и другихъ сочиненій, г. Кржижановскій объявилъ, что онъ хотя и былъ назначенъ 6 февраля 1831 года инспекторомъ библіотеки, но таковою должностію вовсе не занимался, ибо того жъ самого дня удалился въ городъ Краковъ, гдѣ и оставался до возстановленія законнаго порядка въ царствѣ.

Донося о семъ вашему сіятельству, долгомъ поставляю испрашивать разрѣшенія, не благоугодно ли будетъ вамъ, милостивый государь, поручить Правительственной Коммисіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія заняться дальнѣйшимъ собраніемъ и обезпеченіемъ имущества означеннаго Общества.

Свиты его императорскаго величества, генераль-маіоръ
графъ Строгоновъ.

СХХVIII. Отношеніе графа Витта къ г. Строгонову съ изъявленіемъ согласія о порученіи Пр. Коммисіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія заняться дальнѣйшимъ сохраненіемъ имущества Общества любителей наукъ, 12/24 апрѣля 1833 г.

№ 952. 12/24 апрѣля 1833.

Господину главному директору предсѣдательствующему въ Правительственной Коммисіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія.

Соглашаясь на предположеніе, изъясненное въ отзывѣ вашего сіятельства отъ 7 сего мѣсяца за № 3222/571, покорно прошу васъ, милостивый государь, поручить предсѣдательствуемой вами Коммисіи заняться дальнѣйшимъ собраніемъ и обезпеченіемъ имущества бывшаго здѣсь Общества любителей наукъ, удостовѣряться также и въ справедливости упоминаемаго вами отвѣта гг. Кржижановскаго, Швейковскаго и прочихъ лицъ, составляющихъ администрацію Общества, о поступле-

ніи въ кассу онаго и счеты администраціи (sic) 63.500 злотыхъ, о коихъ его свѣтлости угодно было поручить вамъ спросить Кржижановскаго.

Генераль отъ кавалеріи.

Черновое.

СХХІХ. Предписаніе намѣстника гр. Паскевича Эриванскаго варшавскому военному губернатору гр. Витту относительно дома бывшаго Общества любителей наукъ, 6/18 октября 1834 г.

№ 4321. 6/18 октября 1834, Варшава,

Господину варшавскому военному губернатору.

Въ разрѣшеніе докладной записки вашего превосходительства, отъ 30 сентября/12 октября № 699, подлежитъ ли квартирной повинности домъ, принадлежавшій бывшему Обществу любителей наукъ и словесности, увѣдомляю васъ, что какъ о домѣ семь не сдѣлано еще рѣшительнаго постановленія и оный приноситъ чистаго дохода за всеми расходами только 1555 злотыхъ, тогда какъ квартирная повинность, съ онаго изчисленная, составляетъ 4603 злота, то по симъ причинамъ домъ сей и долженъ быть оставленъ до времени въ настоящемъ положеніи, т. е. безъ оплаты квартирной повинности.

Намѣстникъ, генераль-фельдмаршалъ князь Варшавскій (подл. подп.) графъ Паскевичъ Эриванскій.

Съ подлиннымъ вѣрно.

Дѣла собственной Канцеляріи намѣстника его императорско-царскаго величества въ царствѣ Польскомъ о домѣ и капиталахъ, принадлежащихъ Обществу любителей наукъ. Начаты въ 1832 г.

Документы о дальнѣйшей судьбѣ дома и суммъ б. Общества любителей наукъ—выше, Приложенія, кн. 1, № ХСІ и слѣд., а также ниже, въ дѣлахъ Архива Учебнаго округа.

СХХХ. Характеръ дѣятельности Общества любителей наукъ. Изъ записки о сооружавшемся въ Варшавѣ памятникѣ князю Іосифу Понатовскому, составленной въ іюль 1834 г.

Варшавское Общество любителей наукъ, коего цѣль, по возстановленіи Александромъ Благословеннымъ Польскаго королевства, сдѣлалась примѣтно не ученою, но политическою, искало способовъ поселить въ польскомъ народѣ мысль не о самобытности, которую онъ уже имѣлъ, и не о независимости, но о какомъ-то владычествѣ надъ други-

ми народами. По сей причинѣ Общ. люб. наукъ представляло всегда въ преувеличенномъ, а иногда даже въ ложномъ видѣ древнее величіе и могущество Польши, тогдашнее же ея положеніе выставило несчастнымъ. Все, что могло припоминать прежнюю славу Польши, Общество старалось увѣковѣчить; оно возобновило въ Люблинѣ памятникъ соединенія Литвы съ Польшею; построило домъ Общества на томъ мѣстѣ, гдѣ нѣкогда покоился прахъ царя Василія Шуйскаго, соорудило памятникъ Копернику, и проч. Нѣтъ сомнѣнія, что и первую мысль родственниковъ и друзей князя Юсіа Понятовскаго, уважаемаго въ Польшѣ какъ „патріота“, и столько же, какъ Костюшку, Колонгя и Домбровскаго, Общество люб. наукъ развило и старалось о приведеніи оной въ исполненіе. Сіе тѣмъ болѣе вѣроподобно, что на засѣданіи Общества 30 августа 1816 г. читано было похвальное слово князю Юсіу Понятовскому, сочиненное гр. Станиславомъ Потоцкимъ, по случаю панихиды, отправлявшейся по князѣ Понятовскомъ въ краковскомъ кафедральномъ соборѣ ¹⁾. Потомъ на засѣданіи 27 іюня 1818 года Общество занималось приготовленіемъ особой надписи на латинскомъ языкѣ, которую предполагалось изобразить на памятникѣ на берегу Эльстера. Кромѣ сего, предѣдатель комитета, занимавшагося сооруженіемъ въ Варшавѣ памятника князю Понятовскому, былъ членъ упомянутаго Общества, князь Адамъ Чарторыжскій ²⁾.

Дѣло собственной Канцеляріи намѣстника его императорско-царскаго величества въ царствѣ Польскомъ о памятникѣ князю Юсіу Понятовскому, начато въ сент. 1834 года.—Что касается дѣятельности и заслугъ собственно кн. Понятовскаго, то въ другомъ, хранящемся тутъ же, документѣ, именно въ докладной запискѣ 31 іюля/12 августа 1834 г., представленной главнымъ директоромъ Прав. Комисіи внутреннихъ и духов-

¹⁾ Roczniki Towarzystwa Warszawskiego przyjaciół nauk, tom XI, стр. 393.

²⁾ Справедливость сего заключенія можно подтвердить еще слѣдующимъ обстоятельствомъ: Въ домѣ Общ. любителей наукъ въ залѣ, такъ называемой, Домбровскаго, открытой для посѣтителей, между прочими вещами, возбуждавшими патриотическія воспоминанія, находилась картина, изображавшая катафалкъ, на коемъ лежало тѣло кн. Понятовскаго въ костелѣ св. Креста, съ слѣдующею латинскою надписью:

„Князю Юсіу Понятовскому, главно-командовавшему польскими войсками и проч., возлюбленнѣйшему сыну отечества, правъ и свободы онаго необходимому защитнику, великодушно принесшему жизнь свою въ жертву чести польскаго народа и герою, дни свои окончившему со всею славою въ битвѣ подъ Лейпцигомъ 7/19 октября 1813 г., варшавскіе граждане, движимые искреннею къ нему любовью, тщаніемъ коихъ совершенъ священный обрядъ погребенія его въ семь храмъ св. Креста 7/19 ноября 1813 года, и таковой случай, для всегдашняго объ ономъ воспоминанія, изображенъ на мѣдной доскѣ“.

ныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія намѣстнику гр. Паскевичу, говорилось: „Жизнь князя Іосифа Понятовскаго нѣбавими великими подвигами не ознаменована, и смерть его въ бѣгствѣ, послѣ пораженія подъ Лейпцигомъ приключившаяся, ничего достопаднаго въ себѣ не представляетъ. И такъ, очевидно, что онъ возвышенъ соотечественниками своими въ герою и почтенъ памятникомъ для того только, чтобы воспламенить патриотизмъ, котораго направленіе влонилось всегда и нынѣ даже кловится ни къ чему иному, какъ токмо ко вреду Россіи и къ разторженію узъ, народъ польскій съ нею связывающихъ.“

СXXXI—СXXXIX. Документы объ участіи членовъ Варшавскаго Общества любителей наукъ въ польскомъ возстаніи 1830—1831 гг.

СXXXI. Записка дирентора Намѣстнической Канцеляріи Мих. Павл. Бруевича къ чиновнику Импер. С. Петербургской Публичной Библиотеки Ал. Ив. Красовскому съ требованіемъ доставить списокъ извѣстныхъ ему по участію въ польскомъ мятежѣ членовъ Общества любителей наукъ, 29 января/10 февраля 1833 г.

Директоръ собственной Канцеляріи намѣстника его императорско-царскаго величества въ царствѣ Польскомъ коллежскій совѣтникъ Бруевичъ, свидѣтельствуя совершенное почтеніе его высокородію Александру Ивановичу, покорнѣйше просить, по волѣ его свѣтлости, доставить къ нему списокъ членамъ бывшаго Общества любителей наукъ, участіе коихъ въ мятежѣ извѣстно его высокородію, съ отмѣтками, въ чемъ заключалось оное.

Коллежскій совѣтникъ Бруевичъ.

29 генваря/10 февраля 1833, Варшава. № 263.

Его высокородію А. И. Красовскому.

СXXXII. Записка Красовскаго Бруевичу о посылкѣ требуемаго списка членовъ Варшавскаго Общества любителей наукъ, 30 генв./11 февраля 1833 г.

Статскій совѣтникъ Красовскій, свидѣтельствуя совершенное почтеніе господину директору собственной Канцеляріи намѣстника его императорскаго и царскаго величества въ царствѣ Польскомъ коллежскому совѣтнику Михаилу Павловичу, поспѣшаетъ исполнить приказаніе его свѣтлости, объявленное ему въ полученной сейчасъ запискѣ его высокоблагородія отъ 29 генваря/10 февраля сего 1833 года за

№ 263-мъ, вслѣдствіе которой долгомъ почитаетъ препроводить при семъ къ Михаилу Павловичу требуемый списокъ 30-ти членамъ бывшаго въ Варшавѣ Общества любителей наукъ, съ покорнѣйшею просьбою возвратитъ оный ему, по минованіи въ семъ списокъ надобности, и по надлежащей, съ чѣмъ слѣдуетъ, повѣркѣ онаго.

При семъ случаѣ статскій совѣтникъ Красовскій имѣетъ честь увѣдомитъ Михаила Павловича, что упоминаемый въ приложенной здѣсь особой запискѣ напечатанный въ 1830-мъ году на французскомъ языкѣ Уставъ Варшавскаго Общества любителей наукъ, къ которому приобщенъ полный списокъ членовъ онаго, представленъ имъ господину намѣстнику 26-го сего генваря и оставленъ его свѣтлостію у себя.

Статскій совѣтникъ Красовскій.

30 генваря/11 февраля 1833 г. № 5.

Его высокоблагородію господину коллежскому совѣтнику М. П. Бруевичу.

СХХХІІІ. Замятна Красовскаго о характерѣ представляемаго имъ списка членовъ Общества любителей наукъ (30 генв./11 февр. 1833 г.).

О повѣркѣ списка нѣкоторымъ членамъ В. О. д. н.

Прилагаемый списокъ членовъ Варшавскаго Общества любителей наукъ составленъ изъ разныхъ свѣдѣній, собранныхъ отчасти подъ рукою: по сему оный представляется для повѣрки таковыхъ свѣдѣній, исправленія и дополненія, въ чемъ будетъ нужно. Дальнѣйшія свѣдѣнія о политическихъ дѣйствіяхъ другихъ членовъ сего Общества можно будетъ собрать по списку оныхъ, напечатанному въ представляемомъ Уставѣ Общества: *Statut de la Société Royale philomathique de Varsovie.*

СХХХІV. Представленный въ Намѣстническую Канцелярію чиновникомъ Красовскимъ списокъ извѣстныхъ ему по участію въ польскомъ мятежѣ членовъ Варшавскаго Общества любителей наукъ (30 янв./11 февр. 1833 г.).

Списокъ

членамъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ, которые, сколько можно было доселѣ собрать свѣдѣній, принимали дѣятельное участіе въ польскомъ мятежѣ.

1. Предсѣдатель Общества любителей наукъ Нѣмцевичъ ¹⁾ пред-варень былъ членами тайнаго общества о намѣреніи онаго въ 1830-мъ году произвести въ Варшавѣ мятежъ; но сего намѣренія не открылъ российскому правительству. Онъ во время самаго бунта провозглашенъ былъ членомъ тогдашняго Администраціоннаго совѣта; чрезъ три дня по открытіи мятежа объявилъ себя предсѣдателемъ комитета для разбора российскихъ бумагъ, изъ коихъ многія были напечатаны мятежниками въ газетахъ и особливо; впоследствии времени сочинилъ, какъ секретарь сената царства Польскаго, проектъ преступнаго акта объ удаленіи государя императора и его августѣйшихъ наслѣдниковъ отъ престола царства Польскаго; наконецъ ушелъ за границу. Онъ принадлежитъ къ числу поляковъ, оказывавшихъ всегда вражду и ненависть къ Россіи и внушавшихъ оную малымъ дѣтямъ, юношеству и родителямъ посредствомъ зловредныхъ сочиненій.

2. Предсѣдатель отдѣленія познаній того же Общества плоцкій епископъ Пражмовскій ²⁾, оставаясь во время польскаго мятежа членомъ сената царства Польскаго, принималъ участіе въ дѣлѣ польскихъ бунтовщиковъ, а при выборѣ новыхъ членовъ Общества любителей наукъ, производившемся въ 1831 году, т. е. въ продолженіе мятежа, въ составленномъ о томъ и подписанномъ имъ 23 апрѣля протоколѣ обнаружилъ враждебный противу российскаго правительства духъ одобреніемъ многихъ кандидатовъ, участвовавшихъ въ мятежѣ. Преступленія сего подведены подъ всемилостивѣйшее прощеніе.

3. Предсѣдатель отдѣленія наукъ въ томъ же Обществѣ графъ Людовикъ Плятеръ ³⁾ принималъ дѣятельное участіе въ мятежѣ, какъ министръ статсъ-секретарь мятежническаго правленія. Онъ отправленъ былъ мятежниками въ качествѣ повѣреннаго въ дѣлахъ во Францію, откуда не возвратился до сего времени.

4. Дѣйствительный членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ ⁴⁾, бывшій ректоръ Варшавскаго университета ксендзъ А л ь

¹⁾ Нѣмцевичъ былъ членомъ сего Общества съ 1802 года, впоследствии предсѣдателемъ одного отдѣленія сего Общества, именно отдѣленія познаній или словесности (la Classe des Lettres) съ 1822 по 1826; наконецъ съ 1826 по 1833-й годъ полнымъ предсѣдателемъ Общества.

²⁾ Римско-католическій епископъ Пражмовскій членомъ Общества любителей наукъ съ 1801-го, а съ 1826 года былъ, послѣ Нѣмцевича, предсѣдателемъ отдѣленія познаній.

³⁾ Графъ Людовикъ Плятеръ членомъ Общества съ 1802-го, а предсѣдателемъ отдѣленія наукъ (Classe des Sciences) съ 1826 года.

⁴⁾ Съ 1813 года ксендзъ Швейковскій былъ однимъ изъ дѣятельнѣйшихъ членовъ сего Общества. Онъ вмѣстѣ съ епископомъ Пражмовскимъ подписалъ

бертъ Швейковскій, оказывая до польскаго мятежа неповиновеніе и противудѣйствіе власти Министерства народнаго просвѣщенія, симъ далъ поводъ распространиться между учениками буйному и строптивому духу неподчиненности; во время же мятежа пользовался особенною приверженностію къ себѣ университетскихъ студентовъ и назначенъ былъ членомъ Коммисіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія, отъ которой было поручено ему завѣдывать сочиненіемъ новаго Устава народнаго просвѣщенія. Но преступленія его покрыты всемилостивѣйшимъ манифестомъ.

5. Дѣйствительный членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ ¹⁾ и бывшаго сената царства Польскаго сенаторъ воевода князь Адамъ Чарторьскій. Дѣйствія его, прежнія въ допущеніи или даже способствованіи къ пріуготовленію въ Виленскомъ университетѣ (котораго онъ былъ долго попечителемъ) молодыхъ студентовъ для польской революціи, распространенной въ 1831 году въ литовскихъ и другихъ пограничныхъ губерніяхъ, а особливо послѣднія преступленія, какъ одного изъ главныхъ мятежниковъ, столь гласны и извѣстны, что объ оныхъ не нужно здѣсь распространяться.

6. Дѣйствительный членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ ²⁾ сенаторъ каштелянъ Антоній Глищинскій. По малымъ способностямъ не могъ быть важнымъ лицомъ въ Обществѣ любителей наукъ, но во время мятежа отличался въ поддержаніи революціи и подписалъ преступный актъ удаленія отъ престола законнаго царя. Кажется, что преступленія его подведены подъ всемилостивѣйшій манифестъ.

7. Дѣйствительный членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ ³⁾, бывшій директоръ предуготовительнаго училища къ Политехническому институту Каетанъ Гарбинскій, во время мятежа былъ президентомъ Варшавскаго муниципальнаго правленія, издавалъ возмутительныя объявленія и съ особеннымъ усердіемъ содѣйствовалъ мятежникамъ въ исполненіи ихъ преступныхъ замысловъ.

8. Дѣйствительный членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ ⁴⁾, бывшій профессоръ Варшавскаго университета Доминикъ Крысинскій извѣстенъ по дерзкимъ рѣчамъ, которыя онъ произно-

протоколъ комитета онаго Общества въ апрѣлѣ 1831-го года объ избраніи въ его члены многихъ такихъ кандидатовъ, которые дѣятельно участвовали въ польскомъ мятежѣ.

¹⁾ Съ 1802-го года.

²⁾ Съ 1804-го года.

³⁾ Съ 1824 года.

⁴⁾ Съ 1807 года.

силъ противу правительства во время сейма 1821-го года, за что и удаленъ былъ отъ должности профессора. Во время же возмущенія поддерживалъ революціонныя правила, помѣщая въ газетахъ возмутительныя и вольнодумныя статьи.

9. Дѣйствительный членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ ¹⁾, профессоръ Университета Казимиръ Бродзинскій во время мятежа отыскивалъ и собиралъ въ разныхъ мѣстахъ российскія бумаги и сочинялъ стихи, подстрекавшіе къ продолженію бунта. Онъ вмѣстѣ съ епископомъ Пражмовскимъ и ксендзомъ Швейковскимъ подписалъ протоколъ особеннаго комитета Варшавскаго Общества любителей наукъ 23 апрѣля 1831-го года объ избраніи въ члены Общества между прочими многихъ кандидатовъ, участвовавшихъ въ польскомъ мятежѣ. Онъ извѣстенъ слишкомъ свободнымъ образомъ мыслей и стараніемъ распространять вольнодумныя правила.

10. Дѣйствительный членъ и казначей Варшавскаго Общества любителей наукъ ²⁾, главный инспекторъ Варшавскаго университета Янъ Кантій Кржижановскій и

11. Членъ пріобщникъ Варшавскаго Общества любителей наукъ ³⁾, профессоръ Варшавскаго университета Адрианъ Кржижановскій. Они оба во время мятежа писали и печатали въ газетахъ возмутительныя разсужденія.

12. Дѣйствительный членъ и инспекторъ библіотеки Варшавскаго Общества любителей наукъ ⁴⁾, бывшій профессоромъ въ Виленскомъ университетѣ, изъ котораго былъ удаленъ, Іоакимъ Лелевель сдѣлался столько извѣстнымъ по своему вольнодумству и главному участію въ польскомъ мятежѣ, что нѣтъ никакой надобности описывать здѣсь его дѣйствія. Онъ не только зналъ о преступномъ замыслѣ произвести въ 1830-мъ году бунтъ и объ ономъ не донесъ правительству, но еще принималъ въ самой библіотекѣ Общества любителей наукъ и ободрялъ своими совѣтами молодыхъ мятежниковъ Высоцкаго съ товарищами. Во время революціи правилъ должность министра духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія.

13. Дѣйствительный членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ ⁵⁾, предсѣдатель Евангелической консисторіи Самуилъ Богу-

1) Съ 1821-го года. Одинъ изъ важнѣйшихъ членовъ сего Общества.

2) Членомъ съ 1807 года.

3) Съ 1827 года, а 23 апрѣля 1831-го представленъ комитетомъ Варшавскаго Общества любителей наукъ въ дѣйствительные члены оного.

4) Съ 1815-го года членомъ, а въ 1830-мъ году былъ и инспекторомъ библіотеки.

5) Съ 1800 года.

милъ Линде во время мятежа издалъ воззваніе къ своимъ единовѣрцамъ, которыхъ приглашалъ къ возстанію противъ Россіи. Прежнія дѣйствія его отличаются непостоянствомъ. Во время прусскаго правленія Линде, пользуясь довѣріемъ онаго, опредѣленъ былъ ректоромъ Варшавскаго лица; но сколько извѣстно, онъ болѣе оказывалъ наклонности къ произведенію въ дѣйство тайныхъ предположеній Варшавскаго Общества любителей наукъ поддерживать польскій патриотизмъ и національность, нежели къ исполненію намѣреній прусскаго правительства. Во время герцогства Варшавскаго онъ обнаружилъ одушевлявшій его польскій патриотизмъ тѣмъ, что перевелъ на нѣмецкій языкъ написанное въ духъ онаго Колонтаемъ сочиненіе подъ заглавіемъ: „О составленіи и упадкѣ конституціи 3-го мая“; равнымъ образомъ и послѣ возстановленія царства Польскаго онъ показывалъ себя сначала польскимъ патриотомъ, а потомъ лишился довѣрія варшавскихъ студентовъ.

14. Дѣйствительный членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ ¹⁾ сенаторъ каштелянъ Станиславъ Солтыкъ ²⁾ до мятежа содержимъ былъ подъ арестомъ и судимъ, какъ государственный преступникъ. По болѣзненному положенію онъ не могъ дѣятельно дѣйствовать въ мятежѣ, но всегда былъ одною изъ кружнъ тайныхъ противу Россіи заговоровъ.

15. Дѣйствительный членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ ³⁾ адвокатъ Тома Свѣнцикій во время мятежа обнаруживалъ строптивый и непокойный нравъ и принадлежалъ къ числу людей, распространявшихъ клеветы на прежнее правительство.

16. Дѣйствительный членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ ⁴⁾ и членъ апелляціоннаго суда Станиславъ Венгржецкій пользовался особеннымъ къ себѣ уваженіемъ мятежниковъ и назначенъ былъ ими президентомъ города, но по старости лѣтъ и слабости силъ не могъ быть столько вреднымъ, сколько показывалъ желанія вредить Россіи.

17. Членъ приобщникъ (*membre associé*) Варшавскаго Общества любителей наукъ ⁵⁾ профессоръ Варшавскаго университета Ромуальдъ Губе во время мятежа былъ дѣятельнымъ членомъ комисіи

¹⁾ Съ 1800 года.

²⁾ Утверждаютъ, что родной сынъ сего Солтыка первый подалъ голосъ объ удаленіи государя императора и его августѣйшихъ потомковъ отъ престола царства Польскаго.

³⁾ Съ 1818 года.

⁴⁾ Съ 1815 года.

⁵⁾ Съ 1830 года.

для разбора російскихъ бумагъ, участвовалъ во всѣхъ главныхъ дѣйствіяхъ мятежниковъ и ушелъ за границу.

18. Членъ приобщникъ (membre associé) Варшавскаго Общества любителей наукъ ¹⁾ польскихъ войскъ бригадный генералъ Францъ Моравскій служилъ военнымъ министромъ у польскихъ мятежниковъ и ушелъ съ ними за границу. Онъ дѣятельно поддерживалъ революцію.

19. Членъ приобщникъ (membre associé) Варшавскаго Общества любителей наукъ ²⁾ графъ Владиславъ Островскій былъ маршаломъ сейма мятежниковъ и оказывалъ въ рѣчахъ и дѣйствіяхъ своихъ непримиримую вражду противу Россіи. Онъ также, какъ и многіе подобные ему, ушелъ за границу.

20. Членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ ³⁾ профессоръ Варшавскаго университета Христіанъ Ляхъ Ширма предводительствовалъ возмущившимися студентами Варшавскаго университета, а нынѣ находится за границею.

21. Членъ приобщникъ (membre associé) Варшавскаго Общества любителей наукъ ⁴⁾ архитекторъ Адольфъ Шухъ опредѣленъ былъ мятежниками вице-президентомъ Варшавы и управлялъ полиціею по особенной къ нему довѣренности польскихъ бунтовщиковъ.

22. Членъ приобщникъ (membre associé) Варшавскаго Общества любителей наукъ ⁵⁾ Канторберій Тимовскій сочинялъ возмутительныя пѣсни во время мятежа и ушелъ за границу.

23. Членъ приобщникъ (membre associé) Варшавскаго Общества любителей наукъ ⁶⁾, бывший вѣкогда судьей Францъ Венжикъ участвовалъ въ возмутительныхъ дѣйствіяхъ сейма.

24. Почетный членъ (membre honoraire) Варшавскаго Общества любителей наукъ ⁷⁾ председатель вольнаго города Кракова Станиславъ Водзицкій, когда открылось въ Варшавѣ возмущеніе, прибылъ сюда и, вступая въ должность сенатора воеводы, принималъ усердное участіе въ возмутительныхъ дѣйствіяхъ сената.

1) Съ 1819 года.

2) Съ 1829 года.

3) Съ 1829-го года членъ приобщникъ, по 23 апрѣля 1831 года Ширма представленъ комитетомъ Варшавскаго Общества любителей наукъ къ избранію въ дѣйствительные члены.

4) Съ 1830 года.

5) Съ 1824 года.

6) Съ 1811 года.

7) Съ 1821 года.

25. Корреспондентъ Варшавскаго Общества любителей наук¹⁾, бывший членомъ совѣта въ Калишскомъ воеводствѣ Алоизій Бернацкій былъ назначенъ мятежниками министромъ финансовъ и оказывалъ себя приверженцемъ къ ихъ преступному дѣлу.

26. Корреспондентъ Варшавскаго Общества любителей наук²⁾, бывший профессоръ Виленскаго университета (изъ котораго удаленъ) Іосифъ Голуховскій, пріѣхавъ въ Варшаву во время мятежа, произносилъ возмутительныя рѣчи къ варшавскимъ студентамъ, утверждая ихъ въ таковомъ преступномъ предпріятіи. Голуховскій пользовался особенною привязанностію къ себѣ студентовъ, такъ что, при одномъ случаѣ, они возили его на саяхъ въ Варшавѣ, служа сами вмѣсто лошадей.

27. Корреспондентъ Варшавскаго Общества любителей наук³⁾, бывший въ польской службѣ капитаномъ Антонъ Горецкій принадлежалъ къ литовскимъ мятежникамъ и ушелъ съ ними за границу.

28. Корреспондентъ Варшавскаго Общества любителей наук⁴⁾, бывший рекетъ-мейстеромъ Андрей Городыскій опредѣленъ мятежниками министромъ иностранныхъ дѣлъ и исправлялъ сію должность⁵⁾.

29—30. Корреспондентъ Варшавскаго Общ. любителей наук⁶⁾, бывшихъ польскихъ войскъ генераль Лудовикъ Крушинскій и корреспондентъ же Общества⁷⁾ графъ Венцеславъ Ржевускій; оба сіи члены Варшавскаго Общества принадлежали къ волынскимъ мятежникамъ и ушли за границу.

Примѣчаніе 1-е. Сверхъ сихъ лицъ замѣчательны еще два дѣйствительные члены Варшавскаго Общества любителей наукъ, профессора Варшавскаго университета Бентковскій и Миле, которые вмѣстѣ съ епископомъ Пражмовскимъ, ксендзомъ Швейковскимъ и профессоромъ Бродзинскимъ подписали протоколъ особеннаго комитета помянутаго Общества 23 апрѣля 1831 года, въ которомъ между прочими кандидатами одобрены къ избранію въ члены сего Общества многіе, принимавшіе дѣятельное участіе въ польскомъ мятежѣ.

1) Съ 1822 года.

2) Съ 1824 года.

3) Съ 1817 года.

4) Съ 1803 года.

5) Слышно, что тогда подъ руководствомъ Городынскаго напечатанъ въ великомъ множествѣ экземпляровъ на французскомъ и польскомъ языкѣ проектъ конституціи для Россіи и что къ сему изданію сочинено имъ самое возмутительное предисловіе.

6) Съ 1800 года.

7) Съ 1815 года.

Примѣчаніе 2-е. По сему списку, за полноту котораго нельзя еще поручиться, изъ означенныхъ въ ономъ 30 членовъ Варшавскаго Общества любителей наукъ, первый, именно предсѣдатель сего Общества Нѣмцевичъ (1) употребилъ свое перо на сочиненіе преступнѣйшаго акта объ удаленіи государя императора и августѣйшихъ его преемниковъ отъ престола царства Польскаго; два, если еще не большее число членовъ (5 и 6), дерзнули приложить свои руки къ сей измѣннической хартіи, одинъ членъ (19) былъ предводителемъ сборища вѣроломныхъ совѣтниковъ, маршаломъ сейма; четыре члена (2, 6, 14 и 21) приняли за честь постыднѣйшее безславіе быть сенаторами въ революціонномъ сенатѣ; пять членовъ (3, 12, 18, 25 и 28) служили мятежникамъ министрами, четыре (4, 7, 16 и 21) усильно поддерживали польскую революцію, отправляя въ продолженіе оной другія значительныя должности; два члена (20 и 25) предводительствовали буйными варшавскими студентами, а всѣ прочіе сотрудники Варшавскаго Общества любителей наукъ способствовали успѣхамъ бунта и вмѣстѣ бѣдствіямъ своего отечества разными другими унижительными услугами дѣлу мятежниковъ.

СХХХV. Предписаніе намѣстника гр. Паскевича и-му д. варшавскаго военнаго губернатора Н. П. Панкратьеву о доставленіи Красовскому дополнительныхъ свѣдѣній объ участвовавшихъ въ польскомъ мятежѣ членахъ Общества любителей наукъ, 23 іюня/5 іюля 1833 г.

Варшава, 23 іюня/5 іюля 1833. № 2.327.

Исправляющему должность варшавскаго военнаго губернатора господину генералъ-адъютанту Панкратьеву.

Въ минувшемъ февралѣ препровожденъ былъ мною къ главному директору предсѣдательствующему въ Правительственной Комисіи внутреннихъ и духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія статутъ бывшаго въ Варшавѣ Общества любителей наукъ со спискомъ членовъ онаго для представленія мнѣ точнѣйшихъ свѣдѣній какъ о ихъ поведеніи во время мятежа, такъ и объ образѣ ихъ мыслей. Свѣдѣнія сіи, необходимыя для составленія Исторической записки о семъ Обществѣ, доселѣ не доставлены. Между тѣмъ статскій совѣтникъ Красовскій, приводящій къ окончанію всѣ свои занятія и долженствующій въ скоромъ времени возвратиться въ С. Петербургъ къ мѣсту своего служенія, взошелъ ко мнѣ съ представленіемъ объ ускореніи доставленія означенныхъ свѣдѣній, присовокупляя, что, по увѣдомленію полковника Лахмана, свѣдѣнія сіи собраны еще въ минувшемъ маѣ и отосланы для дополненія къ управляющему дѣлами особаго Уголовнаго суда.

Увѣдомляя о томъ ваше превосходительство, предлагаю сдѣлать распоряженіе объ ускореніи доставленія г. Красовскому свѣдѣній, требуемыхъ о членахъ бывшаго Общества любителей наукъ, если таковыя доставлены уже въ Управленіе варшавскаго военнаго губернатора изъ особаго Уголовнаго суда, въ противномъ случаѣ послѣшить истребованіемъ оныхъ отъ сего Суда и препроводить къ статскому совѣтнику Красовскому.

Намѣстникъ, генераль-фельдмаршалъ князь Варшавскій графъ Паскевичъ Эриванскій.

СХХХVI. Препроводительная бумага изъ Слѣдственнаго Комитета въ Намѣстническую Канцелярію, при отсылаемыхъ свѣдѣніяхъ объ участіи въ польскомъ мятежѣ членовъ Общества любителей наукъ, 20 февраля/3 марта 1836 г.

Его высокоблагородію директору Канцеляріи его свѣтлости намѣстника его императорско-царскаго величества въ царствѣ Польскомъ господину коллежскому совѣтнику и кавалеру Бруевичу исправляющаго должность писемоводителя Комитета для обнаруженія дѣйствій лицъ, участвовавшихъ въ послѣднемъ польскомъ возмущеніи, титулярнаго совѣтника Рогальскаго

рапортъ.

Во исполненіе предложенія вашего высокоблагородія отъ 24 мая/6 іюня 1835 г. за № 2.290-мъ представляя при семь свѣдѣнія, находящіяся доселѣ въ Комитетѣ, о членахъ и корреспондентахъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ, имѣю честь почтительнѣйше доложить, что вполнѣдствіи времени при дальнѣйшемъ разсматриваніи матеріаловъ Комитета могутъ быть открыты тѣ лица изъ членовъ сказаннаго Общества, которыя нынѣ по справкѣ не оказались, а также дополнены новыми свѣдѣніями у сего нынѣ представляемыхъ.

Титулярный совѣтникъ Леонъ Рогальскій.

20 февраля/3 марта 1836 года, Варшава. № 143.

СХХХVII. Свѣдѣнія объ участіи въ польскомъ мятежѣ 1830 — 1831 гг. членовъ Общества любителей наукъ, доставленныя въ Намѣстническую Канцелярію изъ Слѣдственнаго Комитета, 20 февраля/3 марта 1836 г.

Свѣдѣнія о участіи членовъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ, извлеченныя изъ дѣлъ Комитета, учрежденнаго для приведенія въ извѣстность лицъ, участвовавшихъ въ послѣднемъ польскомъ мятежѣ и преданныхъ законному правительству.

А дамъ Пражмовскій, бискупъ плоцкій, сенаторъ царства Польскаго, членъ бывшаго Общества любителей наукъ и предсѣдатель отдѣленія словесности.

По открытіи мятежа издалъ къ римско-католическому духовенству воззваніе, коимъ приглашалъ оное молиться въ церквахъ о благопоспѣшеніи мятежу (Смотри: Всеобщаго Польскаго Журнала, Dziennik powszechny krajowy 1830 года № 342 и Варшавскаго Курьера, Kurjer Warszawski того же 1830 года № 334). Во многихъ польскихъ газетахъ объявилъ, что будетъ довольствоваться по 15-ти тысячъ злотыхъ въ годъ, отдавая остальные свои доходы на потребности отечества (Всеобщаго Польскаго Журнала 1830 года № 350, Варшавскаго Курьера т. г. № 341 и другія газеты). Говорилъ проповѣдь при церковномъ служеніи по случаю открытія мятежническаго сейма (Варшавскій Курьеръ 1830 г. № 344). Былъ однимъ изъ редакторовъ сеймоваго мятежническаго манифеста 20 декабря 1830 года о причинахъ, побудившихъ поляковъ къ возстанію, и таковой манифестъ, посланный къ европейскимъ дворамъ, подписалъ вмѣстѣ съ Лелевелемъ, Островскимъ, Малаховскимъ и другими единомышленниками (См. Меркурія, Merkurju, № 21). Былъ предсѣдателемъ комитета, разсматривавшаго списки кандидатовъ, предложенныхъ къ избранію въ члены бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ; въ протоколѣ сего комитета, подписанномъ имъ отъ 23 апрѣля 1831 года вмѣстѣ съ четырьмя другими членами: ксендзомъ Швейковскимъ и профессорами: Бентковскимъ, Бродзинскимъ и Миле, одобрилъ къ принятію въ члены помянутаго Общества множество такихъ лицъ, которые принимали дѣятельное участіе въ польскомъ мятежѣ, напримѣръ: главнокомандовавшаго польскими мятежническими войсками Ивана Скржинецкаго, служившихъ въ оныхъ: Прондзинскаго и Хржановскаго, Осипа Пашковскаго, Станислава Ржевускаго, профессора Ляха-Ширмы, Викентія Нѣмоевскаго, Брунона Кицинскаго и другихъ подобныхъ имъ.

Юліанъ Урсинъ-Нѣмцевичъ, генеральный секретарь бывшаго Сената царства Польскаго и предсѣдатель Варшавскаго Общества любителей наукъ.

Въ извѣстіи о возстаніи поляковъ, напечатанномъ отъ имени Петра Высоцкаго, въ № 357 польскаго Курьера, объявлено, что Высоцкій еще до открытія мятежа въ Варшавѣ посылалъ подпрапорщика Пашкевича къ знаменитѣйшему заслугами въ дѣлѣ отечества Юліану Урсину-Нѣмцевичу, чтобы просить его совѣта отъ имени членовъ тайнаго общества, сдѣлавшаго заговоръ противъ законнаго правительства, что сей почтеннѣйшій старецъ слушалъ присланнаго къ нему для испрошенія

совѣта съ живѣйшими чувствованіями исполненнаго любви къ отечеству сердца и одобрялъ благія намѣренія злоумышленниковъ, но приведеніе оныхъ въ дѣйствіе совѣтовалъ отложить до дальнѣйшаго времени: „еще не пора“, сказалъ онъ, „но прійдетъ нашъ часъ“. Между тѣмъ слова Нѣмцевича одобрили (sic) ихъ и новыя придали имъ силы къ продолженію начатаго дѣла, ибо всѣ бывшіе въ заговорѣ видѣли въ Нѣмцевичѣ представителя желанія и надеждъ народа.

Когда въ Варшавѣ открылся мятежъ по заговору Высоцкаго и другихъ злоумышленниковъ съ Лелевелемъ, тогда Нѣмцевичъ сдѣлался членомъ мятежническаго совѣта (Всеобщаго Польскаго Журнала 1830 года № 332 и другія газеты). Былъ предѣдателемъ открытаго во время мятежа комитета для разсмотрѣнія бумагъ, оставленныхъ російскимъ правительствомъ въ Варшавѣ (Варшавскій Курьеръ 1830 г. № 331 и другія газеты). Пожертвовалъ въ пользу мятежа 200 червонцевъ и назначилъ турецкій кинжалъ въ награду тому, кто первый отличится храбростію въ сраженіи противу русскихъ (Всеобщаго Польскаго Журнала 1830 года № 359). Издалъ пятую часть сочиненія своего, подъ заглавіемъ: „Памятныя записки о прежней Польшѣ“ (Всеобщаго Польскаго Журнала 1831 года № 13). Какъ предѣдатель б. Общества любителей наукъ, говорилъ рѣчь при торжественномъ собраніи, бывшемъ въ домѣ онаго 3-го мая 1831 года, въ воспоминаніе польской конституціи 1791 года (Меркурія № 136 и Польскаго Курьера 1831 года № 499). При семъ торжествѣ читаны были профессоромъ Осинскимъ два стихотворенія Нѣмцевича, изъ коихъ одно, подъ заглавіемъ „Надежда“, произвело рукоплесканія, достойныя достойнаго сподвижника Костюшки, какъ извѣстилась Польская Газета (Gazeta Polska) въ № 120-мъ. Нѣмцевичемъ сочинена и напечатана новая комедія, подъ заглавіемъ „Подозрительный“ (Podejrzliwy), которая была представлена на варшавскомъ театрѣ 7-го іюня 1831 года (Варшав. Курьера 1831 г. № 153). Избранъ мятежниками 4-го іюня 1831 года сенаторомъ (Всеобщ. Польск. Журнала 1831 г. № 155). Былъ членомъ временнаго правленія, въ началѣ мятежа учрежденнаго, состоящаго изъ семи лицъ; былъ приглашенъ въ оное министромъ финансовъ княземъ Любецкимъ на другой день возникшаго мятежа, какъ генералъ Хлопицкій не являлся (Смотри: Сочиненіе Шпацера томъ 1-й часть II, глава 2, стран. 165). Впослѣдствіи, по препорученію сейма, онъ составилъ манифестъ упраздненія престола и отчужденія отъ онаго дома Романовыхъ (часть III, глава 2, стран. 377). Удалился за границу (Варшав. Курьера 1831 г. № 187).

* Людвигъ Графъ Плятеръ, сенаторъ кастелянъ, предсѣдатель отдѣленія наукъ. * Лука Голембювскій, членъ комитета элементарныхъ книгъ, секретарь б. Общества любителей наукъ.

Петръ Лигнеръ, б. государственный архитекторъ, дѣйствительный членъ упраздненнаго Общества любителей наукъ. Издалъ сочиненіе, подъ заглавіемъ „Краткое наставленіе о пикахъ и косахъ“ (Свѣдѣнія, собранныя стат. совѣт. Крассовскимъ).

* Францъ Арминскій, профессоръ б. Варшавскаго Александровскаго университета.

Иванъ Викентій Бантке, нотариусъ, профессоръ и деканъ б. Варшав. Александр. университета и членъ упраздненнаго Общ. люб. наукъ. Былъ членомъ особой слѣдственной комиссіи, учрежденной во время мятежа, для разсмотрѣнія проступковъ и преданія суду лицъ, обвинявшихся за доносы, дѣланныя законному правительству (См. Польская Газета 1831 года № 2).

Феликсъ Бентковскій, профессоръ бывшаго Варшавскаго университета и членъ упраздненнаго Общ. люб. наукъ. Подарилъ 1000 злотыхъ на обмундированіе 5-ти подпрапорщиковъ, произведенныхъ за мятежъ въ офицеры (Варшав. Курьеръ 1831 г. № 337).

* Брандтъ Францъ, докторъ медицины.

Бродзинскій Казимиръ, профессоръ и секретарь бывшаго Александровскаго университета и членъ упраздненнаго Общества любителей наукъ.

Сочинилъ патріотическое стихотвореніе „Къ полякамъ“ (Польскій Курьеръ 1831 г. № 382). Его патріотическіе стихи были декламированы на театрѣ (Того жъ Курьера 1831 г. № 386). Онъ былъ однимъ изъ редакторовъ мятежнической газеты Новая Польша (1831 года № 1); впрочемъ, просилъ о исключеніи его изъ списка редакторовъ оной газеты (См. Всеобщій Польскій Журналъ 1831 г. № 13). Стихи, сочиненные имъ, были читаны на театрѣ 6 января 1831 года, приняты были съ восторгомъ (Курьеръ Варшавскій 1831 г. № 8). Во Всеобщемъ Польскомъ Журналѣ 1831-го года № 32 и Варшавскомъ Курьерѣ т. г. № 33 о немъ объявлено, что будетъ преподавать нѣсколько уроковъ о народности и духѣ чувства поляковъ. Участвовалъ въ изданіи мятежнической газеты Курьеръ Польскій, какъ о семъ объявлено въ той же газетѣ 1831 года № 1-й. Былъ членомъ комиссіи, учрежденной бывшимъ Варшавскимъ университетомъ во

*) Этимъ знакомъ означаются нами стоящія противъ этихъ и послѣдующихъ фамилій отмѣтки на поляхъ: „нѣтъ свѣдѣній“.

время мятежа, для составленія проекта новаго образованія народнаго воспитанія (Польскій Курьеръ 1831 г. № 491). Мая 3 дня 1831 года въ публичномъ собраніи уничтоженнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ оны читалъ рѣчь О народномъ духѣ (O narodowości). — „Какое-то чувствительное уныніе, всѣмъ сочиненіямъ писателя сего свойственное (говорить газета Меркурій № 136), особенное добродушіе, являющееся во всѣхъ его чувствованіяхъ, и дышущая въ каждомъ словѣ пламенная любовь къ отечеству произвели надъ публикою необыкновенное впечатлѣніе. Слушатели его рѣчи по окончаніи чтенія изъявили свой восторгъ единогласными и много разъ повторенными рукоплесканіями.“ Стихотворное сочиненіе Бродзинскаго на праздникъ, данный войскамъ жителями города Варшавы, напечатано въ Польской Газетѣ 1831 года № 165. Былъ назначенъ генеральнымъ визитаторомъ училищъ (Газета Меркурій № 201). Много стиховъ его сочиненія находится въ „Освобожденномъ бардѣ“, въ духѣ мятежническомъ, и отличаются злобною ненавистію противъ Россіи (Сочин. Освобожденный бардъ, стран. 38, 43, 56 и 101). Написалъ стихи, подъ названіемъ „Мазурка“, въ коихъ, изъявляя восторгъ объ освобожденіи своего отечества, призываетъ всѣхъ къ оружію для покоренія враговъ. Участвовалъ вмѣстѣ съ другими въ изданіи Польскаго Курьера Циховскимъ (Смотри сочиненіе Шпацера, томъ I, часть II, глава 3, стран. 228).

* Быстржицкій ксендзь Иванъ, профессоръ воеводскихъ училищъ. * Цѣлинскій Юзефъ, профессоръ бывшаго Варшавскаго Александровскаго университета. * Ходкевичъ графъ Александръ, бывший генералъ. * Кольбертъ Юліанъ, профессоръ быв. Варш. Александровскаго университета. * Чарнецкій ксендзь Эдуардъ, прелатъ метрополитальный.

Чарторыйскій князь Адамъ, сенаторъ, воевода, дѣйствительный членъ быв. Общества любителей наукъ.

По открытіи мятежа былъ предсѣдателемъ мятежническаго правительства и избраннымъ отъ онаго депутатомъ къ его императорскому высочеству цесаревичу Константину Павловичу. Пожертвовалъ возмущившимся полякамъ 50.000 золотыхъ. Былъ членомъ депутаціи мятежническаго сейма къ диктатору Хлопицкому (Всеобщ. Польск. Журн. 1830 года № 333 и 351 и другія газеты). Былъ членомъ верховнаго народнаго мятежническаго правленія, установленнаго революціоннымъ сеймомъ (Того жъ Журнала 1830 г. № 353). Былъ членомъ комитета, отъ сейма назначеннаго, для разсмотрѣнія редакціи мятежническаго сеймоваго манифеста 20 декабря 1830 года о причинахъ, побудившихъ поляковъ къ возстанію, и сей манифестъ, напечатанный въ Варшавѣ и разосланный къ европейскимъ дворамъ, подписалъ съ

прочими единомышленниками (Газета Меркурій, № 21). Былъ членомъ депутаціи, назначенной отъ сейма къ Хлопицкому, подписалъ объявленіе, изданное къ народу 18 генваря 1831-го года, объ отреченіи Хлопицкаго отъ диктаторства и о назначеніи на его мѣсто временнымъ главнокомандующимъ генераль-лейтенанта Вейсенгофа (Всеобщаго Польскаго Журнала 1831 г. № 19 и всѣ газеты, изданныя 19-го генваря того года). Былъ предсѣдателемъ народнаго правительства, съ 30 генваря 1831 года (Всеобщ. Польск. Журнала 1831 г. № 30 и Варшав. Курьера т. г. № 31 и другія газеты). Находился въ сраженіи подъ Дембомъ (Варш. Газеты 1831 г. № 89). Издалъ мятежническое воззваніе, какъ предсѣдатель верховнаго мятежническаго правительства, къ жителямъ литовско-россійскихъ губерній, отъ 13 мая 1831 года (Варшавской Газеты 1831 г. № 143). Въ напечатанномъ отъ Верховнаго Уголовнаго суда въ іюлѣ 1833 года польскомъ списокѣ вызываемыхъ къ оному Суду обвиняемыхъ лицъ имя князя Адама Чарторыйскаго показано подъ числомъ 277-мъ. Когда мятежническій сеймъ опредѣлилъ отчужденіе отъ престола фамиліи Романовыхъ, онъ предложилъ, дабы проектъ сей отосланъ былъ прежде въ комиссію, учрежденную при сеймовыхъ палатахъ. Управляя департаментомъ иностранныхъ дѣлъ во время продолжившейся войны противъ законнаго государя. Подписалъ отзывъ къ польскому народу, приглашая всѣхъ жителей защищать Польшу противъ русскихъ и не принимать никакихъ предложеній со стороны русскаго правительства. 18 февраля/2 марта 1831 г. мятежническое правленіе объявило благодарность своей арміи за храбрость, оказанную 13/25 февраля 1831 года. Отзывъ сей подписалъ Чарторыйскій. 19 апрѣля/7 мая 1831 года издано было мятежническимъ правленіемъ постановленіе, что каждый мужчина съ 17 до 50 лѣтъ жизни долженъ вооружиться къ общему возстанію; сей отзывъ подписалъ Чарторыйскій (Обвинительный актъ Верховнаго Уголовнаго суда, стран. 137, 141, 142, 143). Пожертвовалъ на надобности мятежнической войны 120.000 злотыхъ (Меркурія № 18 и 19). Для распространенія въ литовскихъ губерніяхъ возмущенія Чарторыйскій съ Скржинецкимъ составили проектъ о высылкѣ туда партизанскаго отряда, почему предпринять былъ походъ къ городу Тыкоцину и Хлаповскій высланъ съ отрядомъ въ Литву 19 мая 1831 года (Сочиненіе Петкевича, стр. 154).

* Д и л ь К а р о л ь , предсѣдатель генеральной Евангелической консисторіи. * Ф і я л к о в с к і й И г н а т ь , докторъ медицины и профессоръ бывш. Варшавскаго университета.

Г а р б и н с к і й К а е т а н ь , профессоръ быв. Варшавскаго университета, директоръ Политехническаго училища, членъ бывшаго Общества любителей науки.

Во время польскаго мятежа былъ членомъ муниципальнаго управленія города Варшавы (Смотри Всеобщ. Польскій Журналъ 1830 г. № 333 и Варшавскій Курьеръ т. г. № 324). Говорилъ къ ученикамъ Политехнической школы возмутительную рѣчь (Варшав. Курьера 1830 г. № 336). Начальствовалъ при производствѣ выборовъ варшавскихъ обывателей отъ V части города и самъ избранъ членомъ муниципальнаго управленія г. Варшавы (Того жъ Варш. Кур. 1830 г. № 69). Избранъ предсѣдателемъ совѣта муниципальнаго управленія гор. Варшавы (Меркурія № 93). Въ Польскомъ Курьерѣ 1831 года № 485 напечатана за его подписаніемъ статья, въ коей описываетъ дѣйствія свои до открытія послѣдняго въ Варшавѣ мятежа. Говорилъ рѣчь къ народу по полученіи воззванія Скржинецкаго (Польскаго Курьера 1831 года № 488). Былъ предсѣдателемъ комисіи, учрежденной бывшимъ Варшавскимъ университетомъ, для составленія проекта новаго образованія народнаго воспитанія (Смотри Польскій Курьеръ № 491 1831 года). Назначенъ во время мятежа министромъ народнаго просвѣщенія (Того жъ Кур. № 225 и Всеобщ. Польск. Журналъ 1831 г. № 228).

Глищинскій Антонъ, сенаторъ кастелянъ. 8/20 августа 1831 года назначенъ мятежническимъ правительствомъ министромъ внутреннихъ дѣлъ (Обвинительный актъ, стр. 148).

* Яроцкій Феликсъ-Павель, профессоръ бывш. Варшавскаго университета. * Кинцель Филиппъ, государственный лейбъ-медикъ. * Китаевскій Адамъ, профессоръ бывш. Варшавскаго университета. * Коссецкій Ксаверій, генераль-лейтенантъ, совѣтникъ, статсъ-секретарь Совѣта управленія. * Козмянъ Кастанъ, сенаторъ кастелянъ.

Крысинскій Доминикъ, бывшій профессоръ Варшавскаго университета. Сочинялъ статьи, въ коихъ порицалъ дѣйствія законнаго правительства (Смотри Всеобщаго Польскаго Журнала 1831 г. № 11). Избранъ былъ отъ IV части гор. Варшавы депутатомъ на мятежническій сеймъ (Варш. Курьеръ 1831 г. № 62).

Крушинскій Иванъ. Имъ скрѣпленъ списокъ тайной переписи министра статсъ-секретаря Грабовскаго и товарища его Туркула съ княземъ Любецкимъ (Меркурія № 61, 62, 63 и 64). Мятежническое правительство пожаловало его статсъ-референдаріемъ въ своемъ министерствѣ иностранныхъ дѣлъ (Варшав. Кур. 1831 г. № 21).

* Кржижановскій Иванъ Кантій, генеральный инспекторъ бывшаго Варшавскаго университета.

Курпинскій Карлъ, директоръ королевской оркестры.

Курпинскій (не означено имени), дѣйствительный членъ быв-

шаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Во время мятежа издалъ стихи „Пѣсня солдатъ литовскаго легіона“ съ аккомпанирова- ніемъ на фортеціано, стихи С. У. Цивинскаго, музыка Курпинскаго; „Лагерный маршъ“, пѣтый 8-го февраля 1831 года въ театрѣ въ день отъѣзда генералиссимуса польской мятежнической арміи, музыка Кур- пинскаго, стихи Словачинскаго. Издалъ „Патріотическія чувствованія“, пѣсня, музыка Курпинскаго (Изъ свѣдѣній, доставленныхъ с. с. Крассовскимъ).

* Квятковскій Каетанъ, кураторъ воеводскихъ училищъ.

Лелевель Іоакимъ, бывшій профессоръ Виленскаго универ- ситета, членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ.

9/21 ноября 1830 года Лелевель принималъ въ библіотекѣ бывша- го Варшавскаго Общества любителей наукъ трехъ зачинщиковъ от- крывшагося въ Варшавѣ отъ 17/29 того жъ мѣсяца мятежа: Петра Вы- соцкаго, Заливскаго и Брониковскаго, и, бывъ еще прежде 9/21 ноября извѣщенъ о существованіи между военными Общества заговорщиковъ возмущенія, не только не открылъ законному правительству сихъ пре- ступныхъ замысловъ, но еще одобрялъ и поощрялъ злоумышленниковъ къ скорѣйшему началію бунта (Смотри въ Польскомъ Курьерѣ 1830 г. № 357, страницу 1825-ю). Былъ членомъ мятежническаго правитель- ства (Смотри Всеобщ. Польск. Журналь 1830 г. № 332 и подобныя объявл. въ другихъ газетахъ). Былъ избранъ отъ мятежническаго пра- вительства депутатомъ къ его императорскому высочеству блажен- ной памяти государю цесаревичу Константину Павловичу. Былъ предсѣдателемъ патріотическаго клуба, открытаго въ Варшавѣ по на- чатіи мятежа третьяго дня, отправившаго тогда же первое публичное засѣданіе въ Варшавской ратушѣ; но скорѣй долженъ былъ оставить сіе мѣсто, будучи приглашенъ княземъ Любецкимъ въ Совѣтъ управ- ленія (Смотри Шпацера томъ I, часть II, глава 2, стр. 178). Во время возмущенія Лелевель назначенъ былъ исправляющимъ дол- жность министра духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія (Всеобщ. Польск. Журн. 1830 г. № 338 и другія газеты). 6/18 декабря 1830 г. далъ ректорамъ училищъ въ царствѣ Польскомъ окружное предписа- ніе, коимъ убѣждалъ ихъ распространять между юношествомъ мятеж- ническій духъ (Варшавской Газеты 1831 г. № 1). Былъ однимъ изъ редакторовъ издававшейся во время мятежа газеты, подъ названіемъ „Новая Польша“ (Nowa Polska, о семъ объявлено въ 1-мъ нумерѣ сей газеты 1831 года). Участвовалъ еще въ изданіи другой газеты, подъ заглавіемъ „Польскій Курьеръ“ (о семъ объявлено въ первомъ нумерѣ той же газеты на 1831 годъ). Былъ однимъ изъ редакторовъ одобрен- наго сеймомъ 20 декабря 1830 года и отправленнаго къ европейскимъ

дворамъ мятежническаго манифеста о причинахъ, побудившихъ поляковъ къ возстанію, и таковой манифестъ подписалъ (Меркурія № 21). Былъ членомъ мятежническаго народнаго правленія съ 30 генваря 1830 года (Всеобщ. Польскій Журн. 1831 г. № 30, Варшав. Курьера т. г. № 31 и другія газеты). Къ большому воспламененію умовъ издалъ „Исторію царствованія короля Станислава Августа“, въ которой представлены полякамъ три раздѣла Польши и одобрены какъ ихъ конституція 3-го мая 1791-го года, такъ и вооруженное подѣ начальствомъ Костюшки возстаніе польскаго народа (Всеобщ. Польск. Журнала 1831 г. № 78). Любопытное письмо его къ патриотическому обществу напечатано въ 86-мъ номерѣ Польской Газеты 1831-го года. Издалъ во время мятежа свою „Сравнительную исторію Испаніи и Польши,“ какъ видно сіе изъ 96 нумера Варшавскаго Курьера 1831 г. Издалъ еще свое сочиненіе, подѣ заглавіемъ: „Сравненіе трехъ конституцій Польши 1791, 1807 и 1815 годовъ и разсмотрѣніе разности между оными“.

Лелевель Іоакимъ, бывшій профессоръ Виленскаго университета, старался всегда распространять духъ патриотизма, республиканскій образъ мыслей и свои мнѣнія объ общемъ освобожденіи народовъ Европы. Послѣ изгнанія его изъ Виленскаго университета прибылъ въ Варшаву (Шпацера томъ I, часть I, глава 3, стр. 81). Въ 1830 году былъ депутатомъ сейма, гдѣ обратилъ на себя общее вниманіе смѣлою рѣчью противу предложеній правительства отнять гражданскимъ судьямъ власть судить тяжбы о разводахъ (Шпацера часть II, глава I, стр. 134). Принадлежалъ къ заговору и принялъ на себя возобновить связи съ Литвою и съ литовскимъ корпусомъ (Того жъ часть II, глава I, стр. 139). Составилъ манифестъ мятежническаго сейма (того жъ глава IV, стр. 277). Его дѣятельностію заведенъ былъ въ Варшавѣ литовско-русскій комитетъ, состоящій по большей части изъ поляковъ литовскихъ, подольской и волынской губерній (Того жъ часть III, глава I, стр. 350). Лелевель значится въ числѣ тѣхъ польскихъ выходцевъ, подписавшихъ въ Парижѣ адресъ къ англійскому парламенту и народу о возстановленіи прежней Польши (Смотри дѣло о Заливскомъ въ Канцеляріи варшавскаго воен. губернатора).

Линде Самуиль-Готлибъ, бывшій до мятежа ректоръ Варшавскаго лицея, предѣдатель главной Евангелической консисторіи и членъ уничтоженнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ.

Его нѣмецкій переводъ сочиненія Колонтая о польской конституціи 3 мая 1791 года, подѣ заглавіемъ „О началѣ и упадкѣ польской конституціи 1791 года,“ продавался во время мятежа въ книжной лавкѣ Бржезины. О продажѣ сей книги Польская Газета 1831 года въ № 18 объявила съ прибавленіемъ слѣдующаго о самомъ переводчикѣ изъяс-

ненія: „Хотя мужъ сей былъ патріотомъ при каждой перемѣнѣ правительства, хотя присягалъ, смотря по обстоятельствамъ, монархамъ и любилъ ихъ, хотя посвящалъ свои сочиненія иногда владѣтельнымъ особамъ, иногда ихъ подданнымъ; однако жъ переводъ выше означеннаго сочиненія доказываетъ, что онъ былъ истиннымъ патріотомъ”, и прочее. Программа публичнаго испытанія учениковъ Варшавскаго лицея, бывшаго 26, 27 и 28 іюля 1831 года, на которое г. Линде пригласилъ публику, печатана въ Варшавѣ въ типографіи Осипа Венцкаго т. г. въ 4 долю листа на 7 страницахъ. Въ сей программѣ замѣчательны страницы 4, 5 и 6, на которыхъ г. Линде изъясняется такъ: „Въ то время, когда вниманіе всѣхъ занято единственно спасеніемъ отечества, когда всѣ минуты, всѣ способности и всѣ средства посвящены сей только цѣли, было бы съ нашей стороны тщетнымъ и даже неблагонамѣреннымъ дѣйствіемъ, если бы мы хотѣли сіе общее вниманіе отъ таковой цѣли отвлечь къ рѣчамъ, которыя доселѣ помѣщались въ училищныхъ программахъ. Мы полагаемъ, что на сей разъ будетъ всего приличнѣе, къ показанію порядка, какимъ имѣетъ здѣсь производиться испытаніе, присовокупить списокъ ученикамъ, которые изъ нашего училища поступили въ ряды защитниковъ отечества и которыхъ имена внесены въ нашу золотую книгу и занимаютъ въ ней первое мѣсто“. Исправлялъ обязанность ректора въ Варшавскомъ лицей и былъ членомъ Правительственной Коммисіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія. Не только самъ давалъ присягу мятежническому правленію, но подписывалъ возванія къ евангелическимъ пасторамъ, дабы они внушали народу протестантскаго исповѣданія преданность и повиновеніе мятежническимъ властямъ, называя преступнымъ нерасположеніе къ тогдашнему состоянію польскаго народа, что колонисты евангелическаго исповѣданія отказывались отъ исполненія присяги польскому народу, и превознося, что народное возстаніе основано на самомъ чистомъ патріотизмѣ и справедливыхъ побужденіяхъ. Оставался членомъ Правительственной Коммисіи и въ то время, когда Лелевель былъ министромъ. Онъ служилъ разнымъ правительствамъ и мятежникамъ и не можетъ быть почитаемъ за человѣка, преданнаго престолу (Смотри докладную записку генераль-адъютанта Панкратьева къ его свѣтлости намѣстнику и приложеннаго при оной списка отъ 23 сентября/10 октября 1833 г. № 4011).

* Лубенскій графъ Феликстъ, бывший министръ юстиціи бывшаго герцогства Варшавскаго. * Магеръ Антонъ, механикъ.

Маевскій Валентинъ Скороходъ, нотаріусъ. До возмущенія и во время онаго былъ регентомъ канцеляріи земской и архиваріусомъ короннымъ; онъ душою и дѣйствіями участвовалъ въ мяте-

жѣ, хотя былъ человѣкомъ очень старымъ (Изъ свѣдѣній, собранныхъ г. стат. совѣтникомъ Крассовскимъ).

М и л л е И в а н ъ, докторъ медицины, профессоръ бывшаго Варшавскаго университета и членъ уничтоженнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Былъ членомъ комиссіи, открытой бывшимъ Варшавскимъ университетомъ во время мятежа, для составленія проекта новаго образованія народнаго воспитанія (Смотри Польскаго Курьера 1831 г. № 491).

* О с и н с к і й к с е н д з ъ А л о и з і й, прелать изъ Вильна.

О с и н с к і й Л ю д в и к ъ, профессоръ бывшаго Варшавскаго университета и дѣйствительный членъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ.

Всеобщій Польскій Журналъ 1830 года въ № 360, равно и другія газеты увѣдомили публику, что Осинскій по званію директора театра объявилъ, что театральныя пьесы, представленіе коихъ запрещено было законнымъ правительствомъ, розданы по открытіи мятежа актерамъ для выученія ихъ къ представленію на театрѣ. Во время польскаго возмущенія былъ избранъ членомъ муниципальнаго правленія гор. Варшавы (Варшавск. Курьера 1831 г. № 78). Участвовалъ въ изданіи революціонной газеты, подъ заглавіемъ Польскій Курьеръ (о семъ объявлено въ 1-мъ номерѣ той же газеты 1831 года). Былъ членомъ комиссіи, открытой Варшавскимъ университетомъ во время мятежа, для составленія проекта новаго образованія народнаго воспитанія (Смотри Польск. Курьеръ 1831 г. № 491). Въ публичномъ засѣданіи бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ 3 мая 1831 года читалъ два стихотворенія Нѣмцевича, изъ коихъ одно, подъ заглавіемъ „Надежда“, принято слушателями съ рукоплесканіями (Польской Газеты № 120). Былъ избранъ предсѣдателемъ муниципальнаго совѣта города Варшавы (Варшав. Курьеръ 1831 г. № 229).

* П а в л о в и ч ъ М а р к ъ - А н т о н ъ, профессоръ бывшаго Варшавскаго университета. * Р а к о в е ц к і й В е н е д и к т ъ, обыватель царства Польскаго.

С ѣ р а к о в с к і й г р а ф ъ О с и п ъ, статья-совѣтникъ.

Въ свѣдѣніяхъ, собранныхъ г. статскимъ совѣтникомъ Крассовскимъ, есть Сѣраковскій (безъ имени), во время мятежа формировалъ конный полкъ мазуровъ. О дѣйствіяхъ его въ Августовскомъ воеводствѣ противъ русскихъ, надъ которыми онъ будто одержалъ побѣду подъ городомъ Маріамполемъ, напечатано извѣстіе въ № 149 Польской Газеты.

* С к а р б е к ъ г р а ф ъ Ф р и д р и г ъ, статья-референдарій, профессоръ бывшаго Варшавскаго университета. * С к р о д с к і й К а р о л ъ, деканъ бывшаго Варшавскаго университета. * С н я д е ц к і й

Иванъ, профессоръ (emerit) пенсіонованный Виленскаго университета. * Снядецкій Андрей, тоже.

Солтыкъ графъ Станиславъ, сенаторъ кастелянъ и одинъ изъ старѣйшихъ членовъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Въ № 341 Варшавской Газеты 1830 г. напечатано его мятежническое воззваніе къ полякамъ, которыхъ онъ убѣждалъ, чтобы они всё дѣйствовали согласно, представляя, что одно только единодушіе можетъ спасти ихъ отъ угрожающихъ полякамъ бѣдствій.

* Стернь Абрагамъ, механикъ. * Свѣнцкій Тома, адвокатъ. * Шанявскій Осипъ, статсъ-совѣтникъ. * Шанявскій Ксаверій, прелатъ метрополитальный, профессоръ бывшаго Варшавскаго университета.

Шубертъ Михаилъ, профессоръ бывшаго Университета, дѣйствительный членъ уничтоженнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Шубертъ во время мятежа былъ избранъ членомъ муниципальнаго совѣта города Варшавы (Смотри Варшавск. Курьеръ 1831 г. № 69).

Швейковскій Албертъ, ксендзь, ректоръ бывшаго Варшавскаго университета и дѣйствительный членъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ.

О немъ издатели Польскаго Курьера 1831 года въ № 393 изъяснились такъ: „Трогательное представлялось зрѣлище, когда ксендзь Швейковскій поручилъ новому начальнику (во время возстанія поляковъ противъ законнаго правительства) юношество, коего онъ былъ главнымъ руководителемъ, и вмѣстѣ съ симъ юношествомъ ввѣрялъ ему надежду отечества; какъ Швейковскій, Лаговскій и Ширма, представляя три государственныя сословія: духовное, военное и ученое, обнявшись и воздвѣвъ къ небу руки свои, давали клятву вѣчной ревности единодушія и согласія въ святомъ дѣлѣ возстанія отечества“ и проч. Предводительствовалъ мятежническимъ выборомъ VII части гор. Варшавы (Смотри Варш. Курьеръ 1831 г. № 69). Былъ членомъ, управлявшимъ письмоводствомъ, комиссіи, во время мятежа Варшавскимъ университетомъ открытой для составленія проекта новаго образованія народнаго воспитанія (Того жъ Кур. 1831 г. № 491). Назначенъ главнымъ директоромъ народнаго воспитанія (Меркурій № 201). Подписалъ вмѣстѣ съ епископомъ Пражмовскимъ и Варшавскаго университета профессорами: Бентковскимъ, Бродзинскимъ и Миле 23 апрѣля 1831 г. протоколъ о избраніи въ члены бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ многихъ лицъ, такихъ, которыя дѣятельно участвовали въ польскомъ мятежѣ и которыхъ таковое участіе поставлено тамъ въ заслугу.

* Тарноскій графъ Леонъ, сенаторъ кастелянъ.

Венгржецкій Станиславъ, апелляціонный судья царства Польскаго. По открытіи мятежа былъ президентомъ г. Варшавы. Его воззваніе къ жителямъ города напечатано во всѣхъ газетахъ (Смотри Варш. Кур. 1830 г. № 323). Во Всеобщемъ Польскомъ Журналѣ 1830 года № 75 на страницѣ 590 сказано, что онъ говорилъ патріотическую рѣчь къ отправленному въ мятежническую армію отряду войскъ, сформированному на счетъ городскихъ суммъ. Онъ избранъ мятежническимъ сеймомъ въ сенаторы (Варш. Кур. 1831 г. № 214).

* Вольфъ Августъ, докторъ медицины, * Жубелевичъ Адамъ, генеральный визитаторъ училищъ.

Андрашекъ Ксендзъ Эдуардъ, ордена піаровъ, профессоръ піарскихъ училищъ въ Варшавѣ и членъ бывшаго Общества любителей наукъ. Говорилъ 22 мая 1831 года въ дѣвичьемъ монастырѣ монахинь Мардинканокъ проповѣдь въ мятежническомъ духѣ, о которой объявлено въ Варшавскомъ Курьерѣ 1831 года № 138. Произносилъ рѣчь по случаю поминовенія убитаго въ сраженіи подъ Остроленкою майора 4 полка польской мятежнической арміи Шпотанскаго (Смотри Всеобщій Польскій Журналъ 1831 г. № 162).

* Бантке Самуиль, библіотекаръ и профессоръ Краковскаго университета.

Есть же о непомѣщенномъ въ списокѣ, препровожденномъ при отзывѣ директора Канцеляріи его свѣтлости намѣстника, господина Бруевича, отъ 24 іюня/6 іюля 1835 года № 2290, нѣкоемъ Бантке Иванѣ Викентѣ, нотаріушу, профессорѣ и дзеканѣ бывшаго Варшавскаго университета и членѣ упраздненнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ, что онъ былъ членомъ особой слѣдственной комиссіи, во время мятежа учрежденной, для разсмотрѣнія проступковъ и преданія суду лицъ, обвинявшихся за то, что они дѣлали доносы законному правительству (Смотри Польская Газета 1831 г. № 2). До возмущенія поляковъ былъ въ Мазовецкомъ гражданскомъ трибуналѣ регентомъ и въ Варшавскомъ университетѣ профессоромъ правъ (Изъ свѣдѣній, собранныхъ г. стат. сов. Крассовскимъ). Во время мятежа былъ дѣятельнѣйшимъ членомъ слѣдственнаго мятежническаго комитета и потому причиною многихъ жертвъ бунта (Какъ выше).

* Бернацкій Фелиціанъ, бывший аудиторъ въ Государственномъ совѣтѣ. * Бродовскій Антонъ, профессоръ. * Хіарини Алоизій, ксендзъ, профессоръ Варшавскаго университета.

Дзялынскій графъ Титъ, обыватель. О пріѣздѣ его въ Варшаву по открытіи мятежа извѣстилъ публику Варшавскій Курьеръ 1830 года № 327. Въ 362-мъ номерѣ Польскаго Курьера 1830 г. Дзялынскій самъ объявилъ, что онъ пріѣхалъ въ Варшаву по обязанности

добраго сына отечества и еще потому, что у него есть собственное имѣніе въ царствѣ Польскомъ. Онъ предлагалъ отечеству свои личные услуги, изясняясь, что для него нисколько нестрашны тѣ наказанія, какимъ за подобный патріотизмъ подвергнулись (въ Пруссіи) за 40 лѣтъ предъ симъ его отецъ и дядя. Патріотъ, къ дипломатической партіи принадлежащій, обѣщалъ въ 1828 году свое содѣйствіе въ имѣвшемъ послѣдовать во время коронаціи мятежѣ.

* Ельснеръ Осипъ, директоръ музыкальной консерваторіи.
* Енгельке Александръ, профессоръ бывшаго Варшавскаго университета. * Фальковскій ксендзъ Яковъ, директоръ Института глухонѣмыхъ. * Фредро графъ Максимиліанъ, маршалъ сейма.
* Гейсмаръ Янъ, агрономъ.

Глотсъ Кароль, обыватель Калишскаго воеводства. До возмущенія поляковъ служилъ начальникомъ отдѣленія фабрикъ въ Калишскомъ воеводствѣ съ жалованьемъ по 6/т. злотыхъ; во время мятежа бросилъ должность свою и вступилъ въ ряды мятежниковъ (Изъ свѣдѣній, собранныхъ г. стат. совѣт. Крассовскимъ). Во время мятежа служилъ подпоручикомъ въ 14 пѣхотномъ полку (Списокъ калишскаго военнаго начальника № 296).

* Гофманъ Яковъ, профессоръ бывшаго Варшавскаго университета.

Губе Ромуальдъ, профессоръ бывшаго Варшавскаго университета и членъ уничтоженнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Былъ членомъ комиссіи, бывшимъ Варшавскимъ университетомъ собранной во время мятежа, для составленія проекта новаго образованія народнаго воспитанія (Польскій Курьеръ 1831 г. № 491). Въ публичномъ засѣданіи бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ 3 мая 1831 года читалъ рѣчь о конституціи 3 мая 1791 года (Меркурій № 136). Въ продолженіи мятежа былъ назначенъ статсъ-референдаріемъ (Смотри Варшав. Курьеръ 1831 г. № 229).

Ястржембовскій Албертъ, адъютантъ естественныхъ наукъ бывшаго Варшавскаго университета и членъ уничтоженнаго Общества любителей наукъ. Въ № 42 Варшавскаго Курьера 1831 г. объявлено, что онъ служилъ въ отрядѣ артиллеріи народной гвардіи и посѣщалъ поле сраженія. Подобное извѣстіе находится и въ № 41 Варшавской Газеты 1831 года. Говорилъ на Саксонской площади въ Варшавѣ 13 іюля 1831 г. возмутительную рѣчь, которою убѣждалъ поляковъ вступать въ отрядъ охотниковъ народной гвардіи, шедшій на поле сраженія (Курьеръ Польск. 1831 г. № 421). За подписомъ его напечатана статья, подъ заглавіемъ: „Новое несчастье, угрожающее Европѣ, и способъ отдалить оное“ (Меркурій № 183).

* Каминскій ксендзь Каетанъ, бывшій провинціалъ парскихъ училищъ.

Есть Каминскій Игнатъ ксендзь, учитель Мазовецкаго уѣзднаго училища, состоящаго въ Варшавѣ на Мурановѣ. Занимался во время мятежа сказываніемъ возмутительныхъ проповѣдей (Смотри Варш. Курьеръ 1831 г. № 22).

* Ковнацкій Иполитъ, варшавскій обыватель.

Кржижановскій Адрианъ, профессоръ бывшаго Александровскаго университета и членъ упрядвеннаго Варшавскаго Общества любителей наукъ.

Говорилъ патріотическую рѣчь при поминовеніи умершихъ въ заключеніи поляковъ (Новая Польша № 130). Его статья, противъ дѣйствій Правительственной Комиссіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія во время существованія законнаго правительства, напечатана въ Польской Газетѣ 1831 года № 36. Былъ членомъ комиссіи, бывшимъ Варшавскимъ университетомъ во время мятежа учрежденной, для составленія проекта новаго образованія народнаго воспитанія (Смотри Польск. Курь. 1831 г. № 491). Удостоенъ званія дѣйствительнаго члена бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ, какъ о семъ объявлено въ 122 номерѣ Польской Газеты 1831 года. Употребляемъ былъ для разсмотрѣнія въ Варшавской ратушѣ бумагъ тайной полиціи, забранныхъ у разныхъ лицъ (Отношеніе варш. воен. губерн. къ главн. директору Ком. внутр. дѣлъ отъ 9/21 мая 1834 г. № 2321). Былъ употребляемъ мятежническимъ управленіемъ для изданія „Исторіи мучениковъ вольности“, съ примѣненіемъ къ положенію лицъ, которыя до мятежа за разныя политическія мнѣнія были арестованы; но написалъ ли онъ сію исторію, неизвѣстно (Смотри вышеписанный отзывъ). Во время мятежа выходила газета въ духѣ мятежническомъ, подъ титуломъ „Курьеръ Польскій“, въ заглавіи коей объявлено, что въ изданіи оной участвовалъ, вмѣстѣ съ извѣстными главными совершителями мятежа и врагами законнаго порядка, Лелевелемъ, Нѣмоевскимъ, Высоцкимъ и другими, Адрианъ Кржижановскій. Имя Адріана Кржижановскаго значится въ списокѣ членовъ патріотическаго клуба.

* Кубицкій Яковъ, казенный архитекторъ.

Лелевскій Антонъ, комиссаръ фабрикъ въ Варшавѣ.

Есть Лемовскій (безъ имени), статсъ референдарій, комиссаръ фабрикъ. Былъ членомъ существовавшаго во время мятежа въ Варшавѣ комитета объ учрежденіи по всему царству Польскому фабрикъ селитры, нужной для мятежническихъ войскъ для дѣланія пороха (Смотри дѣло Прав. Ком. внутр. дѣлъ и полиціи о фабрикахъ селитры). По недостатку людей, знающихъ выдѣлку оружія, онъ представилъ тогдаш-

нему мятежническому правительству проектъ о формированіи рабочихъ ротъ (То же дѣло).

* Мальчъ Вильгельмъ, докторъ медицины. * Метцель Людвигъ, совѣтникъ, казенный архитекторъ воеводскій.

Моравскій Францискъ, бригадный генералъ бывшихъ польскихъ войскъ, членъ пріобщникъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Былъ начальникомъ главнаго штаба при князѣ Радзивилѣ. Послѣ же Гроховскаго сраженія назначенъ мятежническимъ правленіемъ военнымъ министромъ (Смотр. Шпацера томъ II, часть II, глава 2, стр. 76, и Польской Газеты 1831 г. № 67). Слово на погребеніе тѣла князя Юсифа Понятовскаго, говоренное въ Сединѣ 23 декабря 1813 года Францишкомъ Моравскимъ, печатано въ Варшавѣ 1830 года.

Островскій графъ Владиславъ, подполковникъ бывшихъ польскихъ войскъ, членъ упраздненнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ.

По открытіи польскаго возмущенія былъ членомъ мятежническаго правительства (Всеобщ. Польск. Жур. 1830 г. № 332 и другія газеты). Находился въ числѣ депутатовъ отъ мятежниковъ къ его императорскому высочеству блаженныя памяти государю цесаревичу Константину Павловичу. Былъ маршаломъ мятежническаго сейма. Былъ депутатомъ отъ сейма къ диктатору Хлопицкому (Всеобщ. Польск. Журналъ 1830 г. № 333 и 357). Былъ членомъ верховнаго мятежническаго народнаго совѣта (Того жъ Журнала № 353). Былъ членомъ комитета для редакціи одобреннаго мятежническимъ сеймомъ 20 декабря 1830 года манифеста о причинахъ возстанія поляковъ и сей манифестъ, разосланный къ европейскимъ дворамъ, подписалъ съ прочими сообщниками (Меркурія № 21). Подписалъ актъ согласія поляковъ, хранящійся у нотариуса Маевского (Газета Новая Польша № 14). Какъ членъ депутаціи мятежническаго сейма къ Хлопицкому, подписалъ изданное къ народу 18 генваря 1831 года объявленіе объ отреченіи Хлопицкаго отъ диктаторства (Всеоб. Польск. Журналъ 1831 г. № 19 и всѣ прочія газеты, изданныя 19 генваря 1831 года). Во Всеобщемъ Польскомъ Журналѣ 1831 г. № 89 напечатано его объявленіе о томъ, что каждому изъ крестьянъ своихъ помѣстьевъ, который служить въ рядахъ мятежниковъ, онъ даритъ участокъ земли мѣрою въ 6 морговъ; для каждаго, кто изъ нихъ отличится храбростію, построенъ будетъ домъ съ обзаведеніемъ; всѣмъ крестьянамъ вообще по возвращеніи изъ похода дано будетъ 50 злотыхъ; каждому раненому или изувѣченному обѣщаль во все время владѣнія своимъ имѣніемъ давать столько, сколько будетъ нужно на приличное содержаніе. Былъ назначенъ министромъ иностранныхъ дѣлъ. Отъ сей должности отказался (Польскій

Кур. 1831 г. № 509, Всеобщ. Польск. Журналъ 1831 г. № 136). Послѣ обнаруженнаго отзыва, изданнаго фельдмаршаломъ графомъ Дибичемъ Забалканскимъ до вступленія его въ предѣлы царства Польскаго, Островскій подущалъ на сеймъ къ войнѣ противъ Россіи и предложилъ, дабы привести въ исполненіе представленный графомъ Солтыкомъ проектъ объ отреченіи престола государя императора и всей августѣйшей царствующей фамилии (Обвинительный актъ, стр. 137). Былъ депутатомъ мятежническаго сейма въ мѣстечкѣ Закрочимѣ, возобновленнаго по взятіи російскими войсками города Варшавы. Изъ донесенія начальника III округа корпуса жандармовъ генераль-маіора графа Нессельроде, отъ 24 октября 1833 года, что помѣщикъ Мазовецкаго воеводства Пиотрковскаго обвода графъ Владиславъ Островскій во время послѣдняго польскаго мятежа былъ депутатомъ Пиотрковскаго повѣта на мятежническомъ сеймѣ и нынѣ, сколько извѣстно, живетъ въ г. Брюкъ въ Богеміи; ему принадлежала до 1831 г. деревня Бонково (См. дѣло въ управл. варш. воен. губерніи, заведенное съ іюня 1833 г. о полякахъ, живущихъ за границую). Онъ пожертвовалъ въ пользу мятежа всѣхъ своихъ лошадей и 30/т. золотыхъ (Меркурія № 19).

* Плягеръ графъ Станиславъ, бывшій капитанъ. * Роллинскій Мартынъ, докторъ медицины, дзеканъ и профессоръ бывш. Варшавскаго университета.

Ставарскій Игнатъ, адвокатъ. — Есть помѣщикъ сего имени селенія Жакова Мазовецкаго воеводства. 7/19 февраля 1831 г. говорилъ въ Кармелитской варшавской церкви слово, въ которомъ приносилъ благодареніе Всевышнему за первую дарованную полякамъ побѣду надъ русскими войсками; рѣчь сія напечатана въ № 68 Меркурія. Назначилъ для раздачи въ даръ 160 морговъ земли тѣмъ изъ польскихъ крестьянъ, кои отличатся въ сраженіи противу русскихъ (Всеобщ. Польск. Журналъ 1831 г. № 55). Во время мятежа издавалъ въ духъ онаго письма о дворянахъ и крестьянахъ, *Listy o ziemianach i włościanach* (Варш. Куръ. 1831 г. № 113).

* Стефазіусъ Иванъ, бывшій профессоръ Варшавскаго университета, ректоръ училища въ Лешно.

Ширма Ляхъ Христіанъ, профессоръ бывш. Варш. университета и дѣйствительный членъ упраздненнаго Варш. Общ. любителей наукъ.

Былъ предводителемъ взбунтовавшихся варшавскихъ студентовъ, говорилъ возмутительную рѣчь при торжественномъ поминовеніи убитыхъ въ 1794 году поляковъ (Смотр. Варшав. Курьеръ 1830 г. № 328). Былъ издателемъ мятежной газеты, подъ заглавіемъ Журналъ Почетной Гвардіи (Всеобщ. Польск. Журн. 1830 г. № 364). По случаю

увольненія его отъ должности командованія варшавскими студентами, сія послѣдніе давали для него объѣдъ, подарили ему перстень и съ торжествомъ несли его на своихъ рукахъ по улицамъ города до самой его квартиры (Варш. Газет. 1831 г. № 14). Подписалъ актъ согласія мятежныхъ поляковъ, хранившійся у нотариуса Маевского (Газета Новая Польша № 14). Говорилъ возмутительную рѣчь при отправленіи панихиды за казненныхъ въ 1826 году русскихъ бунтовщиковъ: Муравьева, Бестужева, Пестеля, Рылѣва и Каховского. (Варшавскаго Курьера 1831 г. № 26). 17/29 генваря 1831 года произнесъ рѣчь при второмъ мѣсячномъ праздествѣ въ память варшавскаго мятежа 17/29 ноября 1830 года (Смотри Варшав. Газеты № 10, 1831 г.) Говорилъ рѣчь при четвертомъ мѣсячномъ праздествѣ, какъ выше (Варш. Курь. 1831 г. № 87); сія рѣчь напечатана въ № 475 Польскаго Курьера 1831 года. Объявленіе его о желаніи напечатать всѣ рѣчи и стихотворенія, произнесенныя въ трехъ праздничныхъ собраніяхъ, бывшихъ въ память варшавскаго мятежа, напечатано въ № 92 Польской Газеты 1831 года. Послѣ сего Ширма говорилъ 17/29 апрѣля 1831 г. и на 5 мѣсячное празднество открытія варшавскаго мятежа (Польск. Газеты 1831 г. № 46); рѣчь сія напечатана въ № 499 Польскаго Курьера 1831 года. Варшавское Общество любителей наукъ, которымъ Ширма принять былъ въ 1829 году въ числѣ членовъ пріюбщниковъ, удостоило его во время польскаго мятежа званія дѣйствительнаго члена (Польская Газета 1831 г. № 122). Избирательный комитетъ сего ученаго Общества, составленный изъ членовъ: плоцкаго бискупа Пражмовскаго, ксендза Швейковскаго и профессоровъ Варшавскаго университета: Бентковскаго, Бродзинскаго и Милле, въ протоколѣ своемъ отъ 23 апрѣля 1831 г. изъяснялся о достоинствахъ Ляха Ширмы такъ: „Весьма извѣстны заслуги его, побудившія Общество къ принятію его въ свои члены. Съ того времени онъ принадлежалъ къ числу ревностнѣйшихъ сотрудниковъ Общества и участвовалъ въ развитіи благородныхъ чувствъ въ народѣ“. 17/29 мая 1831 г. Ширма произнесъ вновь рѣчь при шестомъ мѣсячномъ праздествѣ въ воспоминаніе варшавскаго мятежа (Смотри Польской Газеты 1831 г. № 144); сіе возмутительное слово напечатано въ Польскомъ Курьерѣ 1831 г. № 526. Съ 1 генваря 1831 года издавалъ газету Дневникъ Почетной Гвардіи (Dziennik Gwardji Honorowej) обще съ Осипомъ Губе; газета сія, существовавшая только нѣсколько дней, подобно прочимъ, была наполнена враждою къ законному правительству (Смотри Полякъ Совѣстный 1830 года № 24).

Шухъ Адольфъ, архитекторъ. По открытіи мятежа былъ членомъ муниципальнаго правленія г. Варшавы (Всеобщ. Польск. Журн. 1830 г. № 333 и Варш. Газеты 1831 г. № 334). Распоряжалъ выборомъ

офицеровъ въ учрежденную въ Варшавѣ роту артиллеріи народной гвардіи (Того жъ Журн. № 10 1831 г. и Варш. Газеты 1831 г. № 11). Служилъ поручикомъ въ той же ротѣ (Варш. Газеты 1831 г. № 15). Былъ вице-президентомъ гор. Варшавы (Той же Газеты 1831 г. № 16).

Тымовскій Канторберій, членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ и бывшій аудиторъ Государственнаго совѣта. 17/29 декабря 1830 года при первомъ мѣсячномъ праздествѣ въ память открытія мятежа читалъ польскіе патріотическіе стихи своего сочиненія (Всеобщ. Польскій Журналь 1830 года № 364). На праздествѣ, даномъ 3 мая 1831 г. въ Варшавскомъ замкѣ подъ Бляхою мятежническимъ сенатомъ и посольскою палатою, въ воспоминаніе польской конституціи, составленной 3 мая 1791 года, читалъ неизвѣстно чье стихотвореніе „О свободѣ“. Мимоходомъ можно замѣтить, что въ мѣстѣ сего праздника былъ сдѣланъ жертвенникъ, осѣненный майскими древесными вѣтвями, и знаменами, отнятыми будто у русскихъ мятежниками; на самомъ жертвенникѣ лежала увѣнчанная книга съ экземпляромъ конституціи 3 мая 1791 года. Изъ дѣлъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ видно, что оное поручило Тымовскому написать стихотвореніе, приличное назначенному и симъ Обществомъ въ 1831 г. праздеству въ память конституціи поляковъ 3 мая 1791 г., но что Тымовскій отъ сего труда отговаривался краткостію времени (Свѣдѣнія, собранныя статскимъ совѣтникомъ Крассовскимъ). Былъ во время мятежа депутатомъ сейма (Сочиненіе Шпацера томъ I, часть II, глава 3, страница 249). Былъ депутатомъ мятежническаго сейма, въ м. Закрочимѣ возобновленнаго, по взятіи Варшавы россійскими войсками (Того жъ сочин. томъ III, часть IX, глава 3, стр. 411). 29 декабря 1830 года читалъ стихи, исполненные мятежническихъ мыслей, въ торжественномъ собраніи въ воспоминаніе происшествій, случившихся 17/29 ноября того года (Дневникъ Почетной Гвардіи 1831 г. № 1).

Венжикъ Францискъ, бывшій судья. Венжикъ Францискъ служилъ подпоручикомъ въ конномъ отрядѣ баталіона варшавскихъ студентовъ. 17/29 генваря 1831 года говорилъ рѣчь при вторичномъ мѣсячномъ праздествѣ варшавскаго мятежа (Варш. Газет. 1831 г. № 75, № 30). Написалъ въ высочайшей степени возмутительныя стихи по случаю войны 1812 года (Освоб. бардъ на стр. 92). Венжикъ Францискъ значится по списку патріотическаго клуба.

* Алибертъ, докторъ медицины. * Кассіушь Иванъ, ксендзь эмеритъ профессоръ. * Цѣцишовскій Касперъ, ксендзь метрополитъ. * Грабовскій графъ Станиславъ, министръ исповѣданій и просвѣщенія. * Любецкій князь Ксаверій, министръ финансовъ. * Любомирскій князь Генрихъ. * Мостовскій графъ Фаддей, бывшій министръ внутреннихъ дѣлъ

и полиціи. * Соболевскій графъ Игнатъ, министръ юстиціи. * Соболевскій графъ Валентій, предсѣдатель администраціоннаго совѣта.

Водзицкій Станиславъ, бывшій предсѣдатель сената Краковской республики и членъ уничтоженнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Подписалъ преступный актъ удаленія отъ польскаго престола государя императора и присутствовалъ въ мятежномъ сенатѣ въ Варшавѣ (Смотри Варш. Курь. 1831 г. № 114). По предложенію краковскаго обывательскаго совѣта предназначено ему было собирать съ жителей Мѣховскаго обвода разнаго рода пожертвованія въ пользу мятежа (Прибавленіе къ № 3 Краковскаго Дневника).

* За мойскій графъ Станиславъ, презесь польскаго сената. * Бессеръ Вилибальдъ, профессоръ Кременецкаго лицея.

Бернацкій Аллоизій, бывшій членъ совѣта Калишскаго воеводства. Во время мятежа былъ опредѣленъ предсѣдателемъ контрольной палаты (Польск. Курь. 1831 г. № 384). Находился въ числѣ редакторовъ одобреннаго сеймомъ манифеста о причинахъ возстанія поляковъ и таковой манифестъ подписалъ (Меркурія № 21). Былъ въ службѣ мятежниковъ министромъ финансовъ (Всеобщ. Польскій Журналъ 1831 г. № 34). Подарилъ крестьянамъ, въ помѣстїяхъ его жительства, земли въ ихъ собственное и потомственное владѣніе (Польск. Жур. т. года № 89). Избранъ жителями предмѣстья Праги депутатомъ на мятежническій сеймъ (Варш. Курь. № 62). Уволенъ отъ должности министра финансовъ (Меркурія № 175). До мятежа былъ посломъ Велюнскаго повѣта и членомъ уничтоженнаго Варш. Общества любителей наукъ (Изъ свѣдѣній, собранныхъ ст. совѣт. Крассовскимъ). Былъ депутатомъ польскаго мятежническаго въ Закрочимѣ возобновленнаго сейма (Шпацера томъ III, часть IX, глава 3, стран. 411). Предводительствовалъ вмѣстѣ съ Моравскимъ многими помѣщиками, прибывшими въ Калишъ, тотчасъ по полученіи извѣстія о возникшемъ въ Варшавѣ мятежѣ, принудилъ русскаго полковника Катасонова съ жандармами и 700 казаками, въ Калишѣ квартирующими, сдать, послѣ отправился въ Варшаву. Участвовалъ въ изданіи Польскаго Курьера. Былъ назначенъ къ составленію манифеста сейма (Шпацера томъ I, часть II, глава 3, стр. 211, 228, 251).

* Брониковскій Александръ, бывшій майоръ польскихъ войскъ въ Дрезденѣ. * Чайковскій Павелъ, профессоръ Краковскаго университета. * Дегеренде Осипъ-Марія. * Довгирдъ ксендзь Ангель, профессоръ Виленскаго университета. * Држевинскій Феликсъ, тоже. * Гаваржецкій Иполитъ, прокураторъ Плоцкаго гражданскаго трибунала.

Голуховскій Осипъ, профессоръ Виленскаго университета и членъ бывшаго Общества любителей наукъ. По открытіи мятежа прїѣхалъ въ Варшаву и былъ принятъ съ восторгомъ студентами Варшавскаго университета (Польск. Курьеръ 1830 г. № 39). Преподавалъ варшавской публикѣ уроки о политикѣ съ 16 генваря 1831 г. (Польск. Газет. 1831 г. № 16). Говорилъ 23 февраля 1831 года рѣчь при освещеніи мятежническихъ знаменъ съ надписью: „За нашу и вашу свободу“ (Варш. Курь. 1831 г. № 54). Былъ во время мятежа главнымъ директоромъ народнаго воспитанія (Всеобщ. Польск. Жур. 1831 г. № 203).

* Горецкій Антонъ, капитанъ бывшей польской арміи.

* Голландеръ Христіанъ, въ Краковскомъ воеводствѣ.

Городыскій Андрей, бывший статсъ-референдарій, членъ уничтоженнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Мятежническое правительство пожаловало его своимъ статсъ-совѣтникомъ и комисаромъ при (главнокомандовавшемъ) Скржинецкомъ (Варшавская Газета 1831 года № 59). Былъ председателемъ контрольной палаты (Польск. Курь. 1831 г. № 59). Былъ министромъ иностранныхъ дѣлъ (Всеобщ. Польск. Жур. 1831 г. № 136). По поводу подозрѣній, падавшихъ на Городыскаго, что у него находятся бумаги, принадлежавшія мятежническому правленію, въ 1832 г. по распоряженію генерала отъ кавалеріи графа Витта забраны были у него все бумаги, но въ оныхъ ничего особеннаго открытъ было невозможно (Дѣло Управленія Варшавскаго военнаго губернатора о выдачѣ паспортовъ за границу жителямъ царства Польскаго, заведенное въ 1834 году).

* Юндзиль ксендзь Станиславъ, профессоръ эмеритъ Виленскаго университета.

Каминскій Людвигъ, подполковникъ бывшей польской арміи, вѣроятно и корреспондентъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ, принятый въ оное въ 1830 году. Объявлено, что онъ во время мятежа исправлялъ должность статсъ референдарія (Всеобщ. Польск. Журналъ 1830 г. № 386). Былъ вице-губернаторомъ города Варшавы (Того жъ Жур. 1831 г. № 61). Былъ членомъ комиссіи, назначенной для разсмотрѣнія бумагъ, отобранныхъ у лицъ, обвиненныхъ въ умыслѣ сдѣлать контръ-революцію (Того жъ Жур. 1831 г. № 171).

* Клокоцкій Станиславъ, помѣщикъ Подляскаго воеводства. * Корженіовскій Осипъ, профессоръ въ Кременцѣ. * Кропинскій Людвигъ, бывший генералъ польскихъ войскъ на Волыни. * Крусиенскій Яцентій, директоръ Свислоцкаго училища. * Мяновскій Николай, докторъ медицины въ Вильно.

Новицкій (безъ имени), арендаторъ въ Краковскомъ воеводствѣ.

Есть Новицкій Фаддей, до возмущенія поляковъ былъ только студентомъ Варшавскаго университета; во время же мятежа служилъ въ рядахъ мятежниковъ и за эту службу, равно какъ за отличіе въ бунтѣ, получилъ мѣсто, нынѣ имъ занимаемое въ Муниципальномъ управленіи города Варшавы секретаря съ жалованьемъ по 2.500 злотыхъ (Свѣдѣн. доставлен. г. стат. сов. Крассовскимъ).

Новицкій Ксаверій, до мятежа былъ студентомъ Варшавскаго университета; званія его во время мятежа неизвѣстно (Тоже). По укрощеніи бунта преданъ сужденію Верховнаго Уголовнаго суда, находится въ 1 разрядѣ обвиняемыхъ.

* Подчашинскій Кароль, профессоръ Виленскаго университета. * Полинскій Михайло, тоже. * Пржибыльскій ксендзъ Игнатъ, бывший ректоръ училищъ Калишскаго воеводства. * Петроконскій Антонъ, нотаріусъ Калишскаго воеводства. * Рачинскій графъ Эдуардъ, помѣщикъ княжества Познанскаго. * Ржевускій графъ Венцеславъ, помѣщикъ Кіевской губерніи. * Сапальскій Францишекъ, профессоръ Краковскаго университета. * Сенковскій Осипъ, профессоръ восточныхъ языковъ въ С. Петербургѣ. * Сервинскій Андрей, помѣщикъ Подляскаго воеводства. * Сочинскій Кароль, докторъ медицины въ Краковѣ. * Шоповичъ Францишекъ, профессоръ Краковскаго университета. * Тызенгаузь графъ Константинъ. * Тренбицкій Антонъ, обыватель Мазовецкаго воеводства. * Василевскій Осипъ, бригадный генераль. * Зѣновичъ Степанъ, профессоръ Кременецкаго лицея. * Зношко Иванъ, профессоръ эмеритъ Виленскаго университета. * Жуковскій Симонъ, тоже.

Подписалъ управл. отд. (подпись неразборчива).

На верху документа помѣта: Къ свѣдѣнію. Кошія сообщена д. с. с. Красовскому.

ССХХVIII. Свѣдѣнія о главныхъ дѣтеляхъ Общества любителей наукъ, принимавшихъ дѣятельное участіе въ мятежѣ.

Списокъ

предсѣдателямъ и членамъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ, принимавшимъ дѣятельное участіе въ мятежѣ въ царствѣ Польскомъ.

Юліанъ Нѣмцевичъ, предсѣдатель Общества. Въ 1794 г. онъ былъ взятъ вмѣстѣ съ генераломъ Костюшкою и содержался въ плѣну въ Россіи; получивъ увольненіе изъ плѣна по волѣ почивающаго въ Бозѣ государя императора Павла I, Нѣмцевичъ отправился въ Аме-

рику, проживавъ тамъ долгое время, наконецъ возвратился въ царство Польское и получилъ мѣсто секретаря въ бывшемъ Сенатѣ царства. Во все время бытности въ сей должности поведеніе его по наружности было осторожно, но онъ не оказывалъ преданности къ російскому правительству, извѣстенъ былъ оному съ невыгодной стороны, у поляковъ всегда имѣлъ уваженіе и довѣріе. Нѣмцевичъ зналъ о заговорѣ на мятежъ въ ночь 17/29 ноября 1830 года; онъ призванъ былъ для засѣданія въ администраціонный совѣтъ, какъ человекъ извѣстный и пользовавшійся довѣріемъ. Когда положено уже было на сеймѣ, дабы не признавать въ царствѣ Польскомъ власти его императорскаго величества, то Нѣмцевичъ составилъ актъ объ упраздненіи престола, объявляя въ ономъ, что присяга, данная на вѣрность монарху, уничтожается. Въ іюль мѣсяцѣ 1831 года Нѣмцевичъ удалился за границу.

Адамъ Пражмовскій, епископъ плецкій, предѣдатель отдѣленія словесности. По своему образованію онъ занималъ первое мѣсто въ кругу римско-католическаго духовенства по царству, но законному правительству никакихъ услугъ своими дарованіями не приносилъ. Въ продолженіи возмущенія онъ засѣдалъ на мятежническомъ сеймѣ, 13/25 января 1831 года, вмѣстѣ съ прочими, подписалъ актъ упраздненія престола, потомъ ему поручено было написать о семъ манифестъ. Порученіе редакціи столь важнаго въ глазахъ мятежниковъ акта служить свидѣтельствомъ той довѣренности, какую имѣли въ немъ члены мятежнаго сейма. Нынѣ Пражмовскій, будучи разслабленъ, не занимается управленіемъ епархіи.

Графъ Людвигъ Плятеръ, предѣдатель отдѣленія наукъ, до мятежа былъ главнымъ директоромъ въ Коммиссіи финансовъ. Какъ старшій изъ членовъ Коммиссіи, графъ Людвигъ Плятеръ во время мятежа заступилъ мѣсто бывшего министра финансовъ царства Польскаго князя Любецкаго, когда сей послѣдній отправился въ С. Петербургъ; потомъ онъ былъ призванъ къ исправленію должности статсъ-секретаря при диктаторѣ, но въ званіи семъ оставался нѣсколько дней. Въ декабрѣ мѣсяцѣ графъ Людвигъ Плятеръ, принявъ порученіе отъ мятежническаго правительства, отправился съ семействомъ своимъ во Францію. Порученіе сіе было возложено на него совмѣстно съ генераломъ Княжевичемъ. Оба они ходатайствовали за Польшу и искали посредничества не только французскаго кабинета, но и другихъ европейскихкихъ державъ. Революціонное правленіе получило отъ нихъ по сему предмету три донесенія въ августѣ мѣсяцѣ 1831 года, въ коихъ сообщали они содержаніе переговоровъ ихъ съ генераломъ Себастьяни, нѣсколько копій съ писемъ министрамъ и другимъ значительнымъ лицамъ, какъ то: къ Казиміру Перье, маршаламъ Сульту и Груши, ея королевскому высочеству принцесѣ Адолаидѣ и генералу Себастьяни,

равно какъ и копии писемъ, полученныхъ ими отъ дипломатическихъ агентовъ революціоннаго правленія Іосифа Любинскаго изъ Германіи, а Ельскаго и Валевскаго изъ Лондона. Упомянутые переговоры ихъ имѣли цѣлью пригласить французскій дворъ, дабы онъ понудилъ Австрію и Пруссію остаться нейтральными и склонилъ Россію въ пользу Польши, подъ видомъ выгодъ цѣлой Европы; словомъ, чтобы участіе въ дѣлахъ Бельгіи и Польши было нераздѣльно.

Полагаютъ также, что помѣщенная во французскихъ журналахъ статья, подъ заглавіемъ: *La Prusse et la Pologne*, есть сочиненіе графа Плятера. Авторъ возстаетъ противъ несоблюденія прусскимъ правительствомъ нейтралитета оказаніемъ російскимъ императорскимъ войскамъ помощи во время войны съ мятежниками. Другая статья, помѣщенная во французскихъ журналахъ, подъ заглавіемъ: *La paix*, вѣроятно, имъ же сочинена. Авторъ, объясняя въ оной причины, по коимъ всё государства желаютъ мира, утверждаетъ, что невозможно сохранить онаго, если государи не захотятъ соображаться съ потребностію вѣка и предоставить каждой націи ея народность; онъ заключаетъ совѣтомъ монархамъ покровительствовать народность въ Греціи, возстановить оную въ Польшѣ и не преслѣдовать въ Италіи.

Поэтому утвердительно можно сказать, что графъ Людвигъ Плятеръ вмѣстѣ съ Книжевичемъ ходатайствовалъ, какъ дипломатъ въ дѣлѣ революціонистовъ и, сверхъ официальныхъ сношеній ихъ съ кабинетами Европы, они печатали статьи для возбужденія умовъ въ пользу польскаго мятежа. Подробнѣйшія свѣдѣнія о дѣйствіяхъ Людвигъ Плятера въ Парижѣ могутъ находиться въ Министерствѣ иностранныхъ дѣлъ.

Хотя въ списокъ возбудителей мятежа и въ числѣ членовъ патріотическаго клуба имя Людвигъ Плятера не находится, не менѣе того однако онъ принадлежитъ къ числу самыхъ вредныхъ людей и иступленныхъ мятежниковъ. Онъ находится понынѣ во Франціи, и какъ видно изъ получаемыхъ оттуда писемъ, Плятеръ вмѣстѣ съ княземъ Адамомъ Чарторыйскимъ, Алоизіемъ Бернадскимъ, ниже въ числѣ Общества значащимися, и нѣкоторыми другими составляютъ одно сословіе и стараются выказывать себя какъ-будто представителями польскаго народа; при собраніяхъ разныхъ комитетовъ во Франціи они протестуютъ, если находятъ дѣйствія комитетовъ не согласными съ ихъ видами.

Дѣйствительные члены:

С т а н и с л а в ъ В е н г р е ц к і й, бывшій апелляціонный судья. Человѣкъ всегда извѣстный по „патріотическому“ образу мыслей и пользовавшійся расположенностію поляковъ. 18/30 ноября 1830 года среди самаго сильнаго еще волненія Венгреецкій по общему къ нему

довѣрїю жителей г. Варшавы избранъ президентомъ города, а впоследствии наименованъ сенаторомъ кастеляномъ. Онъ подписалъ 18 декабря 1830 года актъ о признаніи революціи за народную. Хотя онъ теперь ослабѣлъ отъ старости лѣтъ, но патріотическій духъ въ немъ не уменьшается.

Ка е т а н ъ Гарбинскій, бывшій профессоръ Варшавскаго университета и директоръ Политической школы. Во время мятежа онъ говорилъ къ ученикамъ, убѣждая ихъ вступить въ ряды мятежниковъ; былъ членомъ патріотическаго клуба. Въ продолженіи возмущенія онъ былъ избранъ президентомъ муниципальнаго совѣта города Варшавы; послѣ убійствъ, совершенныхъ въ Варшавѣ въ ночь 3/15 августа 1831 года, когда генераль Круковецкій присвоилъ верховную власть, Гарбинскій наименованъ былъ министромъ духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія въ царствѣ Польскомъ.

А н т о н ъ Г л и щ и н с к і й, сенаторъ кастелянъ. Во время мятежа онъ постоянно засѣдалъ въ сенатѣ и подписалъ 18 декабря 1830 и 25 января 1831 года акты о признаніи революціи за народную и объ упраздненіи престола.

Д о м и н и к ъ К р ы с и н с к і й, бывшій профессоръ Варшавскаго университета. На многихъ сеймахъ онъ былъ депутатомъ отъ гор. Варшавы и сдѣлался извѣстенъ своимъ противоборствомъ законному правительству. Онъ былъ избранъ также въ сію должность во время мятежа, но уже послѣ 13/25 января 1831 года, посему только акты объ упраздненіи престола и признаніи революціи народною симъ не подписаны. Однако же онъ сохранилъ во время мятежа прежнюю ѣдкость въ рѣчахъ и вмѣстѣ съ мятежниками войсками послѣдовалъ въ Закрочимъ.

Ка е т а н ъ К о з м я н ъ, сенаторъ кастелянъ. Онъ постоянно засѣдалъ въ сенатѣ во время мятежа и подписалъ 18 декабря 1830 и 25 января 1831 акты о признаніи революціи народною и упраздненіи престола. Имѣеть сношенія съ польскими мятежниками, находящимися во Франціи.

І о а х и м ъ Л е л е в е л ь, бывшій профессоръ Виленскаго университета. Зналъ о заговорѣ на мятежъ, кровожадный мятежникъ, предсѣдатель патріотическаго клуба. Въ началѣ мятежа былъ министромъ духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія, а потомъ членомъ мятежнскаго правленія, принадлежалъ къ числу виновниковъ убійствъ, совершенныхъ въ Варшавѣ 3/15 августа 1831 года. Онъ бѣжалъ во Францію и также предсѣдательствуетъ въ мятежнскихъ обществахъ.

С а м у е л ь Л и н д е, предсѣдатель Евангелической консисторіи. Во время мятежа исполнялъ обязанность ректора въ Варшавскомъ ли-

цеѣ и былъ членомъ Правительственной Коммисіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія; не только самъ давалъ присягу мятежническому правительству, но подписывалъ воззваніе къ евангелическому пасторамъ, дабы они внушали народу протестантскаго исповѣданія преданность и повиновеніе мятежническимъ властямъ. Линде былъ членомъ Правительственной Коммисіи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія и въ то самое время, когда Лелевель былъ министромъ. Сіе обстоятельство даетъ поводъ къ заключенію, что Лелевель имѣлъ увѣренность въ выгодномъ для него образѣ мыслей Линде.

Л ю д в и г ъ О с и н с к і й, бывшій профессоръ Варшавскаго университета. Во время мятежа занималъ на короткое время мѣсто президента Варшавскаго муниципальнаго совѣта.

Гра ф ъ Я н ъ Т а р н о в с к і й, сенаторъ кастелянъ. Во время мятежа находясь въ отсутствіи, онъ посредствомъ переписки приступилъ къ актамъ мятежническаго сейма 18 декабря 1830 и 25 января 1831 года. Отзывъ его о семъ писалъ въ Дзиковѣ въ Галиціи 10 іюня 1831 года.

К н я з ъ А д а м ъ Ч а р т о р ы с к і й, сенаторъ, воевода, до возстановленія царства Польскаго былъ министромъ (въ имперіи) и потомъ попечителемъ Виленскаго университета. Въ 1815 онъ наименованъ сенаторомъ, воеводою и членомъ администраціоннаго совѣта; но засѣданія въ ономъ прекратилъ съ 1818 года. Въ ночь 29 ноября 1830 года князь Адамъ Чарторыскій приглашенъ присутствовать въ администраціонный совѣтъ. Въ продолженіи мятежа онъ былъ предсѣдателемъ временнаго мятежническаго правленія, а потомъ, по удаленіи Хлопицкаго, также предсѣдателемъ народнаго правленія, до 15 августа 1831 года. Онъ участвовалъ въ засѣданіяхъ сейма, подписалъ актъ о признаніи революціи народною и упраздненіи престола. Но какъ противная ему партія превозмогала, то въ ночь 3/15 августа онъ находился въ опасности, но спасся бѣгствомъ въ мятежническую армію. Впослѣдствіи онъ удалился за границу и нынѣ находится во Франціи, гдѣ дѣйствуетъ вмѣстѣ съ Плятеромъ, какъ о томъ выше упоминается.

СХХХІХ. Дополнительныя свѣдѣнія объ участіи членовъ Общества любителей наукъ въ польскомъ возстаніи 1830—1831 гг. ¹⁾

¹⁾ Изъ составленной въ 1833 году по приказанію намѣстника гр. Паскевича Алфавитной книги о 1362 лицахъ, дѣйствовавшихъ въ мятежѣ 1830—1831 годовъ (доля частныхъ внесена сюда, впрочемъ, и послѣ 1833 г.). Въ этой книгѣ свѣдѣнія о членахъ Общества тѣ же, что въ № СХХХУІІ, но имѣются нѣкоторыя сокращенія, а также и дополненія. Приводимъ эти дополненія о нѣкоторыхъ лицахъ,

Бантке Иванъ Викентій. До возмущенія поляковъ былъ въ Мазовецкомъ цивильномъ трибуналѣ регентомъ и въ Варшавскомъ университетѣ профессоромъ. Во время мятежа былъ дѣятельнѣйшимъ членомъ слѣдственнаго мятежническаго комитета и потому причиною многихъ жертвъ бунта. По восстановленіи законнаго правительства, служить въ Мазовецкомъ воеводствѣ въ цивильномъ трибуналѣ регентомъ (въ судѣ гражданскихъ дѣлъ воеводскимъ нотариусомъ).

Бродзинскій Казимиръ (Brodzinski Kazimierz), дѣйствительный членъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. (Онъ написалъ:) Rozprawa o narodowości. Разсужденіе о народномъ духѣ (національности поляковъ—о narodowości), читанное въ собраніи Общества любителей наукъ 3 мая 1831 года Казимиромъ Бродзинскимъ. Kurjer Polski, 1831 (współredakt.).

Горецкій Антонъ (Gorecki Antoni), членъ уничтоженнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Изъ 507 нумера Польскаго Курьера, Kurjer Polski, 1831 года видно, что онъ былъ начальникомъ главнаго штаба мятежническихъ войскъ въ Литвѣ. (Написалъ:) Pieńia walecznych guscerzy polskich. Пѣсни доблестныхъ героевъ польскихъ, убиенныхъ подъ Смоленскомъ въ 1812 году. Сочиненіе А. Горецкаго, напечатанное въ Варшавѣ въ 1831 году.

Городыскій Андрей (Horodyski Andrzej), бывший во время мятежническаго правленія министромъ иностранныхъ дѣлъ, корреспондентъ уничтоженнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Charte Constitutionnelle de l'Empire de Russie. Varsovie 1831. Государственная уставная грамота Россійской имперіи, напечат. въ Варшавѣ въ 1831 году въ 8 долю листа на VII и 154 страницахъ. Городыскій написалъ къ сей Грамотѣ возмутительное предисловіе, напечатанное на французскомъ и польскомъ языкахъ.

Кицинскій графъ Брунонь (Kiciński hr. Bruno), предложенный и одобренный въ 1831 году къ принятію въ корреспонденты бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Переведенная имъ военная Марсельская пѣсня была пѣта на сборищахъ мятежниковъ, какъ сіе видно изъ 363 нумера Всеобщаго Польскаго Журнала, Dziennik Powszechny Krajowy 1830 года. При первомъ мѣсячномъ празднествѣ 17/29 декабря 1830 года въ память открытія мятежа 17/29 ноября 1830 года Кицинскій читалъ революціонные стихи (См. въ томъ же Журналѣ № 364). Онъ сочинилъ революціонные стихи, подъ заглавіемъ: Новая вѣра, Nowa wiara (См. въ Всеобщемъ Польскомъ Журналѣ, Dziennik Powszechny Krajowy 1831 года № 5, въ Варшавской Газетѣ, Gazeta Warszawska 1831 года № 10, и въ Меркуріи, Merkuruy № 19). Имъ же сочинены Десять заповѣдей отечественныхъ, Dziesięć tego przykazania ojczystego (См. въ Всеобщемъ Польскомъ Журналѣ,

Dziennik Powszechny Krajowy № 9, стр. 35, и въ Варшавской Газетѣ, Gazeta Warszawska 1831 года № 10). 17/29 января 1831 года въ день второго мѣсячнаго празднества въ память варшавскаго мятежа 17/29 ноября 1830 года Кицинскій произнесъ рѣчь (См. Варшавской Газеты, Gazeta Warszawska 1831 года № 30). При отправленіи панихиды о умершихъ въ заключеніи поляковъ говорилъ патріотическую рѣчь, о которой объявлено въ газетѣ Новая Польша, Nowa Polska № 30. Графъ Кицинскій вступилъ рядовымъ въ 1-й пѣхотный полкъ бывшей польской арміи; революціонное его по сему случаю воззваніе къ полякамъ напечатано въ 56 номерѣ Всеобщаго Польскаго Журнала, Dziennik Powszechny Krajowy 1831 года. Переведенное Кицинскимъ стихотвореніе Делявина на открытіе польскаго мятежа, подъ заглавіемъ La Varsoviénne, напечатано въ 91 номерѣ Меркурія, Merkurj. Собственное стихотвореніе Кицинскаго: Два дня побѣды, Dwa dni zwycięstwa, напечатано въ 472 номерѣ Польскаго Курьера, Kurjer Polski 1831 г. По объявленію, напечатанному въ 491 номерѣ той же газеты Kurjer Polski, Кицинскій избранъ въ члены бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ.—Гимн: Ołtarz swobody. Гимнъ: Олтарь свободы, стихотвореніе Кицинскаго, музыка Эльпера. Гимн Marsylczyków. Марсельская военная пѣсня, переведенная Кицинскимъ. Marsz Marsejski. Марсельскій маршъ, для пѣнія съ аккомпанированіемъ на фортепiano, переведенный графомъ Брунономъ Кицинскимъ. Mazur wojskowy. Военный мазуръ (танецъ), называемый мазуромъ Хлопицкаго, пѣтый на театрѣ 28 декабря 1830 года, сочиненный для піано-форте.

Крысинскій Доминикъ (Krysiński Dominik), дѣйствительный членъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Niektóre uwagi. Нѣкоторыя замѣчанія или мысли о засѣданіяхъ палаты пословъ и депутатовъ, занимавшейя разсмотрѣніемъ проекта о правительствѣ, написанныя Д. Крысинскимъ.—Głosy Tęży. Три слова или мѣвія Д. Крысинскаго, въ которомъ онъ разсматриваетъ дѣйствія правительства и министровъ.

Лелевель Іоакимъ, до мятежа былъ посломъ Желеховскаго повѣта и членомъ уничтоженнаго въ 1832 году Варшавскаго Общества любителей наукъ. Во время мятежа былъ членомъ народнаго просвѣщенія и предѣдателемъ патріотическаго общества. По возстановленіи въ царствѣ Польскомъ спокойствія и законнаго порядка преданъ сужденію Верховнаго Уголовнаго суда, показанъ въ списокѣ подсудимыхъ въ двухъ разрядахъ обвиняемыхъ I и III-мъ.

Лелевель Іоакимъ (Lelewel Joachim), дѣйствительный членъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Historia paralelna Hiszpanii z Polska. Сравнительная исторія Испаніи и Польши въ 16, 17

и 18 столѣтіяхъ, написанная Іоакимомъ Лелевелемъ въ 1820 мѣ году, напечатанная въ Варшавѣ 1831 года. *Ranowanie Stanisława*. Царствованіе Станислава Августа, написанное Іоакимомъ Лелевелемъ. *Trzy konstytucye polski 1791, 1807 i 1815 r.* Сравненіе трехъ польскихъ конституцій 1791, 1807 и 1815 годовъ и разность между оными, изложенныя Іоакимомъ Лелевелемъ. *Współredaktor Kurjera Polskiego 1830, 1831 r.* Сотрудникъ въ издаваніи въ 1830 и 1831 годахъ газеты Польскій Курьеръ. *Spółpracownik Nowej Polski*. Сотрудникъ въ издаваніи политическаго и литературнаго журнала Новая Польша (*Nowa Polska*), котораго главнымъ издателемъ объявленъ Иванъ Людвигъ Жуковскій.

Линде Самуиль Богумиль (*Linde Samuel Bogumił*). *Programma na popis publiczny uczniów Warszawskiego Liceum*. Программа публичнаго испытанія учениковъ Варшавскаго Лицея, бывшаго 26, 27 и 28 іюля 1831 года, на которое г. Линде приглашалъ публику, печатана въ Варшавѣ ... [и т. дал., объ этой программѣ, какъ выше, на стран. CCLXXVIII].

Мицкевичъ Адамъ (*Mickiewicz Adam*). Въ продолженіе возмущенія поляковъ напечатано въ Варшавѣ подъ его именемъ стихотвореніе: *Время мщенія. Chwila zemsty*. См. Варшавскаго Курьера, *Kurjer Warszawski*, 1831 года № 70, и Варшавской Газеты, *Gazeta Warszawska*, того же года № 71, но сочиненіе помянутаго стихотворенія приписываетъ себѣ другой полякъ. См. [не означено]. Мицкевичъ избранъ въ члены бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. См. Польскаго Курьера, *Kurjer Polski* 1831 года № 491. Пять членовъ помянутаго Общества: римско-католическій епископъ Пражмовскій, ксендзь Швейковскій и профессора бывшаго Варшавскаго университета Бентковскій, Бродзинскій и Миле, составлявшіе особый избирательный комитетъ, подписали 23 апрѣля 1831 г. протоколъ о разсмотрѣніи ими списка кандидатовъ, предложенныхъ въ члены онаго Общества. Въ семь протоколъ они изъяснились о заслугахъ Мицкевича такъ: „Послѣ того, какъ Мицкевичъ подвергся преслѣдованіямъ и подозрѣнію російскаго правительства, Варшавскому Обществу любителей наукъ невозможно было изъяснить открыто вниманія своего къ столь извѣстному таланту его“; въ числѣ 28-ми лицъ, удостоенныхъ означеннымъ комитетомъ званія корреспондентовъ, Мицкевичъ занималъ первое мѣсто.

Мицкевичъ Адамъ (*Mickiewicz Adam*), корреспондентъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. *Chwila zemsty (Wiersze, jakoby A. Mickiewicza)*. Время мщенія. Стихотвореніе (приписываемое только Адаму Мицкевичу). *Hymn do młodości*. Пѣснь въ по-

хвалу юности. Сочиненіе Адама Мицкевича, напечатанное въ Варшавѣ 1831 года.

Нѣмоевскій Викентій (Niemojewski Wincenty), дѣйствительный членъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Исправлялъ должность директора администраціи въ Правительственной Комисіи внутреннихъ дѣлъ и полиціи (См. Всеобщаго Польскаго Журнала, Dziennik Powszechny Krajowy 1830 года № 362). Сочинялъ революціонныя статьи. Былъ назначенъ предсѣдателемъ контрольной палаты (См. Польской Газеты, Gazeta Polska 1830 года № 340). Исправлялъ должность министра внутреннихъ дѣлъ и полиціи (См. въ Польскомъ Курьерѣ, Kurjer Polski 1830 года № 384). Былъ членомъ мятежнаго народнаго правленія, rządu narodowego, съ 30 генваря 1831 года (См. Всеобщаго Польскаго Журнала, Dziennik Powszechny Krajowy 1831 года № 30, Варшавскаго Курьера, Kurjer Warszawski 1831 года № 31 и другія газеты). Издалъ во время мятежа переведенное имъ на польскій языкъ Бенжамена Констана О конституціонной монархіи (См. Варшавскаго Курьера, Kurjer Warszawski 1831 года № 59). Участвовалъ въ изданіи революціонной газеты Польскій Курьеръ, Kurjer Polski (См. объявленіе о семъ, напечатанное въ № 1 той же газеты). Былъ избранъ въ члены уничтоженнаго впоследствии Варшавскаго Общества любителей наукъ, какъ о семъ напечатано въ № 491 Польскаго Курьера, Kurjer Polski 1831 года. Пять членовъ сего Общества: римско-католическій епископъ Пражмовскій, ксендзъ Швейковскій, и профессоры Варшавскаго университета Бентковскій, Бродзинскій и Миле, составлявшіе особый комитетъ для разсмотрѣнія списка кандидатовъ, предложенныхъ къ принятію въ разные разряды членовъ, удостоивая Нѣмоевскаго дѣйствительнаго члена, изъяснили о немъ въ протоколѣ 23 апрѣля 1831 года слѣдующее одобрительное мнѣніе: „Варшавское Общество любителей наукъ, при всемъ вниманіи къ извѣстнымъ гражданскимъ и ученымъ заслугамъ Викентія Нѣмоевскаго, мужа, отличившагося особенною твердостью характера и знаніемъ духа нынѣшняго времени, не могло однакожь донынѣ отдать ему должной справедливости и пользоваться его просвѣщеніемъ. Сочиненія его, запрещенныя прежнимъ правительствомъ, издаются нынѣ въ публику и весьма много содѣйствовать будутъ къ просвѣщенному направленію общественнаго мнѣнія. Комитетъ полагаетъ, что, предлагая Викентія Нѣмоевскаго въ дѣйствительные члены, онъ предупреждаетъ тѣмъ желаніе своихъ сочленовъ“.

Нѣмоевскій Винцентій (Викентій) до мятежа былъ извѣстенъ, какъ житель Калишскаго воеводства и какъ писатель запрещенныхъ законнымъ правительствомъ сочиненій. Во время мятежа былъ предсѣдателемъ счетной палаты, потомъ министромъ внутреннихъ дѣлъ,

а наконецъ членомъ народнаго правленія и уничтоженнаго 1832 году Варшавскаго Общества любителей наукъ. По утвержденіи въ царствѣ Польскомъ спокойствія и законнаго порядка преданъ сужденію Верховнаго Уголовнаго суда и объявленъ находящимся въ III-мъ разрядѣ обвиняемыхъ. — Benjamin Constant O Monarchii konstytucyjnej. Бенжамень Констанъ О конституціонной монархіи, переводъ Викентія Нѣмовскаго. Do Napoleona, jedna z Messenien. Къ Наполеону, одна изъ мессинскихъ пѣсень. Сочин. Деявина. Współredaktor Kurjera Polskiego 1830, 1831 г. Сотрудникъ въ издаваніи въ 1830 и 1831 годахъ газеты Польскій Курьеръ.

Нѣмцевичъ былъ предсѣдателемъ открытаго во время мятежа комитета для разсмотрѣнія бумагъ, оставленныхъ россійскимъ правительствомъ въ городѣ Варшавѣ (См. Варшавскаго Курьера, Kurjer Warszawski 1830 г. № 331, и другія газеты; многія изъ помянутыхъ бумагъ были напечатаны въ польскихъ газетахъ съ оскорбленіемъ россійскаго правительства). Нѣмцевичъ избранъ 4 іюня 1831 года сенаторомъ (См. Всеобщаго Польскаго Журнала, Dziennik Powszechny Krajowy № 155). Дѣйствія Нѣмцевича въ обѣихъ сѣймовыхъ палатахъ и въ противузаконномъ въ царствѣ Польскомъ верховномъ правленіи могутъ быть открыты лучше изъ напечатанныхъ во время мятежа актовъ и изъ польскихъ газетъ. Нѣмцевичъ, не изъявля покорности законному правительству, удалился за границу (См. Варшавскаго Курьера 1837 года № 187). Посему полная выписка изъ газетъ и актовъ о дѣйствіяхъ Нѣмцевича во время мятежа показала бы яснѣе, слѣдовало ли исключать его изъ числа обвиняемыхъ, кои подлежатъ сужденію Верховнаго Уголовнаго суда. Сколько нужна и даже необходима была таковая выписка для опредѣленія родовъ и мѣры преступленій, въ семь можетъ убѣдить простой взглядъ на однѣ только напечатанные въ 1831 году:

1) Протоколъ засѣданій палаты пословъ королевства Польскаго, бывшихъ 18 и 20 декабря 1830 года подъ предсѣдательствомъ посла Пюторковскаго повѣта графа Владислава Островскаго (Protokół posiedzeń izby poselskiej królestwa Polskiego, w dniach 18 i 20 Grudnia 1830 r. odbytych pod łaską jw. Władysława hr. Ostrowskiego, posła powiatu Piotrkowskiego), и

2) Собраніе постановленій сейма 1831 года (Zbiór uchwał sejmiku roku 1831).

Первый сеймъ 18 и 20 декабря, на которомъ присутствовали послы и депутаты, коихъ имена напечатаны въ протоколѣ на страницахъ 8, 9, 10, 11 и 12, призналъ и объявилъ возмущеніе 17/29 ноября 1830 года дѣломъ или возстаніемъ всего польскаго народа. На семь сеймъ

былъ предложенъ проектъ сколько преступнаго, столько оскорбительнаго для російскаго правительства манифеста о причинахъ, побудившихъ поляковъ къ возстанію. Для составленія такого манифеста назначены были: Густавъ Малаховскій, Свидзинскій, Лелевель, Бернадскій и Звѣрковскій (см. стр. 71). Составленный манифестъ посланъ былъ для разсмотрѣнія къ посламъ и сенаторамъ и ими подписанъ (см. стр. 90 и 91). Хотя Нѣмцевичъ на семь сеймъ не присутствовалъ единственно за болѣзнію, но для удостовѣренія членовъ сейма въ своемъ участіи въ мятежъ представилъ маршалу сейма на потребности отечества 4000 злотыхъ, и персицкій кинжалъ, назначенный въ награду тому, кто въ первомъ сраженіи (противъ русскихъ) наиболѣе отличится храбростію (77 страница). Въ собраніи постановленій сейма находятся разныя воззванія, опредѣленія и законы, изданные сеймомъ съ 1-го генваря по 1-е іюля 1831 года (числомъ сорокъ восемь актовъ). Здѣсь имя Іуліана Урсина Нѣмцевича, какъ секретаря сената, видно почти при каждомъ изъ таковыхъ актовъ. Такъ, на примѣръ, съ подписью его и другихъ напечатаны:

1) Воззваніе сейма къ польскимъ войскамъ, кои по смѣнѣ диктатора Хлощцаго одобрялись къ храбрости и непоколебимости подъ предводительствомъ новаго главнокомандовавшаго Радзивилла; сей актъ подписанъ 4 генваря 1831 года (стр. 4 и 5).

2) Постановленіе сейма объ учрежденіи народнаго правленія 29 генваря; въ самомъ началѣ сего акта объявлено о прерваніи политическихъ связей съ его величествомъ императоромъ російскимъ, вслѣдствіе провозглашенія 25 генваря, что царствованіе государя императора Николая I прекратилось въ царствѣ Польскомъ (стр. 9, 10, 14).

3) Отвѣтъ сейма отъ 3-го февраля на воззваніе къ оному отъ литовцевъ 22-го генваря. Въ семь отвѣтѣ послы и сенатъ принимаютъ воззваніе представителей Литвы, Волыніи, Подоліи и Украйны о согласіи жителей оныхъ съ польскими мятежниками, хвалятъ ихъ намѣренія и одобряютъ вооружаться для освобожденія ихъ соотечественниковъ отъ порабощенія игу россиянь (стр. 15, 16, 17 и 18).

4) Постановленіе сейма 26 февраля о назначеніи генералъ Скржинецкаго главнокомандующимъ польскими войсками.

5) Постановленіе сейма 5 мая, коимъ находившимся подъ російскимъ правленіемъ областямъ за возстаніе ихъ противъ законнаго правительства общають тѣ же права и выгоды, какія имѣло бывшее Польское королевство (стр. 6).

6) Постановленіе сейма 18 мая, коимъ назначается сенаторамъ, посламъ и депутатамъ окончательный срокъ для приступленія ихъ къ дѣламъ народнаго возстанія (см. стр. 63).

7) Органической статутъ или главныя правила сейма 9-го мая для представленія народа въ Литвѣ, Волиннѣ, Подоли и Украинѣ (стр. 64, 65, 66 и 67).

8) Постановленіе сейма 20 мая о формированіи восьми новыхъ полковъ пѣхотныхъ стрѣлковъ (стр. 68, 69 и 70).

Здѣсь для краткости не выписываются другіе акты сейма, которые подписывались, съ одной стороны, маршаломъ сейма гр. Островскимъ, попеременно секретарями палаты пословъ: то Чарноцкимъ, то Звѣрковскимъ, то Ростворовскимъ; съ другой же стороны, предѣдателями сената: иногда Чарторьскимъ, иногда Міончинскимъ, иногда Накваскимъ, иногда Водчинскимъ, иногда Кохановскимъ; но Нѣмцевичемъ, какъ неизменно секретаремъ сената, скрѣплялись постоянно, можетъ быть, потому, что онъ особенно занимался составленіемъ сихъ актовъ.

Такимъ образомъ, чтеніе помянутыхъ двухъ книжекъ указываетъ, во первыхъ, на пользу и необходимость въ разсмотрѣніи всѣхъ подлинныхъ актовъ, какъ мятежнаго сената, такъ и другой палаты сейма, т. е. палаты пословъ и депутатовъ; сіе чтеніе убѣждаетъ, далѣе, въ пользѣ отъ пересмотра и прочихъ дѣлъ мятежниковъ и отъ чтенія другихъ изданій, подобныхъ замѣченнымъ, и наконецъ, отъ извлеченія изъ польскихъ газетъ всѣхъ статей, открывающихъ какъ возбудителей польскаго мятежа, такъ и служившихъ въ продолженіи онаго въ разныхъ должностяхъ, которые, безъ сомнѣнія, виновны простыхъ страдательныхъ орудій: они кажутся тѣмъ виновны сихъ слѣпыхъ дѣйствователей, что первые могли располагать своими дѣйствіями во время мятежа по собственнымъ побужденіямъ съ неудержимою свободою, могли по своему произволу выходить далеко за предѣлы порядка, которые опредѣлялись ихъ дѣйствію въ спокойное время законнаго правленія.

Прибавленіе, сдѣланное по заключеніи списковъ, вошедшихъ въ составъ сей книги:

Разборчивое употребленіе польскихъ газетъ, напечатанныхъ во время мятежа, равно какъ и изданныхъ послѣ онаго книгъ, кои содержатъ въ себѣ историческія свѣдѣнія о дѣйствіяхъ польскихъ мятежниковъ, было бы во всякомъ случаѣ неизлишно: оно могло быть допущено по 12-й и 35 статьямъ высочайшаго указа (декрета) 13 февраля 1832 года: 12-я статья полагаетъ именно на прокуратора обязанность во время изслѣдованій отыскивать всѣ слѣды, ведущіе къ доказанію преступленія, степени вины, или невинность тѣхъ, на коихъ пало подозрѣніе, онъ долженъ наблюдать, чтобы сіи слѣды не были упущены изъ виду; а 35 статья декрета даетъ и самому Суду свободу и право уже послѣ изслѣдованія дѣла дополнять собранныя къ оному свѣдѣнія.

Но если вѣрнѣйшіе слѣды, ведущіе къ открытію истины, сохраняются въ ближайшихъ свидѣтельствахъ — въ дѣлахъ сейма, въ запискахъ и журналахъ, наконецъ въ извѣстіяхъ главнѣйшихъ участниковъ польскаго мятежа; то таковыя слѣды указаны во многихъ книгахъ, напечатанныхъ въ чужихъ краяхъ въ 1832 и 1833 годахъ, особенно 1, въ трехъ томахъ Шпацировой Исторіи возстанія польскаго народа, *Geschichte des Aufstandes Polnischen Volkes in den Jahren 1830 und 1831*; 2, въ протоколахъ закочимскаго сейма; 3, въ запискахъ Іосифа Залевскаго *Révolution Polonaise du 29 Novembre 1830* и въ другихъ подобныхъ свидѣтельствахъ дѣятельнѣйшихъ участниковъ возмущенія.

Островскій графъ Владиславъ, до мятежа посоль Пюотрковскаго повѣта и членъ уничтоженнаго въ 1832 году Варшавскаго Общества любителей наукъ. Во время мятежа былъ маршаломъ посольской палаты. По утвержденіи въ царствѣ Польскомъ спокойствія и законнаго порядка преданъ сужденію Верховнаго Уголовнаго суда и по дѣятельнѣйшему участию его въ мятежѣ поставленъ въ первыхъ двухъ разрядахъ обвиняемыхъ. *Odpowiedź na adres litwinów 3-go Lutego 1831*; *vide Adres litwinów do seymu polskiego*. Отвѣтъ польскаго сейма отъ 3 февраля 1831 года на воззваніе къ оному литовцевъ 22 генваря того же года (См. начало сего изданія, подъ заглавіемъ: Воззваніе литовцевъ къ польскому сейму). *Protokół posiedzeń izby poselskiej królestwa Polskiego w dniach 18, 20 Grudnia 1830*. Протоколъ засѣданій палаты пословъ королевства Польскаго 18 и 20 декабря 1830 г., подъ предсѣдательствомъ посла Пюотрковскаго повѣта графа Владислава Островскаго. Печатавъ въ Варшавѣ въ типографіи Галензовскаго 1831 года въ осьмушку 91 страница.

Пашковскій, *Paszkowski*, профессоръ Военной апликаціонной школы и во время мятежа членъ Варшавскаго Общества любителей наукъ. Въ продолженіе польскаго возмущенія преподавалъ курсъ артиллеріи для мятежниковъ (См. Всеобщаго Польскаго Журнала, *Dziennik Powszechny Krajowy* 1831 г. № 13, и Варшавской Газеты, *Gazeta Warszawska* того же 1831 г. № 15). Изъ протокола избирательнаго комитета бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ 23 апрѣля 1831 года видно, что комитетъ сей избралъ къ принятію въ члены пріюбщники подполковника Іосифа Пашковскаго, профессора артиллеріи въ Военномъ апливаціонномъ училищѣ, объявивъ, что онъ со времени польской революціи по собственному желанію преподавалъ военную тактику ученикамъ Университета, приготавливавшимъ себя къ военнымъ дѣйствіямъ. По сему одобренію комитета Пашковскій былъ принятъ въ число членовъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ, какъ о семъ извѣстила публику Польская Газета, *Gazeta Polska* 1831 года № 122-й.

Плятеръ графъ Людви́гъ, Plater hrabia Ludwik, членъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ и предѣдатель одного отдѣленія сего Общества, которое называлось отдѣленіемъ наукъ (Classe des Sciences). Исправлялъ должность министра финансовъ (См. Варшавскаго Курьера, Kurjer Warszawski 1830 года № 334). Былъ статъ-секретаремъ мятежническаго правительства (См. Всеобщаго Польскаго Журнала, Dziennik Powszechny Krajowy 1830 года № 361).

Изъ напечатанной въ Парижѣ въ 1832 году книги подъ названіемъ *Révolution de 1830 et situation présente (Octobre 1832) expliquées et éclairées par les révolutions de 1789, 1792, 1799 et 1804 et par la restauration*, par Cabet, député de la Côte d'Or; ясно видно, что Князевичъ и Л. Плятеръ были отправлены польскими мятежниками въ Парижъ и въ качествѣ польскихъ пословъ имѣли тамъ сношенія по ихъ дѣламъ съ французскимъ министромъ Себастиани и Лаоратомъ. Въ сей книгѣ помѣщены такыя официальные отношенія, а именно одно на страницахъ 253, 254, 255, 256, 257 и 258, подъ заглавіемъ: *Office adressé à Sebastiani le 3 Septembre 1831 par les envoyés Polonais Kniaziewicz et Plater*, другое на страницѣ 263-й *Réponse de la Légation Polonaise à Lafayette*, сей отвѣтъ Князевича и Л. Плятера писанъ въ Парижѣ 20 сентября 1831 года. По такowymъ дѣйствіямъ графъ Л. Плятеръ совокупно съ другими, какія могутъ открыться еще изъ польскихъ газетъ и актовъ беззаконнаго правленія въ царствѣ Польскомъ, можно вѣрнѣе опредѣлить мѣру участія Плятера въ польскомъ мятежѣ и по сей мѣрѣ судить, слѣдовало ли его, равно какъ и другаго мятежническаго посла Князевича, исключить изъ числа обвиняемыхъ, кои подлежатъ сужденію Верховнаго Уголовнаго суда, какъ члены противузаконнаго правленія, неизъявившіе покорности законному правительству до 1/13 сентября 1831 года.

Сія статья можетъ быть заключена указаніемъ на послѣднія замѣчанія, изъясненныя въ предыдущихъ статьяхъ о Веліопольскомъ и о Нѣмцевичѣ.

Скрши и ецкій Янъ (Иванъ). До мятежа былъ полковникъ и командиръ 8-го пѣхотнаго полка. Во время возмущенія былъ главнокомандовавшимъ войскомъ польскихъ мятежниковъ, членомъ ихъ народнаго правленія и членомъ уничтоженнаго въ 1832 году Варшавскаго Общества любителей наукъ. По возстановленіи въ царствѣ Польскомъ спокойствія и законнаго порядка преданъ сужденію Верховнаго Уголовнаго суда съ объявленіемъ имени его въ III-мъ разрядѣ обвиняемыхъ.

Солтыкъ Станиславъ (Sołtyk Stanisław), дѣйствительный членъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Odezwa

до народа о единствѣ и згодѣ з диктаторомъ Хлопицкимъ. Воззваніе къ народу о единомудшіи и согласіи съ диктаторомъ Хлопицкимъ, сочиненное Станиславомъ Солтыкомъ.

Тарновскій графъ Иванъ Феликсъ (Tarnowski hrabia Felix). Въ спискѣ членовъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ находится сенаторъ кастелянъ графъ Иванъ Тарновскій. Въ № 525 Польскаго Курьера, Kurjer Polski 1831 года объявлено, что онъ представилъ мятежному правительству согласіе на дѣйствіи сейма, какъ въ признаніи польскаго мятежа, такъ и по предмету удаленія отъ польскаго престола государя императора и всего августѣйшаго его дома.

Хржановскій Игнатій (Chrzanowski Ignacy) участвовалъ въ изданіи во время мятежа Журнала для дѣтей (См. Всеобщаго Польскаго Журнала, Dziennik Powszechny Krajowy 1830 г. № 363). Былъ секретаремъ Варшавскаго патриотическаго общества (См. Польской Газеты, Gazeta Polska 1831 г. № 145).

Чарторьскій князь Адамъ, до мятежа сенаторъ воевода, Двора Его Императорско-Царскаго величества оберъ-камергеръ, членъ Государственнаго совѣта Россійской имперіи и членъ Совѣта правленія царства Польскаго, наконецъ членъ уничтоженнаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Во время мятежа былъ предсѣдателемъ временнаго правленія, предсѣдателемъ сенаторской палаты, а наконецъ предсѣдателемъ народнаго правленія. По возстановленіи въ царствѣ Польскомъ законнаго порядка преданъ сужденію Верховнаго Уголовнаго суда съ объявленіемъ имени его въ послѣднемъ, то есть въ III разрядѣ.

Чарторьскій князь Адамъ (Czartoryski x-że Adam), дѣйствительный членъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ. Przewodnia do Warszawianów. Рѣчь его къ жителямъ города Варшавы.

Ястржембовскій Албертъ (Jastrzebowski Albert). Конституція для Европы (Za zgodnośc z oryginałem). Конституція для Европы, данная въ мятежной Варшавѣ 21 апрѣля/3 мая въ первый годъ кровожаднаго царствованія польскихъ бунтовщиковъ; она напечатана на 18 страницахъ въ 8 долю листа. Албертъ Ястржембовскій въ качествѣ секретаря сборища безумнѣйшихъ бунтовщиковъ засвидѣтельствовалъ, что печатный экземпляръ сей конституціи изданъ сходно съ подлиннымъ.

СХЛ. Запросъ маркиза А. Н. Пауллуччи директору Намѣстнической канцеляріи П. Ѳ. Еліашевичу о причинахъ закрытія Варшавскаго Общества любителей наукъ, 4/16 августа 1857 г.

Секретно.

Милостивый государь, Петръ Θεодоровичъ.

Вице-президентъ Познанской регенціи баронъ Мирбахъ отъ 7 августа сего года увѣдомилъ меня, что графъ Дзялынскій, Цѣпковский, Потворовскій и другія лица основали въ г. Познани Общество наукъ для великаго герцогства Познанскаго, подобное существующему въ Краковѣ, цѣлью коего есть усовершенствованіе наукъ по всеѣмъ отраслямъ знаній посредствомъ словесныхъ и письменныхъ разсужденій, съ изъятіемъ однако изъ занятій Общества всякихъ историческихъ предметовъ, относящихся къ существующимъ нынѣ правительствамъ. Лучшія ученые сочиненія будутъ награждаемы преміями отъ Общества, языкъ же для оныхъ постановленъ исключительно польскій.

Какъ въ Варшавѣ, еще до 1831 года, существовало подобное Общество подъ названіемъ Towarzystwo przujacіóі nauk, и баронъ Мирбахъ желаетъ знать, какимъ образомъ оно прекратилось: само ли собою или же по распоряженію правительства, то я имѣю честь покорнѣйше просить ваше превосходительство сообщить мнѣ таковое свѣдѣніе для передачи онаго по принадлежности.

Съ совершеннымъ почтеніемъ и преданностію имѣю честь быть, милостивый государь, вашего превосходительства покорнѣйшій слуга

Маркизь Паулуччи.

№ 663. Варшава, 4/16 августа 1857.

Его превосходительству П. Θ. Еліашевичу.

CXLI. Отвѣтъ Еліашевича Маркизу Паулуччи о закрытіи Общества любителей наукъ (авг. 1857 г.).

Секретно.

Милостивый государь, маркизь Амильгаръ Карловичъ.

На отношеніе вашего превосходительства № 663 имѣю честь увѣдомить, что существовавшее въ Варшавѣ до возникшаго въ царствѣ Польскомъ мятежа 1830 года Общество любителей наукъ упразднено по Высочайшему повелѣнію, объявленному генераль-фельдмаршалу князю Варшавскому въ отзвѣвѣ бывшаго военнаго министра князя Чернышева отъ 6 апрѣля 1832 года.

Примите увѣреніе въ совершенномъ моемъ почтеніи и преданности.

Его превосходительству маркизу А. Б. Паулуччи.

Черное.

Дѣла Намѣстнической Канцеляріи за время намѣстничества гр. Паскевича Эриванскаго, по разряду дѣлъ политическихъ.

Книги и акты Верховнаго Уголовнаго суда, въ количествѣ ок. 50 томовъ, запечатаны по повелѣнію гр. Берга.

CXLII. Представленіе и. д. президента города Варшавы варшавскому генераль-губернатору Гурко о необходимости производства капитальной передѣлки и поправки памятника Коперника, на городскія средства, 4 февраля 1893 года.

Господину варшавскому генераль-губернатору и. д. президента города Варшавы

рапортъ.

Памятникъ Коперника въ Варшавѣ пришелъ въ крайнюю ветхость вслѣдствіе атмосферическихъ вліяній и неровной осадки, происходящей отъ недостаточно прочнаго фундамента и нецѣльной конструкціи пьедестала, состоящаго изъ кирпичной кладки, облицованной тонкими плитками мрамора. При такой конструкціи памятника всѣ мелкія починки, требующія затратъ отъ 500 до 1000 рублей, не принесли бы соразмѣрной расходу пользы. Для приведенія памятника въ полную исправность на долгія времена необходимо произвести капитальную перестройку памятника, устроить сплошное обширное бетонное основаніе, переложивъ существующія ступени и замѣнивъ вышній пьедесталь новымъ, состоящимъ только изъ трехъ монолитовъ хорошаго гранита. По проекту городской росписи 1893 года § 14, ст. XII, № 132 внесена на этотъ предметъ, согласно технической смѣтѣ, сумма 5.600 рублей.

Работы эти выходятъ изъ круга обыкновенныхъ строительныхъ работъ, по самому ихъ роду, конструкціи и матеріалу, и принадлежатъ нѣкоторымъ образомъ къ работамъ артистическимъ. Обработка, профилировка обломовъ и полировка гранитныхъ монолитовъ, равно какъ обновленіе и бронзировка статуи требуютъ спеціальныхъ знаній и особенной точности исполненія. Подъемъ и передвиженіе при разборкѣ и установкѣ памятника грузовъ вѣсомъ отъ 200 до 600 пудовъ требуютъ особыхъ сильной конструкціи лѣсовъ, особыхъ техническихъ приспособленій, приборовъ, а также надлежащаго опыта и навыка въ этого рода работахъ. Такія работы не могутъ быть отдаваемы съ публичныхъ торговъ, такъ какъ онѣ требуютъ спеціальныхъ техническихъ познаній; кромѣ сего, является почти невозможнымъ составить заранее

условія для общихъ торговъ, вслѣдствіе трудности опредѣленія цвѣта, качества гранита и рода его отдѣлки. Въ виду выше изложеннаго исполненіе такихъ работъ необходимо поручить надлежащимъ специалистамъ, каждому по роду его работъ. Только при такомъ способѣ производства работъ можно рассчитывать ни въполнѣ успѣшное и хорошее ихъ исполненіе и возможное удешевленіе противъ смѣтнаго исчисленія, причемъ, въ случаѣ остатка отъ означенной суммы, желательно было бы устроить при памятникѣ скверъ.

Представляя эти соображенія на благоусмотрѣніе вашего высокопревосходительства, имѣю честь покорнѣйше просить зависящаго распоряженія о разрѣшеніи Магистрату произвести капитальный ремонтъ монумента Коперника хозяйственнымъ способомъ, подъ надзоромъ городской технической службы.

Генераль-майоръ Бибиковъ.

Начальникъ канцеляріи, коллежскій совѣтникъ М. Пронашко.

Г. Варшава, 4 февраля 1893 г. № 2834/619.

Далѣе слѣдуетъ соответственное представленіе генераль-губернатора министру внутреннихъ дѣлъ, отъ 23 февраля 1893 г. № 1880.

СХLIII. Отношеніе Министерства внутреннихъ дѣлъ къ генераль-губернатору Гурко о разрѣшеніи произвести капитальную передѣлку и поправку памятника Коперника на городскія средства, 11 марта 1893 года.

11 марта 1893 года. № 2149.

Министерство внутреннихъ дѣлъ господину варшавскому генераль-губернатору.

Вслѣдствіе отношенія за № 1880, по предположенію о производствѣ хозяйственнымъ способомъ работъ по ремонту памятника Коперника въ Варшавѣ съ отнесеніемъ потребнаго на этотъ предметъ расхода на кредитъ, назначенный по § 14 ст. 132 росписи г. Варшавы на 1893 г., въ суммѣ 5600 р., имѣю честь увѣдомить ваше высокопревосходительство, что, въ виду сообщенныхъ въ упомянутомъ отношеніи данныхъ, я не встрѣчаю препятствія къ приведенію означеннаго предположенія въ дѣйствіе на проектированныхъ и одобренныхъ вами, милостивый государь, основаніяхъ.

За министра внутреннихъ дѣлъ, товарищъ министра сенаторъ
Плецъ.

Вице директоръ С. Щегловитовъ.

CXLIV. Отношеніе Министерства внутреннихъ дѣлъ къ генералъ-губернатору Гурко о разрѣшеніи производства дополнительныхъ работъ по отдѣлнѣ и поправкѣ памятника Коперника на городскія средства, 10 марта 1894 г.

10 марта 1894 г. № 2074.

Министерство внутреннихъ дѣлъ господину варшавскому генералъ-губернатору.

Вслѣдствіе отношенія за № 2174, имѣю честь увѣдомить вапе высокопревосходительство, что, во вниманіе къ приведеннымъ въ означенномъ отношеніи даннымъ, я не встрѣчаю препятствія къ удовлетворенію ходатайства Варшавскаго городского магистрата о разрѣшеніи производства хозяйственнымъ способомъ дополнительныхъ работъ по ремонту памятника Коперника въ г. Варшавѣ, съ отнесеніемъ необходимаго для сего расхода на дополнительный кредитъ въ 3000 руб., назначенный по § 14 ст. 140 росписи названнаго города на 1894 годъ.

За министра внутреннихъ дѣлъ, товарищъ министра (подпись не разборчива).

Вице-директоръ С. Щегловитовъ.

Канцеляріи Варшавскаго генералъ-губернатора П дѣлопроизводство 2-го стола, дѣло по представленію и. д. президента г. Варшавы о ремонтѣ памятника Коперника въ Варшавѣ, нач. въ февр. 1893 г., № 31.

Дальнѣйшіе документы изданы выше, Приложенія, кн. 1, № CLVIII и слѣд.

CXLV. Предложеніе о составленіи исторической записки относительно бывшей въ Варшавѣ усыпальницы Шуйскихъ, 29 января 1900 года.

Помощникъ варшавскаго генералъ-губернатора его превосходительству господину профессору Д. В. Цвѣтаеву.

Милостивый государь, Дмитрій Владиміровичъ.

Министерство Императорскаго Двора, сообщая, что для поднесенія Его Императорскому Величеству представленъ воспроизведенный съ натуры рисунокъ, изображающій „Усыпальницу московскаго царя Василія Іоанновича Шуйскаго въ Варшавѣ“, проситъ доставить свѣдѣнія о томъ, дѣйствительно ли существующее въ гор. Варшавѣ зданіе составляло нѣкогда усыпальницу царя Василія Шуйскаго, и въ утвердительномъ случаѣ, въ чемъ вѣдѣніи находится это зданіе, а также,

не имѣется ли въ архивахъ гор. Варшавы данныхъ, прочно устанавливающихъ историческое его значеніе.

Имѣя въ виду, что въ послѣднее время вы, Дмитрій Владиміровичъ, посвятили свои научные труды и специальному изученію, на основаніи архивныхъ данныхъ, исторіи зданія, служившаго мѣстомъ погребенія въ Варшавѣ царя Василія Іоанновича, я позволяю себѣ обратиться къ вамъ съ покорнѣйшею просьбою, не признаете ли возможнымъ принять на себя составленіе краткой исторической записки, которая заключала бы въ себѣ свѣдѣнія, уясняющія для Министерства Императорскаго Двора современное положеніе вопроса объ усыпальницѣ царя Василія Шуйскаго.

Примите увѣреніе въ истинномъ уваженіи и совершенной преданности

Ив. Подгородниковъ.

№ 1880. 29 января 1900 года, г. Варшава.

Дѣла Канцеляріи Варшавскаго генераль-губернатора по 1 дѣлопроизводству, г. 1900; также у меня.— Въ исполненіе предложенія, представленная мною въ Управление Варшавскаго генераль-губернаторства соотвѣтственная записка была переслана Управленіемъ въ Министерство Императорскаго Двора, и ея нѣтъ въ Архивѣ. Часть ея воспроизведена мною въ докладной запискѣ попечителю Варшавскаго учебнаго округа, 1900 г.; см. ниже, въ дѣлахъ Архива I Варшавской мужской гимназіи.

Архивъ Императорскаго Варшавскаго
Университета.

CXLVI. Представелніе ректора Имп. Варшавскаго Университета Н. М. Благовѣщенскаго попечителю Учебнаго Округа Витте о представленномъ президентомъ г. Варшавы проектѣ правилъ присужденія стипендій имени Коперника, 14 марта 1874 г.

Варшава, 14 марта 1874 г. № 601.

Господину попечителю Варшавскаго учебнаго округа ректоръ Императорскаго Варшавскаго Университета.

Во исполненіе предложенія господина управляющаго Варшавскимъ учебнымъ округомъ, отъ 26 января сего года за № 567, имѣю честь представить нижеизложенныя соображенія по проекту правилъ о порядкѣ учрежденія и выдачи стипендій имени Коперника.

Возвращаемый у сего проектъ состоитъ изъ восьми пунктовъ.

Первый пунктъ, содержащій указаніе на обстоятельство, давшее поводъ къ установленію стипендій имени Коперника, слѣдовало бы пополнить ближайшимъ обозначеніемъ высочайшаго повелѣнія, состоявшагося по этому предмету.

Второй пунктъ опредѣляетъ, что стипендіи Коперника предназначаются для студентовъ факультета физико-математическихъ наукъ. Въ виду того, что означенный факультетъ состоитъ изъ двухъ отдѣленій, а именно: изъ отдѣленія математическихъ наукъ и отдѣленія естественныхъ наукъ, а также принимая во вниманіе, что, согласно 5-му пункту проекта, стипендіи должны быть предоставляемы студентамъ, преуспѣвающимъ въ астрономіи, математикѣ и физикѣ, слѣдовательно въ предметахъ, принадлежащихъ къ первому изъ указанныхъ отдѣленій факультета, было бы умѣстнымъ оговорить во второмъ пунктѣ, что стипендіи Коперника назначаются студентамъ отдѣленія математическихъ наукъ физико-математическаго факультета.

Въ третьемъ пунктѣ проекта положено, что стипендіальный фондъ „будетъ обезпеченъ ипотекою недвижимостей въ г. Варшавѣ,

преимущественно каменныхъ, жилыхъ домовъ, построенныхъ въ центръ города, т. е. представляющихъ самую лучшую гарантію въ безопасности капитала“. Нѣтъ сомнѣнія, что обезпеченіе стипендіальнаго фонда ипотекою городской недвижимости вполне цѣлесообразно и во многихъ отношеніяхъ удобно, но для дѣйствительной безопасности капитала необходимы, по моему мнѣнію, слѣдующія условія: а) чтобы стипендіальный фондъ былъ обезпеченъ на первомъ мѣстѣ IV-го раздѣла и съ преимуществомъ предъ записями, значащимися въ III-мъ раздѣлѣ ипотечнаго указателя. Это условіе самое существенное: нельзя допустить, чтобы какой-либо кредиторъ пользовался преимуществомъ по ипотекамъ предъ стипендіальнымъ фондомъ, ибо, въ случаѣ обращенія такимъ кредиторомъ взыскапія на городскую недвижимость, легко могло бы случиться, что продажная цѣна оной оказалась бы недостаточною для возмѣщенія стипендіальнаго капитала, подлежащаго, вслѣдствіе публичной продажи недвижимости на общемъ основаніи, исключенію изъ ипотечнаго указателя... [Далѣе еще три условія, подробно опредѣляющія способы наиболѣе безопаснаго помѣщенія и обезпеченія стипендіальной суммы].

Въ четвертомъ пунктѣ проекта сказано, что администрація стипендіальнаго фонда возлагается на городское управленіе и что президенту города присвоивается званіе попечителя стипендій. Изъ проекта не видно, на чемъ именно основано такое положеніе. Законнымъ основаніемъ тому могло бы служить или соответственное по этому предмету указаніе въ высочайшемъ повелѣніи, разрѣшившемъ собраніе добровольныхъ пожертвованій для учрежденія стипендій имени Коперника, или пожертвованіе городскимъ сословіемъ значительной суммы для этой цѣли. Въ противномъ случаѣ забота о сохранности стипендіальнаго фонда и о согласномъ назначенію употребленію его должна быть возложена на то именно учрежденіе, которое ближе всего заинтересовано въ этомъ дѣлѣ, а именно на университетское начальство, тѣмъ болѣе, что высочайше утвержденнымъ 8 іюня 1869 г. Уставомъ Императорскому Варшавскому Университету предоставлено пріобрѣтать, на правѣ полной собственности, движимое и недвижимое имущество.

Въ пятомъ пунктѣ проекта оговорено, что стипендіи предоставляются студентамъ по конкурсу на предложенную тему по предметамъ астрономіи, математики и физики. При такомъ условіи, выдачи согласно съ точно обозначеннымъ ихъ характеромъ, должны выдаваться въ видѣ премій, которыя могутъ быть обозначены названіемъ „премій изъ стипендіальнаго фонда имени Коперника“. Что же касается до условій, при соблюденіи которыхъ таковыя стипендіи должны быть присуждаемы, а именно на основаніи ли успѣховъ, оказываемыхъ соискателями на переходныхъ и контрольныхъ испытаніяхъ, согласно общимъ

правиламъ о назначеніи стипендій, состоящихъ въ распоряженіи Университета, или на основаніи особыхъ письменныхъ работъ, по указанію факультета, то вопросъ этотъ слѣдовало бы, по моему мнѣнію, представить обсужденію университетской коллегіи, и въ частности отдѣленію математическихъ наукъ физико-математическаго факультета. При этомъ неизлишнимъ было бы разрѣшить вопросъ: слѣдуетъ ли стипендіи имени Коперника предоставлять студентамъ только на время прохожденія ими курса наукъ въ Университетѣ, или же могутъ быть оставляемы за ними эти стипендіи и по окончаніи курса, для усовершенствованія въ астрономіи и для занятій въ одной изъ образцовыхъ обсерваторій, подъ руководствомъ извѣстныхъ своею ученостію специалистовъ.

Въ шестомъ пунктѣ проекта сказано, что стипендія можетъ быть присуждаема одному или нѣсколькимъ студентамъ въ размѣрѣ, опредѣляемомъ физико-математическимъ факультетомъ. Постановленіе такого правила зависитъ, прежде всего, отъ разрѣшенія вопроса, предложеннаго выше по пятому пункту, а также отъ размѣра суммы, которая будетъ собрана. Но едвали можно допустить, чтобы размѣръ стипендіи для каждаго стипендіата могъ быть опредѣляемъ различно, какъ это предполагается въ разсматриваемомъ пунктѣ проекта.

Въ седьмомъ пунктѣ проекта опредѣлено, что стипендія присуждается въ день рожденія Коперника и списокъ стипендіатовъ объявляется въ газетахъ. Это положеніе, по моему мнѣнію, можетъ быть оставлено безъ измѣненія. Что же касается до участія попечителя стипендіи, опредѣленнаго какъ въ этомъ пунктѣ, такъ въ шестомъ и восьмомъ пунктахъ проекта, то оно зависитъ отъ разрѣшенія вопроса, сдѣланнаго по четвертому пункту.

Наконецъ, въ восьмомъ и послѣднемъ пунктѣ проекта сказано, что, въ случаѣ неприсужденія стипендіи въ одномъ году, оставшаяся свободною сумма присоединяется къ стипендіямъ слѣдующаго года или къ стипендіальному фонду. Послѣднее предположеніе о присоединеніи остатка къ стипендіальному капиталу едвали справедливо. Главная цѣль учрежденія стипендій состоитъ въ поощреніи неимущихъ молодыхъ людей къ занятію наукою; эта цѣль и можетъ быть достигаема выдачею стипендій, а не капитализаціею оныхъ. Поэтому я полагаю бы остановиться на первомъ предложеніи разсматриваемаго пункта.

Ректоръ Университета Н. Благовѣщенскій.

Секретарь совѣта и правленія Ив. Прокопенко.

№ 137: Дѣло Императорскаго Варшавскаго Университета относительно стипендіальнаго фонда имени Коперника, т. 1 (ср. въ Архивѣ Канцеляріи Варшавскаго учебнаго округа, № 1769, X 3: Дѣло стипендіи име-

ни Коперника). Тутъ же „соображенія по проекту правилъ о порядкѣ учрежденія и выдачи стипендіи имени Коперника“, поданныя (20 февраля 1874 г.) ректору профессоромъ Голевинскимъ и послужившія для представленія ректора попечителю. Измѣненіе въ представленіи сдѣлано только въ замѣчаніи на пятый пунктъ проекта: вмѣсто словъ: „При такомъ условіи, выдачи... изъ стипендіальнаго фонда имени Коперника“ въ соображеніяхъ проф. Голевинскаго было: „При такомъ условіи, выдачи, дѣлаемыя студентамъ изъ фонда имени Коперника, получили бы значеніе премій, но не стипендій. Если же высочайшимъ повелѣніемъ разрѣшено собраніе пожертвованій для образованій стипендій, какъ объ этомъ значится въ первомъ пунктѣ проекта, то нынѣ уже не можетъ быть рѣчи о перемѣнѣ цѣли или наименованія выдачъ изъ особаго фонда. Такимъ образомъ только стипендіи, въ собственномъ смыслѣ слова, могутъ быть назначаемы на проценты съ капитала имени Коперника“.

Проектъ правилъ о присужденіи стипендіи имени Коперника, представленный президентомъ г. Варшавы, изданъ выше, кн. 1, № СLV.

CXLVII. Отношеніе попечителя Варшавскаго учебнаго округа Витте въ Совѣтъ Имп. Варшавскаго Университета, 7 марта 1876 г.

№ 2224. 7 марта 1876 г., Варшава.

Въ Совѣтъ Императорскаго Варшавскаго Университета.

Государь императоръ, по всеподданнѣйшему докладу господина министра народнаго просвѣщенія въ 23 день февраля сего года, высочайше соизволилъ на учрежденіе стипендій имени Николая Коперника, на счетъ процентовъ съ капитала въ шестнадцать тысячъ сто семь рублей пятьдесятъ четыре копѣйки, собраннаго по подпискѣ варшавскими обывателями - распорядителями праздника 400 лѣтняго юбилея дня рожденія астронома Коперника.

О такомъ высочайшемъ повелѣніи, доведенномъ господиномъ министромъ до свѣдѣнія Правительствующаго Сената, его сіятельство, отъ 26 минувшаго февраля за № 2420, увѣдомилъ меня и вмѣстѣ препроводилъ утвержденныя имъ сего же числа правила объ означенныхъ стипендіяхъ, для предложенія Совѣту Варшавскаго Университета къ подлежащему исполненію и руководству.

Имѣю честь о вышеизложенномъ сообщить Совѣту Университета для зависящаго распоряженія и вмѣстѣ препроводить утвержденныя его сіятельствомъ правила о стипендіяхъ имени Коперника въ подлинникѣ.

Попечитель Округа, сенаторъ Э. Витте.
 Правитель Канцеляріи С. Никольскій.

СXLVIII. Правила о стипендіяхъ имени Коперника, 26 февраля 1876 г.

На основаніи высочайшихъ повелѣній 1 августа 1873 г. и 23 февраля 1876 г. утверждаю. Февраля 26 дня 1876 года. Министръ народного просвѣщенія

графъ Дмитрій Толстой.

Правила

о стипендіяхъ имени Николая Коперника при Императорскомъ Варшавскомъ Университетѣ.

§ 1. По поводу 400-лѣтняго юбилея Коперника, на основаніи высочайшаго повелѣнія, послѣдовавшаго въ 23 день февраля 1876 года, учреждаются при Императорскомъ Варшавскомъ Университетѣ стипендіи имени Николая Коперника, на счетъ процентовъ съ капитала, собраннаго по подпискѣ и заключающагося въ процентныхъ бумагахъ на 16.100 руб. и въ наличныхъ 7 р. 54 коп.

§ 2. Этотъ неприкосновенный капиталъ находится въ вѣдѣніи Варшавскаго Университета и хранится въ одномъ изъ правительственныхъ банковъ, по усмотрѣнію Университетскаго правленія. Проценты съ капитала постунають въ спеціальныя средства Университета съ исключительнымъ назначеніемъ на стипендіи и денежные выдачи, означенныя въ § 8.

§ 3. Число и размѣръ стипендій имени Коперника ежегодно опредѣляются, смотря по надобности.

§ 4. Стипендіи назначаются студентамъ физико-математическаго факультета Варшавскаго Университета, по отдѣленію математическихъ наукъ.

§ 5. Назначеніе стипендій зависитъ отъ ректора Варшавскаго Университета, по представленію физико-математическаго факультета, и утверждается попечителемъ Варшавскаго Учебнаго Округа.

§ 6. Правомъ на полученіе стипендій пользуются всѣ студенты физико-математическаго факультета, отдѣленія математическихъ наукъ, оказывающіе отличные успѣхи по предметамъ: математики, физики, механики и въ особенности астрономіи, причемъ преимущество дается тѣмъ изъ студентовъ, которые представляютъ вполне удовлетворительныя письменныя работы на одобренныя факультетомъ темы.

§ 7. Въ особенныхъ случаяхъ стипендіи могутъ быть назначаемы (§ 5) по ходатайству физико-математическаго факультета также и окончившимъ университетскій курсъ студентамъ, причемъ они должны подчиняться общимъ существующимъ для кандидатовъ-стипендіатовъ правиламъ. При командированіи стипендіатовъ въ другіе русскіе университеты или за границу, для усовершенствованія въ наукахъ, Уни-

верситету предоставляется право (§ 5) выдавать таковымъ, въ видѣ ежегоднаго пособія, всю имѣющуюся свободную стипендіальную сумму, но не болѣе 900 руб. въ годъ.

§ 8. Если въ какомъ либо году не окажется достойныхъ кандидатовъ на полученіе стипендіи имени Коперника, то Университету предоставляется право остающіяся такимъ образомъ свободныя суммы распределять между студентами физико-математическаго факультета, въ видѣ единовременныхъ пособій.

§ 9. Имена студентовъ, удостоенныхъ стипендіи, или единовременныхъ пособій изъ означенной стипендіальной суммы, объявляются въ газетахъ 11-го февраля, въ день рожденія знаменитаго астронома.

Директоръ департамента народнаго просвѣщенія М. Брадке.

Дѣло № 137, т. 1. Тутъ же проектъ этихъ правилъ, написанный комиссіей профессоровъ и пересмотрѣнный физико-математическимъ факультетомъ, и представленіе ректоромъ окончательной редакціи его, въ которой она была утверждена министромъ.

Вскорѣ время объявленія 11-го февраля замѣнено было 19-февраля. Тамъ-же.

Затѣмъ, согласно съ ходатайствомъ физико-математическаго факультета и попечителя Округа, было 30 дек. 1899 г. разрѣшено министромъ народнаго просвѣщенія внести въ Правила измѣненія: 1, въ § 3 послѣ словъ „каждогодно опредѣляются“ прибавить „физико-математическимъ факультетомъ“ и 2, въ § 8 послѣ словъ „студентами физико-математическаго факультета“ прибавить „математическаго отдѣленія“. Увѣдомленіе объ этомъ — тамъ же, № дѣла 137, т. 2. Ср. въ Архивѣ Варшав. учебн. округа дѣло № 1769, X 3.

Архивъ Варшавскаго Учебнаго Округа.

№ СХLIX. Представленіе Варшавскимъ Обществомъ любителей наукъ министру внутреннихъ дѣлъ герцогства Варшавскаго Луцевскому списка избранныхъ членовъ вновь учрежденнаго административнаго совѣта Общества, съ просьбой о содѣйствіи и покровительствѣ, 8 июня н. с. 1808 года.

Towarzystwo Królewskie Warszawskie przyjaciół nauk.

Odebrawszy od najjaśniejszego pana akt potwierdzenia swojego i nader chlubny zaszczyt w nadanem sobie imieniu Towarzystwa Królewskiego, chcąc stalszą postanowić organizacją dla tem pewniejszego dopełnienia wszystkich obowiązków, które z nowo oznaczonych stosunków wynikać mogą, mianowało na posiedzeniu 29 b. m., stosownie do przepisów prawnych, z grona członków swoich czynnych w. w. j. x. Xawerego Bohusza, Michała Bergonzoniego, Karola Kortuma, Stanisława Staszica, Andrzeja Horodyskiego administratorami Towarzystwa, nadając im tę powagę i moc, oraz wkładając na nich te wszystkie obowiązki, jakie takowym administratorom bądź z przepisów prawa, bądź z względu potrzeb Towarzystwa, służyć mogą. Protokół sądownie sporządzony wspomnianego wyboru i mianowania Towarzystwo Królewskie z należnem uszanowaniem j. w. ministrowi spraw wewnętrznych przesyła i tę pewną nadzieję, iż j. w. minister wyrażonych administratorów nie tylko we wszelkich ku dobru Towarzystwa zmierzających krokach przed wszelkimi władzami rządowymi ciągle wspierać raczy, ale nadto, jako gorliwy naczelnik oświecenia, zaszczycać zechee czynną opieką i protekcją Towarzystwo, którego jedynym jest zamiarem stawać się w wydziale oświecenia narodowego coraz użyteczniejszym i ku temu celowi całą usilność swoją poświęcać.

X. Jan Albertrandi, biskup zenopolit(ański), prezydujący.

№ 1626. Akta, dotyczące się Towarzystwa przyjaciół nauk w Warszawie, od 9 Czerwca 1808 do 1 Maja 1834 r., v. 1, л. 4.

CL. Представленіе Прав. Комиссією духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія намѣстнику кн. Заіончену проекта привилегій Общества любителей наукъ, для поднесенія на высочайшее утвержденіе, 24 апр. н. с. 1816 г.

Do namiestnika Królewskiego Kommissya Rządowa wyznań religijnych i oświecenia publicznego.

W dopełnieniu najwyższej woli n. pana, udzielonej sobie przez odezwę ministra sekretarza stanu z d. 27 Marca r. b., rozważywszy zwracające się tu przełożenie Warszawskiego Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk i przekonawszy się, że rozciągnięcie żądanych przez toż Towarzystwo dobrodziejstw może się o wiele przyłożyć do rozszerzenia nauk i światła w kraju, Kommissya Rz. wyznań rel. i oświecenia publ. poczytała sobie za obowiązek złożyć namiestnikowi królewskiemu w załączeniu oprócz projektu do postanowienia jego cesarsko-królewskiej m-ci względem żądań tegoż Towarzystwa, drugi podobny projekt do ustawy, rozciągającej toż samo dobrodziejstwo dla wszelkich instytutów oświecenia publicznego w kraju, końcem przełożenia jednego i drugiego najjaśniejszemu panu, z prośbą, ażeby ustawy te najlaskawiej i w stosunkach królestwa Polskiego z państwem Rossyjskim rozciągnąć raczył. Dan w Warszawie dnia 24 Kwietnia 1816 r.

Minister S. Potocki. Surowiecki, s. j.

Тамъ же, л. 17.—Тутъ же и проекты, не осуществившіеся.

CLІ. Опись зданій Общества любителей наукъ, составленная архитекторомъ Идзновскимъ по порученію комиссіи, назначенной для провѣрки состоянія имущества и оборота суммъ Общества, 21 мая н. с. 1833 г.

Dom byłego Towarzystwa przyjaciół nauk położony jest przy ulicy Krakowskie Przedmieście i ulicy Nowy Świat: obejmuje nr. 1319—1320—1321. Front jego główny od ulicy Krakowskie Przedmieście zawiera długości łokci 67¹/₂, od ulicy Nowy Świat długości łokci 102¹/₂. Szerokość frontu rozmaita. Szerokość części przy Nowym Świecie łokci 20. Dom ten składa się z dwóch części głównych, z których jedna na planie od strony Krakowskiego przedmieścia korpus okazuje, mający dół, antresole, pierwsze i drugie piętro; wszystko razem trzyma wysokości łokci 28. Wyżej znajduje się facyata. Część od strony ulicy Nowy Świat zawiera mieszkania na dole, na pierwszym i drugim piętrze, obejmując wysokości łokci 19. Dach korpusu jest blachą żelazną kryty, część zaś od ulicy Nowy Świat pokryta jest dachówką. Przy tym domie znajdują się inne

ekonomiczne zabudowania, które objęte na planach widzieć się dają, a przeznaczenie ich w szczegółowej dezygnacji wyjaśnionem zostanie. Posessya ta graniczy z domem Zienteckich, położonym przy ulicy Alexandrya, z drugiej zaś strony z domem x. x. Missyonarzy, przy ulicy Nowy Świat położonym.

Przy dołączonych planach znajdują się objaśnienia piątr i części ekonomicznych, sposób zaś, w jakim lokale i zabudowania ekonomiczne są zajęte, wyjaśnia dołączony tu oddzielny wykaz. Z wykazu tego jest rzeczą widoczną, iż do przyszłego rozporządzenia pozostają tylko sale, znajdujące się na pierwszym piętrze pod № 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 97, które dotychczas użyte i zajmowane były przez samo byłe Towarzystwo przyjaciół nauk. Do lokalu tego prowadzą jedne schody główne marmurowe, drugie mniejsze drewniane. Nadmienić tu równie można, iż sala pod № 92 przechodzi przez pierwsze i drugie piętro i że piece znajdują się tylko w tej sali i pod № 90, 97.

Jakkolwiek gmach ten jest nowym, wszelako potrzebuje reperacyi, które na dwa rodzaje podzielić można: 1° reperacyje, mogące być później wykonane, które oraz zastosowane być mogą do potrzeby przyszłego przeznaczenia gmachu, 2° reperacyje gwałtowne i jaknajspieszniej mające być uzupełnione, jakimi są naprawa dachów, rynien, holtai, wprawienie szyb i przywrócenie obitych tynków u dołu. Reperacya ta ostatnia jest koniecznie i natychmiast potrzebną, chcąc uchronić gmach cały od szkodliwych wpływów wilgoci, zniszczyć mogącej suffity i osłabić fundamenta: i w tym to celu sporządzony został dołączający się tu anszlag, ażeby bez żadnej zwłoki potrzebne środki obmyślonemi i przedsięwziętemi być mogły.

W Warszawie, dnia 21 Maja 1833.

A. Idźkowski.

Тамъ же, лл. 144—145.

CLII. Изъ оцѣнки недвижимости Общества любителей наукъ, составленной къ 3 ноября н. с. 1833 г. архитекторомъ Маркони для комитета, занимавшагося исчисленіемъ казенныхъ убытковъ, причиненныхъ мятежемъ 1830—1831 г. г.

Таха possessyi № 1319, 1320 byłego Towarzystwa przyjaciół nauk, przy ulicach Krakowskie Przedmieście i Nowy Świat położonej.

Opisanie possessyi.

Possessya ta składa się z następujących zabudowań:

1. Dom massiv murowany o parterze, antresolach, pierwszym i drugim piętrze, frontem do ulic Krakowskie Przedmieście i Nowy Świat

stojący, blachą kryty, z kopułą, 11 łokci wysokości mającą, zawiera długości łokci 66, szerokości łokci $36\frac{3}{4}$, wysokości łokci $21\frac{3}{4}$.

2. Officyna massiv murowana o parterze, antresolach i pierwszym piętrze, frontem do ulicy Nowy Świat stojąca, dachówką karpiówką kryta, długości łokci 77, szerokości łokci $23\frac{1}{2}$, wysokości łokci 18.

3. Officyna murowana o parterze, antresolach i pierwszym piętrze, wchodząc z ulicy Nowy Świat po prawej ręce w dziedzińcu stojąca, dachówką holenderką kryta, długości łokci $17\frac{1}{2}$, szerokości łokci $13\frac{1}{2}$, wysokości łokci 18.

4. Wozownia murowana, mająca nad sobą pomieszkanie, które stanowi 1-sze piętro w tejże samej linii, co i powyższa officyna, w dziedzińcu stojąca, blachą kryta, długości łokci 14, szerokości łokci $13\frac{1}{2}$, wysokości łokci 11.

5. Wozownia murowana w tejże samej linii, co i poprzedzająca, bramą tylko przedzielona, dachówką holenderką kryta, długości łokci 14, szerokości łokci $13\frac{1}{2}$, wysokości łokci $5\frac{1}{2}$.

6. Officyna murowana, w dziedzińcu poprzecznie przy ścianie sąsiedzkiej naprzeciw bramy stojąca, o parterze, dachówką karpiówką kryta, długości łokci 35, szerokości łokci 9, wysokości łokci $5\frac{1}{2}$.

7. Stajnia i wozownia murowana, w drugim dziedzińcu przy ścianie sąsiedzkiej stojąca, dachówką holenderką kryta, długości łokci 43, szerokości łokci 11, wysokości łokci $5\frac{1}{2}$.

8. Drwalnie drewniane, dachówką karpiówką kryte, długości łokci $38\frac{1}{2}$, szerokości łokci 6, wysokości łokci $3\frac{1}{2}$.

9. Kloaki drewniane o parterze i 1-m piętrze, blachą kryte, w drugim dziedzińcu przy officynie pod liczbą 3 wymienioną stojące, długości łokci $7\frac{1}{2}$, szerokości łokci 3, wysokości łokci 11.

10. Studnia z pompą i szubrawcem w pierwszym dziedzińcu przy bramie.

11. Bruk. 12. Grunt. Далѣ слѣдуетъ описъ частныхъ владѣнія съ означеніемъ цѣны каждой изъ нихъ; причемъ въ концѣ ея: Ad 11 num. Bruk: 91 sążni □ bruku a fl. 12 = zł. 1092. Ad 12 num. Grunt 8.666 łok. □ gruntu w całej possessyi a fl. 9 = zł. 77.994. Summa zł. 409.020 gr. $2\frac{1}{2}$.

W Warszawie, dnia 3 Listopada 1833 roku.

Henryk Marconi, bud. rząd.

Тамъ же, лл. 288, 296.

CLIII. Изъ протокола описи бывш. зданій Общества любителей наукъ, составленнаго при передачѣ ихъ въ вѣдѣніе Лотерейнаго управления, 15 января н. с. 1835 г.

Działo się w Warszawie, w gmachu dawniej Towarzystwa przyjaciół nauk pod № 1319 i 1320/21, dnia 15 Stycznia 1835 roku.

W korpusie pierwsze piętro.

XXVI. Wschody marmurowe o 43-ch stopniach z poręczami lanemi żelaznemi, sień przed salą wykładana dużemi flizami.

XXVII. Sala duża ze ścianami w stabiliturę, z sufitem półokrągłym, cztery okna od frontu, dwa weneckie z boku, z kolumnami ionijskimi; naprzeciw okien są cztery kolumny porządku rzymskiego, po bokach cztery pilastry tegoż porządku, pomiędzy oknami od frontu jest kominiek marmurowy; dwa piece z kafli niepolewanej, obielone, bez rur i drzwiczek, do palenia wcale nieurządzone. Auditorium wzniesione ze wschodkami; cała podłoga w deski podłużne.

XXVIII. Jeden mały pokoik przyległy sali o jednym oknie na dziedziniec, piec z kafli polewanych, drzwiczek żelaznych do pieca brakuje, podłoga w deski.

XXIX. Duży pokój obok sali, ozdobiony czterema kolumnami porządku ionijskiego, dwa okna na statwę Kopernika, cztery okna na ulicę Aleksandrya, podłoga w krzyże.

XXX. Jeden pokoik mały, zielono malowany, o jednym oknie na posąg Kopernika, podłoga w krzyże; w tym pokoju są szafy za szkłem przy dwóch ścianach, które, jako na książki przydatne, na gruncie pozostają, ile że są przymocowane do muru.

XXXI. Pokój duży, mający zamiast drzwi trzy arkady, siedm okien na posąg Kopernika, trzy okna od Nowego Światu, podłoga w krzyże; w tym pokoju są pułki do książek w około ścian, które, jako przymocowane, pozostać muszą i na archiwum przydatne być mogą; także jest jeden stół podłużny, duży z szufladami.

XXXII. Jeden pokój o dwóch oknach od Nowego Światu, oraz sala o pięciu oknach z pułkami z drzewa sosnowego czerwono lakierowanego; lokal ten zajęty jest przez komitet, sprawdzający wydatki rewolucyjne. Tak w pokoju, jako i w sali, jest piec z kafli polewanych; podłoga w krzyże.

XXXIII. Sześć pokoi, to jest: trzy od frontu, jeden o dwóch, a dwa o jednym oknie od Nowego Światu; od tyłu trzy pokoje z oknami na dziedziniec, przytem kuchnia i spiżarnia; lokal ten wynajęty jest p. Bergonzoniowej aż do Wielkiej Nocy 1835 roku za roczną sumę zł. p. 1200; do tego lokalu należy piwnica i jedna z komurek № 13.

XXXIV. Sześć pokoi, to jest: jeden pokój o trzech oknach i jeden o jednym oknie od Nowego Światu, cztery pokoje i kuchnia z oknami na podwórze, wynajęte p. p. Blum i Jakubowskiemu aż do Ś-go Michała

1835 r. za zł. p. 1844 rocznie, a to łącznie z lokalem w antresolu pod № 19; do tego lokalu należy piwnica, stajnia i wozownia № 10 i 12 i dwie komorek № 13; w tym lokalu są trzy piece i kominek, posadzki od frontu w tafle, od tyłu podłogi w deski.

Drugie piętro.

XXXV. Sześć pokoi, z których dwa pokoje o trzech, jeden o jednym, a jeden o dwóch oknach od statui Kopernika, dwa zaś pokoje od dziedzińca z kuchnią, wynajęte sędziemu Glass aż do Ś-go Michała 1835 r. za sumę roczną zł. p. 1100 razem z lokalem w antresolu № 23; do tego lokalu należy piwnica, góra i jedna z komórek № 13.

XXXVI. Takież sam zupełnie lokal po drugiej stronie zajmuje p. Liwius aż do Wielkiej Nocy 1835 r. za roczną sumę zł. p. 1100 prócz antresolów, jakie p. Glass pod № 23 ma w posiadaniu.

Mieszkanie na kopule.

XXXVII. Cztery pokoiki z kuchnią niewynajęte...

Referendarz stanu S. Werner. A. Schutz, r. b. J. Hanusz, murgrabia domu, i drugie.

№ 1626. Akta Kommissyi Rządowej spraw wewnętrznych, duchownych i oświecenia publicznego, tyżące się funduszów Towarzystwa przyjaciół nauk w Warszawie, r. 1834—1835, A. v. II, л. 230, 233, 234, 235.

CLIV. Представленіе попечителя Варшавскаго учебнаго округа Окунева въ Совѣтъ управленія о выдачѣ ему изъ Польскаго банка на устройство и улучшеніе учебныхъ заведеній суммъ, оставшихся отъ бывшаго Общества любителей наукъ и отъ продажи его дома, 23 апрѣля/5 мая 1840 г.

Въ Совѣтъ Управленія царства попечитель Варшавскаго учебнаго округа.

Домъ бывшаго Варшавскаго Общества любителей наукъ, положенный на улицахъ: Краковское-Предмѣстье и Новый Свѣтъ подъ № 1319, 1320 и 1321-мъ, на основаніи высочайшей воли и повелѣнія его свѣтлости князя намѣстника отъ 12/24 апрѣля 1833 года за № 952 конфискованъ съ предназначеніемъ въ пользу учебныхъ заведеній; впоследствии же, съ разрѣшенія его императорскаго величества отъ 5/17 марта 1835 года, домъ сей проданъ Генеральной Дирекціи лотереи, согласно оцѣнкѣ, за 409,020 злотыхъ 2 $\frac{1}{2}$ гроша.

Изъ таковаго фондуша по вычетѣ обезпеченныхъ симъ домомъ долговъ и прибавкѣ слѣдующаго отъ капитала процента находилась по конецъ 1839 года въ Польскомъ банкѣ общая сумма 336.923 злот. 11 грошей. Кромѣ сего, находится въ томъ же Банкѣ оставшійся послѣ

упраздненнаго Общества любителей наукъ изъ вносимымъ членами складокъ сумма, а именно:

въ закладныхъ листахъ 32.300 зл.

въ наличности 4.499 зл. 16 гр.,

которая сумма вмѣстѣ съ процентами, за вычетомъ 1000 злот., отпущенныхъ Благотворительному обществу, составляла въ концѣ 1839 года 45,534 р. 20 гр.

По уваженію, что выше показанныя суммы, какъ принадлежащія адукаціонному фондушу, необходимы нынѣ на устройство и улучшеніе учебныхъ заведеній согласно высочайшей волѣ, я имѣю честь просить Совѣтъ управленія разрѣшить Польскій банкъ выдать въ мое распоряженіе означенныя суммы для употребленія оныхъ на выше изложенную цѣль.

Подписаль генераль-маіоръ Окуневъ.

№ 1275. 23 апрѣля/5 мая 1840 г. Варшава.

№ 1626. v. IV: Дѣло Правленія Варшавскаго учебнаго округа о фондушѣ Варшавскаго Общества любителей наукъ, гг. 1836—1863, лл. 44—45, и въ Архивѣ старыхъ дѣлъ при Канцеляріи варшавскаго генераль-губернатора, докум. Совѣта управленія, v. 4150.

CLV. Доношеніе попечителя Окунева министру народнаго просвѣщенія гр. Уварову объ употребленіи имъ части выданныхъ ему суммъ, оставшихся отъ бывшаго Общества любителей наукъ, 19/31 іюля 1840 года.

№ 2664. 19/31 іюля 1840 г.

Господину министру народнаго просвѣщенія.

Рапортомъ отъ 8/20 мая сего года за № 1528 я имѣлъ честь донести вашему высокопревосходительству, что Совѣтъ управленія царства постановленіемъ, состоявшимся въ 23 день апрѣля/5 мая сего года, разрѣшилъ выдачу въ мое распоряженіе суммы 382.458 зл. 1 грошъ, полученной отъ продажи дома, принадлежавшаго б. Варшавскому Обществу любителей наукъ, а также отъ оставшихся послѣ того Общества складокъ, вносимыхъ членами онаго, съ назначеніемъ таковой суммы на устройство и улучшеніе учебныхъ заведеній подвѣдомственнаго мнѣ округа.

Вслѣдствіе сего считая необходимымъ устранить неудобность отъ несоотвѣтственнаго помѣщенія нѣкоторыхъ учебныхъ заведеній въ нанимаемыхъ домахъ, я употребляю всѣ старанія, дабы со временемъ заведенія сіи помѣщались въ собственныхъ зданіяхъ, построенныхъ со-

гласно ихъ потребностямъ и удобству. Болѣе прочихъ нуждается въ семь отношеніи Варшавская гимназія на улицѣ Лѣпно, помѣщенная въ нанятомъ частномъ домѣ, котораго починки и перестройки требуютъ непрерывно значительныхъ издержекъ изъ эдукаціонныхъ суммъ. Въ отвращеніе сего на будущее время съ распоряженія моего приобретена покупкою за сумму 40.000 злотыхъ лежащая на улицѣ Новоліпки № 2405 площадь съ обширнымъ огородомъ, имѣющая въ пространствѣ болѣе 13.000 квадратныхъ локтей, на которой находящіяся ветхія строенія могутъ быть отчасти годными на строительный матеріаль. Нужныя на постройку новаго зданія для Второй гимназіи издержки согласно утвержденной общимъ строительнымъ совѣтомъ смѣтѣ составляютъ сумму 184.032 злот. пол. 4 грошей. При производствѣ таковой постройки хозяйственнымъ образомъ будетъ соблюдена мною возможная бережливость въ израсходованіи показанной по смѣтѣ суммы. Относительно же начатія постройки упомянутаго зданія сдѣлано уже распоряженіе и приняты дѣятельныя мѣры для окончанія оной къ началу учебнаго года 1841/2 года.

О чемъ имѣю честь вашему высокопревосходительству донести.
Генераль-маіоръ Окуневъ.

Тамъ же, лл. 51—52. Въ этомъ домѣ помѣщается и нынѣ также 2 Мужская гимназія.

CLVI. Изъ представленія президента Императорской и Царской Варшавской Медико-Хирургической Академіи Цицурина попечителю Варшавскаго учебнаго округа Муханову о перестройкахъ въ отданномъ подъ нее бывшемъ домѣ Общества любителей наукъ, 1/13 февраля 1858 года.

...Помѣщеніе, занимаемое нынѣ Академіею, въ настоящемъ своемъ видѣ нисколько не отвѣчаетъ самымъ необходимымъ требованіемъ какъ для надлежащаго преподаванія лекцій по недостатку аудиторій, такъ и для соответствующаго своей цѣли размѣщенія кабинетовъ и всѣхъ другихъ заведеній. Самое зданіе Академіи послѣ тщательнаго осмотра онаго... требуетъ во многихъ частяхъ значительныхъ передѣлокъ и исправленій.

...Изъ разсмотрѣнія этого проекта [передѣлокъ] ваше превосходительство изволите легко убѣдиться, что я ограничился самыми крайними надобностями, старался всячески воспользоваться настоящимъ помѣщеніемъ, избѣгать излишнихъ передѣлокъ и соединенныхъ съ ними расходовъ, и потому предположилъ преобразовать только главное

зданіе (корпусъ) Академіи, почти не касаясь флигеля, выходящаго на Новый Свѣтъ.

Г-нъ архитекторъ Орловскій при рапортѣ отъ 1/13 февраля с. г. № 81 представилъ мнѣ двѣ смѣты, во что могутъ обойтись всѣ показанныя на планѣ передѣлки, исправленія и совершенно новое внутреннее устройство для аудиторій, кабинетовъ, лабораторіи, бібліотеки, канцеляріи и вообще всѣхъ заведеній Академіи. Изъ этихъ смѣтъ видно, что строительная (budowlana) работа будетъ стоить 12.267 р. 14 к. с., и внутреннее устройство 6.238 р. 80 к. с., а все вмѣстѣ 18.505 р. 94 к. с....

Статскій совѣтникъ Ѳ. Циатуринъ.

№ 52. Akta Komisyyi Rządowej spraw wewnętrznych, duchownych i oświecenia publicznego, tyczące się Akademii Medyczo-Chirurgicznej w przedmiotach administracyjnych, v. I, 1834—1859.—Листы не переѣчены.—Тутъ же представленія о дополнительныхъ расходахъ на передѣлку зданія, оказавшихся неотложными вслѣдствіе обнаруживавшихся „погрѣшностей въ первоначальной его постройкѣ”.

CLVII. Опись варшавской недвижимости № 2768 а. с. при объявленіи о публичной продажѣ ея (въ казну, для передачи Медико-Хирургической Академіи), мартъ/апрѣль 1860 г.

Wypis urzędowy.

Działo się w miejscu zwykłych posiedzeń Trybunału cywilnego gubernii Warszawskiej w Warszawie wydziału pierwszego, dnia 23 Marca (4 Kwietnia) 1860 r. o godzinie drugiej po południu.

...Wystawia się na sprzedaż publiczną w drodze działów nieruchomość w Warszawie pod № 2768 lit. a. c. przy ulicy Aleksandrya, na gruncie dziedzicznym położona, prawem niepodzielnej własności do sukcesorów Franciszka Bernard należąca, która się składa:

a. Z domu frontowego, massiw z cegły palonej na wapno murowanego, o parterze, dachówką holenderską pokrytego, frontem ku ulicy Krakowskie Przedmieście obróconego, mającego długości łokci bieżących trzydzieści dwa i trzydzieści sześć, szerokości łokci szesnaście i wysokości łokci pięć cali dwanaście.

b. Z officyny massiw, z cegły palonej na wapno murowanej, o parterze, dachówką holenderską pokrytej, z lewej strony domu frontowego stojącej, frontem do ulicy Aleksandrya obróconej.

c. Z officyny massiw, z cegły palonej na wapno murowanej, o par-

terze i pierwszym piętrze, z piwnicami sklepieniami, dachówką holenderską pokrytej, po prawej stronie podwórza stojącej.

d. Z oficyny massiw, z cegły palonej na wapno murowanej, o parterze i pierwszym piętrze, dachówką holenderską pokrytej, po lewej stronie podwórza stojącej.

e. Z oficyny massiw, z cegły palonej na wapno murowanej, o parterze, dachówką holenderską pokrytej, w tyle podwórza stojącej, w tej oficynie znajduje się kuźnia.

f. Z oficyny massiw, z cegły palonej na wapno murowanej, o parterze z piwnicami, dachówką karpiówką krytej, z oficyną c., frontem, do ulicy Aleksandrya postawionej.

g. Z oficyny o dolnem piętrze murowanem, o pierwszym drewnianem z ścianami dwustronnie sufitowanymi, dachem cynkowym pokrytej, w tyle podwórza między oficynami c. i d. położonej.

h. Z altanki massiw murowanej, o parterze, gontami krytej, w kształcie sześciokątnym w ogrodzie stojącej.

i. Z stajni i drwalni w podwórzu w filary murowane, ściany deskami heblowanymi na feder obite, w części zewnątrz tynkowane, o parterze, blachą cynkową pokryte, przy murze bocznym oficyny d. położone.

k. Z kloak z drzewa, deskami obitych.

l. Z drwalni z drzewa, deskami obitych, w części gontami pokrytych, tyłem do muru possessyi № 1319 dotyczących, po prawej stronie podwórza za oficyną b. położonych.

m. Z komórki, między drwalniami wyżej opisanymi a oficyną położonej, gontami pokrytej, mającej długości łokci sześć.

o. Z komórek z drzewa, deskami obitych i pokrytych, po lewej stronie ogrodu za oficyną, położonych.

p. Z komórek, w przedłużeniu powyższych stojących, z drzewa postawionych, gontami pokrytych.

r. Szopki otwartej, deskami pokrytej, między komórkami o. i altaną ogrodową stojącej.

s. Parkanów z galarowizny w słupy.

t. Studni z pompą.

u. Gruntu wraz z brukiem, drzew owocowych w ogrodzie, oraz drzew dzikich w podwórzach.

... Za zgodność dyrektor kancelaryi Kommissyi R-wej p. i skarbu, radca stanu Parzewski:

№ 52. Дѣло Правленія Варшавскаго учебнаго округа о Медико-Хирургической Академіи по администраціонной части, г. 1859—1861. Листы неперемѣнены. Ср. выше, Приложенія, кн. 1, № CV.

CLVIII. Представленіе въ Прав. Комиссію духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія ректора II Варшавской гимназіи Рогинскаго о передѣлкахъ въ занимаемомъ ею бывшемъ домѣ Общества любителей наукъ и Медино-Хирургической Академіи, 21 іюля н. с. 1863 г.

Warszawa dnia 21 Lipca 1863 r.

Do Kommissyi Rządowej wyznań religijnych i oświecenia publicznego rektor Gimnazjum II w Warszawie.

Po ukończeniu r. b. 1862/3 rektor ma zaszczyt przedstawić, że w Gimnazjum 2-im we wszystkich klassach, oprócz 7-ej, było z początkiem roku zapisanych uczniów około 100 w każdej klassie; liczba taka jest monstrualną; nie podobieństwem jest pod względem nauki wymagać od nauczycieli potrzebnej, dostatecznej korzyści dla uczniów, a karność szkolna i porządek także tylko z wielką trudnością i z surowością, do zbytku nawet posuniętą, da się w klassach utrzymać. Rektor więc ma zaszczyt zwrócić uwagę władzy, aby zawczasu raczyła obmyśleć środki, dążące do zmniejszenia tej przykrej niedogodności.

Lokal, w którym się Gimnazjum mieści, jakkolwiek składa się z sal wielkich, mających dużo światła, tak pod względem swego położenia, bo okna klassowe wychodzą na ulicę Nowy Świat, Krakowskie Przedmieście i Aleksandryą, gdzie jest ciągly przejazd i łoskot, jest bardzo niewygodny na szkołę, która to niedogodność tem bardziej jest wielka, że klasy rozrzucone są na trzech piętrach, a nawet wchód do nich jest dwoistemi schodami; jeżeli więc w tym roku niepodobieństwem będzie znaleźć innego lokalu, to przynajmniej wypada niezwłocznie przynajmniej jedną salę największą, która nosi nazwę auli, odmienić, bo ta na klasę jest za wielka, głos nauczyciela rozbija się po sali i dopiero echo jego, pomieszane z samym głosem, dochodzi do uszu uczniów. Nadto w czasie najniejszych mrozów, pomimo dwóch pieców i dobrego kilkokrotnego na dzień palenia, dzieciom i nauczycielowi w tej sali jest zimno.

Ta aula, jeżeli Kommissya Rządowa raczy przeznaczyć na klasę inną salę, mogłaby być z wielką dogodnością użyta na kaplicę dla uczniów.

Na ostatek rektor ma zaszczyt przedstawić, że ściany sal i kurytary, jako też i sufity, potrzebują niezwłocznego oczyszczenia, ławki, katedry i krzesła reperacyi, a nawet niektóre rzeczy zupełnego odmienienia, piece wszystkie potrzebują przestawienia i przerobienia rusztów i innych przyrządów do węgla kamiennego. Wprowadzenie do Gimnazjum 2-o węgla zamiast drzewa jest niezwłocznie potrzebnem, bo inaczej fundusz, przeznaczony na extraordinaryją dla Gimnazjum, nie wystarczy.

Roginski. Sekretarz Maleszewski.

Расходъ предполагался на 35-707 р. 40 к.

Przyjęto na posiedzeniu Kommissyi d. 26 Sierpnia 1863 r.

№ 2275 D, vol. 1: Akta Kommissyi Rządowej wyznań religijnych i oświecenia publicznego, tyczące się domu rządowego edukacyjnego w Warszawie przy ulicy Nowy Świat, r. 1861—1879. Листы неперемѣнены. Тутъ же документы о перестройкѣ этого зданія въ 1865—1866 г. на сумму 10. 918 р. 77¹/₂ к. подъ помѣщеніе въ немъ Русской (потомъ I Мужской) Гимназіи.

СLIX. Представленіе директора Первыхъ варшавскихъ гимназій Теодоровича попечителю Варшавскаго учебнаго округа Витте о необходимости перестройки зданія Первой Варшавской Мужской Гимназіи, бывшаго дома Общества любителей наукъ, 20 іюля 1870 года.

Варшава, 20 іюля 1870 года. № 929.

Господину попечителю Варшавскаго учебнаго округа директоръ Первыхъ варшавскихъ гимназій.

Въ теченіи девятимѣсячнаго моего управленія Первыми варшавскими, бывшими Русскими гимназіями нѣсколько разъ случалось мнѣ слышать отъ русскихъ чиновниковъ и даже отъ генераловъ, воспитывающихъ своихъ дѣтей въ I-хъ варшавскихъ гимназіяхъ, нареканія на то, что помѣщенія этихъ гимназій и въ особенности I-й Варшавской Мужской Гимназіи чрезвычайно невыгодны, что дѣти въ этихъ зданіяхъ простуживаются вслѣдствіе холода и сквознаго вѣтра. И нареканія эти совершенно справедливы. Зданіе I-й Варшавской Гимназіи построено вовсе не для учебнаго заведенія, разрѣзано по срединѣ большими сквозными воротами, классы расположены въ двухъ этажахъ и всѣ почти переходные, сѣни были до сихъ поръ холодныя и сквозной вѣтеръ, дѣйствительно, проникалъ во всѣ комнаты, оттого и при самой усиленной топкѣ трудно поддержать въ этомъ зданіи надлежащую теплоту. Кромѣ того, зданіе это лежитъ на углу улицъ Краковскаго Предмѣстья и Новаго Свѣта, гдѣ постоянно самая большая вѣзда, и шумъ отъ этой вѣзды мѣшаетъ учителямъ и ученикамъ заниматься въ классахъ даже при постоянно запертыхъ двойныхъ окнахъ. Хотя въ настоящемъ году приняты мною мѣры къ тому, чтобы зданіе это было теплѣе и чтобы въ немъ не было сквознаго вѣтра, но я не ручаюсь, чтобы мѣры эти были дѣйствительны и прекратили бы нареканія русскихъ людей и ихъ дѣтей на невыгодность помѣщенія русскихъ учебныхъ заведеній въ Варшавѣ.

Доводи о семъ до свѣдѣнія вашего превосходительства, честь

имѣю покорнѣйше просить ваше превосходительство ходатайствовать у правительства о постройкѣ новыхъ зданій для 1-хъ Варшавскихъ гимназій или по крайней мѣрѣ о капитальной перестройкѣ теперешняго зданія 1-й Варшавской Мужской Гимназіи.

Директоръ Первыхъ Варшавскихъ гимназій А. Теодоровичъ.

Письмоводитель Зеленинъ.

Тамъ же.

CLX. Соображенія Комиссіи по распредѣленію казенныхъ зданій въ г. Варшавѣ о назначеніи принадлежащей учебному вѣдомству недвижимости № 2768ас на ул. Александріи, 1870 года.

Выписка изъ представленныхъ министру внутреннихъ дѣлъ состоящимъ при Министерствѣ генералъ-маіоромъ барономъ фонъ-Штакельбергомъ соображеній Комиссіи по распредѣленію казенныхъ зданій г. Варшавы.

Дома на улицахъ Александрія и Королевской Комиссія полагаетъ считать свободными, назначивъ 14-ти педелямъ и курьерамъ помѣщенія въ правомъ и лѣвомъ флигеляхъ б. Казимировскихъ строеній; часть же сада, принадлежащую къ дому на улицѣ Александрія, присоединить къ 1-й Гимназіи, отдѣливъ ее отъ остальной части каменнымъ заборомъ, какъ это видно на прилагаемомъ планѣ.

Вѣрно: Дѣйствительный статскій совѣтникъ Плевѣ.

№ дѣла 2275 Е, в. 2, за 1867—1872 г.: „Дѣло Правительственной Комиссіи народнаго просвѣщенія казеннаго эдукаціоннаго дома на улицѣ Александрія“.—Дѣло ок. 1000 лл., листы не перемѣнены.

CLXI. Представленіе попечителя Варшавскаго учебнаго округа Витте министру народнаго просвѣщенія о неимѣніи препятствій къ отдачѣ большей части недвижимости № 2768 а с подѣ помѣщеніе Дѣтской больницы, 4 іюня 1871 г.

Г. Варшава, 4 іюня 1871 г. № 3799.

Господину министру народнаго просвѣщенія попечителя Варшавскаго учебнаго округа.

Во исполненіе предложенія отъ 8 минувшаго мая за № 4437, съ возвращеніемъ препровожденныхъ при ономъ всеподданнѣйшаго прошенія доктора медицины Сикорскаго, графини Александры Потоцкой и Габріеллы Вротновской о предоставленіи Обществу Варшавской дѣтской лѣчебницы дома въ Варшавѣ подѣ № 2768а, принадлежащаго

учебному вѣдомству, и отзыва по сему прошенію г. намѣстника въ Царствѣ за № 4002, имѣю честь почтительнѣйше доложить вашему сіятельству нижеслѣдующее:

Выше сказанный домъ подъ № 2768а, на основаніи постановленія б. Совѣта управленія царства дня 14 (26) іюля 1860 г. за № 19938, прибрѣтенъ былъ въ 1860 году бывшею Коммиссіею финансовъ за сумму свыше 60.000 руб. на средства казны и отдавъ учебному вѣдомству для распространенія помѣщенія бывшей Императорской Варшавской Медико-Хирургической Академіи. По преобразованіи, на основаніи устава 8 (20) мая 1862 года, означенной Академіи въ медицинское отдѣленіе Варшавской Главной Школы, въ домѣ этомъ была помѣщена Педагогическая Семинарія Главной Школы, а съ учрежденіемъ въ 1869 году Императорскаго Варшавскаго Университета по упраздненіи Педагогической Семинаріи таковой домъ отчасти отдается въ наемъ частнымъ жильцамъ, отчасти онъ занимается чиновниками и служителями Варшавскаго Университета и Учебнаго округа. Выручаемый отъ найма квартиръ доходъ, въ количествѣ 1927 р. 80 к., согласно предложенію вашего сіятельства отъ 29 мая 1870 г. за № 5314 заводится въ казначейство въ число депозитовъ Варшавскаго учебнаго округа и изъ онаго производится уплата чинша и расходы по содержанію дома.

Состоявшая подъ предѣлательствомъ генераль-маіора барона Штакельберга Коммиссія для распределенія казенныхъ зданій въ Варшавѣ предполагала, за прирѣзкою небольшой части мѣстности дома № 2768а къ 1-й Варшавской Мужской Гимназіи для расширенія сада и двора этой Гимназіи, продать домъ съ остальною частію принадлежащей къ оному мѣстности въ частное владѣніе въ пользу казны и, во исполненіе предписанія вашего сіятельства отъ 28 октября 1870 года за № 10177, представлены мною отъ 28 ноября минувшаго года за № 8695 по таковымъ соображеніямъ объясненія ¹⁾.

Засимъ, такъ какъ въ настоящее время въ означенномъ домѣ особенной надобности для Варшавскаго учебнаго округа не имѣется, то къ отдачѣ дома № 2768а для помѣщенія Варшавской дѣтской лѣчебницы, если будетъ прирѣзана къ 1-й Варшавской Гимназіи предположенная Коммиссіею часть мѣстности, препятствій съ моей стороны не встрѣчается.

Почетитель В. у. о. [Витте].

Тамъ же.

¹⁾ Этого объясненія (черновика его) нѣтъ въ Архивѣ Округа.

СLXII. Сообщение Министерствомъ народнаго просвѣщенія попечителю Варшавскаго учебнаго округа Витте о Высочайшемъ повелѣніи уступить недвижимость № 2768ас Обществу Варшавской дѣтской больницы, съ выдѣленіемъ части ея для I Мужской Гимназіи, 6 ноября 1871 г.

6 ноября 1871 г., № 10.699.

Министерство народнаго просвѣщенія господину попечителю Варшавскаго учебнаго округа.

Статсъ-секретарь у принятія прошеній, на Высочайшее имя приносимыхъ, въ отношеніи отъ 29 минувшаго октября увѣдомилъ меня, что государь императоръ всемилостивѣйше повелѣть соизволилъ: принадлежащій учебному вѣдомству домъ въ Варшавѣ подь № 2678а (sic) уступить Обществу Варшавской дѣтской больницы, съ тѣмъ, чтобы отъ принадлежащей ему мѣстности сдѣлана была, согласно предположенію бывшей въ 1870 г. Комиссіи для распредѣленія казенныхъ зданій въ Варшавѣ, прирѣзка къ I-й Варшавской Гимназіи, для расширения сада и двора этого заведенія, и чтобы домъ тотъ въ случаѣ закрытія Общества поступилъ обратно въ казну.

Имѣю честь сообщить объ этомъ вашему превосходительству для зависящаго распоряженія, внослѣдствіе представленія вашего отъ 4 іюня за № 3799, присовокупляя, согласно увѣдомленію статсъ-секретаря князя Долгорукаго, что вышеизложенная высочайшая воля объявлена г. намѣстнику въ царствѣ Польскомъ для свѣдѣнія.

Министръ народнаго просвѣщенія графъ Дмитрій Толстой.

Управляющій департаментомъ, вице-директоръ М. Брадке.

№ дѣла 2275Е, vol 3: Дѣло Канцеляріи Варшавскаго учебнаго округа дома на улицѣ Александрія, съ 11 окт. 1871 года.—Листы не перемѣнены.—Сообщеніе о томъ же статсъ-секретаремъ намѣстнику гр. Бергу отъ 29 окт. 1871 г. — въ Архивѣ Канцеляріи нов. дѣлъ ген.-губернатора, дѣло Канцеляріи намѣстника 1871 г., № 149.

СLXIII. Пріемо-сдаточный протоколь части недвижимости № 2768ас въ вѣдѣніе I-й Варшавской Мужской Гимназіи для расширения ея двора и сада, 23 марта 1872 г.

Состоялось въ Варшавѣ въ Канцеляріи I-й Варшавской Мужской Гимназіи дня 23-го марта 1872 года.

Во исполненіе предписанія его превосходительства господина попечителя Варшавскаго учебнаго округа отъ 22 марта 1872 года № 2218, командированный по сему дѣлу архитекторъ Варшавскаго

учебнаго округа явился настоящаго числа совмѣстно съ управляющимъ домою № 2768ас въ Канцелярію І-ой Варшавской Мужской Классической Гимназіи для передачи протоколярнымъ порядкомъ отпущенныхъ, соотвѣтственно проекту бывшей въ 1870 году Коммиссіи для распредѣленія казенныхъ зданій въ г. Варшавѣ, участковъ смежной недвижимости № 2768а въ вѣдѣніе І-й Варшавской Мужской Классической Гимназіи для расширенія двора и сада этого зданія и, отправившись на мѣсто въ присутствіи г. помощника директора и письмоводителя Канцеляріи той же Гимназіи, приступилъ къ отмежеванію сихъ участковъ согласно съ указаніями плана, составленнаго упомянутою Коммиссіею.

Причемъ найдено, что

участокъ АВСМN, заключающій въ себѣ садъ съ нѣсколькими фруктовыми деревьями и кустарниками, имѣеть слѣдующіе размѣры:

- 1) съ западной стороны МВ, прилегающей частью бока этого (МС, на длин. $50\frac{1}{2}$ фут.) къ черному двору зданія І-й Гимназіи, 122 рус. фут.,
- 2) съ южной стороны ВА $198\frac{3}{4}$ фут.,
- 3) съ восточной АN 124 ф. и наконецъ
- 4) съ сѣверной NM $183\frac{1}{2}$ ф.,

что составляетъ всего пространства 23.302 квадратныхъ футовъ (475.55 квадр. сажень).

Участокъ этотъ граничитъ въ частяхъ своихъ СВ, ВА и АN съ частными недвижимостями, а со стороны NM съ остальною частью недвижимости № 2768а, передаваемою въ настоящее время Учебнымъ округомъ въ вѣдѣніе Общества Варшавской дѣтской больницы. Границы отъ частныхъ недвижимостей составляютъ отчасти каменные стѣны сосѣднихъ построекъ, отчасти же деревянные заборы, а отъ стороны новой границы NM заборъ долженъ быть построенъ. Въ садѣ находится каменная бесѣдка съ погребомъ въ разрушенномъ видѣ.

Другой участокъ К k i I состоитъ изъ прирѣзка части фронтваго каменнаго одноэтажнаго домика съ деревяннымъ чуланчикомъ, оба въ весьма плохомъ состояніи, — которые нужно сломать для расширенія чернаго дворика при Гимназіи. Размѣры сего участка слѣдующіе:

KI длин. 38 фут., Ii длин. $13\frac{3}{4}$ фут., ik длин. 37 фут. и kK длин. 6 фут., что составляетъ пространства $365\frac{3}{8}$ квадр. футовъ (7,45 квадр. сажень).

Выше описанные два участка присутствующими со стороны І-й Мужской Гимназіи вышеупомянутыми чиновниками приняты съ сегодняшняго числа въ вѣдѣніе Гимназіи, въ удостовѣреніе чего настоящій приемо-сдаточный протоколъ, составленный въ двухъ экземплярахъ, съ

приложеніемъ ситуационныхъ плановъ мѣстности по прочтеніи всѣми присутствующими подписанъ.

Сдающіе:

Архитекторъ Варш. учебн. округа
Б. Подчашинскій.
Управляющій домою № 2768ае
Н. Сѣницкій.

Принимающіе:

Помощникъ директора 1-хъ Варшавскихъ гимназій
А. Стефановичъ.
Письмоводитель и смотритель зданія 1-й Варшавской Мужской Гимназіи титулярный совѣтникъ
Зеленинъ.

№ дѣла 2275 E, vol. 2, за 1867—1872 гг.: „Дѣло Правительственной Комиссіи народнаго просвѣщенія эдукаціоннаго дома на улицѣ Александрія“.

Протоколъ о передачѣ главной части недвижимости № 2768ае Обществу дѣтской больницы см. ниже, въ документахъ Архива Варшавскаго городского совѣта общественнаго призрѣнія.

СLXIV. Представленіе въ Министерство народнаго просвѣщенія попечителемъ **Ө. Ө. Витте** о разрѣшеніи употребить изъ специальныхъ средствъ 1-хъ Варшавскихъ гимназій сумму на расходы по перемѣщенію церкви 1-й Мужской Гимназіи въ антовый залъ, 13 іюня 1878 г.

Варшава, 13 іюня 1878 г. № 5035.

Господину управляющему Министерствомъ народнаго просвѣщенія попечителя Варшавскаго учебнаго округа.

Директоръ Варшавской 1-й Мужской Гимназіи, согласно опредѣленію хозяйственнаго комитета оной, представляя на мое утвержденіе техническую смѣту расходовъ по устройству гимназической церкви въ актовомъ залѣ, взаимѣнъ нынѣшняго помѣщенія ея, на общую сумму 3366 руб. 18¹/₂ коп., ходатайствуетъ о разрѣшеніи произвести всѣ означенныя въ смѣтѣ работы на счетъ специальныхъ средствъ Варшавскихъ 1-хъ гимназій... Усмотрѣвъ изъ представленнаго протокола хозяйственнаго комитета, что нынѣшнее помѣщеніе церкви на третьемъ этажѣ въ небольшой комнатѣ съ низкимъ потолкомъ, притомъ выходящей окнами на двѣ наиболѣе оживленныя улицы Варшавы, крайне неудобно и богослуженіе въ оной не можетъ быть производимо съ подобающимъ спокойствіемъ и благоговѣніемъ, а также имѣя въ виду, что церковь очень удобно можно помѣстить въ гимназическомъ залѣ съ устройствомъ задвижекъ или занавѣсей, которыя отдѣляли бы алтарь отъ остальной части залы, въ которой такимъ образомъ могли бы быть

производимы акты, экзамены и другія педагогическія собранія, на что его высокопреосвященство архіепископ холмскій и варшавскій Леонтіи выразилъ полное согласіе, я, на основаніи п. 6-го 32-й статьи Приложенія къ ст. 18-й тома VIII-го части II-й Св. Закон. Устава счетнаго Министерства народнаго просвѣщенія (по продолженію 1864 г.), имѣю честь почтительнѣйше просить ваше сіятельство разрѣшить и употребить изъ спеціальныхъ средствъ Варшавскихъ 1-хъ Мужской и Женской гимназій три тысячи триста шестьдесятъ шесть рублей девятнадцать съ половиною копѣекъ на расходы по перемѣщенію церкви Варшавской 1-й Мужской Гимназіи изъ настоящаго помѣщенія въ актовъ залъ.

Попечитель Округа, сенаторъ [Ө. Витте].
 Правитель Канцеляріи [С. Никольскій].

№ дѣла 2275 D, в. 1: Akta Komisyyi Rządowej wyznań religijnych i oświecenia publicznego, tyczące się domu rządowego edukacyjnego w Warszawie przy ulicy Nowy-Świat.—Листы не перемѣнены.—Тутъ же и разрѣшеніе Министерства отъ 23 іюня 1878 г., а также разрѣшеніе Министерства отъ 10 марта 1879 г. еще 2084 р. 33 к. на дополнительные работы, съ выговоромъ за неточность и небрежное составленіе первоначальной смѣты.

CLXV. Докладъ университетскаго архитектора Яблонскаго попечителю Варшавскаго учебнаго округа Александру Львовичу Апухтину о зданіи 1-й Варшавской Мужской Гимназіи, 20 декабря 1889 г.

Его превосходительству, господину попечителю Варшавскаго учебнаго округа

архитектора Императорскаго Варшавскаго Университета
 докладъ.

При тщательномъ осмотрѣ всего зданія Варшавской 1-й Мужской Гимназіи для составленія проекта его перестройки я нашелъ разные важные конструктивные недостатки, о которыхъ честь имѣю доложить вашему превосходительству:

1. Фундаменты въ нѣкоторыхъ мѣстахъ сложенные изъ матеріала, въ настоящее время сгнившаго и вываливающагося, что угрожаетъ устойчивости стѣнъ; придется поэтому фундаменты основательно реставрировать подъ стѣнами, которыя въ верхнихъ этажахъ окажутся надлежащей толщины; подъ стѣны же, которыя окажутся тонкими, а слѣдовательно которыя придется сломать и выстроить новыя соотвѣтственной толщины, фундаменты надо будетъ выстроить то же совершенно новые, устранивъ старые.

2. Лицевая стѣна со стороны площади Коперника и часть лицевой стѣны со стороны Новаго Свѣта, сходной съ ней архитектуры, подлежащей толшины, выстроена крѣпко изъ доброкачественнаго матеріала, можетъ быть оставлена, придется только отремонтировать штукатурку, представляющуюся во многихъ мѣстахъ неудовлетворительною, а также всѣ оконныя рамы и переплеты придется замѣнить здѣсь новыми, такъ какъ настоящія по крайней ихъ ветхости невозможно отремонтировать.

3. Остальная двухъ-этажная съ антресолями лицевая стѣна со стороны Новаго Свѣта находится въ такихъ же условіяхъ. На случай перестройки зданія и надстройки третьяго этажа эта стѣна можетъ оставаться въ виду того, что въ такомъ случаѣ со стороны Новаго Свѣта пришлось бы устроить класный корридоръ, котораго внутренняя стѣна, параллельно сказанной, будетъ служить конструктивнымъ ея дополненіемъ въ отношеніи поддержки груза балокъ, стропилъ и т. п.; во всякомъ случаѣ надстройку ея придется произвести изъ пустотѣлаго кирпича.

4. Наружная стѣна главнаго корпуса со стороны двора вполне благонадежная, только штукатурку ея нужно отремонтировать и оконныя рамы и переплеты замѣнить новыми.

5. Наружная стѣна новосвѣтскаго корпуса со стороны двора, подлежащая многократнымъ передѣлкамъ, не представляетъ однохарактерной цѣлости: старыя отверстія задѣланы здѣсь безъ всякой связи съ кладкой основной стѣны, въ основной же стѣнѣ пробиты были отверстія, ослабившія ея конструкцію; вслѣдствіе того въ этой стѣнѣ подъ штукатуркой есть много щелей, а матеріалъ разнокачественный, чего послѣдствіемъ крайне неблагонадежное состояніе стѣны. Такъ какъ фундаментъ ея находится тоже въ неудовлетворительномъ состояніи, то въ случаѣ перестройки зданія всю эту стѣну придется сломать и выстроить съ фундамента новую.

6. Шипцевая стѣна новосвѣтскаго флигеля, составляющая въ своемъ продолженіи заднюю стѣну флигеля, представляется тоже благонадежною по качеству матеріала и по распредѣленію дымовыхъ ходовъ и балочныхъ гнѣздъ. Въ случаѣ перестройки зданія придется ее сломать и построить новую.

7. Шипцевая стѣна главнаго корпуса со стороны улицы Александрія сложена крѣпко съ (sic) хорошаго матеріала, но штукатурка ея должна быть основательно отремонтированная и ея оконныя рамы и переплеты замѣнены новыми.

8. Средняя капитальная стѣна главнаго флигеля, многократно передѣлываемая, представляетъ опасность въ пожарномъ отношеніи. Ходы дымовыхъ трубъ представляютъ разныя несообразности. По

личному моему изслѣдованію при помощи брандмейстера и трубочистовъ, оказывается, что всѣ онѣ могутъ быть очищаемы только на протяженіи отъ 2 до 5 сажень, считая отъ вершины дымовой трубы. Причиною тому оказывается плохая конструкція ходовъ, которыя въ добавокъ по старому обычаю не смазаны глиной, а также потому, что почти всѣ имѣютъ слишкомъ сильныя перемѣны направленія. Такъ, на примѣръ, въ одномъ мѣстѣ найдено, что на протяженіи до 7-ми футовъ труба идетъ горизонтально, подымаясь даже немножко вверхъ противъ теченія дыма, соединяется съ позже устроеннымъ ходомъ. Такой коленчатый ходъ оказался поводомъ пожара въ 1886 году. Нѣтъ возможности безъ ломки стѣнъ удостовѣриться теперь, насколько въ другихъ каналахъ имѣются подобныя неконструктивности; но то обстоятельство, что невозможно очищать трубы на всемъ ихъ протяженіи, даетъ полное основаніе убѣжденію, что таковыя существуютъ. Коленчатые ходы засоряются сажей, которая при благоприятныхъ условіяхъ можетъ послужить поводомъ новому пожару. Потому при перестройкѣ зданія придется всѣ дымовыя трубы тщательно изслѣдовать, поправить, гдѣ окажется надобность, ихъ кладку, смазать глиной, причѣмъ негодные ходы задѣлать на цементѣ и провести новые, по возможности вертикальные.

9. Капитальныя внутреннія стѣны новосвѣтскаго флигеля по отношенію матеріала представляются удовлетворительно, но ихъ дымовыя трубы должны быть тоже передѣланы съ соблюденіемъ болѣе правильнаго направленія ходовъ.

10. Полы во всемъ зданіи, отъ старости покоробленные и потрескавшіеся, во многихъ мѣстахъ гниютъ и разрушаются. Щели ихъ, которыя представляютъ удобное мѣсто для осадки пыли и размноженія міазмъ, легко поднимающихся на воздухъ, приведенный въ движеніе присутствіемъ многихъ учениковъ, очень вредны въ гигиеническомъ отношеніи. Балки подъ полами, а слѣдовательно и потолки во многихъ мѣстахъ опустились, что объясняется не только ихъ старостію и вѣроятною ветхостію, но и тѣмъ обстоятельствомъ, что печи, поставленныя непосредственно на полахъ, слишкомъ ихъ обременяютъ. Потому при передѣлкѣ зданія необходимо будетъ всѣ полы снять; изслѣдовать всѣ балки, ветхія или сгнившія замѣнить новыми и настлать новые полы, потолки въ слабыхъ мѣстахъ тоже отбить и сдѣлать новые. Новыя печи поставить на задѣланные въ стѣны желѣзные кронштейны.

11. Уровень половъ оказывается неодинаковый во всемъ зданіи, такъ что при переходѣ изъ однихъ въ другія помѣщенія имѣются ступеньки. Этому недостатка поправить невозможно безъ измѣненія высоты этажей и слѣдовательно капитальной перестройки зданія.

12. Въ планѣ зданія, выстроеннаго для другихъ цѣлей, а слу-

жащаго теперь помѣщеніемъ Гимназіи, есть огромные недостатки. Классныя помѣщенія разбросаны по разнымъ этажамъ, что крайне затрудняетъ надзоръ за учащимися, тѣмъ болѣе, что по недостатку корридоровъ имѣются проходные классы. Такъ какъ нѣтъ ни корридоровъ, ни рекреаціоннаго зала, то ученики все время пробываютъ въ тѣхъ же классахъ, въ которыхъ вслѣдствіе этого воздухъ дѣлается невыносимымъ и крайне нездоровымъ. Этихъ недостатковъ плана безъ основательной перестройки зданія устранить нельзя.

Архитекторъ А. Яблонскій.

Г. Варшава, 20 декабря 1889 года.

Распоряженіе попечителя Апухтина: Просить о составленіи согласно съ симъ докладомъ смѣты по проектамъ, мною лично одобреннымъ, 2 января 1890.

№ дѣла 2275 D, vol. 2: „Дѣло Канцеляріи Варшавскаго учебнаго округа казеннаго зданія 1-й Варшавской Мужской Гимназіи (Новый Свѣтъ)“, за 1879—1892 г.—Листы не перемѣнены.

CLXVI. Отношеніе варшавскаго губернатора барона Медема къ попечителю Варшавскаго учебнаго округа Александрѣ Львовичу Апухтину о проектѣ перестройки зданія Варшавской I Мужской Гимназіи, 23 іюля 1890 г.

Варшава, 23 іюля 1890, № 2177.

Господину попечителю Варшавскаго учебнаго округа.

Препровождаемый при отзывѣ вашего превосходительства отъ 22-го истекшаго іюня за № 9920 проектъ перестройки зданія Варшавской I Мужской Гимназіи разсмотрѣнъ былъ въ техническо-совѣщательномъ присутствіи строительнаго отдѣленія подвѣдомственнаго мнѣ Губернскаго правленія; вслѣдствіе чего найдено, что проектъ этотъ неполнѣ удовлетворяетъ правиламъ Устава строительнаго гражданско-архитектуры и строительнаго искусства.

Сообщая о семъ, съ возвращеніемъ упомянутаго проекта и смѣты, имѣю честь увѣдомить, что я согласенъ съ заключеніемъ техническаго совѣщательнаго присутствія, подробно изложеннымъ въ прилагаемомъ у сего протоколѣ отъ 12 іюля, за исключеніемъ соображенія, касающагося измѣненія главнаго фасада въ эстетическомъ отношеніи. По моему мнѣнію, нынѣшній фасадъ ничего замѣчательнаго не представляетъ и никакихъ препятствій къ его измѣненію не встрѣчается.

Губернаторъ б. Медемъ. Губернскій архитекторъ Сокольникій. Дѣлопроизводитель Островскій.

Распоряженіе попечителя: Сообщить г. Яблонскому. 2 августа 1890 г.

Тамъ же, № дѣла 2279 D, в. 2.

Туть же послѣдовавшее затѣмъ, въ октябрѣ 1890 г., положительное заключеніе строительнаго отдѣленія Губернскаго правленія и утвержденіе испр. должн. губернатора вице-губернаторомъ исправленныхъ проекта и двухъ смѣтъ по перестройкѣ Гимназіи — на суммы: по одной смѣтѣ 138,942 р. 40 к. (по перестройкѣ зданія Гимназіи—на работы и матеріалы 133,598 р. 46 к. и 4% въ пользу техниковъ 5,343 р. 94 к.), и по второй 7,258 р. 69 к. (по устройству прачешной—на работы и матеріалы 6,979 руб. 51 к. и 4% въ пользу техниковъ 279 р. 18 к.).

СЛXVII. Представленіе попечителя Алухтина Министерству народнаго просвѣщенія о необходимости начать капитальную перестройку зданія Варшавской I Мужской Гимназіи, 2 мая 1891 года.

Варшава, 2 мая 1891 г., № 6326.

Господину министру народнаго просвѣщенія попечителя Варшавскаго учебнаго округа.

...Въ текущемъ году необходимо начать капитальную перестройку зданіямъ Варшавской I Мужской Гимназіи, такъ какъ зданіе это не только пришло въ ветхость во всѣхъ частяхъ и нуждается въ безотлагательномъ ремонтѣ, но и самая конструкторная его относительно положенія балокъ подъ поломъ и особенно относительно дымовыхъ каналовъ крайне неправильна и угрожаетъ опасностію. Кромѣ того, зданіе названной Гимназіи вполнѣ неудовлетворительно и въ учебно-воспитательномъ и санитарномъ отношеніяхъ. Расходъ на перестройку зданія ...предположено отнести на счетъ ассигнуемой ежегодно въ мое распоряженіе суммы по § 15 ст. 1 расходной смѣты Министерства народнаго просвѣщенія, причѣмъ по смѣтѣ текущаго года на эту перестройку назначено 32000 руб., а остальной расходъ будетъ произведенъ по смѣтамъ 1892 и 1893 годовъ.

Затѣмъ, въ виду характера и исключительныхъ трудностей строительныхъ работъ, испрашивалось разрѣшенія сдать работы не съ торговъ, а по выбору „вполнѣ добросовѣстному и знающему строительное дѣло подрядчику“, и поручить перестройку особой строительной комиссіи, съ предоставленіемъ ей правъ, какія даны комиссіи по сооруженію библіотеки Варшавскаго Университета.

Попечитель Округа (подписалъ) А. Алухтинъ.

Правитель Канцеляріи (скрѣпилъ) Н. Эймонтъ.

№ дѣла 2275 D, v. 1: Дѣло Канцеляріи Варшавскаго учебнаго округа о постройкѣ Варшавской IV Женской Гимназіи и о перестройкѣ Варшавской Мужской Гимназіи, 1888—1894 г.г.—Ок. 1000 л., листы не перемѣнены. Тутъ же соответственные документы о состояніи зданія и Высочайшее разрѣшеніе отъ 28 іюня 1891 г. на учрежденіе особой строительной комиссіи.

CLXVIII. Предписаніе попечителя Апухтина объ учрежденіи конкурса на составленіе проекта по устройству церкви I Варшавской Мужской Гимназіи, 23 апр. 1892 г.

Варшава, 23 апр. 1892 г., № 6560.

Попечителя Варшавскаго учебнаго округа, Канцелярія, юридическое дѣлопроизводство.

Г. предѣдателью строительной комиссіи по перестройкѣ зданія Варшавской I Мужской Гимназіи д. с. с. Стефановичу.

Имѣю честь просить ваше превосходительство учредить между архитекторами Покровскимъ и Яблонскимъ конкурсъ на составленіе проекта по устройству церкви съ тремя престолами въ старо-русскомъ стилѣ въ зданіи Варшавской I Мужской Гимназіи къ 1 сентября 1892 года, съ тѣмъ, чтобы расходы по устройству сказанной церкви не превышали суммы 25 т. рублей, и, по приготовленіи проектовъ, таковыя прошу представить мнѣ своевременно для дальнѣйшихъ распоряженій.

Попечитель Округа (подписаль) А. Апухтинъ.

Правитель Канцеляріи (скрѣпилъ) Н. Эймонтъ.

№ дѣла 2275 D, v. 2.

CLXIX. Отношеніе попечителя Варшавскаго учебнаго округа Апухтина къ намѣстнику Троице-Сергіевской Лавры архимандриту Павлу о доставленіи свѣдѣній объ иконостасѣ церкви въ Геосиманскомъ скиту, 25 апр. 1892 г.

Варшава, 25 апрѣля 1892 г., № 6707.

Попечителя Варшавскаго учебнаго округа, Канцелярія, юридическое дѣлопроизводство.

Ваше высокопреподобіе, отецъ архимандритъ.

Высокопреосвященный Леонтій, митрополитъ московскій и коломенскій, при присылкѣ мнѣ фотографическаго рисунка иконостаса при дѣла Св. Бориса и Глѣба при церкви чудотворной иконы Черниговской Божіей Матери, что въ пещерахъ Геосиманскаго скита, соизволилъ со-

общить мнѣ, что ближайшія свѣдѣнія объ иконостасѣ и о стоимости его и иконъ я могу получить отъ вашего высокопреподобія.

Результатѣ сего имѣю честь покорнѣйше просить ваше высокопреподобіе сообщить мнѣ выше помянутыя свѣдѣнія, вмѣстѣ съ указаніемъ мастера, который дѣлалъ иконостасъ, а также свѣдѣнія, кто именно дѣлалъ паникадило и подсвѣчники и какая стоимость послѣднихъ.

Примите увѣреніе въ совершенномъ моемъ почтеніи и преданности (подписаль) А. Апухтинъ.

На отвѣтѣ арх. Антонія отмѣтка (22 мая) по почетеля Апухтина: Пока къ свѣдѣнію.

Другая замѣтка Апухтина: Придѣлъ Св. Бориса и Глѣба при церкви чудотворной иконы Черниговской Божіей Матери, что въ пещерахъ Геосиманскаго скита, освященъ 22 окт. 1889 г. и сооруженъ по рисункамъ гражд. инжен. Н. В. Султанова.

Тамъ же, № дѣла 2275 D, ч. 2.

CLXX. Представленіе попечителя Апухтина въ Министерство народнаго просвѣщенія объ устройствѣ церкви и о перестройкѣ лицеваго фасада зданія I Варшавской Мужской Гимназіи по проенту архитектора Покровскаго, 28 окт. 1893 г.

Варшава, 28 октября 1893 г., № 16595.

Господину министру народнаго просвѣщенія попечитель Варшавскаго учебнаго округа.

Въ предложеніи отъ 10 сего октября за № 18232 ваше сіятельство изволили увѣдомить меня, что представленный мною отъ 19 мая с. г. за № 6890 проектъ перестройки лицеваго фасада зданія Варшавской I Мужской Гимназіи и устройства церкви, составленный профессоромъ Университета Св. Владимира Праховымъ, а также смѣта и другія техническія данныя были сообщены на разсмотрѣніе въ Техническо-строительный комитетъ Министерства внутреннихъ дѣлъ и что, по разсмотрѣніи какъ замѣчаній сего Комитета, такъ и мнѣній гражданскаго инженера Султанова и адъюнкты-профессора Императорской Академіи Художествъ Преображенскаго, признается необходимымъ поручить совершенно передѣлать проектъ постройки и, по возможности, значительно удешевить ея исполненіе.

Означенныя выше замѣчанія были сообщены архитектору Варшавскаго учебнаго округа Покровскому, который въ бытность свою въ Петербургѣ въ іюлѣ мѣсяцѣ сего года былъ ознакомленъ съ упо-

мянутыми замѣчавіями, и ему тогда было предложено мною составленіе новаго проекта, что архитекторомъ Покровскимъ въ настоящее время и исполнено.

Поручивъ нынѣ названному архитектору доставить лично составленный имъ проектъ и смѣту въ Департаментъ народнаго просвѣщенія и докладывая объ этомъ вашему сіятельству, долгомъ считаю почтительнѣйше ходатайствовать, согласно предложенію Министерства отъ 24 іюня с. г. за № 11598, о передачѣ упомянутаго проекта на разсмотрѣніе Техническо-строительнаго комитета и, въ случаѣ одобренія сего проекта названнымъ Комитетомъ, о разрѣшеніи производства работъ, а равно объ испрошеніи разрѣшенія на продажу принадлежащей учебному вѣдомству площади въ Варшавѣ подъ № 1076 съ обращеніемъ вырученныхъ отъ этой продажи денегъ на перестройку зданія для Варшавской I Мужской Гимназіи и на постройку помѣщенія для типографіи Учебнаго округа, или же объ отпускѣ на эти надобности изъ суммъ казны 113,670 р., т. е. суммы, опредѣляющей стоимость мѣстности № 1076 согласно произведенной опѣнкѣ, съ тѣмъ, чтобы деньги, имѣющія быть вырученными отъ продажи указанной мѣстности № 1076, были обращены на покрытіе издержекъ казны по означенному отпуску кредита на нужды учебнаго вѣдомства, согласно представленію моему отъ 19 мая с. г. за № 6890.

При этомъ имѣю честь донести, что по новому проекту исполненіе работъ дешевле сравнительно съ первымъ проектомъ на 20000 руб. и что, по заявленію архитектора, значительность суммы и по новой смѣтѣ въ 44000 р. объясняется главнымъ образомъ тѣмъ обстоятельствомъ, что въ нее внесены нѣкоторые существенныя работы, пропущенныя по главной смѣтѣ, а также внесена стоимость многихъ новыхъ стѣнъ, взаменъ тѣхъ, которыя предполагалось первоначально оставить безъ перекладки. Къ числу первыхъ работъ, т. е. пропущенныхъ по главной смѣтѣ, относятся: устройство половъ въ церкви, отштукатурка нѣкоторыхъ стѣнъ и потолковъ, приспособленіе для вентиляціи и отопленія и многое другое; кромѣ того, въ главной стѣнѣ были положены несуществующихъ размѣровъ и опасныхъ профилей чугуныя балки, которыя по новой смѣтѣ замѣняются желѣзными и въ большемъ количествѣ. Необходимость вторыхъ работъ, т. е. возведенія нѣкоторыхъ новыхъ стѣнъ, объясняется нижеслѣдующими соображеніями. Когда было приступлено къ переустройству зданія и старыя стѣны были изслѣдованы болѣе тщательно, то оказалось, что весь аттикъ на боковыхъ частяхъ весьма плохъ и что кладка аттика толщиной въ одинъ, а мѣстами въ $1\frac{1}{2}$ кирпича, со слѣдами многихъ передѣлокъ, держалась въ разныхъ мѣ-

стахъ только конструпціей строили, такъ что послѣ святія крыши для безопасности пришлось атикъ тотчасъ разобрать. То же самое оказалось и относительно верхней части лицевой стѣны на высоту 4 сажень, которая по первоначально утвержденнымъ чертежамъ показана толщиною въ $4\frac{1}{2}$ кирпича, въ дѣйствительности же оказалась частью въ $1\frac{1}{2}$, а частью въ одинъ толщину и плохой кладки. Далѣе обнаружилось, что перемычки надъ окнами 3-го этажа по большей части въ $\frac{1}{2}$ кирпича, рѣдко въ цѣлый кирпичъ, и всѣ сильно разбиты лежавшими на перемычкахъ старыми балками, почему признано необходимымъ разобрать старыя стѣны вплоть до пять перемычекъ надъ окнами верхняго этажа. Сверхъ того, при подсчетѣ устойчивости нѣкоторыхъ внутреннихъ стѣнъ въ лицевой части зданія въ такомъ видѣ, какъ онѣ предположены по первоначальной смѣтѣ, стѣны эти признаны ненадежными, въ виду ихъ чрезвычайной легкости въ нижнихъ частяхъ, состоящихъ изъ небольшихъ устоевъ и тонкихъ столбовъ.

За симъ архитекторъ Покровскій довелъ мнѣ, что, по его мнѣнію, какъ строителя, лицевая часть зданія, находящаяся въ неоконченномъ видѣ уже 2 года, недостаточно будетъ защищена отъ сырости и морозовъ устроеннымъ временнымъ прикрытіемъ и что потому необходимо вполне закончить постройку въ предстоящій лѣтній сезонъ 1894 г. настолько, чтобы эту часть зданія можно было отапливать и вентилировать и что такое окончаніе зданія въ одинъ лѣтній сезонъ будущаго года возможно лишь при условіи, что работы начнутся съ самой ранней весны, т. е., по мѣстнымъ условіямъ, съ начала апрѣля мѣсяца. Въ виду такого заявленія архитектора-строителя, я считаю себя обязаннымъ всепокорнѣйше просить ваше сіятельство о томъ, чтобы какъ разсмотрѣніе представленнаго проекта въ Техническо-строительномъ комитетѣ, такъ и разрѣшеніе изложенной выше просьбы о средствахъ на окончаніе постройки зданія Варшавской I Мужской Гимназіи могли послѣдовать по возможности въ ближайшее время, дабы съ наступленіемъ весны можно было приступить къ работамъ.

Попечитель Округа (подписаль) А. Апухтинъ.

Правитель Канцеляріи (скрѣпилъ) Н. Эймонтъ.

№ дѣла 2275 Di, vol. 1.

СLXXI. Представленіе попечителя Апухтина въ Министерство народнаго просвѣщенія объ особенной желательности постройки фасада гимназическаго зданія въ русскомъ стилѣ и устройства въ этомъ зданіи Православной церкви и о внесеніи дѣла въ Государственный

Совѣтъ, въ виду доказательствъ профессора Цвѣтаева о важномъ историческомъ значеніи даннаго мѣста, 17 ноября 1893 г.

Варшава, 17 ноября 1893 г., № 18141.

Господину управляющему Министерствомъ народнаго просвѣщенія попечителя Варшавскаго учебнаго округа.

Въ дополненіе къ представленіямъ моимъ отъ 19 мая ¹⁾ и 28 октября ²⁾ с. г. за №№ 6890 и 16595 по дѣлу о перестройкѣ фасада зданія Варшавской I Мужской Гимназіи и устройству въ этомъ зданіи церкви, представляя при семъ письмо ко мнѣ, въ копіи, ординарнаго профессора Императорскаго Варшавскаго Университета по кафедрѣ русской исторіи Цвѣтаева, въ коемъ изложены доказательства, основанныя на его научныхъ изслѣдованіяхъ, что на томъ мѣстѣ или мѣстности, гдѣ находится зданіе Варшавской I Мужской Гимназіи, былъ погребенъ въ особой каплицѣ русскій царь Василій Ивановичъ Шуйскій, взягый въ плѣнъ поляками въ 1610 году, имѣю честь доложить вашему сіятельству, что въ виду полнаго подтвержденія прежнихъ соображеній, что упомянутая каплица находилась на мѣстности, занимаемой нынѣ I-й Мужской Гимназіею, представляется особенно желательнымъ постройка фасада гимназическаго зданія въ русскомъ стилѣ и устройство въ этомъ зданіи Православной церкви.

Поэтому, основываясь на письмѣ ко мнѣ г. министра народнаго просвѣщенія отъ 14 іюня текущаго года за № 11069, въ которомъ его сіятельство изволилъ сообщить, что относительно устройства церкви при названной Гимназіи будетъ внесено представленіе въ Государственный Совѣтъ и принимая во вниманіе, что изслѣдованіе профессора Цвѣтаева вполне доказываетъ историческое значеніе мѣстности, занимаемой Варшавскою I-ю Мужскою Гимназіею, имѣю честь почтительнѣйше ходатайствовать предъ вашимъ сіятельствомъ о внесеніи въ Государственный Совѣтъ представленія о перестройкѣ фасада зданія названной Гимназіи и объ устройствѣ въ этомъ зданіи церкви.

Попечитель Округа (подписалъ) А. Апухтинъ.

Правитель Канцеляріи (скрѣпилъ) Н. Эймонгъ.

Тамъ же, № 2775 Di, v. 1. Упоминаемой моею исторической записки не сохранилось въ Архивѣ.

¹⁾ Представленіе о проектѣ проф. Прахова. Черновикъ его въ бумагахъ Архива не сохранился.

²⁾ Представленіе о проектѣ Покровскаго. См. выше № СLXX.

CLXXII. Сообщение Министерствомъ народнаго просвѣщенія по-
печителю Апухтину о Высочайшемъ одобреніи фасада зданія съ цер-
ковью Варшавской I Мужской Гимназіи и о требующихся исправленіяхъ
въ проектъ и смѣтъ постройки, 17 декабря 1893 г.

Министерство народнаго просвѣщенія. Департаментъ, разрядъ
средн. учебн. заведеній.

17 декабря 1893 г., № 22193.

По Высочайшему повелѣнію.

Господину попечителю Варшавскаго учебнаго округа.

Государь Императоръ, по всеподданнѣйшему докладу министра
внутреннихъ дѣлъ, Высочайше соизволилъ 2-го сего декабря одобрить
фасадъ зданія съ церковью Варшавской I-й Мужской Гимназіи.

О такомъ Высочайшемъ повелѣніи, сообщенномъ статсъ-секре-
таремъ Дурново, имѣю честь увѣдомить ваше превосходительство съ
препровожденіемъ утвержденного проекта и копіи выписки журнала
Техническо-строительнаго комитета Министерства внутреннихъ дѣлъ
за № 367.

Къ сему считаю долгомъ присовокупить, что, въ виду указанныхъ
въ означенномъ журналѣ серьезныхъ упущеній въ проектъ и смѣтъ
предположенной постройки, и затрудняюсь дать дальнѣйшее движеніе
дѣлу объ изысканіи средствъ на покрытіе расходовъ по сему сооруже-
нію впредь до приведенія проекта и смѣты въ должный видъ, согласно
замѣчаніямъ Техническо-строительнаго комитета, и до полученія въ
Министерствѣ утвержденныхъ установленнымъ порядкомъ смѣтъ на
строительныя работы по Варшавской I Гимназіи на испрашиваемую
изъ казны сумму.

Министръ народнаго просвѣщенія, статсъ-секретарь

графъ Деляновъ.

За директора В. Латышевъ.

Распоряженіе попечителя Апухтина: Передать
архитектору для пополненія, согласно замѣчаніямъ комитета. 29 де-
кабря 1893 г.

Тамъ же, № 2275 Di, в. 1.

CLXXIII. Сообщение Министерствомъ народнаго просвѣщенія по-
печителю Апухтину о Высочайшемъ повелѣніи отпустить 100000 р.
на перестройку зданія Варшавской I Мужской Гимназіи, 1 июня 1894 г.

Министерство народнаго просвѣщенія. Департаментъ, разрядъ
средн. учебн. уч. заведеній.

1 іюня 1894 г. № 10804.

По Высочайшему повелѣнію.

Господину попечителю Варшавскаго учебнаго округа.

Государственный Совѣтъ, въ департаментѣ государственной экономіи, разсмотрѣвъ представленіе Министерства народнаго просвѣщенія о расходѣ на перестройку зданія Варшавской I-й Мужской Гимназіи и о продажѣ принадлежащаго Министерству народнаго просвѣщенія въ г. Варшавѣ участка земли на Королевской улицѣ, мнѣніемъ положили:

1. Отпустить изъ Государственнаго казначейства на расходы по перестройкѣ зданія Варшавской I-й Мужской Гимназіи сто тысячъ рублей, со внесеніемъ этой суммы, равными частями, по 50,000 руб. въ годъ, въ подлежащія подраздѣленія смѣтъ Министерства народнаго просвѣщенія 1895 и 1896 г.г.

2. Передать въ вѣдѣніе Министерства финансовъ принадлежащій нынѣ Министерству народнаго просвѣщенія въ г. Варшавѣ по Королевской улицѣ участокъ земли подъ № 1076 съ расположенными на немъ постройками.

Государь Императоръ изложенное мнѣніе Государственнаго Совѣта въ 23 день минувшаго мая Высочайше утвердить соизволилъ и повелѣлъ исполнить.

О такомъ Высочайшемъ повелѣніи имѣю честь увѣдомить ваше превосходительство для надлежащихъ распоряженій въ послѣдствіе представленія вашего отъ 21 января сего года за № 1254.

Что же касается возбужденнаго въ представленіи вашемъ отъ 4 апрѣля сего года за № 238 вопроса объ отпускѣ къ 1 ноября сего года Варшавской I-й Мужской Гимназіи заимообразно 50 т. р. на счетъ возврата ихъ изъ имѣющаго быть открытымъ кредита по смѣтѣ 1896 г., то мною будетъ сдѣлано въ свое время надлежащее распоряженіе объ ассигнованіи оныхъ въ вѣдѣніе вашего превосходительства.

Министръ народнаго просвѣщенія, статсъ-секретарь
графъ Деляновъ.

Директоръ Н. Аничковъ.

№ дѣла 2275 Ді, в. 2: Дѣло Канцеляріи Варшавскаго учебнаго округа о постройкѣ Варшавскихъ IV Женской и I Мужской гимназій, за 1894—1895 г.г.—Ок. 1000 л., листы не перемѣнены.

Въ „Правительств. Вѣстникѣ“ сообщалось: „Въ Министерствѣ народнаго просвѣщенія выработано предположеніе объ устройствѣ общежитія при Варшавской Первой Мужской Гимназіи и сооруженіи собственной церкви въ зданіи этого учебнаго заведенія, выстроеннаго, какъ выяснилось теперь научными изслѣдованіями, на томъ мѣстѣ, гдѣ погребено было въ 1620 году, въ особой каплицѣ, тѣло царя Василя Ивановича Шуйскаго.

Потребный на окончаніе всёхъ работъ по переустройству Гимназіи кредитъ въ 100,000 руб., согласно представленію Министерства народнаго просвѣщенія, нынѣ отпущенъ изъ Государственнаго казначейства, съ внесеніемъ этой суммы, равными частями по 50,000 руб. въ годъ, въ смѣты Министерства 1895 и 1896 г.г. и съ возмѣщеніемъ такого расхода посредствомъ передачи въ распоряженіе Министерства финансовъ принадлежащаго Министерству народнаго просвѣщенія участка земли на Королевской улицѣ со всёми находящимися на немъ постройками. Вмѣстѣ съ тѣмъ Высочайше разрѣшено причислять къ спеціальнымъ средствамъ названной Гимназіи доходы отъ отдачи въ наемъ устроенныхъ въ ея зданіяхъ магазиновъ, съ назначеніемъ этихъ денегъ на потребности учрежденнаго при ней общежитія“ („Правительств. Вѣстникъ“, 1894 г., № 119, стр. 2).

Вопросъ объ отпускѣ 100,000 руб. на строительное дѣло въ Гимназіи былъ рѣшенъ въ Государственномъ Совѣтѣ, какъ значится выше, 4 мая 1894 года. На слѣдующій день увѣдомляя меня о такомъ счастливомъ исходѣ дѣла, попечитель А. Л. Апухтинъ писалъ мнѣ, что тамъ онъ показывалъ, давалъ читать мое послѣднее къ нему письмо. Въ письмѣ этомъ, въ виду приближавшагося внесенія вопроса на усмотрѣніе Совѣта, я, указавъ на все отыскивавшійся новый архивный матеріалъ и на только-что найденные мною старыя планы мѣстности, неизвѣстные предыдущимъ изслѣдователямъ, счелъ своевременнымъ изложить:

„Изученіе всего этого приводитъ къ слѣдующему научно-историко-археологическому тезису. Извѣстное, высказанное въ печати предположеніе, что каменная бесѣдка, находящаяся въ заднемъ саду Мужской Гимназіи, есть именно „часовня, построенная Сигизмундомъ III надъ могилою царя Василя Шуйскаго, знаменитая Kaplica Moskiewska“, это предположеніе не находитъ себѣ подтвержденія въ документахъ и планахъ. Каменное зданіе стоитъ на участкѣ земли, къ Московской капицѣ не принадлежавшемъ. Капица или часовня была въ районѣ, и нѣсколько впереди, главнаго, передняго корпуса Гимназіи, въ которомъ теперь сооружается церковь.

„Это, нѣтъ сомнѣнія, еще болѣе усиливаетъ необходимость заботъ о данномъ корпусѣ и церкви. «Царь Василю государь былъ великій, помазанникъ Божій», говорили московскіе послы, прибывшіе въ Варшаву съ порученіемъ выпросить у короля Владислава IV тѣло Василя. Тѣло было отпущено, и Михаилъ Ѳеодоровичъ со всею почею похоронилъ его въ Московскомъ Архангельскомъ соборѣ; Алексѣй Михайловичъ выпросилъ у Владислава мраморный камень съ надписью, бывший на капицѣ („мрамуровый надгробный камень съ надгробнымъ написаніемъ“); Петръ Великій взялъ изъ Варшавскаго Королевскаго замка картину Далабеллы, изображавшую представленіе Василя Сигизмунду III въ Варшавѣ. При покойномъ Государѣ Александрѣ Второмъ на мѣстности усыпальницы

Шуйскаго возникла церковь и русская школа. Современному поколѣнію выпадаетъ довершить здѣсь патріотическую задачу. Въ какой мѣрѣ, цѣлесообразно съ мѣстными потребностями и соотвѣтственно государственному достоинству, будетъ выполнена она—объ этомъ стануть судить грядущія поколѣнія“ (Мое письмо изъ Варшавы въ С.-Петербургъ, къ А. Л. Апухтину, въ апрѣлѣ 1894 г.).

СЛXXIV. Письмо попечителя Апухтина къ военному министру Петру Семеновичу Ванновскому съ просьбою о пожертвованіи старыхъ мѣдныхъ пушекъ на колокола церкви I Варшавской Мужской Гимназіи, 24 февраля 1895 г.

Варшава, 24 февраля 1895 г.

Милостивый Государь,
Петръ Семеновичъ.

Въ Варшавской Первой Мужской Гимназіи, согласно Высочайшему указу 30 августа 1864 года, воспитываются дѣти проживающихъ въ Привислинскомъ краѣ русскихъ людей. Тѣмъ же самымъ Высочайшимъ указомъ поставлено этому заведенію въ обязанность воспитывать учащихся молодыхъ людей въ духѣ Православной церкви и въ обычаяхъ русской народности.

Затѣмъ подробно обрисовывается характеръ религіознаго воспитанія поступающихъ въ Гимназію русскихъ дѣтей, часто особенно грустный у родившихся отъ смѣшанныхъ браковъ, въ Привислинскомъ краѣ обычныхъ, и совсѣмъ печальный у оставшихся сиротами при матеряхъ или отцахъ нерусской народности.

Озабоченное относительно столь печальныхъ случаевъ религіозно-нравственнаго состоянія мѣстной православной молодежи и поставляя себѣ задачу спасти отъ нравственнаго плѣна иновѣрія дѣтей, крещенныхъ въ Православной церкви, мѣстное учебное начальство полагаетъ, что важнѣйшимъ и самымъ цѣлесообразнымъ средствомъ въ данномъ случаѣ можетъ быть Православный храмъ при Гимназіи съ богослуженіемъ, совершаемымъ съ особенною заботливостью о его торжественности, и устроенный на столько благолѣпно, и по наружности и по внутреннему виду, чтобы невольнѣ утвержденнымъ въ Православіи молодымъ людямъ не было повода дѣлать невыгодныя для него сравненія съ католическими сосѣдними костелами и чтобы также не было повода дѣлать заключенія о равнодушіи и недостаточной ревности православныхъ людей къ своему вѣроисповѣданію и къ благолѣпію своего храма.

Съ Божіею помощію, святое дѣло построенія храма при Варшавской I-й Мужской Гимназіи, который будетъ служить храмомъ и для

всѣхъ православныхъ учащихся въ Варшавѣ, коихъ 700 въ среднихъ и до 300 въ высшихъ учебныхъ заведеніяхъ, начато и каменною кладкою, вчерпѣ, окончено, на чтѣ отпущены средства изъ Государственнаго казначейства.

Есть у насъ средства, почти достаточныя, и на внутреннюю отдѣлку церкви, т. е. на иконостасъ и проч., образовавшіяся отъ добротныхъ дателей, изъ коихъ однимъ изъ главнѣйшихъ былъ высокочтимый отецъ протоіерей Іоаннъ Ильичъ Сергіевъ, первый благословившій это дѣло и пожертвовавшій на оное 18,000 руб., а также нельзя съ особою благодарностью не вспомнить и сосновицкаго фабриканта Генриха Генриховича Дителя, пожертвовавшего на это патріотическое дѣло болѣе полусотни тысячъ рублей.

Недостаетъ теперь у насъ только денегъ на колокола.

Между тѣмъ храмъ нашъ не только важенъ потому, что крайне нуженъ для учащихся православныхъ юношей, но и долженъ быть дорогъ для всякаго истинно русскаго и православнаго человѣка, какъ историческій памятникъ, созидаемый на могилѣ русскаго царя-плѣнника Василія Ивановича Шуйскаго и въ память спасенія жизни нынѣ благополучно царствующаго Государя Императора въ Японіи. Поэтому и хотѣлось бы, чтобы и церковь наша была благолѣпна и чтобы колокольный звонъ былъ въ ней торжественный.

Предполагаемъ звонъ сдѣлать въ ней въ 300 пудовъ.

На колокольномъ заводѣ Оловенишника въ Ярославлѣ, куда мы обратились съ заказомъ, намъ передали, что бывали случаи, когда военное вѣдомство отпускало казеннымъ учрежденіямъ на колокола старыя пушки, которыя завод могъ бы принять по 9-ти рублей за пудъ, сама взимая по 18 руб. за пудъ.

Если сообщеніе это вѣрно, то позволяю себѣ, въ качествѣ стараго кадета, сотоварища вашего высокопревосходительства, съ котораго вы, какъ съ однокашника, не взыщете, обратиться къ вамъ со всепокорнѣйшею просьбою: отпустить для церкви Варшавской І-й Мужской Гимназіи на колокола столько старыхъ пушекъ, сколько вы изволите признать возможнымъ.

Письмо заканчивается означеніемъ прилагаемыхъ брошюръ, служащихъ къ удостовѣренію, „какъ нужна въ Варшавѣ для русскихъ учащихся юношей церковь (для дѣвочекъ Господь помогъ устроить при І-й Женской Гимназіи церковь на 600 человѣкъ)“, и для доказательства, что эта церковь устраивается въ мѣстности, гдѣ временно погребенъ былъ царь Василій Ивановичъ Шуйскій.

Покорнѣйше прошу ваше высокопревосходительство принять увѣреніе въ совершенномъ моемъ почтеніи и преданности

А. Апухтинъ.

Тамъ же, № дѣла 2275 Ді, в. 2. — Начало этого письма („Въ Варшавской Первой Мужской Гимназіи“ по „и въ благолѣпію своего храма“) общее въ письмахъ къ нѣкоторымъ другимъ жертвователямъ на инныя потребности храма; все же остальное (со словъ „Съ Божіею помощію, святое дѣло построения храма“ и далѣе до конца) писано, въ черновикѣ, рукою самого Апухтина.

„Высочайше утвержденнымъ въ 14 день апрѣля сего года (1895) положеніемъ Военнаго совѣта постановлено: отпустить на отливку колоколовъ для церкви при Варшавской I Мужской Гимназіи 800 пудовъ лома мѣди бронзы безвозмездно“.—Тамъ же.

СLXXV. Записка архитектора Варшавскаго учебнаго округа В. Н. Покровскаго о перестройкѣ зданій и объ устройствѣ церкви I Варшавской Мужской Гимназіи, 30 сентября 1901 г.

Первоначальныя предположенія относительно перестройки зданія I Мужской Гимназіи состояли въ томъ, чтобы по возможности оставить въ прежнемъ видѣ фасадъ зданія на площади Коперника, и потому при составленіи проектовъ перестройки большинство старыхъ стѣнъ этого корпуса (а) оставлено безъ перемѣнъ. Флигель же (b) по улицѣ Новый Свѣтъ, какъ безусловно ветхій и не отличающійся никакими архитектурными достоинствами, былъ разобранъ до основанія. На мѣстѣ этого флигеля выстроены новый четырехъ-этажный флигель, обнимающій дворъ со всѣхъ сторонъ. Когда этотъ флигель былъ уже построенъ, явилась мысль о перемѣнѣ фасадовъ главнаго корпуса (а) въ русскій стиль и устройства трехпрестольной церкви ¹⁾. Составленный съ этой цѣлью проф. Праховымъ проектъ не получилъ однако утвержденія въ С.-Петербургѣ, по мотивамъ, изложеннымъ въ отзывѣ Техническо-строительнаго комитета при Министерствѣ внутреннихъ дѣлъ. Второй проектъ былъ составленъ архитекторомъ Покровскимъ, и по этому его проекту и подъ его руководствомъ была исполнена перестройка главнаго корпуса (а) и отдѣлка фасадовъ и церкви внутри.

¹⁾ Мысль о передѣлкѣ фасада главнаго корпуса Гимназіи въ русскій стиль подалъ профессоръ Кіевскаго университета по кафедрѣ исторіи искусствъ А. П. Праховъ, а попечитель А. Л. Апухтинъ поставилъ тогда вопросъ и о сооруженіи церкви въ три прѣдѣла—главнаго во имя Св. мученицы Татіаны, празднованіе дня коей совпадаетъ съ днемъ основанія (12 янв.) I Русской Гимназіи въ 6. царствѣ Польскомъ, втораго прѣдѣла Св. Николая Чудотворца въ память избавленія нынѣ благополучно царствующаго Государя Императора отъ опасности въ Осеу и третьяго прѣдѣла просвѣтителей славянскихъ Св. Кирилла и Меодія, во имя которыхъ была первая въ Гимназіи церковь. Примѣч. издателя.

Фасады зданія исполнены въ русскомъ стилѣ XVII столѣтія, облицованы облицовочнымъ кирпичемъ и изразцами, изготовленными на Метлахскихъ заводахъ въ Эльзасѣ, и украшены богатой гипсовой орнаментикой.

Въ III-емъ этажѣ помѣщается обширная церковь вмѣстимостью до 1000 человекъ. Три иконостаса, съ очень богатой золотой рѣзьбой на цвѣтныхъ фонахъ, исполнены по рисункамъ архитектора Покровскаго въ специальной мастерской Шутова въ г. Петербургѣ за 22,000 р. и отличаются прекрасной рѣзьбой и выдержанностью стиля. Главнѣйшіе образа средняго иконостаса, а именно 6 иконъ перваго яруса, Тайная вечеря и 6 малыхъ образовъ въ царскихъ вратахъ принадлежатъ кисти П. А. Свѣдомскаго. Церковь имѣетъ въ высоту отъ пола до верха куполка 33 аршина. Всѣ стѣны и своды богато росписаны орнаментомъ въ стилѣ XVIII столѣтія и работы по роспискѣ исполнены художникомъ Блиновымъ въ компаніи съ нѣсколькими товарищами; обошлись эти работы въ 9000 руб. На стѣнахъ церкви въ распалубкахъ сводовъ особенное вниманіе обращаютъ 3 картины П. А. Свѣдомскаго. Изъ нихъ двѣ боковыя, величиной каждая въ 2 саж. ширины и 3 саж. высоты, изображаютъ—направо Шествіе на Голгофу, и налѣво—Нагорную проповѣдь. Прямо надъ алтаремъ третій большой образъ Матери Божіей съ Младенцемъ на лонѣ. Внизу на правой стѣнѣ вѣдланъ въ стѣну небольшой образъ, изображающій Иисуса Христа въ терновомъ вѣнцѣ, кисти Крамского, одно изъ послѣднихъ произведеній этого художника. Церковь снабжена подходящими по стилю бронзовыми золочеными паникадилами, подсвѣчниками и проч., а также богатой ризницей.

Всѣ работы по отдѣлкѣ фасадовъ въ русскомъ стилѣ и устройству церкви обошлись около 86,000 руб., при чемъ сумма эта составила почти исключительно изъ пожертвованій; вся же перестройка зданій съ устройствомъ церкви, считая и пожертвованія вещами и матеріалами, стоятъ около 370,000 рублей.

Въ настоящее время на недвижимости Гимназіи находятся слѣдующія помѣщенія. Въ лицевомъ корпусѣ (а), кромѣ обширнаго вестибюля и церкви, помѣщается актовый залъ, 3 класса, канцелярія и 2 мелкихъ квартиры для служащихъ. Высота его, съ крестомъ, до 23 сажень. Флигель (b) въ I этажѣ со стороны улицы занятъ магазинами, а въ остальной части—столовой для общежитія учениковъ и кухней при ней съ помѣщеніями для прислуги; во II этажѣ помѣщены квартиры директора, инспектора и помощниковъ класснаго наставника; весь III-й этажъ занятъ классами, а IV-ый—дортуарами и лазаретомъ. Внутренній дворъ покрытъ асфальтомъ и служить мѣстомъ для игръ учениковъ. За флигелемъ (b) находится небольшой хозяйственный дворъ, а затѣмъ

садъ. Тутъ же помѣщаются хозяйственные строенія, а именно: новый двухъ-этажный флигель (h) съ квартирами служителей, и сараи d, e, f, g, которые, впрочемъ, настолько ветхи, что предполагаются къ сломкѣ. Въ началѣ сада помѣщается воздухопріемная будка (n), которая доставляетъ путемъ подземнаго канала свѣжій вентиляціонный воздухъ во всѣ помѣщенія Гимназіи; у дальней, задней стѣны сада стоитъ небольшое старинное сооруженіе (o) въ видѣ бесѣдки, ветхое, въ полуразрушенномъ видѣ; предполагается оно къ капитальной поправкѣ.

Архитекторъ-художникъ В. Покровский.

Варшава, 30 сентября 1901 г.

Записка эта любезно составлена В. Н. Покровскимъ для меня лично, по моей просьбѣ. Ее, вмѣстѣ съ нѣкоторыми другими принадлежащими мнѣ подлинными документами, я передалъ въ Архивъ Учебнаго округа.

Примѣнительно къ этой запискѣ составляется для меня г-номъ Покровскимъ особый планъ зданій и земли Гимназіи, который будетъ помѣщенъ мною въ изслѣдованіи.

Архивъ Варшавскаго Городскаго Совѣта
общественнаго призрѣнія *).

CLXXVI. Пріемо-сдаточный протоколъ о передачѣ недвижимости № 2768ас, принадлежащей учебному вѣдомству, въ пользу Общества Варшавской дѣтской больницы, 5 апрѣля 1872 г.

Состоялось въ Варшавѣ въ домѣ подъ № 2768 ас, 5/17 апрѣля 1872 года.

Командированные со стороны Варшавскаго учебнаго округа по предписанію господина попечителя сего округа отъ 22 марта с. г. за № 2218 архитекторъ того же округа Подчашинскій и управляющій домомъ № 2768ас чиновникъ сего округа Сѣвницкій совмѣстно съ командированными со стороны Варшавскаго городскаго совѣта общественнаго призрѣнія по предписанію господина управляющаго дѣлами сего Совѣта отъ 25 марта с. г. за № 893 учредителемъ Дѣтской дѣбной въ Варшавѣ докторомъ Сикорскимъ и дѣлопроизводителемъ означеннаго Совѣта Новаковскимъ въ исполненіе помянутыхъ предписаній приступили къ передачѣ состоящей въ вѣдѣніи Учебнаго округа недвижимости, обозначенной № 2768ас, со всеми находящимися на оной строеніями въ пользу Общества Варшавской дѣтской больницы въ слѣдующемъ порядкѣ:

Вышесказанная недвижимость, согласно прилагаемому при семь ситуационному плану, расположена при улицѣ Александрія и состоитъ изъ двухъ составляющихъ одно цѣлое частей, обозначенныхъ отдѣльными ипотечными нумерами 2768а и 2768 с.

Первая изъ сихъ частей, обозначенная № 2768а, обращенная фронтомъ къ сѣверу на улицу Александрія, граничитъ съ западной стороны съ зданіями I-й Варшавской Мужской Гимназіи, съ южной

*) Находится онъ въ помѣщеніи Совѣта, Эриванская ул., домъ № 4.

стороны — съ садомъ, переданнымъ въ вѣдѣніе той же Гимназіи, и частною недвижимою № 2769, съ восточной же стороны—съ частию той же недвижимою № 2769, недвижимою № 2768с и частною недвижимою № 2768b. Вторая же часть упомянутой недвижимою, обозначенная № 2768с, обращенная фронтомъ къ востоку на улицу Александрія и выходящая на площадь, называемую Севериновъ, граничить двумя боками своими сѣвернымъ и южнымъ съ частными недвижимою № 2768b и 2769, а съ западной стороны соединена съ вышеописанною первою частию № 2768а.

На выше обозначенныхъ мѣстностяхъ находятся слѣдующія строенія, именно:

I. На части № 2768а.

а) Фронтальной отъ улицы Александрія одноэтажный домикъ, длиною $63\frac{3}{4}$ футовъ, шириною 30 футовъ, каменный, съ главными воротами, и погребомъ въ одной части онаго, покрытый голландскою черепицею, заключающій въ себѣ шесть жилыхъ комнатъ; въ весьма разрушенномъ состояніи. *Примѣчаніе.* Обозначенная на планѣ буквами К. I. к. i. часть этого домика, прилегающая къ I-й Варшавской Мужской Гимназіи, передана въ собственность той же Гимназіи.

б) Фронтальной отъ улицы Александрія одноэтажный домъ длиною $181\frac{1}{2}$ футовъ, шириною $35\frac{1}{4}$ футовъ, каменный, покрытый голландскою черепицею, заключающій три сѣни и двадцать одну жилыхъ комнатъ, считая въ то и кухни; подъ одною частию онаго находится погребъ и сверхъ того въ пристройкѣ подъ дворомъ находится другой погребъ; домъ этотъ въ довольно плохомъ состояніи.

в) Примыкающій къ границѣ отъ I-й Варшавской Мужской Гимназіи каменный двухъ-этажный флигель, на погребкахъ, покрытый голландскою черепицею, длиною $150\frac{1}{2}$ фута, шириною $21\frac{3}{4}$ фута, въ немъ двѣ лѣстницы и жилыхъ комнатъ вмѣстѣ съ кухнями шестнадцать, одна изъ сихъ комнатъ въ нижнемъ этажѣ подъ сводомъ; сверхъ того съ южной стороны сего флигеля находится деревянная пристройка съ лѣстницею; флигель этотъ находится въ довольно хорошемъ состояніи.

д) Главный одноэтажный флигель во дворѣ, длиною $156\frac{3}{4}$ фута, шириною $44\frac{3}{4}$ фута, каменный, безъ погребовъ, покрытый голландскою черепицею; въ немъ жилыхъ комнатъ вмѣстѣ съ кухнями шестнадцать и двѣ придѣланныя антресоли; въ трехъ изъ комнатъ сего флигеля находятся между окнами два и надъ каминками три зеркала, сложенные изъ частей, въ рамкахъ, укрѣпленныхъ въ стѣнахъ; изъ средней комнаты, бывшей заломъ, выходъ въ садъ; флигель этотъ находится въ довольно хорошемъ состояніи.

е) Одноэтажный флигель въ черномъ дворѣ съ мезониномъ; нижній этажъ каменный, а мезонинъ въ прусскія стѣны; длиною $53\frac{1}{2}$

фута, шириною въ нижнемъ этажѣ $30\frac{3}{4}$ фута, въ верхнемъ $24\frac{3}{4}$ фута; покрытый отчасти цинковою жестию, а отчасти листовымъ желѣзомъ; въ нижнемъ этажѣ сарай для экипажей и три жилыхъ комнаты, а въ мезонинѣ четыре жилыхъ комнатъ съ лестницею; флигель этотъ угрожаетъ разрушеніемъ и нуждается въ основной перестройкѣ.

f) Деревянный двухъ-этажный сарай для дровъ между флигелями с и d въ пристройкѣ къ граничной стѣнѣ 1-й Мужеской Гимназіи, длиною 55 футовъ, шириною $9\frac{1}{2}$ фута, покрытый досками; въ совершенно разрушенномъ видѣ.

g) Двѣ деревянные одноэтажныя пристройки при флигелѣ d, покрытыя листовымъ желѣзомъ, длиною 50 футовъ, шириною $16\frac{1}{4}$ фута; въ нихъ находились конюшня и сарай; пристройки эти въ разрушенномъ видѣ и назначены полицейскою властію къ сломкѣ.

h) Одноэтажный въ пристройкѣ къ флигелю d сарай для дровъ съ деревянными стѣнами въ каменные столбы, покрытый цинковою жестию; длиною $26\frac{3}{4}$ фута, шириною $11\frac{3}{4}$ фута; въ хорошемъ состояніи.

i) Деревянные отхожія мѣста на каменной ямѣ, покрытыя цинкомъ; длиною $14\frac{1}{4}$ футовъ, шириною $9\frac{3}{4}$ футовъ.

k) Колодець во дворѣ, между строеніями h и i, съ деревяннымъ насосомъ, въ 9 саженой глубины.

II. На части № 2768с.

l) Фронтной одноэтажный съ сѣнью и выходомъ на улицу Александрія и площадь Севериновъ каменный домъ, въ половинѣ на погребѣхъ, покрытый плоскою черепицею, длиною 61 фута, шириною 32 фута, въ немъ 7 жилыхъ комнатъ; въ весьма разрушенномъ состояніи.

m) Двухъ-этажный каменный флигель, длиною $72\frac{3}{4}$ фута, шириною 29 футовъ, покрытый голландскою черепицею; въ немъ два сарая для экипажей и девять жилыхъ комнатъ; въ самомъ плохомъ состояніи.

Наконецъ, двора (sic), въ частяхъ, прилегающихъ къ строеніямъ, вымощены камнемъ; позади же главнаго флигеля d садикъ, длиною 155 футовъ, шириною въ перечень 39 футовъ, въ которомъ находится четыре фруктовыхъ деревьевъ и нѣсколько кустарниковъ.

Описанная такимъ образомъ недвижимость № 2768ас принята сегодняшняго числа въ пользу и вѣдѣніе Общества Варшавской дѣтской больницы командированными для сего вышесказанными лицами.

На семь настояцій протоколъ, составленный въ трехъ единогласныхъ экземплярахъ, оконченъ и по прочтеніи подписанъ присутствующими лицами.

Сдающіе:

Архитекторъ Варшавскаго учебна-
го округа Б. Подчашинскій.
Управляющій домою № 2768ас
чиновникъ сего Округа Н. Сѣвниц-
кій.

Принимающіе:

Учредитель Варшавской дѣтской
лѣчебницы д-ръ мед. Сикорскій.
Дѣлопроизводитель Варшавскаго
городскаго совѣта общественнаго
призрѣнія Ф. Новаковскій.

Министерство внутреннихъ дѣлъ. Дѣло Варшавскаго городскаго со-
вѣта общественнаго призрѣнія о Частной дѣтской лѣчебницѣ въ Варшавѣ,
№ 3, ч. 1, гг. 1871—1885.—Другой экземпляръ протокола—въ Архивѣ
Варшавскаго учебнаго округа, № 2275 Е, v. 2.—Ср. выше, № СLXIV.

СLXXVII. Отношеніе попечителя Варшавскаго учебнаго округа
А. Л. Апухтина къ варшавскому губернатору барону Меду на хо-
датайство этого объ уступкѣ сада I Варшавской Мужской Гимна-
зій дѣтской больницы для постройки лазарета сыпныхъ больныхъ,
18 сентября 1879 г.

Варшава, 18 сентября 1879 г., № 8243.

Министерство народнаго просвѣщенія. Попечитель Варшавскаго
учебнаго округа.

Господину начальнику Варшавской губерніи, по Варшавскому
городскому совѣту общественнаго призрѣнія.

Въ отношеніи отъ 13 авг. с. г. за № 12173 ваше превосходитель-
ство изволите сообщить мнѣ:

1, что Управление Варшавской дѣтской больницы, признавая
необходимымъ для пользы призрѣваемыхъ въ ней дѣтей совершенное
разобщеніе страдающихъ наружными и другими болѣзнями отъ сып-
ныхъ больныхъ и предположивъ построить для сихъ послѣднихъ от-
дѣльный домъ, не имѣющій никакого сообщенія съ главнымъ больнич-
нымъ зданіемъ, ходатайствуетъ о передачѣ для сего въ собственность
больницы сада или части онаго, принадлежащаго Варшавской I-й Муж-
ской Гимназій, и

2, что больница дѣйствительно крайне нуждается въ особомъ
совершенно изолированномъ помѣщеніи для сыпныхъ, такъ какъ этого
рода больныхъ, безъ явнаго вреда для прочихъ призрѣваемыхъ, нельзя
помѣщать въ главномъ зданіи, а между тѣмъ сыпныхъ бываетъ очень
много, и они принадлежатъ къ разряду тѣхъ именно больныхъ, оста-
вленіе которыхъ при семействахъ болѣе вредно, нежели съ другаго ро-
да болѣзнями.

Сообщая объ этомъ, ваше превосходительство изволите просить
меня не отказать въ согласіи на отчужденіе отъ I-й Мужской Гимназій

части сада подъ постройку флигеля для сыпныхъ больныхъ, тѣмъ болѣе, что, по мнѣнію вашему, обширность территоріи I-й Мужской Гимназіи допускаетъ эту уступку безъ особаго для нея стѣсненія.

Признавая совершенно правильнымъ рѣшеніе Управленія Варшавской дѣтской больницы о необходимости отдѣленія сыпныхъ отъ прочихъ больныхъ дѣтей, я съ своей стороны, на томъ же самомъ основаніи, на которомъ Управленіе Больницы признаетъ явно вреднымъ совмѣстное помѣщеніе сыпныхъ съ прочими больными дѣтьми, вахожу, что сосѣдство сыпной дѣтской больницы съ учебнымъ заведеніемъ, въ коемъ помѣщается 450 здоровыхъ мальчиковъ, будетъ чрезвычайно вредно для сихъ послѣднихъ, и поэтому считаю долгомъ покорнѣйше просить ваше превосходительство не допускать вовсе устройства сыпнаго отдѣленія дѣтей больницы въ непосредственномъ сосѣдствѣ съ учебнымъ заведеніемъ, а предложить пріискать для сыпныхъ мѣсто совершенно отдѣльное: ибо если лѣченіе больныхъ дѣтей дѣло весьма благодѣтельное, то нельзя не согласиться, что предохраненіе здоровыхъ дѣтей отъ заразительныхъ болѣзней дѣло еще болѣе благодѣтельное, заслуживающее еще большаго сочувствія.

Кромѣ этой главной причины, я не могу согласиться на уступку какой либо части сада, принадлежащаго I-й Мужской Гимназіи, еще и по ниже слѣдующимъ причинамъ:

а) Когда по Высочайшему повелѣнію, послѣдовавшему въ 1871 году, принадлежащій учебному вѣдомству домъ въ Варшавѣ подъ № 2768 былъ уступленъ Обществу Варшавской дѣтской больницы, то вмѣстѣ съ тѣмъ повелѣно было, чтобы отъ принадлежащей ему мѣстности сдѣлана была, согласно предположенію бывшей въ 1870 году Коммисіи для распредѣленія казенныхъ зданій въ Варшавѣ, прірѣзка къ I-й Гимназіи для расширенія двора и сада этого заведенія, вслѣдствіе чего часть сада означенной мѣстности, согласно утвержденному плану, тогда же и была принята въ вѣдѣніе Гимназіи;

б) Впослѣдствіи, когда въ 1872-омъ году попечитель Варшавскаго учебнаго округа препроводилъ къ директору I-й Гимназіи на разсмотрѣніе и заключеніе полученное имъ отъ господина министра народнаго просвѣщенія отношеніе г. намѣстника въ царствѣ Польскомъ объ уступкѣ Обществу Варшавской дѣтской больницы, для большихъ гигиеническихъ удобствъ ея, сада, переданнаго въ вѣдѣніе Гимназіи, то д. с. с. Крыжановскій въ представленіи своемъ по этому предмету, указавши на крайнія неудобства гимназическаго двора въ хозяйственномъ и гигиеническомъ отношеніяхъ, происходящихъ отъ тѣноты его, просилъ, чтобы означенная часть сада была оставлена за Гимназією и на будущее время; и если въ началѣ семидесятыхъ годовъ, когда въ Гимназіи было только семь классовъ и около 200 учениковъ, признава-

лось, что просимая уступка стѣснила бы Гимназію въ хозяйственныхъ нуждахъ и увеличила бы неблагопріятныя гигиеническія условія, то тѣмъ болѣе подобная уступка была бы чувствительна теперь, когда въ I-й Гимназіи имѣется 12 классовъ съ 450 учениками;

в) При этомъ нельзя не обратить вниманія и на то обстоятельство, что даже и въ настоящее время положеніе Гимназіи въ сосѣдствѣ съ Дѣтскою больницею, по донесенію мнѣ директора отъ 7 сентября, даетъ себя чувствовать весьма неблагопріятно: такъ, въ минувшемъ году часты были заболѣванія учениковъ, живущихъ на гимназическомъ дворѣ, корью и оспою, и былъ одинъ случай даже черной оспы, окончившійся смертію (дѣтя служителя). Тѣмъ больше можно ожидать вредныхъ послѣдствій, если въ непосредственной близости съ Гимназіею будетъ еще устроена особая больница для сыпныхъ больныхъ, такъ какъ извѣстно, что сыпныя болѣзни крайне заразительны.

Въ заключеніе имѣю честь сообщить вашему превосходительству, что гимназическая территорія вовсе не такъ обширна, какъ вы изволите указывать въ отношеніи вашемъ № 12173, ибо именно этотъ садъ, объ уступкѣ котораго идетъ рѣчь, служащій единственнымъ мѣстомъ для освѣженія дѣтей послѣ трехъ часоваго сидѣнія въ крайне душныхъ классахъ, заключаетъ въ себѣ только около 500 квадратныхъ саженъ, т. е. если вычестъ деревья и проч., то не болѣе одной квадратной сажени на человѣка, чего весьма недостаточно не только для бѣганія и игръ, но даже и для прогулки такой массы дѣтей.

Изъ всего изложеннаго ваше превосходительство усмотрѣтъ изволите, что не только не могу согласиться на отчужденіе отъ I-й Гимназіи сада или части онаго въ пользу Общества Варшавской дѣтской больницы, но поставляюсь въ необходимость еще разъ повторить всепокорнѣйшую мою просьбу совершенно отклонить устройство сыпного отдѣленія въ Варшавской дѣтской больницѣ, въ виду близкаго расположенія оной отъ Варшавской I-й Гимназіи.

Попечитель округа А. Апухтинъ.

Правитель Канцеляріи С. Никольскій.

Тамъ же, № дѣла 3.

Весь черновой подлинникъ отношенія писанъ собственноручно попечителемъ Апухтинымъ (писанъ, кѣ сожалѣнію, карандашемъ, почему иное уже вытерлось и прочесть теперь можно не все), хранится въ Архивѣ учебнаго округа, № дѣла 2275 Е, в. 3.

Архивъ Варшавской Православной
Консисторіи.

CLXXVIII. Отношеніе варшавскаго архіепископа Іоаннінія къ попечителю варшавскихъ русскихъ учебныхъ заведеній И. И. Фундуклею о согласіи на устройство церкви въ Варшавской Русской Гимназіи и о передачѣ ей иконостаса и утвари, 9 сентября 1865 г.

Варшава, 9 сентября 1865 г., № 628.

Ваше высокопревосходительство, милостивый государь.

Согласно желанію вашего высокопревосходительства, честь имѣю препроводить при семъ реестръ вещей, находящихся въ церкви бывшаго Женскаго Института въ Новой-Александріи.

Къ сему долгомъ поставляю присовокупить, что къ устройству Православной церкви въ Варшавской Русской Гимназіи, равно и къ передачѣ въ оную церковь иконостаса, престола, жертвенника и прочихъ утварныхъ и ризничныхъ вещей изъ Ново-Александріанской церкви съ моей стороны нѣтъ препятствій.

Призывая на васъ и труды ваши Божіе благословеніе, съ отличнымъ почитаніемъ и совершенною преданностію имѣю честь быть вашего высокопревосходительства, милостиваго государя, (подписаль) покорѣйшимъ слугою Іоаннікій, архіепископъ варшавскій.

Его высокопревосходительству, г. попечителю русскихъ учебныхъ заведеній въ Варшавѣ, дѣйствительному тайному совѣтнику сенатору Ивану Ивановичу Фундуклею.

Варшавской Духовной Православной консисторіи по столу епархіальнаго управленія № 113: Дѣло объ устройствѣ въ Русской Варшавской Гимназіи Православной церкви, нач. 9 сентября 1865 г.—Тутъ же реестръ церковнымъ вещамъ, всего 48 №№-овъ.

Это отношеніе архіеп. Іоаннікія—въ томъ видѣ, какъ оно было собственноручно составлено самимъ преосвященнымъ и затѣмъ послано Фундуклею (см. Архивъ I Варшавской Мужской Гимназіи, дѣло № 30: Объ

устройство церкви при I Варшавской Мужской Гимназіи, нач. 10 сент. 1865 г.), первоначальный же его текстъ, составленный секретаремъ Консисторіи, былъ въ такомъ видѣ: „Вслѣдствіе словеснаго моего совѣщанія съ вашимъ высокопревосходительствомъ объ устройствѣ при здѣшней Русской Гимназіи домової церкви и снабженіи оной различными и церковными вещами, честь имѣю увѣдомить васъ, милостивый государь, что въ пользу оной церкви могутъ быть употреблены тѣ церковныя вещи, которыя значатся въ прилагаемомъ при семъ спискѣ и которыя нынѣ находятся въ бывшей Институтской церкви, что въ Новой Александріи“. Преосвященный все это зачеркнулъ и тутъ же написалъ то отношеніе, которое выше.

СLXXIX. Отношеніе варшавскаго архіепископа Іоаннія къ попечителю Фундуклею о назначеніи дня освященія гимназической церкви во имя св. Кирилла и Меодія, 10 марта 1866 г.

Г. Варшава, 10 марта 1866 г., № 234.

Вѣдомство Православнаго исповѣданія. Архіепископъ варшавскій и новогоріевскій.

Ваше высокопревосходительство, милостивый государь.

На отношеніе вашего высокопревосходительства отъ 15 минувшаго февраля за № 13 имѣю честь увѣдомить васъ, милостивый государь, что, по осмотрѣ назначеннымъ мною духовнымъ лицомъ новоустроенной въ зданіи Русской Гимназіи церкви и по приготовленіи всего нужнаго къ ея освященію, я назначилъ днемъ освященія оной наступающее воскресенье, 13 сего марта.

Гимназическую церковь я приличнымъ нахожу освятить во имя преподобныхъ отецъ нашихъ равноапостольныхъ Меодія и Кирилла, епископовъ моравскихъ, учителей словенскихъ, коихъ память совершается Церковію 11-го сего мая. Всенощное богослуженіе 12 марта поручено мною совершить въ Гимназіи кафедральному протоіерею Александру Метаніеву съ законоучителями Гимназіи и Прогимназіи священниками Тихономъ Горизонтовымъ и Александромъ Братолюбовымъ.

Призывая на васъ и дѣла ваши Божіе благословеніе, съ отличнымъ почитаніемъ и совершенною преданностію имѣю честь быть вашего высокопревосходительства (подписалъ) покорнѣйшій слуга

Іоанніи, архіепископъ варшавскій и новогоріевскій.

Его высокопревосходительству г. попечителю русскихъ учебныхъ заведеній въ Варшавѣ, дѣйствительному тайному совѣтнику сенатору Ивану Ивановичу Фундуклею.

Тамъ же и въ Архивѣ Гимназіи.

CLXXX. Изъ привѣтственной рѣчи законоучителя I Варшавской Мужской Гимназіи прот. К. А. Ностылеванъ архіепископу варшавскому Іерониму при входѣ архіепископа въ гимназическій храмъ для совершенія освященія его, 3 ноября 1898 г.

...Не одно религіозное чувство найдетъ себѣ здѣсь удовлетвореніе. Здѣсь обрѣтетъ себѣ также урокъ и высокая, свойственная русскимъ людямъ, патріотическая добродѣтель. Святительство твое да позволитъ мнѣ возвѣстить мѣрности твоей, что мѣсто, на которомъ воздвигнуто зданіе сіе, священно для русскихъ людей по дорогимъ сердцу ихъ историческимъ воспоминаніямъ. Изъ сохранившихся сказаній вѣдомо намъ, что въ предѣлахъ сего мѣста покоился пѣкогда честный прахъ вѣнчаннаго московскаго царя Василія Ивановича Шуйскаго, въ смутное время на Руси силою захваченнаго и уведеннаго въ польскій плѣнъ, гдѣ онъ безвременно скончался отъ сердечной туги и скорби. Воздвигая это зданіе, устроители его, мужи горячей вѣры и непоколебимой патріотической вѣрности, желали не только соорудить благоустроенный разсадникъ науки и честный храмъ при немъ, но и величавый надгробный памятникъ надъ мѣстомъ временнаго упокоенія московскаго царя. Вотъ почему зданію сему, помимо величественныхъ размѣровъ его внутренняго богатства, особенно изобильнаго во храмѣ, и въ наружныхъ его очертаніяхъ приданъ характеръ построекъ памятныхъ временъ Шуйскаго и его эпохи.....

CLXXXI. Слово варшавскаго архіепископа Іеронима при освященіи церкви I Варшавской Мужской Гимназіи, 3 ноября 1898 г.

Съ чувствомъ особенной радости и душевнаго удовольствія привѣтствую васъ съ торжествомъ освященія храма вашего. Высокое чувство радости и религіознаго умиленія, какое я испытываю нынѣ и съ какимъ совершалъ богослуженіе среди васъ, легко объясняется изъ всего того, что меня окружаетъ здѣсь и что я созерцаю въ этомъ чудномъ храмѣ. Много храмовъ на служеніе Богу довелось освятить мнѣ; много разъ тревожно и радостно билось сердце мое по окончаніи обряда освященія и изъ глубины души изливалось чувство благодаренія Богу за совершившееся. Но такого радостнаго состоянія души я не помню, не испытывалъ, какъ нынѣ.

Если вообще сооруженіе храма на всякомъ мѣстѣ и освященіе его имѣютъ глубокое значеніе, удовлетворяя существенной потребности вѣрующей души, то какъ велико воспитательное значеніе нынѣ освященнаго храма, понять не трудно. Для того созданъ этотъ

великолѣпный, богато украшенный храмъ? Для дѣтей православнаго исповѣданія—воспитанниковъ Гимназіи, подготовляющихся къ честному и полезному труду на служеніе своей странѣ.

Въ системѣ гимназическаго образованія, какъ извѣстно, развитію религіознаго чувства, т. е. изученію Закона Божія, отведено видное мѣсто. Но что значить разсудочное, сухое, только изуственное изученіе истинъ вѣры и нравственности христіанской безъ участія сердца, безъ участія въ святыхъ таинствахъ? Наше православное богослуженіе, полное жизненности, наглядности, заключаетъ въ себѣ столько трогательныхъ, глубокопрочувствованныхъ молитвъ и пѣнопѣній, предлагаетъ вниманію молящихся чтеніе и объясненіе Слова Божія, рядъ осмысленныхъ и поучительныхъ обрядовъ, и въ св. иконахъ наглядную исторію Церкви Христовой на землѣ, а въ святыхъ таинствахъ сообщаетъ вѣрующимъ божественную благодать, укрѣпляющую тѣлесныя и духовныя силы, однимъ словомъ, оно возбуждаетъ, оживляетъ и развиваетъ чувство и потому незамѣнимо. Богослуженіе, безспорно, есть самое вѣрное средство къ изученію Закона Божія съ дѣйствительною нравственною пользою и неотразимымъ вліяніемъ, въ смыслѣ утвержденія дѣтей въ вѣрѣ и укрѣпленія въ нихъ нравственнаго чувства. Допускаемое въ Православной церкви участіе воспитанниковъ въ чтеніи и пѣніи богослужебномъ дополняетъ и усиливаетъ благотворное вліяніе разумнаго и сердечнаго молитвеннаго стоянія въ храмѣ Божіемъ. Потому понятно, какъ отрадна мысль, что въ этомъ храмѣ отнынѣ получаютъ возможность молиться, участвовать въ чтеніи и пѣніи церковномъ православные воспитанники не только Первой, но и другихъ гимназій въ братскомъ общеніи и единеніи духа, въ союзѣ мира и любви. Понятно, какъ велика должна быть съ одной стороны радость тѣхъ, которые, начавъ дѣло устройства храма, дождались благополучнаго окончанія и освященія его, а съ другой, признательность наша, родительская и дѣтская, къ тѣмъ, которые съ сердечной заботой о воспитаніи дѣтей въ духѣ вѣры Православной и ревностью, достойною этого святаго дѣла, трудились, и къ тѣмъ, которые, искренно сочувствуя устройству храма, жертвовали нужныя для того средства. Честь и слава тѣмъ и другимъ, наша глубокая имъ благодарность и горячая за нихъ молитва къ Богу.

Слово заканчивается молитвеннымъ обращеніемъ за нихъ и призываніемъ Божія благословенія храму.

Тамъ же, приложеніе къ дѣлу; „Варшавскій Дневникъ“ 1898 г. 5 ноября, № 302.

Архивъ Первой Варшавской Мужской Гимназіи.

CLXXXII. Извлеченіе изъ перваго годичнаго отчета о состояніи Варшавской Русской Гимназіи съ состоящими при ней школами, составленнаго директоромъ В. П. Орловымъ, въ январѣ 1866 г.

Годовой отчетъ о состояніи Русской Гимназіи и состоящихъ при ней Женской Прогимназіи и Начальнаго училища за время съ 12/24 января 1865 г. по 1/13 января 1866 года.

I.

Происхожденіе Гимназіи и предварительныя работы, предшествовавшія ея открытію.

Представляя первый годовой отчетъ о состояніи Русской Гимназіи, считаю необходимымъ предпослать краткія свѣдѣнія о началѣ и происхожденіи Гимназіи, какъ равно и свѣдѣнія о тѣхъ мѣрахъ, кои были предприняты по этому случаю правительствомъ.

Основаніемъ для Русской Гимназіи съ состоящими при ней Женской Прогимназіей и Начальнымъ Училищемъ послужила Русская школа въ Варшавѣ.

30 августа 1864 года государю императору угодно было повелѣть открытую въ Варшавѣ 7 ноября 1863 года частною благотворительностію Русскую школу преобразовать въ Гимназію, съ особыми, состоящими при ней, Женской Прогимназіей и Начальнымъ училищемъ. Августѣйшая воля эта была приведена въ исполненіе 12/24 января 1865 года открытіемъ Гимназіи, Прогимназіи и Начальнаго училища.

Открытію Гимназіи предшествовали присканіе помѣщенія, назначеніе директора и учителей, снабженіе новаго заведенія возможными учебными пособиями и необходимою классною мебелью.

Несмотря на трудности, съ которыми сопряжено было присканіе удобнаго помѣщенія, это послѣднее было наконецъ найдено.

Признано было полезным и до некоторой степени удобным отдать под помѣщеніе Гимназіи зданіе прежде, занимавшееся Медико-Хирургическою Академією. Роскошное это зданіе и, можно даже сказать, величественное по вѣщности, лежащее въ самой центральной части города, на границѣ улицъ Краковскаго Предмѣстья и Новый Свѣтъ, собственно по своему центральному положенію представляет неоспоримыя выгоды для учащихся, но въ педагогическомъ отношеніи оно далеко не удовлетворяетъ дѣлямъ и видамъ чисто учебнаго заведенія, такъ какъ первоначальная дѣль, съ кою выстроено это зданіе, совершенно расходится во всемъ съ Гимназією. Первоначально римско-католическій костель, потомъ частное зданіе (Сташица), поступившее затѣмъ послѣ переворотовъ 1831 года въ административное вѣдѣніе, зданіе это передѣлывалось и перестраивалось, смотря по тому, что предполагалось въ немъ помѣстить. Этимъ собственно и объясняются всѣ недостатки зданія Русской Гимназіи, состоящіе въ томъ 1) что зданіе это не имѣетъ корридорнаго расположенія, вслѣдствіе чего 2) въ большомъ зданіи много мѣста потеряно на лѣстницы и выходы, 3) комнаты неодинаковой величины, и самыя малые неудобны..., оттого что расположены по уличной сторонѣ зданія, гдѣ непрерывное движеніе и шумъ экипажей составляютъ чрезвычайно важное препятствіе для занятій съ учениками во время класса, 4) недостатокъ же корридорнаго расположенія дѣлаетъ то, что классы Гимназіи разбросаны въ трехъ этажахъ, отсюда если не затрудненіе въ надзорѣ за учениками, то во всякомъ случаѣ каждый этажъ требуетъ своего надзирателя, чего при корридорномъ расположеніи не было бы, 5) почти всѣ классы проходныя все по той же причинѣ, 6) холодныя лѣстницы, 7) недостатокъ ватер-клозетовъ въ самомъ зданіи, 8) отсутствіе колориферовъ, 9)—водопроводовъ и 10)—сада. Такимъ образомъ недостатки зданія, нынѣ занимаемаго Гимназіей, слишкомъ многосложны и могутъ быть раздѣлены на существенныя и слѣчайныя. Существенныя недостатки: отсутствіе корридорнаго расположенія, шумныя и проходныя классы, недостатокъ ватер-клозетовъ въ самомъ зданіи и холодныя лѣстницы; слѣчайныя недостатки: отсутствіе газоваго освѣщенія, водопроводовъ и сада. Несмотря однакожь на такіе существенныя недостатки въ педагогическомъ и гигиеническомъ отношеніяхъ, зданіе Гимназіи представляетъ и свои неоспоримыя выгоды, изъ коихъ самая главная—это центральное положеніе, дѣлающая Гимназію одинаково доступною для жителей всѣхъ концовъ Варшавы; классныя комнаты, за исключеніемъ самыхъ малыхъ, просторны, широки и высоки, воздуху въ нихъ слишкомъ достаточно, освѣщенія также, отчего классы всегда свѣтлы, веселы, гимназическій дворъ, хотя и небольшой,

но всегда чистый, и ученикамъ достаточно мѣста отдохнуть на свѣжемъ воздухѣ во время классныхъ перемѣнъ, тѣмъ болѣе, что отхожія мѣста помѣщены на заднемъ дворѣ; если затѣмъ устранить главнѣйшіе недостатки, то лучшаго помѣщенія и, можно сказать, болѣе роскошнаго для Гимназіи и желать нельзя.

Въ этомъ зданіи и были помѣщены первоначально 1) Гимназія съ 5 классами (изъ коихъ 2 параллельныхъ), 2) Прогимназія съ 3-мя классами и 3) Начальное училище особо для дѣвицъ и особо для мальчиковъ. Въ настоящее время Прогимназія помѣщается въ побазиланскомъ зданіи (съ 7/19 ноября 1865 года), а въ зданіи Гимназіи помѣщаются 7 классовъ гимназическихъ (2 класса раздѣлены на параллельныя отдѣленія) и 3 отдѣленія Начальнаго училища, изъ коихъ два для мальчиковъ и одно для дѣвицъ, пансіонъ, библіотека, читальня, канцелярія, квартира директора, начальныхъ учителей и учительницъ, квартиры воспитательницъ и воспитателей, квартира законоучителя и на заднемъ дворѣ квартиры гимназической прислуги. Кромѣ того, въ томъ же зданіи предположено устроить церковь. Такимъ образомъ, несмотря на самое неудобное расположеніе зданія Гимназіи въ педагогическомъ отношеніи, оно принадлежитъ къ числу самыхъ помѣстительныхъ зданій.

Почти одновременно съ пріисканіемъ помѣщенія было приступлено къ назначенію директора и учителей. Для послѣдней цѣли, по мысли главнаго директора Правительственной Комиссіи народнаго просвѣщенія были сдѣланы публикаціи въ столичныхъ вѣдомостяхъ имперіи; кромѣ того, по распоряженію же главнаго директора, назначенный и. д. директора Гимназіи докторъ Орловъ отвесилъ письменно къ нѣкоторымъ изъ г.г. профессоровъ Московскаго, С.-Петербургскаго и Кіевскаго университетовъ и редакторамъ болѣе вліятельныхъ газетъ, просилъ содѣйствія ихъ къ пріисканію учителей. На этотъ призывъ откликнулись многіе. Желая, чтобы выборъ и назначеніе учителей какъ можно болѣе соответствовали цѣли и направленію вновь открываемаго заведенія, рѣшено было выборъ учителей произвести коллегіально, для чего и назначено было особое засѣданіе въ квартирѣ г. почетнаго попечителя Русской Гимназіи дѣйствительнаго тайнаго совѣтника Ивана Ивановича Фундуклея, куда приглашены были его высокопреосвященство Іоанникій архіепископъ варшавскій, его превосходительство главный директоръ предсѣдательствующій въ Правительственной Комиссіи народнаго просвѣщенія Феодоръ Феодоровичъ Витте, директоръ отдѣленія Комиссіи народнаго просвѣщенія дѣйствительный статскій совѣтникъ Г. Г. Михневичъ и и. д. директора Гимназіи докторъ Орловъ. Вновь назначаемые учителя главнымъ образомъ были рекомендуемы главнымъ директоромъ изъ лицъ, лично

знакомыхъ его превосходительству по управленію Кіевскимъ учебнымъ округомъ. Но, озабочиваясь пріисканіемъ соответствующихъ заведенію учителей, его превосходительство позаботился также и о прѣздѣ ихъ до Варшавы, исходатайствовавъ новоопредѣляющимся учителямъ денежное не въ счетъ жалованья пособіе отъ 300 до 150 р. сер. Такимъ образомъ выборъ учителей и самый ихъ прѣздъ были обеспечены, и новооткрывшаяся Гимназія имѣла почти наличный составъ учителей за очень немногими исключеніями (не былъ только выбранъ учитель нѣмецкаго языка).

Одновременно съ пріисканіемъ помѣщенія и назначенія учителей, приступлено было къ пріобрѣтенію и постройкѣ классной мебели, покупкѣ инструментовъ для физическаго кабинета и основанію гимназической библіотеки...

II.

Открытие Гимназіи, число классовъ, число и составъ учащихся и проч.

Русская Гимназія въ Варшавѣ открыта была въ составѣ четырехъ низшихъ классовъ, изъ нихъ первый (низшій) классъ былъ раздѣленъ въ непродолжительномъ времени, послѣ открытія, на два параллельныя отдѣленія и второй классъ послѣ лѣтнихъ каникулъ. Мѣра эта, т. е. раздѣленіе первыхъ двухъ классовъ на параллельныя отдѣленія, была необходима уже потому, что въ первомъ классѣ безъ раздѣленія его на отдѣленія считалось слишкомъ 100 учениковъ и во второмъ до 80 человекъ. Понятное дѣло, что при такой цифрѣ учащихся обученіе тогда только могло быть полезнымъ и производительнымъ, когда цифра учащихся не обременяла бы свою громадною учителя... Съ началомъ новаго же учебнаго года открытъ былъ и слѣдующій высшій или пятый классъ, куда поступили частью ученики же Гимназіи, перешедшіе по экзамену ихъ изъ IV въ V классъ, частью перешедшіе изъ другихъ гимназій царства и имперіи. Такимъ образомъ Гимназія въ теченіи 1865 г. состояла изъ 7 классовъ, изъ коихъ пять было нормальныхъ и два параллельныхъ.

Всѣхъ обучавшихся въ Гимназіи въ теченіи времени съ 12/24 января 1865 г. по 1/13 января 1866 г. было 279... Цифра 279 учащихся распредѣлялась такимъ образомъ: 1) по классамъ: въ I классъ (параллельн. отдѣл.) 116, во II кл. (парал. отд.) 77, въ III—45, въ IV—22, въ V—19; 2) по вѣроисповѣданіямъ: православнаго греко-россійскаго 216, греко-уніатскаго 1, римско-католическаго 40, лютеранскаго 14, еврейскаго закона 8; 3) по званіямъ: дѣтей чиновниковъ 170 (изъ нихъ дѣтей тайнаго совѣтника 1, генераль-лейтенанта 1, генераль-майора 6, дѣйств. ст. сов. 9, полковн. 15), духовн. зван. 10, купцовъ 7, мѣщанъ 10, солдатскихъ 61...

Предметы преподаванія въ Гимназіи были слѣдующіе: 1) Законъ Божій, 2) русскій языкъ, 3) латинскій языкъ, 4) французскій, 5) нѣмецкій, 6) исторія Россіи и всеобщая, 7) географія Россіи и всеобщая, 8) математика, т. е. ариѳметика, алгебра и геометрія, 9) физика, 10) естественныя науки (ботаника, зоологія и минералогія энциклопедически), 11) чистописаніе, черченіе и рисованіе, 12) уроки церковнаго пѣнія... При Гимназіи состояли директоръ 1, законоучитель 1, учителей 10, воспитателей 2, письмоводитель 1, а всего служащихъ въ Гимназіи 15...

Учебныя пособія Гимназіи состоятъ изъ библіотеки, физическаго кабинета и собранія чучель и минераловъ. Въ библіотекѣ фундаментальной состоитъ на лицо книгъ: названій 725, томовъ 1642... Стоимость книгъ, исключая 500 р., отпущенныхъ въ прошломъ году на покупку книгъ, опредѣлить трудно, такъ какъ библіотека бывшей Русской школы, полностью перешедшая въ Гимназію, почти вся составлена была изъ пожертвованій. Въ ученической библіотекѣ, которая гл. обр. должна пополняться въ будущемъ 1866 г., состоитъ на лицо всѣхъ книгъ: названій 53, томовъ 63... Въ физическомъ кабинетѣ Гимназіи считается всѣхъ сварядовъ, машинъ, инструментовъ 47, стоимостью въ 800 р. с... Собраніе чучель... состоитъ изъ 60 названій въ 120 экзemplярахъ. Собраніе минераловъ... изъ 150 названій.

Средствами содержанія для Гимназіи служатъ суммы, отпускаемыя согласно высочайшаго указа отъ 30 августа 1864 г. изъ казначейства царства Польскаго. По штату на содержаніе Гимназіи положено 24.500 р. с...

Женская Прогимназія, состоящая при Русской Гимназіи, была открыта одновременно съ Гимназіей, въ 3-хъ классномъ составѣ, и преобразована изъ женскаго отдѣленія бывшей Русской школы. Помѣщенная первоначально въ одномъ зданіи съ Гимназіей, Женская Прогимназія, какъ было уже упомянуто, съ 7/19 ноября сего года помѣщается въ побазиліанскомъ зданіи на Міодовой улицѣ... Всѣхъ обучавшихся въ Прогимназіи было 116.

При Гимназіи же состоитъ и Начальное училище дѣтей обоего пола. Училище это, съ самаго начала раздѣленное на два отдѣленія, именно на отдѣленія для дѣвицъ и для мальчиковъ, въ послѣдствіи времени еще болѣе увеличилось и теперь настоятъ крайняя нужда раздѣлить Начальное училище для мальчиковъ на два отдѣленія, для пользы и учащихся и учащихъ. Всѣхъ учащихся въ Начальномъ училищѣ было 175 чедовѣкъ обоего пола.

№ 33: Дѣло I Варшавской Мужской Гимназіи съ годовыми отчетами о состояніи Первыхъ Варшавскихъ гимназій и Начальнаго училища, нач. 6 севт. 1865 г.

CLXXXIII. Изъ оцѣночной описи недвижности I Варшавской Мужской Гимназіи, 7 мая 1882 г.

Подробная оцѣнка строеній (Szacunek szczególowy zabudowań) въ городской мѣстности № 1319/20/21 по улицѣ Краковское Предмѣстье части X въ городѣ Варшавѣ владѣльца Варшавскаго учебнаго округа, помѣщеніе для Русской Гимназіи.

P o s s e s s y a № 1319/20/21.

Frontem głównym wychodząca na ulicę Krakowskie Przedmieście, z prawej strony dotyka w części do ulicy Nowy Świat i graniczy dalej z possessyami № 1318 i 1317, z lewej strony dotyka w części ulicy Aleksandrya i graniczy dalej z possessyami № 2768a, 2771, 2772 i wreszcie od tyłu graniczy z possessyami № 1315, 1316 i 1317. Na possessyi tej znajdują się następujące budowle:

№ 1319/20/21. Główny budynek frontowy od Krakowskiego Przedmieścia i z bokami od ulicy Aleksandryi i Nowego Światu murowany, kryty blachą cynkową. a) Pawilon od Nowego Światu murowany kryty cynkiem.—b) Oficyna przyległa w dziedzińcu murowana, kryta cynkiem.—c) Oficyna parterowa lewa przyległa do głównego korpusu murowana kryta cynkiem.—d) Oficyna lewa druga, wkraczająca w drugi dziedziniec, murowana, kryta dachówką.—e) Kloaki murowane po za budowlą powyższą pokryte blachą żelazną.—f) Budowla gospodarcza z prawej strony drugiego dziedzińca murowana, kryta dachówką.—g) Drwalnia, budowla drewniana z lat między słupami drewnianymi, z pokryciem z blachy żelaznej.—h) Arkada przejściowa z głównego na tylny dziedziniec, murowana, z pokryciem dachówką.—i) Brama drewniana zamykająca drugi dziedziniec przy budowlach b i d.—k) Studzienka wodociągowa.—l) Parkan murowany między dziedzińcem i ogrodem. — m) Parkan murowany w ogrodzie od tyłu.—n) Parkan takież dalej.—o) Pawilon w ogrodzie murowany w stanie zniszczonym z dachem pokrytym gontem.—p) Parkan drewniany w ogrodzie.—r) Śmietnik w drugim dziedzińcu.—s) Parkan murowany od strony possessyi № 2768a przy głównym budynku. Szacunek szczególowy powyższych budowli jest następujący:

K l a s s a I, s t o p i e ń 17.

Główny budynek frontowy od ulicy Krakowskie Przedmieście murowany o parterze, antresolach, pierwszym i drugim piętrze po nad całą budowlą z piętrem 3-iem nad częścią środkową niemieszkalnem i 4-tém powyżej przygotowaném do zamieszkania, z dachami powyżej i kopułą środkową, blachą cynkową krytymi z piwnicami pod częścią budowli, wymiarów długości od strony Krakowskiego Przedmieścia łokci 70³/₄,

szerokości od strony Nowego Światu łokci $29\frac{3}{4}$, od strony ulicy Aleksandry łokci 20 i środkiem łokci 48, wysokości zaś łokci $31\frac{1}{8}$. Далѣ идетъ описание и оцѣнка его частей, на общую сумму 38.100 р. с.

K l a s s a I a, s t o p i e ń 17.

Lit. a. Pawilon od Nowego Światu, budowla murowana o parterze i dwóch piętrach, z których jedno antresolowe, z piwnicami sklepieniami, dachem cynkiem krytym wymiarów długości od frontu 81, szerokości $20\frac{3}{4}$, wysokości $20\frac{3}{4}$, z częścią obok głównej budowli wzniesioną o dwa piętra wyżej i mieszczącą schody do budowli powyższej, wymiarów długości $10\frac{1}{4}$, szerokości $6\frac{3}{4}$ i wzniesioną nad ziemią na łokci 31. Далѣ идетъ подробная опись частей этого здания, на общую сумму 18.350 р. с., и другихъ зданій и ихъ частей того же I-го разряда.

K l a s s a I I, s t o p i e ń I-y.

Lit. O. Pawilon w ogrodzie murowany w stanie zniszczonym, z dachem krytym gontem, budowany w osmiokąt foremny, długości i szerokości całkowitej po łokci $9\frac{1}{2}$, wysokości $8\frac{1}{2}$. Szacuje się ogółem rs. 100 (swacząca стояло 150, но потомъ поправлено на 100).

Далѣ идетъ опись другихъ зданій; все заключается:

Ogółem szacunek nieruchomości № 1310/20/21 do ubezpieczenia ogólnowego wynosi Rsr. 66370 wyraźnie sześćdziesiąt sześć tysięcy trzysta siedemdziesiąt Rubli srebrem. Warszawa, dnia 7/19 Maja 1882 roku.

Paweł Wóycicki, budowniczy.

Дѣло № 12, за 1882 г., по разнымъ дѣламъ.

Полная опись—въ Архивѣ Варшавскаго городского магистрата, поземельное дѣло недвижимости № 1319/20/21, начало съ мая 1823 г., ч. II, лл. 278—280, 301—324.

Въ этой описи впервые значится, подъ буквою о, бесѣдка въ саду, какъ принадлежность къ недвижимости Гимназіи, т. е. къ недвижимости № 1319, 1320 и 1321; ранѣе она относилась къ сосѣдней недвижимости № 2768ас, отъ которой, вмѣстѣ съ садомъ, она была присоединена къ гимназической недвижимости лишь въ 1871—1872 гг. См. выше, соотвѣтственные документы.

CLXXXIV. Изъ отчета о состояніи I Варшавской Мужской Гимназіи за 1900 годъ.

Отчетъ со состоянія I Варшавской Мужской Гимназіи за 1900 г.

Въ отчетномъ 1900 году въ Варшавской I Мужской Гимназіи было 8 основныхъ классовъ и одинъ приготовительный; параллельныхъ отдѣленій не было. Преподаваніе всѣхъ учебныхъ предметовъ велось

согласно съ учебными планами, изданными Министерствомъ народнаго просвѣщенія отъ 8 августа 1890 г. за № 2522. Естественная исторія не была преподаваема. Къ 1 января 1901 г. состояло: въ библиотекѣ 4.044 названія, 13.935 томовъ (изъ нихъ въ фундаментальной 3.531 назв., 12.322 тома, въ ученической 513 назв., 1613 т.) на сумму 16.127 руб. 97 коп.; въ физическомъ кабинетѣ 289 номеровъ на 4.122 р. 39 к., въ кабинетѣ естественныхъ наукъ 833 нум. на 974 р. 15 к. Источники содержанія: всего въ 1900 г. въ приходѣ съ остаткомъ 79.850 р. 31 к. (изъ нихъ изъ государств. казначейства 29.882 р. 15 к., изъ сбора за содержаніе воспитанниковъ въ общежитіи 29.127 р. 5 к., изъ сбора за ученіе и проч.). Расходъ изъ суммы государств. казначейства: 25.160 руб. 10 коп. на содержаніе личнаго состава, 450 р. на содержаніе церкви и причта, 1.450 на стипендіи и пособія учащимся, и проч. Плата за право ученія взимается по 50 руб. въ годъ. Средняя стоимость обученія каждаго ученика Гимназіи равняется 115 р. 52,8 к. и въ частности на средства казны 73 руб. 32,9 коп. въ годъ.

Варшавская I Мужская Гимназія со времени ея открытія (12 января 1865 года) по настоящее время помѣщается въ казенныхъ зданіяхъ, принадлежащихъ Министерству народнаго просвѣщенія, по улицѣ Новый Свѣтъ № 72. Въ настоящее время капитальная перестройка зданія вполнѣ уже окончена. Въ гимназическихъ зданіяхъ, состоящихъ изъ главнаго корпуса и трехъ флигелей (изъ которыхъ 2 очень ветхи) помѣщаются: гимназическая церковь, классы, интернатъ и квартиры лицъ служащихъ въ Гимназіи. Помѣщеніе это удовлетворяетъ потребностямъ Гимназіи и интерната.

Число служащихъ къ концу отчетнаго года было 19. Засѣданій педагогическаго совѣта въ отчетномъ году было 36, классныхъ комиссій 9, предметныхъ комиссій 15, засѣданій хозяйственнаго комитета 43. Число учащихся къ 1 января 1901 г. состоитъ 406. Распредѣленіе ихъ въ 1900 г.—по вѣроисповѣданіямъ: православныхъ 402, лютеранъ 1, армяно-грегоріанскаго 3; по сословіямъ: дѣтей дворянъ и чиновниковъ 344, духовнаго званія 18, городскихъ сословій 25, сельскихъ сословій 17, иностранцевъ 2; по національностямъ: русскихъ 403, нѣмцевъ 1, прочихъ національностей (иностранныхъ подданныхъ) 2; по классамъ: въ приготовительномъ 56, въ I-мъ 67, во II-мъ 58, въ III-мъ 50, въ IV-мъ 59, въ V-мъ 36, въ VI-мъ 28, въ VII-мъ 30, въ VIII-мъ 22. Необязательными предметами въ Гимназіи считаются одинъ изъ новыхъ языковъ и музыка. Къ 1-му января 1901 года число учениковъ, обучающихся обимъ языкамъ, было 108, изучающихъ одинъ французскій языкъ 73, одинъ нѣмецкій языкъ 102; обучающихся музыкѣ 44, пѣнію 95, гимнастикѣ 400, рисованію 231. Изъ учениковъ составленъ церковный хоръ, поющій во время обѣдни и прочихъ церковныхъ

службъ. Въ концѣ 1899—1900 учебнаго года получили аттестаты зрѣлости и переведено въ слѣдующіе классы 279 учениковъ (изъ общаго числа 384). Изъ числа учениковъ въ 1900 г. 336 проживали у родителей или у ближайшихъ родственниковъ, а 70 помѣщались въ интернатъ Гимназіи. При Гимназіи, съ разрѣшенія г. попечителя Варшавскаго учебнаго округа отъ 12 іюля 1893 г. за № 10430, состоитъ съ августа 1893 года интернатъ. Въ него принимаются ученики исключительно Варшавской I Мужской Гимназіи русскаго происхожденія и православнаго вѣроисповѣданія. Полные пансіонеры вносятъ ежегодно платы за содержаніе 300 р. въ годъ (сверхъ платы за ученіе въ Гимназіи) и одновременно, при поступленіи въ интернатъ, на первое обзаведеніе 60 р. Полупансіонеры вносятъ за содержаніе въ интернатъ по 250 р. въ годъ. Интернатъ помѣщается въ верхнемъ (четвертомъ) этажѣ зданія Гимназіи. При интернатѣ имѣется больница съ особымъ отдѣленіемъ для заразныхъ больныхъ. Интернатъ содержался въ отчетномъ году на средства, получаемыя отъ платы за содержаніе воспитанниковъ и отдачу въ аренду магазиновъ, устроенныхъ при Гимназіи, на основаніи Высочайшаго повелѣнія, послѣдовавшаго въ 23 день мая 1894 года, изложеннаго въ предложеніи г. попечителя Варшавскаго учебнаго округа отъ 11 іюня 1894 г. за № 9108.

№ дѣла 1 за 1901 г.

СLXXXV. Препровожденная попечителемъ въ I Варшавскую Мужскую Гимназію записка профессора Цвѣтаева о сохраненіи и реставрированіи стариннаго зданія, стоящаго въ гимназическомъ саду и выдаваемого за усыпальницу царя Шуйскаго, 3 іюня 1900 г.

Докладная записка.

Заботы о благоустройствѣ I Варшавской Мужской Гимназіи, уже много лѣтъ столь занимающія учебное начальство, въ ближайшемъ времени должны выразиться въ переустройствѣ и починкѣ зданій, стоящихъ на задней полосѣ гимназической земли.

Въ числѣ этихъ зданій, одно, находящееся въ гимназическомъ саду, при перестройкѣ потребуетъ specialнаго вниманія.

И въ русской, и въ польской литературѣ за послѣдніе годы со всею категоричностью утверждается, что оно—сохраняющаяся доселѣ, бывшая усыпальница царя Василія Ивановича Шуйскаго, брата его кн. Дмитрія Ивановича и его супруги Екатерины Григорьевны, родной сестры жены царя Бориса Годунова, почему нѣкоторыми изъ русскихъ авторовъ высказана мысль, чтобы при возобновленіи зданія приданъ ему былъ церковный видъ, дабы тѣмъ „было..“ удовлетворено націо-

нальное достоинство и дана возможность каждой благочестивой душѣ вознести молитву за многоматеевную душу Василя Ивановича Шуйскаго на мѣстѣ его первоначальнаго царскаго погребенія“. Въ настоящемъ году, для поднесенія Его Императорскому Величеству, представленъ былъ въ Министерство Императорскаго Двора воспроизведенный съ натуры рисунокъ, изображающій „Усыпальницу московскаго царя Василя Іоанновича Шуйскаго въ Варшавѣ“. Обращеніе вниманія Государя на это зданіе, какъ на памятникъ такого историческаго значенія, естественно могло бы повести къ повелѣнію объ осуществленіи подобныхъ строительныхъ предположеній...¹⁾

Если зданіе—дѣйствительно царская усыпальница, то ему, несомнѣнно, должна быть воздана и воздаваема надлежащая честь: этого требуетъ достоинство русской государственности и русско-царской идеи. Но... что испытали бы строители, какое сужденіе высказывалось бы о нихъ и объ ихъ совѣтникахъ и какъ пришлось бы поступить съ освященнымъ зданіемъ и образами въ немъ, когда обнаружилось бы потомъ, что оно—совсѣмъ не царская усыпальница, что съ нею оно не имѣетъ ничего общаго? Какой предлогъ создался бы къ фактамъ прямо прискорбнымъ!...

Между тѣмъ мною, послѣ продолжительныхъ научныхъ разысканій о пребываніи царя Шуйскаго въ Польшѣ и о судьбѣ мѣстѣ его погребенія, было выражено, что совершенно напрасно считаютъ зданіе это за подлинную усыпальницу Шуйскихъ, и мнѣ уже не разъ приходилось слышать сужденія, что въ такомъ случаѣ лучше бы снести и уничтожить его, какъ теперь лишь соблазняющее своимъ полуразрушеннымъ видомъ.

Я приведу здѣсь нѣсколько точныхъ данныхъ изъ множества найденныхъ мною въ архивахъ; они неволью наводятъ на мысль, какъ лучше всего слѣдуетъ поступить относительно этого зданія.

Зданіе вмѣстѣ съ садомъ, въ которомъ оно стоитъ, къ Гимназій²⁾ присоединено недавно, въ 1871—2 гг.; до того же времени оно относилось къ сосѣдней недвижимости, въ старинныхъ городскихъ описяхъ и затѣмъ въ ипотекахъ значащейся подъ №2768-мъ. Въ концѣ XVII вѣка эта

1) Прежде, чѣмъ исполнить просьбу о поднесеніи рисунка, Министерство Двора снеслось съ варшавскимъ генералъ-губернаторомъ кн. Имеретинскимъ, прося его „доставить свѣдѣнія о томъ, дѣйствительно ли существующее въ гор. Варшавѣ зданіе составляло нѣкогда усыпальницу царя Василя Шуйскаго“. Исправлявшій въ ту пору должность генералъ-губернатора, его помощникъ обратился (9 янв. с. г.) за такими свѣдѣніями ко мнѣ. Во исполненіе предложенія, составленная мною соответственная историческая записка была имъ немедленно переслана въ Министерство Двора.

2) Т. е. къ недвижимости подъ ипотечными №№ 1319, 1320 и 1321; выросшая изъ усыпальницы, Московская каплица была подъ №№ 1320 и 1321.

недвижимость, находившаяся тогда по соседству съ „Московскою капліцею“ (усыпальницей Шуйскихъ), принадлежала¹⁾ виленскому кастеляну и польному гетману великаго княжества Литовскаго Юсифу Богуславу Служко и его женѣ Тересіи, и въ инвентарной описи этой ихъ недвижимости, отъ 1699 года, читаемъ, между прочимъ: „Садъ съ разными деревьями. Въ немъ бесѣдка („altanka“) каменная, дверь въ нее дубовая, двойная, на желѣзныхъ завѣсахъ, безъ замка, съ засовами, оконъ въ ней четыре, каждое въ четыре части, стеколь разбитыхъ въ этихъ окнахъ 22. Самая бесѣдка со сводомъ, внутри разукрашена. Полъ въ ней каменный, изъ бѣлыхъ и черныхъ плитъ. Печка зеленая (то есть, очевидно, изъ кафель зеленого цвѣта); маленькій каминь. Ступеньки въ нее каменные. Покрывается гонтомъ. Подъ этою бесѣдкою ледникъ („lodownia pod altanką tą“), двери къ нему нѣтъ“ (то есть, очевидно, оторвалась).

Недвижимость эта, а съ нею и садъ съ бесѣдкой, переходила потомъ отъ однихъ владѣльцевъ къ другимъ. Устройство каменной стѣны назади сада, около самой бесѣдки, повело къ тому, что два заднихъ окна въ бесѣдкѣ заложили кирпичемъ. Подверглось измѣненіямъ и ея внутреннее устройство: печь и каминъ были выломаны.

Не смотря на разные измѣненія бесѣдки, въ ней долго сохранялись старинныя украшенія. Въ описи 1832 года значится, что за домомъ въ саду была „бесѣдка каменная („altanka piwowana“), круглая, крытая гонтомъ, въ ней дверь одна, обложена камнемъ, потолокъ лѣпной, полъ, штукатурка старомодная, полъ мраморный, изъ черныхъ и бѣлыхъ плитокъ; подъ ней каменный ледникъ („pod tą jest lodownia piwowana“), лѣстница въ который совсѣмъ испорчена; пространства имѣетъ 16 квадратныхъ локтей“.

Въ публикаціи Гражданскаго трибунала 1860 года о продажѣ недвижимости садовое зданіе означено такъ: „Бесѣдка каменная, одноэтажная, крытая гонтомъ, въ формѣ шестиугольной, стоящая въ саду“.

Въ пріемо-сдаточномъ протоколѣ, отъ 23 марта 1872 г., о передачѣ двухъ участковъ этой недвижимости въ вѣдѣніе I-й Варшавской Мужской Гимназіи для разширенія ея двора и сада значится, что одинъ изъ передаваемыхъ участковъ заключаетъ „въ себѣ садъ съ нѣсколькими фруктовыми деревьями и кустарниками...; въ садѣ находится каменная бесѣдка съ погребомъ въ разрушенномъ видѣ“.

Подробная оцѣнка 1882 года строеній Варшавской I Мужской Гимназіи содержитъ, кромѣ того, означеніе и стоимости зданія: „Павильонъ въ саду весь каменный, ветхій, съ крышею изъ гонта, по-

¹⁾ На эмфитевтичномъ правѣ.

строенъ въ правильный осмиугольникъ, всего въ длину и ширину по $9\frac{1}{2}$ локтей, высота $8\frac{1}{2}$ локтей; оцѣнивается вообще въ 100 рублей“.

Архивные акты такимъ образомъ безусловно свидѣтельствуютъ, что это зданіе—лишь садовая бесѣдка, еще два вѣка тому назадъ бывшая уже далеко не новой.

Какъ одно изъ старинныхъ варшавскихъ зданій, и притомъ своеобразной архитектуры, оно заслуживаетъ не только сохраненія, но и реставрированія съ возможнымъ удержаніемъ прежняго характера.

Ординарный профессоръ Императорскаго Варшавскаго
Университета Дм. Цвѣтаевъ.

Г. Варшава, 3 іюня 1900 года.

Распоряженіе попечителя: ...Препроводить для свѣдѣнія г. директору Варшавской I-й Мужской Гимназіи. Попеч. Окр. Г. Зенгеръ. 3 іюня 1900 г.

Отмѣтка директора Гимназіи: Къ дѣлу, въ хозяйственный комитетъ.

№ архивнаго дѣла 58, г. 1900.

Архивъ Нѣмецко-лютеранской Общины
въ Гостыниѣ.

CLXXXVI. Изъ хроники Гостынской лютеранской церкви, пастора
Элерса.

Entstehung der evangelisch-lutherischen Gemeinde zu Gostynin und
Erbauung der Kirche.

Es war im Jahre 1818, als in Folge einer von Kaiser Alexander dem Ersten ergangenen Einladung, Tuchmacher aus dem Gross-Herzogthum Posen sich in Gostynin niederliessen. Den Angezogenen wurden Bauplätze angewiesen auf einem Grunde, der vorhin den Bürgern der Alt-Stadt gehörte, die dafür anderweitig entschädigt wurden, und so entstand die gegenwärtige Neu-Stadt.

Mehrere Jahre blieb Gostynin ohne Kirche und ohne Prediger evangelischer Confession und die evangelischen Ansiedler wurden von dem evangelischen Prediger aus Chodecz besucht, der auch auf den zahlreichen um Gostynin herliegenden, zum Theil schon vor mehr als dreiszig Jahren vor der in Rede stehenden Zeit angelegten Dörfern den evangelischen Bewohnern das heil. Abendmahl austeilte.

Im Jahre 1824 wurde der Bau einer evangelischen Kirche zu Gostynin begonnen. Zum Bauplatz wurde ein, wie es scheint, durch Menschenhände angeführter Hügel, nordwestlich vom Rathause aus belegen, geweiht, auf welchem die Trümmer eines Schlosses lagen, welches früher zum Staatsgefängniss gedient hatte. Die Ruinen waren bedeutend, der hauptsächlichste Grund, dass die Kirche an besagter Stelle aufgebaut wurde. Auf diesem Berge haben vor Zeiten die Fürsten des Fürstenthums Gostynin residirt, welches Fürstenthum später dem Herzogthum Masovien einverleibt wurde. Die Vorder- und Hinter-Mauern der Kirche bestehen aus alten Schlossmauern; so ist auch der Thurm bis etwa zur halben Höhe ein alter Schlossturm. Beim Aufbau der Kirche wurde der Berg um etwa sechs Fuss abgetragen, was geschehen konnte ohne dass die Funda-

mente der alten Mauer Schaden gelitten hätten, indem dieselben sehr tief gelegt waren. Die Kirche wurde nach einem Plane gebaut, welcher von den angesehensten Bewohnern Gostynins aus mehreren ausgewählt wurde, die ihnen von der Regierung vorgelegt waren. Diese hatten den kleinsten der vorgelegten Pläne gewählt, nach welchem die Kirche 80 Fuss polnisch in der Länge und 40 Fuss in der Breite aufgebaut worden ist. Die Kirche erhielt 10 (und) sechs Fuss hohe in spitzen Bogen zulaufende Fenster. Anfangs war die Kirche ohne alle Bänke und längere Zeit hindurch sassen die Zuhörer während des Gottesdienstes auf Bohlen, die auf Klötze gelegt waren. Nur mit einem Altar u. mit einer über dem Altar gelegenen Kanzel, sowie einem gegen den Altar überliegenden Orgelchore über dem Haupteingange wurde die Kirche sofort versehen. Erst im Jahre 1830 wurde die Kirche mit Bänken u. der Thurm mit Treppen versehen. Im Jahre 1834 wurde an den beiden Seitenwänden ein Chor gebaut. In demselben Jahre wurde auch eine Orgel angekauft. Auch wurden unter dem Chore 8 Fenster angebracht.

Эти свѣдѣнія, имѣющіяся въ церковной хроникѣ, были въ 1837 г. собраны пасторомъ Элерсомъ, жившимъ въ Гостынинѣ въ 1837 году. Дан-ныхъ о бывшемъ замкѣ нѣтъ въ Архивѣ этой Общины.

Архивъ находится при церкви, онъ собственно церковный.

Библиотека Оссолинскихъ во Львовѣ.

CLXXXVII. Рѣчь Круеницнаго королю Сигизмунду III отъ имени польскаго войска при представленіи плѣннаго бывшаго царя Василя Ивановича Шуйскаго подъ Смоленскомъ.

Przemowa do kr. j. mci Zygmunta III od wojska przy oddawaniu Szuy-skiego, cara moskiewskiego, pod Smoleńskiem, przez pana (Wincentego) Kru-kienickiego.

Najaśniejszy, miłościwy królu, panie nasz miłościwy! Rycerstwo w. kr. mci, które z jego mością panem hetmanem na służbie w. kr. mci, pana n. m., w stolicy moskiewskiej jest, wierne poddaństwo i najniższe służby swe pod nogi majestatu w. kr. mci, pana n. mił., przez nas oddawają. Winiszują przytym w. kr. mci długo dobrego zdrowia i fortunnego dalej zwycięstwa z nieprzyjaciół koronnych, ku sławie zacnego narodu naszego. Jaka jest chęć i jaka gotowość wszystkiego rycerstwa do służb w. kr. mci, pana n. miłościwego, przez wszystkie czas szczęśliwego panowania swego raczyłeś w. k. mość doznawać, odnosząc z różnych nieprzyjaciół wielkie i wszystkiemu światu sławne zwycięstwa. Za łaską albowiem Pana Boga wszechmogącego, za wielkiem szczęściem w. kr. mci, p. n. m., prudenti consilio ich mości, których około boku swego pańskiego mądrą radę w. k. mość mieć raczysz, za pilnym staraniem, czułością i wielką przewagą jego mości p. hetmana, wodza naszego, a za dzielnością enego rycerstwa (która, jako dla sławy narodu swego, tak niemniej z wielkiej ochoty do służb w. k. mci, p. n. m., co dzień tym większą w nich roście) przyszło do tego, że w. k. mość, pan n. miłościwy, sławnymi zwycięstwami jako wielkimi kopcami ze wszystkich stron państwa swoje ograniczyłeś raczył, na które jako na jakie kolumny nieprzyjaciele postronni patrząc, a bojąc się tak wysokiego szczęścia w. k. mci, p. n. m., ustawszy w nieprzyjaznych zamysłach swoich, pilnie przestrzegają tego, aby w nienaruszonym przymierzu lubego pokoju zażywać mogli. Takowej tedy ochoty do służb swych pańskich raczyłeś w. kr. m., p. n. miłościwy, prze-

ciwko nieprzyjaciółom postronnym doznawać. Ale nakoniec i tam, gdzie miłością braterską, gdzie strzeżeniem wolności (która wielkim skarbem od przodków naszych zostawiona jest nam) od służb w. k. mci, p. n. mił., oderwać nas chciano, oświadczyliśmy krwią swoją stateczność naszą, stanąwszy za powodem j. mci p. hetmana, wodza swego, przy dosrojeństwie w. k. m., p. n. miłościwego, więc i na tej ekspedycyey terazniejszej moskiewskiej, na którą świat wszystek oczy obrócił, gdzie już nie kopiec, ale wielką mogiłę szczęścia i nieumierającej sławy swojej raczyłeś, w. k. mość zsypać, z której na wszystek świat w. k. mość, p. n. miłościwy, da Pan Bóg, patrzeć będziesz raczył. Takowejże a nieodmiennej ochoty, powolności i stateczności wszystkiego rycerstwa w służbach swoich pańskich raczyłeś w. k. mość, p. n. miłościwy, doznać. Świadkiem jest stateczności naszej stateczne w ustawicznych pracach dotrwanie, świadkiem powolności skromne w niedostatku upominanie płacej, świadkiem ochoty wielkie nasze utraty, podjęte na służbie w. k. mci, świadkiem i krew braciej naszej, wylana na oświadczenie tej ochoty naszej, świadkiem jego mość p. hetman, wódz nasz, któremu jeśli kiedy co na tej ochocie zeszło, niechaj da w. k. mci sprawę — świadkiem nakoniec tak zacne insignia sławnego zwycięstwa, które Pan Bóg dał za szczęściem w. k. mości, przez odwagę jego mości pana hetmana, a dzielność tego cnego rycerstwa, pod nogi majestatu w. k. mci, p. n. miłościwego. Który kiedy hetman i które rycerstwo kładli pod nogi królom polskim, panom swoim, tak zacne łupy zwycięstwa swego? Oddana albowiem jest armata, oddane chorągwie oddany hetman, oddany gubernator wszystkiej ziemie, oddany nakoniec pan ze wszystkim państwem swoim. Zaprawdę pierworodne zwycięstwo dał Pan Bóg narodowi naszemu za szczęśliwym panowaniem w. k. mci, p. n. miłościwego. Oddawszy tedy to, co dobrzy służy panu powinui, pewniśmy tego, że w. k. mość, p. n. m., zwyczajem sławnej i świętej pamięci przodków swoich te trudy i krwawe prace rąk i rzemiosła naszego wdzięcznie od nas przyjąwszy, miłościwą łaską swą pańską nam nagradzać będziesz raczył, a my i dalej, póki potrzeba rzeczypospolitej a rozkazanie w. k. mci, pana n. miłościwego, będzie, tejsze ochoty w sobie nie gasząc, nie tylko chudoby, ale i zdrowia nasze na służbę w. k. mci, p. n. mił., tym ohotniej i milej ważyć będziemy.

Рукопись № 647, л. 13—14.—Копія первой половины XVII в. (Поправка: Рѣчь Викентія Крукиеницкаго—Krukienickiego).

CLXXXVIII. Рѣчь короннаго канцлера Крыскаго гетману Жолѣвскому при представленіи бывшаго царя Василія Ивановича Шуйскаго съ братьями на варшавскомъ сеймѣ, 29 октября 1611 г.

Mowa do jego mości pana Żółkiewskiego, hetmana polnego koronnego, do k. je. m. na sejmie, kiedy Suyskich, czarów mosk., oddawał po wzięciu Smolińska.

Ceremonia ta, m. p. hetmanie, jeśli kiedy bywała na tym placu, rzecz sama y powaga iej pokazuje. Bywało za przodków j. k. m. siła triumfów, bywało za pradziadów naszych siła zwycięstw, patrzaliśmy nieraz na rozmaitych narodów chorągwie pod nogami j. k. m., patrzaliśmy na całe woyska tatarskie, całkiem też w hordeę powracane. Patrzaliśmy na tureckie zawoje męstwu się polskiemu dziwujące. Patrzaliśmy nawet na wielkich potentatów krewne, nie tylko wojski j. k. m. gromione, ale i do więzienia przez hetmany polne brane. Patrzeć raczył nie po jeden raz j. k. m. na męstwa polskie, na sprawę hetmańską, na szczęście swe, od P. Boga dane. Dziś, kiedy się spodziewać wielcy królowie nie mogli i radzić potężni wojownicy nie śmieli i doczekać życzliwi senatorowie nie tuszyli sobie, odwaga j. k. m., miłość waszmości, ręka polska zrobiła a odwaga serdeczna, a dzielność ustawiczna a ręka niespracowana, wojska hospodara moskiewskiego na powoł pogromić, hetmana jego w łyka wziąć, jeszcze to wojsku polskiemu nie nowina, jeszcze to antecessorowie waszmości panom swym, jeszcze to przodkowie nasi nam nie po jeden raz sprawowali. Oddał sprawny, mężny Konstanty z Ostroga z czułym Swierczowskim oną bitwą u Orszy (że wyżej nie wspomnię) dziadom j. k. m. z ośmdziesiąt tysięcy Moskwy triumph, oddał położywszy trupa trzydzieści i trzy tysiące, przy wodzach i bojarach dumnych więcej niż cztery tysiące więźniów. Ale hospodara moskiewskiego tu stawić, gubernatora ziemie wszystkiej przyprowadzić, głowę i rząd państwa tego panu swemu i ojczyźnie oddawać, to dopiero dziw i nowina, dopiero doskonały rozum hetmański, męstwo rycerstwa, szczęście j. k. m. By dziś przeważny Kazimierz trzeci żył, by był znał nad sobą takie błogosławieństwo Boże, takim hetmanem, takim rycerstwem, nie quietis consiliis, jako na on czas, ale marsowem dziełem rzeczyby był kończyć z Iwanem radził. Staczali bitwy przodkowie królów, panów naszych, z tym narodem, ale abo u rubieża, abo nie daleko. Za dawne zaszedłszy, a zdradą odjęte, granice. najdalej za pamięci naszej kopyto konia polskiego zaszło, gdy pod Starzycę szło. Dziś i stolica w rękę i wszere państwa nie jest ten kąt, gdzieby rycerstwo polskie i w. k. Litews. żołnierz konia swego w obfitości moskiewskiej nie ważył i gdzieby ręki swej dziedzicznego nieprzyjaciela we krwi nie dusił. Zgoła i gubernator, i państwo, i pan, i stolica, i hetman, i żołnierz, i wszystko oraz u króla polskiego w rękę. Zgoła w tej sprawie, niechaj na którą stronę kto chce, kinie oko, obaczy, że w niej Jovis omnia plena, pełno laski Bożej, nad panem naszym, pełno szczęścia j. k. m. nad nami, Bóg serce j. k. m. rządził i prowadził, Bóg dzielność w. m. wiódł

i sprawował. Bóg ręce w. m. ad proelia, a palce rycerstwa dysponował ad bellum, Bogu tedy pierwszą stąd chwałę, pierwszą dziękę, pierwszą j. k. m. oddawać raczy ofiarę, który podał nod nogi j. k. m. nieprzyjaciela, podał do spraw wojennych rządowego wodza, a do przeważnych bitew mężne narody. W. meci zaś dzielność, praca, staranie, męstwo jest tak j. k. m. przyjemne, że przy tak wielkiej r. p. koronie i wdzięcznie przymować raczy i z całą wdzięcznością królewską za odważnie podjęte dziękuje trudy. Sama sława imię w. m. in longam rozniesie posteritatem, boś to sprawił, co praeter vires et omnem było expectationem, ale i osobę w. m. j. k. m. dalszemi nie zaniecha, czegoś iście godzien, ozdabiać honorami, aby stąd przykład był wdzięczności pańskiej na potrzebnym urzędniku i okazała emulacyi rosła ochotnego w tych zacnych narodach hetmana, bo tu rzecz możem, nie tylko voluisse, ale i perfecisse sat est. W. m. nie ustawaj i dostojęństwa pańskiego i polskie rozszerzać imię. Co się dotyczy tych ludzi, które w. m. j. k. m. prezentować raczysz, mogą się w tej swej mizeryi i w takim skaraniu Bożem tem cieszyć, że się nie w rękę okrutnika, ale pobożnego i chrześcijańskiego pana dostali. Nie może j. k. m. natury swej, który in clementia et benignitate zrósł, odmienić. Zalecenie zasię ludzi rycerskich i tak doskonale rzeczypospolitej zasłużonych mile j. k. m. przymować raczy, a jako rad patrzył na dzieła męstwa ich, tak y ochotą za podanemi okazjami nagradzać wszystkie ich trudy chce i będzie, rzeczpospolita zasię niechaj się z panem swym cieszy; onej te tryumphy służą, bo że j. k. m. in sinum jej kładzie, oto się pokazało i rzeczą samą, że nie swego nie szukał. Sławę swą spólną z w. m., dobre swe spólne z ojczyzną naszą mieć zawsze chciał; wdzięczności od wiernych poddanych swych, tej się spodziewa zawsze, tej pragnie, tej czeka, i stąd największą pozna, kiedy w tej mierze sobie sami sławy swej i dostojęństwa nie odbieźycie; jęgo ten znak wdzięku daje. Oto stoją i upornego Smoleńska wojewodowie, znak persewerancyej i dzieła własnego j. k. m. Niepodobne one ludzkim mniemaniem do dobytca mury w rękę są j. k. m., cierpliwe oblężenie cierpliwość przemogła królewska, własność w. x. L. w dziedzictwo spólnej rzeczypospolitej przywrócona. Wypełnić raczył j. k. m., pan nasz, przysięgę swoję. Wetował nieszczęścia dziada swego, wrócił państwowi trzeci a szczęśliwy Zygmunt, co pierwszy upuścił, wrócił męstwem, wrócił dzielnością, wrócił mocą i siłą to, co zdradą odeszło było, wrócił daleko potężniej zmocnioną fortecę, niżli ją był od nas nieprzyjacieli wziął. Zatrzymać tylko potrzeba, bo non minor virtus quaerere, quam parta tueri. Ratunku tej sprawie potrzeba: jacta fundamenta, erecti parietes: dachem nakryć tak wysoką fabrykę przystoi; kosztowne budowanie kosztownego pobicia potrzebuje. Wielkich pożytków wielkimi sumptami dochodzą, w. meiom tedy to należyć będzie,

abyście nie dali budynkowi sławy swej od jakiej, uchowaj Boże, niezgody, jako a quibusdam iniuriis coeli upadać i tak pięknej króla i pana naszego robocie, wszystkiemu światu sławnej, niszczyć, i jeśli jego królewska moc na to nietylko dostatki, ale i zdrowie swe pańskie, jeśli sławy w. m. nie chce opuszczać, dla Boga jakim sumnieniem, jakimby baczeniem, kto i tak ochotnego króla i tak wielką opuścić chciał sprawę? I lubo j. k. m. pewien tego być raczy, że w. m. i myślicie, i radzicie, i czynicie ojezycznie, obawia się jednak, aby jaką procrastinacją rzeczy tych czas sam nie odbiegł, a czas niepowetowany. Bo post haec occasio calva. Uprząć tedy rzeczy te potrzeba, które czas naprawić może, a zawierać i stanowić te, któreby tej sprawie, na którą i szerokie państwa i wszystko chrześcijaństwo patrzają, potrzebny i pożądaný uczynić mogli koniec.

Рукопись № 207, л. 47—48. — Первой половины XVII вѣка.

CLXXXIX. Запись члена казимірскаго совѣта Мартина Голинскаго о судьбѣ плѣнныхъ Шуйскихъ въ Польшѣ, послѣ 1620 г.

Zapiska Marcina Golińskiego, rajcy kazimierskiego.

Król j. m. .. odjeżdża do Warszawy na sejm i z więźniami, których pan Żółkiewski prezentował na sejmie: Sujskiego, cara moskiewskiego, i ze dwiema bracią i Sehina, wojewodę smoleńskiego, Filoreta i dwu Golicinów, którego Suiskiego cara do zamku na Gostinin i z bracią (sic) i tamże pomarli (w) więzieniu Sujsczy, potem których pochować król j. m. kazał (w) Warszawie, na przedmieściu warszawskim, dawszy im kaplicę zmurować przy drodze, okrągłą, z napisem takowym na marmurowej tablicy aż w roku 1620:

Jesu Christi, Dei Filii, Regis Regum Dei exercituum gloriae.

Sigismundus Tertius и т. д. см. т. II, кн. I, № 1.

Рукопись № 188, л. 349b—350a. Автографъ.

Музей князей Чарторыскихъ въ Краковѣ.

СХС. Актъ о выдачѣ вещей, остававшихся въ Гостынскомъ замнѣ послѣ плѣнныхъ и скончавшихся Шуйскихъ, 23 января н. с. 1614 г.

Actum in castro Gostinensi feriâ sexta, ante festum conversionis sancti Pauli apostoli proxima, anno Domini millesimo sexcentesimo decimô quartô, coram generoso Andrea Mączyński, vicecapitaneo actisque praesentibus capitanealibus castrensibus Gostinensibus.

Recognitio infrascripta per nobilem Jacobum Chądzyński pro parte generosi domini Georgij Garwaski, capitanei loci praesentis castrî Gostinensis, recognitio et per eundem generosum Georgium Garwaski ad acti-candum in acta praesentis castrî porrectio, cuius est tenor talis: Ja Jakub Chądzyński, sługa imci pana Zbigniewa Pobrownickiego, dworzanina jego królewskiej mości, który był przystawem przy urodzonych kniaziah Szuyskich, z wskazania jego królewskiej mci w zamku Gostyńskim mrowanem mieszkających y pomarłych. A iż według listu jego królewskiej mci do imci pana Jerzego Garwaskiego, starosty gostyńskiego, pisanego de data w Warszawie dnia ósmnastego miesiąca Stycznia roku lato-siego, tak pisanego tysiąc sześćsetnego czternastego, panowania jego królewskiej mci roku dwudziestego szóstego, szwedzkiego roku dwudziestego. Na wydanie karety, woza pokrytego, y innych rzeczy ruchomych, po tych to kniaziah Szuyskich pomarłych pozostałych w zamku Gostyńskim. Te rzeczy wszystkie podług rejestru opisanego przez urodzonego pana Wacława Glińskiego, sługę imci pana Warszuckiego, podskarbiego koronnego, we szrodę naybliższą po swiątkach w roku łońskim. Naprzód karetę moskiewską całą ze wszystkim rzemieniem oprawną, koła wszystkie żelazem oprawne, także wóz pokryty moskiewski ze wszystkim, y inne rzeczy wszystkie podług rejestru, przez tego to pana Glińskiego spisanego, odebrałem wszystkie rzeczy, y które rzeczy imé pan Garwaski, starosta gostyński, podług listu jego królewskiej mci y podług rejestru

wyżey mianowanego dnia dziesięyszego, to jest we wtorek nazajutrz po świętych Fabianie y Sebestyane w roku latosim, tak pisany roku tysiącznego sześćsetnego czternastego, z zamku murowanego wydał, z których ruchomych rzeczy wszystkich podług rejestru wyżej pomienionego imci pana starostę kwituję y wolnym czynię, których rzeczy pozostałych nie a nie przy imć panu staroście niezostało, alem ia wszystkie odebrał, na co ręką się swą podpisuię y pieczęć przyciskam w Gostyninie dwudziestego trzeciego Januarij anno millesimo sexcentesimo decimo quarto. Idem qui supra manu propria.

Ex actis castrensibus capitaneatus Gostinensis extractum.

Рукопись № 361, док. № 43, стр. 173.

Ватиканскій архивъ въ Римѣ.

CXCI - CCIV. Изъ корреспонденціи нунція въ Польшѣ Симо-
нетта по дѣламъ московскимъ и объ отношеніяхъ между царемъ Ва-
силиемъ Шуйскимъ и королемъ Сигизмундомъ III, 1608—1611 г.

CXCI. Il nunzio di Polonia Simonetta, scrive a Roma. Cracovia, 21
Settembre 1608.

È giunto da Moscovia il Domaraczki, segretario confidente del pa-
latino di Sandomiria, ed è andato dal rè dirittamente. Non si penetra
quello che porta, ma s'intende, che'l Suiski habbia liberato il palatino su-
detto; la principessa sua figliuola, e tutti li polacchi al numero di 2 mi-
la, e che li faccia accompagnar da 13 mila moscoviti, sino a li confini di
Lituania. Si tien in Moskovia, che sia un finto Demetrio, ma è vero, che
ha 30 mila persone sotto la città di Mosca, e che sia per combattere di
nuovo il Suiski.

Arch. Vatic., Borghese, II, 67, pag. 71.

CXCII. Simonetta al card. Borghese. Vilna, 1° Settembre 1609.

(Dà notizie della guerra e di Smolensko, poi dice:)

Scrivono parimenti esser quivi romore delle cose di Moscovia, che
il Suiski, oltre li moscoviti, habbia 40 mila tartari, et 10 mila tra france-
si, inglesi et succesi, e che di 10 mila havendo combattuto un certo nu-
mero di soldati polacchi, che sono quivi, siano restati abbattuti, con la
perdita di 2 m. di loro, ma che li medesimi, havendo la notte seguente
assalito all'improvviso quei polacchi, che senza alcun sospetto di nemici,
stavano allegri del felice successo della battaglia, ammazzarono molti di
essi polacchi, e li costrinsero a fuggire. Che l'esercito polacco di Deme-
trio, sia tuttavia sotto l'assedio di Mosqua, però discosto una lega. E che
essendo colà penetrata la fama dell' andata di s. m-ta, Demetrio convocas-

se innanzi a se tutti li polacchi. pregandoli strettamente, che non la volessero abbandonare sino alla fine dell'impresa, ma lo difendessero, e dal rè, et dal Suiski etc.

Nunziatura di Germania, 114 A, pas pagine.

CXCIII. Simonetta al. card. Borghese. Vilna, 11 Settembre 1609.

(Dà prima lunghe notizie della guerra, poi dice:)

Che dall' altro canto il Suiski sia stato assediato nella città di Mosqua, et patisca del mancamento di vettovaglie, in tal maniera, che alle volte 600 persone insieme siano sortite fuori della città, et datesi a Demetrio. Che li tartari, li quali s'erano lasciati vedere, se ne siano ritirati (che sono quei 40 mila che si disse havere il Suiski, come più volte hò scritto a v. s. ill-ma et ultimamente con le prossime passate)... Che le città di Novigrod e Smolensko si tengano ancora per il Suiski etc.

Nunziatura di Germania, 114 A.

CXCIV. Simonetta al card. Borghese. Vilna, 18 Settembre 1609.

...Che a li 9 del corrente, essendo giunto in Orsa un mercante di quella città, venuto dal campo di Demetrio, riferì, che essendo sortito fuori della città di Mosqua il Suiski, con tutte le sue forze contra l'esercito di Demetrio, questo sia andato ad incontrarlo, et si sia commessa sanguinosa battaglia, con la morte di molti da ambe le parti, essendosi poi terminata col ritirarsi del Suiski nella città, e Demetrio al suo campo, non essendo stata vittoriosa nè l'una parte, nè l'altra: che riferì inoltre, essere gran penuria di viveri nella città di Mosqua, et grande abbondanza nel campo di Demetrio, etc:

Nunziatura di Germania, 114 A.

CXCV. Il nunzio in Polonia Simonetta al card. Borghese. Vilna. 25 Ottobre 1609.

Ill-mo et r-mo sig-re mio padrone col-mo.

L'ultime lettere di v. s. ill-ma sono cinque: del 12 di Sett. Per essere di già partito il rè alla sua spedizione di Moscovia, non sono a tempo di rappresentare a s. m-ta quelle considerationi di n. s-re, significatemi da v. s. ill-ma... Quanto a Smolensko, o ducato di Severia, pretendono li polacchi, che anticamente sia loro proprio, cioè, spettante al gran ducato di Lituania, et che al tempo di Sigismondo Primo, sia stato dagli moscoviti occupato per fraude; nè mai dopo sia stato da loro posseduto con

giusto titolo, anzi che li rè di Polonia, nello stabilire le capitulationi con esso moscovita, habbiano sempre specificatamente eccettuato detto ducato. Nè vogliono, che il rè venga impedito dal muovere guerra al moscovita, per gli ultimi fatti dagli ambasciatori di s. m-tà col Suiski moderno duca, poichè siccome quei patti non sono stati validi da principio, per non haver havuto gli ambasciatori commissione, ò autorità di stabilirli, essendo stati mandati solamente li primi per le nozze di Demetrio, et li secondi, per redimer li captivi polacchi, et per essere detti patti estorti per vim metumque per redimere li suoi dalla misera captività di due anni, così non hanno mai havuto vigore alcuno dopo. Oltre che il Suiski in essi patti havendo promesso un certo giorno determinato, di restituire tutti li prigionj polacchi nei confini del regno, et quivi secondo la determinatione degli arbitri eletti da ambe le parti, compensar li danni, a li medesimi prigionj; et di più, mandar ambasciatori à s. m-tà et a li comitii generali, per stabilir detti patti, che senza il consenso di tutti gli ordini del regno, non si potevano concludere; egli non hà osservata veruna delle sudette cose; et se ha restituiti alcuni dei captivi, sono stati solamente alcuni pochi, spogliati delle loro sostanze, et gran parte ne ha trattenuto tuttavia. Quanto poi all'acquisto del gran ducato di Moscovia, molto ragionevoli, dicono, essere le cause, che muovono s. m-tà la prima et principale la gloria di Dio, l'augmento della religione cattolica, et il pubblico et universale bene della cristianità; poichè, vedendo s. m-tà in queste lunghe discordie civili de moscoviti, et in questa rovina di quel Dominio, esser pericolo grande, che così gran principato non fosse occupato dal turco, o da li tartari, o da altri giurati nemici del nome cattolico, isolani, che hanno ben cognitione e pratica di penetrar per mare, nel paese della Moscovia, ha giudicato espediente per divertire tanto pregiudizio, che ne potrebbe seguire alla cristianità di tentare questa impresa, ad onore et gloria del nome divine. Et tanto più, che essendo estinta la vera stirpe degli duchi di Moscovia, pretende la m-tà s. haver ragione sopra quel principato per le parentele etc....

Nunziata di Polonia, 37 A, fol. 87.

CXCVI. Il nunzio in Polonia Simonetta al card. Borghese. Vilna, 23 Ottobre 1609.

E' giunto quà dal campo reggio l'altro corriere... (presa di Smolensk)...
Che a li 15 del sudetto (Ottobre), un mercante di Vilna, chiamato Bugdan (tre de quali ricchissimi, et principali, si dice, che per haver imprestata gran somma di danari al Suiski, temendo di perderla, facciano ogni loro sforzo per mantener li cittadini in devotione d'esso, Suiski) andò per

trattar con loro, mà non fù intromesso, essendo solamente uscito fuori uno d'essi mercanti, il quale gli disse, che li moskoviti havevano tra l'altre cose, gran paura, che li polacchi entrando dentro nelle loro case, non facessero violenza, alle loro donne, come fecero già in Moscovia al tempo di Demetrio; et così lo licentiò, dicendogli però, che tornasse il giorno seguente. Che da questo ogniuno hebbe speranza, che si potesse venir a li trattati dell' accordo; et che perciò, il sudetto mercante, ritornò quivi, uscirono fuori tre mercanti, et alcuni nobili, i quali da principio gli dissero che gli haverebbero date lettere per il rè, et per il general del campo, ma finalmente dopo alquanti discorsi, et consultationi fatte tra loro, gli significorno per conclusione, che havevano risoluto di morire in servizio del Suiski, et d'ammazzare le proprie donne, piuttosto che permetterle venire in mano delli polacchi; et con tal risposta ritornò al campo di s. m-ta il detto mercante....

Nunziata di Polonia, 37 A, f. 92.

CXCVII. Il card. Valenti, segretario di stato, al nunzio in Polonia Simonetta. Roma, 27 Febbraro 1610.

Dello spaccio di v. s. delli 24 del passato, non contenendo altro, che nuove del campo, se ne accusa solo la ricevuta, non lasciando di assicurarla, che sono state tanto più grate à u. s. quanto che, con la fuga del finto Demetrio, si andava pur prendendo speranza, che il suo essercito, o in tutto, o in parte, si dovesse unire con quello di s. m-tà e sottomettersi alla sua devozione. Piaccia al sig. Iddio di accrescerle forze tali, che il Suiski, et lo Scopino impauriti, facciano il medesimo, e che la m-tà s. possa conseguire il fine de suoi giusti desiderii, etc...

Nunziata di Polonia, 174, fol. 37.

CXCVIII. Al nunzio in Polonia Simonetta il card. segretario di stato. Roma, 20 Marzo 1610.

Gran cose erano sperate nelle lettere di v. s. degli 30 di Gennaro; ma per quel che se poi inteso nel medesimo tempo, con le sue degli: g. et 12 di Febbraro, si può dire, (e con gran dispiacere) che spes, quae videtur, non est spes. Quelle commozioni e ricevimenti di scambievoli ambascerie, le fughe di Demetrio, e del Scopino, le prigioni del Suiski, e dell' altro suo fratello, le dedizioni che si andavano facendo à s. m-tà di diversi luoghi, e la speranza, che si haveva, che pure dovessero fare il medesimo li assediati di Smolensco, sono cose, che hanno eccitato il desiderio di prospero, e fortunato successo, ma che poi non habbia cor-

risposto l'evento all'ospettazione; questo sì, che dà occasione di tristezza, con tutto ciò, le ultime sue non disperano del tutto, e si può anco aspettare, che la prima buona speranza, conseguisca il suo desiderato effetto etc...

Nunziata di Polonia, 174, fol. 46.

CXCIX. Il nunzio in Polonia Simonetta al card. Borghese. Vilna, 23 Aprile 1610.

È venuto con molta diligenza il corriere ordinario dal campo reggio... M'ha detto anco il med. mons. Firlei, che s'aspettava al campo il patriarca della Moscovia, al quale s. m-tà haveva mandato incontro il suo cocchio ed alcuni carri, per riceverlo onorevolmente; il qual patriarca e quello, che promosse le cose del morto Demetrio, et che perciò è stato perseguitato dal Suiski moderno principe, il quale ha creato un altro patriarca in suo luogo, che hora si ritrova in Mosqua... etc.

Nunziata di Polonia, 37 A, fol. 281.

CC. Dal segrettario di stato al nunzio in Polonia Simonetta. Roma, 29 di Maggio 1610.

Quindici lettere di v. s. (affari della guerra). ...Con tutto ciò queste et altre buone nuove, non finiscono di contentare, mentre è stato presupposto, che si tratti per via di concordia col Suiski, d'haver da lui medesimo il dominio assoluto di quel ducato; perchè a questo modo si deve temere l'ostinata natura di quei popoli, e non si deve far fondamento sopra l'apparato presente nè meno sopra la divisione dei Demetrian. È piaciuto d'intendere che il vecchio patriarca di Moscovia etc...

Nunziata di Polonia, 174, fol. 59.

CCI. Dal segrettario di stato al nunzio in Polonia Simonetta. Roma, 24 Luglio 1610.

Quel Suiski ingrossa, cammina innanzi, indurà gl'assedati smolensciti con le speranze del suo soccorso, e piglia per iscusà di testa, di travagliare il rè, e di mettere la sua gloria in compromesso; e con tutto questo, per lettere di v. s. delli XV et XVIII di Giugno s'intende, che s. m-tà andava mettendo all'ordine nuova soldatesca, che avesse da servire per morso, della furia del nemico (quando non potesse del tutto debellarlo). Stava sulle praparazioni dell' assalto di Smolensco, con quei 19

mila cosacchi, e pretendeva anco di poter uscir fuori, con la gente di Livonia all'impresa di Plescovia. Quelli provvedimenti del rè sono tali, che danno a credere, che le cose sue vadino bene, e qua se si desidera, che sia così, lo sà Iddio al quale si raccomandano con ogni caldezza le cose di sua maestà continuamente. Piacerà al signore di esaudirci etc.

Nunziatura di Polonia, 174, fol. 73.

CCII. Dal segrettorio di stato al nunzio in Polonia Simonetta. Roma, 18 Settembre 1610.

Farebbe dimenticare qualsivoglia ostinazione degli assediati, e quante fosse, et escavazioni potessero fare dentro à Smolensco, per difendersi dall'ingresso dell' assalto; se fosse vero, come si presuppone da v. s. con sue lettere delli 9 del passato, e dal vice cancelliero con le scritte al medesimo, il buono e felice successo della deposizione di Basilio Suiski, tiranno di Moscovia, e della distruzione di lui in quel monastero dé monaci, fatta da quei nobili, cittadini, e popolo di Mosqua, per liberarsi dalla sua tirannide. Ma quel che si è particolarmente da rallegrare, è che, se essi hanno proclamato e giurato di non voler altro per lor principe e signore, che cotesto piissimo rè di Polonia si verrà à fare, un acquisto molto notabile per la nostra santa religion cattolica, et non ci restarebbe altro, che l'istessi caminassero sinceramente; perche nel resto si potrebbe sperare ogni bene, così per la dedizione di Mosqua, e di tutto quel gran dominio, come per la rendita di Smolensco e d'ogni altra fortezza. Preghiamo il signore etc.

Nunziatura di Polonia, 174, fol. 82.

CCIII. Sigismundus III etc. a Simonetta. Dal campo sotto Smolensco, 22 Dicembre 1610.

Lunga lettera del re di Polonia, nella quale gli dà notizia di tutta l'impresa, e del Suiski dice: che non deve aver compassione, ed indica i suoi disegni sulla Moscovia, e che l'ha trovata impoverita, perche Demetrio e Suiski hanno tutto preso.

Nunziatura di Polonia, 37 A, fol. 376.

CCIV. 6 Gennaro 1611.

Di Vilna li 6 Gennaro 1611, scrivono haver dal campo sotto Smolensco, che li tanti ambasciatori della città di Mosca, havevano accordato

le condizioni, mediante le quali la Moscovia si rendeva suddita al re polacco, che vogliono per loro imperatore, insieme col figliuolo, restando solo da decidere, le difficoltà che intorno la resa di Smolensco, adimandando essi, che quelle piazze, s'intenda sottoposte al medesimo imperatore et s. m. continuava non volerla accettare se non come membro della corona di Polonia, alla quale intende che sia suddita.

Arch. Vatic., Avvisi, 4, 1611.

По выходѣ въ свѣтъ III-й книги *La Russie et le Saint-Siège* (Paris 1901), мы, чрезъ П. О. Пирлинга и Русскую миссію при папѣ, немедля возобновили свои сношенія (о прежнихъ отчасти сказано выше, II т., кн. 1, стр. VI) съ римскими архивами, прося о дополнительныхъ документахъ гл. обр. изъ корреспонденціи нунція Симонетта. Благодаря этимъ сношеніямъ, и являются данные документы Ватиканскаго Архива, полученные чрезъ Миссію и извлеченные г. Angeletti, который въ объясненіе своихъ поисковъ и извлеченій пишетъ намъ:

Changé de faire des recherches et de copier des documents, que je pouvais trouver aux Archives du Vatican sur le tsar Vasilii Chouïski, et surtout pendant le temps, qu'il passa à Smolensk et Varsovie, après sa déposition, suivant les études du P. Pierling „*La Russie et le Saint-Siège*“ j'ai commencé par voir la *Nunziatura di Polonia* des années 1609 et 1610 du nonce Simonetta. Mais aux Archives du Vatican on trouve malheureusement une forte interruption des correspondances régulières du nonce de l'année 1610 jusqu'à l'année 1625; et pour cela, j'ai eu soin, de chercher dans les autres fonds des Archives, et spécialement dans les fonds „*Borghese*“, „*Nunziatura di Germania*“ et dans la „*correspondance du cardinal Borghese aux nonces de Pologne*“.

Je n'ai pas pu voir les volumes de la *Nunziatura di Polonia*, qui faisaient partie des Archives Boncompagni; et le P. Pierling a étudié la correspondance de Simonetta, qu'on y trouvait, pour le dernier, parce que les Archives Boncompagni ont été rendus, il y a quelque mois, à des particuliers.

Je dois dire que j'ai utilisé seulement les manuscrits des Archives du Vatican....

Cesar Angeletti.

Rome, 6 Mai 1901.

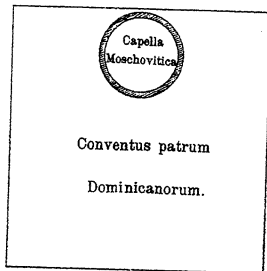
П Л А Н Ы.

Ecclesia sanctae
Crucis cum
coemeterio.

Hospitale sanctae
Crucis.

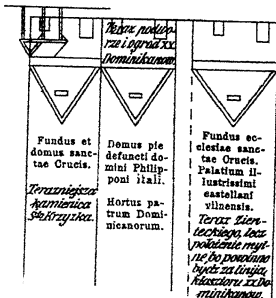
Fundus cum palatio
illustrissimi olim
Cancelarij Regni.

Platea Ujazdoviam.

Platea ad Vistulam.

N.B. miata 1/2 lko 12 toki szerokości.

Platea Szodlaszewska

Domuncula.

Domuncula.

Domuncula.

Domuncula.

Plateola ad stabula
regia.

Domuncula.

Domuncula.

Stabula regis.

Ducis in Ostrog.

Plan zabudowan xx. Dominikanów obserwy,
w roku 1699 sporządzony.

A Plan kościoła i klasztoru xx. Dominikanów.

B Podwórze xx. Dominikanów.

ccc Uliczka publiczna 12 łokci szeroka między klasztorem i podwórzem xx. Dominikanów.

D Plan dziedziń wojewody Służki.

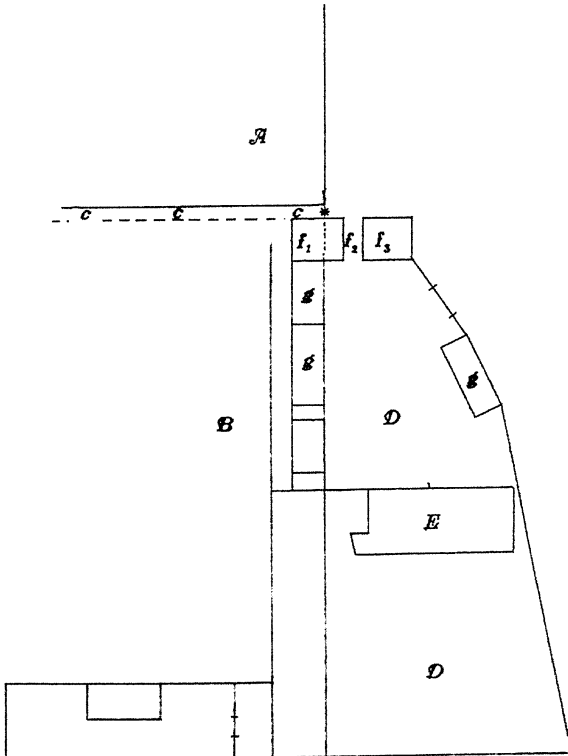
E Dworzec Służki.

fff Brama po obu stronach mająca mieszkania.

ggg Stajnia i wozownie.

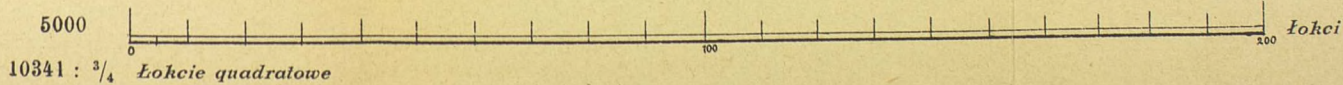
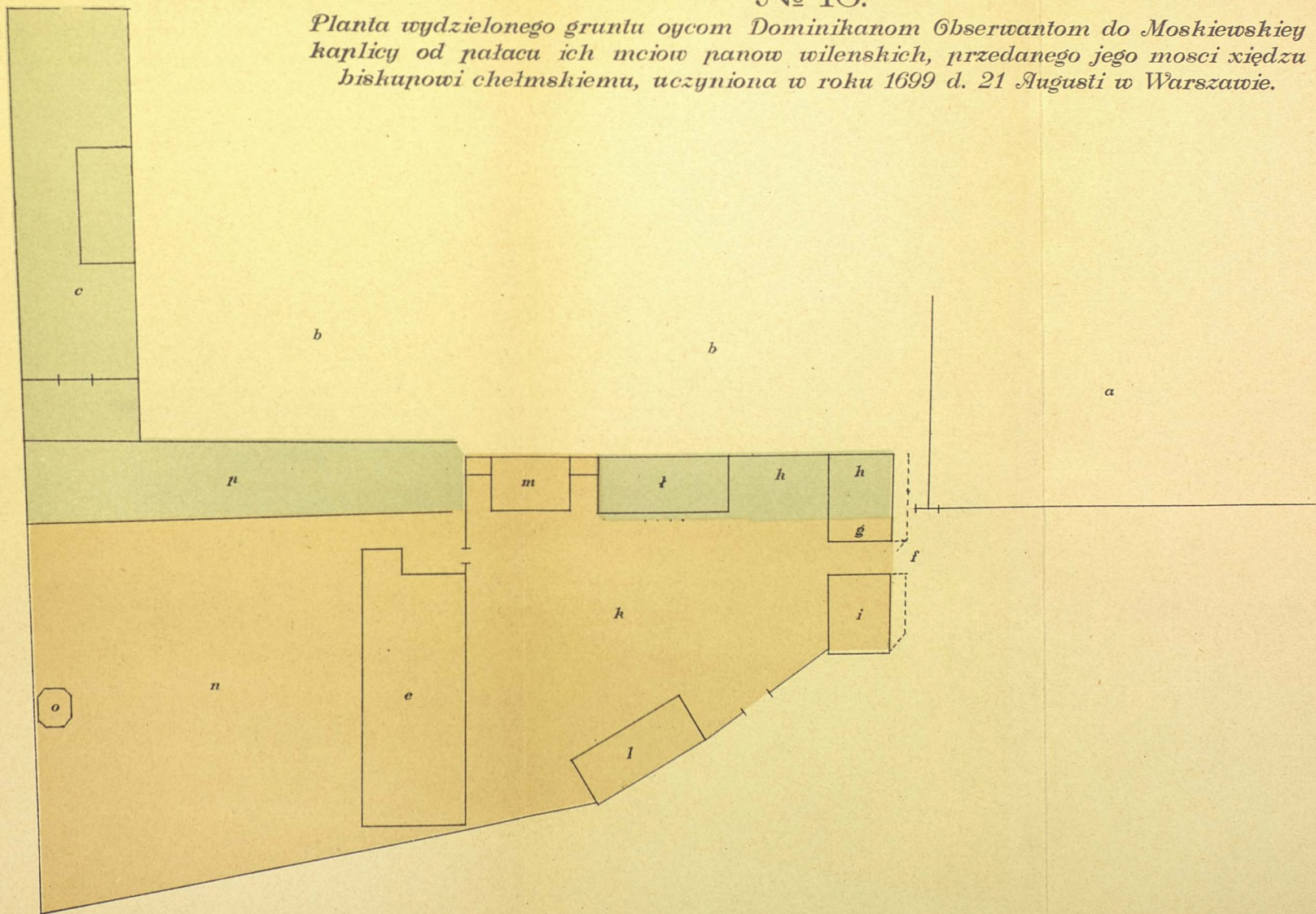
NB. Stajnia ggg i w tej samej linii część budynku bramowego f₁ odstąpiona i przedana została xx. Dominikanom za 8000 zł. przez biskupa Wyżycznego w r. 1699. Teraz ten plac D z zabudowaniami po biskupie Wyżycznym należy do Żiuteckiego, wyjąwszy f₁, które pozostało przy Dominikanach.

* W tem miejscu na dawnej ulicy postawiono przed kilkanastu latami domek za obwodem dziedziń teraz Żiuteckiego.

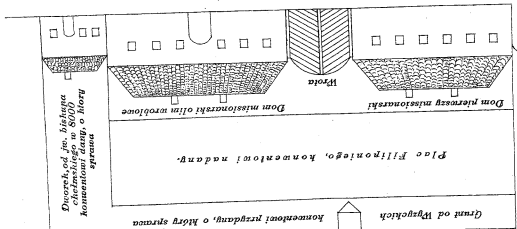

N° 16.

Planta wydzielonego gruntu oycom Dominikanom Obserwantom do Moskiewskiej kaplicy od pałacu ich meiow panow wileńskich, przedanego jego mosci xiędzu biskupowi chełmskiemu, uczyniona w roku 1699 d. 21 Augusti w Warszawie.

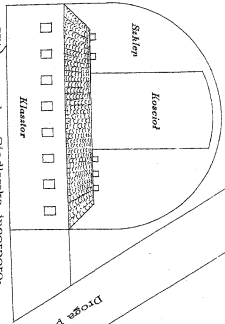

Druga publiczna do Ujazdowa Idagca.

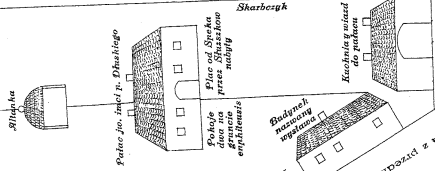

Dworak od in. Kichura
konwentowi nadany w 8000
szekelach

Ulica quondani Stodarska, inoportoro-
wana przez Rzpilita konwentowi

Druga publiczna Idagca z przedmiestcia

Porta ju. imci p. Dnaskiego

Plac od Sreka
przez Sztaszkow
nadany

Pokoje
dwo na
gruncie
enklawensis

Wspolna
na Wzgzechloh

Wspolna na Wzgzechloh
na Wzgzechloh
Wspolna na Wzgzechloh
Wspolna na Wzgzechloh

Sztuka

№ 21, изъ плана 1762 года, Тирегайля.

Wykład.

- 12. P. (alac) w. imci p. Czapskiego, starosty kniszynskiego.
- 13. P. ju. imci p. Gosolińskiego, wedy wołyńskiego.
- 15. P. ju. imci p. Welopolskiego, koniuszego K.
- 17. P. ju. imci p. Godzkiego, wedy podlaski.
- 59. S. Rocha szpital.
- 60. S. Krzyż lub fara na Krakowsk. Przedm.
- 61. Moskiewska kaplica czyli Obserwanci.

№ 23. Изъ плана 1764 г., Пистора.

№ 22, изъ плана 1772 года, Заннони.

Explication.

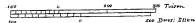
- 6. Palais Radziwill. Eglises:
- 11. P. Ogilski. 62. les Carmes.
- 14. P. Wielopolski. 63. les Filles de la Vi-
- 17. P. Czapski. sitation.
- 18. P. Gosoliński. 65. les Missionnaires.
- 21. P. Godzki. 66. les p. Dominicains.

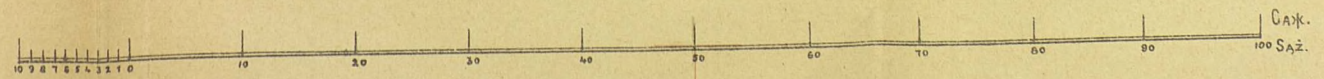
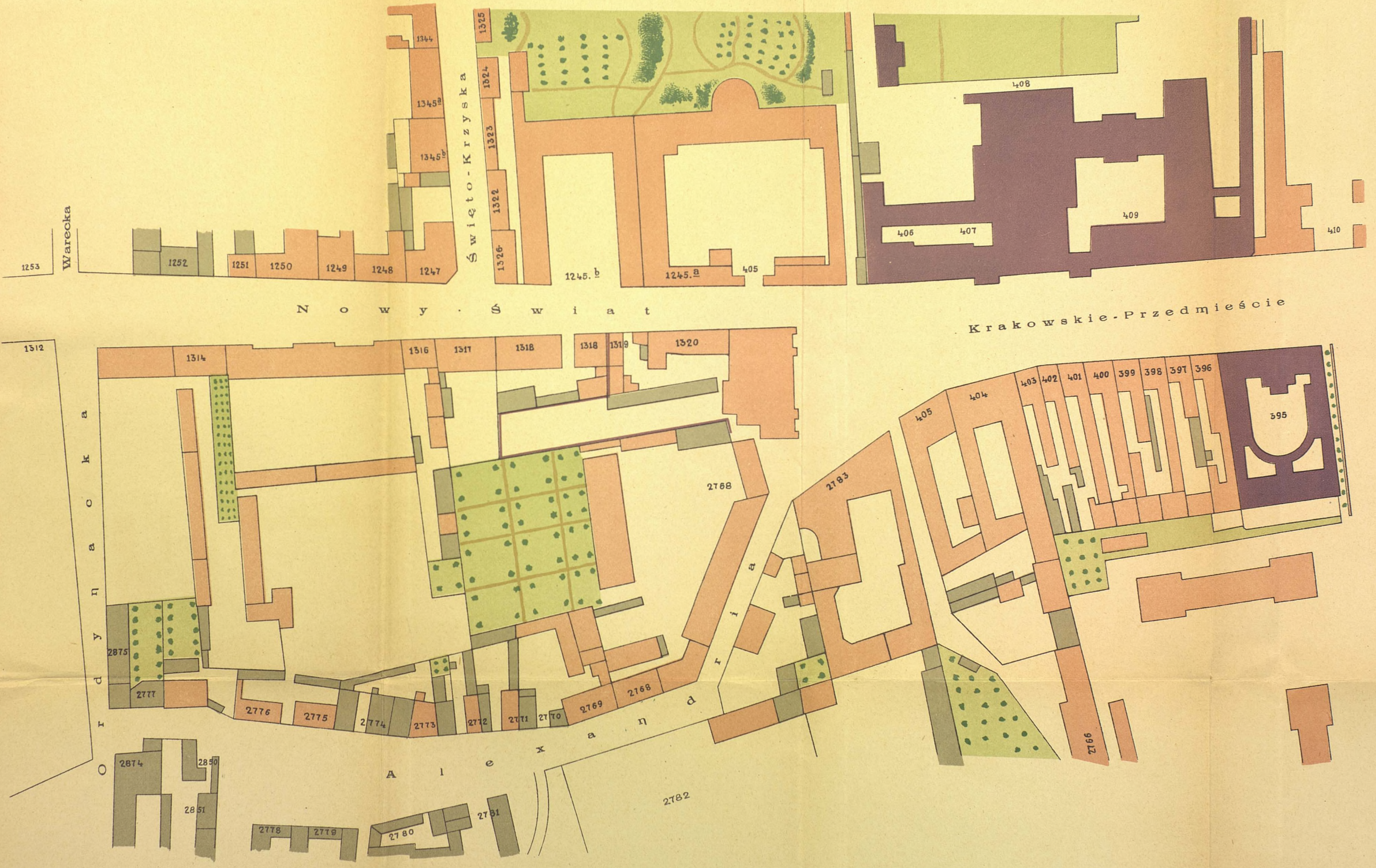
№ 23, изъ плана 1764 года, Пистора, въ исправленіи Лелевели.

№ 24. Изъ плана 1808 года, Ваха.

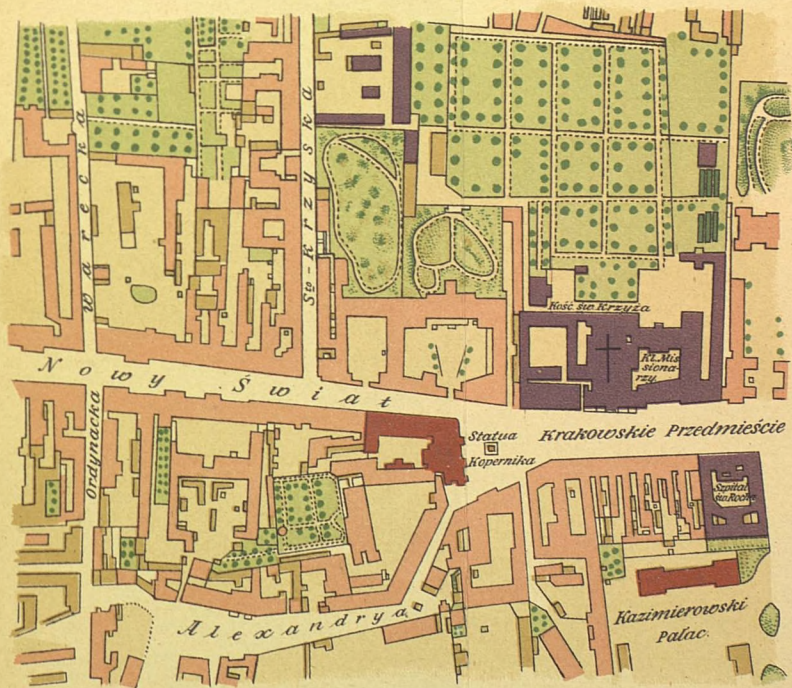

- № 304. Pałac korpusu kadetów, w którym pawilonow 24. Pałace: № 357 Radziwiłowski. 1245. Petra. 1245. x. Sapiehi. 1315 Sulkowskich. 1318 xx. Missionarzy. 2763 Zientechich. 2782 de Nassau. 2783 Brochochich. Szpitale: № 395 S. Rocha. Klasztory z kościołami: № 386 xx. Karmelitow. 392 pp. Wszytyle. 408 xx. Missionarzy. 1320, 1321 xx. Dominikanow.

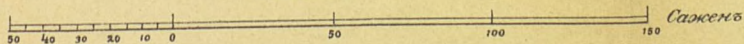

№ 26.

Изъ плана Варшавы, составленнаго военными инженерами и топографами въ 1825—1827 г.г. и дополненнаго въ 1837 году.

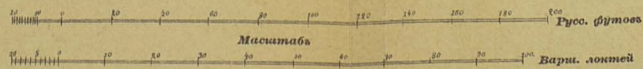
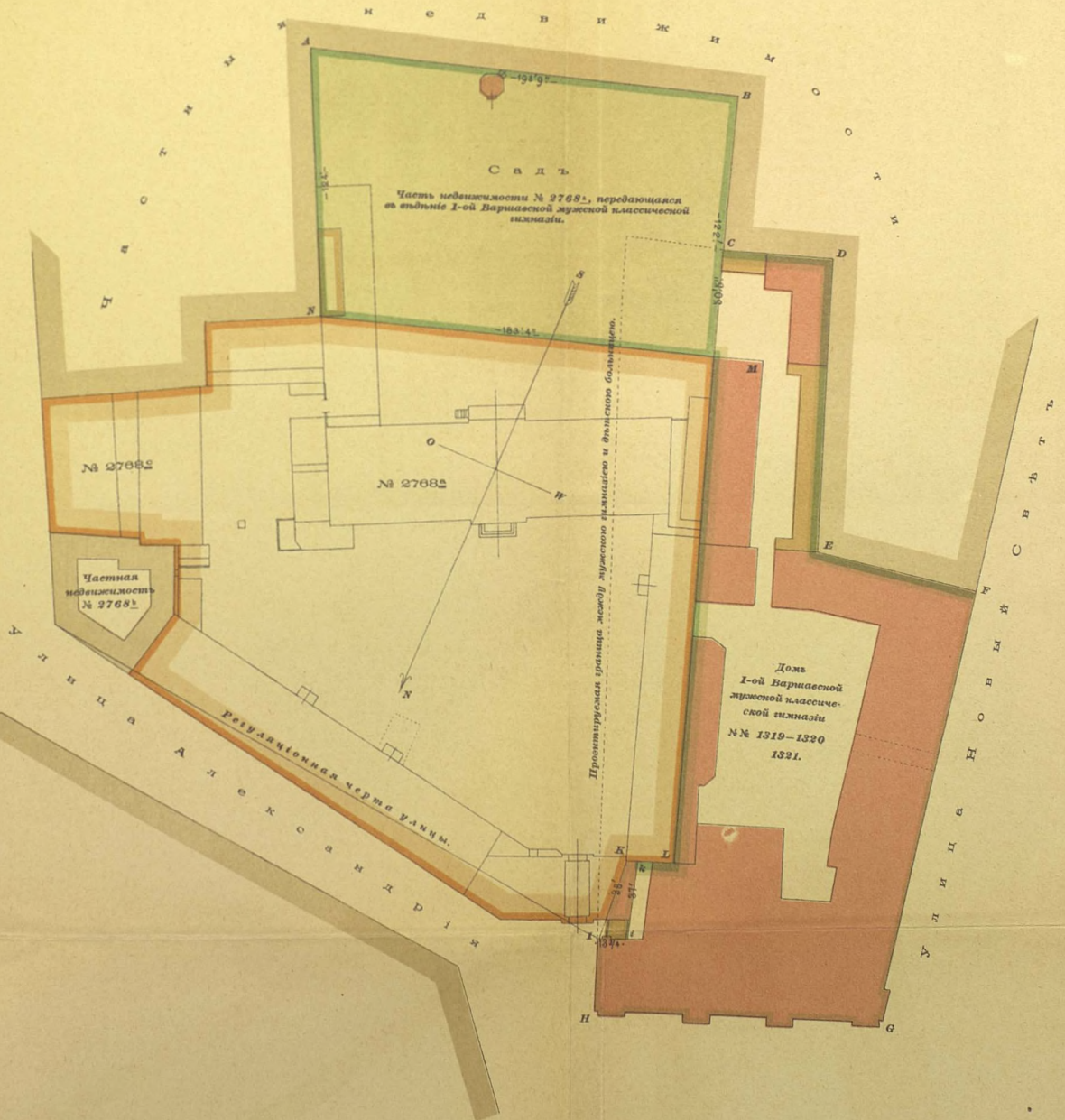

Масштабъ

ПЛАНЪ № 27.

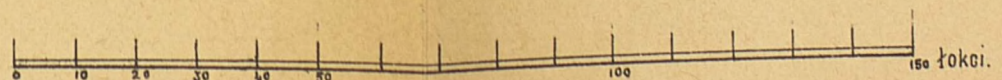
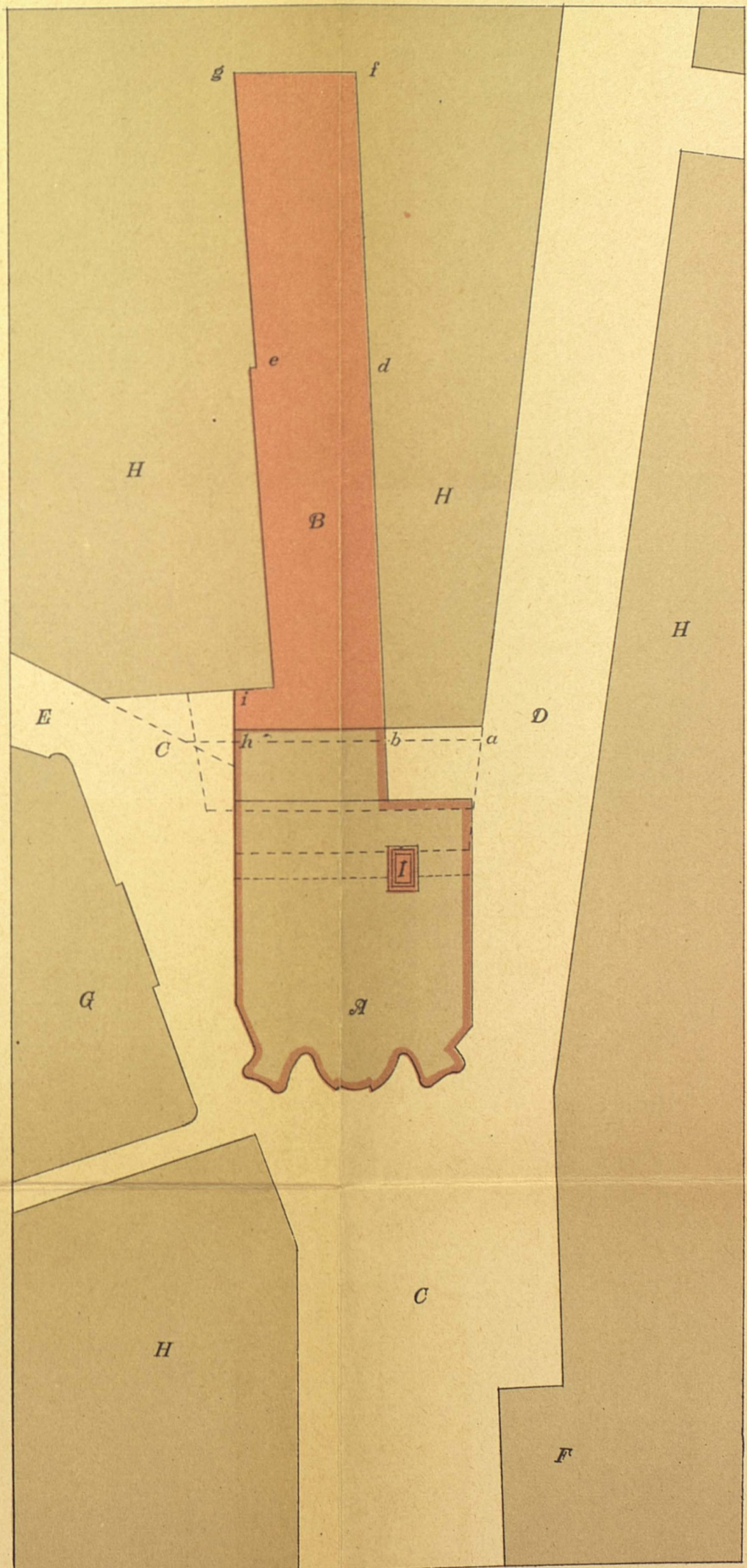
недвижимостей № 2768² и №№ 1319, 1320 и 1321, составленный
7 (19) Апрѣля 1872 г. архитекторомъ Подчашинымъ.

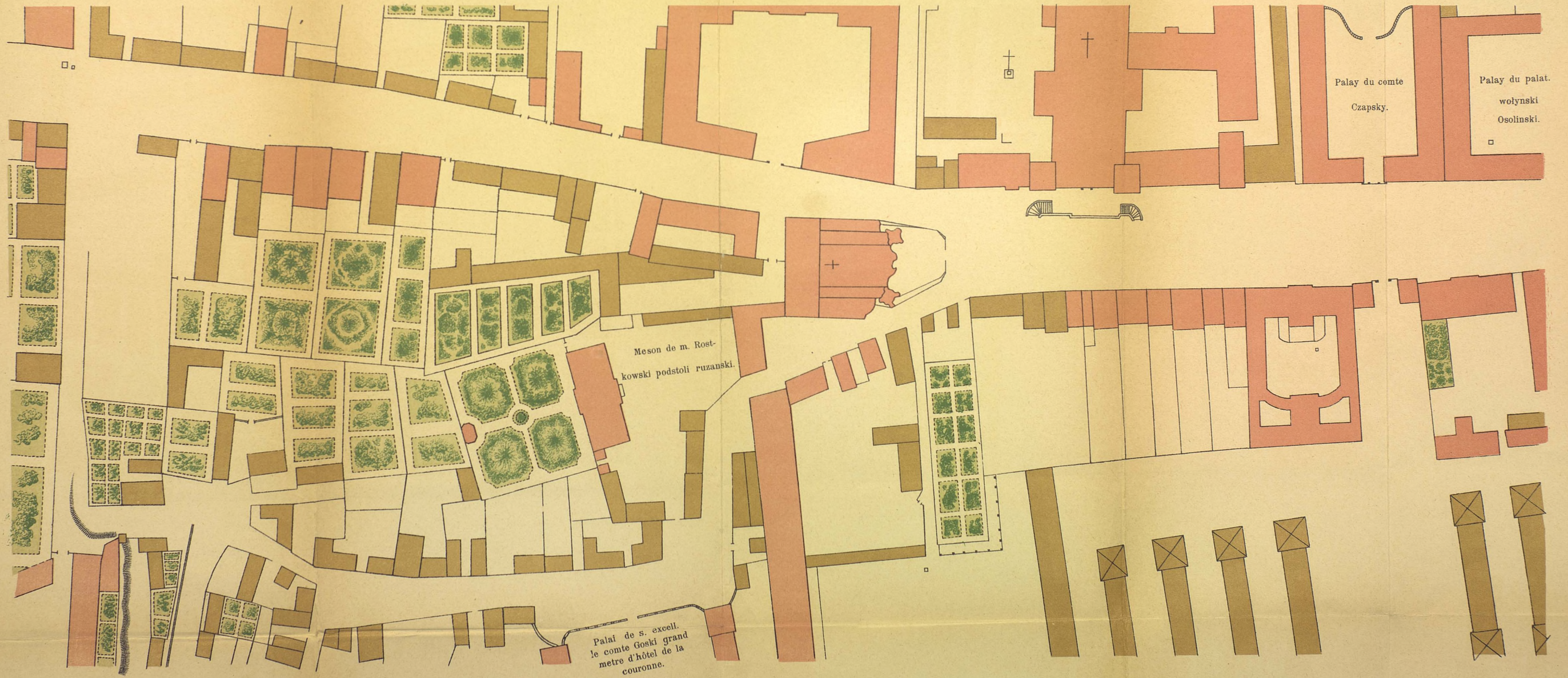
Rysunek gruntowy kościoła z klasztorem, placem podworza i ogrodem xx. Dominikanow Obserwantow przy Nowym Swiecie z przyległymi ulicami.

Explicacya:

- Kolor szary oznacza place zabudowane.
 Kolor czerwony oznacza place pozostały po rozebraniu kościoła z klasztorem.
 A Plac kościoła i klasztoru.
 B Plac podworza i ogrodu.
 C Krakowskie Przedmieście.
 D Ulica Nowy Swiat.
 E Ulica Alexandrya.
 F Kościół s-go Krzyża.
 G Pałac Karasiowski.
 H Domy obywatelskie.
 I Pomnik Jozefa x-cia Poniatowskiego.

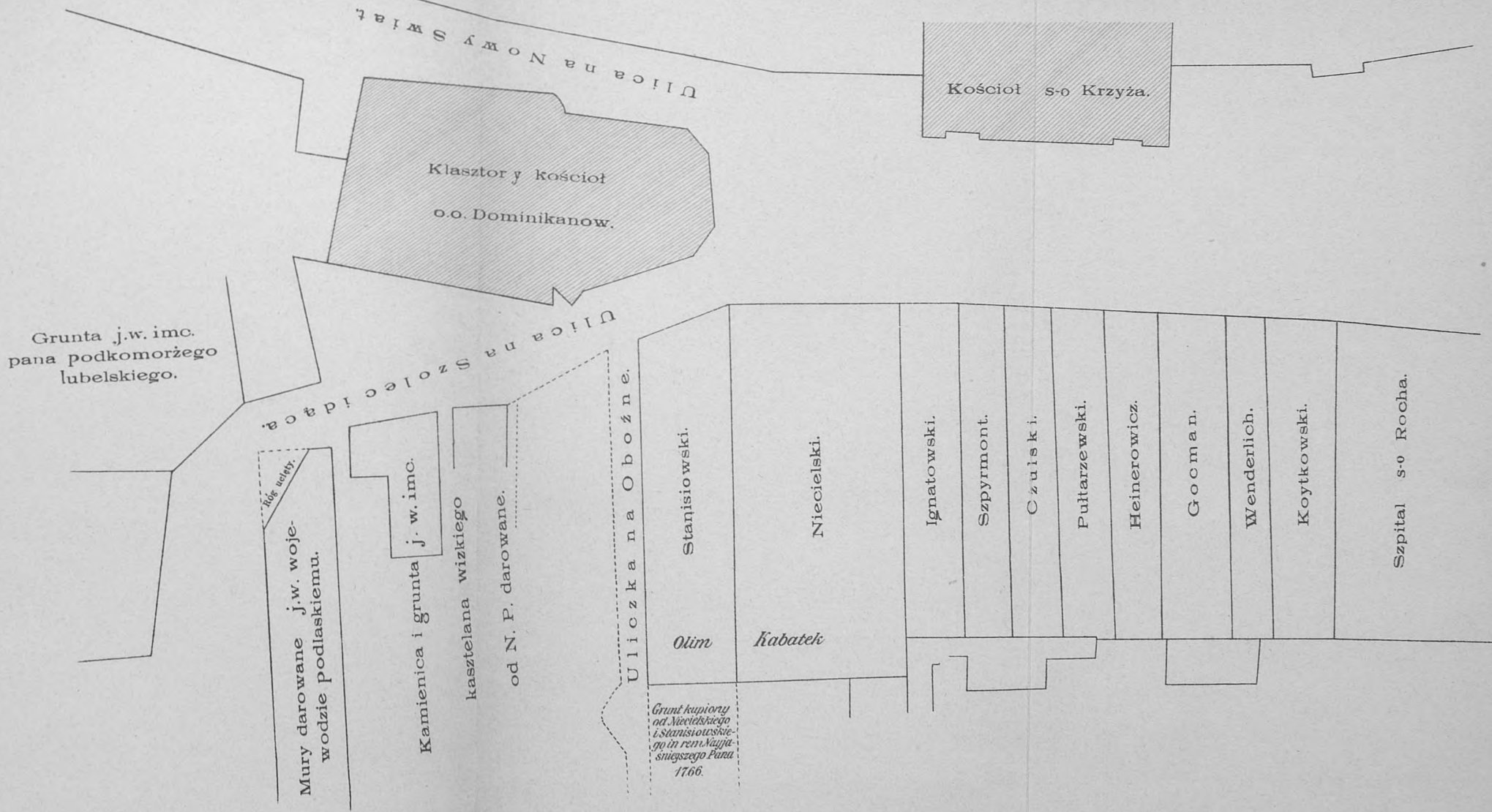
Изъ плана Варшавы 1762 года, Тирегайля.

Echelle de 200 aunes de Pologne.
5 10 20 50 100 200 aunes.

Echelle de 60 toises de France.
5 10 15 30 60 toises.

Изъ плана Варшавы 1770 года, Клипша.

Ellen

